

આતંક નિગ્રહ ઔષધાલય

નાં

અમુલ્ય રત્નતુલ્ય ઔષધો.

શાસ્ત્રોક્ત

ભરમ

શક્તિની

ગિનહરીદ

પુરુષત્વ ।

સહસ્ર પુટી

અબ્રહ્મ ભરમ.

આ ભરમનો દરેક
ઉપયોગ કરવાથી ભુવાન
દયા રહે છે,

દામ,

અશક્તિ

માટે અત્યુત્તમ છે ।

કી. ૧ તોલાના રૂ. ૫૦)

આરોગ્ય દેવી.

આતંક

નિગ્રહ

ગોળીઓ.

વીર્ય અને લોરીના વિ.
કારોપર અદિતીય—

કી. ૩૨ ગોળી ૧

કી. ૩૧ ગોળી ૨)

વાહકરણ તેલ.

એ તે કાલજીથી ગેરહ
પુરુષત્વ પુનઃ મારી આપે
છે શુભ ભાગના તમામ
વેકારો દૂર કરવામાં
અપૂર્વ—

કી. અર્ધા તોલાની

શીશીના રૂ. ૫)

ઉત્તમ પાક

નેત્રોને માટે

અમૃતાણ્ડવ

અન્તરેદ.

દમ-સુખ-સમૃદ્ધિ-ઉર-દાન,
વાનરકન અને મગજનાં તમામ ક્ષેત્રો
દૂર કરવામાં અકસીદ છે. વાહકરણ
વધારે છે.

કી. ૨ તોલાના ૧ ગાળા
રૂ. ૨૦)

કા
મ
શા
સ્ત્ર

શુદ્ધ માતીનો મુરમાઓ.

આંખની કાંપ, પાણી પડતું
છત્તાદિક રોગોને મટાડવામાં
સમગ્રાણ—

કાળો મુરમા—૧ તો. રૂ. ૧૫)

ધાળો મુરમા—૧ તો. રૂ. ૨)

ઉંચો મુરમા—૧ તો. રૂ. ૨૫)

આરોગ્ય, સ્તરીરક્ષા, નીતિમાર્ગ, સ્તરીરુખ, સંતાનેશ્વરિ

દર્શનકોનો એક કરનાર ! જે માટે મંગલે તેને મરન મોકલ્ય છે.

મુખ-પાંચ—

કાળમાટેની રૂ. ૨૦

વિદ્યાશાસ્ત્રી મજિશાંકર ગોવિંદજી.

માનેક—આતંક નિગ્રહ ઔષધાલય.

અમનગર—અદિવાસ.

... શ્રી જૈન શ્વેતાંશર એજ્યુકેશન બોર્ડ.

રોડ અમરચંદ તણકચંદ જૈન ધાર્મિક હરીફાઈની પરીક્ષા.

બાઈ રતન (શા. ઉત્તમચંદ કેસરીચંદના પત્ની) સ્ત્રી જૈન ધાર્મિક હરીફાઈની પરીક્ષા.

ઉપરોક્ત બન્ને પરીક્ષા તા. ૨૭-૧૨-૧૪ રવિવારે બપોરના ૧-૪ (૨૬૮ ટા.) વાગ્યાં સુધી મુકદ્દર કચેરા સ્થળેએ મુકદ્દર કચેરા એજન્ડેની દેખરેખ નીચે લેવામાં આવશે.

૧. મુખ્ય મથકે શ્રી જૈન શ્વેતાંશર કોન્ટ્રાસ એડીયમાં પરીક્ષા લેવામાં આવશે.

૩. ઉમેદવારોએ પોતાની અરજ તા. ૧૫-૧૨-૧૪ સુધીમાં મોકલી આપવી.

એજન્ડેએ ઉમેદવારો મારે શહી, ખડીયા, કમ્મ એક્સસર્પિઝ છુડા વિગેરેની મોહન સા મોહના ખચે કરી આપવી. પરીક્ષાનો દરખાસ દર રહે કે તુરત બધા ઉમેદવારો પાસેથી છુડા લઈને ખાતેજ દિવસે રજીસ્ટ્રારી અમારા ઉપર મોકલી આપવા કૃપા કરવી.

૭. શ્રી જૈન શ્વેતાંશર કોન્ટ્રાસ એડીય
પાણુની, મુખ્ય નં ૩. }
મોનીચંદ ગિરધરલાલ કાપડીયા
મોહનલાલ દલીચંદ દેસાઈ
અનુસરી સોરઠીયા.
શ્રી જૈન શ્વે. એજ્યુકેશન બોર્ડ.

જીવું પુસ્તકોદ્ધાર ખાતું.

હસ્તલિખિત પુસ્તકો ધરાવનારાઓને

ઉત્તમ તક.

આ ખાતા તરફથી સર્વેને જાહેરખબર આપવાની કે જે જે મુકદ્દર, માવજ કે આલિફા, બેરજી, યતિ આદિ મહાશયને જૈન હસ્તલિખિત પુસ્તકો ગુજરાતી, પ્રાકૃત, સંસ્કૃત કે કોઈ પણ ભાષાના કિંમતુલ્લેખ આપવાના હશે તેઓ પુસ્તકનાં નામ તથા પુસ્તકની કિંમત લખી મોકલાવશે તો તે યોગ્ય જાગ્યે ખરીદ કરવામાં આવશે. તેમજ જે મહાશય જલ્દે અમર પાતાના માનુસદારા પુસ્તકો લઈ બતાવવા આવશે તેની પાસેથી તુરતજ કિંમત નહીં કરી યોગ્ય પુસ્તકો રોકડે લેવામાં આવશે. આ માટે પરબંધકાર તથા આ સંબંધી બધી વાતચીત તદ્દન ખાનગી રાખવામાં આવશે. પરબંધકાર કરવા ઉચિત સમજનારો જૈન કોન્ટ્રાસ દેરંદના તંત્રી રા. મોહનલાલ દલીચંદ દેસાઈ બી. એ. એલ્. એલ. બી વકીલ હાઉસ ને તેના ઘર લોકારવાચક હાલજી માનસિંઘની બિલ્ડિંગ સુબંડ. સંબંધ કરવે અને વાતચીત માટે મગજું હોય ત્યાં તેમને મગજું.

તા. ૨. આ હસ્તલિખિત પ્રતેને ઉપરોક્ત કરેલ રીતે કચેરામાં આવશે એવું ખાતે આપવામાં આવે છે.

શ્રીયલ ટૉનીક પાઉડર.

શ્રીમત લેડા એકનો ૨. ૧). (પેરેટ્ટ માફ)

જંગલી પદાર્થોની વનસ્પતિમયેથી ખાસ અમારા દાયેજ તૈયાર કરેલી આ દવાથી ધાતુ (નિર્મ)નિ સચના સર્વ પ્રકારના દરદો નાશુદ થાય છે, અને વિષને પુટ બનાવી સરીરમાં ખરી તાકાદ પેદા કરે છે.

આ દવા અને પોનેજ વેચીએ છીએ, કેલ્કપલુ દુકાનદાર અથવા ફેરીવાળાને વેચવા માટે આપવામાં આવતી નથી, માટે અમારા સ્વિચ પીન કોર્ડ પાસેથી આ દવા મળી મળી શકશે નહિ.

ક્રિમ, ક્રીસ્ટન કે પૈસા પાછા આપવની, કેલ્કપલુ જાનની સાથે આપવામાં આવતી નથી. દાખ એક વખત તપરી ખાતી કરો. બાવનાર અને વેચનાર.

કે. તબુ બંગલા, ઘડોપર-મુગધ.

એમ. પી. વીરપુત્ર.

જાહેર ખબર.

મેટ્રીક્યુલેશનની પરીક્ષામાં બેસનાર વિદ્યાર્થીઓ માટે.

મહુમ શ્રી રૂપચંદ પ્રેમચંદના નામથી સોંપવામાં આવેલા એક ફંડમાંથી કોન્ટ્રા-સ આર્ટીસ તરફથી એક રોકાવરથીપ મેટ્રીક્યુલેશનની પરીક્ષામાં સંસ્કૃત વિષયમાં સોથી ઉચે નંબરે પસાર થનાર, તેમજ એક ખીજ રોકાવરથીપ સુરતના રહેવાથી અને કુલે સોથી વધુ માફક મેળવનાર નૈનચેનાંગર મુનિપૂજક વિદ્યાર્થીને આપવા માટે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. એ રોકાવરથીપોનો લાભ લેવો ઇચ્છનાર વિદ્યાર્થીઓએ નીચે સહી કરનારને એ સંબંધમાં તા. ૨૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૪ સુધીમાં અરજ કરવી.

૧. શ્રી નૈનચેનાંગર કોન્ટ્રા-સ

આર્ટીસ.

પાલુડી. મુબાઇ નં. ૩.

(સહી) કલ્યાણચંદ શાહાગચંદ.

રેસીડન્ટ જનરલ મહેટરી,

શ્રી નૈનચેનાંગર કોન્ટ્રા-સ.

નવા થનાર ગ્રાહકોને સચના.

હમણાં અરેસા પર્ગાણમાં ૨૪૦ પ્રાનો શ્રીમત મદાવીર સચિવ અંક આ પત્રને કારણે છે તે મદાવીરના જીવન, એક મંથ સમાન છે, એટલુંજ નહિ પરંતુ તેમાં મંથ અને ઉપરેસ સંબંધે આવેલા વિષ વિષ ઉત્પાદોથી વિષે એટલા બધા વાંચવા વિચરવા થાય છે કે જેના વિષે અનેક વિદ્વાનોના મુંઝવે અભિપ્રાયો અત્યારમુખી ખાતી થયા છે. આ અંકની શ્રીમત અપાઠ આપના છે. અને હવે તેની નકલ પછી વેટીંગ ખાતે છે. જેઓ નવા મદાક થશે તેનો લાભ તે અંકની જુદી શ્રીમત ન જેનાં આપવામાં આવશે, માટે આ પત્રને ઉત્તેજન અર્થે. આ પત્રના આધારે શ્રી કોન્ટ્રા-સ દેવીને સદાય આપવા અને આપના લાભ આપવા અર્થે દરેક મુગ દેવ માફક તરીકે નવ મેકલગ અને ખીજને મદાક જનાવવા તૈયાર રહી, એમ અને ખાતી રાખીએ છીએ. વળી સરેવું અંકની પુનઃવર્ણી રૂપે શ્રીમત મદાવીર પ્રમુખા જીવન-મેથ સચવાતાર એક બીજો દવા : અંક યોગ્ય વખતમાં-દીવાળી ઉપર " મદાવીર સચિવ અંક-વેટીંગ-એ જામથી જા. પાસતો છે. કે જેની નકલ પછાક વેટલીંગ મદાર ૧૦. તે જેના લાભ પુરવાર મદ તરીકે મેંખાતી સેસા એવી આમારી ખાતી છે.

C/O " લેન કોન્ટ્રા-સ એડિસ-પાલુડી.

" કોન્ટ્રા-સ લેટરલ્ડ "

જનસમાજને ફાયદાકારક ચેતવણી.

હજારો ગ્રાહકોની ખાત્રીવાળી ૮૦ વરસથી સંપૂર્ણ માન
પામેલી અને ભરોસાદાર ચોખ્ખી ચાંદીના દાગીના વેચવાની
લુનામાં લુની પેઢી.

ગ્રાહકોને ખાસ અગત્યની સૂચના.

અમદાવાદના બજારમાં આજકાલ
ચાંદીના દાગીના વેચનાર અનેક
વેપારીઓ છે, છતાં અમારી દુકાનમાં
દરેક જાતના દાગીના ખાસ જરૂરીથી
જાળેલી તથા ઘુમરીઓ બાંધવાનો
વાળો તે પણ ચોખ્ખી ચાંદીનો
પાકી ગેરંટીધીન આપવામાં આવે
છે. ભાવમાં ઠગાવાની બીલકુલ
ખાતરી રહેતી નથી માટે જોકવાર
પ્રધારવા વિનંતિ છે.

ચોખ્ખી ચાંદીના દા-
ગીના બનાવનાર તથા
વેચનાર.

પંચાલ ભુલાભાઈ હરીચંદ.

૬૦ માંડવીની પોળમાં લાલાભાઈની પોળમાં ઘર નં. ૨૨૨૪

અમદાવાદ.

હરસની દવા અમારા દવાખાનામાં, જે અવલેહુ દરદથી પીડાતા હોય
પણ દરદને, પહેલા આ દવા લેવા મુખી

બીલકુલ મફત અને આપીએ છીએ. દરેક દરદીને એક વખત
આથી જાણને ખાતરી દરવાની અને મજાનું લાભ

મળુ કરીએ. છીએ. આ રોગની વામદાયક રેદનામાંથી, વગર વાઙ્ઘાણે
ભરવા માટે, અમારી "અર્ધાન્ક" દવા ખીનકરીકે છે. તેનાથી અંદરના કે
બહારના જાને તેવા દરદ, મસા, ચર્કા, હુખાણે, અગત વીધે લાગતોજ
દુર થઈ દોરી વીધેરે જાય પરી દરદ જડમૂળથી નીકળી જાય છે. ખાવાની
દવા રૂ. ૧૫૦. લગાડવાની દવા રૂ. ૫૦.

સલાહ મફત.

દોષપણ બતાવના દરદ રોગથી ક'દાનેલાં આ પુરોષને અને ખાત્ર લેવતે
માસ કરીએ છીએ કે તેઓએ પોતાની વીગતવાર હાલિત અને વગર ડીલે
લખી મોકલવી. જે મલવેથી અમારા જુના આપીના અનુમતી રજેશ્વારીકે
હાકર ચાંદલીઆ તેઓના કેસ ઉપર ઘણુંજ સંજાણ ભર્યું ધ્યાન આપી તેઓને
સંપૂર્ણ દવા અને ઉઘાજની સલાહ બીલકુલ મફત પુરી પાડ્યે. જખણ કરતાં
જે બની શકતું હોય તેા ફાગડમાં મલવાથી વધારે ફાયદો થઈ શકે છે.
સધણો પત્રવહેવાર હવેનાં બીલકુલ ખાતરી રાખવામાં આવે છે. અમારું
વૈદ્યનું એક વખત જરૂર અજમાવી લેજો.

"આદશાદી ચાકુતી" અગ્રણ અને સાચી નામદાર સરકારમાં
રજીસ્ટર થયેલી નંબર ૨૨૬ ની તે એ.

કહી હાકર ચાંદલીઆનીજ બનાવટ છે. અને એ બા લેજો અમારો બાહેર
ચેલેજ રૂતેહમંદ નીવડ્યો છે તે સધણા જાણે છે. માટે નકલીયાત દમાખો-
રોની ધૂજ જેવી બનાવટોથી ઠગાવા નહીં. પણ ખરી હાકર ચાંદલીઆનીજ
"આદશાદી ચાકુતી" વાપરીને દરેક બાતની નમજાઈ દુર કરો, દીકાં પરી
સાનતંત્ર અને નસોને સતેજ થવા (દેખો, ચેહરો સુતાથી બનાવે), ઉપરાંત
કમજેર નસોમાં નવું દોષી અને વીધે ભરીને શરીરનાં જુવાની ને ઉત્પ્રાકુતો
લગુકોને જરા પેટા કરો અને સંસાર સુખનો લાકડો લઈ મનની મુશક
પાર પાડો.

કાંમત ૪૦ રોગીની ડોઝી ૧ ના રૂ. ૧૦).

ચાંદલીઆ કું.

૨૮ કાલજાદેવીરાહ-મુખઈ

સેંટનો રાજ

ઓટો-મોહીની

(૧૯૨૮૬) ચંમેલીના ફુલનો બહાર

જેની ઉત્તમતા મધુર અને ટકાઉ ફેંચકુલોની ખુશો માટે
 કિંદુરવાનના જુદા જુદા પ્રદર્શનમાંથી પહેલા નંબરના સોના
 રૂપાના ચાંદો મળ્યા છે; તેમજ વળી એકઝીગીશનના અધિકા-
 રીઓએ અમારા પ્રખ્યાત સેંટ ઓટો મોહીનીને સેંટનો શહે-
 નશાદ તથા “અત્તરોનો અધિપતિ”ની ઉપમા આપેલ છે.
 ઓટો-મોહીની સેંટના માત્ર ચારજ ટીપાં રૂમાલપર ફેટલાક
 દિવનો સુધી તાબ ચંમેલીના ફુલોની ખુશો આપે છે. વળી
 તેની ખુશો ચાર દિવસ સુધી ટકતી નથી તેવું સાબિત કરના-
 રને રૂ. ૧૦૦૭ તું ધનામ આપવા બંધાઇએ છીએ.

કીંમત અર્ધા ઓંચની બાદલીના રૂ. ૨-૦-૦

એક ટ્રામનો મુંદર દયુબના રૂ. ૦-૧૨-૦

કપડામાં રાખવાનાં સુગંધી કારડો ૧૨ આને ઉત્તન.

માત્ર નાની દયુગ ખરીદી અજમાવી જુઓ, પસંદ ન
 પડે મે. પૈસા પાછા.

એકલા માલેક

ધી ઓરોઅંટલ ડૂગ એન્ડ કેમીકલ કુાં

મેલ એજન્ડ-મેહીની એજન્સી જુમા મસ્જદ-મુંબઇ.

શ્રીમાન્ મહાવીર સચિત્ર અંક (ઉત્તરાર્ધ)

પુ. ૧૦ અંક ૧૦-૧૧-૧૨.

અક્ટોબર, નવેમ્બર, ડીસેમ્બર.

વિષયાનુક્રમ.

મુજરાતી ખાસ લેખો.	
મહાવીર કેમ જન્મ્યાય થયા ? પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી માનવિજય)... ૪૩૧	
મહાવીર સંખ્યે કંઈ કંઈ (તંત્રી) ... ૪૩૨	
શ્રી મહાવીર-એમનું સેનાપતિમત્ત્વ જીવન તથા સર્વોપચાયી મિશન-શ નાટીકાલયો. સાદ ૪૫૮	
વીર પ્રજ્ઞના બાહ્યકાળનાં કાવ્ય નવન-કાવ્ય (રા. મુસિલ)... ૪૬૭	
પ્રજ્ઞ-કાવ્ય (રા. મુસિલ) ... ૪૬૭	
સ્વાવલંબન (રા. ફેલ્ડરફ ક. લાલન) ... ૪૬૮	
વીરવિરલ્લ-પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી રેવથેન્દ્ર) ... ૪૬૯	
જનનાન્ મહાવીરનો સમય(બાલુ પી. સી. મુકરજી) ૪૭૦	
પ્રજ્ઞ અને જીન(રા. પ્રભાસ) ૪૭૨ તથા વૈષાખાચ) ૪૭૪	
વીરમક્ષિ-પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી રામવિજય) ... ૪૭૮	
મહાવીરના કદાચ આપણો (સ. ગોકુલરાજ ત્રાપાન) ૪૭૮	
વીરના નંદાલા આપણી વાણી. -કાવ્ય (રા. પ્રાણીજીવન મે. સાદ) ... ૪૮૧	
વીર નિર્વાણ-જોતમનો પાશ-પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી રૂપચંદ) ... ૪૮૧	
અમલ અમલત મહાવીર (રા. પાપટલાલ કેવળચંદ સાદ) ... ૪૮૨	
પ્રાર્થના પંચક (રા. પાપટલાલ કેવળચંદ સાદ) ૪૮૨	
મહાવીર અને જીન યુગો (રા. ભોળીદાસ ૨. દીવેદીયા બી. બી.) ... ૪૮૬	
વીર શુભેશીર્વન-૩ પ્રાચીન કાવ્ય(કલ્પરત્ન, જિનવિજય અને વિજયકર્મીસુરિ) ... ૪૮૬	
શ્રીમદ્ મહાવીરના ચરિત્રમાંથી વૃદ્ધાવસ્થા (રા. ફેલ્ડરફ ક. લેવલ) ... ૪૮૭	
વીરશામ વીરપ્રજ્ઞના સાપુરો કેસ ટોચ ૧ -કાવ્ય (રા. પ્રાણીજીવન મે. સાદ) ... ૪૮૭	
મહાવીરને વિન તિ-૩ પ્રાચીન કાવ્ય(ચરોત્રિ-જય, વિનવિજય, વૃદ્ધરત્ન, જિનશાલ સુરિ, અમુદવિજય અને કાંતિવિજય) ... ૪૯૭	
પ્રમુને વંદનાયે આપે ૯૬-પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી વિનવિજય) ... ૪૯૦	
શ્રીવાંચન-નિભાગ [Ladies Corner]	
વીરવંદના-૨ પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી કલ્યાણસા-જા, અને રંજનિજય) ... ૪૯૦	

વીરમક્ષિ-૧૩ પ્રાચીન કાવ્યો (વીરવિજય, ચરોત્રવિજય, શુભવિજય, આનંદ-વંદન, ન્યાયસાગર, નયવિજય, વિ-નીતવિજય, રામવિજય, ન્યાયસાગર, ડંડારત્ન, લક્ષ્મિવિજય, ચતુરવિજય, પદ્મવિજય, જ્ઞાનવિજય સુરિ, અને બાલુવિજય ... ૫૨૧
વીરવાણી-૨ પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી અમુદ અર્થ-વાચક અને શ્રી આતમારામજી) ... ૫૨૮
વીરવિરલ્લ-પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી ખુશાલકુનિ) ... ૫૨૬
વીર નિર્વાણ તિથિ (દીરાગી)-૨ પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી કવિજ્ઞ, અને વીરવિજય) ... ૫૩૦
વિજય સગી-પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી સમયકુંડર) ... ૫૩૧
દેવાનંદા માતા .. (શ્રી સકલચંદ) ... ૫૩૨
વંદનગાથા-પ્રાચીન ગાથા ... ૫૩૨
પદ્મવલ્લ સમયે સુમા-આનંદી પત્રો ... ૫૩૩
વીર પ્રજ્ઞનાં પારણ-૩ પ્રાચીન (શ્રી કાંતિવિ-જય, અનિવિજય, કીપવિજય) ... ૫૪૭
વીર પ્રજ્ઞનું પારણ અને વિશાલા દેવીની મનોરથ સુચિ-કાવ્ય (રા. મુસિલ) ... ૫૪
ગોદ રૂપ-પ્રાચીન કાવ્ય (આનંદવંદન ૨) ... ૫૪
સુમાપના-કાવ્ય (સંપાદિત) ... ૫૪
ચાલુ લેખ. [Current Topics]
પ્રાચીન ... ૫૪
Service for Native Land (A Poem) -કાવ્ય (રા. અમુદ) ... ૫૪
દેસ સેનાનો ઉત્તમ આર્થ. ૫૪
દેસને ખાતા-કાવ્ય (રા. દર) ... ૫૪
ચિત્ર પરિચય. [About Illustration]
૧ શીશુન ૨૨૦ વીરચંદ્રાચાર્ય જીવન અને કાર્ય ૫૪
૨ ડૉ. બેઝાંબી મહાસાધુનું સક્ષિપ્ત જીવન ... ૫૧
૩ શ્રી. હર્ષદે વૌરાન. ... ૫૭
૪-૫-૬ શ્રી. અને મિશિસ એ ક્રાંતિ અને શ્રી. સેઘન્દીવર ... ૫૭
૭ ડાહર કવિનો. ... ૫૭
યુનિવર્સિટી મિશન [Conference Mission]
૧ વૃંદાવનનો પ્રવાસ ... ૫૭
૨ ધાર્મિક દિસાબ-વધાસળી ખાતું ... ૫૭

શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર કાન્ફરન્સ હેરૅલ્ડ.

શ્રીમન્ મહાવીર સચિત્ર ચક્ર (ઉત્તરાર્ધ.)

જગદંબ ! સુધારક ! ને મહા

અમ સમાજ ઉધારક તું મહા !

બૌદ્ધ પ્રભુ ! તુજ વાણી અને કૃતિ

જાતી રહો અમ જીવન-પ્રકૃતિ.

પુસ્તક ૧૦-આંક ૧૦-૧૧૦] વીર સંવત્ર ૨૪૪૦. [અગ્રહાશ્વિન, નવેમ્બર ૧૯૧૪.

મહાવીર કેમ જગનાચ થયો ?

(હેમરાજ ! જન જલ જીવો—ને રણી)

કાશનનાથક સદૃશ સમી, અગુચી ભવ જરીદંત;

કરમ જરીભજ સજગ નિવારી, મારિય મેલ મંદન.

મહાવીર જનમાં જીવેલ,

જીવે જીવે આપ સદાથ,

હાં જી જીવે જીવે જાન પસાથ,

હાં જી જીવે જીવે જન સુખદાથ.

મહાવીર જનમાં જીવેલ. ૧

અનંતભુજાથી વડયોધા, હજિયા પહેલી ચોટ;

મંત્રો મિથ્યાત્વ પછી નિશ્ચયી, તવ કરી આરજ દોહ. મહા. ૨

ભાજિ દેઝ આગુષ નિમ કેરી, હક વિચલેરિય જાતિ;

એક મેવાન જાંબોય મિરકાતે, નરક વુમથ સપાતિ. મહા. ૩

સ્થાવર નિરિ કુમ કાંસિ કટારી, સાંદારણુ હણી ખાડી;

ધીણુદિ નિમ મરિશ વચરી, આગુષ ઉલોન ઉખાડી. મહા. ૪

અપચ્ચખાણુ અને પચ્ચખાણુ, હણીયા મોહા આડ;

વેદ નયુંસક સી સેનહની, પ્રતિનિનિવ મવા નાહ. મહા. ૫

હારથ રનિ અરતિ સોઠ કુમંજા, બચે મેલુ અવાસ;

હણીયા પુરપવેદ ફેલ્લારા, પછે સંજલના નાથ. મહા. ૬

નિંદા દોષ મોહ પટરણી, મરમાંદિયી સંદારી;

જંતરાથ દરદણુ ને જાન—સરણીય સજના મારી. મહા. ૭

જન જન દુઝો મોહજન સુઝો, વુઝો તું જનનઃથ;

લોહામોઠ પ્રકાથ મરો તર, મોહુ મચાવે સાથ. મહા. ૮

જીવો નિમ જનને જીતાવે, મુકાવો મુકાવે;

તરણુ તરણુ સમરથ છે તુંદી, મનવિન્ય નિતુ ખાવે.

—મહાવીર જનમાં જીવેલ.—

મહા. ૯

અનવિન્ય,

પ્રાર્થના.

"More things are wrought by Prayers,
"Than the world dreams of."

"હે પરમ કૃપાળુ દેવ ! જન્મ જન્મ, મરણાદિ સર્વ કુઝોનો અત્યંત ક્ષય કરનારો એવો વીતરાગ પુરુષનો મૂળ ધર્મ અનંત કૃપા કરી આપ શીમતે અને આપ્યો, તે અનંત ઉપકારનો પ્રતિ ઉપકાર વાળવા કું સર્વથા અસમર્થ છું. વળી આપ શીમત કંઈપણ મેવાને સર્વથા નિઃસ્પૃહ છો; જેથી કું મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતાથી આપના ચરણારવિંદમાં નમસ્કાર કરું છું.

આપ પ્રત્યેની પરમ ભક્તિ અને વીતરાગ પુરુષના મૂળ ધર્મની ઉપાસના મારા હૃદયને વિષે ભવ પર્વત અખંડ ભગ્નત રહો એટલું માત્રું છું તે સદગ થાઓ.

તુમ્યં નમઃ સમયધર્મનિવેદકાય

તુમ્યં નમઃ કુશલમાર્ગવિધાયકાય ।

તુમ્યં નમો નિસ્તિલસંસ્રવકારકાય

તુમ્યં નમઃ કુમતિતાપસુર્ભજનાય ॥

૧

મહાવીરના મુખ્ય પર્વભવો.

પ્રામસ્થામ્યમરો મરીચિરમૃતાહારઃ પરિવ્રાજકઃ

પોઠા વામૃતમુક્ મવોડનિવૃદ્ધઃ શ્રી વિષ્ણુતિર્વેન્દ્ર ॥

વિષ્ણુનૈરયિકો હરિશ્ચ મરકે ખ્રાન્તિર્ મૈવાન્તવેદુ-

ધક્રી નાકિવરોઽય નંદનટ્ટપઃ સ્વર્ગેઽવતાત્ ત્રૈશ્વકઃ ॥

—શુભવિજયમણિ.

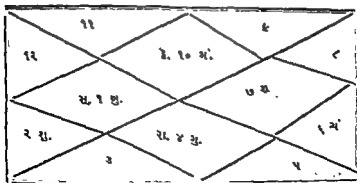
હરેક તીર્થંકર છેડા ભવે તીર્થંકર ચાપ તે પદેધાના તેમના જે ભવો સાક્ષમાં જણાયા છે તે ઉપરાંત એની પદેધા અનંત ભવો થયા હશે. પરંતુ સાઓડાભવો જે છે તે જે ભગમી સમ્પાદવ થયું હોય તે ભરથી સર કરી જુવ. આપેલું છે. તે પ્રભાણે મહા

વીરના જે પૂર્વ જન્મમાં સમ્પાદિત થયું તે નવસારનો જન્મ દેવો ત્યારથી જન્મતાં મુખ્ય ૨૭ જન્મ જણાયા છે:—

નવસાર (જામેતી-આમખનિ) સૌપ્રથમ દેવલોકમાં પશ્ચિમમાં આપુખવાનો દેવતા, પ્રથમ તીર્થંકર મી અધરિનાથના પુત્ર હરનથાવર્તીના પુત્ર મરીમિ, જલસોકમાં ૬૪ સાયરોપમના આપુખવાનો દેવતા, દોગાઠ જામમાં ૮૦ સાખ પૂર્વ આપુખવાનો જાલજી નામે દોદિઠ, મ્યુખ જામમાં પ્રુખમજ નામે જાલજી (૭૨ સાખ પૂર્વ આપુખ), સૌપ્રથમ દેવલોકે મખમ સિચિવાળો દેવતા, મેન્ન નામના રથાનમાં ૧૪ સાખ પૂર્વ આપુખવાનો અમ્મુચોત નામે જાલજી, હંદાન દેવલોકમાં મખમ આપુખવાનો દેવતા, અદિર નામના સનિવેસમાં અમ્મિમ્મિ નામે જાલજી (૫૧ સાખ પૂર્વ આપુખ). જનકુમાર દેવલોકમાં મખયાયુ દેવતા, મ્વેતાંનિ નજરીમાં હારદાજ નામનો વિમ્મ (૪૪ સાખ પૂર્વ આપુખ), રાજગૃહ નજરમાં રથાવર નામનો જાલજી (૩૪ સાખ પૂર્વ આપુખ), ધણા જન્મ, રાજગૃહના વિષનંદી રાજના ભાજ નેતુવરાજ વિદ્યામજ્જિનો પારિણી નામની બીથી ચરેલ પુત્ર વિષમ્મિ, મહાપુક દેવલોકમાં ઉત્તુપ આપુખવાનો દેવતા, પેતનપુરના શિપ્રમ્મિસત્તુ નામના રાજને પોનાની પુત્રી નામે મુત્તપતીથી ચરેલ શિપ્રજ નામનો પુત્ર (પ્રથમ વસ્ત્રેવ), સાવથી નરમાં નારથી હવ, રેઠરીસિંહ, મેથી નરઠ, પછી તિવંચ મનુખદિ જતિમાં ધણા જન્મ, મનુખ જન્મ, અપરવિદેમાં મુજાનજરીમાં જનંજન્ન રાજની હારણી નામની રણીથી શિવમિત્ર નામનો પુત્ર ૮૪ સાખ પૂર્વ આપુખ (અપવર્તી), રાઠ દેવલોકે સર્વમં નામના વિમાનમાં દેવતા, હરતખંડમાં જન્મ નજરીના જિનસત્તુ રાજની હારા રણીથી નંદન નામનો પુત્ર (મુનિ-તીર્થંકર નામ કર્મ ઉપાલ્પુ, ૨૫ સાખ વર્ષનું આપુખ), મહારિંક દેવ (વીર સાયરોપમનું આપુખ), મહાવીર.

૨

મહાવીરની જન્મ કુંડલી.

इय ते दिणा पसत्या ता सेसेहि पि तेसु कायजं ।

जिणजत्तादि सहरिसं ते य इमे वद्धमाणस्स ॥

—તેથી કરીને એટલે જીવોને કલ્યાણરૂપે કહ્યું આપે એ હેતુથી જે દિવસોમાં જિનના મર્માધાનાદિ થાય છે તે દિવસો પ્રચરન-પ્રવરકારક છે તેથી દેવેન્દ્રથી અન્ય એવા પ્રજાઓએ પણ તે દિવસોમાં-મર્માદિ કલ્યાણક દિવસોમાં જિનયાત્રાદિ-વીતરામનો ઉત્સવ, પૂજા વગેરે કર્યું સહિત વર્તમાન તીર્થધિપતિ એવા મહાવીરના નિકટપણને સમજીને-તેના કલ્યાણકદિવસોમાં કર્યું છે.

आसाह सुद्ध छडी चेत्ते तह सुद्ध तेरसी येव,

मगासिर किएह दसमी वइसाहे सुद्धदसमीय ॥

कचिय किएे चरिमा गप्पाइ दिणा जहकम्म एते ।

इत्थुत्तर जोपणं चउरो तह सातिणा चरमो ॥

—જેમ્નાદિ દિવસો એટલે ગર્જ, જન્મ, નિષ્ક્રમણ, શાન, અને નિર્વાણના દિવસો અત્યંત મહત્ત્વના ગણાય છે. આજે શુદ્ધ પક્ષી, એવ શુદ્ધ ત્રયોદશી, માર્ગશીર્ષ કૃષ્ણદશમી, વૈશાખ શુદ્ધ દશમી, અને કાર્તિક કૃષ્ણ ચરમા (છેલ્લી એટલે પંચદશી) એ છે અને આમાં પ્રથમના ચાર દિવસોમાં હરતોત્તરા ઉત્તર કાશ્યપ સાથે ચંદ્રનો યોગ હતો એટલે હરતોત્તરા યોગ હતો અને છેલ્લા કલ્યાણકદિવસોમાં સ્વામી નક્ષત્ર સાથે યોગ હતો.

અહીં મહાવીરના કલ્યાણકદિવસોમાં આપે દર્શાવ્યા છે.

अदिगय तित्थ विहाया भगवं तिणिइंसिया इमे तहस ।

सेसाण विएवं चिय णियणिपणितित्थेसु विजेया ॥

—અધિકૃત તીર્થ વિધાના એટલે વર્તમાન પ્રવચનના કરતાં ભગવાન મહાવીર છે, એ હેતુએ તેના કલ્યાણકદિવસો દર્શાવ્યા છે. જાણીતા તીર્થકર્તાના આપવામાં નથી આવ્યા, કારણકે તે તે તેના પ્રવચનવચસરે જાણુવા અને આ તીર્થ સર્વમાનનું છે તેથી તેમાં તેના કલ્યાણકદિવસો જાણવા.

આ કલ્યાણકદિવસોમાં જિનયાત્રા વિધિ બતાવે છે:—

—આ દિવસે પ્રભુનો જન્મ આવદિ થયો હતો તેમ સંભારી તે તીર્થકરનું—બહુમાન કરવું, પૂર્વે પુરવે આચરેલ આચાર, તેનાં સમજણ સુણતો અભ્યાસ કરવો, દેવેન્દ્ર, દેવ, દાનવ આદિની પ્રભુ પ્રત્યે ભક્તિનું અનુકરણ કરવું અને ભોક્ષમાં મંજીર પ્રપણ કરવી. જિન પ્રવચનની પ્રસિદ્ધિ કરવી, આમ વીતરામની નિપમણી થાવા કરવી, જે તેથી કરી માર્ગેનુચારી ભાવ-મોહાપયને અનુકુલ અધ્યવસાયને આગમને અનુચરવાનો ભાવ શુદ્ધ થાય છે. ત્રિશુદ્ધ માર્ગેનુચારી ભારથી સકલ ર્ષિસત્ત્વી નિવશથી-નિશ્ચયે સિદ્ધિ થાય છે કારણકે તે ભાગ સકલ હજીની સિદ્ધિનો હેતુ છે એવું જિનોએ કહ્યું છે; તેમ કહેવાનું કારણ એ છે કે માર્ગેનુચારીના તત્ત્વમિનિવેશથી વસ્તુના સ્વરૂપનો નિર્ભય કરવાના અનિશ્ચયથી સમસ્ત દિવા શુભ થાય છે અને એ અનુભવ દિવાથા અથવા છે તેવો અનુભવ રહિત થાય છે. હવે આ માટે નિરનુયમ દિવા થાય છે તે કહે છે.

તે માર્ગાનુસારી જીવ કર્મથી પરતંગ દોષને-ચારિત્ર મોહનીય કર્મવશાત્ અશુભ ક્રિયામાં પ્રવર્તે છે, પણ ભારથી-અંતઃકરણથી નહિ, કારણ કે તેને તત્ત્વાભિનિવેશ છે તેથી તેની ક્રિયા નિરુપખા થાય છે. આ પ્રમાણે ઉપરોક્ત માતાથી મુખ્યલેણાથી સકલ ક્ષત્રી-શિ-રિના દેવ એવા માર્ગાનુસારી ભાવ-પરિણામ થાય છે.

આવી રીતે જેમ કથાશ્રુકથિતોમાં તીર્થકરનું બહુમાન આદિ કરવાનું જણાવ્યું તે પ્રમાણે બીજા રીત ઉત્સવમાં પણ તેમ કરવું જેમકે રથોત્સવ-રથનિષ્ઠમણિદિ એટલે જિન-જિન્ના-પિંચિન રથને જિનશ્રદ્ધામાંથી નગરમાં ફેરવવાને બહાર કાઢવો આદિ.

—હરિશ્ચંદ્રચરિત્ર પંચાશક ૯. ૩૦-૪૨.

૪

મહાવીરની માતાપિતા પ્રત્યેની એવા.

પુણ્યભુજધી પુણ્ય માર પ્રભારે નધાય છે:—

દયા મૂલેષુ વૈરાગ્યં વિધિત્વં ગુરુપૂજનમ્ ।

વિશુદ્ધા ળીલટ્ટાત્તે ચ પુણ્યં પુણ્યાનુવંધનઃ ॥

(૧) પ્રણીતો પ્રત્યે દયા, (૨) વૈરાગ્ય (૩) વિધિપૂર્વકે ગુરુપૂજન (૪) શુદ્ધચિત્ત વૃત્તિ દિલ્હા, અનુત, અદન, અખલ અને પરિમલના ત્યાગરૂપ શુદ્ધચિત્ત)

આ પુણ્યભુજધી પુણ્ય જ્ઞાપિ પામવાથી ઉચિત પ્રતિભાવે મોક્ષ સાધક એવું તીર્થ-કરત્વ રૂપે ઉત્તમ ફલ પ્રાપ્ત થાય છે. આ ઉચિત પ્રતિભાવે ઉદ્ધત શીમન મહાવીર પ્રથમ પૂર્વ પાડે છે:—

સદૌચિત્ય મટ્ટચિત્ત ગર્ભાદારભ્ય સસ્ય વત્ ।

સપ્રાપ્યભિશ્વરો ન્યાસયઃ શૂણ્ણે હિ જગદ્ગુરોઃ ॥

—દમેટાં એવિત્તની પ્રતિભા, રૂબંધી માંડીને તીર્થકરને દોષ છે; કેમકે, તે મર્ત્યાવસ્થામાં પણ જન્મતા ગુરુ એવા શ્રીમહાવીર રાષ્ટ્રીને ઉચિત અભિમદ સંભળાવે છે, તે અભિમદ એવો પ્રસિદ્ધ છે ૧:—

પિતૃદેગનિરાસાય મહતાં સિયતિસિદ્ધયે ।

ફલ્ગાર્પણમૃત્યુર્ધ્ય મેઘં મૃતો જિનાગમે ॥

—માન્યપના ઉદ્ધેશનો નાશ કરવા માટે, મહાનેત્રી સિદ્ધિ માટે, અને મોક્ષરૂપી ને ક્ષત્રી કરીની સમૃદ્ધિ તેને માટે કરેલ અભિમદ જિનાગમમાં જણાવેલ છે ૧:—

‘જીવતો દુઃખસેડિદિન્ યાવન્ને વિતરાવિમો ।

તાવદેવાધિવત્સ્યામે શુદ્ધાનદમપીઠનઃ ॥’

‘જ્યાં સુધી આ શુદ્ધચિત્તમાં માતા માતાપિતા જીવે, ત્યાં સુધી હું પણ મારી કંબલથી શુદ્ધમંત્ર વાણે કરીશ-તેણે નહિ લઉં’ ।

આમાં પણ એમ છે કે જલજલિની થી દેવનાંદના ઉદરમાંથી મહાવીરનો જન્મ ફરિયાદી થી ત્રિલોક રાજીના ઉદરમાં સંક્રમણવત્માં આપ્યે ત્યારે થી દેવનાંદના બહુ

શોકમગ્ન થયા, તેથી વીર પ્રભુએ અવધિયાનથી બનવું કે ‘અહો ! મારા નિમિત્તથીજ આજે આટલું બધું દુઃખ થયું !’ પણ હવે મારા અંગદસનથી આ ત્રિવિદ્યા માતાને દુઃખ ન થાય તો સારું,’ એમ વિચારીને ભગવાન ગર્ભસ્થાનમાં સ્થિત રહ્યા; ત્યારે ત્રિવિદ્યામાતાએ વિચાર્યું કે ‘અરે ! મારો ગર્ભ ગળી ગયો કે શું ?’ છત્વાદિ શોક કરતી મહા દુઃખને પ્રતિ થઈ; ત્યારે ભગવાન સ્પુરાવમાન થયા; અને વિચાર્યું કે ‘અહો ! હજુ મને જોયો નથી, ત્યાંજ માતાપિતાનો મારાપર જ્યારે આટલો રોદ્ધ છે, ત્યારે મને જોયા બાદ, જ્યારે હું દીક્ષા સેધય, ત્યારે તો તેમને મહા સંતાપ થશે. માટે તેમનો સંતાપ જી ૩૨૫ માટે, જ્યાં સુધી તેઓ જીવશે, ત્યાં સુધી હું દીક્ષા લેજાય નહિ. ” એવી રીતનો સાતમે મહિને તેમણે મર્માવાસર્માજ અભિગ્રહ લીધો.

‘આ માતાપિતાની સેવા કરતાંજ, ઘેર રહ્યા પછી અતિ પરિપાટીથી અને હુક્ત એવી પ્રવ્રજ્યા પણ થશે’ એવું એ સાચેજ મહત્તરી વિચાર્યું હતું.

सर्वं पापं निवृत्तिर्यत् सर्वं यैषा सतां पता ।

गुरुद्वेगं कुतोऽप्यंतं नेयं न्यारयो पपद्यते ॥

સર્વ પાપોની નિવૃત્તિય એવી આ દીક્ષા ઉત્તમ માન્યતાએ સર્વથા પ્રકારે માનેલી છે; અને તેથી માતાપિતા ઉદ્વેગ કરાવનારની દીક્ષા ન્યાયવાલી ધરતી નથી.

मारमंगलं ह्यस्या गुरु शुश्रूषणं परं ।

एतौ धर्मप्रवृत्तानां वृणां पूजास्पदं महत् ॥

‘માતાપિતા સેવા તે પ્રવ્રજ્યાનું પ્રારંભમંગલ-કાલમંગલ છે, કારણ કે મોક્ષનો દેવગુપ્ત એવી ધર્મવ્રતમાં પ્રવ્રત થયેલા જનોને તે માતાપિતા મોહું પૂજનું સ્થાનક છે.

स कृतज्ञः पुमान् लोके स धर्मगुरुपूजकः ।

स गुदधर्मभाक् चैव, य एतौ मतिपद्यते ॥

જે મનુષ્ય માતાપિતાની સેવા કરે છે, તે આ જન્મમાં કૃતજ છે, પોતાના ધર્મગુરુને પૂજનારો છે તથા શુદ્ધ ધર્મને ભગનારો છે.

—શ્રી હરિશ્ચંદ્ર ૨૫ મું અષ્ટક

૫

મહાવીર સ્વામીનાં બુદ્ધાં બુદ્ધાં નામ.

૧ વર્દમાન, ૨ મહાવીર, ૩ વીર, ૪ ચરમ તીર્થંકર, ૫ દેવાર્ષ, ૬ દાતાર્જુન-દાતપુત્ર (૬ ને નામ ‘દાતપુત્ર’ એ નામથી જાદ-સરો અને પ્રથિમાં પ્રભી વખત જૈનધર્મના ઉદ્ધારક તરીકે જજાવવામાં આવ્યું છે. ’ અને જે આચાર્ય રચાયુત રકષમાં ને આ-વસ્થામાં આવે છે, ચરમતીર્થે કૃત દેવ્યાદિ સ્વર્ગમાં છે. વર્દમાન, મહાવીર એ પ્રસિદ્ધ છે. વર્દમાન એ જ્યારે તેઓથી ગર્ભમાં આપ્યા ત્યારથી પિતા સિદ્ધાર્થ-રાજનીસર્ગમ રાજ્ય સ્થાપી શકિમાન થઈ, તેથી માતાપિતાએ વિચાર્યું જે આ અમારે સર્વ વસ્તુની શક્તિ ગર્ભમાં પ્રવ્રજ્યાથી થઈ છે તો આ પુત્રનું નામ અમે વર્દમાન રાખીશું. તે પ્રવ્રજ્યે ભગવાનના જન્મ પછી સર્વ સ્થાન વસીઓની સમગ્ર વર્દમાન એ નામ રાખ્યું. મહાવીર એ નામ પરિણમ્ય અને

હાલમાંની સેવને જારી મારણુન કદ શુ તેનુ કિયે-માને રેનાતા વીરે ૩ પ્રતિભાની
તે સહાયકન થયે નહિ, જાણી દે. આ અને જુન દેવનજીયે આ મરણીર એ નામ
જાણુ તે પ્રસિદ્ધ છે. હવાઈ એ નામ જણુ સંખ્યામાં આવે છે.

1

મહાવીરનો ગૃહસ્થાશ્રમ.

[illegible]

19

મહાપીરને ત્યાગી થવાનું પ્રયોજન.

સર્વ લોકોને એ જ્ઞાતિ વિષય છે કે ત્યાંથી મળે તેવડાનું ઉપાન્ય કરી સ્વપર
જગપરને જઈ પહોંચેલ કરવે. લોકોને જાણા અરવિજાનથી જોઈ લે છે કે 'હવે મારે
સંતોષિત જોખાઈ રુંદુ નથી અને અનુક લિપ મારે મુદતસં ત્યજવડો છે' અને તે
જિનેજ ત્યાંથી જાને છે. થા. મુદતોર સ્વપરના સંતોષમાં એમજ જાણું.

૧૯૪૭:૨ ૩૨૧: એ ધર્મો પ્રત્યેને હરિત્વ ઇ.

મહાનરે કરે સતગરે, અને આ રીતે ત્યાગ કરે. બંધન દિવા, મુગવાદ, બા-
દામ, મૈથુન (આ બધાને કસવે) અને સર્વ પરિમલ બાદે કરે પાપનાં મૂલ્ય
મગા કરાવા અને મુખરિ આપવારે વિવિધરૂએ ત્યાગ કરે.

◀

કર્મારે, કર્માં ભાગ કર્માં-દીક્ષા દીધી ।

विष्णु संपत् १०० ११२ वर्षों में मरने पर १० नें तिन पञ्च पदों में १००
११०० नें मरने पर ११२ वर्षों में मरने पर १०० नें तिन पञ्च पदों में १००
नौतिवर्ष में १०० ११२ वर्षों में मरने पर १०० नें तिन पञ्च पदों में १००

સાથે ભારી મદોત્સવમાં યાત્રાન ખંડે નામના જાગમાં અશોક વૃક્ષની નીચે જન્મથી જ
વર્ષાનીત થયા પછી મદગીરે દીક્ષા લીધી હતી. મસ્તકના કેસ રત્નદરતે સુખન
જાને અનિરંજ કેપ, માન, માયા, લોભનું સાથેજ સુખન કુર્ચુ; આની સાથેજ મનપ્ર
દાન પ્રાપ્ત થયું, જે જે જ્ઞાન નિર્મલ સંવર્ધીને જ પ્રાપ્ત થાય છે—ગૃહસ્થાશ્રમમાં જે જ
અવસ્થામાં થતું નથી.

૬

દીક્ષા વખતે વડીલભાઈનો વિજ્ઞાપ.

લગ્ના વિના ધીર ! કર્યું પ્રતિપો

સુરેન્દ્રના શુભ વનોપમાને ।

ગોત્રીતુળે કેન સદાજરામો

મોદયામદે કેન સદાજ વંધો ! ॥

—હે ધીર ! તને એકમે ઊડી જામે મના વન સમતલ ખરમાં તારા પાના જેમ જ
હજીશુ ! આપણ તારા વિના અમારા રાજમદેસમાં અમારું મન જવા કયું કરતું ન
તથા હે અધવ ! તારા વિના એકાંત એસી અમારા સુખ દુઃખની વાતો કરવા હવે
જેની જાણ કરીશુ ! તથા હે અધવ ! તારા વિના જામે જેની સાથે એસી મોજન કરીશ

મર્વેનું કાર્યનું જ ધીર ! ધીરે—

સ્વામિવ્રજનદર્શનસ્તવાય !

મેવનરુપાદમતામ હવે

નિગમ્યાશ્રાય કમાશ્રયાય ॥

—હે અર્ધ કુલમ ! સારું કાર્યને વિશે ધીર ! ધીર ! એક જીવ જામે તને મોજાવ
હતા જામે હે અર્ધ ! તને એકાંતે જામે વળી પ્રવર્તી હતા પામતા હતા; હવે જામે
દુઃખ ભર્યા વધુ કાલે, હે કેન અર્ધકુલ મન ! અધવ તારા વિના જામે જેને હે ધી
હે ધીર ! એવ હરેશુ જામે એકાંતે હવેન જાશુ !

પ્રતિવિધે વાંચ ! દર્શને મે

મુખાંતને માપિ દહામ્પદરખો : ।

જીવિગ્ધિનો નિ કદાવિદધ્યાન

સ્વમિવ્રજિ મીદ મુખાવિગમ્ય ! ॥ ૬ ॥

—હે અધવ ! તારું દર્શન જામે અનુ દિવ છે, તેમ તમામ દર્શન ! અનુદર્શન
જામે જામે હવે જામે જામે હવે હવે મુખાંતને માપિ દહામ્પદરખો : ॥ ૬ ॥
જે અનુ દર્શન જામે દિવ જામે જામે જામે જામે.
—હવે.

૧૦

સંસાર ત્યાગ.

મહાવીર સ્વામિના દિશાનાં વરપેશની વાત-સ્વરૂપ બે વિચારે તેાં વેરામ થાય. એ વાત અદ્ભુત છે. તે સમયના અપ્રમાદી દતા તેઓને ચારિત્ર વર્તેલું હતું, પણ ન્યારે માત્ર ચારિત્ર લીધું ત્યારે મોણે મળા. S.

For now the how is come when I should quit

This golden prison, where my heart lives caged,

To find the truth which henceforth I will seek,

For all men's sake until the Truth be found.

તીર્થાર જેવા પણ સંચારપણે વિશેષ વિશેષ સમૃદ્ધિના ધણી દતા. હતાં તેમને પણ ત્યાગ કરવાની જરૂર પડી હતી; તેા પછી જન્મ છુટાને તેમ કરવા સિવાય છુટો નથી. ત્યાગના બે પ્રકાર છે; એક બાહ્ય, અને બીજો અભ્યંતર. તેમના બાહ્ય-ત્યાગ તે અભ્યંતર ત્યાગને સદાચારી છે (ત્યાગ સાથે વેરામ બેરામ છે, કારણ કે વેરામ સર્વેજ ત્યાગ થાય છે.) S.

૧૧

મહાવીરની તપશ્ચર્યા.

૧ ઉપાસી, ૧ ઉપાસમાં પચિસુન અભિમુદ્ધ સહિત તપ, ૯ ચારમાસી, ૨ ત્રણ-માસી, ૨ અડીમાસી, ૧ બેમાસી, ૨ દોઢમાસી, ૧૨ માસદુરપણું, ૭૨ પાક્ષિકતપ, ૨ દિન સુધીની જાદ પ્રતિમા, ૪ દિન સુધીની. મહાભદ્ર પ્રતિમા, ૧૦ દિન સુધીની સર્વતો જાદ પ્રતિમા, ૨૨૬ ૭૬, ૧૨ અપ્રમ-આમાં ૩૪૯ પારણી કર્મા-આમાં દિશાદિન ૧ ઉમે-રતાં અર્ધાં મળી ૧૨ વર્ષ ૬ માસ ૧૫ દિન થયાં.

આ પ્રમાણેની તપશ્ચર્યા કરવી તેનું નામ બી મહાવીરે તેજ પ્રમાણે તપશ્ચર્યા કર્માથી 'મહાવીર તપ' પડેલ છે.

જાદ પ્રતિમા તપમાં બે ઉપવાસ, મહાભદ્ર પ્રતિમામાં ચાર ઉપવાસ અને સર્વતો જાદ પ્રતિમામાં ૬૬ ઉપવાસ કરવાના છે.

૧૨

પરમાર્થે આચરણુ.

મહાવીર સ્વામીએ કેવલજ્ઞાન ઉપવાસ પછી ઉપવાસ કર્યાં નથી, તેમ કેલ કેલ દાનિયે કર્યાં નથી; તથાપિ લોકોના મનમાં એમ ન આવે કે, કાલ કલા પછી ખાતું, પીતું, સરખું છે; તેટલા માટે ઉભી વખતે તપની આરમ્ભના અપ્રવચા ઉપવાસ કર્યાં (બે ઉપવાસ), કાનને સિદ્ધ કરવા માટે દીક્ષા લીધી પહેલાં બે વર્ષ સુધી પોતે કાલ દીધું. આથી જન્મને કાલ સિદ્ધ કરી આપ્તું; માત્રપિતાની સેવા સિદ્ધ કરી આપી દિશા નાની વચમાં ન લીધી તે ઉપાસર અર્થે નદિ તેા પોતાને કરવા ન કરવણું કંઈ નથી. જે સા-ધન કાંઈ છે તે આમલણ કરવાને માટે છે. પરમ ઉપાસર અર્થે કાની સદાચરણુ સેવે છે. S.

વિજગદીક્ષણ ! કેસરિક્ષણ !

સળમપિ મહુવીર ! મનોગિરૌ !

ગુણગણાન્ વમ માસ્મ નિરજ્યતા—

મુદપિતા દપિતા દપિતાવકાન્ ॥

૧૧

કેટલીક સાલો,

વીરાત્ મહાવીર સ્વામી નિર્વાણ પામ્યા ત્યારથી—વીરસંવત્થી, અને વીરાત્ પહેલાં એટલે મહાવીર સંવત્ પહેલાં કેટલાક જનાઓ જોઈએ.

મહાવીર સંવત્ પહેલાં—

૨૫૦ શ્રી પાર્શ્વનાથજી—(જેવીયમા તીર્થંકર) નું સમોત્કલિખરે આવજી શુદ્ધિ ૮ ને દિને નિર્વાણ.

(પાર્શ્વેશ્વર્ય એતિહાસિક પુસ્તક ૧૧૧ ને નિર્વિવાદપણે પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનોએ સિદ્ધ કરેલ છે.)

૮૦ સુધર્મા [પાછળથી મહાવીરના એક મહુધરખાં જન્મ.

૭૨ મહાવીરસ્વામીનો જન્મ ક્ષત્રિયકુટુંબમાં ચૈત્રવદી ૧૩. ઉત્તરા શાશુની નક્ષત્ર અને કન્વારાશિર્મલ.

૪૨ મહાવીર સ્વામીની ક્ષત્રિયકુટુંબમાં દીક્ષા મોક્ષિરં વદિ ૧૧.

૩૦ મહાવીરસ્વામીને કેવલજ્ઞાન-જુહુવાશિષ્ઠા નદી (અપાપાપુરીથી ૪૮ કોસ દૂર જુહુમાં નગર પાસે) આગ્રજ વૈશાખ શુદ્ધિ ૧૦ ને દિને—સાચે એતત્કલિ ૧૧ મહુધરાને તથા અર્ધનમાષ્ટાને દીક્ષા. પ્રજાવસ્વામીનો જન્મ.

૧૧ ગૌતમ સુદર્ન કલ્પજમન; જુહુવાશિષ્ઠા જન્મ; અમાલિ નામનો પહેલો નિન્દવ.

૧૪ તિષ્ઠશ્વ નામનો બીજો નિન્દવ. તેણે આપમાના સર્વ પ્રદેશમાં ઉંઘે પ્રદેશી જીવ રહે છે એવી સદ્વદલા રાખી.

વીરાત્—મહાવીર સંવત્ ૫૭૧.

૧ મહાવીરસ્વામીનું નિર્વાણ (પાપાપુરીમાં કાર્તિક વદિ અમાસને દિને પચાસતમાં એકલા પોતે મોક્ષ પામ્યા.); ગૌતમને કેવલજ્ઞાન. સુધર્માસ્વામીનું પદારોપણ; જુહુસ્વામીની દીક્ષા. પ્રજાવસ્વામીની દીક્ષા; અતિનગરીમાં અંક પ્રવેશસામન્ય પાત્ર પામકનો રાજ્યાકરેક.

૧૨ ગૌતમસ્વામીનું રાજગૃહમાં મોક્ષજમન; સુધર્માસ્વામીને રાજગૃહમાં કેવલજ્ઞાન; જુહુસ્વામીને પદારોપણ.

૨૦ સુધર્માસ્વામીનું ૧૦૦ વર્ષની વયે મોક્ષજમન.

૨૧ જુહુસ્વામીને કેવલજ્ઞાન.

૩૧ રાખલવામાર્ગજનો જન્મ.

૪૪ પ્રજાવસ્વામીને મુગપ્રધાનપદ.

૫૫ " નું રવગંજમન.

૧૦ નવનંદની રજાપના, અંકપ્રવેશસામન્ય પાત્ર પામકની ગદીનો ઉચ્છેદ.

૬૨ યશોભદ્રસુરિજીનો જન્મ.

૬૪ જંજુસ્વામિનું ૪૪ વર્ષની ઉંમરે મોક્ષગમન; મોક્ષ, કેવલજ્ઞાન, પરિહાર વિશુદ્ધિ-સદ્ગુણ સંપરાધ અને વ્યાખ્યાત ચરિત્ર. જિનકંઠીમુનિની રીતિ, ઉપશમત્રેણી, કાષ્ઠત્રેણી, આહારક શરીર, પ્રણાલકલ્પિત, પરમાવધિજ્ઞાન, અને મનઃપર્યવર્જાન એ દશ વસ્તુઓનો વિચ્છેદ થયો; સધ્ધંભવચાર્યજીને દીક્ષા.

૧૭

ગૌતમસ્વામીને મહાવીરના પંદ્રધર નંનીમવામાં આવતા મુધર્મા સ્વામીને સ્થાપન કરવામાં આવ્યા તેનું કારણ ?

મહાવીરનું નિર્વાણ થયું તે વખતે ગૌતમસ્વામીને કેવલજ્ઞાન થયું હતું. મુધર્માસ્વામી કરતાં ગૌતમસ્વામી મુખ્ય હતા, પરંતુ તે કેવલજ્ઞાની હોઈ ગાદીપતિ થઈ શકતા નથી. કારણ કે કેવલજ્ઞાની તો તેમને જે કંઈ પૂછવામાં આવે તેનો ઉત્તર પોતાના જ્ઞાનથી જ આપે છે. પરંતુ એમ કહેતા નથી કે, હું અમુક તીર્થંકરના કથન મુજબ કંઈ છું. આ કારણથી કેવલી ગાદીપતિ થતા નથી. જો ગાદીપતિ થાય તો તીર્થંકરના સાસનનો બેસાડ થાય, કે જે કદાપિ થતું નથી કારણ કે અનાદિ રીતિને કેવલી કેમ ઉત્થાપન કરે ?

૧૮

મહાવીરના સંઘની વસ્તી કેટલી હતી ?

આના ઉત્તરમાં મુખ્યપણે જે સંખ્યા આપવામાં આવી છે તે કહીએ છીએ.

૧૧ મહુપર, ૧૪૦૦૦ સાધુઓ, ૩૬૦૦૦ સાધ્વીઓ, ૭૦૦ વૈદિકસલ્લિધર્મતા, ૭૦૦ વાદીઓ, ૧૩૦૦ અવધિજ્ઞાની, ૭૦૦ કેવલી, ૫૦૦ મનઃપર્યવર્જાનીઓ, ૩૦૦ ચૈદ્યપૂર્વોઓ, ૧૫૬૦૦૦ માધ્વીઓ અને ૩૧૮૦૦૦ આધિકાર-કુલ ૫૩૦૬૧૧. આમાં કેવલીઓ ૭૦૦ કહી છે, તો ગૌતમસ્વામીએ અણપદ પર્વતવિષે ૧૫૦૦ તાપસોને દીક્ષા આપી અને આમાંના પાંચસોને ભાવના ભાવતાં કેવલજ્ઞાન થયું. ત્યાર પછી પાંચસોને મહાવીર પ્રજુ પાસે જતા તેના દૂરથી પ્રાતિહાર્ય જોતાં કેવલજ્ઞાન થયું અને બાકીના પાંચસોને ભગવંતનાં દર્શન દૂરથી થતાં કેવલજ્ઞાન થયું-આમ ૧૫૦૦ તાપસો કેવલી થયા તેમને તેમાં કેમ મહુપરમાં નથી આવ્યા ? તો તેનું સમાધાન એ છે કે ઉક્ત ૫૩૦૬૧૧ ની સંખ્યા આપી છે તે સર્વ પરિવાર મહાવીરનો તેમના કેવલજ્ઞાનની ઉત્પત્તિથી માંડીને વિહાર કરતાં પોતાના તરફથી થયો છે, તો તેમાં બીજાના દીક્ષિતનો સમાવેશ ન થાય. આ સંખ્યાથી ગૌતમ, મુધર્મા, જંજુસ્વામી આદિ અનેકથી જે દીક્ષિત થયા પ્રતિજોષિત થયા જોતો જૂઠાણ; પરંતુ તે સર્વ મળી મહાવીર સમયમાં કે ત્યારપછી જિનોની સંખ્યા કેટલી હતી તે માત્રમ પડતું નથી. જિનોની કુલ સંખ્યામાં પાર્શ્વનાથના સંતાનીય સંધુઓ અને તેનો શ્રાવકાદિ પરિવાર, મહાવીર સમયમાં તેમના પરિવાર સાથે સરવાળામાં મૂકી શકાય. તેમજ ત્યારપછી વીર સંવત્ ૭૦ શ્રી પાર્શ્વનાથજીની પાટે ૮૪૫, આચાર્ય શ્રી રત્નપ્રભસુરિજીએ ઉપોસપદ્ધનમાં મહાવીરસ્વામીની પ્રતિમાની પ્રતિજ્ઞા કરી ઓશિઆ નગરીમાં ઓશવાજોની અને ઓમાલ નગરમાં ઓમાલીની સ્થાપના કરી, તે વખતે જે ઓશવાજો અને ઓમાલીઓ જનપદમાંથી ગયા, તે જનુ આસ નેપિવા રોગ્ય છે. તે

વખને ૩૧ કુલી રાજપુત ગૈલ થયા. તે વખતે ૧૮ યોગની સ્થાપના થઈ, અને ત્યારપછી ૧૦ વર્ષે લાંબી જંગલ નામના સદેરમાં ૧૦૦૦૦ દસ દળર રજપૂતોને પ્રતિજ્ઞા આપ્યો અને સુધાદિ યોગની તેમાં સ્થાપના કરી.

૧૬

હાલની વસ્તી.

હતિદાસનાં સાધન વચર, અને સુત, ગ્યાગમ, તેનાં પંચ અંગ સાથે પ્રગટ થયાં વચર, અને અન્ય પ્રજાઓ, કથાઓ, ચરિત્રો, અને પુસ્તકો સરોધાયા વચર જોનેલું પૂર અમુક સમયમાં ફેરફાર હતું તે નિશ્ચિતપણે કે અટાળથી કહી શકાય તેમ નથી અને તેથી અનેક અનેક તર્ક વિતર્ક જોનેતર અને પાશ્વર્ય પડિતો કરે છે અને તે આપણે આખા મિત્રામણી કરી સદન કરી સેવામાં વીરના જૂથજુ ૨૫ હાથા બનાવીએ છીએ । । એ ફેરફાર બધું સાબુપણ છે । દમણ જે કંઈ જણીએ છીએ તે અંગ્રીજ સરકાર દિંદમાં જાતી રાજસુતા હાથમાં લીધી ત્યાર પછી તેના દરતક જે દસ દસ વચરે વસ્તી પત્રક થાય છે તે પરથીજ.

એક જોનેતર કાપિવાણી વિદ્યાન નામે રા વલ્લભદાસ પોપટ શેઠ મહુવાકર અધ્યક્ષ પ્રકાશ નામના અધ્યાપક પત્રના તા. ૨૧ જુન ૧૯૧૪ ના અંકમાં 'આપણી ગતિનું અવશેષન' એ મથાળાના વિષયમાં જણાવે છે કે:—

"આમાં સૌમાં કહેવાય છે કે આદિ શંકરાચાર્યે દિંદુસ્તાનમાં દેસ દેસ દળરો સિંધ સંન્ધ્યાસીઓના સંન્ય સહિત પ્રયાસો કરી કિર્તિજય લીધો હતો. તેમના અદિત તરવટાન સામે તે સમયમાં ફોર્ડ દળી રોકે તેમ હતું નહિ તેથી અનેક મત પથોની આનિઓના કમ્પરપણ કાઢી નાખી ગૈલ નૈમ્લ સમ્રાધાને આ દેસમાંથી યત્નભજ નહિ જોવા કરી નાખ્યા હતા. નૈમ્લ ધર્મ તો શિમેલ સિવાય, ઘડદેર, ગીન વચેરેમાં ફેરવાઈ અર્ધ વિવિધ સ્વરૂપમાં બાલભો ૫જુ આ દેસમાંથી તો ગયો તે સદાને માટેજ ગયો છે; ગૈલ વિદ્યાનો, ગૈલ કાંઠો, ગૈલ સહિત્ય હાથમાં એટલું બધું સંભળાય છે કે એક વખત આ દેસમાં તેનો ફેરસો ગયો. પ્રસાર દરી તેનો ખ્યાલ થઈ રોકે છે. તપાપિ હાથનાં વસ્તીપત્રકથી અત્યણે જોઈ દડીએ છીએ કે જોનેલી વસ્તી પંદરથી વીસ લાખની હોઈ જોનેતર દિંદુઓ વીસ કરીઃ રજૂનાં સેકેઝે એક ગૈલ આવે છે. એટલે મહામા સંકરત માર્કના વખતમાં જોને પડી ગયા દરી પાછળ સિદ્ધરાજ, કુમારપાળ, અને ગૈલ પડિત દિમાચારના વખતમાં પાછા વખ્યા દરી. વગ્ગ રામપુજ (૧૧ મે. સી.), વગ્ગ (૧૫ મે. સી.) વચેરે રંજુજ સમ્રાધોની જુદિને લઈ યત્ન દરી. ૫જુ વસ્તી પ્રમાણ જોનાં જોનેથી પ્રગ્નિ કે ઉત્તર રહેલી જોવામાં આવતી નથી. "

આમાં જોટલું સત્ય છે તે ખાસ લક્ષમાં લઈ અખંડ અને વખતવાર પ્રમણાથી સતને જદાર પડી જતર સમુખ ગૈલ ધર્મનું મદદત મૂકવનું છે.

૨૦

લીંચારનાં નિર્મલ, નિર્મલોએ, અવક અને અવિકાએ કરવે દુષ્ઠ અજીવનું દાન હતું તેથી સમક્ષિ કહ્યું છે એમ કહે નથી. તેમાંના ૫જા દુષ્ઠને માર સાથા અંતરંગ લગતી નીંચારની અને તેમના ઉપદેશ માર્ગની પ્રગ્નિથી ૫જુ સમક્ષિ કહ્યું છે. એ

સમકિત પામ્યા પછી જો વચ્ચું ન હોય, તો વધારેમાં વધારે પંદર ભવ થાય. સાચા મોક્ષમાર્ગને પામેલા એવા સત્પુરુષની તથા૩૫ પ્રતીતિથી સિદ્ધાંતમાં પણ ઘણે સ્થળે સમકિત કહ્યું છે. એ સમકિત આત્મા વિના જીવને ધણું કરીને જીવ અને અજીવનું વ્યર્થ જ્ઞાન પણ થતું નથી. જીવ અજીવનું જ્ઞાન પામવાનો મુખ્ય માર્ગ એજ છે.

ઉપરોક્ત કથનને વિશેષ સ્પષ્ટતાથી સમજાવે તો જાગૃત્ તીર્થંકરના નિર્ઘય, નિર્ઘોષ, આવક તથા આવિક્રમો કંઈ સર્વેને જીવાજીવનું જ્ઞાન હતું તેથી તેને સમકિત કહ્યું છે, એવો સિદ્ધાંતનો અભિપ્રાય નથી. તેમાંથી કેક જીવને તીર્થંકર સાચા પુરુષ છે. સાચા મોક્ષમાર્ગના ઉપદેશ છે, જેમ તે કહે છે તેમજ મોક્ષમાર્ગ છે એવી પ્રતીતિથી, એવી રૂચિથી અને શ્રી તીર્થંકરના આશ્રયથી નિઘ્રવ સમકિત કહ્યું છે. એવી પ્રતીતિ-એવી રૂચિ અને એવા આશ્રયનો તથા જાણનો નિઘ્રવ છે તે પણ એક પ્રકારે જીવાજીવના જ્ઞાનસ્વરૂપ છે, પુરુષ સાચા છે; અને તેની પ્રતીતિ પણ સાચી બાલી છે જેમ અપરમ કૃપાળુ કહે છે તેમજ મોક્ષમાર્ગ છે, તેમજ મોક્ષમાર્ગ હોય, તે પુરુષના લક્ષણો પણ વીતરાગપણાની સિદ્ધિ કરે છે. જે વીતરાગ હોય તે પુરુષ મધ્યમ વક્તા હોય, અને તેજ પુરુષની પ્રતીતિએ મોક્ષમાર્ગ સ્વીકારવા યોગ્ય હોય એવી સુવિચારણા તે પણ એક પ્રકારનું જાણતાએ જીવાજીવનું જ્ઞાન છે. તે પ્રતીતિથી, તે રૂચિથી અને તે આશ્રયથી પછી સ્પષ્ટ, વિસ્તાર સહિત જીવાજીવનું જ્ઞાન અનુક્રમે થાય છે; તથા૩૫ પુરુષની આજ્ઞા ઉપાસવાથી રાગ, દ્વેષનો હાથ થઈ વીતરાગદશા થાય છે. તથા૩૫ સત્પુરુષના પ્રવચ્ચોગ વિના એ સમકિત આવણું કાણું છે. તેવા પુરુષના વચનરૂપ શાસ્ત્રથી જોષકે પૂરે આરોધિક હોય, એવા જીવને સમકિત થતું સંભવે છે, અથવા જોષકે આત્માને પ્રત્યક્ષપરે તે વચનના હેતુથી જોષકે જીવને સમકિત પ્રાપ્ત કરાવે છે, ઈ.

૨૧.

સરળતા-નિરસિમાનતા.

કેદારસ્વામી અને ગૌતમ સ્વામી કેવા સરળ હતા! જનને એક માર્ગ જાણવાથી પાંચ મહાવ્રત મદલ્ય કર્યા. આજના કાળમાં જે પદને બેચું થતું હોય તો તે જનને નહિ આજના દુઃખિઆ અને તપાને તેમજ દરેક જુદા જુદા સંપ્રદાયને એકાં થતું હોય તેમ જનને નહીં. તેમાં કેદસોક કાળ બીય. તેમાં કોઈ છે નહીં, પણ અસરસતાને લીધે જનને નહિ.

કેદારસ્વામી મોટા હતા, અને પાર્શ્વનાથ સ્વામીના સિમ્ધ હતા, તોપણ પાંચ મહાવ્રત અંગીકાર કર્યે હતાં.

કેદારી સ્વામી અને ગૌતમ સ્વામી મહાવિચારવાન હતા, પણ કેદારી સ્વામીએ ક્ષેપ ન કર્યું “કું” દિકાએ મોટા છું” માટે તમે મારી પાસે ચારિત્ર લ્યો.” વિચારવાન અને સરળ જીવ જેને તરત કલ્યાણપ્રકાર થઈ જતું છે તેને આવી વાતનો આશ્ચર્ય હોય નહીં.

૨૨.

ગૌતમ સ્વામી ચાર યોગના પર્વા હતા અને આનંદ આવક પાસે ગયા હતા. આનંદ આવકે કહ્યું “મને જ્ઞાન ઉપજ્યું છે.” ત્યારે ગૌતમ સ્વામીએ કહ્યું “ના, ના એનું જ્ઞાન હોય નહીં, માટે આપ ક્ષમાવળા લ્યો.” ત્યારે આનંદ આવકે વિચાર્યું કે, મારા મરણ પછી છે, કદાચ આ વખતે જૂથ ખાલ છે તોપણ જૂથ ખાલે છે એમ કહેતું યોગ્ય નથી; મુર છે માટે સન્નિધી કહેતું યોગ્ય છે એમ ધારી આનંદઆવકે કહ્યું કે “મહા-

રાજ ! સદ્ભૂત વચનનો " મિચ્છામિ દુકકક " કે અસદ્ભૂત વચનનો " મિચ્છામિ દુકકક " ત્યારે જીનમ સ્વામીએ કહ્યું 'કે, અસદ્ભૂત વચનનો 'મિચ્છામિ દુકકક' ત્યારે આનંદમા-
વો કહ્યું 'મહારાજ ! હું 'મિચ્છામિ દુકકક' લેવાને ચોખ નથી' એટલે જીતમ-
સ્વામી આજ્ઞા ગયા, અને જાહેરે મહાવીર સ્વામીને પૂછ્યું (જીનમ સ્વામી તેનું સમાધાન
કરે તેવા દના, પણ હવે મુશ્કેલી તેમ કરે નહિ જેથી મહાવીર સ્વામી પાસે જઈ
દઈકત કરી.) મહાવીર સ્વામીએ કહ્યું 'હે જીનમ ! હા, આનંદ દેખે છે
એમજ છે, અને તમારી જૂઠ છે, મારે તમે-આનંદ પાસે જઈ, ક્ષમાપના લો. "
'તદત' કહી જીનમસ્વામી ક્ષમાપના ગયા. જો જીનમ સ્વામીમાં મોઢ નામનો
મહા સુમત્ત પરભવ પામ્યો ન હોત તો ત્યાં જવા નહિ. અને કદાપિ જીનમસ્વામી
એમ કહેત કે, મહારાજ ! આપના આદેશ જ્યાં સિધ્ધ છે તેમની હું ચાકરી કરી, પણ
ત્યાં તો નહીં જઈ; તો તે વાત કેમજ ચાલ નહીં. જીનમ સ્વામી પોતે ત્યાં જઈ
ક્ષમાપી આયા ! S.

૨૩

અમલ્યુ આદિનો અર્થ.

મામહાવીર દેવને જીનમમાદિ મુનિજન પૂછના 'દેતા કે, હે પૂજ્ય ! 'માદાલ્યુ'
'અમલ્યુ', 'મિષ્ટુ' અને 'નિર્મલ્ય' એ ચાર સંજનો અર્થ શી છે તે અમને કહો.
તે અર્થ ત્યાર પછી શી તીર્થસ્થ વિસ્તારથી કહેતા હતા. પણ પ્રકારની વીતરાગ અવ-
સ્થાએ તે ચારની અનુક્રમે વિદ્યાથી વિરોધ કરી કહેતા હતા, અને એમ તે સંજનો
અર્થ સિધ્ધો થારતા હતા, નિર્મલ્યની ધણી દશાએ કહેતા એક 'આત્મવાદ પ્રાપ્ત' એવો
સંજ તે નિર્મલ્યનો તીર્થસ્થ કહેતા હતા. ત્રીજાકાર સીધામાયાર્થ તે 'આત્મવાદ પ્રાપ્ત'
સંજનો અર્થ એમ કહેતા હતા કે, " ઉપચોગ છે લક્ષણ જેનું, અસંખ્ય પ્રેરણા, સંકોચ
વિશાલનું ભાજન, પોતાનાં કંઈવાં કંઈનાં ભોક્તા, અવસ્થાએ કરી દબા પર્વપરપ, નિત્યા-
નિત્યાદિ અનંત ધર્માત્મક એવા આત્માને ભણનાર. " S.

૨૪

વીરોપદેશ.

તીર્થસ્થ, વારંવાર નીચે કહેા છે તે, ઉપદેશ કરતા હતા. " હે જીવો ! તમે જુઓ,
સમગ્ર પ્રકારે જુઓ, મનુષ્યપણું મળતું દુર્લભ છે; અને ચારે મતિને વિષે ભય છે એમ
જણો. અજાણથી સદ્વિચાર પામવો દુર્લભ છે એમ, સમજો. 'આપો લોક એકાંત દુઃખે
કરીને બને છે ' એમ, જણો; અને સર્વ જીવ પોતપોતાનાં કંઈ કરી વિપર્ણપણું
અનુભવે છે, તેનો વિચાર કરો. " X-સુધવર્ણન અ. ૭ મું. ૧૩.

" સર્વ દુઃખથી મુક્ત થવાનો અભિપ્રાય જેને: યથો દેલ, તે પ્રથમે આત્માને મને-
પવે. અને આત્મા મનેપવે દેલ તેણે. અમનિષ્ઠમાદિક સર્વ સાધનનો આશ્રય અપ્રમાણ
કરી, સત્સંગને મનેપવે; તેમજ ઉપાસવે. સત્સંગની કિષાસના કરવી દેલ તેણે. સંસારને

X અની ગયા આ છે.-

સંદુષ્ટ અંતરો ચાકુલત, દુર્દમયં ચાકિલેજ અવંમો;

અંતર દુષ્ટે ચારેણ લોણ સદમ્યમ વિચારિયા મુચિતે.

ઉપાસનાને આત્મભાવ સર્વથા ત્યાગવેલ પોતાના સર્વ અભિપ્રાયનો ત્યાગ કરી, પો
સર્વ કલિએ તે સત્સંગની આધાને ઉપાસી, તીર્થંકર એમ કહે છે કે, જે જો
આત્મા ઉપાસે છે તે, અવશ્ય સત્સંગને ઉપાસે છે; એમ જે સત્સંગને ઉપાસે છે તે
વશ્ય આત્માને ઉપાસે છે, અને આત્માને ઉપાસનાર સર્વ દુઃખથી મુક્ત થાય
હૃદયમાંથી વચન.

૨૫

યજ્ઞન્યજરણાત્કં ત્રિમુક્તાર્પણેર્પદમ્પદિતમ્

યત્સ્થાદ્વાદમદમદ્યજનં નયજ્ઞતાર્કીણં ચ યત્પટ્યાને ।

સત્પાદ સ્થિતિ ભંગ લાંછનયુતા યસ્મિન્પદાર્પાઃ સ્થિતાઃ

સદ્ગ્રી વીરમુક્તારબિન્દગદિતં દયાદ્યુક્તં યઃ શિવમ્ ॥

જે મુક્તતાન સંસાર રૂપી જ્વારનું પાતક છે, અને ત્રણ મુક્તના ઈશ્વર-
પુજિત છે અને જે સ્વાદવાદ રૂપી મહા ખ્વલવાળું છે, અને સંકેપ નયોથી ઝરણ
એમ કહેવામાં આવે છે, તથા જેમાં ઉત્પાદ, બધ, પ્રાણ લાંછનયુક્ત પદાર્થ રહે
મે; શ્રી વદ્માન સ્થાનીના મુખકમચથી કહેવાયેલુ મુક્તતાન તમે ભાતા ન
કલાબુરૂપ થાઓ,

—જ્ઞાનાર્જુન,

૨૬

વીરસ્તુતિ.

નમિત્તગ સયજ્ઞગુણરયગ કુલ્લરં વિપલ્લ કેવલં વીરં ।

નત્વા સદ્ગુણગુણરત્નકુલ્લમ્ભં વિપલ્લકેવલં વીરં.

અર્થ—જાણ મુખકથી રત્નોના જે કુલ મુલ ઉત્પત્તિસ્થાન છે અને નિર્મળ
કેવલજ્ઞાન છે ત્યાં વીરમુખને નમસ્કાર કરીને [કરંધુ]

વિવેચન—[૧] વીર એટલે વદ્માનસ્થાની. તેનું વીર નામ કહી રીતે કે કમં
દગાથી, તપથી વિગમિત છે તેથી અને ઉત્તમ વીરમુખ છે તેથી જે જે વીર
જ્વલિ પાનેલ છે તે. કહ્યું છે કે.—

વિદ્યાર્યવિ યત્કર્મ તથમા જ વિગતને ।

સ્તોત્રીર્થેગ મુલ્લથ તપ્માદ વીર હિનિ સ્મૃતઃ ॥

—જે કમને વિદ્યારે છે, તપથી વિગતે છે, અને તપથીરંથી મુક્ત છે, અને
તે સ્મૃત એ તપથી સંકેતરૂપ છે.

(૨) સદ્ગુણમુલ્લ મુલ્લથ—સમગ્ર મુલ્લે જેવાં જ્ઞાના, માર્ગન, અર્જુન આદિ
કદ રત્નો કમ્પ છે તે મુલ્લે સર્વંકર દિગ્દિલી મુલ્લે મુલ્લ નાંખનાર છે અને સ
કમ્પ મુલ્લ મુલ્લ મુલ્લ છે. તેમ ઉપરનું મુલ જે છે તે.

(૩) વિવેચ કેવલ—જેને અત્યંત કમ્પ તપઃજ કમં જરમણ રત્નના સર્વ
રત્ન જેવાથી વિવેચ એમને કેવલ—કેવલજ્ઞાન છે તે.

દેવે આ વિશેષજીવી પ્રભુના આર અતિશય સ્વવાચા તે આ પ્રમાણે:—

(૧) વીર-વીર ! એના સૈનિકપદથી સર્વે અપાવ-પીડાના હેતુમૂલક કર્મરૂપી સત્તુના સમ-
હને મૂળથી ઉભેડનાર જનવાન અરમ જિનેશ્વર વીર પ્રભુનો અપાવાપમમ નામનો અતિશય
પ્રુકી રીતે થયો, કારણ કે તમામ કર્મ સંસારમાં જમણ કરવાના કારણ હોવાથી અપાવરૂપે
રહેલ છે.

(૨) સકગચુલ્લસનાપુલમદ-આથી ઉદ્યા તીર્થનાથક જનવાન વીરપ્રભુનો પૂજાતિશય
જનાવવામાં આવે છે; કેમકે ગુણવાન પુરુષોને દોષમરોડા કરી કરવામાં આવતા પ્રજામના
લીધે આપાવરના મુકુરોની અણીએના જ્ઞાનજ્ઞ કરતા મેલાય સાથે દેવો અને દાનવેના
ધંદા પણ પૂજ્યા કરે છે; કહ્યું છે કે આ લોકમાં સર્વે જોઈ મુલોના લીધે (માનનીય)
વહાય છે, દાખલા તરીકે મુલે કરી અધિક એવા વીરપ્રભુની પાસે ગુલતી મુમટની અ-
ણીએલકે ધંદ (પણ) દબેલાં આપ્યાં કરે છે.

(૩) વિમલોવલ-આથી 'રાનાતિશય' જનાવ્યો. આથી પ્રખ્યાત સિદ્ધાર્થરાગના
કુળરૂપ નિર્મલ આશાકપ્રદેશમાં ચંદ્રમાન વીરજિનેશ્વરનો 'વચનાતિશય' (પણ) જણા-
વાય છે. કારણ કે કેવળરાગ પ્રાપ્ત થતાં તીર્થકર નામ કર્મ વેળી યજાય છે, જે માટે
પૂજ્ય શી જ્ઞાનદુ સ્વામીએ કહ્યું છે કે:—

તીર્થકર કર્મ અગ્નિનીથી અર્થાત્ વજર ચાકવે ધર્મ દેશનાદિક કર્મથી વેદાય છે
મેજરાય છે.'

ધર્મદેશપ્રકરણ.

૨૭

વીર ત્રણ પ્રકારના છે:—૧ દાનવીર ૨ શુદ્ધવીર અને ૩ ધર્મવીર. આ ત્રણે પ્રકાર-
શું વીરત્વ શી વીરપ્રભુએ જનાવેલ છે તે આ રીતે:—

કૃત્વા હાટક્રોટિમિ ભગદસદ્ દારિદ્ર્ય મુદ્રાંજિનમ્ ।

હસ્તા ગર્ભમુપાનપિ સ્ફુરદરીન્ મોહાદિવંચોદ્ગમવાન્ ॥

તપ્ત્વા દુસ્તપમસ્પ્રદેણ મનસા કેવલ્યહેતુ તપમ્ ।

ત્રેષા વીરપણો દષદ્ વિમયતાં વીર સિલોકી ગુરુઃ ॥

—ગાદી સુવર્ણનું દાન કરી (દીક્ષા લેતી વખતે) જગત્તે દારિદ્ર્યની મુદ્રાના ચિન્હથી
રહિત કરી (દાનવીર), મોહાદિવંચમાં ઉત્પલ થયેલા એવા અંતરમાં રુદ્રતા સત્તુએને
પણ મારી (શુદ્ધવીર), અને નિસ્પૃહ મનવડે કેવલ્ય પદના હેતુરૂપ એવી દુસ્તપ તપમર્થ
આરી (ધર્મવીર), એમ ત્રણ પ્રકારે વીરના થયને કારણ કરતા એવા ત્રણ લોકના
ગુરુ શી મહાવીર પ્રભુ વિજ્ય પામે.

મળમ્પ મળગાણેષ મુરામુર નરેશ્વરમ્ ।

તપવર્ણ તપરૂદેષાર્થ મહાવીરં જિનોત્તમમ્ ॥

જેને સર્વે સુર, અસુર અને રાજા નમેલા છે, જે તત્ત્વત છે અને તત્ત્વના ઉપરોક્ત
છે, અને જે ઉત્તમ જિન છે તે મહાવીરને પ્રજાપ કરીને—

જેને—નમેષા છે—એ વિરોધપૂર્ણ પૂજનિષ્ઠ, તત્ત્વજ્ઞી જ્ઞાનાતિષ્ઠ, તત્ત્વજ્ઞાન
વ્યવહાર અને જિજ્ઞાસુતાથી અપાઘાતપૂર્ણ નામે અતિષ્ઠ્ય બતાવેલ છે. અપાઘ એટલે
વિખરણ એવા સમાધિ તેનો અપમમ એટલે નાશ કરવાથી અગવાનને પેલાનો સ્વરૂપને
ભાગ લઈ છે તે જ્ઞાન, જિજ્ઞાસુ એટલે રાજ, દ્રેષ્ય, મોહરૂપ અંતરંગ શત્રુઓને ક્રોધે તે જિજ્ઞાસુ
કરવાય.—એ સંસારપરથી સિદ્ધ થાય છે.

ધર્મસંમલ.

૨૮

વીરપ્રભુના નીચેનાં કયા ક્રમોએ તીર્થેકર નામકર્મ ઉપાજીવું ?

નામ.	ક્રમણું કયાં છે ?	અવિધ્ય તીર્થેકરનું નામ
૧ મેળિકરાજ	પહેલી નરકમાં	૧ મહાપદ્મ-પદ્મનાભ
૨ સુપાર્વતી (મહાવીરનો પિતૃક ક્રોધ) જુનપતિમાં		૨ સુરેવ
૩ ઉદ્યાપી (પાદવીપુરનો રાજા)		૩ સુપાર્વતી
૪ પાદિય અખ્યાર	ગોધા દેવલોકમાં	૪ સ્વયંભૂત
૫ દાસ્ય (દહોતુ) આત્મ	બીજી "	૫ સર્વાનુભૂતિ
૬ સંખ આત્મ	ત્રીજી "	૬ ઉદ્યા
૭ કલક આત્મ	ચોથી નરકમાં	૭ સતપતિ
૮ સુવલ આત્મ	પાંચમા દેવલોકમાં	૮ નિર્મલ
૯ રેવતી અતિ	ત્રીજી દેવલોકમાં	૯ કમાધિ.

(આમાં રેવતી એટલે જે બીજોગયા અવસ્થાની વીરપ્રભુને ગોધામાં
પોરી તેને મેલ્યાથી અવેષ થઈને જાત ક્યાં કરે તે રેવતી.)

સમગ્રમ્મ મગધમો મગધીરમ્ નિઘર્ષિતિ નવદિઃ ત્રિવેદિઃ નિઘર્ષયત નામ મોવદ-
મ્યે નિઘર્ષિતિ ન ત્રિદા સોનિર્ણ, સુપાર્ણ, વદાદ્યા, પુદ્ગલે અગારેણ, દહાગ્ના,
મંત્રેણ, મયદર્શ, મુચ્છમાદ સાવિવાદ, રેવદિ ॥

—સ્થાનાંતરમુદ્ધે.

કયાં તીર્થેકર થાય તે ઉપર અજ્ઞાનું અને તે સમયના સુખને અનુભવે લખેલ છે.
અત્યંત-સુખી અને પવનપ્રવાહ નામના આવી પ્રથમ તીર્થેકર થાયે ૮૪૦૦૭ વર્ષ પછી
મહા એટલું અંતર રહેશે (સંમત) આ મર્મ દ્વિતીયેકરને અમાનો નિર્ધાર કરે નમસ્કાર હો!

૨૯

અમલ રેવતી, તીર્થેકર મહારાજને નમસ્કાર કરવા નથી. આના કારણમાં

દિવસ તીર્થેકર થવા પછી ૧૫ ૦ વાગ્યે રેવતી મહારાજે વીરપ્રભુને વાંચ્યું ક્રિયા
જેના 'વર્ણ' નિર્ધાર—એ રીતે તીર્થેકર પ્રભુ મહારાજ પાસે પર્વતમાંથી રેવતી પરીવર્ણ
મોડે છે અને અવસ્થાની નવતી રીત.

દિવસ મગધના મોતને પૃથ્વીદેવતાદેવતાનું મન્ત્રા મળ્યામળ્યા પંચદશ વાગ્ય-
વરુણે મગધિનિર્ણ મમુદ્ગલ કેવડાની કીર્ણ દશાદિ મગધવરુણનાર્ણનાં તીર્થ
વળાય રમ્ય વર્ણવર્ણ ન રેવતી ર્ણદિ મમુદ્ગલિટાદિ મોતને નાનિદિન નાનિવર્ણ

સ્પાદ વ્યતિરેકેનાભિહિતગને—પથાન્નો!સાપન્નો!પગવનાં વંદન્નમ્' इति नितनापकेन च
गौतमो भिहितो—पथा 'गौतम! मा केशलिनायाशातनां कर्याः,' ततो गौतमो
मिथ्या दुष्कृतमदादित्यादि ॥

—એતવંદન કરવા માટે બહુપદ પર્વનપર બધ સમવાનગૌતમ પાછા ફરતા હતા,
તેમણે ૧૫૦૦ તાપસને દીક્ષા આપી હતી; કે જેમને કેવલગાન ઉત્પન્ન થયું હતું તે મહાવીરના
સમવસરણમાં સાવવામાં આવ્યા હતા. તેઓ તીર્થને પ્રણામ કરીને તરતજ કેવલિની વર્ણમાં
બેસી. ગૌતમે આ તેઓને કેવલગાન થયું હતું એ બાજુ ન હોવાથી મોઢ્યા 'નો! સા-
ધુઓ! સમવાનને વંદન કરો' ત્યારે નિતનાપક (ધીરમજુએ) 'ગૌતમને કશું ગૌતમ!
કેવલોની આશાતના ન કરો, આથી ગૌતમે મિથ્યાદુષ્ટ આધુન્-મમામ્યા.
વાદ! ગૌતમની સરસતા નિરુત્તિયાનતા!

૩૦

ધી ધીરમજુના મતાપિતા ધી આચાર્યજ સુત પ્રમાણે મૃત્યુ પામી બારમા કેવલોકમાં,
અને પ્રવચન સારોદાર પ્રમાણે એથે દેવલોકે મયાં એમ કહેલ છે. તેનો નિર્ણય
કેવલિગમ્ય છે.

ધીમહાવીરસ્પ માતાપિતરા વાચારાંગમધ્યે દ્વાદશ દેવલોકે પ્રવચનસારોદારે
વનુયે ગતૌ, મતિપાદિતૌ કૃતસ્તર્જિર્ણપ્સુ કેવલિગમ્યઃ ॥

—ધીરમજે.

૩૧

જેમ પહેલાં જામદેવ તીર્થકરું કરીરમાન અતિર દોષ અને પ્રમાણમાં હેતુ
તીર્થકર ધી મહાવીરું તેમથી બાલુજ નહું દોષ-તે ને વચ્ચે બેઠ છે, તેમ બધ વિને
બેઠ કેમ નહિ!

ધીરમાન વિને બેઠ છતાં પણ બજમાં ભિન્નતા નથી મરણ કે

અપરિમિષ્ણા મિગવરિદા—

અપરિમિત બજવાળા-અવિશેષ અનંત બજવાળા સર્વ તીર્થકરો છે એ આશ્રમનું
પ્રમાણ છે.

૩૨

૨૪ તીર્થકર કયા રથમે મોજ પામ્યા અને કેવા આસનમાં સ્થિત રહીને!

નામેપોષ્ટાપદે ચીતો પાપાપાં પુરિ નિર્વૃતઃ ।

વામુપૂજ્યથ ચંપાપાં નેમી રૈવનકાવલે ॥

અન્યે સમેતચિત્તેરે પર્યકાસન સંસ્થિતા ।

ધી નેર્વારિત્વપથાઃ કાપોત્સર્ગાસનાઃ પરે ॥

—લોકપ્રકાશે

—શી જ્ઞાનમદેવ અષ્ટાવધને વિષે, શી મહાવીર અષ્ટાષ્ટાપુરીને વિષે, શી વામપૂજ્ય
અષ્ટાવધને વિષે, શી નેમિનાથ રૈવતાયજને વિષે (મિરનાર), અને પાછાના ૨૦ તીર્થકર
અષ્ટાવધને વિષે નિર્વાણ પામ્યા. તેમાં શી નેમિનાથ, મહાવીર અને જ્ઞાનમદેવ એ ત્રણ
પરંપરા-પદ્ધતિને રજા થકા અને રોગ મીઠા ૨૨ તીર્થકર કાષ્ઠસર્ગસને (કાકિસમ્પત્તિ)
રજા થકા મેણે મળ્યા.

૩૩

વીરપ્રભુ ત્રિપ્રિયા છે એમ કંઈ રીતે જોગખામ ?

૧૨૩ તીર્થકરના સંજ્ઞા જુદા જુદા છે અને તે તે સંજ્ઞાને તીર્થકરની પ્રતિમા
દેખ તેમાં થકામાં જાણે છે એવીસ તીર્થકર અને તે હરેકનું એક મળી એવીસ સંજ્ઞા છે.

કુળો વસો ભાઃ વનવગઃ ક્રીંચોઽમં સ્વાસ્તિકઃ શશી ।

મહારઃ મીરવઃ સ્વર્ગી મદિયઃ શૂકરસ્તગા ॥

શેનો વર્ષ મૃગઃ છાગો નંદ્યાવર્ષો ઘટોડવિ ચ ।

કુર્મા નીળોત્પલે શંખઃ કમ્પી મિશોર્ડર્શનાં વરતાઃ ॥

—અભિમાન ચિંતામણી.

૧ જામ (જામડ), ૨ હાલી-દાથી, ૩ મોડા, ૪ વાલર, ૫ કૈયાપણી, ૬ પદ્મકમળ,
૭ રાધાનંદ, ૮ અડ, ૯ મહારમજી, ૧૦ મીપલ, ૧૧ નેડા, ૧૨ મદિય (પાડો), ૧૩
ચંદ (કાં), ૧૪ મિ. આજો, ૧૫ રજ, ૧૬ હરિજી, ૧૭ મહારો, ૧૮ નંદ્યાવર્ષ, ૧૯
કવલ, ૨૦ કુર્મ (કામળો), ૨૧ નીલોત્પલ-કમળ, ૨૨ હળ, ૨૩ સર્પ, અને ૨૪ સિંહ.
આ.મ. જાણુ આ પ્રમાણે વીરપ્રભુના સાત્ત્ર સિંહ છે.

તે જોઈને કોઈ તીર્થકરના અમુક અમુક વર્ણે છે.

સ્મૃત્તો ચ વદ્રવમવાયુત્તમો

શુદ્ધો ચ વદ્રવમુદ્ગર્ધનો ।

કૃષ્ણો પુર્નર્નામમૃત્તી વિનીયો

શ્રી મદિયાર્થી કનકન્નિવોદ્યે ॥

—અભિમાન ચિંતામણી.

—૪. પદ્મકમળ, વામપૂજ્ય એ એ રજાવર્ણના, શી વદ્રવમ અને શુદ્ધિવિનાથ
પૂજાર્થી એ એ કૈયાપણી-વર્ણના, ૫. શુદ્ધિવિનાથ અને નેમિનાથ એ એ નીલવર્ણના
અને ૬. મિ. આજો ૧૧ તીર્થકર કાષ્ઠસર્ગસને (વીરવર્ણ) છે. આ પ્રમાણે વીરપ્રભુનો
વર્ણ પૂરો છે.

૩૬

કોઈ કિસ્મતે અન્ય કિસ્મત કુદરતે થય છે. વીરપ્રભુને કયા કુદરતે થયો ? અને
અન્ય અન્ય કયા કુદરતે થયો ?

સ્વચક્રકુલવંદુના, સ્મરુ દુર્ગીરવિદંશામ્ ।

મુરિમુરવર્ણે કુ દર્શિત્રમમુદમયો ॥

—અભિમાન ચિંતામણી.

—મુનિસુવત અને નેમિનાથ એ ને હરિવંશ કુળમાં ઉત્પન્ન થયા, જ્યારે જ્યારે જ્યારે જ્યારે તીર્થંકર થી કૃષ્ણકુળ વંશમાં ઉત્પન્ન થયા.

૩૫

વીરપ્રભુને અનેક ઉપસર્ગ થયા છે, તેવી રીતે ખીજ તીર્થંકરને ઉપસર્ગ સહેવા પડ્યા છે !

થીર્થિરે નેનુ મૂયાંસઃ ઓ પાર્શ્વસ્ય ચ સેત્પક્ષાઃ ।

દ્વાવિંશતેષ્વ દેષાણામુપસર્ગા ન જાણિરે ॥

—સોહમશાસ્ત્ર.

શી વીરપ્રભુ (૨૪ મા તીર્થંકરને) ધણા ઉપસર્ગ થયા, શી પાર્શ્વ (૨૩ મા તીર્થંકરને) જાણ-થોડા થયા, જ્યારે જ્યારે જ્યારે ઉપસર્ગ થયા નથી.

૩૬

૨૪ તીર્થંકરને દેવદૂત્ય વસ્ત્ર કર્ષા સુધી રહ્યું !

—શી જ્ઞાનકીર્તિ પ્રતિ સુતમાં શી જ્ઞાનમહેવને અને શી કૃષ્ણમુતમાં શી મહાવીર સ્વામીને સાધિક માસ અધિક એક વર્ષ દેવદૂત્ય વસ્ત્ર રહ્યું, એમ જણાવ્યું છે, જ્યારે સમગ્ર સત રજામાં તો શીવીરને સાધિક માસ અધિક એક વર્ષ રહ્યું, અને જાણીના તે સિવાયના ૨૩ તીર્થંકરને તે દેવદૂત્ય વસ્ત્ર સરેવ (વાતજીવ સુધી) રહ્યું એમ કહ્યું છે.

—સોહમશાસ્ત્ર.

૩૭

શી મહાવીર પાર્શ્વ, જ્યારે દેશ એમ જાનેમાં વિચર્યા છે તેમ ખીજ તીર્થંકર વિચર્યા છે !

અભિગ્રહાનિ માન્વંચા મિષ્ટપ પરમેશ્વરઃ ।

આર્પનાર્થેષુ દેવેષુ વિજહાર સથાનિધિઃ ॥

एवं विमर्शं દેવમનેવિપાર્શ્વ મિતેશ્વરઃ ।

આર્પનાર્થેષુ દેવાસુ સદાપેત્વેવ વિસ્રતિઃ ॥

—સોહમશાસ્ત્ર.

શી મહાવીર, જ્ઞાનમહેવ, નેમિનાથ એ પાર્શ્વનાથ એ ચાર જગત્પાવરમાં પાર્શ્વ જ્યારે દેશમાં વિચર્યા છે, અને તે સિવાયના તીર્થંકર તો સદા આરંભમાં જ વિચર્યા છે, આમાં ખાસ એ જણાવ્યું છે કે વીરપ્રભુ વિચર્યા તે જાય અભિગ્રહ લઈને તે આ પ્રમાણે:—

(૧) કદિ જલુ જ્યાં જાણીતી થાય તેને થેર વસતું નહિ.

(૨) જ્યાં રહેતું ત્યાં સદા કપેત્સર્ગ કરીને જ રહેતું.

(૩) પ્રજા: જ્ઞાનજ પારલુ કરતું.

(૪) કરપાત્ર વડે-હાથથી જ ભોગવ કરતું, પાત્રથી નહિ.

અને (૫) મહાસ્થાને વિનય કરવો નહિ.

વાહ ! શું અદ્ભુત મૈત્રી ! તે કામાનિધિ પરમેશ્વરને અમારા તમારા વિકાસ વંદન હો !

૩૮

વીરપ્રભુના વખતમાં થયેલ અજન્મ છુત કાલુ પ્રખ્યાત થયેલ છે ?

- (૧) રાજમહેવ કે જેણે એક રાત્રિમાં શ્રી મહાવીરસ્વામીને વીસ મોટા ઉપસંગ કથી દયા.
- (૨) કાકકશ્વરીઓ કસાઈ કે જે રાજમુકી નગરીમાં રહી દરરોજ ૫૦૦ પાકાનો વધ કરતો હતો.
- (૩) કપિલાદાસી કે જે મગધ દેશના રાજ્ય શ્રેણિક મહારાજના કહેવાથી ૫૫ પેલાને દાયે મુનિદાન દેવાનું સ્વીકારતી ન હતી.
- (૪) શ્રેણિકના પુત્ર કુણિક અને તેના પુત્ર, ઉદાપી રાજાને આનંદાર 'વિનયરત્ન સહુ'

૩૯

શ્રીમત્ મહાવીર પ્રભુનું એક ગર્ભમાંથી સંહરણ કરનાર સૌધમેન્દના પેદાનિરૂપના અધિપતિ 'દરિદ્રાગમેષી' એ 'નામનો દેવ હતો તે ત્યાંથી અમીને શ્રી વીરયાસનમાં શ્રી દેવદિગ્ગજી કામાગમણ થયા કે જેમણે વીસાત્ ૬૮૦ વર્ષ-પાકાંતરથી ૬૪૩ વર્ષ પુરતી સેખમદ કયા. આ સંગથી વિરનારીને વાન શ્રી કૃષ્ણકિરણાવધિ, શ્રી કૃષ્ણમોધિશ વિગેરે કૃષ્ણમુતની રીકાઓમાં છે,

૪૦

ગોસામે મહાવીરનાથી ઉપર જે તેજોમેર્યા મૂકી હતી તેની સજિત કેવી હતી ? દે આર્ય ! હે જોતમ ! આરા વધનિમિત્તે ગોસામે જે તેજોમેર્યા મૂકી તે અમ દેસ, વંમદેસ, મગધદેસ, અજયદેસ, માલવદેસ, અજયદેસ, વત્સદેસ, પુલ્હ, પાટ, લાટ, વગણ, માલી, કાથી, કોલસ, અવધ, (વાહક) સગામિરિના ઉત્તર પ્રદેસ-એ ૧૬ મોટા દેસને નાસ કરવાને અત્યંત સજિતવાળી હતી. હવેાદિ શ્રી મહાવીરે અવતરી સૂતમાં ગીતમ પ્રવે આ પ્રમાણે કયેલ છે:-

'જાદુર્ણ અજોગો ગોસાદેવે મંલકિપુત્રેણ વયં વહાપ્ સરીરગં સિતેયં નિસ કેમેયં અજાદિ વજ્રને સોલસનં જગત્પાણં તે જશ અંગાણં વંગાણં મગદાણં મલ્લવાણં માલ્લવગાણં અચ્છાણં વચ્છાણં કોચ્છાણં પાદાણં કાદાણં વજ્જીણં માટીણં કાસીણં કોસલગાણં અવાહાણં સંમુત્તરાણં માતાપ્ વહાપ્ વચ્છાણં કાણં વાસીકરણાપ્.'

વિસ્તારથી જોવા માટે તેની રીકા જોવી.

૪૧

વીરપ્રભુના મુદરમાગમમાં અમલ અને કાણેજ નામે જમાવિના પિત્રાનું નામ-શું ? શ્રી કૃષ્ણકિરણાવધિ અને કૃષ્ણમોધિશ નામની કૃષ્ણમુતવરની રીકામાં જમાવ્યું છે :- સા (મગધપુત્રી) જ પ્રવરનરપતિમુતસ્ય) રવમાર્ગેનેયસ્ય અવાલ્લ પરિણામિત્રા લેવડિને (અવતારથી પુત્રીને) પ્રવરનરપતિના પુત્ર અને પેલાના કાણેજ જમાવિ કાયે પરબુદી.

આવરથી જમાવિના પિત્રાનું નામ પ્રવરનરપતિ હતો એમ જણાવ છે.

૪૨

જ્યા જમાવીને વીરપ્રભુ પામે રીકા લીધી. ૫૫૧એકે વરપ્રભુને કેવળાન કૃષ્ણ

તપાવી મેલમે વર્ષ (૬. સ. ૫૦૦ ૫૪૧ મી) પસિના વચનથી વિરદ પ્રાપ્ત્યા કરી
તે ૩ એક સમયે વસ્તુ ઉપર નરિ અને નાચ પામે નરિ. (વસ્તુ ઉપરનાં પક્ષ
પર લામે) એમ સદ્વચન કરી તેથી તે પ્રથમ 'મે-દાર' વસ્તુએ.

૪૩

૧૦ જ મર્ષ (અપોર્ન) કે જે જા અવસ્થામાં થયા છે તે ચીરે મેનમને કરેલા
જાત-(૧) જીવનને વેચવાન દયા પડી ઉપદર્શ (૨) મર્ષથી દરજી, (૩) મર્ષ
દેના વિચનનું અવગત (૪) મર્ષદેનો ઉપાન (૫) અમારી પરિણ (૬) એક સમયે
નુદ અવગતનાના કોસોને જાત વિદ, (૭) પાતકોની અવગતમાં કુખનું મમન,
(૮) અર્થવધોની પુત્ર, (૯) સ્ત્રી તીર્થકર, (૧૦) દરિદ્રી કુખની ઉપાતિ. જે વસ્તુ અન-
ન વધી જાતવધારા કાચ તે અર્થવધ.

અમારી પરિણ-માત્ર કે જે કુખનું નીચેનાની દેવન નિષ્ક વળી નથી અને મી
દાવીની દેવના પ્રથમ નિષ્ક મર્ષ-નેથી તે આમર્ષ

૪૪

દાવની દરિએ મહાવીર મરેવમાં જાવના અમ-કારો.

(૧) મર્ષક્રમ-૫૪૫૫૪૨ ૨૦ ઉપન વિદ્યુમતિના સ્વપ મદોમર. હરિ લામે, (૨)
પક્ષિકા મેર દેવવ. (૩) જામલકી કીમમાં દેવનું જાવન અને તેને નિઃસત કરવો,
(૪) વિદર્શી અવગતમાં કુખનું ૨૬ અર્થવધ તરીકે જાવનું, (૫) વાર્તિકાલ, (૬) સોનાની
દિ, કુખની પતિ, કુખથી અર્થવધ, દેવકુંડુમિ, અદો ! જાન અદો કાલ એવા સ્વપ-મે
મે રીત્ત કુખનું પાત્રનું કાચ તારે દેવન. કોમી પ્રથમ, (૭) મર્ષક્રમ નાચને કુખવો
(૮) તે કારણે તે વખતે કુખના દરિયાથી કોમીને જાલે દુષ નીકળતું તે, (૯) અર્થવધ
વધના ઉપદર્શ વધે વધે. મર્ષવધારને તે કુખને એવે જામર્ષ તરીકે વધેવેક છે.

૪૫

મર્ષક્રમ વૃદ્ધિ.

કરો તેમજ તર્કાર જિજ્ઞાસે અર્થ કુખનું દેવકી કાચ, એમ લાલના કરેલો
મર્ષ સમજવા લેવા નથી; અર્થવધ અર્થ કરેલાં જાવને. અર્થવધ કાચ દેવ, તે તે
એવે મે; એ અર્થવધ, એ તાર સમજવા લેવા છે. શા કુખનું અર્થવધ તેને તાર
જા, તે તે એમ એમ કરે છે કે, "અર્થવધ મેદ વધવા", તે તે કરેલું કારણ
જે, વધવું છે, તરતિ સ્વપના અર્થવધ વધવું છે. સ્વપની વધવું જાવે વધવું નથી
મેમ તર્કારકીની જિજ્ઞાસા સ્વપનાં તેવું છે, તરતિ એવજ જાવનું લેવા છે કે,
મર્ષવધારે પૂર્વ એક પ્રથમ પ્રથમ જોડે તે જાવનું અર્થવધ છે, સર્વ
મેમ જાવનું છે એમ કરેલો અર્થ નથી." એમ જાવનું અર્થવધ છે, એમ થઈ
જે, એમ કરેલો દેવ છે. "સર્વ મર્ષવધ પ્રથમજે પૂર્વ જા. મર્ષવધ અર્થ છે, તે
જાવન છે. એ નિષ્ક-મા વધ છે, એવે જાવે અર્થવધ વધ છે પૂર્વ જા. મ-
ર્ષવધ અર્થ વધ છે તે એ સર્વ મર્ષવધ પ્રથમજે વધવું ન દેવ, તે પડી તે જોડે
મે કરે કરે કરે તે વિદ્યુત્ત લેવા છે. તેવું તે જોડે જોડે સ્વપના સ્વપનું નથી, તર
સર્વ મર્ષવધ પ્રથમજે અર્થવધ થઈ. પૂર્વ જા. મર્ષવધ પ્રથમ કરેલું એ અર્થવધ નથી,

તો પછી મહંત એવા પ્રભાવજેનને અભાવ તો ક્યાંથી હોય ? અને જો કદાપિ કહેવામાં આવે કે આત્મસ્વરૂપનું પૂર્ણ પ્રાપ્તપણું તો ઘટે છે, મહંત પ્રભાવજેનનું પ્રાપ્ત ઘટવું નથી, તો તે કહેવું એક વિસંવાદ ધિનાય બીજું કંઈ નથી, કારણ કે તે કહેવું શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપના મહંતપણાથી અત્યંત દીન એવા પ્રભાવજેનને મહંત ગણે છે, અર્થે કાર કરે છે; અને તે એમ મૂલ્યે છે કે, તે વક્તા આત્મસ્વરૂપને જાણનાર નથી; આત્મસ્વરૂપથી મહંત એવું કંઈ નથી એવો આ સંજ્ઞને વિષે કોઈ પ્રભાવજેન ઉત્પન્ન નથી, છે નહિ, અને થવાનો નથી, કે જે પ્રભાવજેન પૂર્ણ આત્મસ્વરૂપને પણ પ્રાપ્ત હોય, તથાપિ તે પ્રભાવજેનને વિષે વર્તવામાં આત્મસ્વરૂપને કંઈ કર્તૃત્વ નથી, એમ તે છે, અને જો તેને તે પ્રભાવજેનને વિષે કંઈ કર્તૃત્વ બાંહે છે, તો તે પુરૂષ આત્મસ્વરૂપ અત્યંત અજ્ઞાનને વિષે વર્તે છે, એમ જાણીએ છીએ કહેવાનો હેતુ એમ છે કે, સર્વ પ્રકારના પ્રભાવજેન આત્મસ્વરૂપ મહાભાગ્ય એવા તીર્થંકરને વિષે ઘટે છે;—હોય છે, તથાપિ તેને નિકાશવાનો એક અંશ પણ તેને વિષે ઘટતો નથી; સ્વાભાવિક કોઈ પુણ્ય પ્રકારવાળા સુવર્ણાદિ ધાતુ એમ કહેવું અસંભવિત નથી; અને તીર્થંકરપદને તે બાધરૂપ નથી. જે તીર્થંકર છે તે આત્મસ્વરૂપ વિના અન્ય પ્રભાવાદિને કરે નહિ, અને જે કરે, તે આત્મસ્વરૂપ એવા તીર્થંકર કહેવા યોગ્ય નથી S.

૪૬

વીરની પ્રથમ દેશના નિષ્ક્રમ મર્ષ, તો તેને કેવલજ્ઞાન થયું હતું તો તેથી તે જાણનાર તો હતા કે પોતાની પ્રથમ દેશનાનો યુજી નહિ થાય, તો પછી આ વાસ્તે દેશના આપી ? સર્વ તીર્થંકરોનો એ બનાવિ નિયમ છે કે જ્યારે કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય ત્યારે અવસ્થા દેશના દેશ છે. તે દેશનાથી અવસ્થાએ જીવેને યુજી પ્રાપ્ત થાય છે, પરંતુ શ્રી વીરની તે દેશનાથી જાણને યુજી ન થયો. એ વાસ્તે તેને 'આમર્ષ'માં ગણેલ છે.

૪૭

મહાવીરે બીજી દેશના ક્યાં આપી અને તે વખતે કેણે તેમની પાસે દીક્ષા લીધી ? —કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું તે જ્યોત્ષ્ણી ૪૮ મહાને છેડે આવેલ અપાપાનમરીમાં દેવ નિમિત્ત સમવસરજીમાં બેસી દેશના આપી. તે વખતે એતમ (ધર્મજીનિ), અગ્નિજીનિ, વાયુજીનિ, અધ્વજી, સુધર્મા, મહિકપુત્ર, માર્વપુત્ર, અકપિત, અચક્ષત્રાતા, મિત્રાર્થ અને પ્રભાસ એ ૧૧ મુખ્ય જાતજી વસપાયામાં હતા, તેના જૂઠા જૂઠા સંસય વીરજી પાસે જતા તેમણે ઇંદી નાખ્યા તેથી તે અગ્નિવારે પોતાના સિધ્ધે સદિત દીક્ષા લીધી—સર્વ ૪૪૦૦ અધિક સિધ્ધ થયા, અને તેમ દિવસે ચંપોના રાજા દધિવદ્ધનની પુત્રી કુમરી અદ્યવદિણી ચંદનનાભાએ દીક્ષા લીધી તેની સાથે કેટલીક ઓઝોએ પણ દીક્ષા લીધી. ઇંદા અગ્નિવારે પ્રજ્ઞા મજુધર થયા.

૪૮

મજુધર કેને કહેવામાં આવે છે ?

જે હવે પૂર્વજ-મર્મા શુભ કરણી કરી મજુધર થવાનું પુણ્ય ઉપાગમન કર્યું હોય તે હવે મજુધર જન્મ કર્મ તીર્થંકરની સાથે દીક્ષા લેશે, અથવા, તીર્થંકર અર્દનને જ્યારે કેવલજ્ઞાન થય છે ત્યારે તેની પાસે દીક્ષા લેશે અને વગ સિધ્ધ થાય છે. તીર્થંકરના મુખ-

થી ઉત્તરે રહે પુરે—એ ત્રિપટી સાંભળી મહુધર લન્ધિથી ચાલ પૂર્વ રમે છે, અને
પ્રતાપ સિવાય અન્ય આર રાજના ધારક થાય છે. તેને તીર્થેર મહુધરપદ આપે છે,
તે મહુધર સહુઓના સમુદાયરૂપ મહુને ધારણ કરે છે તેથી તે મહુધર કહેવાય છે.

૪૯

સહુ, સાધી, આપક અને કારિકા એમ ચતુર્વિધ સંબંધી વીરપ્રભુએ સ્થાપના કરી,
તે ભગવંતના સંબંધમાં મુખ્ય નામ કેનાં હતાં ?

(૧) સહુમાં મૈત્ર્ય નામ પ્રસિદ્ધ (૨) સાધીમાં શ્રદ્ધાનાથ (૩) આપકમાં આવૃત્તિ
રીરાલી રાંધ અને રાજક (૪) કારિકામાં પ્રસેનગિત રાજના સારથી નાજની સ્થાપ
દસા, અને મૈત્રિક નામની રહેનારી યનાલ્ય શુદ્ધપત્ની રેવતી.

૫૦

મહાવીર શાસન.

દમણાં ને શાસન પ્રવર્તમાન છે તે મમણુ ભગવાન મહાવીરનું પ્રણીત કરેલું છે.
જવાન મહાવીરને નિર્વાણ પધાર્થ ૨૪૪૦ વર્ષ પધાર્થ.

એમણું આ ધર્મતીર્થ પ્રવર્તે છે તે ૨૧૦૦૦ વર્ષ એટલે પંચમકાલની પૂર્ણતા સુધી
વર્તી એમ 'ભગવતી સૂત્ર'નાં પ્રવચન છે.

આ કાળ દસ અવસાથી કુળ દોરાથી એ ધર્મતીર્થેર અનેક વિપત્તિઓ આવી
છે, આવી છે; અને [પ્રવચન પ્રમાણે] આવરી [પણ ખરી.]

તેન સમુદાયમાં ૫૨૨૫૨ મતભેદ જનુ પડી ગયા છે. ૫૨૨૫૨ નિન્દાપ્રયોથી જાનજ
દી મેલ છે. વિવેક વિચારે અપ્રશ્ન પુરો મતમતાંતરમાં નહીં પડતાં નિનસિદ્ધાંતાં મૂળ
તપ્તર આવે છે; ઉત્તમ શીલવાન મુનિઓએ શ્રાવિક રહે છે. સત્ત્વ એકામતાથી પેતાના
ધર્મને રમે છે.

કાળ પ્રભાવને લીધે વખતે વખતે શાસન કંઈ પ્રકારમાં આવે છે (ન્યુનાધિક) પણ
નેહમે એનું પ્રકૃષ્ટિત ન થઈ શકે.

"વંકે જાણ પડિયા" એનું ઉત્તરાખરન સૂત્રમાં વચન છે. એનો ભાવ્યર્થ એ છે
કેશ તીર્થેરના [મહાવીર સ્વામીના] કિષ્કિંદ્ર વાંકા અને જાક થશે. અને તેની સત્વતા
ને કાળને નેહનું રહે તેમ નથી. આપણે ક્યાં તત્વનો વિચાર કરીએ છીએ ? ક્યાં
વધ શીકનો વિચાર કરીએ છીએ ? નિર્ભિય વખત ધર્મમાં ક્યાં અનીત કરીએ છીએ ?
મંત્રિના ઉપાને માટે ક્યાં લજ રાખીએ છીએ ? ક્યાં કાઢવડે ધર્મનરતને શોધીએ
છીએ ? થાડકુળમાં જન્મ્યા એથી કરીને જાતક, એ વાત આપણે જાણે કરીને
અન્ય કરવી જોઈતી નથી; એને માટે જોઈતા આચાર, રાજ, સાધ, કે એમાંના કંઈ
રહેર લક્ષણ દેખ તેને જાતક માનિએ તો તે વધવેળ છે. દમ્બકિંદ્ર કેટલા પ્રકારની
કામત્વ દયા લતાને દેર જામે છે અને તે પાત્રે છે એ વાત વખતસુધા લખક છે; પણ
તત્વને કોઈક જાણે છે, જાણ્યા કરતાં જાણી કંઈ કરનારા અધર્મોથી પણ છે. જાણીને
અધર્મ કરનારા પણ છે. પાંદુ જાણીને તત્વના કોશમાં તેજનતા કોઈક વિરદ છે.
કેવળ, મનનવંર, અને અવધિગ્ન વિચેદે જ્યાં, દહિવાર વિચેદે મધુ, સિદ્ધાંતને પહે
જાન વિચેદે રમે; માત્ર મેલ રહેતા જાવજર સત્તાન સમજણથી કંઈ કરી મેળ

નથી. જે સંક્રા થાય તે વિશેષ જાન્યુનારને પૂછી. ત્યાંથી મનમાનનો ઉત્તર ન મળે
પણ જિન વચનની શ્રદ્ધા ચળવિચળ કરવી યોગ્ય નથી. અનેકાંન સંતોના સ્વ
વિરલ જાણે છે.

[જમવાનાં કચનરૂપ મણિના ધરમાં કેટલાક પ્રાણીઓ દોડાવી કાઢું એવા
મંથન કરી અધોઝતિજન્ય કર્મ બાપિ છે હીમોનરીને જાણે તેની મુકવણી કરી સેવ
કેણે ? કેવા વિચારથી રોધી કાઢું હશે ?]

આ વિષય બહુ મોટો છે. એ સંજોગી [અહીં આગળ કહેવાની કંઈ વે.અના નહીં
કુંઠામાં કહેવાનું કે આખળે આપણા આત્માનાં સાર્થક સ્થં મનમેદમાં પડતું નહિ] ઉપર
અને સંત મુનિનો સમાગમ, વિમળ આચાર, વિવેક, દયા, ક્ષમા એનું સેવન કરવું
[મહાવીર તીર્થને અર્થે જને તે વિવેક બોધ કારણ સદિન આપવો.] તુચ્છ હુદિય
સક્તિ થતું નહિ. એમાં આપણું પરમ મંત્રણ છે એ વિસ્તરન કરતું નહિ. S.

આ સર્વ બિનાએનો સમય બૂદા બૂદા થયેાપરથી કરામાં આપ્યો છે, અને તેથી
તે સર્વનો હું ઉપકાર માનું છું.

તંત્રી.

શ્રી મહાવીર.

અમતું સેવાધર્મવપ જીવન તથા સર્વો વયોગી 'મિસન'.

[મુ'બંની 'પ્રાર્થના સમાજ'ના વાર્ષિક ઉત્સવમાં ' શ્રી મહાવીર સ્વામી ' ઉપર
એક ભણતું આપવા મીયુત વારીલાલ મોનીલાલ શાહને આમંત્રણ થયેલું હોવાથી
તા ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરની સાંજના ૬ વાગે સમાજના મદીરમાં પ્રાર્થના સમાજના
પ્રમુખપણા નીચે તેમણે હિંદી ભાષામાં વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું, જેનો સાર નીચે પ્રમણે છે]

પ્રાર્થના સમાજમાં જૈન ધર્મ કેવો ?

જાતિભેદ, અદેમી અને તુચ્છ ક્રિયાઓ તથા ધર્મદોષો વગેરેથી જેણે ઉદાહરણ કર્યો છે
એથી 'પ્રાર્થના સમાજ'માં મહાવીરનું દેવતાના દેવનું એક 'વાદ'માં રહેતા મોક્ષાએ માનેલા
દેવનું જીવનચરિત્ર અને ઉપદેશ કહેવાનું સાર્થક થું ? એમ જાત્રે બીરાજોલા ધણીએ
પ્રાર્થનાના મનમાં થતો સવાલ હું રહમજી ચકું છું. જનસમાજના મનમાં મહાવીર અને
જૈન બાપતો સંબંધમાં ભરાઈ પડેલા આશ વિચારો માટે જો કેાઇ દોષપાત્ર હોય તો તે
જૈનો-આજકાલના જૈનો પોતે જ છે, કે જેઓ સર્વોપયોગી અને વિશાળ દષ્ટિવાળા
જૈનધર્મનું ખરૂં સ્વરૂપ રહમજીવાની જાજ વગરના છે અને જદેમને ધર્મનું સ્વરૂપ રહમ-
જીવાની. જોખમદારી જે ધર્મચરિત્રોને સિર મુકવામાં આવી છે તેઓ પ્રાપ્ત તારતીક અથવા
રહમજીએ નહિ હોવાથી જૈનોનો ધણીજ થોડો ભાગ ધર્મનું ખરૂં સ્વરૂપ રહમજી ચકયો છે.
આવા સંજોગમાં જૈનોતર થોડો અથવા જનસમાજ એ ધર્મ સંજોગી ખરે. ખ્યાલ શી
રીતે પામી રહે ? જાતિભેદ, અજાનમૂલક ક્રિયાઓ અને વહેમોને દેશમાંથી હાંકી કઢાડવાને
મહાવીર નમના જે મહાન સુધારક અને વિચારકે ૨૦-૩૦ વર્ષ સુધી ઉપદેશ આપ્યો

તો તે ઉપદેશ દરોહ દેશ અને દરોહ સમાજનો ઉદાર તેમજ આત્મોદાર કરવાને પુરતો હોવા છતાં તે ધર્મના ગુરુઓની અસાનતા અને શ્રાવણની અધિકતાને લીધે મહાવીર અને જૈનધર્મ આજે અનાદર પામે છે. સાવ-સનો દિમાલતી, સામાન્ય અક્ષય (Common sense) ને ખીલવનારો, આંતર જન ખીલવવાની ચારી આપનારો, પ્રાણી માત્રને સાધ્યારાની સંકળથી જોડનારો, આપજન અથવા સ્વામસંમય (Self-reliance) નો પાક સિખવી રોતક અને કર્મચટ્ટી ફુલીઆને 'જર્વામર્દ'-'કર્મચીર' બનાવનારો, એક નદિ પણ પચોસ દૃષ્ટિથી દરેક ચીજ અને દરેક જનાવપર વિચાર કરવાની વિશાળ દૃષ્ટિ આપનારો અને પોતાની સમજના બોમે બીજાનું દિલ સાધવાની દરજ્જા આપનારો-એવો અતિ ઉપકારી, અવદાર [practical] અને સારો-મુધો મહાવીરનો ઉપદેશ અમે આજના જૈનો રહમજવા ઇથીય ન કરે, પણ વખત જતાં તે પ્રાર્થનાસમાજ, વાર્ત્તસમાજ, પ્રગ્રેસમાજ, થાઓસોફીકલ સોસાયટી, અને યુરોપ અમેરિકાનાં શોધક-જાણેમાં જરૂર નિવાસ કરશે એ જાનનામાં મ્હને મદા છે.

મહાવીરનો ઉપદેશ પદ્મપાતી કે એકદેશીય નથી.

વિષયને પોતાનું કંડક મનાવનારા મહાવીર મુરનો ઉપદેશ પદ્મપાતી નથી, તેમજ તે અમુક વર્ગ માટે છે એમ પણ નથી એમના ઉપદેશને 'જૈન ધર્મ' એવું નામ અપાયું છે, તેમાં 'જૈન' એ માત્ર 'ધર્મ'નું વિશેષણ છે. જગમાવ, સ્વાર્થશુદ્ધિ, સંકુચિત દૃષ્ટિ, હિંદિવશમજ્જતા એ વગેરે પર જન મેળવવાની ચારી આપનારો અને એ રીતે આ ફુની-આમાં રહેવા છતાં અમર અને આનંદસ્વરૂપ તત્વનો આદ્ય અખાડનારો ઉપદેશ એ જ જૈન ધર્મ છે, એ જ મહાવીરનો ઉપદેશોનો ધર્મ છે. "જાગ, ક્ષેત્ર, નામ આદિન' બંધન કે મર્યાદા ખરો ધર્મ, તત્વ, સાત કે આત્મા સદન કરી સહે જ નહિ" એ રહસ્યથી તત્વ-વેલા મહાવીર અભવવા નહોતા અને તેટલાજ માટે (શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્રમાં મહાવીરનો ઉપદેશ સમૃદ્ધવામાં આવ્યો છે તે પ્રમાણે) તેમણે કહ્યું હતું કે " ધર્મ એ ઉત્તુષ્ટ મંથન છે; અને 'ધર્મ' એ બીજું કંઈ નહિ પણ 'અદિસા, સંવમ અને તપનો સરવાળો' છે " 'જૈનધર્મ એ જ ઉત્તુષ્ટ મંથન છે' અગર 'હું જે ઉપદેશ આપું છું તે જ ઉત્તુષ્ટ મંથન છે' એમ તેમણે કહ્યું નથી, પણ અદિસા (કે જેમાં દયા, નિર્મલ પ્રેમ, આત્માવાવેલો સમાવેશ થાય છે) તથા સંવમ (કે જેમાં મન અને હિંદિયોપર કાણુ રાખતાં યીજી નહિ, ખ્યાન અને અભ્યાસનો સમાવેશ થાય છે) અને તપ (કે જેમાં બીજાની 'સેવા' કરવા માટે ભેગાં થવામાં 'જૈનધર્મ' છે, અને તે જ મ્હારા સિધ્ધાને તથા આખા જગતને પ્રાપ્ત છે, એમ ખુલાસા કરીને તેમણે તે ત્રણે તત્વોનો ઉપદેશ વિદ્વાનોની સંસ્કૃત શાળામાં નહિ પણ તે વખતના ધર્મમંત્રીઓમાંથી આજથી આજમાં દરેક વર્ણના પુરોહિત અને ઓમો વચ્ચે થયેલો વૃક્ષોને પણ જૈન જનાન્યા દયા તથા સ્ત્રીઓના દરજ્જાને પણ ઉચો જનાવી ખરા કર્યા છે અને સ્ત્રી-ઉપદેશો પુરોહિત વચ્ચે પણ ઉપદેશ કરે છે અને કેટલીક સાધ્વીઓનાં તો સ્વચારી પ્રાર્થના વખતે નાચામાં જાય છે. શ્રી મહાવીરના ઉપદેશ અને ને ઉપ-

નથી. જે શંકા થાય તે વિશેષ જાણનારને પૂછી. ત્યાંથી મનમાનનો ઉત્તર ન મળે
પણ જિન વચનની શ્રદ્ધા અગવિચળ કરવી ચોખ્ખી નથી. અનેકાંનું યેથીના સ
વિરલ જાણે છે.

[જનવાનનાં કથનરૂપ મહિના ધરમાં કેટલાક પ્રાણીઓ દેવતાની કાલું ચોખ્ખી
મંથન કરી અધોગતિજન્ય કર્યે બાધે છે લીલોતરીને બદલે તેની સુકવણી કરી લે
કાણે ? કેવા વિચારથી શે.ધી કાટ્યું હશે ?]

આ વિષય બહુ મોટો છે. એ સંજોગી [બહી' આગળ કહેવાની કષ્ટ થે.અના ન
દુઃકામાં કહેવાનું કે આખલે આપણા આત્માનાં સાર્થક અર્થે મનમેદમાં પડ્યું નહિ] કે
અને સાંત મુનિનો સમાગમ, વિમળ આચાર, વિવેક, દયા, ક્ષમા એનું સેવન કર
[મહાવીર તીર્થને અર્થે બને તે વિવેકી બોધ કારણ સહિત આપવો.] તુચ્છ શુદ્ધિ
સકિત થયું નહિ. એમાં આપણું પરમ મંજળ છે. એ વિસર્જન કર્યું નહિ. S.

આ સર્વ જિનાઓનો સમૃદ્ધ જૂઠા જૂઠા મયોપરથી કરામાં આવ્યો છે, અને તે
તે સર્વનો હું ઉપકાર માનું છું.

તંત્રી.

શ્રી મહાવીર.

અમલું સેવાધર્મમય જીવન તથા સર્વોપયોગી 'મિશન'.

[મુંબઈની 'પ્રાર્થના સમાજ'ના વાર્ષિક ઉત્સવમાં 'શ્રી મહાવીર સ્વામી' ઉપર
એક બાણ્ય આપવા શ્રીયુત વારીલાલ મોનીલાલ શાહને આમંત્રણ થયેલું હોવાથી
તા ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરની સાંજના ૬ વાગે સમાજના મંદીરમાં પ્રેક્ષકર ભંગારકરના
પ્રમુખપણા નીચે તેમણે હિંદી બાષામાં આખ્યાન આપ્યું હતું, જેનો સાર નીચે પ્રમણે છે]

'પ્રાર્થના સમાજ'માં જૈન ધર્મ કેવો ?

અતિમેદ, અદેખી અને શુષ્ક ક્રિયાઓ તથા ધર્મરોગી વગેરેથી જેણે ઉગ્રાહુદોષ કર્યો છે
એવી 'પ્રાર્થના સમાજ'માં મહાવીરનું જીવનના દેવનું એક 'વાદ'માં રહેતા લોકોએ માનેલા
દેવનું જીવનચરિત્ર અને ઉપદેશ કહેવાનું સાર્થક થું ? એમ અત્રે ખીરાજેલા ધણેએ
માનાઓના મનમાં થતો સવાલ હું સ્પષ્ટપણે સકું છું. જનસમાજના મનમાં મહાવીર અને
જૈન આપતો સંજોગમાં ભરાઈ પડેલા આદ્ય વિચારો માટે એ કોઈ દેવપાત્ર હોય તો તે
જીનો-આજીવાના જીનો પેલે જ છે, કે જેઓ. સર્વોપયોગી અને વિશાળ દષ્ટિવાળા
જૈનધર્મનું અર્થ સ્વરૂપ સ્પષ્ટપણે જાણ વગરના છે અને જોએને ધર્મનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ
જાણવાની જોખમદારી જે ધર્મગુરુઓને સિર મુકવામાં આવી છે તેઓ પ્રાયઃ તત્તરસીક અથવા
સ્પષ્ટપણે નહિ હોવાથી જીનોનો ધણેજ થોડો જાણ ધર્મનું અર્થ સ્વરૂપ સ્પષ્ટપણે સકયો છે.
આવા સંજોગમાં જીનેતર કોઈ અથવા જનસમાજ એ ધર્મ સંજોગી ખરો ખ્યાલ શી
રીતે પામી શકે ? જ્ઞાનભેદ, અજ્ઞાનમૂલક ક્રિયાઓ અને વહેમોને દેશમાંથી દાંડી કઢાવવાને
મહાવીર નમના જે મહાન સુધરક અને વિચારકે ૩૦-૩૦ વર્ષે શુધી ઉપદેશ આપ્યો

તો તે ઉપરે દરોહ દેશ અને દરોહ સમાજનો ઉદાર તેમજ આત્મોદ્ધાર કરવાને પ્રયત્ન હોવા છતાં તે ધર્મના ગુરુઓની અચાનક અને અચોક્કસ અધેશદાને લીધે મહાવીર અને નૈનધર્મ આજે અનાદર પામે છે. સાવ-સનો દિશાપતી, સામાન્ય અક્ષય (Common sense) ને ખીલવનારો, આંતર જગ ખીલવવાની ચારી આપનારો, પ્રણી માત્રને સાધ્યારાની સાક્ષી થી બેઠનારો, આજનજ અથવા સ્વકમસમય (Self-reliance) ને પાઠ સિખવી રાતઝ અને કર્મચારી કુનીઆને 'જવાંમર્દ'-'કર્મચીર' બનાવનારો, એક નદિ પણ પચોસ દહિથી દરેક ચીજ અને દરેક જનાવજાર વિચાર કરવાની વિદ્યા દઈ આપનારો અને પોતાની સચડના બોલે ખીલવું દિન સાધવાની દરજ બાપનારો-એવો જાનિ ઉપકારી, જવદાર [practical] અને સારો-સુધો મહાવીરનો ઉપદેશ કાલે જાળવ્યો હતો રહમજવા ડાસીય ન કરે, પણ વખત જતાં તે પ્રાર્થનાસમાજ, આરંભમાજ, પ્રગ્રોસમાજ, થામોસોરોકસ સોસાઈટી, અને યુરોપ અમેરિકાનાં શોધક મજબોમાં જરૂર નિગાહ કરી એ જાનવમાં મૂને મહાવીર.

મહાવીરનો ઉપદેશ પદપાતી કે એકદેશીય નથી.

વિષયને પોતાનું કુડંગ બનાવનારા મહાવીર યુરોપ ઉપરે પદપાતી નથી, તેમજ તે અમુક વર્ગ માટે છે એમ પણ નથી એમના ઉપરેને 'નૈન ધર્મ' એવું નામ અપાયું છે, તેમાં 'નૈન' એ શબ્દ 'ધર્મ'નું વિરોધ છે. જગતના, સ્વાધ્યયુક્તિ, સંકુચિત દષ્ટિ, હિંદુશ્રમણતા એ વગેરે પર જગ વિગતવાળી ચારી આપનારો અને એ રીતે આ કુની-આમાં રહેવા છતાં અમર અને આનંદરસ તત્વનો ત્યાગ થયાનારો ઉપરે એ જ નૈન ધર્મ છે, એ જ મહાવીરનો ઉપદેશો ધર્મ છે. "જાગ, સ્વેચ્છ, નામ આદિન" બંધન ૧ મર્દાશ ખરી ધર્મ, તત્વ, સત્ત્વ ૩ આત્મા સદન કરી શો જ નદિ" એ રહસ્યથી તત્વ-વેદા મહાવીર જાળવ્યા નહોતા અને તેટલાજ માટે (૧ શી દયવૈરાગ્યિક સૂત્રમાં મહાવીરનો ઉપદેશ સમદેવામાં આપ્યો છે તે પ્રમાણે) હેમણે કહ્યું હતું કે " ધર્મ એ ઉત્તુષ્ટ મંચ છે; અને 'ધર્મ' એ ખીલું કાંઈ નદિ પણ 'અદિસા, સંવમ અને તપનો સરવાળો' છે." 'નૈનધર્મ' એ જ ઉત્તુષ્ટ મંચ છે" અગર 'ધર્મ' એ ઉપરે આપું તે જ ઉત્તુષ્ટ મંચ છે" એમ હેમણે કહ્યું નથી, પણ અદિસા (૩ જેમાં ૧૯૮ નિર્મંગ પ્રેમ, અનુભારનો સમાવેશ થાય છે) તથા સંવમ (૩ જેમાં મન અને દિવ્યોત્તર કાણુ રાખનાં થીખી ૧૯૮, ૧૯૯ અને અભ્યાસનો સમાવેશ થાય છે) અને તપ (૩ જેમાં ખીલની 'સેવા' કરવા માટે સેવાનો સમાવેશ થાય છે, અને તે જ મહાવીર દિવ્યોત્તર તથા આખા જગતને ધાવ છે, એમ કહી હેમણે તે ત્રણે તત્વોનો ઉપરે વિદ્યાનોની સંસ્કૃત આત્મામાં નદિ પણ તે વખતના ધર્મમાં બેઠાની આજીવ કલ્યાણમાં દરેક વર્ણના પ્રયત્ન અને સીમો વચ્ચે ક્યો દનો ને જાનિમેઃ તેની ક્ષત્રીય મહારાજાઓ, પ્રાકૃતિક પાંડિતો તથા અપમમાં અપમ તલુચા વચ્ચેને પણ નૈન જાનવ્યા દત્ત તથા સ્ત્રીઓના દરજાને પણ ઉચો જવાતી ખરા રતાં મગ નાખ્યાં હતાં એમના 'મેટન' અથવા 'તપ' થી પ્રયત્ન તેમજ સ્ત્રીઓ ઉપરે અને સ્ત્રી-ઉપરેનો પ્રયત્ન વચ્ચે પણ ઉપરે કરે છે અને કેટલીક અધીએનાં તો સ્ત્રીઓ પ્રયત્ન વખતે ચાલ્યાં જાવે છે. જા મહાવીરનો ઉપદેશ અને તે ઉપ-

નથી. જે શંકા થાય તે વિશેષ જાણનારને પૂછી. ત્યાંથી મનમાનતો ઉત્તર ન મળે
જનુ જિન વચનની મદદ ચળવિચળ કરવી ચોખ્ખી નથી. અનેકાંનું શંકાના સ
વિરમ જાણે છે.

[જગતનાનાં કથનરૂપ મહિના ધરમાં કટલાક પ્રાણીઓ દોષાથી કાણું શેષ
મથન કરી અધ્યાત્મિકજીવન કર્મ જાણે છે લીલોતરીને જાહેરે તેની સુકવણી કરી શકે
જે ? કેવા નિચારથી શેષી કાઢ્યું હશે ?]

આ વિષય જલુ મોડો છે. એ સંજોગી [અટ્ટી] આમળ કહેવાની કંઈ મેળતા ન
કુશમાં કહેવાનું કે આખળે આપણા આત્માનાં સાર્થક અર્થે મનમોહમાં પડ્યું નહિ] કે
અને સાંન મુનિનો સમાચાર, વિમળ આચાર, વિવેક, દયા, ક્ષમા એવું સેવન કર
[મદારીર તીર્થને અર્થે જાને તે વિવેકા બોધ કારણ સર્વિન આપવો.] તુચ્છ સુધિ
સકિન થઈ નહિ. એમાં આપણું પરમ મંજળ છે. એ વિસર્જન કરવું નહિ. ઈ.

આ સર્વ જિનાઓનો સમદ જૂઠા જૂઠા મયોપરથી કરવામાં આવ્યો છે, અને તે
તે સર્વો નું ઉપકાર માનું મુ.

તંત્રી.

શ્રી મહાવીર.

પમનું સેવાર્પણમય જીવન તથા સર્વોં વયોગી 'મિસન'.

[મુનિશંકી 'પ્રાર્થના સમાજ'ના વાર્ષિક ઉત્સવમાં 'શ્રી મહાવીર સ્વામી' ઉપર
એક જગત્ આપણા શ્રીમુન વારીયાત મીનીયાત શાહને આમંત્રણ થયેલું હોવાથી
તા ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરની સાંજના ૬ વાને સમાજના મદીરમાં પ્રવેશીને અંતરરૂપ
મનુષ્યના નીચે નેમણે દિલ્લી જાણમાં આવ્યો. આખું દરજ્જો સાર નીચે પ્રમણે છે]

પ્રાર્થના સમાજમાં જન ધર્મ કેવો ?

અનિમેદ, બેનિ અને સુષ્ક કિવલો તથા ધર્મદોષો વગેરેથી બેજો છે. જુદો કરો છે
એજ પ્રાર્થના સમાજના મદાવીર-જેનોના દેવનુ-એક 'વાદ'માં રહેતા મોનોએ માટેના
દેખું જીવનચરિત્ર અને ઉપદેશ કહેવાનું સાર્થક સુ ? એમ અને બીરાજેતા થજીએ
જે નેમના મનમાં થયે. સવાર ૬ રુદમજી થકું મું. જનસમાજના મનમાં મદારીર અને
જેન જાણે. અંતરૂપ: અગ્રા પેટેના આવા નિચારો માટે જો કોઈ દેવપત્ર દેવ ને તે
જો અંતરૂપ પત્ર: રહેતો જેને જ છે, કે જેઓ સર્વેવયોગી અને વિશાળ હરિયાત
જેનોનેનું અર્જુ નેવરૂપ નેવરૂપની જાજ વગરના છે અને બેદમને ધર્મનું સ્વરૂપ સ્વરૂપ
અંતરૂપ એક અંતરૂપને નિર મુકવ માં આવી છે નેવરૂપ પ્રાચ: તદાર સીક અપા
સંસ્કારની નહિ તેથી જેને તે જો જ છે. આમ ધર્મનું અર્જુ સ્વરૂપ સ્વરૂપ થયો છે.
આમ અંતરૂપ નેવરૂપ દેવ: અપા જાનવમજ એ ધર્મ સંજોગી ખરો. ખરો સી
જેને જાણે. એ જ જો જો જો અને વિચારે ૩૦-૩૫ વર્ષ મુંડી ઉદોઠ આંખે:

તો તે ઉપરેસ દરોહ દેસ અને દરોહ સમાજનો ઉદાર તેમજ આત્મોદાર કરવાને પુરો દેવા છતાં તે ધર્મના ગુરુઓની અસાધ્યતા અને આત્મોની અધ્યક્ષતાને લીધે મહાવીર અને નૈનપર્મ જાણે જનાર પામે છે. સાધન-સનો દ્વિમાત્રી, સામાન્ય અણ (Common sense) ને ખીલવનારો, જાતે જ ખીલવવાની ચાતી આપનારો, પ્રણી માત્રે સાધ્યતાની સંકલ્પથી જોનારો, આપણને અથવા સ્વક્રમસંમત (Self-reliance) ને પાઠ સિખવી રોતર અને કર્મચાલી દુનીઆને 'જ્યાંમદ'-'કર્મચીર' જનારો, એક નદિ પણ પચોસ દહિથી દરેક વીર અને દરેક જનારને વિચાર કરવાની વિદ્યા દઈ આપનારો અને પોતાની સચડના બોલે ખીલવું દિત સાધવાની દુર નાખનારો-એવો અને ઉપકારી, અવદાર [practical] અને સાદો-સુધો મહાવીરનો ઉપદેશ જાણ્યા પછી રદમજા ઠાસીય ન કરે, પણ વખત જતાં તે પ્રાર્થનાસમાજ, નાર્વસમાજ, આરોગ્યમાજ, સામોસેલોક સોસાયટી, અને યુરોપ અમેરિકાનાં શીખક પામેમાં જરૂર નિશાસ કરી એ જાનનામાં મને થતા છે.

મહાવીરનો ઉપદેશ પશુપાતી કે એકદેશીય નથી.

વિષને પેનાઈ કાંઈ મનાવનારા મહાવીર ગુરો ઉપદેશ પશુપાતી નથી, તેમજ તે અમુક વર્ષ માટે છે એમ પણ નથી એમના ઉપદેશને 'દેવ ધર્મ' એવું નામ અપાઈ છે, તેમાં 'દેવ' એ માત્ર 'ધર્મ'નું વિદેશ છે. જગત, સ્વાર્થલુપ્તિ, સંકુચિત દષ્ટિ, દુષ્ટિમાત્રના એ વર્ગે જ જ જગતની ચાતી આપનારો અને એ રીતે આ દુનીઆમાં રહેવા છતાં જામર અને જાનંદસ્ત તબનો ત્યાગ ચખાડનારો ઉપદેશ એ જ દેવ ધર્મ છે, એ જ મહાવીરનો ઉપદેશો ધર્મ છે. "કાળ, સ્વેચ્છ, નામ આદિ" બધન મહાવીર જાણવા નહોતા અને તેટલાજ માટે (શી દરવેશીયક સ્ત્રમાં મહાવીરનો ઉપદેશ સમદર્શમાં જાણે છે તે પ્રમણે) હેમણે ક્યું હતું કે " ધર્મ એ ઉત્પદ મંત્ર છે; અને 'ધર્મ' એ ખીલું કાંઈ નદિ પણ અદિસા, સંમત અને તપનો સરવાળો છે " 'નૈનપર્મ' એ જ ઉત્પદ મંત્ર છે" અમર 'હું જે ઉપદેશ આપું તે જ ઉત્પદ મંત્ર છે' એમ હેમણે ક્યું નથી, પણ અદિસા (કે જેમાં દેવ નિર્મળ પ્રેમ, જાનમાત્રો સમાવેશ થાય છે) તથા સંમત (કે જેમાં મન અને દિવ્યોત્તર કાલ રાખનાં શીખી મન, જાન અને અભ્યાસનો સમાવેશ થાય છે) અને તપ (કે જેમાં ખીલની 'સેવા' કરવા માટે સેવાનો સમાવેશ થાય છે) એ ત્રણ તત્વોનો સરવાળો એ જ 'ધર્મ' છે, અને તે જ મહાવીર દિવ્યોત્તર તથા જાણ જગતને કાલ છે, એમ ક્યું હતું તે ત્રણ તત્વોનો ઉપદેશ વિદ્યોત્તર સંમત જાનમાં નદિ પણ તે વખતના પ્રમંથ જેવાની માથે જાણમાં દરેક વર્ષના પુરો અને સ્ત્રીઓ વચ્ચે ક્યો હતો ને જાનિમે તેની કાલી મહારાજાઓ, આપણ પાંડિતો તથા અધ્યક્ષમાં અધ્યક્ષ રહ્યાનાં વર્ષોને પણ દેવ જાનના દેવ તથા સ્ત્રીઓ દરજ્જાને પણ ઉચ્ચ જવાતી ખરા રાનાં મગ નાખ્યાં હતાં એમના 'મિટન' અથવા 'તપ' માં પુરો તેમજ સ્ત્રીઓ ઉ અને સ્ત્રી-ઉપદેશો પુરો વચ્ચે પણ ઉપદેશ કરે છે અને કેટલીક સાધ્યોનાં નો સ્વરૂપ પ્રમંથ વખતે જાણમાં જાણે છે. શી મહાવીરનો ઉપદેશ અને તે ઉપ-

દેશના અવલોકન તરફ આપણે થોડા વખત પંજી નજર કરીશું, પણ આપણી બીનાથી ક્રોધાગણને ખાતરી થઈ હતી કે મહાવીર કોઈ એક પક્ષ કે વર્ગના ગુરુ નથી, પણ સકલ મનુષ્ય વર્ગના સર્વકાળ માટેના ગુરુ છે અને હેમનાં ઉપદેશમાંથી ખરા સુધારા તથા દેશાનુભવ અને આત્મોન્નતિ થઈ શકે તેમ હોવાથી સુધારાનો માર્ગ દેખાતા આ જમાનાને અને આ દેશને તો તે ધર્મ ધણે જ ઉપયોગી અને ઉપકારી છે; એટલા માટે મારા કુળમાં જન્મેલા લોકોમાં એવો ધર્મ રહેવા એ ધર્મસ્થાને યતનપૂર્વક પ્રકાશમાં-ખરેખર મૂકવાની ધણી જ જરૂર છે.

શ્રી મહાવીર ગુરુનું જીવન.

હવે આપણે શ્રી મહાવીર ગુરુના જીવનચરિત્ર તરફ ફરીએ. ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ જીવનચરિત્ર કથવામાં ધણી ખુરકેલી છે એ હું તમને પ્રથમથી જ જણાવી દઈશ. પુરાણ વખતમાં ઇતિહાસ તરિકે ઇતિહાસ બાબે જ લખાતા. મેનાન્ડરોએ માનેલાં શ્રી આચાર્ય તથા ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમાં શ્રી મહાવીર સંબંધી કાંઈક હકીકત મળી શકે છે. હીન્ડુ ગ્રંથરના 'મહાવીર પુરાણ' માંથી કેટલીક હકીકત મળી શકે છે. કંપસુત્ર અને હેમચંદ્રાચાર્યકૃત 'ત્રિશષ્ટિ શલાકા પુરુષ ચરિત્ર'માં શ્રી મહાવીર સંબંધી ઉલ્લેખ છે. પાશ્ચિમી વિદ્યાનેએ પ્રસિદ્ધ કરેલાં સાધનો પૈકી 'The Sanctuary' Vol II by William Hicks (Boston) અને રીડીવ-સ કૃત નવતત્ત્વ અને કંપસુત્ર એ કાંઈક ઉપયોગી છે. આમ જૂઠાં જૂઠાં સાધનો પરથી મહાવીરનું ચરિત્ર આપણી ભાતે ઉપભવી કદાચવાનું રહે છે; 'ઉપભવી કદાચવાનું' એ સબ્દ વાપરવાનું કારણ એ છે કે, કોઈપણ સૂત્ર કે ગ્રંથમાં એમનું સંપૂર્ણ જીવનચરિત્ર આપ્યું નથી તેમજ એક ગ્રંથકરે જણાવેલી બાબતોથી જૂદીજ ભાતની બાબતો બીજા ગ્રંથકર આપે છે. આગળ જમાનામાં હંતકથાઓ, અતિશયોક્તિઓ ચરિત્રો અને સૂક્ષ્મ બાબતોને સ્થૂલ રૂપમાં જણાવવા માટે ઉપમાઓ વાપરેલા હોવાથી લખવાનો બહુજ રીવાજ હતો, કે જે રીવાજ માત્ર જૈનોના જ નહિ પણ બ્રાહ્મણ, ખ્રિસ્તી વગેરે તમામના પવિત્ર ગણાતા ગ્રંથોમાં દૃષ્ટિએચર થાય છે. તેથી આજે પૂર્વના કોઈ મહાપુરુષનું સુદૃઢગમ્ય ચરિત્ર કથવા ઇત્તજનારે ઉપર કહેલાં સ્થૂલ બ્યાનો અને હંતકથાઓ તથા ભક્તિવચ થઈ લખાયેલી આશ્ચર્યજનક બાબતોને જૂદી પાર્ટી એક મનુષ્ય કેવી રીતે અને કેવાં કામેથી ઉત્કાન્ત થતો એવા અને લેહની ઉત્કાન્ત જગતને કેવી રીતે અને કેટલે અંશે ઉપકારક થઈ પડી એ જણાવવાનું મહાશારત કામ જાળવવામાં કેટલુંક જોખમ એડવું પડે તેમ છે. અરુડ! આજના બ્યાખ્યાનમાં આપણને બધી બાબતોનો નિર્ણય કરવાનો અવકાશ નથી, તેથી હુંકામાં જ પતાવવા કોશીસ કરીશું.

ઉત્તર હિંદમાં વિદેહ અથવા મગધમાં આવેલા કુંડમામના નરેશ સિદ્ધાર્થ અને રાણી ત્રિશુલદેવીના પુત્ર તરિકે શ્રી મહાવીરને જન્મ થ. સ. પૂર્વે ૫૯૮માં થયો હતો. મેનાન્ડર જૈન સામ્રાજ્યો કહે છે કે તે મહામાનો જીવ પ્રથમ એક બ્રાહ્મણની કુળીએ ઉત્પન્ન થયો હતો અને પાઠશાળી (બ્રાહ્મણ કુળ દલકું) ગણાવાથી) દેવનાએ તે ગર્ભને અમુક વિનિયો ત્રિશુલા દ્વારાપાણીની કુખે લાવી મૂક્યો હતો. મહાસંક્રમણની આ બીનાનો દીનંતર સામ્રાજ્યો મનકાર કરે છે.

શ્રી! મર્મ સંબંધમાં સમગ્ર શોકસમગ્રી મહા એવી નિશ્ચિત હેતુ છે કે
અસંભવિત કહેવી તે સેકડા માનસોની લાચરૂં દુઃખવશ જેવી જાનન ગઈ
તેણે જ્યારે મહત્તરને પોતાના તીર્થકર-લગ્નવાન તરીકે માનનારા જાણે ફરક
નિદાસ લખવામાં જુદા પડે છે ત્યારે એમાંથી એક તે જુલનો હોવો જ
એમ તરતથી પુરોગ દર્શના કરવને દક્ષિણ છે. મહારી પોતાની માનવતા
કે, શ્રાવણો અને દેવો વચ્ચે જે સખત રખાં ચાલતી હતી
વલ્લભેક શ્રાવણ વિરાનોએ દેવોને અને પણા જેના સ્થાનમાંએ શ્રાવ-
ણના મધ્યમાં અવમાન પહેલેકડાની કુશિઓ કરવામાં જાણી રાખી નથી.
આમાં તેઓ દેવિન દના કે કેમ એ એક રાગન સચાલ છે. કે જેના નિરાકર
સ્વરૂપ એક જુદો નરિ: જાણે એટલું જ જાણવું જ સચો કે શ્રાવણ કુ-
પુરણના જન્મ માટે નાત.યક દસવરા માટે કાલ્ય જલસંક્રમણી દર્શના
હોય; જ્યારે તે જોમ સિદ્ધીયા વગેરે અનેક મુદ્દય લાવેલાં વર્ણન સ્વયં
આપું છે તેમ જા પડુ એક અવમાનનિત બેદ હોવો જોઈએ એવી રીતે
દ્વારિ પ્રથમ 'સાહજ' અને પછી 'શનિય' જન્મ અર્થન પ્રથમ પ્રશ્નમાં
સમર્થ વિચારક (philosopher) જન્મ, પૂર્વ બંધોમાં આરને આરને વિચારણ
કર્મ અને જાન્યોગી જન્મ, પછી શરીય અથવા કુમરોગી-નુનીજાના દિન માટે
આપનારા વીર જન્મ.

તો એમ તે હો; મહાવીર ત્રિશકારોનીની પુણીએ જન્મ્યા એ તો નિર્વિવાદ છે.
કેવળને માટે પાંચ પ્રવીણ ધાવમાન:કો રે પચામ જાણી હતી, અને ત્યેમને
વિરસ કાન્થોનો શોખ લગાડવામાં જાણે કુતો. હિમજરોની માનવતા પ્રમાણે
તેમણે લાવકનાં જાણે જાણીકાર કાંઈ અને જાણના ઉદાર માટે દીક્ષા
માં ઉદારની યોજના મનમાં મોડવવાનું આદર્શી વળી જ સાર કર્યું; મતલબ કે
અભિચારી રજા. સ્વેતામજરો કહે છે કે, સપ્ત, રૂપ, રસ, સ્પર્શ, સ્પર્શને લક્ષ્ય
છે કર વર્તી હિમર સુધી બોધમાં, લગ્ન કરી, પિતા જન્મ્યા અને ઉત્તમ પ્ર-
તાસ (જગત્પ્રજાત) જેવી રીતે ચાલતી યજ્ઞ એનો જીવો લખતો જન્મ-
પદ્ધતો. દીક્ષા લેવાની હજી જાહેર કરતાં માનવિનાને દુઃખ ઉપજવાથી તેમના
સુધી તેઓ મુદ્દવાસમાં રજા: ફરી ૨૮ મે વૌ દીક્ષા માટે તૈયારી કરવામાં
હારે મોટા જાણે રે કયા. "માત પિતા અને વડીલ જાણી આઠનો સોપ ન
'મુદ્દસ' નુ જુલુ કો " અર્થન 'ધર્મ વિનમમુદ્દક છે " એમ જાણને જા-
ણવા માટે એ વર્ષ વડુ સંસારમાં રહી જાન, તપ વગેરેમાં મસગુલ રજા અને
જાર માસ સુધી વાર્ષિક દાન આપ્યા કર્યું સ્વેતામજર મથો કહે છે કે ૩ અ-
કોડ ૮૦ લાખ સોનપનું દાન તેમણે આપ્યું હતું; પરન્તુ આંકડાની વિષતો
કરવાથી કાંઈ સમીન લાસ નથી, માટે આપણે આજગ ચાલીશું. ધી મહાવી-
રને દીક્ષામાં મથેલો ત્રિકાળ એ જ જાણતો ખાસ વિચારણ જેવી છે. એ જ
નીમને ખાપોકાર ઉપરેક કોઈ છે કે પર્મના ચાર પાપ છે: દાન, શીય, તપ
ના. અનુક્રમે કહેવાયલા એ ચાર મર્મ: ૧૨૦: ૧૨૦: ૧૨૦: ૧૨૦: સહેલો છે. અર્થ-
જાણો (કાલો) નખ કાંઈ આપવો એ દાન કરવા જેટલું જ રહેલું કામ છે. કાલો

નખ ઉતારી દેવો એ સીધ પાળવા જરાજર મુશ્કેલ છે. આંગળી કાપી આપવી તે તપ જરા મુશ્કેલ છે. અને આપું સરીર 'વૌશીરાતી' દેવું-સરીર ઉપરથી હજી ઉડાતી લઇ આત્માને ત્હેના પ્રેક્ષક તરીકે અગ્રણ રાખવો એનું નામ 'ભાવના' છે, કે જે સાચી કળિન છે. કેટલેક જાતના બદલાની ઇચ્છા વગર પ્રેમપૂર્વક યથાસક્તિ શારીરિક મહેનત વડે કે કંઈ વડે કે સલાહ વડે દાન દેવાનું જેનાથી જની શક્તિ નથી ત્હેનાથી નિર્મળ સીધ (Character) કદી અંગીકાર થઇ શકે જ નહિ. (જેઓ એમ થવું ઇચ્છે માને છે તેઓ 'સીધ' નો ખરો અર્થ સ્વમજતા નથી.) અને સીધ વગરનો માણસ 'તપ' કે જેમાં પણ જેવતા અમનો અને ધ્યાન, સ્વાધ્યાયાદિનો સમાવેશ થાય છે તે 'તપ' નો અધિકાર પામી શકે નહિ. તેમજ તપ વગર ઉચ્ચતમ 'ભાવના' સંભવીત નથી. આ સ્વરૂપ લોકોને પોતાના જ દર્શાવથી દસાવવા માટે શ્રી મહાવીરે પ્રથમ દાનધર્મ પાળી જનારો અને ત્યાર પછી જ સંયમ અંગીકાર કર્યો અને સંવમની પોતાને લેઈ લાગેલી હોવા છતાં વડીલોની મરજી સંપાદન કર્યાં પહેલાં બાહ્ય ત્યાગ અંગીકાર કર્યો નહોતો. જેનોમાં આજે બાહ્ય ત્યાગની જે પ્રથા આવે છે તે જાતમાં અને કાંઈ ન બોલતાં હું એટલું જ જુઝવીશ કે જેને તેઓ પોતાના ભગવાન માને છે ત્હેમના જ્વલંત દર્શાવને ધ્યાનમાં લઈ વર્તવામાં આવે તો જૈન ધર્મ આજની મારફ એક ખુબી પડી ન રહેતાં પછો પ્રખ્યાત થાય અને ધણો જગદિતકારી થઇ પડે

ત્રીસ વર્ષની વયે શ્રી મહાવીરે જન્મની દૃષ્ટિએ જમકુદારના કામની 'દીક્ષા' અથવા મહાવ્રત અંગીકાર કર્યું અને સ્વહસ્તે કેશલેય કર્યો. કેશલેય-પોતાની આંગળીઓથી પોતાના મસ્તકના વાળ ખેંચી કઢાવવા એ ધણુને તાસદાયક ક્રિયા લાગશે, પણ એ એક આત્માભિમુખ દૃષ્ટિની કસોટી માત્ર કરવા અર્થે થતી ક્રિયા છે. પ્રસિદ્ધ નવલકથાકાર મેરી કૌરેલીના 'ટંગેરલ પાવર' નામના રસીલા પ્રથમાં જુલમી રાજાને સુધારવા માટે બંધાયેલી યુમ મંડળીનો એવો કાનુન કસ્યો છે કે, એ મંડળીમાં દાખલ થઇ હજીનારને એક યુમ જગમાં લઈ જવામાં આવતો, જ્યાં ત્હેના હાથની નસમાંથી તલવાર વળી લોહી કઢાડી તે લોહી વડે અમુક દસ્તાવેજમાં સહી કરાવવામાં આવતી ! જે મનુષ્ય યોગ્ય સરખું લોહી પડવા દેતાં હરે કે અમકે તે, દેશને બચાવવાના મહાભારત કામ માટે જોઈતા સંપૂર્ણ દેહભોગ કેવી રીતે આપી શકવાનો હતો ? તેવી રીતે જે માણસ વિશ્વેશ્વરના 'મિશન' માં જોડાવા ઇચ્છે ત્હેને આત્મા અને દેહની મિનનતા એટલે અંશે લાગવી જોઈએ કે વાળ ખેંચી કઢાવતાં એણે જરા પણ આંચકો ખાવો ન જોઈએ. વાળ અમુક રીતે જ કઢાવવાથી મોક્ષ મળે છે એમ કાંઈ નથી, પણ આ એક બાહ્ય કસોટી છે. એટલું મનોભજ દેખવા વગર દીક્ષા લેનારા જગતને ભાગ્યે જ ઉપકારી થઇ શકે છે.

શ્રી મહાવીરે કેશલેય કર્યા બાદ પ્રથમ તો બાર વર્ષ સુધી તપ અને ધ્યાનમાં જ નિર્મળ રહ્યા. એમણે કરેલા તપો એમના આત્મજગનો પુરાવો આપે છે. તપ અને ધ્યાન વડે વિશેષ ચોખ્ખા મેગમા પછીજ ઉપદેશના કામની યોગ્યતા અમલમાં મૂકી, એ એક વિચારવા સરખી વાત છે. 'સેવા કરો, સેવા કરો' એવી ખાલી જુગો પાડનારાઓ જગતને કાંઈ લાભકારી થઇ શકવાના નથી; સેવાનું સ્વરૂપ શું, સેવા કેવી રીતે કરવી, જગતને ક્યાં ક્યાંકોમાં મદદની જરૂર છે, એવામાં બોલો વખતમાં અને એવામાં બોલી મહેનતે

પરે સેવા છૂટીને જી સો, એ સખળી જાગનોતો અભ્યાસ જેને નથી
સેવાને જાણે ઉચ્ચ દાની કરનારા દર્શ પડે એ સંભવિત છે. " પ્રથમ
રાખિ મેળવો. પછી સેવા માટે બહાર પડો " એ સિદ્ધાંત કે જે
મરતમાંથી મળી આવેલે તે, આજના રાજદારીએ, સંસરસંપારો, તેમજ
મે લક્ષ્યરૂંક વિખવા જેવો છે. એક અલ્પક માનુષ પોતાથી વધુ વધુ અલ્પ-
ને દાનનેની જાણમાં ' સ્વયંસેવક ' તરીકે એકદા કરે એથી શું દેશદાર
ધરો છાપ છે ? પ્રથમ સાવકાત અને પછી બહાર કાર્ય " એ એક
જ છે, જે આજના દેશો તેમજ જોતદેશો, અને જૂદા જૂદા યોગમાં કામ
જાર દરેક પુરે અર્થ વિખવો જોઈએ છે.

મહાવીરને જે કામ જાવવું હતું, તે કામની કાવડી જાર વાંચા બગીચ પ્રવા-
જા જાદ લેમજે એ ' મિટન ' થર કબુ અને ૩૦ વર્ષ સુધી તનવેલ. મહે-
મિટન મઝાપું, પોતાનું ' મિટન ' દીપેકાગ સુધી ચાલ્યા કરે અને જાંતે.
જાર થાવ એ દેવુથી એમજે અવરથપૂર્વક પોતાના મોટી. ન્યાયોપાગિત
મુજરો કરનારા ' માર્ગાનુસારી, ' મર્ણિત જામમોજ આપી રાકે એવાં
આવક-આવિશા, અને સંપૂર્ણ જામમોજ આપી રાકે એવાં મહાવનપારી
વી: એમોતો એક ' સંધ ' અથવા ' સ્વયંસેવક મંદિર ' રમ્ય. કામરતના
એપોસ્ટાસ દત્તા, તેમ લેમજે ૧૧ મુજર (શ્રી માર્ગ પ્રમુખ) મેળખા
લેમાંના ૭ ને ૭ ' મધુ ' અથવા ' મુરુકુળ ' સમવચનું સોપું, અને બીજા
કુટુમ્બ સોખાં એ જૂદા જૂદા કુટુમ્બમાં વહેને ૪૨૦૦ મુનિએ, મુજર ૧૦
નેજાર મુનિએ અને ૩૬૦૦૦ જાંતો દિશાલુ લેતાં. એમના સખમાં ૧૫૫૦૦૦
ને ૩૦૦૦૦૦ જાંતોએ હતી. રેશ, તાર, પેટુ કાળી મદદ વચર તોસ વ-
પુરે ' પ્રિયે-કા વં ' અથવા ' પ્રચારનું કાર્ય ' જાદથી ૬૬ સુધી વચનું
પુરવો દેસાદ ખાંડ, સદનથીવના, જાન, વીર, તેજ વગેરે જાંતો ઉચ્ચ જોઈતાં
જાંતો સદનમાં જાતી રાકે તેમ છે.

મહાવીર પ્રથમ અરધમાં ઉપરે કરો જાધરેલી દિશાવજ સુધી અને પાલ-
જા જાંતોમાં ઉપ વિદાર કરીને-ને ચાલીને-એમજે લોહવા બેમે, જાંતોજા
જોર અને દંડિયોજા જાંતો જાંતોને દૂર કરો દેસાં વિરેલવા રાજા ચેદા,
ના રાજ રાજીક, રાજવીના એવીક, પ્રજાવંદ વગેરે રાજાએ અને મોટા
ને એમજે પોતાના બાપ જાંતો દત્તા. જાંતોએ અને વિરેલેતો એમજે જા-
કરો દેસાં જાંતોએ જાંતોએ વિદાર કરીને એમને વડ તારવા કોઈક કરી હતી.
જાંતો એમને જાંતો જાંતો સંકરો સદનાં જાંતો હતી. ઉચ્ચના રમક-
રોતો પસિદા મેવાને કાંતો કોલ જાંતો દાંતોમાં કાંતવા અને ૫૭-
પોલા ચેદાનો નામેથી તેમેલેલવાં એ વગેરે સંકરો જાંતો એમની અધ્યક્ષીના
દંડીજાનો જાંતો વડ રાકે છે, અંકોટીક નજરો ઉચ્ચને વર્ણવનું જોન
કરે છે કે સાવને મહાવન વચનું લેલો કરે જોન મેદ લાંબું અને તેથી
કાંતો દત્તા વડ જાંતો. જાંતો જાંતો જાંતો જાંતો જાંતો જાંતો જાંતો જાંતો

દોષ એમ મહારી પામર જીવિને જણાય છે. ચંડ આકોષ અથવા ઉપ દોષ વતો મનુષ્ય મહારી જેવા શુદ્ધ કર્મજીવેદવાળા પુરુષ પર ક્રોધ કરવા જતાં એ શુદ્ધ સેવ વાળા દેવતા ક્ષીર જેવા સ્વાદવાળા પુદ્ગલોના પ્રતાપે આત્માભિમુખ જીવિવાળો મન પામ્યો દોષ તો એ સંબંધિત છે; કારણ કે ખરેખર જૈનતત્ત્વજ્ઞ પ્રમાણે શુદ્ધ સેવ સ્વાદ ક્ષીર જેવો જ છે, પણ તે કાંઈ ઉદારીક એટલે સ્વૂદ દેવ'ની આખી શક્તિ નથી મહારી એ કાંઈ Automatic ઓટોમેટીક ઉપદેશક ન હતા અર્થાત્ દેશ શુદ્ધ કહેલી વાતો કે રૂપો કે વિધિઓને વળગી રહેનારા સ્થિતિયુક્ત (Conventional) પુરુષ નહતા; પણ સ્વતંત્ર વિચારક દોષ દેશ-કાળને અનુરૂપ સ્થાંમાં સત્ત્વને મેળુ કરી ના પુરુષ હતા તેમના પદેમાં ક્યેકા તીર્થંકરે જાણેલા અપારજુમાં ફેરફાર કરીને એમને નવું સ્વરૂપ મેળવ્યું છે, જે કેમીસામી અને ઝાનમ સ્વામીની સાંત કા-ર-સનું જે વર્તુળના અવધન મનમાં આપ્યું છે તે ઉપરથી તથા બીજી કેટલીક વિધિઓ ઉપરથી જણાય આવે છે. એટલુંજ નહિ પણ એમણે ઉપદેશ પણ ભોક્તાભાષામાં-ને વખતના પ્રજાજન્યને વાળી આપી જાણમાં આપ્યો છે, નહિ કે તે વખતના રાજ તથા નામકિક વર્તમાન વખતની ઝરફા આપમાં. આ બે બાબતો ઉપરથી જાણના જેનો તેમજ ફરક મૂકવા અનુભવીઓએ કિષ્કવું જોઈએ છે કે, શાંતોને અને હરશેજ અજાતા પૂજા, ખાન જા દિના પાંદોને મનઝાણમાં પોષ્ટ માફક નહિ અજાતાં જે બાળા પોતે મોત્રી અને રદમજ છે તે માણમાં તે પાંદો અને શાંતોનું આપાનર જે તે બાળ કાયમ રાખી રૂપાનર જે જોઈએ, કે જે રૂપાનર જાણના દેશ-કાળરિતે વખારમાં વખાર અનુરૂપ દોષ.

શ્રી મહારી જેવા અવદારકુશળ-સમયમયક હતા તેવાજ સર્વ વિદ્યાનું જ્ઞાન ધરાવનાર પુરુષ હતા. તેમને જડઅતી સમજુતમાં વિશ્વવશયા સમાવી દીધી છે, જે બે જાણના પિત્રોનાં દોષો યોગના પણ આગળ વર્ણનાઓએ સ્વીકારી છે. સમયો વેલ 'દેશ' ના ઉપા મુખી છે એ વગેરે કદાને તેમણે જાણની રેખીમટી રદમજલી છે. કાળના પુરુષ છે એમ કહી રેખીમટ અને ફોનોગ્રાફની સોજનો પાપો નાખ્યો છે. જો પિત્ર-જગજા વગેરે ૧૪ સ્વરે ભારીક જાંતુ ઉત્પન્ન થયાજ કરે છે એમ જણવી જાણની ગણા યોગની Theory રદમજલી છે. પૂરી, વારાણિ વગેરેમાં જન્મ છે એવે એમનો નિર્દાન જાણે ડૉ. બીને સમીપ કરી મનઝાણ છે. એમને અખલમરુદ અને સ્વાદા જાણના અખાતીઓ અને વિચારોને મરે 'મોટકા' કહ્યું છે. એમણે કહેવું મેળાઓનું સ્વાદ અને સ્થિતિમટી દોષ જાણના પિત્રોનાં દોષની રૂપથી સ્વદ જાણીત થાય છે. પદાધિવાન દોષની જાણનાં દેવજ માનવજાન અને અખલમટની જાણનાં પણ બહી દબાર વાં ફરક કરી મેળા શ્રી મહારી કુશળના જાણના હયા; અને પદાધિવાનને તેમજ માનવ જાણ તથા અખલમટ જેટલેજ દોષને પદેની પ્રજાજન્યું અંત મનના, એ વન એટલા રૂપાનર રદમજલી કે એમણે જે કાંઈ પ્રજાના 'પ્રમાણો' મનુષ્યના છે તેમાં 'નિવ' પ્રજાના 'કિરો' સ્વચ્છતા જાણ વડે પદેની પ્રજાના કમ્પામેને, પણ સમતેક કહેવે. એમના ફરકેક વચ્ચે દરેક કહેવે છે એવે તે બેરો તે બેરદાર (Practical) અને જાણના રેખીમટ કહેવે, કહેવે, કહેવે, રજાજા અને સમતેક રૂપાનર મરે

એવો લો અનિવાર્ય જણાય છે, એ સારા દેખાતા ઉપદેશનું રહસ્ય જ્યાંએ જ્યાંએ મેદા-
નોમાં ઉઠા રહી સ્થગનરવાની તક અને સવચ જ્યેને મળતી હોય તે ખરેખર શામ-
સાગી છે એમ કદા સિવાય માલુમ નથી. લોકોમાં જે અધિક પર્થ જ ખરો અને બીજા
બેદા એવો વિવેકવાદ સાથે છે તેનો એક મહાવીરનો ઉપદેશ સ્થગનનારને કદી
સાચી સમજી નહિ; કારણકે મહાવીરે લો સ્પષ્ટતા સંધિ જાણીને નવ-નિરૂપણ ૨૫ દષ્ટિ-
એ વિચાર કરતાં ટિપ્પણ્ય છે. તેમણે એ એટલે પદાર્થપ્રતિ સ્વેચ્છાએ દેશ, કાળ એ-
ટલે જ્યાંનો તેમજ વખત, કાલ એ ચારેને માન આપીને એ વસ્તુસ્થિતિ (Circum-
stances)માં જાણેલો વધારેમાં વધારે અનુકૂળ રૂપ પડે એવી રીતનો અવધાર ચક્રાવચા
સવચ આપી છે; કાંઈ એમ નથી કહ્યું કે 'આમ જ કરજો, બીજું નહિ.' રાજા કેન્દુરે
પેનાના ઝોડ અને ઝોડોના નામના મુદ્દામનીયા દરબારીએને કહ્યો આપતાં કહ્યું હતું
કે " Thus far and no farther " 'આટલે જ દૂર, અને એથી જરા પણ દૂર નહિ
જવો' એમ દલીલના વેચને કુશલ કરવાની યત્ન મહારાજમાં પણ નજ દેખાઈ છે એમ
તમે જાણી શકો. " જાત્નર એ જ કબોમાં કું કડીય છે, અનુભવી નીનિદાસકલ્પિ.
'દરેક દેશ, દરેક કાળ, અને દરેક સંજોગમાં આમ જ વર્તો, અને બીજે રહેતો નહિ.'
એવો અનુદેશની કુશલ કરી રહ્યો નહિ. મુખ્ય અલ્પ સ્વતંત્ર છે, તેને સ્વતંત્ર રહેવા
દેવે. તેને માત્ર માર્ગદર્શન કરવું અને અધિક દેશકાળમાં અધિક રીતે વર્તવું સમાધાનરૂઢ
રૂઢ પડે એમ જાણી તેના પાતાના દેશકાળ સંજોગમાં કેવી રીતે વર્તવું એ વિચારી
લેવાની એને સ્વતંત્રતા આપતી એજ પૂર્ણ અથવા સ્પષ્ટ સંલિપાયા ઉપદેશનું કર્તવ્ય
છે. વળી એમણે દરવેશિક સુખમાં ટિપ્પણ્ય છે, ખાત્યા-પીત્યા-આલ્યા-કામ કરતાં-
સુખ દરેક કામમાં 'જયજ્ઞ' અથવા સત્તા રાખે, અથવા દરેક કામ સત્તાપૂર્વક કરે
એટલે કે " Work with attentiveness or balanced mind " " ચિત્તની
એકાગ્રતાપૂર્વક-સમતેજ્ય સ્થિતિપૂર્વક દરેક કાર્ય કરે. " કાર્યની રીતે માટે જાણી વધારે
સારો નિયમ કેલ પણ માનસદાઓ જાણતી રહી નહિ. પવિત્ર અથવા ઉચ્ચ કવનના
પહેલા પદવીના તરીકે તેમણે ન્યારેપાશિત કામ પ્રાપ્ત કરવાની યત્ન જાણતી, અને
એમ કરનારને 'મર્ગીનુસારી' કહ્યો; તેથી જાતજા જ્યાં 'આવક' વર્ગે કહ્યો કે
કે તેને જાર મળે પ્રગણમાં છે, અને તેથી વધારે ઉત્ક્રાંત યોગ્ય માટે સંપૂર્ણ ત્યાગ
(Complete renunciation) પાવો 'સાધુઆશ્રમ' જાણ્યો. કેવી સુંદર સ્વાભા-
વિક અને અવધાર વર્તણૂક! મારક્યાં જાર મળેનું રહસ્ય જાણે ધણી વેદા જાણે છે;
તેમાં સાદું, એટલું અર્થાત્, હિન્દિવનિમદ્ધવાનું કવન નિર્વેદવાનું દરમાણ્ય છે અને એમાંના
એક વામાં સરેલ રહીલોને ગ્રામ મંત્ર પણ સમાધાન અથ છે; એમાંનું એક વા સધગાથી
કાઠમરો રાજા દરમાણે છે; એક વા અસવર્ણવાચન (સ્વભાવવેલ) દરમાણે છે અને
એ રીતે સરિખનું રહસ્ય કરે છે; એક વા જાગવમ અને જલમ તથા પુન-
કંઠને માટે ઉભા રહેજાની જગા આપવું નથી. વળી એક વા એવું છે કે જો, જોનાથી
જાણે, જાણે કે સંપૂર્ણ દિન ન સંપૂર્ણ દેવ એજ કેલ પણ કામમાં, તર્ક-વિર્ક-
માં, નાજમાનમાં, ચિંતા અને ઉદ્વેગ તથા રોષમાં વખત અને સરિખન ગુમાવવાની
મના કરે છે; એક વા અલ્પચરિત્રનો મહાવીર પદ્ધતિ દરમાણે છે. આ સર્વ મનો પાળ.

નાર 'શ્રાવક' પોતાની ઉત્ક્રાન્તિ અને સમાજ તથા દેશની સેવા ધર્મી હિતમ રીતે કરી શકે છે. પરંતુ દેસોદાર અને આત્મોદારનો ખરેખરો મંત્ર તો એમણે પોતાના દેહધર્મ વખતે મુગી રીતે આપેલો છે, જે તરફ આપણે હમણાં જ ફરીશું.

બીહારથી ૭ માસક દૂર આવેલા પાવપુરી ગામમાં ઇ. સ. પૂર્વે ૫૨૩ માં શ્રી મહાવીરના દેહધર્મ પહેલાં ૭ દિવસથી રાજઓ તથા લોકોએ એકઠા મળ્યા હતા અને તે પુરુષસિદ્ધે ૬ દિવસ મુખી અર્ષક ઉપદેશધારા ચલાવી હતી. છેવટે દિવસે પોતાના મુખ્ય શિષ્ય ઝૈનમ નરપિ કે જે પરમ મહિમાન હતા તેમને બધીશુશ્રીને નમ્મીકા ગામમાં પ્રચારના મિશન માટે રવળા કર્યા. પાછળ-મહાવીર ઇશ્વરત્વમાં ભગી બધા ત્હારે ઝૈનમ નરપિ આપ્યા. ભક્તિવદ્ય શિષ્યને શુરવિભોજથી શોક થવા સામ્યો: "હવે મને કેશ્ય જ્ઞાન આપશે?" એ વચેરે વિચારેથી અધમકરેય થવા સામ્યો: "ચાલો કહેણે કે ઝૈનમ જેવા મજુર (leprosis) ને મહાવીર જેવા પ્રમુ ઉપરના આ "રાજ થી કમ્-ભયન થવા સામ્યો: પણ તત્કાળ બીજો વિચાર થયો કે "એહો! હું કેવો બ્રૂજુ છું! શ્રી મહાવીરને જ્ઞાન કે મેક્ષ કેણે આપ્યું હતું? મ્હારો મેક્ષ પણ મ્હારા જ હાથમાં છે. હું નાહક શા માટે અસાન્તિ ભોગ્યું છું?" એવા મરદાનમીભયાં optimistic વિચારથી-એવી સ્વાશ્રવા ભાવનાથી એમને કેવલ્ય પ્રાપ્ત થયું અને દેવદુહી વાગી! "ત્હમણ પોતાના પત્ર ઉપર ઉમા રહેતાં સિખો; સામાજિક કે રાજકીય કે આદિક મેક્ષ ત્હમને કેમ આપવા ભાતી શકે નહિ; ત્હમારો દરેક પ્રકારનો મેક્ષ ત્હમારા જ હાથમાં છે." એ મહામંત્ર શ્રી મહાવીર પોતાના શિષ્ય ઝૈનમને શબ્દેથી નહિ પણ મુગી રીતે શિખવવા ભગિતા હતા (કારણ કે "સમજુને સાન બસ છે.") અને તેથીજ ત્હમણે ત્હમને અંત વખતે-બહાર મોકલ્યા હતા. સમાજસુધારકો, દેશભક્તો અને આદિક મેક્ષના અભિલાષીઓએ આ મહામંત્ર પોતાના હૃદયમાં ખતરી રાખવો જોઇએ છે અને દરેક રક્તમિંદુમાં પ્રહેવકવવો જોઇએ છે.

શ્રી મહાવીરના ઉપદેશની વિસ્તૃત માહી આપતાં મહીનાના મહીના વહી જાય; કારણ કે એમણે દરેક વિષય પરત્વે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષરીતે વિવેચન કર્યું છે. ત્હમનો ઉપદેશ ત્હમના મેક્ષગમન પછી થયે વર્ષ-હેમની ૨૭ થી પારે થયેલા કેવલિ ગંધિએ કુટકકુટક નોંધ્યો અને ત્હમાં પણ દેશ-કાળ અને લોકોની સક્તિ વચેરેનો વિચાર કરી કેટલીક તાલિક મામતોપર રચ્ય અધિકારનો પોશાક પહેરાવી વિવેચન કર્યું, જેથી ત્હને ગુપ્ત ભાવ અથવા mysticism ત્હમણ સંજ્ઞાસ આજે યોગ્ય પુરોષ છે; ધણેભાગ તો તે ચાલોના સંજ્ઞાર્થનેજ વગમી રહેવાની જગ્ગ કરનાર છે. આ mysticism નો પ્રકાર ત્હારેજ યસે કે ન્હારે કુશલ જુદિવાળા અને આદિક આનંદની મરજવાળા પણ મનુષ્યો સ્વાવેન્સ માનસચાત્ર, કીચકુરી વચેરેના જ્ઞાનની મંદેરથી જૈન ચાલોનો અગ્રાસ કરશે અને ત્હનાં પૂર્ણ તત્વો શીથી કદાચે જૈનધર્મ કે જે કેમ એક દેશ કે એક વખતેના ધર્મ નથી પણ આખી દુનીયાના સર્વ લોકો માટે ખુદેલાં મુકાવજાં સરેનો સં-મદ છે ત્હમાં ન્હારે પુરોષ અમેરિકાનાં વિકસિત મનંજે અને આર્યપમાજ, પ્રાર્થનાસ-માજ, જ્ઞાનાસમાજ, શીએસેન્ડીકલ સોમાની, વેદંત વચેરેને સંવત્ર જુદિથી અનુસરનારા વિચારકો ભગતે ત્હારે આજના જનમથી જૈન હોવાનો દાવો કરનારા લોકોના હાથથી

કચેરી એ કચેરી આઠઠાઠાની જગાને જગાને હુ જતા જાત્રી અને એ કચે વિજયે
કચે જાત્રી.

[આનાથને કુદરતી રીતેજાણી કરાવે દેવો, તેથી ત્યાં અદાલત પ્રમાણ થય-
તી પ્રમાણે જોય કુદરતજાણી પુરુષ મો. કમદા જ્યે મનુષ્ય રહે જો તેનું જોઈ જવ
જાણવા આ વ્યાખ્યાનને કાચ રચાનું જાણવામાં જાયતું છે. —એટીકે.]

जीश्रुभुना आरवहाजना दीव्यनवन.

શાસ. અ. ૧૫૧-૩૫૫ અ. ૧૫૧, ૩૫૫-૩૫૬

ଶିବ ମନ୍ତ୍ର ଅପଂକ୍ତ

અવલોકન દ્વારા મિત્ર જાણે છે—

कंद कौशिक कथा टीकावत्, कान्हा ननुकावत्—	अ२१.
भुक्त भोजनद्वयी वर दिवसे, कन्दकन्येय कथा—	अ२१.
जेष्ठ कौशिक नवन नवनभक्त, कौशिक कुविता कथा—	अ२२.
कान्हा लघु, टीकायं कथयतो, दशरथ लघु अकाव्य—	अ२२.
वाक्य हीन्य दशरथ अकाव्य, श्री कान्हा विधा—	अ२३.
कथ निर्वहणं कवि टीकावत्, कौशिक जेष्ठ दशरथ—	अ२३.

- 442 -

• 224.

(195-26) (195-26)

[illegible]

— 37 —

[illegible]

સ્વાવલંબન. [Self-Reliance]

ક્રિયા સિદ્ધિઃ સત્ત્વે, ધવનિ મહતાનોપકરણે.

" એ યુજ વીર તજો ન વિસાઈ

સંજાઈ દિન રાત્રે. "

જે યુજાડે રત્નચર્માં ૧૬૬૬ પૂર્વ કાગમાં સુખને દિડોળે દિવ્યાં દર્શા, જે યુજાડે દિવ્યમાના આંકો ભરેલા એવાં જાળો અને જાળાઓ સરખાં સુંદર કાદિયં નયરો અને નયરીઓ, ઉદ્યોગના વ્યાપારના, વિદ્યા અને કળાના વિવિધ અર્થકારો જે રતાં દર્શા, જે યુજાડે એ નગર-નયરીઓના માલવેમાં સૌભાગ્ય, સામર્થ્ય, અને સ્વર્ગ-અર્થ ભદાર તરી આવનાં દેખાતાં દર્શા, જે યુજાડે તે દિવ્યસીઓ શરીરે મળવાનું ને ધર્મશાસ્ત્ર અને મુક્યે સત્યશાસ્ત્ર જોવામાં આવના દર્શા; જે યુજાડે જૈન પ્રભુ જન્ય પ્રભુઓની માળામાં કલવીર-શુભાવીર, શાનવીર, વાગવીર, અને સૌંદર્યવીર નિદાગી સકળા દર્શા; જે યુજાડે યોગમાં એભિક્ષ સરખા પ્રતાપશાસ્ત્ર મહારાજ, જ્ઞાન સરખા સમિધશાસ્ત્ર ગુરુ, અમરપ્રકાશ સરખા સુદિવાન મંત્રી, આનંદ સરખા મહાત્મા આવક, અંકનજાળા સરખાં તપસ્વી સાધ્વીજી, ચૈતતી સરખાં સુરસિદ્ધિ અવિદ્યા, જૈન શાસ્ત્ર ને જીભાવનાં દર્શા અને જે યુજાડે રાજ્યો પ્રસન્નચંદ્રજી સમ.વિદિધર જી મહીમજી કેવલજ્ઞાનરૂપ સદ્ગુણે આકર્ષી શીધી હતી, તે યુજ, શીવીરપ્રમુતી યુજ-વશીર્વાના કયા યુજને અવલંબન કરવાથી પ્રાપ્ત થયો હતો ! એ યુજ તે હતો કે જે પ્રમુખે પાતાના ચરિતમાં સંપૂર્ણ રીતીએ પાળ્યો છે.

પ્રથમ પ્રમુ પાતાના સ્વસ્વરૂપાધિક પ્રતિમા પરી આનંદારામાં મગ્ન હતા, ત્યારે તેનને ઉપમર્શ થતા અવલંબનની દરે પ્રમુને ઉપોદ્ધા આવતા આ ઉપસર્ગ થતા ભેગ, ત્યાં આવી તેજ પ્રમુતી પ્રવૃત્તિ કરી કે " હે સ્વામી ! આપની ઉપર ઉપમર્શની પરંપરા ત્યાં વર્ષ મુખી આવકે માટે એટલો વખત આવતા પરિચારક (સેવક) તરીકે હું રહેવા ઉચ્છિન્ન છું. " પ્રમુએ પ્રતિમા પાળી દિવ્ય મહારાજને સત્વસાથી ઉત્તર આપ્યું કે " અર્દનો કિં પમુ પર સદાચી અંજા રાખવા નથી. બીજાની સદાચી અર્દનો કેવલશાન ઉપાર્જન કો એક પૂરો થકુ નથી, દાન એકુ થકુ નથી, અને હવે થકાર નથી. " સ્વામીનંદીય તે અંજા રાખે છે.

આ સર્વ અર્દનોએ સ્વાવલંબન યુજ, એટલે આપણા સમીપ વર્તી શીવીર પરમાત્માને મુદત વીરના પ્રિય જાણો ! તમે હવે સ્થાપે, અને રમકો, છબ્બાએ જાણે, અને શી વીરમનના અવલંબન રાખ્યાં એવો જાણની સર્વ પ્રસાદો કે —

સ્વા. અંજા રાખે યુજ —

એ યુજ વીરજો વિસાઈ, સંજાઈ દિન રાત્રે. "

જે યુજ કે સ્વાવલંબન self-reliance યુજાડે વૃદ્ધિ અને અનંદશાન સેધે

1. Symmetrical, 2. symmetrical, 3. symmetrical, 4. Symmetrical contour.

ત્યાં, અને ત્યાં, જ્યાં એક સ્ત્રી સ્વર્ગમાં જાય છે તે જગતે ત્યાં
તે પીત્તલ સ્તંભોનું કુવરો બને છે. ત્યાં, ત્યાં, ત્યાં, ત્યાં, ત્યાં
ત્યાં જાય છે તે સ્ત્રી.

ત્યાં જો સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો બને છે તે જગતે ત્યાં જાય છે તે
ત્યાં જો સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો બને છે તે જગતે ત્યાં જાય છે તે
ત્યાં જો સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો બને છે તે જગતે ત્યાં જાય છે તે
ત્યાં જો સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો બને છે તે જગતે ત્યાં જાય છે તે
ત્યાં જો સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો બને છે તે જગતે ત્યાં જાય છે તે
ત્યાં જો સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો બને છે તે જગતે ત્યાં જાય છે તે
ત્યાં જો સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો બને છે તે જગતે ત્યાં જાય છે તે

"તે જો સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો બને છે તે જગતે ત્યાં જાય છે તે"

Jai Lodar D... ૧૯-૧૬

સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો

વોદિવિરહ.

માનસો સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો બને છે તે જગતે ત્યાં જાય છે તે
ત્યાં જો સ્ત્રી સ્તંભોનું કુવરો બને છે તે જગતે ત્યાં જાય છે તે

ભગવાન મહાવીરનો સમય.

જૈનના ચોવીસ તીર્થંકરોમાંના અંતિમ શ્રી મહાવીર અથવા વર્તમાન જુદા વિશેષ અગત્યના સમકક્ષિન હતા. વૈસાલી નજીકના કુમારમાં તેઓ જન્મ્યા હતા. માતૃથી, વૈસાલીના રાજ્યકર્તા ચેટકની જડેન હતાં. વૈસાલીના આ રાજાકર્તાની લગ્ન મગધનારામ જીજીસારની સાથે કરવામાં આવ્યું હતું; અને તેને એક કુલીક પુત્ર હતો; જે બાદ તવારીખમાં અજીતશત્રુ-વૈદેહીપુત્ર તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. વૈદેહીઓની માતૃથીનું નામ હતું જે મજ અથવા ક્ષીરજાગના વતનીઓના વિદેહ નામના પરથી પાડવામાં આવ્યું હતું. વિદેહનું મુખ્ય શહેર વૈસાલી હતું. આ રીતે મગધના રામ જીજીસાર, કે જે બાદ ધર્મનો પ્રથમ સંરક્ષક હતો, તેનાથી સમર્પે જોડાયા હતા. અહીં આપેલું વંશદર્શ આ પરત્વે વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ કરશે:—

ત્રિશક્તિ સિદ્ધાર્થી
સંબંધીત.

એક વૈસાલીનો રામ
સુમદાથી લગ્ન કરે છે.

મહાવીર

વૈદેહી—જીજીસાર. ૫૨૨૫

અનોજન જમાલી પારવણ

સીસાવતી,

કુલીક—અજીતશત્રુ.

ચંદ્રગુપ્તના ધર્મચરિત્ર દર્શનાનુસારે પોતાના ઇ. સ. પૂર્વે ૩૭૧ થી ૩૫૭ સુધીના રાજ્ય દરમિયાન મહાવીર, જેમ વહી ૧૪ ના રાજા, કે જ્યારે ચંદ્ર ઉત્તરાશ્વિન નક્ષત્ર હતો; ત્યારે જન્મ્યા તથા ૭૨ વર્ષનું આયુષ્ય જોયું. વૈસાલી સુ. ૧૦ ના રાજા, રાષ્ટ્ર નક્ષત્રમાં ઇ. સ. ૫ ૫૨૭ માં અવસાન પામ્યા હતા. કુપમ સુધી, કે જ્યારે માત્ર ૫ વર્ષ, અને સામાન્ય માસ બાકી રહ્યા હતા ત્યારે નિર્વાણ પામ્યાનું જણાવે છે.

જૈન શાસ્ત્રમાં આપેલ મિત્ર મિત્ર તારીખોથી આ ઇ. સ. પૂર્વે ૫૧૭ થી સમય આવે છે. પ્રથમની બે તારીખો, વિક્રમાદિત્ય અને શાસિરાહનના સંવત્સર છે; જે જૈનનાં બે મુખ્ય સંપ્રદાય સ્વેતંત્ર અને દિગંબરના અભિપ્રાય પ્રમાણે વિષાં એ. વી. (અનોજી) પ્રમાણે ૪૧૦ અને ૬૫૦ છે; અને સક્ર ઇ. ૫૭૧ ૭૮ માં છે. પ્રત્વીન કેનેરી કાપમા લખેલ જૈનના રચવલોકીકરણમાંથી એમ નીકળે છે કે શાસિરાહને “અત્રેજા વિદ્યાના પોતાના જ્ઞાનરત્ન કરેલ પચાંચથી, રુદ્રોદયરી (Budirodgarī) ના વર્ષથી અને મહાવીરના નિર્વાણ પછી ૬૦૫ માં વર્ષે પોતાનો સક્ર ચલાવ્યો. (જુઓ ઇ. ૬૧૧ એન્ડ્રીકરીટિ ૩, પૃષ્ઠ ૧૫૭) ૪૦૭-૫૭ અને ૬૦૫-૭૮ પરથી આપણને મહાવીરની રહેલસંજ્ઞા મળે છે. ૫. ૫૨૭ તરીકે મળે છે. ક્રિષ્ણસૂત્રના વર્તમાન પદ

(Version) માં બીજી તારીખ આપવામાં આવે છે. કુલ્લુકની આ પ્રતિમાં અતિમ ભાગમાં એમ લેખિત છે કે, તેઓના નિર્વાણ પછી ૯૮૦ (અથવા ૯૮૩) વર્ષ બને ત્રીસમા તીર્થંકર પાર્શ્વનાથ પછી ૧૨૩૦ વર્ષ, અથવા આનંદપુરમાં હુવસેન રાજા રાજ્ય કરતો હતો ત્યારે ૪૫૪ (અથવા ૪૬૧) માં સિદ્ધ (મુગ્ધરામાં આવેલા કાશ્મીરમાં) માં વસુધી વિષે કેવર્ણની નીચે મેળેવ મંત્ર સમાધિ, પુનઃ પોન્નો દત્તો. કંઈપણ થકનો સંભવ રાખ્યા વિના, આ આધાર ઈ. પૂ. ૫૨૭ થી મહાવીરનો શક શરૂ થાય છે એમ આગ્રી કરી આપે છે. મુખ્યધીના પુત્ર ગોસાલને નૈન દારવોમાં પદ્મતીરના અનુયાયી-ઓમાંથી એક મહુવામાં આવે છે કે જેણે મહાવીરના ધર્મમાં જુદા પડી પોતાના સમ-દાય રચાવેલ. જુદાનાં ધર્મો ચરિયોમાં ગોસાલને તેના સમયમાં આવના જાખડી માર્ગેના એકના મુખ્ય તરીકે જતાવવામાં આવેલ છે. " ભગવતી " ના ૧૫-૧ માં ગોસાલનું ચરિત્ર આપવામાં આવ્યું છે.

માત્રમાનિકાવ (Manjivartakavya) ૫૬ માં પત્તુ મહારને " નિમ્મથ નાથ-પુત્ર " (નિમ્મથ દાતુપુત્ર) તરીકે જણાવવામાં આવેલ છે કે તેનો ઉપાધી નામનો એક ધર્મી શ્રીમંત અનુયાયી હતો. તે નર્મદ મામમાં રહેતો હતો, અથવા જુદાનું નર્મદ આપતું થયું ત્યારે ઉપાધી તેનો ભેલ સાંભળી તરતજ તેમાં (નોંધમાં) દાખલ થયો હતો. પોતાનો શ્રીમંત અનુયાયી પછી તપમર્મ કરી થયા. નિમ્મથ-(જ્ઞાનપુત્ર)પાવા ઉપર વાનપ્રસ્થ થયા, અને ત્યાં તેઓ પછવાડેથી નિર્વાણ પામ્યા. ઈ. પૂ. ૧૪૪ માં પોતાનું ઉત્તરનું વૈશાલીમાં આશ્રમન થયું ત્યારે જુદે લીરજારીના સરદાર સિંધને નૈદ ધર્મો સ્વીકાર કરાવ્યો. સૌથ નિમ્મથપુત્રનો એક અનુયાયી-ભક્ત હતો. નિમ્મથપુત્ર સિંધને જુદાર મહાવામ ૬-૩૧ નામનો સાક્ય સિદ્ધાંત થયલું કરતાં વાયો હતો. (S. D. E. પુલક ૧૦ પ. ૧૦૮).

૨૨મી ૩૩૨ જુગર, કે જે જનભાવે હેમચંદ સંજયમાં વર્ણ કરતાં સમે છે કે " પ્રથમ ચરણમાંની આ તારીખ (૧૧૧૯) વિશેષ લક્ષ્ય કારણ છે; " તેઓના નિમ્મથ ઉપરથી નીચેની નોંધ મારે માટે કૃપા કરી થી. લી-સેંટ એ. રિમથે જર્મન ભાષામાંથી ભાષાન્તર કરી આપ્યું છે. આ ૨૫૫ રીતે દર્શાવે છે કે બીજા સ્વેનાગરેલી પોં હેમચંદ, મહાવીરનો સમય, વિદ્યમ સંવત્સરા પ્રારંભ પહેલાં ૪૭૦ વર્ષનો મણો છે. તે એવી રીતે કે ૧૧૧૯ માંથી ૪૭૦ બાદ કરતાં વિ. સં. ૧૧૬૯ની જગત્તર તારીખ આવે છે કે જે તારીખ કુમારપાળના પ્રારંભ મારેની છે "જેકોલીએ (૧૧૫ સુત્ર ૫૫ ૮) આ કારણથી જણાવ્યું કે પરિવિષ્ટ ધર્મમાં હેમચંદે કરેલાં કથનો, સામાન્ય મહુસીથી મળતાં આવતાં નથી. તે પ્રથમાં (૮-૩૩૯) માં ચંદ્રકુમરો રાજ્યાક્રિયેક નિર્વાણ પછી ૧૫૫ વર્ષમાં જતાવવામાં આવ્યો છે અથવા પ્રાચીન પ્રથો, ૬૦ વર્ષ વિશેષ જતાવે છે, તેના પ્રમાણે પાકો ૬૦ વર્ષ સુધી રાજ્ય કરું, નંદો ૧૫૫ વર્ષ સુધી આદંબ તથા ચંદ્ર-કુમ અને વિદ્યમ સંવત્સરા પ્રારંભની વચ્ચે ૨૫૫ વર્ષો પસાર થયો છે.

" આ ૨૫૫ ઉપરથી જેકોલીએ બે સિદ્ધાંતો (અનુમાનાગ્રય) ઉપજાવે કારણ છે કે હેમચંદ, વિશેષ ચારી પરંપરાને અનુસરી યાજકનાં ૬૦ વર્ષ હોડી દોધાં છે, અથવા તો બીજી રીતે તેઓએ વિદ્યમ સંવત્સરા પ્રારંભ પહેલાં ૪૧૦ વર્ષ નિર્વાણ થયાનું કહેલ છે;

તા.૫૧૧ ૩, ૪૦ સં ૪૧૭-૧૬ પૂર્વ.

હું જોતો નથી કે, આ સિદ્ધાન્તમાન સ્થાપનીય છે, જ્યાં સુધી પરિણિત ૫૧ (૧૧-૨૪૪) ના અનુમારે પહેલા નંદ મહાવીરના નિર્વાણ પછી ૬૦ વર્ષે રાજ્ય ચાલીર મેં જોયું ક્યારે છે ત્યાં સુધી:—

“ Anantarm Vardhamana Swami Nirvana Vatsarah, galyam Shashbi, vatsa-ryamlshan Nandobha an nripati. ”

આ કારણથી “ પરિણિત ૫૧ ” ની ગણતરી આ પ્રમાણે છે:—

મહાવીરના નિર્વાણથી નંદ ૧ સા સુધી-૬૦ વર્ષ. નંદ ૨ માતા રાજ્યાભિષેકથી અગ્રિમના રાજ્યાભિષેક સુધી ૭૫ વર્ષ-૩૫ ૧૫૫ વર્ષ.

આ રીતે જોડાણની પહેલી કસબાત, બૂધમરેણી સિદ્ધ થાય:—

બીજી કસબાતને માટે હવે એમ સિદ્ધ કરવામાં નથી આત્મ્યું કે, હૈમચંદ્રે માયાની પંડે વિહમ સંવત્સર અને અંદુમની વચ્ચે, માત્ર ૫૫ વર્ષે મરણ છે. માત્ર સંજોગ આ પ્રમાણે છે કે, મહાવીર ચરિત્ર પ્રમાણે વિહમ પહેલાં ૪૩૦ વર્ષે નિર્વાણ થયું તે પછી આત્ર સમન્વિત થાય છે કે, (પરિણિત ૫૧માં સેવનદોષ ન હોય તે) હૈમચંદ્રે પોતાના પ્રમજ્જને માટે અંદુમના રાજ્યાભિષેક, અને વિહમ સંવત્સર પ્રારંભની વચ્ચે ૩૧૫ વર્ષે મરણ છે, અને સીમેલીક યોદ્ધાની પંડે પૂર્વોક્ત યદના યજ્ઞી પહેલી મૂળી છે.

“ અત્રમા સેનામાં સ્વેનાચરેણ વર્ષમાત્રા નિર્વાણ વિષે બૂધા બૂધા મે (૫૨૭-૬) ની પૂર્વ, અને ૮૧૭-૬ ની પૂર્વ) અભિપ્રાયો ધરાવતા હતા તે, મારા મત અનુમાર વિચલ્યમાન નથી.

નિર્નયક (હાલપુત) સખપમા વિદ્યા નિર્દેશ, અને ઉત્તર નિઝાય, ૩-૩૮ માં એવામાં આવે છે કે જ્યાં, વિદ્યાશીલા સામ્રાજ્યોના વિદ્વાન રાજ્ય અમલ, પોતાના સિદ્ધાન્તનું વર્ણન કરે છે. તેજ સત્ર (૭૦-૩) માં નિર્ધેશો અમલુતા વર્ષના હતા એમ અનુભવમાં આવ્યું છે. ભુદોલ, પોતાની “ અત્રમલમાં દીર્ઘ નિઝાય ૧, ૨; ૩૮ (“ હમ નમ વિચિત્રી ૧૪ ૧૧૬ પાસીરકરક સોમાઈ) નામની દીકામાં એમ અનુભવે છે કે, નિર્નયક, આશ્ચર્યજનક છે જેને અમલથીને પુત્ર યોદ્ધાના પ્રજેના હોય તેવી સિદ્ધ અનિવર્ય પા રજાર હતા. એમ ૫૫ (Manuscript) ૩૧ માં એમ અનુભવમાં આવે છે કે, યજ્ઞ સમયથી સ્થિતિ અવેષો-અભિપ્રાયોના નંદકલ અને કલ્પ-કલ્પ-કલ્પે “ Kala-Samadhiksha) નો યોદ્ધાએ અનંતમયની હોય. એજ જોડે, પૂર્વે પલિ હતા (Sacred Books of the East) ૨૨ માં પૂર્વકર્તા કહે છે કે ભદ્રની સમયથી સિદ્ધ તથા એજ પરંપરાનુસાર એ સંજોગમાં, અને એ દોની કલે અમલ હતા તે જોડવા નવ સમયમ મળે છે, એજ બીજાને પૂર્વ અને વચ મેલ કહે છે કે, નિર્દેશ સમન્વિત અને વિદેશ ૪૩૫ રીતે આ પ્રમ.તે. અનુભવે એ અમલ પૂર્વે વચ મેલ સિદ્ધ કળી છે-દેવાય છે કે અન્યે પરંપરાને. (Tishat. 1880) અનુભવે એજ અમલ, ૧૮૫૬ છે, અને તે સમયે એ સ્થિતિ અ- ૪૩ ૨૬ ૩૮૬ રીતે એ જોડવા અનુભવમાં આવ્યું હતું તે કહેવું છે. ”

૧૪ મહાવીર નેલ ધર્મના સ્થાપક નહોતા. તેઓની પહેલાં ધાર્મ્ય તીર્થંકર થયા હતા, જેઓ જનતાસના રાજ્યકર્તાને ત્યાં જન્મ્યા હતા, અને મહાવીરના ધાયા ઉપર શ્રેષ્ઠ નિર્વાણ પહેલાં ૨૩૦ વર્ષે હસ્તિનાગરા લેખામુચનમાં (નિર્વાણ ધામ્યા હતા. હવે હવજન નધા પૂર્વોચ્ચી. સૌથ કરનાત્તો (Orientalists) એમ સ્વીકારે છે કે, ધાર્મ્ય ધર્મ કૃતિ ઐતિહાસિક મહત્ત્વા હતા. મહાવીરના માતા પિતા, તેના (ધાર્મ્ય)ના ધર્મના અનુયાયી હતા; અને કેટલી કે ને તેના (ધાર્મ્યના) અનુયાયીઓમાં મુખ્ય પુરુષ તરીકે, વર્ધમાનના સમયમાં હતા, તેમના વિષે નેલ સત્તેમાં વારંવાર વલ્લ આવે છે. " રાજ પ્રમો " માં ધર્મને, પ્રેક્ષી નામના રાજાની સાથે સંવાદ થયાનું અને ૧૪વાડેથી તેને પેઠાના ધર્મમાં લાખાનું જણાવવામાં આવે છે. તેઓ પ્રસેનગિર રાજાની પુત્રી સાથે ૧૨૫૫ હતા.

નેલ મહામત્તોની ૧૨૫૫૫, ધર્મા પ્રતીનત્તનો વિષય છે એ ત્રિપે લક રહેલો નતી એમ. જોડોત્તી, જ્યાં વિષય સમયમાં મનેલા નધા પુરાવાનો ઉપસંહાર કરતાં એવા વિચાર ૧૨ આવે છે કે નેલના નધા સિદ્ધાંતો ૪. સ. ના ચોથા સંક્રાંતી પૂર્વે લોભમાં હતા. આ પૂર્વના મૂળ સિદ્ધાંતિ હવજન વિષેલે નધા. જાંનની સુધારણી, હાદ-જાહુતી નીચે લઈ. હાદજાહુતે પેઠાની " નિર્ગુણ " લખી છે, કે ને દેવના રીકામાં સંધી વિદેવ પ્રતીન છે. હાદજાહુતું સર્વવર્ધન મેનગમર અભિગ્રાવ પ્રમણે એ. વી. (જાનેવીર) ૧૦૦ મા વર્ષે અને વિગમર અભિગ્રાવ પ્રમણે ૧૧૨ (એ. વી.) વર્ષે રજું. જાંનુત્તની રાજ્ય લેગતો, પાદલપિત્તના સથે સ્વમમત્તની દષ્ટિ નીચે અમાર અથે એકત્ર કરી, જ્યારે હાદજાહુ નેપાગમાં જોદાજર હતા. નેપાગમાં તેઓ મહા-કુશાની વખતે થયા હતા.

જ્યા સિદ્ધાંતિઃ વાગેલાં દેવદિં મણીએ [જાનેવીર ૬૮૦ અને ૪. સ. ૪૫૪] ના સમયમાં પ્રથમતરિ કરી ત્યાં સુધી કુધાયા અને રેરાસો થવલું માહું રજું હતું.

હીધન એન્ડીકિવરીના ૧૮૮૨ ના સપ્ટેમ્બર માસના અંકમાં નેલ પાલલીએ ૧૨થી ને ૧૪૪ જનતાવામાં જાણું છે તે નીચે આપું છે. તે ૧૨થી સ્થવિરો, તથા તે-એના સમકક્ષિલ રાજાઓ, કે જેઓ જાનેવીરના સંવત્સરે સમ્મતિ આપના હતા તેઓની તારીખો જણાવેલે:—

નેલ વસાવટા.

રાજ્ય કર્તાઓ	અ. વીર. કં	નિર્ગુણ	
કેલિઃ રાજાદધાં		અટોતોટરી	
કેલિઃ. મેલમાં		સાંમરિ	૨૩૪-૨૬૨
કેલિઃ. પાદલપિત્ત ૨૬૫૨		મેલ્લીથી ૧૭ મે	
પાદલપિત્ત	૧-૧૨૭	વિપાદિત્ત૩૦૦૦૦૦	૪૩૦-૪૭
નંદ	૧૦-૧૪૭	સાંમરિ ૧૦૫	૪. સ. ૫૫૧ ૭૮
સંવત્સર	૧૫૫-૨૦૨		

આદિ પુરૂષ	અ. વીર ઈ. પુ૦
૧ મહાવીર. પાત્રમાર્ગ નિર્વાણસ્થ.	
૨ જાનમ ઇંદ જૂતિ રાજગૃહમાં. ૧-૫૨૭	
૩ સુધર્મ રાજગૃહમાં. ૧૨-૫૧૫	
૪ જંજી. ૨૦-૫૦૭	
૫ પ્રભવ, જ્યપુરના વિધ્વાસાળના પુત્ર. ૧૪ ૪૬૩	
૬ સમ્પ્રભવ, રાજગૃહમાં. ૫૭-૪૫૨	
૭ યશોમદ. ૭૮-૪૨૯	
૮ સંજીવિવિજય. ૧૪૮-૩૭૬	
૯ હાદભાદુ, ચંદ્રચુસના ગુરુ. ૧૫૬-૩૭૧	

૧૦ સ્વયંભદ્ર. પાટલી પુત્રના રાજા હ મા નંદના પ્રધાન, શિક્ષક-લેનો પુત્ર. ૧૭૦-૩૩૩	
૧૨ મહાગિરિ. ૨૧૯-૨૪૨	
૧૨ આર્ય દસ્તિન-સંપ્રતિના ગુરુ. ૨૪૨-૨૪૨	
૧૩ આર્ય સુરિયત. ૨૧૬-૨૧૨	
૧૪ ઇંદદિન. ૩૧૩-૨૨૧	
૧૫ દિન.	
૧૬ સિંહગિરિ વિદ્યાભાદિતને ધર્મસ્થાપના કરાવે છે.	

[આ લેખ મી. પી. સી. મુકરજીએ ઈ. સ. ૧૮૯૯ માં લખ્યો હતો. આ વિષયમાં પાત્ર જણાય, તો તે પરત્વે લખવા ઇતિહાસગ્રંથોને વિનંતિ છે-સુપ્રાફક સ. જી. The Date of Mahavira મહાવીરનો કાવનિર્ણય એ સંજીવનો વિસ્તારપૂર્વક અને શાંખજોગથી ભરપૂર લેખ તથા ભાગમાં રચિવાના કારણનિપર [Dr. Jarl Von Charpentier, Upsala] નામના વિદ્વાને તત્ત્વ જુન, જુસાઇ અને અગરઠ માસના ઇંદિયન એટકવરી, મસિકમાં પ્રસિદ્ધ કથો છે. અને તેમાં ઈ. સ. પૂ. ૫૨૬ સં. પૂ. ૪૭૦ માં મહાવીર નિર્વાણ ગયા એવો નિર્ણય છે. જે જૈન-માન્યતાને તદ્દન સંમત છે. તેને અનેક પ્રમાણેથી અરિવકાર્ય માની વીરનો નિર્વાણ સમય ઈ. સ. પૂર્વે ૪૬૭ માં પ્રમાણ છે. આથી લગભગ ૬૦ વર્ષનો ફેર તે કાટે છે. આના માટે જૈન વિદ્વાનોને જાણપણ કરવા સાથે કંઈ તે સંજીવો લખવા આગ્રહ કરીએ છીએ. તંત્રી,

બુદ્ધ અને જૈન.

(“ સુદર્શન ” પત્ર પરથી)

પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો બુદ્ધ અને જૈનને પૃથક્ નહિ સમજતાં, એક બીજામાંથી ઉદ્ભવેલ હોય તેમ જતાવે છે. કોઈએ, ઐતતમ બુદ્ધને વર્દમાન મહાવીરનો શિષ્ય સમજે છે, કે મો ઇન્દ્રજીતિ નામક એક શિષ્ય મહાવીરનો હતો; કે જેને ઐતતમ સ્વામી કે નર્મ માં તમના નામથી એજાખાલવામાં આવે છે. આ કોઈએ સાહેબના મતને વેચર, એમ કરીને ટોઠા આપતો નથી કે ઇન્દ્રજીતિ જાણે, અને જૈનમ બુદ્ધ દાસિય દોષથી તે બુદ્ધ નહિ, અથવા ઇન્દ્રજીતિ વર્દમાન મહાવીરનો મત છે. જૈનને બીજાનો મત અગિયાર કરે તો જૈન સત્ત કરી તેને પિઃકુડી, કહાયા સિવામ-રહે નહિ. કુશ્વરના એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે મહાવીરના સાણેજ જમાવિએ જૈનમતમાં પહેલવહેલો ભેદ પાડ્યો, અને મહાવીરના બીજા એવા ગોસાળા મકખલિપુત્રની મરકરી કરી છે. આ મકખલિ ગોસાળા, બુદ્ધના ૭ અનુમતિ આચાર્યવાદીઓ પૈકીનો એક હતો. વિસન જૈનને એક બુદ્ધની સાચા તરફિ એજાખાવે છે. તેના સમર્થનમાં તેઓ એવી પીઃકુડી કરે છે કે દસમ, સંક્રમાં બુદ્ધ ધર્મના હતાસ થવા પછી જૈન ધર્મનો પ્રદુ-

બંધ થયે, વેગર, વિવશન સાહેબની વિચારસંજ્ઞાથી આજગ દોડી જૈન ધર્મને એથી પુરસ્કૃત માને છે. અર્થાત્ જુદને એથી જૈન ધર્મથી—જલ્દ આજગ વિવશન સાહેબના કહેવાને અનુસરી વેગરનો સદાખ્યાથી લેશન સાહેબ કહે છે, કે “જૈન સુત મદાલીરને માત્ર વિદ્યાર્થમાં વિવાસ કરનારો નથી જનતા સકતા; કે જ્યાં જુદે રહીને ઉપદેશ આપ્યો છે.” જાણે જુદનો સદાકાલી જૈન અર્થાત્ એલિટ અને રૂણિક વા કેલિટિક તે નહિ કે જેનું નામ જુદ મન્યોમાં એવામાં આવે છે. તે જલ્દ કેવલ અથવા એલિટ બિઝિનેસમન વિષય માત્રમાં પડે છે. જોવામાં આવે છે સુલિકનું નામ બિઝિનેસમન પુત્ર લખેલ છે. હેમચન્દ્ર જમશ્વર કહે છે. એ બિઝિનેસમનો પુત્ર અભાતકનુ કેમકે જૈન અને જુદ એના માટે લખે છે કે, “તેણે પેતાના જાણને મારી નાંખ્યોં હતો” રૂણિકના પુત્ર ઉદારિને જૈનને વારલે પારલેપુત્ર વસાવ્યું હતું. એજ ઉદારિન અભાતકનુનો પુત્ર હતો, જેને જુદ પારલેપુત્રનો વસાવનાર માને છે. એ વાતમાં કદી જલ્દ સરદે નથી કે જુદના સદાકાલી બિઝિનેસમન, અભાતકનુ અર્થાત્ રૂણિકનાં નામ, જૈનમન્યોમાં મદાલીરના સદાકાલીન તરિકે લખ્યાં છે.

જુદ અને જૈન ધર્મ સ્વાધીક્ષી જાનમૂખિ, ઉગ્રમર, દિપ્તિ, આશ્વવચન, અને ઉ-પદેશ એલિટથી જલ્દાર છે, કે એ જાણે નિવૃત્ત જુદ જુદ છે. અર્થાત્ જુદ અને મદાલીર જાણે એજ સમયે ઉત્પન્ન થયેલા. જાણેના વિચારે એજ પ્રકારના માત્રમાં પડે છે. સામાન્ય રૂપમાં જાણે વારીઓની સ્થિતિ માટે વિચાર કરવામાં આવ્યો છે; એટલું જ નહિ જરૂર જનન વિચારલેણીમાં જુદ રહી ગયો છે.

જૈનથી જેમાં જુદને માનનારઓ કહે છે કે “જૈનમાં જનિમેદ છે.” અર્થાત્ જાણેલ વર્ષ જ્યારે જુદ ધર્મને દાહી નાંખવા લાગ્યો ત્યારે જુદ જનિમેદનો સ્વીકાર કરીને જૈન ધર્મ ગયા. જરૂર જા નિના અસત્ય છે, કારણ કે જૈનમાં સાધુ-વનિ, અને જાણે એવા બે એક છે, અથવા એ જનિમેદ મન્યા દેલ તે લોકમાં જુદ જલ્દ થયે છે. જરૂર જુદની જાણે જૈનની પ્રાપ્તથી પુરસ્કૃત છે. જૈનતાં સુત જે દાલ વિવશન છે, તે મદાલીરના નિવૃત્ત જાણે (લગમ) એક દબાર વર્ષ લખવામાં આવ્યાં કહેવામાં આવે છે, તે જો અસત્ય ન દેલ તે જાણે એ અસાધ્ય કદાચ સ્થિતિનાર લોક દેલી લેખે.

જૈન દાહીથી લાગિત લખ છે, કે મદાલીર, બિઝિનેસમન અને અભાતકનુના સમયમાં દાહી સુતેમાં જૈન કલુએને નિર્દેશ અને સાધીઓને નિર્દેશ તરીકે યોજના વર્ષમાં જલ્દાર છે વાહ નિદિર અને હેમચન્દ્ર જ્યારે તેને નિર્દેશ લખે છે, ત્યારે સા-માન્ય અને જાણનાંકરિ દાહી વિવશન અને પ્રાપ્તના નામનો ઉલ્લેખ કરીને છે. અદાકાલી સ્થિતિનારઓ ઉપર જુદ મદાલીર જુદ કલુએને નિર્દેશ કહેવા છે, કે જેને કારણે જુદના જૈનના નિર્દેશ સમયે છે.

જુદના વિદ્યાર્થમાં નિવૃત્તને જુદના જાણે તરિકે એજાખ્યાવચનમાં આવે છે. અર્થાત્ જા નિવૃત્તી એટલું તે લાગિત લખ છે કે જૈન અને જુદ સમય મન્યા છે (1)

એટલેકે જૈનથી જલ્દ જા વાળે રીઝા રહે છે કે જુદ એક જ્યારે અભાતકનુને વિવશન કરનાર કહેવા ઉપર જુદ ધર્મનુસારી લખ પડેલાં તે મદાલીર જાણે

આદિ પુરુષ	અ. વીર ઈ. પુ. ૦	૧- સ્વયંભૂ. પાટલી પુત્રના રાજ
૧ મહાવીર. પાવામાં નિર્વાણસ્થ.		૬ મા નંદના પ્રધાન, શાસક.
૨ ઝાનમ ઈંદ્ર ભૂતિ રાજગૃહમાં.	૧-૫૨૭	લેતા પુત્ર.
૩ સુપ્રેમ રાજગૃહમાં.	૧૨-૫૧૫	૧૨ મહાગિરિ.
૪ જંભુ.	૨૦-૫૦૭	૧૨ આર્ય હસ્તિના-સંપ્રતિના યુરુરુદ્ધને.
૫ પ્રમત, જયપુરના વિધવારાજના પુત્ર.	૬૪ ૪૬૩	૧૩ આર્ય સુરિયત્ત.
૬ રાવંભત, રાજગૃહમાં.	૫૩-૪૫૨	૧૪ ઈંદ્રિલિ.
૭ જયેશ્વર.	૭૮ ૪૨૬	૧૫ કિન્ન.
૮ સંનિર્વાણ.	૧૪૮-૩૫૨	૧૬ સિંહગિરિ ચિકિત્સાવિત્તને ધર્મશાળા
૯ ભાગ્ય. મંદ્યુમના યુરુ	૧૫૧-૩૭૧	કરાવે છે.

[આ સેખ મી. પી. સી. મુકરજી ઈ. સ. ૧૮૯૬ માં લખ્યો હતો. આ વિષયમાં પાંચ જાણુ, તે તે પરત્વે લખ્યા ઈન્દિયસત્તોને વિનંતિ છે-સુપ્રાહ્મ સ. જી. The Date of Mahavira મહાવીરનો કાલનિર્ણય એ સંખ્યેનો વિસ્તારપૂર્વક અને પ્રમણેયી અપૂર સેખ જણુ બાગમાં રસિવાના કારપન્ટિયર [Dr. Jarl Von Charpentier, Upsala] નામના વિદ્વાને ત્રણ ભુન, ભુષાધ અને અમરદ માસના દિવસ એકસાથી માનિકમાં પ્રસિદ્ધ કર્યો છે અને તેમાં ઈ. સ. પૂ. ૫૨૬ સં. પૂ. ૪૩૦ માં મહાવીર નિર્વાણ મયા બોલો નિર્ણય કે જે જૈન-માન્યતાને તારન સંમત છે. તેને બોલે પ્રમણેયી, અરિયકાં માત્રી વીરનો નિર્વાણ સમય ઈ. સ. પૂર્વે ૪૫૭ માં મુકે છે. આથી લગભગ ૬૦ વર્ષનો ફેર તે કાટે છે. આના માટે જૈન વિદ્વાનોને સલામત કરવા સારું કંઈ તે સમયથી લખ્યા આગ્રહ કરીએ છીએ. તથી.

બુદ્ધ અને જૈન.

(" મુદ્ધર્ચન " પત્ર ૫૨૪થી)

૧. ૫૫૫ વિદ્વાનો બુદ્ધ અને જૈનને પૂર્વે નદિ સમગ્રતા, એક બીજામાંથી ઉદ્ભવે છે. તેન તેન મતને છે. કોણુક, ઝાનમ બુદ્ધને વૈશ્યાન મહાવીરનો કિંચ સમજે છે, કે મો કંઈક નહીં એક કિંચ મહાવીરનો હતો; કે જેને ઝાનમ સ્વામી કે નર્મ માન્યતા નહીં એકાધારમાં આવે છે આ કોણુક સાહેબના મતને વેગર, એક રીતે જો. અપેક્ષા નથી કે હિંદુત્વ સ્વયં, અને ઝાનમ બુદ્ધ કાચિય દેવળી તે બુદ્ધ નદિ, અપેક્ષા હિંદુત્વ વૈશ્યાન મહાવીરનો મત છોડીને બીજાનો મત અપ્રિય કરે તે. જૈન નવ કરી તેને વિષ્ણુ કંઈકા અપ્રિય રહે નહિ. હાથમતમાં એક દેવળી, અપેક્ષા છે કે મહાવીરના આજીવ જમાઈને જૈનમતમાં પડેખડેનો મોટા પડે. અને અપેક્ષાના અપેક્ષા એકાધાર મહાવીરના પાંચી કરી છે. આ મહાવીર દેવળી, અપેક્ષા ૭ અપેક્ષાના અપેક્ષાના દેવળી, એક હતો. જૈન જૈનને એક બુદ્ધની દેવળી નહીં એકાધાર છે. તેના મતમાં તેનો એક દેવળી છે કે કે હિંદુ, તેમાં બુદ્ધ પડેલા દેવળી થયે પડી જૈન પડેલા, પ્રુ

અર્થ થયો. વેગર, વિસ્તન સાહેબની વિચારસરણિથી આજગ દોડી જૈન ધર્મને એથી પુરસ્કૃત માને છે. અર્થાત્ જુદને એથી જૈન ધર્મથી—પણ આજગ વિસ્તન સાહેબના કહેવાને અનુસરી વેગરનો સહાધ્યાયી લેસન સાહેબ કહે છે, કે “જૈન સુત મહાવીરને માત્ર વિહારમાં નિવાસ કરનારો નથી જાતાતી સકતા; કે જ્યાં જુદે રહીને ઉપદેશ આપ્યો છે.” જો જુદનો સહકારી જૈન અર્થાત્ મેલિક અને રૂલિક વા કોલિક તે નહિ કે જેનું નામ જુદ મન્યોમાં એવામાં આવે છે. તે પણ કેવળ અમવા ક્રેલિક નિમ્નસારનું વિરહ માત્રુમ પડે છે. એવપણિક સુતમાં રૂલિકનું નામ નિમ્નસાર પુત્ર લખેલ છે. દેમચન્દ્ર જમ્બસાર કહે છે. એ નિમ્નસારનો પુત્ર અભતવગુ કેમકે જૈન અને જુદ એના મારે લખે છે કે, “તેણે પોતાના બાપને મારી નાંખ્યો હતો” રૂલિકના પુત્ર ઉદાસિને જૈનને વારતે પાટલીપુત્ર વસાવ્યું હતું. એજ ઉદાસિન અભતવગુનો પુત્ર હતો, જેને જુદ પાટલીપુત્રનો વસાવનાર માને છે. એ વાતમાં કયો પણ સંદેહ નથી કે જુદના સહકારી નિમ્નસાર, અભતવગુ અર્થાત્ રૂલિકનાં નામ, જૈનમન્યોમાં મહાવીરના સહકારીન તરીકે લખ્યાં છે.

જુદ અને જૈન ધર્મ સ્વામીની જન્મગૃમિ, ઉચ્ચર, શિષ્યો, ચાલચલન, અને ઉપદેશ કેલિથી જલ્પા છે, કે એ જન્મે નિષકુલ જૂદા જૂદા છે. અર્થાત્ જુદ અને મહાવીર અને એકજ સમયે ઉત્પન્ન થયેલા. જન્મેના વિચારો એકજ પ્રકારના માત્રુમ પડે છે. સામાન્ય રૂપસુતમાં જો વાલીઓની સ્થિતિ માટે વિચાર કરવામાં આવ્યો છે; એટલું જ નહિ પરંતુ નૂતન વિચારકેલુમાં જુદ રહી ગયો છે.

જૈનથી પેલાં જુદને માનનારઓ કહે છે કે “જૈનમાં જાતિભેદ છે.” અર્થાત્ જાણજી વર્મ જ્યારે જુદ ધર્મને દાહી નાંખવા લાગ્યો ત્યારે જુદ જાતિભેદનો સ્વીકાર કરીને જૈન ધર્મ મવા પરંતુ આ નિના અસત્ય છે, કારણ કે જૈનમાં સાધુ-વ્રતિ, અને માત્ર એવા જો ભેદ છે, અથવા જો જાતિભેદ મનાતા હેલ તે લંગના જુદ પણ મનો છે. વળી જુદની પાળી ભાષા જૈનની પ્રાકૃતથી પુરસ્કૃત છે. જૈનનાં સુત જે દાસ વિવ્રમાન છે, તે મહાવીરના નિર્દોષ પદી (લગ્ન) એક દબાત વર્ષે લખવામાં આવ્યાનું કહેવામાં આવે છે, તે જો અસત્ય ન હેલ તે જરૂર એ અરસામાં લગત સ્થિત્યન્તર થઈ દેતી જોખ્ખે.

જૈન સંજોથી સાનિત થલ છે, કે મહાવીર, બિમ્નસાર અને અભતવગુના સમયમાં દના સત્રોમાં જૈન સાધુઓને નિર્મલ અને સાધીઓને નિર્મલ તરીકે યોજનાવામાં આવેલ છે. વસાદ મિદિર અને હેમચન્દ્ર જ્યારે તેને નિર્મલ લખે છે, ત્યારે શંકર અને આનંદચિત્તિ દર્શાવે નિમ્નસન અને મુકાંચરના નામનો ઉલ્લેખ ચીતરે છે. અશોકના સિલ્લત્તઓ ઉપર જુદ અમલોથી જૂદા સાધુઓને નિર્મલ કહેવા છે, કે જેને ડાકર જુદાર જૈનના નિર્મલ સમયે છે.

જુદના પિટિકમાં નિર્મલને જુદના વાલી તરીકે એમખાવવામાં આવે છે. અર્થાત્ આ નિનાથી એટલું તે સાનિત થલ છે કે જૈન અને જુદ સમાન. મતવળા ડી (I)

કેનિદાસિક જૈનથી પણ આ વાતને ટોા મયે છે કે જુદ સોઠા જ્યારે અભતવગુને પિગ્દનન કરનાર કહેવા ઉપર જુદ ધર્મનુવાચી થવા પડેલાં તે મદેજા જગત

જુદ યથા. વેગર, વિસ્તન સાહેબની વિચારસંજ્ઞાની આગ દોડી જૈન ધર્મને એથી
જોડે માને છે. અર્થાત્ જુદને એથી જૈન ધર્મથી—પણ આગળ વિસ્તન સાહેબના ક-
વાને અનુસરી વેગરનો સહાધ્યાયી લેલન સાહેબ કહે છે, કે “જૈન સૂત્ર મહાત્મીને
જા વિહારમાં નિવાસ કરનારો નથી બતાવી શકતા; કે જ્યાં જુદે રહીને ઉપદેશ આપે।
” જો જુદનો સહાધ્યાયી જૈન અર્થમાં એલિક અને દુલિક વા કોલિક તે નહિ કે
“જુ” નામ જુદ મન્યોમાં જોવામાં આવે છે. તે પણ કેવળ અથવા એલિક નિમિત્તસાર
કેસ માત્રમ પડે છે. અર્થપાતિક સૂત્રમાં દુલિકનું નામ નિમિત્તસાર પુત્ર લખેલ છે.
અમદ જમસાર કહે છે. એ નિમિત્તસારનો પુત્ર અમલતસુ કેમકે જૈન અને જુદ એના
દોર લખે છે કે, “તેણે પોતાના જાણને મારી નાંખ્યો હતો” દુલિકના પુત્ર ઉદાવિને
જેનને વારસે પાટલીપુત્ર વસાવ્યું હતું. એજ ઉદાવિન અમલતસુનો પુત્ર હતો, જેને જુદ
પાટલીપુત્રનો વસાવનાર માને છે. એ વાતમાં કશો પણ સંદેહ નથી કે જુદના સહાધ્યાયી
નિમિત્તસાર, અમલતસુ અર્થાત્ દુલિકનાં નામ, જૈનમન્યોમાં મહાત્મીના સહાધ્યાયી
તરિકે લખ્યાં છે.

જુદ અને જૈન ધર્મ સ્થાપોત્તી જન્મમૂર્તિ, ઉત્તર, દિપ્તિ, આશ્વમજન, અને ઉ-
પદેશ એલિકથી જન્મ્યા છે, કે એ જન્મે નિવૃત્ત્ય બૂદા બૂદા છે. અર્થાત્ જુદ અને મહા-
ત્મીર જન્મે એકજ સમયે ઉત્પન્ન થયેલા. જન્મેના વિચારો એકજ પ્રકારના માત્રમ પડે
છે. સામાન્ય રૂઢિપુત્રમાં જોઈ વારીઓની સ્થિતિ માટે વિચાર કરવામાં આવે છે; એટલું
જ નહિ પરંતુ નૂતન વિચારોથીમાં જુદ ચઢી ચલે છે.

જૈનથી પહેલાં જુદને માનનારાઓ કહે છે કે “જૈનમાં અતિભેદ છે.” અર્થાત્
જાણક વર્ગ જ્યારે જુદ ધર્મને હાથી નાંખવા લાગે ત્યારે જુદ અતિભેદનો સ્વીકાર
કરીને જૈન ધર્મ મના. પરંતુ આ નિના અસત્ય છે, કારણ કે જૈનમાં સાધુ-વ્રતિ, અને
શાલક એવા બે ભેદ છે, અથવા એ અતિભેદ મનાવા હોય તો લંકાના જુદ પણ માને
છે. પણ જુદની પાલી કાળા જૈનની પ્રાપ્તથી પુરણી છે. જૈનનાં સૂત્ર જે હાલ વિદ્યમાન
છે, તે મહાત્મીના નિર્દોષ પછી (લગતમ) એક દબાર વર્ષે લખવામાં આવ્યાનું કહે-
વામાં આવે છે, તે જો અસત્ય ન હોય તો જરૂર એ અવસામાં કાળા સ્થિત્યન્તર થઈ
હોવી જોઈએ.

જૈન શાસ્ત્રી સામિત થાય છે, કે મહાત્મી, નિમિત્તસાર અને અમલતસુના
સમયમાં હજાર સુવામાં જૈન સાધુઓને નિર્દોષ અને સાધીઓને નિર્દોષ તરીકે પીઠાન-
વામાં આવેલ છે. વગર મિદિર અને હેમચન્દ જ્યારે તેને નિર્દોષ લખે છે, ત્યારે શ-
કર અને આનંદમિત્રિ કર્વાદિ નિમિત્તસન અને પુર્ણાવના નામનો લક્ષ્યેય ચીતરે છે.
અહોરના સિદ્ધાન્તઓ ઉપર જુદ અમલોથી બૂદા સાધુઓને નિર્દોષ કહેવા છે, કે જેને
કોટર-જુદર જૈનના નિર્દોષ સમજે છે.

જુદના પિટિકમાં નિર્દેશને જુદના વારી તરિકે એવજાવવામાં આવે છે. અર્થાત્
આ નિનાથી એટલું તો સ્પષ્ટ થાય છે કે જૈન અને જુદ સમાન-મનસ્થા છે (1)

જૈનશિક્ષક જૈનથી પણ આ વાતને ટીકા મલે છે કે જુદ સૌથી જ્યારે અમલ-
ત પિટિકના કરનાર કહેવા ઉપર જુદ ધર્મપ્રવાસી થયા પહેલાં તે મહાત્મી જરૂર

ભગવાન મહાવીરનો સમય.

જૈનના ચેતીસ તીર્થંકરોમાંના અંતિમ શ્રી મહાવીર અથવા વર્ધમાન જીવંતા સર્વ વિશેષ અગત્યના સમગ્રાલિન હતા. વૈસાલી નજીકના કુંડામમાં તેઓ જન્મ્યા હતા. તેઓ માતૃથી, વૈસાલીના રાજ્યકર્તા ચેતકની જડેન હતાં. વૈસાલીના આ રાજ્યકર્તાની પુત્રી સમ ભગધનારામ બીબીસારની સાથે કરવામાં આવ્યું હતું; અને તેને એક કુટુંબીક નામ પુત્ર હતો; જે બાદ તવારીખમાં અજીતશત્રુ-વૈદેહીપુત્ર તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. વૈદેહી એ જોતી માતૃથીનું નામ હતું જે વજ અથવા લીંગજનના વતનીઓના વિદેહ નામના પૃથ્વી પાડામાં આવ્યું હતું. વિદેહનું મુખ્ય સહેર વૈસાલી હતું. આ રીતે મહાવીર ભગધના રામ બીબીસાર, કે જે બાદ ધર્મનો પ્રથમ સંરક્ષક હતો, તેનાથી સ્વયં સમયે જોડાયા હતા. અહીં આપેલું વંશવૃક્ષ આ પરત્વે વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ કરશે:—

ત્રિશતા સિદ્ધાવંતી
સંબંધીન

ચેતક વૈસાલીનો રામ
સુમદાથી લગ્ન કરે છે.

મહાવીર

વૈજના વૈદેહી—બીબીસાર. પત્ન્ય

અનોજન ભમાલી પારણ

રીશાવતી,

કુળીક—અનનસત્રુ.

મહામુન્ય ધર્મગુરુ ભગવાનને પોતાના ઇ. સ. પૂર્વે ૩૩૧ થી ૩૫૭ સુધીમાં જે એક કાલક્રમમાં મહાવીર, જેમ વહી ૧૪ ના રોજ, કે જ્યારે ચંદ્ર ઉત્તરાશ્વિન નક્ષત્રમાં હતો; ત્યારે જન્મ્યા તથા ૭૨ વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી, વૈશાખ સુવ ૧૦ ના રોજ, રાત્રિ નક્ષત્રમાં ઇ. સ. પૂ. ૫૨૭ માં અવસાન પામ્યા હતા. તે જ્યારે માત્ર ૨૧ વર્ષ, અને સાદામાં માત્ર બાળી રજા હતા ત્યારે નિર્ધન પામ્યાનું જણાવે છે.

જૈન સાંતોમાં આપેલ નિમ નિમ તારીખોથી આ ઇ. સ. પૂર્વે ૫૫૭ ને સમય આવે છે. પ્રથમની બે તારીખો, ત્રિશ્વપાલિય અને શાસ્ત્રાદાનના સંજ્ઞા છે; જે જૈનના બે મુખ્ય સંપ્રદાય શ્વેતાંશ્વર અને દિક્ષાવરના અભિપ્રાય પ્રમાણે નિમ એ. ડી. (અનોજીર) પ્રમાણે ૪૦૦ અને ૧૫૦ છે; અને સ્વ. ઇ. ૫૪૭ ૭૮ માં છે. પ્રતીન કેનેરી જાણના સભેષ જૈનના રાજવંશીકાંડેમાંથી એમ તીકા છે કે ટાકોલદે ન અંગે ત્રિશ્વપાલિય સાનરે કરેલ પર્વતથી, રીરોડનરી (Bulirodun) ના વર્ષ અને મહાવીરના નિર્ધન પછી ૧૦૫ માં વર્ષે પોતાનો સ્વયંચાલો (મુક્તે હીનન એલીકરીદિ ૩, પૃષ્ઠ ૧૫૭) ૪૦૦-૫૫૭ અને ૧૦૫-૭૮ ૫૨થી આપેલ મહાવીર રીરોડનરી એ. ડી. ૪૨૭ તરીકે મળે છે. કાલક્રમના વર્ધમાન ૫

(Version) માં બીજી તારીખ આપવામાં આવે છે. કંદેપણેની આ પ્રતિમાં અંતિમ ભાગમાં એમ લેખિત છે કે, તેઓના નિર્વાણ પછી ૯૮૦ (અથવા ૯૮૩) વર્ષે જને ત્રેવીસમા તીર્થંકર પાર્શ્વનાથ પછી ૧૨૩૦ વર્ષે, જ્યારે આનંદપુરમાં કુવસેન રાજા રાજ્ય કરતો હતો ત્યારે ૪૫૪ (અથવા ૪૫૬) માં સૌરાષ્ટ્ર (ગુજરાતમાં આવેલા કાઠિયાવાડ) માં વજ્રબો વિશે દેવધોની નીચે મેલેલ મંત્ર સમાપ્તિ, પુનઃ યોજાયો હતો. કંદેપણે યકનો સંભવ રાખ્યા વિના, આ આધાર ૬. પૂ. પરજ થી મહાવીરનો સક સર થાય છે એમ ખાતરી કરી આવે છે. મખખલીના પુત્ર ગોસાધાને જેન સારંગમાં પદાતીરના અનુયાયી-કોમનિ એક ગણવામાં આવે છે કે જેણે મહાવીરના ધર્મમાં જુદા પડી પેતાના સમ્ર-દાંધ રચાવ્યો. છુદનાં ધર્મ અરિત્રોમાં ગોસાધાને તેના સમયમાં આગતા પાખંડી માર્ગના કોના મુખ્ય તરીકે જનારવામાં આવેલ છે. “ ભગવતી ” ના ૧૫-૧ માં ગોસાધાનું અરિત્ર આપવામાં આવ્યું છે.

માહમાનિકા (Mahāmanikā) ૫૬ માં પણ મહારને “ નિમ્મથ નાથ-પુત ” (નિમ્મથ નાથપુત્ર) તરીકે જણાવવામાં આવેલ છે કે તેનો ઉપાધી નામનો એક થણો શીમંત અનુયાયી હતો તે નવદે નામમાં રહેતો હતો, જ્યારે છુદનું નવદે આવતું થયું ત્યારે ઉપાધી તેનો બેધ સાંતળી તરતજ તેમાં (બેધમાં) કાપક થયો હતો. પેતાનો શીમંત અનુયાયી પછી તપધર્મ કરી થયા. નિમ્મથ-નાથપુત્ર/પાવા ઉપર પાનપ્રત્ય થયા, અને ત્યાં તેઓ પછગાંધી નિર્વાણ પામ્યા. ઈ. પૂ. ૧૪૪ માં પો-તાનું ઉપદનું વૈદ્યાથીમાં આમન થયું ત્યારે છુદે લીંગાણીના સરદાર સિંધને બેઠા ધ-મો સ્વીકાર કરાવ્યો. સૌથ નિમ્મથપુત્રનો એક અનુયાયી-સકલ હતો નિમ્મથપુત્રે સીંધને જલુધાર મહાવાન ૧-૩૧ નામનો સાક્ર સિદ્ધાંત અવજી કરતાં વાપ્યો હતો. (S. B. E. પુનઃ ૧૦ પ. ૧૦૮).

સ્વર્ગોવ પ્રાકર છુદર, કે જે જનત્વારે હેમચંદ સંપદમાં ચર્ચા કરતાં લખે છે કે “ પ્રથમ મરજુમાંની આ તારીખ (૧૧૬૯) વિશેષ લક્ષણ કરણ છે; ” તેઓના નિમ્મથ ઉપરથી નીચેની નોંધ મારે મારે કૃપા કરી શી. લી-સેંદ એ. ક્રિમથે જર્મન ભાષામાંથી ભાષાન્તર કરી આવ્યું છે. આ ૨૫૯ રીને દર્શાવે છે કે બીજા સ્વેનામ્બરોની પેઠે હેમચંદ, મહાવીરનો સમય, વિશ્વ સંવત્સર પ્રારંભ પહેલાં ૪૭૦ વર્ષનો ગણ્યો છે. તે એવી રીતે કે ૧૧૬૯ માંથી ૪૭૦ બાદ કરતાં વિ. સં. ૧૧૬૯ની જગત્તર તારીખ આવે છે કે જે તારીખ ગુમારજળના પ્રારંભ આટેની છે “ જોડાળીએ (૪૬૫ સુવ ૧૫૮ ૮) આ કારણથી જણાવ્યું કે પરિવિત્ર પર્વમાં હેમચંદે કરેલાં કથનો, સામાન્ય મજુતીથી પ્રગત્યાં આવતાં નથી. તે પ્રથમાં (૮-૩૩૯) માં અંદુષમનો રાજ્યાક્રિય નિર્વાણ પછી ૧૫૫ વર્ષમાં જનારવામાં આવ્યો છે જ્યારે પ્રત્નીન ધર્મ, ૬૦ વર્ષ વિશેષ જનાવે છે. તેના પ્રથમ પાછો ૬૦ વર્ષ સુધી રાજ્ય કરું, નંદો ૧૫૫ વર્ષ સુધી ચાલ્યા તથા અંદ-ગુમ અને વિશ્વ સંવત્સર પ્રારંભની વચ્ચે ૨૫૫ વર્ષો પસાર થયા છે.

“ આ કથન ઉપરથી જોડાળીએ એ સિદ્ધાંતિ (અનુમત્તાય) ઉપાધી કારણ છે કે હેમચંદ, વિશેષ સારી વરજેને અનુસરી પાવકનાં ૬૦ વર્ષે ઊઠી દીધાં છે, અથવા તે બીજી રીતે તેઓએ વિશ્વ સંવત્સર પ્રારંભ પહેલાં ૪૧૦ વર્ષે નિર્વાણ મેળવ્યું હશે છે;

આદિ પુરૂષ	અ. વીર ઈ. પુ
૧ મહાવીર. પાત્રમાં નિર્વાણુચ્ચ.	
૨ ઔતમ ઇંદ્ર જૂતિ રાજગૃહમાં.	૧-૫૨૭
૩ સુધર્મ રાજગૃહમાં	૧૨-૫૧૫
૪ ઇંદ્ર,	૨૦-૫૦૭.
૫ પ્રભવ, જ્યપુરના વિધ્યારામના પુત્ર.	૧૪ ૪૬૩
૬ રાખંભવ, રાજગૃહમાં	૫૭-૪૫૨
૭ ધર્મામદ	૭૮-૪૨૯
૮ સંજીવિવિજય.	૧૪૮-૩૭૬
૯ ભદ્રભાદ્ર, ચંદ્રશુભના ગુરુ	૧૫૬-૩૭૧

૧૦ રત્નભદ્ર. પાટલી પુત્રના રામ	
૬ મા નંદના પ્રધાન, રાકા.	
મનો પુત્ર.	૧૭૦-૩૧
૧૨ મહાગિરિ.	૨૧૬-૨૦
૧૨ આર્ય દસ્તિન-સંપ્રતિના ગુરુ, ૨૪૬-૨૧	
૧૩ આર્ય મુરિયત.	૨૧૬-૨૧
૧૪ ઇંદ્રદિન.	૩૧૩-૨૨
૧૫ દિન.	
૧૬ સિંદગિરિ. વિક્રમાદિત્યને ધર્મગુરુ	
કરાવે છે.	

[આ લેખ મી. પી. સી. મુકરજીએ ઈ. સ. ૧૮૯૯ માં લખ્યો હતો. આ વિષયમાં પાત્ર જણાય, તે તે પરત્વે લખવા ઇતિહાસજ્ઞોને વિનંતિ છે-સંપાદક સ. જ. The Date of Mahavira મહાવીરનો કાલનિર્ણય એ સંજીવનો વિસ્તારપૂર્વક અને સૌંદર્યભર્યા બરપૂર લેખ તથા ભાગમાં રચિવાના કરપન્દિયર [Dr. Jarl Von Charpentier, Upsala] નામના વિદ્વાને તત્ત્વ જુન, જુલાઈ અને અગસ્ટ માસના ઇંગ્લિશ એન્ટિક્વરી, માસિકમાં પ્રસિદ્ધ કર્યો છે અને તેમાં ઈ. સ. પૂ. ૫૨૬ સં. ૫. ૪૩ માં મહાવીર નિર્વાણુ ગયા એવો નિર્ણય છે. જે જૈન-મીમાંસાતંત્રે તત્ત્વ સંમત છે. તેને અનેક પ્રમાણેથી અરિવકાર્ય મળી વીરનો નિર્વાણુ સમય ઈ. સ. પૂર્વે ૪૬૭ માં થયો છે. આથી લગભગ ૬૦ વર્ષનો ફેર તે કાઢે છે, આના માટે જૈન વિદ્વાનોને બહાનુ કરવા સાથે કંઈ, તે સંજીવો લખવા-આમરુ કરીએ છીએ. તથી,

બુદ્ધ અને જૈન.

(" સમર્થન " પત્ર પરથી)

પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો બુદ્ધ અને જૈનને પૃથક્ નહિ સમજતા, એક બીજામંથેથી ઉદભવેલ દોષ તેમ જતાવે છે. કોઈએક, ઔતમ બુદ્ધને વર્દમાન મહાવીરનો સિધ્ધ સમજે છે, કે મહે ઇંદ્રજૂતિ નામક એક સિધ્ધ મહાવીરનો હતો; કે જેને ઔતમ સ્વામી કે નર્મ ધી-તમના નામથી ઝોળખાવવામાં આવે છે. આ કોઈએક સાહેબના મતને વેગર, એમ કરીને રોકા આપતો નથી કે ઇંદ્રજૂતિ મહાજી, અને જૈનમ બુદ્ધ ક્ષત્રિય દોષથી તે બુદ્ધ નહિ, અથવા ઇંદ્રજૂતિ વર્દમાન મહાવીરનો મત છોડીને બીજાનો મત અનિષ્ટ કરે તો જૈન સ્વત્ત્વ કદી તેને પિઝારી, કદાચ સાચાં-રહે-નહિ. કદાચતમા એક કહેવામાં આવ્યું છે કે મહાવીરના ભાણેજ જમાલિએ જૈનમતમાં પહેલવહેલો ભેદ પાડ્યો, અને મહાવીરના બીજા એવા ગોરાશ્યા મકખલિપુત્રની મરકરી કરી છે. આ મખખલિ ગોરાશ્યા, બુદ્ધના ૭ અનુમનિ આચાર્યવાદીઓ પૈકીનો એક હતો. વિાસન જૈનને એક બુદ્ધની સાખ્ય તરફ ઝોળખાવે છે. તેના સમર્થનમાં તેઓ એક ૬૫૫ રજુ કરે છે કે ૬૬૫ સંઘમાં બુદ્ધ ધર્મના-હવાય થવા પછી જૈન ધર્મનો પ્રત

બંને ધરો. વેગર, વિાસન સાહેબની વિચારસરણિથી જાણ્યો હોય તેમ ધર્મને એથી પુરણો માને છે. અર્થેનુ જુદાને એથી તેમ ધર્મથી—જલ્દી જાણ્યો, વિાસન સાહેબના ક-
 દેવાને અનુસરી વેગરનો સદાચારી હોયન સાહેબ કહે છે, કે “તેમ સ્વ મહાત્મીને
 માત્ર વિદ્યાર્થી નિરાસ કરનારો નથી જાતી સતત છે. જ્યાં જુદે રહીને ઉપદેશ આપે
 છે.” જાતી જુદાનો સદાચારી તેમ જાણિ બેલિક અને રૂલિક થા રૂલિક તે નદિ કે
 જેનું નામ જુદા મન્થેલાં જોવામાં આવે છે, તે જલ્દી જાણ્યો બેલિક બિગ્ગિસારનુ
 વિાસ માત્રુમ પડે છે. જોવાપરિત સ્વમાં રૂલિકનું નામ બિગ્ગિસાર પુત્ર લખેલ છે.
 દેમચન જામસાર કહે છે, એ બિગ્ગિસારનો પુત્ર જાળતલુકુ કેમો તેમ અને જુદા એના
 માટે લખે છે. “તેલે પેનના જાણે મારી નાખે” હોય” રૂલિકના પુત્ર ઉદાસિને
 તેમને વારતે પારલીપુત્ર વસતું હતું. એજ ઉદાસિન જાળતલુકુનો પુત્ર હતો, જેને જુદા
 પારલીપુત્રનો વસાવનાર માને છે. એ વાતમાં કદાચ જલ્દી સરેલ નથી કે જુદાના સદાચારી
 બિગ્ગિસાર, જાળતલુકુ જાણ્યો રૂલિકનાં નામ, તેમમન્થેલાં મહાત્મીના સદાચારીન
 તરીકે લખ્યાં છે.

જુદા અને તેમ ધર્મ સ્વાધીની જામમ્મિ, ઉમ્મર, કિપ્પો, માલમલમન, અને ઉ-
 પદેલે બેલિકી જાણ્યો છે, કે એ જાળે નિલકુલ જુદા જુદા છે. અર્થેનુ જુદા અને મહા-
 ત્મી અને જોજા સમયે ઉત્તમ થયેલા. જાળેના વિચારો એજા પ્રકારના માત્રુમ પડે
 છે. સામન જલ્દીમાં અને વાતિએની સ્થિતિ માટે વિચાર કરવામાં આવે છે; એટલું
 જ નહિ પરંતુ નૂતન વિચારબેલિકીમાં જુદા વધી ગયો છે.

તેમથી જેમાં જુદાને માનનારો કહે છે કે “તેમમાં જાણિએ છે.” જાણ્યો
 જાણ્યો ધર્મ જાણ્યો જુદા ધર્મને હાથી નાંખવા લાગે ત્યારે જુદા જાણિએનો સ્વીકાર
 કરીને તેમ જાણ્યો. પરંતુ જાળિના જાણ્યો છે, કારણ કે તેમમાં સાંપુર્ણતિ, અને
 જાણ્યો એવા જે જાણ્યો છે, જાણ્યો એ જાણિએ મહાત્મી દેલ તેા લોકાત જુદા જાણ્યો
 છે. વળી જુદાની વાતી જાણ્યો તેમથી પ્રાપ્તી પુરણી છે. તેમનાં સ્વ જે હવે વિશ્વમાન
 છે, તે મહાત્મીના નિર્લજ્જ પાત્રી (કરમર) એક દબલ વરે લખવામાં આવ્યાનું કહે-
 વામાં આવે છે, તે જો જાણ્યો ન દેવ તે જાણ્યો એ જાણ્યોમાં જાણ્યો સ્થિતિનાર જાણ્યો
 દેવો જોજો.

એવું લાગેલી જાણિના સ્વ છે, કે મહાત્મી, બિગ્ગિસાર અને જાળતલુકુના
 જાણ્યોમાં હવે હવેમાં તેમ જાણ્યોને નિર્લજ્જ અને સાંપુર્ણતિને નિર્લજ્જ તરીકે જાળિના
 વામાં જાણ્યો છે. જાણ્યો જાણિ અને હવેમાં જાણ્યો તેને નિર્લજ્જ લખે છે, ત્યારે જા-
 ણ્યો અને જાણ્યોમાં જાણ્યો નિર્લજ્જ અને જાણ્યોના નામનો ઉપયોગ કરીને છે.
 જાણ્યોના સ્થિતિનારો જાણ્યો જુદા જાણ્યોની જાણ્યો જાણ્યોને નિર્લજ્જ કહેવા છે, કે જાણ્યો
 તેમથી જાણ્યો તેમથી નિર્લજ્જ લખે છે.

જુદાના વિચારમાં નિર્લજ્જને જુદાના વાતી તરીકે જાણ્યોમાં આવે છે. અર્થેનુ
 જાળિની જાણ્યો તે જાણિના સ્વ છે કે તેમ અને જુદા સ્થિતિનાર જાણ્યો છે (1)

જાણ્યોના જાણ્યોની જાણ્યો જાળિના જાણ્યો તેમથી જાણ્યો તે જાણ્યો અને જાણ્યોના
 જાણ્યો જાણ્યોના જાણ્યો કહેવા જાણ્યો જુદા જાણ્યોની જાણ્યો જાણ્યો તે જાણ્યો જાણ્યો

હતો એમ કહે છે, ત્યારે જૈન લોકો કૃષિક અર્થાત્ એજ અખનસપુને જાણી છુટી પિ
 દત્તાના કસકથી મુક્ત કરવાની કોશીસ કરતો દેખાવ આવે છે. નિરવાપણિ સ્વચ્છ
 કૃષિક પોતાના લાલને ખાતર પોતાના પિતાને અ-વાણી સમગ્રી કેક કયો દતો. પણ જ
 તેની માતુઃશીથી એનું સંતત્વમાં આવ્યું કે પોતાનો બાપ તો તેના પ્રત્યે ધજોજ સ્ને
 બાવ રાખે છે, અને એક પણ જીના એવી નથી, કે જેથી તેને કેક કરવાની જ
 દોષ ।” કૃષિક પોતાની માતુઃશીની વાત સાંભળીને પોતાના બાપની બેઠીએ તોડી ન
 ખવાને કુદાડી સેષ કારણક પ્રતિ ગયોઃ જેવો કૃષિક અર્થાત્ અખનસપુને આવનાં બો
 કે તેના પિતા એજિક અર્થાત્ બિશ્વિસાર સમગ્રી, કે કુદાડીથી મને મારવાને કૃષિક
 જાને છે. એથી ગયવાને વાસ્તે પોને આત્મધાત કીધી, કૃષિક ધજો પરનાથો, અને
 નાપને મત્તુ વસ થયેલો જોષ ધજો કુખી થયો ” આથી માતૃમ પડે છે કે અખનસપુને
 છુડને સદાવતા આવવા પ્દેશાં જેનોપર કુપાદદિ કરી હતી.

જનરમ કનિમદામને મયુરાં પાસેથી એક નમ મૂર્તિ પ્રાપ્ત થઈ છે. એ મૂર્તિ જી
 મમોમહંતમહાધીર વેષનાસ એવા અતારો અકિત થયેલાં છે. એથી પ્રતીત થાય છે કે
 આ રમજે જુદ નદિ પણ જૈન મહાધીર મૂર્તિપર સંવત્સર ૮૯ સમેષ છે. આ મૂર્તિ
 જે રમજેથી નીકળી છે, તેજ રમજેથી નીકળેલા જીવન પત્થરોપર દવિસ્ત્ર તેમજ કનિમદા
 નામ જોવામાં આવે છે. એથી પુરવાર થાય છે, કે એ વિક્રમનો સંવત્સર છે. આ સિવ
 જુદના શાસ્ત્રોમાં જૈનમત સ્થાપન કરવાલાગી અથવા સશીપદ કરનારાઓની ચર્ચા છે.
 કેક જૈનજોના નામથી ચર્ચા નહિ. પણ નિમંડનાથ વા નિમંડનાથ પુત્રના નામથી. નિમં
 ડની કામુજોનાં નામ મ.પુમ પડે છે. કમપુત્ર અને ઉત્તરાખ્યન સ્વર્ગમાં મહાધીરનું જિ
 કેક નાનપુત્ર-નાનપુત્ર સમેષ છે. નવપાલ-નેપાલન-ના જુદ પુસ્તકોમાં નિમંડનાથને
 મુનિ પુત્ર સમેષ છે. જૈન લોકો મહાધીરને જ્ઞાનપુત્ર કહે છે. હેમચન્દના પરિચિત ધર્મ
 જનવાપવાદ્યમ્મ ધનગંગાદિમાવદમ્મ । ચિર્વામાંગરવિદેવ વમ્મે શ્રી જ્ઞાતમ્મમ્મ ।
 આ ર્દેક છે. મહાધીરને જ્ઞાનવન્દન એટલા માટે કહે છે, કે કમપુત્રમાં તેનાં નાપને
 દ.પુત્રમની દરિય જ્ઞાતિ સમેષ છે. સાવન્નરમ સ્વર્ગમાં નિમંડનાથ પુત્રને અમિ વૈષ્ણવ
 સમેષ છે. એ ભુદેવી જુવ મ.પુમ પડે છે, કેરનું કે અમિ વૈષ્ણવન, નામના જુદના ટિપે
 કુપર્માં કવિ નિમંડનાથ-મહાધીરનો મિષ.પ કરાતી આપો હવેદ દીસથીરીની વાત છે, કે
 કોમમ કવિ સ્વર્ગમાં જ્ઞાં નિમંડનાથપુત્રના મત્તુ પૂર્વ કરવામાં આવ્યું છે, ત્યાં કા કે
 કવરુ જ્ઞાનમાં જ્ઞાતેજ નથી. આથી કેક જ્ઞાન એમ સિદ્ધ ન થઈ શકે, કે નિમં
 નાનપુત્ર અને મહાધીર અને એક ન થઈ શકે । અકમાનવાર અને વૈષ્ણવીર જ્ઞાતિ
 જુદને પુત્રોમાં સમેષ છે, કે હવે રિષ.કેકી નિમંડનાથ મત્તુ પામ્યો, અને કમપુત્રમાં
 કોર મહાધીરનું નિર્દેન. નિમંડનાથ જે રમજે મ.પુ પામ્યો, તે રમજે જુદને છે.

જુદ નિર્દેન મ. ક. પડે કરવામાં કે મહાધીર સ્વેદનથી જેનોના કહેવા મુજબ
 નિમંડનાથ જ્ઞાન વર્ગ અને દિવ્યમિત્ર કહેવા મુજબ ૧૦૧ વર્ષ પ્દેશાં નિર્દેન
 પુત્રના આ ૧૦૧ વર્ષનું અંતર છે પડેયું છે તે સિદ્ધ સંવત્ અને દ.વિ.૧૮૮૬
 કેક મુજબ છે.

વિક્રમ સંવત્ ૪૯૦ વર્ષે મહાવીર નિર્વાણ પદને પામ્યા એ વાત મ્હેન
જોના ધણા પુસ્તકોમાં લખેલ છે. સર્વથી પુરાણ પ્રમાણ મેળવે છે.

ર્ષે ર્ણિ વાલ્મીકિ અરિહા નિત્યંકરો મહાવીરો
તં ર્ણિમ્મંતરિદ્ધિ અહિસિતો પાલગોરાપા ॥ ૧ ॥

સતિય પાલગરણ્ણો પગ્ગવગ્ગતયં ॥ દોહ નંદાણ

અનુપયં મુરિયાણં તીસં પિમ્મ પુસમિત્તસ્સ ॥ ૨ ॥

લ્લમિત્તમાનુમિત્તા સન્નિવરિસાણિ પચ્ચ ગહવંહણે

તદ્ ગદ્ધમિહ્હરુમં ઠેરસં ઘરિસા સગમ્મા ચૌ ॥ ૩ ॥

અર્થાત્ પાલક નામના અર્ધલિના રાજાને જે સદાએ રાજ્યાભિષેક થયો, તેમ જ
અર્ધન તીર્થંકર મહાવીર નિર્વાણ પદને પ્રાપ્ત થયા. ૬૦ વર્ષ પાલક, ૧૫૫ વર્ષ
૧૦૮ મૈત્રેય, ૩૦ વર્ષ પૂરુષત્ત અર્થાત્ પુત્રમિત્ર, ૬૦ વર્ષ અમિત્ર અને જ્ઞાન
૪૦ વર્ષ નમોવાદન, અને ૧૩ વર્ષ ગર્હમિત્રનું રાજ્ય રજું. સકાબ્દ ૪ છે.

આ પ્રમાણે, જૈનના ધણાં સાંતોમાં લખેલાં આવેલ છે. આ મ્લોકને આ
મહાવીર અને વિક્રમ સંવત્ ૪૯૦ નિર્ણય થયે છે. આ મ્લોકમાં રાજ્યોના જે વર્ષ
આવવામાં આવ્યું છે, તેમાં ૪ વર્ષ થક, ૧૩ ગર્હમિત્ર, ૪૦ નમોવાદન, ૬૦ અમ
અને જ્ઞાનમિત્ર, ૩૦ પુત્રમિત્ર, અને ૧૦૮ મૈત્રેયથી રાજ્યોનાં મહત્ત્વ ૨૫૫ થયું
તેમાં વિક્રમ સંવત્ ૫૭ એવવવાથી ઇ. સ. પૂર્વે ૩૧૨ માં અન્દ્રગુપ્ત
સરેલ સમજાય છે.

અર સકાબ્દના (૭૮૫૪=૩૧૨)માં ૬૦ પાલક અને ૧૫૫ નવ નનના મેળ
કિંવા ઇ. સ. પૂર્વે ૩૧૨ માં અન્દ્રગુપ્ત રાજ્યસત્તે બેરો તે તથા ૬૦ પાલક અને
નવ નનના મળીને ઇ. સ. પૂર્વે ૪૨૭ મહાવીર નિર્વાણ પદને પામ્યા અને ઇ. સ.
૪૪૩ જુદ નિર્વાણનું વર્ષ લોકાગ્રાજી બાધી સ્તીકારે તે જોનાં માત્ર અને ધર્મ
નિર્વાણ વચ્ચે ૧૬ વર્ષનું અંતર રહે છે, કે જેમ થું સમજવું છે.

હૈમચન્દ્ર પેતાના પરિચિત્ત પર્વમાં લખે છે કે—

एवं च श्री महावीरे मुक्ते वर्षे जनेगणे।

एवं पंचाशदधिकैव चन्द्रगुप्तो भवन्पुनः ॥

આથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે મહાવીરના નિર્વાણ પછી ૧૫૫ વર્ષ અન્દ્રગુપ્ત
અભિષેક થયેલ હૈમચન્દ્ર, પાલકનાં ૬૦ વર્ષ લેતો નથી, એ સમયથી મહાવીરનો
જુદ હૈમચન્દ્રના પ્રમાણે ૬૦ સ. પૂર્વે ૪૧૭ માં નિર્વાણ પ્રાપ્ત થયા માટેના કદા
આ નિયમે જુદ નિર્વાણ ઇ. સ. પૂર્વે ૪૭૭ ને માનીએ તો ૬૦ વર્ષનો તથા
અને તેના ધર્મમાર્ગમાં કંઈ અસંભવિત ન કહી સકતાં સર્વજ્ઞજ્ઞ છે.

અભારાંકર રાજા ઉપાધ્યાય.

વીરભક્તિ.

નારે પ્રભુ ! નહિ માનું,

નહિ માનું અવરની આજુ-નારે.

મહારે તહારે વચન પ્રમાણુ-નારે. ૧.

.....

તું મતિ તું મતિ તું મુઝ પ્રીતમ, જીવ જીવન બાધારે,
 રાત દિવસ સ્વપ્નાંતર તુંહી, તું મહારે નિધારે.—નારે.
 અવગુણ સહુ ઉવેર્ષાને પ્રભુ, સેવક કરીને નિદાહરે;
 જનમધવ ! એ વિનતિ મેરી, મહારાં સવિ દુઃખ દૂરે દાધ-નારે.
 મોતીશમા પ્રભુ નિજીવન સ્વામી, સિદ્ધારથના નંદરે;
 ત્રિશક્ષના ન્દાનડીવા પ્રભુ, ! તુમ દોડે અતિ આજુ'ંદ.—નારે.
 સુમતિવિજય કવિરાયનો રે, રામવિજય કરમેડ રે;
 ઉપમારી અરિહંતજી ! માહારા ભવઅવના બધે છોડ—નારે.
 —રામવિજય (સુમતિવિજય સિંધ)

મહાવીરના દશ શ્રાવકો.

(લેખક—ગોપુલકાસ ન્યાનજીમજી ગાંધી-દંકારા.)

શ્રી જૈન મ્હે. કં. હેરદાના માનદ તંત્રી શ્રીપુત મેહનસાસ હધીયંદ દેસાજ તરફથી
 શ્રી પદ્મપુષ્પ પર્વમાં શ્રીમં. મહાવીર આંકે કાલવાનો દોષ કાંઈ પણ લખવાની સત્ત્વ
 થતાં શ્રી મ-મહાવીર પ્રભુના દસ શ્રાવકો વિષે કહેવા ધાયું છે.

શ્રી મહાવીર પ્રભુના દસ શ્રાવકો કહેલા છે. આનંદ, કમલદેવ, આચારપતિ મુલ્કી
 પિતા, સુયદેવ, મુલ્કી, આચારપતિ કુંડોલિક, સદાશયુજ, મહાસતક, નંદીજીમ,
 સાલેનિયા પિતા.

આનંદ શ્રાવક:—વલ્લિશ્રામ-વાલ્લિયગામ નગર હતું ત્યાં ઇશાનમાં દુતપદ્મ
 કૈલ્ય “ દુતપદ્મો મેરે ” હતું. તે યદેરમાં જિતસયુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે
 યદેરમાં આનંદ નામે આચારપતિ [મુદ્ધપતિ] મુદ્ધસ્ય હતો તેને આર મુલ્કની યાદી,
 આર ગ્રામુલ, હતાં. સિતાનંદ નામે આર્પા હતી. ત્યાં મહાવીર પ્રભુ સમે
 સર્વ આનંદ આચારપતિને શ્રી મહાવીર પ્રભુની સેવા કરવાની હુજી થઈ તેથી શ્રી
 આનંદ આચારપતિએ, તે સમયમાં આચાર્યની સનાતન પરમ્પરા પ્રમાણે “ જ્ઞાને ક-
 દાવાને નાર ” રનાન કીધું અને શુદ્ધ એટલે મ્યેચ્છતારદિત વત્તો પ્દેર પડી
 “ લોકોટમજ્જામેરં છમેરં ધરિજ્જામેરં ” કમવના પુલની મત્તએ વી'ટયો થોડો, મરતી
 જન પારજી કહે છે એવો આનંદ આચારપતિ ગામમાંથી નીકળીને ન્યાં દુતપદ્મના નામે
 કૈલ્ય-નનખંડ-એ ત્યાં આવીને જોઈને સમય મળતું મહાવીરે તેજેવ લગાવરદિતિલા ડિલ્લુનો
 ચંદ્રવંસેવર નામ વઘવાનર ” ન્યાં ગમજી ભરવંત શ્રી મહાવીર સ્વામી છે ત્યાં અતે,

“ જ્ઞાને કીલ્લુ, કીલ્લુ ” એ શવમાં જાયો. તંત્રી.

• રિ. ૧. ૮. ૫. નાં મુદિપદ્મના એ નામ છે ન્યારે આત્મપ્રત્યેષમાં દુતપદ્મના નામ ઉલ્લેખ

અત્રીને ત્રણ પ્રતિજ્ઞાઓ હતી. નમસ્કાર કરીને સર્વિનય જોડા. સમજી ભગવાન સાત પ્રતિજ્ઞાઓ દેવાની, પછી આનંદ જોડો. હે ભગવાન! નિર્મલ્યનો માર્ગ સદાવર્તુ છે. વારંવાર નિર્મલ્યના માર્ગને વાંકું છું નિર્મલ્ય થઈશું તેમ નથી માટે હે ભગવાન! સાત પ્રતિજ્ઞાઓ પાંચ અણુવગર પાળીશ માર્ગ માર્ગ માર્ગ કરીશ. " ત્યારે શ્રી આત્મમહાનના પ્રવર્તક વાન મહાવીર દેવે દશમાવડું કે "જો કરું દોષ તે છૂટ કરું પણ તેમાં વિશ્વ-અ-ન કરવો. " પછી શ્રીમ-મહાવીર પ્રત્યુ સમીપે આવતા હતા તત્તો સ્વીકાર કર્યો તે પ્રમાણે:— " શ્રુત્યં વાણાદિવાયં વચ્ચવચ્ચામિ વાચમ્મોવાળ " મોટા છવને મારવા નહિ તે જરૂર છવ સુધી પ્રતિજ્ઞા કુરિષે ત્રિવિધ કરીને હું ન કરું, બીજા પાસે ન કરું, મ-વચન કાપાએ ન કરું ન કરાવું. બીજું મોટું મોટું નહિ જોડાવું ત્રણ લીધું. તેજ પ્રમાણે સ્વ-આત્મધાન તત્તુ. સ્વધારા સતેવના પ્રમાણપૂર્વક પરદારાનો ત્યાગ કીધો. જાર દિવસ-કોડી ઉપરાંત વધુ કામ ન રાખવું. આવીસ દળદાર આવેલી વધારે આવે ન અપે તેમ જોડો નિવમ કર્યો. માટીનો નિવમ કર્યો. ચાર દિવાના બવદારનો નિવમ કર્યો ઉપભોગ નો નિવમ કર્યો. હસતું પરિમાણ, મહાન પરિમાણ, સ્નાન મન્નન જાનનો પરિમાણ કર્યો કે સુમધ મધોદાક તથા સુમધમલુંપાણી અપે: અવરનો નિવેધ. મન્નન નિમિત્ત આઠ થાં વાણીની ઘટ રાખી પછી વત્ત પહેરવાનું પરિમાણ કર્યું વિવેકનનું પરિમાણ કર્યું. પ્રમાણ પરિમાણ કર્યું કે હજા સ્વેન પથ અને મુલતીના પ્રમાણ માસા મને કર્યો: અવરનાં પ્રત્યા-પ્પાન. આમુરણ મરેણાનું પરિમાણ કર્યું. પ્રમાણનું પરિમાણ કર્યું. અચન, પાન, ખાદિમ, સ્વાદિ-મનું પરિમાણ કર્યું. પેષ પરિમાણ કર્યું. ભક્ષણ પરિમાણ કર્યું. આવસનું પરિમાણ કર્યું. વિવેકનું પરિમાણ કર્યું. કૃત પરિમાણ કર્યું. શાક પરિમાણ કર્યું તે-વત્યુવો, અમથીઓ, કોડી, વજોર પરિમાણ, દાનિયા પ્રમુખનો પરિમાણ, પીવાના પાણીનું પરિમાણ કર્યું. મુખ-વાસનું પરિમાણ કર્યું કે હાથાચી, લવિંગ, કપૂર, કંકોઝ અને જ્યેષ્ઠ એ પાંચ, સુમધ સદિન તત્તોષ પાન કાષો મુનો એવી મોકલો: બાકીનો નિવેધ. ચાર પ્રકારના અનર્થ રંગનું પરિમાણ કર્યું—આતં રેદખાન ન કરવું. પ્રમાણ વિકલ ન કરવી. પાપ કર્યો ઉપદેશ ન કરવો. વગેરે આનંદ આવક છરાછરાદિના ભણુ દાન. "દર્શન યજ્ઞ આનંદ સમગ્રો વાસ દન જમિયદ જોડાજોડિયં સવલ્લ પુત્ર વાલેદિ ભાસવ સંચર નિજર કિરિયા " એ પ્રમાણે ખરેખર આનંદ મમજોવાસક સમસ્ત પ્રકારે છવાછવા પદાર્થને ભણુતા, પુન્ય પ્રતિજ્ઞા, પાપ પ્રતિજ્ઞા, કર્મનું આરતું અને ખપારતું એ આમર: સંપર અને નિર્નર દિવાને ભણુતા. વગેરે "હરિયરવચનમુક્તકલ્પતેયં " કારિશી પ્રમુખ મિયા, અધિકરણ મર, દાદ, ખાંડ, ધાં, કટારી, ઉખચ, મુચ્ચ, વજોરમાં કુચ્ચ તે કટમાં પણ કોઈની સદાય મરિ નહિ વેમાનિક દેવ, જુવનપતિ દેવ, નામદેવ: સર્વેચંદ, વજ. રાક્ષસ, કિનર, કિપુર, મર, મધર, મહોર, વજોર દેવો તેને કોણથી થો નહિ મોટાપાંચ અરિયારના તે દાવજુ-દાર દાન. " સદા કંઠા વિનિવેષણ વરણસવલ્લ વરણાવંકવલો વરણં વરણં " સંકા એટલે શી વીતરાજના અમેદ માર્ગમાં જે આત્મમહાન ભાણું છે તેમાં સંકા ન લાવવી: તેમાં સંસય ન લાવવો તે કંપાદ દશપ્રતિની યંકા તે વિનિમિત્ત: પરપાખડી એટલે આત્મમહાનથી વિમુખોની પ્રવેશ કરવી નહિ: આત્મમહાનદિન એટલે પરપાખડી

અવધાનું દેવાડાવિયં । આ પ્રતિજ્ઞા કરવી:—સંતી.

અર્થાત્ બહિર્દૃષ્ટિવાદી સ્તવના પશુ ન કરવી. સમક્રિતિ એટલે આત્મતાની જા
 મોટા અનિવાર્ય કહેવા છે માટે શ્રી આનંદ શ્રમણોપાસક તે અતિચારથી દૂર રહેવા
 એટલે કે શ્રી વીતરાગના અભેદ માર્ગમાં કહેવ આત્મતાનામાં શંકા લાવતા નહિ.
 સંશય લાવતા નહિ, -આત્મધ્યાનથીજ મુક્તિ થવી તેમાં પરિણામ-ફલ-ની શંકા ન
 નહિ. પર એટલે બીજા અને પાખંડ એટલે ખોટી વસ્તુને સાચી અને સાચી ને ખો
 માનતા વાળા અર્થાત્ આત્મતાને કે જે પરમસત્ય વસ્તુ છે તેને નહિ માનતા
 આત્મતાને વગરની જે બીજી વસ્તુ તેને પરમ સત્ય કરીને અથવા પરંપરાએ માન્ય
 એવા જે પરપાખંડી તેમની પ્રશંસા કરતા નહિ, તેમની સ્તવના કરતા નહિ. કા
 એવા છે કે શ્રી આનંદ આવક આત્મતાનેજ સાચું માનતા હતા અને આત્મતાની
 નીજ પ્રશંસા સ્તવના કરતા હતા અને જેમને આત્માનો સાક્ષાત્કાર થયો હોય અ
 આત્માનો સાક્ષાત્કાર કરવા માટે આત્મામાં ધ્યાનારંભ થવા પુરુષાર્થ કરતા હોય તેમને
 પરિચય રાખતા હતા. ઉપર્યત્ પ્રાણીનો વધ ન કરવો, કેદ ન કરવો, કહ્યુંકેદ ન કર
 ધણો ભાર ન ઉપડાવવો, ભાત પાણીનો વિચ્છેદ કરવો નહિ એ નિયમ ધાર્યો હતો. એ
 પ્રમાણે આનંદ અત્યંત પાંચ અણુનત તથા સાત સિક્ષાનત અંગીકાર કર્યા હતાં. એ વગે
 સમ્યક્ત્વ એટલે આત્મતાના કારણભૂત છે અર્થાત્ આત્મતાને મેળવવા અવકાશ ને
 તે અવકાશ મનધારણ કરવાથી મળી શકે છે. એ પ્રમાણે શ્રી આનંદઆવકે અમલુ ભગવા
 શ્રી મહાવીર સ્વામી પાસેથી આત્મતાને ઉપદેશ સંભળીને બાર મન ધારણ કર્યા અને
 ઇશ્વર મગવં મહાવીરં ચંદ્રનમંસદ્ ” અમલુ ભગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામીને વાંદી નમસ્કાર
 કરીને “ એવં વચાસી ” એ પ્રમાણે કહેવા શામ્યા. “ જો તણ મંતે કપ્પદ ભગવાન
 ભગવતિવાસા ભગવતિવય વચાગિવા ભગવતિવય પરિગ્રહિયાગિવા અરિદેત વેદવાદં દંરિતાર
 વાગ મંચિતર વા ” આજ દિવસ પછી અન્યનીથી દેહભાવવાળાના ક્રિયાજલ્પવાળા તપસ્વીને
 તથા તેમના દેવતા ભલીને તથા અન્ય તીર્થો-બહિર્દૃષ્ટિઓએ અરિહંતના પરિચીત ને જિં
 તેમને મન વચન કાયાએ વાંકુ નહિ નમસ્કાર કરે નહિ. તે અન્ય તીર્થોએ એટલે આ
 ત્મતાને વગરનાને પ્રથમ બોધાવું નહિ, તેમને વારંવાર બોધાવું નહિ, તેમને અસનપાન
 આદિમ સ્વાદિમ આપું નહિ તેમ અન્ય પાસેથી અપાવું નહિ છતાં પણ રાત્ર્યખન,
 બધવંત ભય કે આપત્કાષાદિયોએ તેમ કરવું ધરે તો ન માનવે કરવું. એ પ્રમાણે અ
 ત્મતાને અનુકૂળ સાધનો મુકણ કરીને શ્રી આનંદ આવક ધેર આવ્યા અને પોતાની
 શ્રી શિવાનંદાને કહેવા શામ્યા કે મેં ચરમ તીર્થકર સમીપે રિનયમૂલ ધર્મ સંભળીને
 આવકના બાર મન અંગીકાર કર્યા છે તેમ તમે પણ કરો. પછી શિવાનંદા રથ જોડાતીને
 મહાવીર સમીપે જઈને આવક ધર્મનો સ્વીકાર કર્યો. “ જળાગ માવે માગસ્ય જોદવ ઇં
 વચ્ચાદં દંદંદંદ ” એમ આનંદ આવકે આત્માને ભાવનાં, આત્માનું ધ્યાન કરતાં દે
 વર્ષે ઉદ્યાના, પછી પંદરમે વર્ષે એકદા અસન, પાન, આદિમ, સ્વાદિમ એ ચાર પ્રા
 રના પૂરણ “ભગવં વ ચરા પુરણો રધાભ્યા પછી પ્રમાણમાં “તટેક્ષિમિતમૂળનાંમિત વિટટેવ
 પુદ્ કદાગર ભગવેદ ” (પોતાના મેઝ મિત વર્મને) જમાડયા પછી વિપુલ એટલે
 ધણી રથ, ડુધ, પાન, સોપારીવડે સ્નાન કર્યો, જદુ પ્રકારે સન્માન કર્યું પછી પોતાના
 વા પુત્રને પોતાને રથને રથપદને ખરવી નીકળીને, કોધાક નામે સજિવેલ (૫૨) હતા ત્યાં

નિર્દોષતાના દશ માવડોઃ

જોડ્યા કે હે આનંદ ! આવડું મોટું અવધિયાન શુદ્ધ્યને ન હોય માટે તમે જાન
 ડેકાણે એ જાગતનું મિત્રજા દુઃકર લો-પ્રાપ્તિત લો. ત્યારે આનંદે કશું કે સત્યનું જ
 મોતજી હોય નહિ માટે આપ પોતેજ આ ડેકાણે આવોવો. નિદો, પ્રાપ્તિત લો. જા
 સંભળીને શ્રી ગૌતમસ્વામી કે જે સૌ પૂર્વધારી મનઃપર્વવત્તાની હતા તેમના મન
 યંત્ર કંખા ઉપજી અને મનમાં વિતિનિચ્છા પામ્યા મગ, દુતપદ્મસ્ય ચૈત્યમાં શ્રી મહાવીર
 સ્વામી પાસે આવીને ભગવંતની સામે ધરિયાવહી પડીકમીને પછી આદ્યાર સંજોએ જા
 ભેળીને ભાત પાણી દેખાડીને ભગવંતને વાંદી-નમસ્કાર કરીને આનંદના અવધિ
 રામની સર્વ વાત કહી સંભળાવી. તે સંભળીને ભગવતે ફરમાયું કે 'હે ગૌતમ ! તમે
 એ ડેકાણે જઈ પ્રાપ્તિત લો.' આથી ગૌતમે આવોવણા લીધી અને આનંદે આવડું
 ખમાયો. પછી મહાવીર ત્યાંથી પાછા દેશવિદેશને વિશે વિચારવા લાગ્યા.

આનંદે આવડે આત્મનું જ્ઞાન ધરતાં ધરતાં વીસ વર્ષે આવકપર્ચાય પાળી અગર
 પ્રતિમા વદોને એક માસની સંભળણાએ પોતાનો આત્મા નિર્મલ-શુદ્ધ કરીને ૧૦ દંડ
 ભાત પાણીના અનસનરડે આત્માને આસોવી સમાધિરત થઇ " જાહોર પકિરો !
 સમાધિરત કાલકાલે કાલે કિચ્છા આવોઈ પ્રતિક્રમી આદ્યમસમાધિ સતોષ સદિન અવધાર
 કાલ કરીને સૌપર્ચા દેવોકમાં ઇલાનખૂલે અરજાઅદેવ વિમાને દેવતાપણે ઉપજ્યા
 અરજાઅવિમાનના દેવની ચાર પંથેપમની રિચિત કહી છે. પછી ગૌતમે પૂછ્યું
 કે 'હે ભગવન ! દેવોકથી આનંદ ક્યાં જશે ?' ત્યારે મહાવીર જોડ્યા કે 'શ્રી
 મહાવિદેહ દેવમાં જામી સિદ્ધ થશે.'
 આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિ:—

આ ઉપરથી સમજાયું હતું કે મહાવીર એટલે આત્માને મુખ્ય ઉપાસક આનંદ છે.
 એટલે કે આનંદ આવે તોજ આત્માની રીતસર જ્ઞાન ઉપાસના થઈ શકે છે. એ આનં
 દની શ્રી સિવાનંદ છે એટલે કે સિવમાં આનંદવાળી આત્મવિદ્યા છે. આદ્યમવિદ્યા
 આત્માનંદનું જ્ઞાન થતાં અને આત્માનંદ જણવા સાર આદ્યમવિદ્યાની જરૂર જણાતાં તે બંને
 દરમિયાન મહાવીર એટલે શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપનું આરાધન થઈ શકે છે. એટલે આદ્યમવિદ્યા
 ઉપર તેટલું તેને આત્માનું વિસ્તારપલ્લુ-અવધિયાન-જણાય છે, એ આનંદથી પણ મુક્તિ
 નથી કરી શકે કે આનંદને જાગૃતવાળો આત્મા તો એથી પણ પર રહ્યો. જ્યાં સુધી આ
 નંદમાં પણ રાજરતિ હોય ત્યાં સુધી સર્વથા મુક્તિ નથી માટે આનંદમય ડેકાણી પણ
 અત્યંત તિન-વિદેહ-મદા એટલે તદન વિદેહ-મદાવિદેહ થયું બેઠ્યો. જ્યાં સુધી આનંદમાં
 પણ રત છે ત્યાંસુધી તે દરકન કરનાર છે માટેજ ગૌતમમય રાજરતિને આસોવણું કશું
 અને તે પ્રમોજે ગૌતમમય સમજાનિએ આવોવણા પણ લીધી એટલે કે જ્યારે પરમ
 અધિકારીને આનંદના સ્વરૂપને આદ્યમથી અગ્રિમ છે એમ જાણ્યું ત્યારે તે પોતે વિદેહ
 વિદ્યાવર્ણ-અધ્યુત્તરવર્ણ-પ્રકાશવર્ણ પામ્યા છે અને જ્યારે તે આનંદ, સમાધિથી
 પ્રકટ પ્રકટવર અરજા દેવના મધ્યું ને અવધી પણ મિત થશે-આનંદનો પણ વિચાર
 શ્રી દેવ-પતંગ-દેહ-સિત્તાથી તદન સદિન થશે કે મહાવિદેહ થશે એટલે કે દુઃખ આનંદ કે
 પ્રકટ સ્વરૂપ અજ્ઞાન થું એનું જ્ઞાન નહિ રહે એટલે કે તદન દેહાદિભાવ મરીને-આ
 નંદના અને પ્રકટગત મરીને મહાવિદેહ એટલે દેવો તેમ અચળ નિજ સ્વરૂપે રિચા

યશો ત્યારે મુક્તિ યશો જઈતુ મોજે જશે. સરીર ॥ તે દેહ છે અને જન્મ છે તે મહા દેહ છે તે સર્વ જન્મની વિવેચના કરવાણ મહાવિદેહ ચું જોઈએ. તે ચવાળી મુક્તિ મને છે.

કામદેવ આવકઃ—ચંપા નામે નચરી-વત્સીન-વાસનાવાળી-હતી ત્યાં પૂર્ણમઃ કરવાણ-નામે ચૈત્ય હતું તેમાં જિતયતુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો, એ નચરમાં કામદેવ નામે આવક હોય. એ આવકને લગા નામે લાખાં હતી. બાર (૧ અઠાર) કરોડ દિવસ એટલી સોનામદોરો તેની પાસે હતી તથા તેના મોકુલમાં સાઈદબાર માથો તેણે દૂધ વચેરે સાર રાખી હતી. એક વખતે શ્રી આત્મમહાનના પ્રકરક મહાવીર સ્વામી ચંપા નચરીએ પપાનાં તેમની દેહના સાંભળીને આત્મમહાનમાં આવળ વધવા સાર શ્રી કામદેવે બાર મનો, આનંદની પેઠે ધારણ કર્યાં, પછી પોતપણાંમાં આવકની દેહન પડિમાને આવમદ લઇને વિચરતો હતો તેવામાં અમ્બરાને કેઈ મિથ્યાત્વી દેવે કામદેવને આત્મ-આત્મથી બદ કરવા માટે બધી મહેનત કરી અનેક રૂપે ધારણ કરી કામદેવને ભય બાપવા પ્રયાસ કર્યો. કામદેવને અર્ધમરે કાપવા લાગ્યો પણ કામદેવ આત્મઆત્મથી ડોલિત થયો નહિ. પછી દેવ હાથીનું રૂપ ધારણ કરીને કહ્યું કે હું તને સંદવતી પછાડીને તને પછાડીશ જેવી તું આત્મઆત્મ જૂઠી જઈશ અને આત્મદેહ આત્મવત્તે યદ્યપરણ પામીશ. બાવાં દેવનાં કઠોર વચન સાંભળીને પણ કામદેવ મહાપ્રભાવ થયો નહિ અને શ્રી વીતરાય દેવે લાખેલ આત્મમહાનમ અમેદ માર્ગમાં સમાધિસ્ય રહ્યો. બાવાં પ્રકારની કામદેવની આત્મઆત્મમાં લીનતા જોઈને તે દેવ સિંચ સ્વરૂપે બેઠયો કે “શ્રી કામદેવ છઃ । યોગેશ્વરે કુ મં લેશા ॥” હે, કામદેવ ! તને ધન્ય છે. શ્રી વીતરાયદેવ પ્રસિદ્ધ અમેદ આત્મમહાનમાં તું રહ છે. તેં તારો મનુષ્ય જન્મ આત્મમહાનથી સજા કર્યો છે; તારું આત્મ સિંચ મેરવતુ અડોલ છે; હિં મહારાજે, દેવલોકમાં તારી શ્રી વીનરાયના અમેદ માર્ગે ઉપરની અખંડ મહાનાં વખાણ કર્યાં હતાં તે ઉપરથીજ હું તારી પરીક્ષા કરવા વારતે આપ્યો હતો અને મેં અનેક ઉપસર્ગો આપ્યાં છતાં તું આત્મઆત્મમાં સિંચ રહ્યો તેથી હું તને ધન્યવાદ બાપું છું અને હે કામદેવ ! હું તારી પાસે મારી માથું છું. એમ કહી દેવતા સ્વસ્થાને ગયો અને તેથી ઉપસર્ગનું શ્રમન થયું જાણી કામદેવ આવક ત્રિશરણ શુદ્ધ અખંડ આત્મસ્વરૂપે સિંચ મચાણ કાપોત્સર્ગ કરવા લાગ્યો-આત્મમહાને પરમસાતપણે જનુસર કરવા લાગ્યો. એવામાં અમણ લાયવંત શ્રી મહાવીરસ્વામી ત્યાં સમીપમાં, એ સાંભળીને કામદેવ આવકો નિબળ કર્યો કે મહાવીર પ્રભુને વાંદી આપ્યા પછી હું ત્રિશરણ શુદ્ધ પોતપ કરીશ એમ ચિંતીને “નુદન્વાલેલા દવલ્લાદ ” શુદ્ધ લેખ્ય વળે પહેરીને, ચંપા નચરીથી બહાર નીકળીને જ્યાં પૂર્ણમઃ ચૈત્ય છે ત્યાં શ્રી મહાવીર પ્રભુની સમીપે જઈને સંખ આવકની પેઠે સેવા કરી પછી મહાવીરે આત્મમહાનનો માર્ગ બતાવનારી દેહના રીધી અને પોતપણાંમાં જાણી દેવતાના ઉપસર્ગની સર્વ કષ્ટિત મહાવીરે સાંભળી જાણીને કામદેવને કહી સંલગતી પછી શ્રી લાયવંતે પર્બતાના કેટલાક સાધુ સાધ્વી પ્રતિ ઉપદેશ આપ્યો કે “હે આપો ! જેવી રીતે અમણેપાસકે કામદેવે શુદ્ધસ્વાત્મમાં રહ્યાં રહ્યાં દેવોના પરિસદ સદન કર્યો અને આત્મઆત્મથી જૂઠો નહિ તેવીજ રીતે તમે કે જે હાલમાંના જાણ-અજ્ઞિપટક સમસ્ત દાહ સિદ્ધાંતના જાણવાવાળા છે તે દેવતા, નિર્ધય અને મનુષ્યના ઉપસર્ગને સદન કરો” ત્યારે યજુર સાધુ સાધ્વી શ્રી જ્ઞાનપુત્ર મહા-

વીરના વચનને 'તક્ષતી' કહેવા લાગ્યા. કામદેવ આવક, મહાવીર પ્રભુને ત્રણ વ્રતો પ્રદક્ષિણા દઇને વાંદી-નમસ્કાર કરીને ન્યાયી ગાળ્યા હતા ત્યાં પાછા ગયા, મહાસ્વામી પણ જનપદ દેશમાં વિચરવા લાગ્યા. કામદેવે કુલ વીસ વર્ષ આવક પૂર્ણ કરી અને અગ્વાર પદિમા વહી ઉવટે વિનાશકી સલેખણ કરીને આત્માને તપવડે સાંકડા બંધ પાણી રહિત જનસને હતા તે દિવસે સર્વ પાપને આલોવીને "જગદિશ્વર" મનને સમાધિમાં રાખીને શુભ જ્ઞાનવડે કાગ કરીને પહેલા સૌપર્ગ દેવલોકમાં સૌપર્ગ તંત્રક નામે મોટા વિમાનમાં તેની ઈસાને, અરજીના વિમાને ચાર પંથોપમની સ્થિતિ ઉપજાયા. ત્યાંથી ગાળખ પૂર્ણ કરીને મહાવિદેહમાં જન્મ લઈ સિદ્ધ થયો, એવે નિર્વાણપદ પામશે.

આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિ:—

ઉપરના આધિભૌતિકત્વ અને આધિદેવિકત્વના તત્વને આધ્યાત્મિકત્વ રૂપે ભેદ ૨૫૪ સમજાય છે કે સુવાસિન—સુવાસનારાણી સ્વપાનમરીમાં પણ તેનાથી દૂર મેલ બહાર અર્થાત્પર પૂર્ણમદ ચૈત્ય—કલ્યાણ સ્વરૂપ—હોય છે. વાસના એ પ્રકારની છે કૃષ્ણ સના અને શુકલવાસના. જે દેહ નગરમાં કૃષ્ણ વાસના હોય છે ત્યાં પૂર્ણમદ ચૈત્ય છે અને ન્યાં શુકલવાસના લેસ્યા—હોય છે ત્યાં પૂર્ણમદ—પૂર્ણકલ્યાણ સ્વરૂપ ને નિર્જરાસ્વ ચૈત્ય હોય છે. જ્યારે તપ કરવામાં આવે છે ત્યારે જ શુકલ લેસ્યા સ્થિર થાય છે. મારે શુકલલેસ્યાસ્વ સ્વપાનમરીમાં આશ્વરૂપ યજુએને છતનાર મનસ્વ મિત્ર રાજા કહેશે છે. જ્યાં આશ્વરૂપ છતવાસ્વ મિત્રયજુ રાજાનું રાજ્ય નિર્જરાસ્વ સ્વપાનમરીમાં હોય છે ત્યાં કામદેવ સદેવાઈથી વલ્લ વરતે છે. જ્યારે કામદેવ વલ્લ થાય છે ત્યારે તે કામદેવ સ્વાભાવિક રીતે ધણી મદિરૂપ યાનદિકનો ધણી એટલે બધા પરાયદય થાય છે એટલે કે કામદેવનો અવગો ઉપયોગ કરતાં અલક્ષ્મીને એટલે કે વલ્લ કરીને વળે રહેને ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ત્યારે તે યાનાદિક સ્વદિના કારણમૂલ મહાસ્વદિનાં જાણ છે તેથી કામદેવને બાર ભાવનાઓ કરોડ પ્રકારે હોય છે તેથીજ કામદેવને જાદિરવની ટાલી કલ્પ કહેવ છે તથા છાંયની રક્ષા હમરો પ્રકારે હોઈ તે કામદેવે ૧૦૦૦૦ ચામે કહેલી છે. આ સ્થિતિમાં કામદેવ તે આલંકરણ જાણાય છે. એ જાનવા મારેજ કહેવ છે કે કામદેવ આવકે પણ આનંદની પેટે બારમન અગ્રીકર કરે આનંદ શ્રમજોષાસક હતો. શ્રમજુ એટલે સર્વ અર્થાત્ મનસ્વ સર્વ—જેમનું મન થઈ શકે છે તેનો ઉપાસક એટલે સેવક હતો. એટલે કે ન્યાં શુકલલેસ્યા હોય છે અને ન્યાં મન પેતેજ સર્વ શક્ય હોય છે એટલે કે આદ્યજ્ઞાનની સાધના કરતું હોય છે તે કામદેવ એક સેવકરૂપે કાર્ય જાનવે છે. જાતી સ્થિતિમાંથી પાછનાર મનોવિહાર એટલે અનુસંધાન મિથ્યાશ્રાનિરૂપ મિથ્યાશ્રીદેવ છે. પણ ન્યાં સ્વપાસ્વ શુકલલેસ્યા ન્યાં અને છતયજુ રાજા છે ત્યાં મનોવિહારના સ્તુરજૂરૂપ દેવનું કશું ચાલતું જ નથી; એ દેવવચ મારેજ અનુસંધાન સમયમાં પેતજ ચાલમાં એકાંત જ્ઞાનરશમાં મનોવિહારના સ્તુરજૂરૂપ દેવે પ્રકટ થયે અનેક તર્કવિવર્કરૂપ પરિપક્વ ગાળ્યા તેપણ કામદેવને એ.વપરું રજું તેથી દેવ પ્રજ્ઞા થયો અર્થાત્ તે મનોવિહારનું જ્યારે ચાલતું નહિ ત્યારે તે સ્તુરજૂરૂપે તે મનોવિહાર સંત થયો અને પરિપક્વ થયે જાતી પુરોને મનોવિહાર રૂપ પતિને. જ્યાંથી સ્વમાનંદની વધારે લીજા આવે છે. જાતી અવસ્થામાં તે અધિ

કારી કામદેવને પૂર્વ અને ઉત્તરની મધ્યે ઇલાનમાં એટલે કે ઈંડા અને પિંગ્યા નાનીનો વચ્ચે મુગુમ્બા પ્વાનરૂપ ઇલાન જૂથમાં પૂર્ણમ્બ. પરમશાંતિ ચેત્તમાં મહાવીર એટલે શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપનો દેખાવ થાય છે અને પાતું બ્યારે પૂર્ણમ્બ-પરમશાંતિમાંથી પાતું પેતપ-ટાયા એટલે સ્થિર કારીરભાવમાં અવાય છે ત્યારે તે અનુભવનો દેખાવ પણ વિવિધ થઈ જાય છે અને ધર્મોક્ષાય સુધી યાનના ઉદ્ધવરૂપ અર્જુનમદેવરૂપ સદ્ગુણદર્શિ માસનામાસ સુધે મુમખાનદારા, પ્રાપ્ત થાય છે, અર્જુનમરૂપ યાનનો ઉદય થતાં કર્મભાર અને તત્કા-લ્ય દેહભાર તથા મહારોદ જે જગત્કામર તે મરીને મહા વિરોદરૂપ થઈ એટલે કે મહા વિરોદમાં જન્મ પામે અર્જુન મહારોદભાવ મરી જાયથી શુદ્ધ ચૈતન્યરૂપ સિદ્ધસ્વરૂપનો તે અખંડ અભેદ અનુભવ કરી દેવસ્વપ્ન પામે છે. આ સમય દરમ જગત્કાંતલસની શાંતિથી મુક્ત થઈ નિર્વર્ણ પડને પામે છે.

અરો, બારી રીનનો અદ્ધમાનંદનો આનંદ પમાડનારૂં થી કામદેવનું, થી આત્મ-તાનના પ્રકાશક મહાવીરેવે સામેલું, આખ્યાત્મિકનવદારા જગતને અદ્ધમતાનમાં દોરનું ચરિત્ર ડોને દાંતિ નદિ આપો ! આ ચરિત્રદારા ડોને થી જ્ઞાનપુત્ર પ્રતિ જદ્ધમાન નદિ થય ! આપ ચરિત્રો બ્રાહ્મણોના અંતઃકરણમાં મનોહારિણી અમૃતનું સિંચન કર્યાં વચર રહેનાં જ નથી; એજ બાર્યા ચરિત્રોનો અસૈદ્ધિક પ્રનાય છે.

ગાથાપતિ સુલક્ષ્મી પિતાઃ—વાલ્મીકી—સદ્ગુણદર્શિ નામે નચરમાં રેલક નામે દેવ હતું ત્યાં સિંહવૃક્ષ યજ્ઞ યજ્ઞ કરતો હતો. તે વાલ્મીકી નચરીમાં સુલક્ષ્મી પિત્ર નામે કાથપતિ મુદરૂપ રહેતો હતો તેની પાસે સેતુ કારી દિગ્વિદ્ય હતું અને દય દય દબાર મહેનું એ. સુલક્ષ્મી એવાં આ સુલક્ષ્મી હતી. તે સુલક્ષ્મીપિત્રાએ થી જ્ઞાનપુત્ર મહાવીર પાસેથી અદ્ધમતાનમય દેહના સાંકળીને આવકના જાતવન અંગીકાર કર્યો. તે સુલક્ષ્મી પિત્રાને રથાયા નામે બાર્યા હતી તેજે પણ વચને સ્વીકાર કર્યો. સુલક્ષ્મી પિત્ર એટલે સુલક્ષ્મી પત્ની એ. વચને પેતપટાસમાં પિતૃદમાં હતો ત્યાં મધ્ય રાત્રિએ એ. દેવના પ્રાદ થયો અને સુલક્ષ્મી પિત્રાને અદ્ધમતાનમય અભેદ માર્ગમાંથી પાસવા મારે પણ પરિવરો આપ્યા. તેમ પણ પુરેને, દેવે, સુલક્ષ્મી પિત્રા સમક્ષ મારીને તેનું સેતુ બાંધુ એવી વિગ્રહતા કરી. તાપિ તે બાંધક કલ્યાણમાન થયો નદિ પરંતુ બ્યારે તે દેવે પણ વચન એમ કહ્યું કે દે સુલક્ષ્મી પિત્રા ! એ તું થી વીનરાયને અભેદમાર્ગ નદિ થી લે તું વારી ક્ષા-કલ્પાઓ નામે માનુષીને તારી સમક્ષ મારી નાખીશ. બાર્યા અનેક વ-થયો વચજ કરીને સુલક્ષ્મી પિત્રાનું મન કંઈક વચાવમાઃ થયું અને હાંતિને લેયે તે જગત્ દેવને પાસવા જાય છે કે લેયેજ તે દેવના અઃકાંત તરફ જતો રહો અને સુલ-ક્ષ્મીપિત્રાએ મેરો ડેલકલ્પ કાપી ત્યારે ક્ષા તે લેખતને તેની પાસે બાર્યા અને સુલક્ષ્મી પિત્રાએ જાણે ઉપકર્મની દહીસ રહી અદ્ધવરી ત્યારે ક્ષા મેરો કે એ લેડોડરે વિગ્રિંત ઉપકર્મ કરે. કાલુ કે જગત્પુરો દેવના છે પણ એ લેડો અભેદ માર્ગમાં જાય પડશે. મારે દે સુલક્ષ્મીપિત્રા ! તમે એજ દેલકે વચને અલેવો ! લય કલ્પવિદ્ય લેડો અને પુનઃ કલ્પ-લખણમાં મરત જાવો. થી સુલક્ષ્મી પિત્રાએ એજ પ્રમાણે અભેદ માર્ગમાં અલેવે જાવો મારે વચ.દ.પા.પા. પ્રત્યક્ષ લેડો અને અદ્ધમતાનનું અદ્ધવન કરવા લાગ્યા.

આવકની અગ્રાર પ્રતિમાનું વહન કરી જનતા પ્રવાસે આત્માનું યોગપાત્ર મું કામદેવની પેઠે કાલાંતરે કાલ કરી સૌધર્મિકત્વે સૌધર્માવતંસક વિમાને ઇરાને આ વિમાને આર પન્થોપમની રિયતિથી દેવપણે ઉપજ્યા, ત્યાંથી મહાવિદેહમાં જાને નિ પદ પામશે.

આધ્યાત્મિકદષ્ટિ:—

ઉપરના આધિદેવિક અને આધિભૌતિકનયની અપેક્ષાએ સુસ્તણી પિનહું રમૂસપણે દર્શાવ્યું. આધ્યાત્મિકનયની પદ્ધતિએ સુસ્તણી પિનહું દર્શન રમૂસ સમગ્રાય છે કે જેવી રીતે જ્ઞાનંદ અને કામદેવના ઉદાહરણમાં મહાવિદેહ દેવમ શુદ્ધચેતન્ય અભેદ દશા પ્રાપ્ત કરવાનો માર્ગ સમગ્રાયો છે તેવીજ સુસ્તણી પિનહા ઉદાહરણમાં પણ સમગ્રાયું છે, શી જિનેશ્વર જે જે ઉદાહરણો માટે છે તે સર્વે અધ્યાત્મ પરિપૂર્ણ છે. સ્વર્ગ દષ્ટિ હોય માટે આધિભૌતિકો અને આધિદેવિક નયની રચના છે અને મધ્યમ અધિકારી માટે આધિદેવિક, આધિભૌતિક આધ્યાત્મિક એ ત્રણે નયની જરૂર છે અને ઉત્તમ માટે આધ્યાત્મિક નયની જરૂર કારણ કે જેઓ ઉચ્ચતર કોટીએ પહોંચેલા હોય છે તેઓને અખિત વિષમાં અસિવાય ખીલું કર્યું અનુભવમાં આવી શકતું નથી એટલે કે એવા મહાપુરુષોનું સ્વામી હવન આત્મચાનમયજ હોય છે. કેવલી એટલે સ્વાભાવિક અખંડ આત્મસુખી.

અદ્વમધ્યાનના આરાધકે અભેદદષ્ટિ પારણ કરવારૂ નાસાયે દૃષ્ટિ પારણ જાણે નેહ્યો. એ નાસાય દર્શિય વાણુરસીમાં ત્રિકુટીરથી કોટક ચેત્ત્વ જાણતું. નાસાય દર્શિય વ.જીરમીને: મનરૂપ રાજ્ય છત્તચતુ એટલે કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહનો છત્તપારો દેવ જે જેની નાસાયદર્શિ રહે તે મુખ્યત્વે સાંતિમય અને છે અર્થેત્ તેમાં સાંતિરૂપજ અસામે છે એટલે કે તેનામાં સાંનિતું ઉપરીપણું એરૂપ મુજ મુખ્ય પ્રવર્તે છે એટલે નાસાય દર્શિવાનને સુસ્તણી પિતા એટલે સાંતિ પિતા કહેલ છે, એ સાંનિપિતાને મુદે-સ્વામા-રૂપ શી અને જડા-કલ્યાણી-આત્મવિચારૂપ માતા છે. એ સાંનિતો પણ વિજ્યનરૂપ પુરૂષ-જ્વારે મધ્ય રાત્રિમાં આત્મધ્યાન કરે છે ત્યારે જે રૂપ વખતે રાત્રિમુખી રૂપ દેવ પ્રકટ થકને તેને જનુ દુઃખ દેવા ઇચ્છે ત્યારે તે ખ્યાના યાની હોઇને, યાન-વિદ્ય-આત્મવિદ્યા-જડા માતા તેને મદદ કરે છે અર્થેત્ આત્મધ્યાની જડાય ડોહિન થરા ભૂ તે: પણ પૂર્વ મેજવેતું યાન નાસ પામતું નથી- પ્રાપ્ત આત્મવિચારૂપ જડા માતા-કમળી માતા, તે સાંનિપિતા કે સુસ્તણી પિતામાં થએલી અજાણિને ટાળવા આવે છે અને તેને તે ખ્યાની સાંનિમય અને છે અને આ વૈકલિ દેહમાંથી અરજીતરૂપ આત્મપ્રકાશને રહેલ વખત એવાને કેવલ વિદે-દેહમાત્ર રહિત કે ચેત-વમય અને છે અર્થેત્ મહાવિદેહ-ચેત-વમ-મુક્તિ પામે છે. જહો, શી મહાવીરનું જેતું આત્મવેકતરક યાન, જેવી મહાવેક મધુરી વદ્દી, અને જેવો મહાવીરનો અભેદ માર્ગ, જેતું મહાવીરનું લાવણ, જેવી મહાવેક સદે મધુરી ! ! ! તે મહાવીરને નમસ્કાર દો ! ! ! નમસ્કાર દો ! ! !

મુસાદેવ આવડા:—વજીરમી નયનીમાં જેટક નામે ચેત્ત્વ હતું અને જિજ્ઞાસુને રૂપ હવે ત્યાં મુસાદેવ નામે વાચાનિ રહેના હતા તે પણ પનાદવ હવે મેં જાણે: મુસાદેવ રૂપમાં રહતું હતું તેને ત્યાં સાદબાર ગાયો હતી. તે ગાયપાનિને પણ

નામે જાણી હતી, “ જગ મનોજા ” ત્યાં થી અમલુ અમરન મહાવીર સ્વામી સમોસર્વો અને અનંદદિ શાવરોની પેઠે સુરાદેવે શાવરોનાં દ્વારકા ગમે અગ્નીકાર કર્યા. ૫૬ી એકદા અર્ધો રાત્રિને સમયે કેઈ એક દેવ ઉત્પત્ત થયો અને સુરાદેવી સમીપ આવીને તેને ધણું પરિચય દીધા. તેના ઉપરત્રિને મારી જતાન્યા અને તેમનું લેડી સુરાદેવે ઊંડી જાગૃત્યું તો ૫૭ સુરાદેવ કયો નહિ. ઉત્તરે તે દેવે એવી જીક જતારી કે સમક્ષને મોટા સોગ રોજ પ્રેરીય. તે સાંખ્યો સુરાદેવે જ્યસ્તું કે આ કેમ પાપિત નીચ પુરૂષ એમ ચિંત-
રિને તેને ૫૮૪૨ માટે ઉત્તરગા ઉડયા ત્યાં દેવ આશ્ચર્યમયે જતો રહ્યો ૫૯ સુરાદેવે કાતાદસ કીધો એટલે પેત્રપચાગને વિષે ધલામકાર્યા જાતી અને ઉપસર્ગ સંબંધી હતી-
કન પૂછી જોયા ૫૯ી ધમા તથા સુરાદેવે, કોઈ દેવનો ઉપસર્ગ જલ્પ્યો કારણ કે કેઈ
ધણુ પામ્યું નહતું. ૫૯ી સુરાદેવે આલેખણ લીધી. તે દેહભાગ કરી પહેલે દેવનેકે
જાણુકંત નામે વિમાને માર પત્થોપમની સ્થિતિ કરી છે ત્યાં જને ઉપજ્યા અને ત્યાંથી
મહાવિદેહમાં જઈ સિદ્ધ થશે થાવત્ સર્વ દુઃખનો અંત કરવાય નિર્વાણુ પામશે.

સુશુશાતક:—આયભિશ નગરીમાં સમવન ઉત્પન્ન હતું ત્યાં કનસુ નામે રાજા
હતો ત્યાં સુવત્તક નામે શાયાપતિ હતો તે કોડીખજ સાદુકાર હતો તેને ત્યાં સાદુકાર
ચલો હતો (૭ વજ); તેને મોડુલ જડુલ નામે જાણી હતી. ત્યાં જગતંત સમવસર્વો.
તેમની સમીપે આવકનાં દ્વારકા મન લીધાં તથા કમરેવત્ અગ્નિર પડિમા મલી. એકદા
મખ રત્રિએ એક દેવે ધણુ ઉપસર્ગ કર્યો ત્યાં ઉત્તરે જેમ સુશુશી પિતાએ ચિંત્યું
તેમજ સુશુશી ૫૯ ચિંતવન કર્યું કે એ મારો પુત્ર હજુવાથી ન ધરાયો તે એ માઈ
કરોડો ધન કરણ કરવા મળે છે એમ ચિંતરીને ૫૮૪૨ને ઉડ્યો ત્યાં દેવ આશ્ચર્ય માં
ચલે તેની જાણી જાતી અને સર્વ હકીકત કરી સંભજાવી. ઉત્તરે દેવનો પરિચય જલ્પ્યો.
૫૯ી કાલ કરીને સુશુશી સાંખ્યાં દેવસેકમાં અજુસિદ્ધ વિમાને માર પાથોપમની
સ્થિતિએ દેવજે ઉપજ્યા ત્યાંથી મહાવિદેહમાં જઈ સિદ્ધ થશે થાવત્ સર્વ દુઃખનો
અંત કરશે.

કુંડોલસિક:—કુંડોલપુર નગરીમાં સદસાંવ નામે ઉવાનમાં કનસુ નામે રાજા
હતો ત્યાં કુંડોલસિક નામે શાયાપતિ રહેતો હતો તેને પૂજા નામે જાણી હતી. તે કોડી-
ખજ દિવસવત્તો હતો તેને ત્યાં ૭ વજ મોડુલ એટલે સાદુકાર ચાલો હતો. ત્યાં
મહાવીરસ્વામી સમવસર્વો દેહના સાંખ્યોને આવકનાં જાર મન અગ્નીકાર કર્યો, તે કામ-
દેવની પેઠે જલજુ. એકદા પાછલા પ્રદરમાં અદોક નામે વાડીમાં પૂષીનો શિયાપટ હતો
ત્યાં કુંડોલસિકે આજ્યા તેમજે પેત્રનાં વસ્ત્ર પૂષીની શિયાપટ પાડીને ૫૯ી અશ્રમખાન
એટલે સામાજર કરવા સાખ્યા ત્યાં એક દેવે પ્રકટ થઈને ધણુ ઉપસર્ગો દીધા અને મોટાપાના
મનના ધણુ પખલુ કર્યા ૫૯૪૨ કુંડોલસિક પસે દેવનું કંઈ આશ્ચ્યું નહિ અને દેવ આ-
કરો ચલે તેમજે મોટ વર્ષ સુધી મન પાડ્યું અને અગ્નિર પડિમા વલી ૫૯ી કાજાવસરે
કાલ કરીને સાંખ્યાં દેવસેકમાં અજુપચ જ વિમાને દેવના ચલા; ત્યાંથી મહાવિદેહમાં જઈને
સિદ્ધ થશે થાવત્ સર્વ દુઃખનો અંત કરશે.

સદાસપુત્ર:—આ જને કુંડાર હતો પેલાસપુર નામે નગરમાં સદસાંવ નામે
ઉત્પન્ન હતો અને જિતસુ નામે રાજા હતો તે નગરમાં સદાસપુત્ર નામે કુંડાર રહેતો

દનો. તેની સ્મૃત્તિ થળી હતી. તે ગોરાગાને શ્રાવક દનો. તે ગોરાગાના મનમાં પ્રવિણ દનો કે 'લઢ્ઢે મહિવરે પુનિચરે વિગિનિચરે અભિગવે પ્રવૃત્તિગી માગુવ તો સીધા જી અર્થ, મથા છે અર્થ, અર્થનો નિમય કીયો, પૂછ્યા અર્થ, વગી સ પ્રકારે મથા છે અર્થ, વગી એની દાઘીજી વગેરે ગોરાગાના ધર્મથી રસ ગઇ છે એવા ગોરાગા મનમાં પ્રતીત્ય દનો. વગી તે ગોરાગાના મનનેજ સાર જાણુતો અને બીજા મતોને મિથ્યા જાણુતો દનો. તે ગોરાગાના મનને પોતાના આત્મા જાવતો જાવતો વિચરતો દનો. તે સદાસપુત્રને ત્યાં દશદ્વાર ગાયો હતી; તેને અગ્નિના નામની જાણ હતી. તેને આમ જહાર પંચસે દાદ દતાં. વગી તેને ત્યાં દિન દિન થયા જનો ભોજન કરતા દતા તેને ત્યાં પર્ણા ગામાં વગેરે સમૃદ્ધિ હતી. ત્યાં એ દિવસે એક દેવે આશાસર્માથી સદાસક પુત્રને કથું કે આવતી કાલે અત્રે એક મહાત્મા આત્મતાની પુરુષ સમુપમ જ્ઞાન દર્શનના પારખ કરનાર અરિહંત જીવર કે જે સુરજ પૂજનિક વંદનિક છે તે પધારશે તો તુ તેની મેલા કરશે તથા ધર્મ શ્રવણ કરશે કારણે તે કરવા યોગ્ય છે, એવું કહીને તે દેવ ચાલ્યો ગયો; ત્યારે સદાસપુત્રે વિચાર્યું કે નિષ્કા કાલે ધર્માચાર્યવર્ચ ગોરાગો કે જે મહા મોટો મહાત્મા છે તથા સમુપમ જ્ઞાન દર્શનના જી તે પધારશે તેથી હું તેમને ઉત્તરવળે વાંદીડ અને પર્યુપાસના કરીશ; પછી બીજે દિવસે પ્રમાતમાં ચરમતીર્થકર શ્રી મહાવીર સ્વામી સમસ્તસર્વ દાદશ પર્વદા વાંદના બધ અને સદાસપુત્રે પણ વાત સાંભળી કે અત્રે ગોરાગાક માદખ પધારેલ તથી પણ શ્રમણ બ્રમણ મહાવીર સ્વામી પધારેલ છે તો દેવના કલ્યા પ્રમાણે તેમને વાવત્ પર્યુપાસનાં કરૂં એમ ચિંતવીને " જહાવ જાવવાવિછલે જુદવા " જ્ઞાન કરે વાવત્ શબ્દે પ્રાપ્તિત ઉઠાવી પ્રધાન વસ્ત્ર પહેરી ઘેરથી નીકળીને અખ રસ્તે જ્યાં ' પોલાસપુર નવર મજ્જાં મજ્જે જાનિ ગચ્છદ્ જોગેવ સહસંવ જોગે ઉગ્ગાને જોગેવ સમગે મગવ મહાવીરે તેજેવ વગાગચ્છદ્ રતા તિસ્સુનો આવાહિણ વયાહિણ કરેદરતા વંદદ્ જમસંદ રતા જાવ વજ્જવાસદ " પોલાસપુર નમરની મધે મધે નીકળીને જ્યાં સહસાંવવન જ્યાં શ્રમણ બ્રમણંત શ્રી મહાવીર સ્વામી છે ત્યાં આવે; આવી કરીને તથુવાર પ્રદક્ષિણા દે, વાંદી નમસ્કાર કરી વાવત્ શબ્દે પર્યુપાસનાં કરૂં. પછી શ્રમણ બ્રમણંત શ્રી મહાવીરે ગોદી દેસના કહી. " ધમ્મ કહા સમ્મત્તા " ધર્મ કયાં કહી. પછી સદાસપુત્રને દેવે જે દર્શકત કહી સંભળાવી હતી તે મહાવીરે આરિખ્ય જાખીને જી જતાવી. પછી સદાસપુત્રની વિનતિ ઉપરથી મહાવીર પ્રજી સદાસપુત્રને દાદ પ્રમુખંથી મજા પ્રારુક એવવપ સયા સચારો ઉપકરણ આપધ પ્રમુખ લઘ વિચર્પાં. એકદા પ્રત્યારે સદાસપુત્ર લાંડા ધરી મહિયી જહાર લાવીને મૂકે તે વાસણને સકાતાં જોઇને શ્રમણ બ્રમણંત સદાસપુત્ર તરફ જોલ્યા કે હે સદાસપુત્ર એ ધડા શી રીતે થયા? ત્યારે સદાસપુત્ર જોલ્યો કે માલીને જોળવીને પિંડ જનારી ચાપર ચાપવાથી ધડો જાન્યો છે. ત્યારે મહાવીરે પૂછ્યું કે એ પુરુષાર્થથી થયો કે પુરુષાર્થ વિના થયો? ત્યારે સદાસપુત્ર જોલ્યો કે પુરુષાર્થવે થયો. વગી હે સદાસપુત્ર! કેઇ તરા જાજનને જમાડી નાંખે તથા તારી ઓ અગ્નિમિત્રા સાથે જોમ જોગવે તો તું શું કરે? તો સદાસપુત્ર કહે કે તેને જીવ રહિત કરૂં. ત્યારે મહાવીરે કથું કે એ પુરુષાર્થથી જાવ પણ હું તો કહે છું કે ઉત્થાનાદિક ક્રિયા નથી; સર્વે પદાર્થ નિત્યમાર છે એ તો પ્રત્યક્ષ જૂકું થયું માંટે પુરુષાર્થથી જાને છ એ સિદ્ધ થયું, પુરુષાર્થ

તિના કાંઈ બનતું નથી. આ સાંભળીને સદાશપુત્રે શી મહાવીર રવામી પાસેથી આનંદની પેઠે બાર નવ જગીસાર કર્યાં; પછી અગ્નિમિત્ર પણ ત્યાં જીતી નવાં વસ્ત્રો પહેરી રથ બોઝાવીને દાતીઓ સહિત મહાવીર પ્રભુ પાસે આવી નમસ્કાર કરી, ધર્મ દેવના સાંભળીને બાર મન જગીસાર કર્યાં અને સ્વસ્થાને પાછી ગઈ, ત્યાર પછી લોક મુખથી ગોણવે એવી વાત સાંભળી કે સદાશપુત્રે ગોણાળા મનનો ત્યાગ કરીને મહાવીરના મતનો સ્વીકાર કર્યો છે એમ વિચારી ગોણાલો સાધુસથે લઈને પોતાસપુત્ર આવી તેની જગ્યામાં ઉતરીને સદાશપુત્ર પાસે ગયો પણ સદાશપુત્રે આદર ન દીધો, વાત પણ ન કરી, સામું પણ ન જોયું. પછી વાતના પ્રસંગમાં સદાશપુત્રે મહાવીરના મહાં વખાણ કર્યો પણ ગોણાલો કોઈ પણ રીતે સદાશપુત્રને ધર્મથી ડગાવી શક્યો નહિ. ત્યારે નિરાશ થઈને પાછો જનપદ દેવમાં વિચરવા લાગ્યો. પછી પંદરમા સંવત્સરમાં સદાશપુત્ર પોતપોતાનામાં હતો ત્યાં મધ્યરાત્રે એક દેવે મહા શિવસર્વે કર્યો પણ ડબ્બો નહિ ત્યારે તેના જણ પુત્રને મારી બતાવ્યા અને તેની સ્ત્રીને મરવાનો વિચાર પ્રદર્શિત કર્યો ત્યારે સદાશપુત્ર ડબ્બો અને તે દેવને પકડવાનો વિચાર કરતાં દેવ આઠાસમાં બદસ્થ થઈ ગયો પણ કોણાદશ સાંભળી અગ્નિમિત્ર આવી પડેથી અને સર્વ વસ્ત્ર કદી ત્યારે દેવનો ઉપસર્ગ જાણ્યો-ગાડી સુશ્લેષી પિતાની પેઠે સર્વ જલજુ. તે કાચ કરીને અશ્વજ્વલ નામે વિમાને દેવનાપણે ઉપસર્ગે ત્યાંથી મહાવિદેહમાં જઈ સિદ્ધ થઈ, સર્વ દુઃખોનો અંત કર્યો.

મહાસતતક:—રાજગૃહ નગરમાં ગુણસિદ્ધ ચૈત્ય હતું. ત્યાં એણે નામે રાજા હતો. તે સદેશમાં મહાસતત નામે ગૃહસ્થ મહા કદિવંત હતા. તેને એથી હજાર માથો હતો. જ્યો તે મહાસતતને રેવતી વચેરે તેર આવાંઓ હતી. તેઓ પોતાને પિયરથી કરોડોની દોષત સાતી હતી તેમાં રેવતીની દોષત સર્વથી આઠમણી હતી એમ આઠ કરોડ દિવસ તથા એથી હજાર માથો સાતી હતી. ત્યાં ગુણસિદ્ધ વતમાં મહાવીર સ્વામી સમવસર્વમાં અને મહાસતતે આનંદની પેઠે શ્રાવણમાં બાર મન જગીસાર કર્યો એકાદ રેવતીના મનમાં એવો સંકલ્પ થયો કે મારી બારે રોકાને મારીને કોઈ પ્રજાન પુરુષથી ભોજ ભોજનું. ક્રમે કરીને બારેને મુહિનવડે મારી નાંખી અને તેમની તમામ દોષત લઈ લીધી અને મહાસતતે મમ્બોપાસક સાથે સંસાર સર્જાથી ભોજ ભોજવવા લાગી. પછી રેવતી માંસ-મદિ લોહુપ થઈ અને માંસ મદિરા વચેરેનો અસ્વાદ લેવા લાગી. તેમાં મમમાં એણે એક અમારી-અમર પડે વચ્ચેથી તેથી રેવતી પોતાના આનમી માણસેદારા પોતાના ગો-કુલમાંથી ખાનગીમાં રાજ એ વાળા મરાતીને રંધાવીને ખાવા લાગી. ક્રમઃ એક સંવત્સર જતાં મહાસતતે પોતાના અવેદ પુત્રને કારભાર સેવિને પોતે અગ્રાર પડિમા ધારણ કરી પછી તેને આનંદની પેઠે અવધિગાન ઉત્પલ થયું. તે પૂર્વમાં લવણ સમુદમાં એક હજાર મોજા દેખે તેમજ કલિણ, પશ્ચિમ, ઉત્તર ચાર તરફ કલિમવંત વર્ષધર પર્વત સુધી દેખે, નીચે રત્ન પ્રત્યમાં લોહુયો પાથરો એણેથી હજાર વર્ષની સ્થિતિરાજ દેખે. રેવતી મનુ પાથરે નરો ચંદ્ર અને મહાસતતે પીય વર્ષ આતક વર્ષા પાળી, અગ્રાર પડિમા પડી, સમાધિમાં કાચ કરી સંધર્માં દેવલોકને વિષે અશ્વજ્વલનંસક વિમાને ચાર વરોપ-મની રિશ્તિએ દેવપણે ઉપજવા ત્યાંથી મહા વિદેહમાં જઈ ગુણ થઈ ચાર તરફ દુઃખનો અંત કર્યો.

આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિ:—

રાજગૃહ એટલે રાજ-આત્મા-ને રહેવાનું સ્થળ જે આ ઘરોર તેમાં જે કમ્ય જાગ હોય તે તેમાં આત્માનુભવ થવાર મહાતીર સમવસરે અને શ્રેણી-રંગ-રાજ તેમને નમે તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી.

નંદનીપિતા:—સાવત્રી નગરીમાં કોષ્ટક ચૈત્ય વનખંડ હતું ત્યાં જનકુલનો. તે નગરીમાં નંદનીપિતા નામે ગાયપતિ હતો, તેને ધણું દય તથા ચાકીય માયો હતી, તેને અસ્વની નામે ભાવા હતી. ત્યાં મહાતીર સમવસર્યા અને નંદી પિતાર જન લીધાં. એમ જાદ સંવત્સરે જવા બાદ તે પડિમા ધારી આવક માલ કરી રજુગય વિમાને દેવપણે ઉપજ્યા. ત્યાંથી મહા વિરેદમાં જઈ મુક્તિ પામ્યો.

સાસિયો:—સાવત્રી નગરીમાં કોષ્ટક ચૈત્ય હતું અને જિતકુલ રાજ હતો સાસિયો નામે ગાયપતિ હતો. તેને ધણું દય તથા ચાકીય હતી માયો હતી. તેને જ્યુની નામે ભાવા હતી. ત્યાં મહાતીર સ્વામી સમવસર્યા અને તેણે ભાવેકનાં નવ અંગીકાર કર્યાં. પછી અચાર પડિમા વહી. કાલાવસરે કાલ કરીને સાંધેમાં દેવ અશુકિલ વિમાને દેવનાપણે ચાર પાપોપમની સ્થિતિએ ઉપજ્યા ત્યાંથી મહા રિતે જમાં જન્મીને સિદ્ધ થયો ચાવત્ સર્વ દુ:ખોનો અંત કરી.

ઉવટ:—ઈશ આગેલા જ્ઞાતિ પરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે પ્રાચીન કાળમાં જન્મારે શ્રી મહાતીર પ્રજા અચર કોષ્ટ સાધુ મુનિરાજ પધારતા હતા ત્યારે ત્યારે સોડા સ્નાન કરીને નવાં વસ્ત્ર પહેરીને મોટી ધામધુમથી રથ જોડાવીને તેમને વાં જતા હતા. પાછળથી આ વિવાજ નટનાય થઇ ગયો જન્માય છે કારણ કે સુવર્ણ જોડેલાં ત્યાં સ્નાન કરી નવાં વસ્ત્ર પહેરીને પર્વદા મહાતીરને વાંદવા મર્ષ જમ પડે પણ કાલમાં તો કોઈ સાધુ મુનિરાજ પધારે તો કોઈ સ્નાન કરી નવાં વસ્ત્ર પહેરી વાં વાજ તું નથી. પણ ખરા તો મેઘાં વસ્ત્ર પહેરીને જ જાય છે અને કદાચિત્ કોઈ નવાં વસ્ત્ર પહેરે છે પણ સ્નાન તો કરતા નથી. સોડાચાહતી પરમપરાના જેનોએ તો સ્નાન કરી નવાં વસ્ત્ર પહેરી મુનિરાજ સામાં ધામધુમથી જ્યાનો રીતજ તાજ ઉત્થાપી નાંખે છે અને તેમ કરવામાં તેઓ કપાનું બદાનું બનાવે છે. વળી જેમ કેટલાક જનમાં હાથ પુથને બાંધવાની પણ ભાષા જોવામાં આવે છે તેજ પ્રાચીન કાળમાં ન હતું કારણ કે ભારતના ધારી આનંદ આવકે ધણા રજા પુલવડે તેમના સજ્જોનું સન્માન કરું જો તેમને જન્માડવા હતા. વળી આનંદ વચેરે આવકો હમેશાં નિવમનથી સ્નાન કરતા હતા તેમના સમવસમાં પણ જન પ્રતિમાનું પૂજન હતું કારણ કે આનંદ નિવમ ધારણ કરે છે હવેથી નું અન્વતીથી, અન્વતીથીના દેવ તથા અન્વતીથીએ મદજુ કરેલ અરિદંતરી પ્રતિમા: તેમને વાંદુ નમું નહિ. આનો અર્થ એવો થાય છે કે સ્વતીથી એટલે જન તથા સ્વતીથી એટલે જનને મદજુ કરેલ અરિદંતરી પ્રતિમા: તેને વાંદુ નમું. મહાતીર અતીરે ધેર નિમજ્જ-લોખા:—તથા દય જેઞાનાં વચેરે સદ્દ હતાં. વળી શ્રી મહાતીર સમવસમાં માયો વચેરે કોઈ જાણી પાળવામાં આવતાં હતાં તથા દીકરીને અન્વતાનમાં અપાતાં જાણી હતાં એમ ઈશ આગેલા જનપરથી જન્માય છે કારણ કે દરોને કો દેવ, અદ, કરાવના વચેરે અતરવાના દેવ અને તેને લેવે જે આરંગ થાય તેની લે

વાતજ ॥ ૧ ॥ આ સર્વ અવદાર તો તેમણે કરજ રાખ્યો હતો, વળી શુદ્ધ નવાં સારાં વસ્ત્ર પહેરતાં હતાં પણ એક સત્તને કદિ યુક્ત નહિ. સત્ત એજ તેમનો મુખ્ય ધર્મ હતો. હાથમાં સત્તને એક બાલુપર મૂકી દહને માથું કાપીને હાથપમ્પા ચણ્યાર સજવાની પેઠે ન નાતું, ન ધોતું, વગેરે સણના રિવાજો બહારથી આવકના ધરમાં પેસી ગયા છે. રિવાજ પેા! તેથી શું થયું? કારણ કે સત્ત કાંઈ પેા નથી. જ્યાં સુધી સત્ત નથી ત્યાં સુધી સર્વ નકામુંજ છે. રિવાજો તો અભવિ પણ પાલે છે ક્રૂર ભવિમાં સત્ત હોય છે અને અભવિમાં હોતું નથી એજ મુખ્ય તફાવત છે. સત્ત એટલે અક્રમશાન-અત્યારે આ-ત્મશાન છેજ ક્યાં! ૧ એ દસ આવકો પેનાના આત્માને ભાવતા વિચરતા હતા એટલે કે હમેશા આમખાન કરતા હતા. આત્માનાં ખાન બળવડે તેઓ એકાવતારી થઈ ગયા. દલ્લમ્. હૈં ધાન્તિ: ધાન્તિ: ધાન્તિ:

૨૧-૧-૧૯૧૪
દરેક-કાલિઆવાડ

} ગાકુલકાસ નાનજીભાઈ ગાંધી

શ્રી વીરના બહાલા આવકની વાણી.

લાવણી.

એક વચનથી માન મરતમે, એક વચન કુર્મિતિ દાનાર;	
આવકવાણી રસથી બધે, સાવજતો ખતા ખાનાર.	એક. ૧
સ્વદેષ શબ્દમાં વિચિત ભરીને, ભાષે આવક મુણ્મંકાર;	
ખાસ પ્રસંગે અતુરપણથી, ચિત્તચોરક કહેણી કથનાર.	એક. ૨
પ્રાણ જતાં પરમરમ ન પ્રમરે, આમમનો રાખી આધાર;	
પાપપથથી ન્યારી ન્યારી, સુખકારી સાંને યનાર.	એક. ૩
અવસરનું અવધાન ધારી, મર્વ સર્વ ગાળી ગાનાર;	
દિવ્ય દવાનો માર્ગ રિવાજે, આવક કૈા સજ્જન સરદાર.	એક. ૪
શત્રુ તપ્પને પદ્ય પ્રગટતો, મોક્ષ નિશાને જેમ યનાર;	
મૃયા મિત્ર વાણી દાણીને, મનથી ગાળી જે વદનાર.	એક. ૫
પદ્ય પૂલતી રાજ મનાવી, ખર્ચન કરતી કારોનાર;	
સદસા વરજ સાહ મની વદ, આવક ભાષા કારોનાર.	એક. ૬

સરપાર-ઉપાધ્ય-૯ જુન ૧૯૧૩

પ્રાણજીવન મિશરજી શાહ.

વીર નિર્વાણ-ગૌતમનો પોકાર.

(નિત નિત જોઈ તારી વહલી-એ સેરમાં નવાતો.)

"મેં નહિ જાણે નાદજી! મેલું દૂર પહાવા;	
પીઉંસેં વડેખાનજી, સિવરદેવ સધાવા.	મેં. ૧
વચન ગુમાવે મળે, મેં દીક્ષા લીની;	
લોક લાજ સગ ત્યાગે, ધર ધર બીક્ષા કીની.	મેં. ૨

ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ

ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ	୧
ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ	୨
ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ	୩
ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ	୪
ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ	୫
ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ	୬
ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ	୭
ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ	୮
ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ	୯
ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ	୧୦

୧୧

୧୨

ମାତୃକା ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ ଶିଳ୍ପ

મહાવીર પ્રભુ સર્વ સ્ત્રીમાં અને બાળમાં મહાનિપુણ હતા. વિનાશીની ઈર્ષ્યા એવી હતી કે મીત્રપ્રેમાન રાજકાળમાં પ્રવીણ થાય તો ક્રીડા; પરંતુ કુદરને તેમને ધર્મરાજ્ય બનાવવાનેજ મોકલ્યા હતા. સિદ્ધાંતના રાજના વારસ થતે તેઓ જ્ઞાનવાં નહેતા, પરંતુ કાવચ દેવ પ્રભુના ધર્મ દેવના રાજ્ય-મહારાજાધિરાજ થાંતે અવગર્વ હતા. તેમના મિત્રમાં તીવ્ર વૈરાગ્ય હતો, સાધુઓની સંમતિથી તેઓ આનંદ પામતા, ચોર અને દાનમાં રમ્યા પમ્યા રહેતા. રાજ્યને ભય લાગ્યો કે તે સાધુ યજ્ઞ જશે, તેથી તેમને સંસાર બંધનમાં રાખવા દરેક વિપાક લીધા, તેમનું સચણુ શુદ્ધ અને પરણી પણુ દીધા.

મહાવીર સ્વામીને એક પુત્રી થઈ તેનું નામ પ્રિયદર્શના હતું ને તે મહાવીર સ્વામીના પાછળથી થયેલા ક્રિષ્ણ જમાલીને પરણાવી હતી. એ જમાલીએ મહાવીર પ્રભુ પાસે પાછળથી દીકરા લીધી હતી છતાં તેને અમુક સિદ્ધાંતમાં મતભેદ પડતાં હતાં. પંથ લેખો કર્યાં હતાં, પણ તે ટકશે નહિ. પ્રિયદર્શનાને એક પુત્રી થઈ હતી તેનું નામ દેવદાસી અથવા ધૈરાવતી હતું.

માનવિના મહાવીર પ્રભુની ૨૮ વર્ષની ઉંમરે ગુજરી જતાં તેમણે મોટા કાષ્ઠની આસપાસ પણુ તેમણે ૬૯ એ વરસ સંસારમાં વધારે રહ્યો તો ક્રીડા એવી ઈર્ષ્યા દર્શાવી એ આસપાસ પ્રભુએ માથે ચાલી, પરંતુ તાન નિર્દોષ રૂપમાં રહ્યા. નંદીવર્ધન બાહ્યે “દે વર્ધમાન, ક્ષત્રીયનો ધર્મ એ છે કે કુશભોને દરારી દેશમાં વધારો કરવો માટે તેમને કૌશલ વહેરે” કહ્યું. શ્રી મહાવીર પ્રભુએ જવાબ દીધો કે “વરીષ્ઠભાઈ! આપ સુખે રાજ કરો, મારે બીજા પ્રમાણે રાજ કરવું છે. તમે કુશભોને દરારી દેશ નિષ્કંટક કરશો ત્યારે હું કામ કે.પાદિ સુખોને મારી શકું છું. તમે માણસ બીરાજી ત્યારે માફ તખ્ત પ્રજ્ઞાઓનું દિશ્વ યશો. તમે ભારતવર્ષમાં રાજ કરો, હું ગિન યજ્ઞને જગત્વા બધા છોડેને કુશભાઈ મુખ કરી સંસારને કાનિષ્ઠામ બનાવીશ. બાઈ! સાધવરાજ તો એજ છે. એ” વરસ પુરાં થયે તેઓ ધર છોડી ત્યાંથી ચર્ચા.

હાલે આંધ્રુ વરસાદમાં, પણ કોઈનું કંઈ ન સંભળતાં આ અવલોકનપાત્ર પોતાનું કાર્ય પાર પાડવાને જંગલમાં નીકળી ગયા. જંગમ મરણ કુખને યાદ કરી બીજાં કામો સમેટી લઈ જે પથે જવું છે તે પથ યાદ કરીને તે સત્પર જવું એજ મનુષ્યની શુદ્ધિનું કામ છે. તેને પ્રેમભક્તિ લાગી રહી છે તેને સીધે માર્ગે જવામાં સરળતા છે.

અન્યાસમાં મહા કાંજુ ન ને હિમરાય પારણુ કરી ચાર કમંને બાળી બાળીનાં ચર કમંને બગાડે દેરડી સમાન પાનમાં પાડી કેવલગાન મહાવીર દેવે ગ્રામ કહ્યું.

તપથી જગ અને પરણમ વધે છે, તપ મનેભજને દત્તા આપે છે. કોઈ મહાશયનું મન અટક જતી ભય છે. તપનું મુદ્ધ તત્વગાન સમજવું કાંજુ છે, મહાવીર ભગવાનની ઈશ્વરીનું અવલોકન કરવાથી એ વાત સમજાયો.

કેણીકરાલ વહેરેને પ્રતિભોથી પણુ છોડેને મહાવીર પ્રભુએ સ્વધર્મને રસ્તે ચાલ્યા. કોમણે ખાસ દુરમાણ્ય કે ધર્મ પોથીમાં નથી, ધર્મ શાસ્ત્રમાં નથી, ધર્મ માત્ર તેનો અમલ કરવામાં છે. વર્તન ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે ન હોય તો તે જીવન નહીંનું છે-ધર્મોપસાર વર્તન તરવાનું-પાલવાનું મુખ્ય સધન કરણુ છે.

મહાવીર સ્વામીએ ખાસ જણાવ્યું કે કમંની સત્તા જરૂર મળતી; કેઈ પણ જાની

દિસા કરી નહિ, હિંદિયો કમળેર ચલાથી કરી પણ જ્ઞાનનો નાચ થતો નથી, પણ પુનઃ વચ-કર્મણ્ય જીવ આ સંસારમાં જન્મમરણ કર્યા કરે છે. પરમધર્મ અદ્વિસા છે, આપણ સર્જત આપણા હાથમાં છે. ચોરી ન કરવી, જુકું ન મોડવું, મોઢ મમના ન રાખવી અકર્યવં પાળવું, વગેરે જાગતો શુદ્ધ જીવન ગણવામાં ખાસ જરૂરી છે.

વિક્રમ સં. પૂર્વે ૪૭૦-૪૮૦ સ. પૂ. ૫૨૬ ના વર્ષમાં મહાવીર પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા અને વખતે ચોથા આરાના ૩ વર્ષ ને ૮ માસ જાણી રહ્યા હતા.

એ મહા પ્રભુના નિર્વાણને આજે આશરે ૨૫૦૦ વર્ષ થયાં છતાં તેમની કીર્તિ તેમના સ્થાપિત ધર્મનો દવામય ત્રીડા ધાર્મિક જગતમાં ફેલાઈ રહ્યો કરે છે.

જે માણસો પોતાનું જીવન ધર્મમાં વ્યતીત કરે છે, તેમનું ઉત્કૃષ્ટ જીવન શક્ય છે. જાણી તેા માણસો કોઈ મોકાસની પેટે જન્મ્યાં કરે છે તે મર્યાં કરે છે. આત્માની ઉત્કૃષ્ટિ માટે વીર પ્રભુના અનુયાયીઓ આ પ્રમાણે સમજે છે^૧.

જનંતના આત્માના ઉત્તિહાસના ત્રણ ભાગ કરે છે. આત્માના વિકાસની પહેલી ત્રિયાશ ક્રિયાનો અને વિકાસના જનંતરનો (નિર્ગાદ, સુખરચાન ને મોક્ષ). આ સમયે આપણે આત્મવિકાસની ક્રિયામાં છીએ. એ વિકાસની આદિ એક કાસમાં હતી એ ક્રિયાને જનંત એક સમયમાં આવશે. આત્મવિકાસનો પ્રારંભ થતાં પહેલાં આત્મા જનંત જૂનકાગમાં હંમેશાં તે માટે અવિકસિત અશુદ્ધ રિચનિમાં હતો. જેમ સુપર્જનો એક કાસ પોતાની વનંમાન કાગની શુદ્ધ રિચનિની પહેલાં જૂન કાગમાં હંમેશાં સુવર્ણ રચે મિથિલ માટીની અવસ્થામાં હોય છે. પ્રાયઃ એજ રિચનિ આત્માની સમજની ભેદને આત્માની વિકાસક્રિયા સંપૂર્ણ ઉત્તરિમાં આવ્યા પછી જન્મ થાય છે. પછી એ શુદ્ધ અશુદ્ધ થતો નથી અને નિમ્ન જાનંદમાં અમર્યાદિત જાનમાં સર્વ સમયજ નિજરણમાં જન્મ મરણથી અજાણિત રહે છે.

આત્મવિકાસ પોતાના પહેલા ક્રમેમાં (મિથ્યાવ સુખરચાનમાં) મંદ મનિરકે રેખાય છે. એવી પછી જીવનની વિચિટ્ટ રચા (સમ્મકત) આવે છે, તત્પરમાવ તિથ મેમી વ્યક્તિને પ્રતીનિયરકે હસમન ચલાથી એ અધિક વેચાણી થાય છે.

જાગ્યાવમાં કંઈ પણ કુન્ન, અજાનના વીચંદીનના નથી. પુરણ નિયમ પૂર્વક જો એજ કંઈ કરે છે કે જેનાથી આત્માનું નિશ્ચય સ્વરૂપ જેનું કે જાનંદ, જાન અને રીં પ્રવલ થત અને જેનાથી કુન્ન, અજાન અને જાગદીનના આવે એવા કાર્યોના ત્વજ ક વતી દડ અનિવરણ થત છે.

પ્રત્યેક વ્યક્તિ પોતાનો આત્મવિકાસ વિકાસ કરવા માટે પોતાનાજ આધુનિક કં મેરેનો ઉપરોક્ત વર્ક કરે છે. એ વિકાસનો પ્રારંભ કરવા પહેલાં તેણે પણ જાણી એક કાસમાં પણ શુદ્ધ જેવતી જરૂર નથી. પરંતુ એ વિકાસક્રમેણમાં પેટની અવસ્થા અંદજ તેા અગ્રજ કરી મેરો જેવજે અને પશ્ચાત્ એ વસ્થાને અનુકૂળ નિ મેરું આત્માનું કાંઈ કંઈએ.

૧ આત્મિક જ.વ. ક.પૂ. નામે દિવસ માસિક પાણી અને હરે પાણી "જેનવર્મ" ના અર્થે કૃષ્ણ જાગદી અનુપરોક્તે રચા કરવામાં આવ્યો છે.

એ બીજો સરથી ઉપયોગી વિષય એ છે કે અભિનવ વિષયમાં ને બધું જ એ "હું" (અપ) અને "ને હું નથી" (અનપ) એ ને વસ્તુઓ છે "ને હું નથી" તેનો રસોઃક સામ મારી સાથે એકોગ્ર મિશ્રિત કરી રહેલો છે, "હું નથી" એ વૈભાવિક દ્રવ્ય છે કે જેને મારી સાથે દુષ્ટિમાં રહેવાનું કશું પ્રયોજન નથી અથવા બીજી રીતે જોઈએ તો એ મારો મરા પણ અંત નથી, તો દ્વેષ રું કરવું કે એ વૈભાવિક દ્રવ્ય મારાથી જ મારી જોઈ અચિન્નિત રીતિથી આકર્ષિત થાય છે (આસ્તવ્ય), અને મારા આકર્ષણ મિશ્રિત, શું રહે છે (મધ). એ પ્રવાહને રોકવો અથવા એનું આકર્ષણ મધ કરવું એ મુખ્ય કાર્ય છે અને એ રીતે એ અભિનવ જોઈ જોઈ કોઈ નવીન દ્રવ્ય (કથે) જાણી શકવું નથી (સંવર); પણ ઉદય કરીને મારામાં પ્રવેશ એક વચ્ચે દબાવે દુર કરવું જોઈએ. (નિર્મલ); હેવટમાં એ પરિણામ આવશે કે મારા આકર્ષણ દ્રવ્ય, અને પોતાના અભિનવથી સ્વરૂપમાં જેવો સ્વાભાવિક દોષો જોઈએ તેવો ધમ મળે (મોહ).

મહાવીર પ્રભુના જીવન અને જોય વિષે જોઈ જોઈ લખવું હોય તેટલું સખી લાગ્ય. મારા તરફથી એમનું સંક્ષિપ્ત દાન અરિય પ્રમદ કરવામાં આવ્યું હતું અને જૈન દ્વિતે-મ્મના સાનેષ વર્ષ પહેલાંના એક પત્રમાં અંકમાં પણ થઈ લખવામાં આવ્યું છે તેવી જાણ લેવાથી નહિ કરતાં મારા તરફથી વીરવાણી વિષે એક કવિત આ નીચે આપી આ જનુવાદ પૂર્ણ કરીશ.

વીર વાણી તણી લાણી મહા આગે ગમે જાણી,
દણી મહા રણી સદુ વાણીમાં જાણાય છે;
ઉજળી ઉજા અને ગરબી ગંગાજ જેવી,
જય મેલ થાય સદુ જેવડે દણાય છે;
મય નિરૂપા તણા તરમ જાય ઉછેરે છે.
મધુરી મહાન મુડી મઃવડી મનાય છે;
જેના જેવી જગતમાં જીજી જોડી જાણી નથી,
જિતી વીરવાણી વંદનીય વળજાય છે

અમદાવાદ.

પ્રાપ્તમાસ કેવળવંદ શાહ.

માર્થના પંચક.

(ઉચિત્તરે કાઢે વચ્ચે)

કાંઈ સવાર જાણતે જાણે. જિનેંદ જિનેંદ જિનેંદ ઉચ્ચ,
ઉચ્ચ જોયે દાન નિદાણી જુદાં ઉર ને મુજ અંતર કાંઈ;
પત્ર વિદ્યાથી પડું કરો વીર! ઉચ્ચવળ રૂપ અખંડ વિદ્યા,
નિર્મલ નામ જિવિય પ્રભુ જિવિય અંતર મંડી લાગ્ય સંજોડ,
રું, દણી મુજને હાથે પ્રભુ! ઉચ્ચવળ કંઠિયા તણાણી મુદાણે!
પે: પ્રભુ! ઉચ્ચવળ વચો ઉર અખંડ ઉચ્ચવળ મુજ સદાણે;

હિંસા કરવી નહિ, ઈંદ્રિયો કમજોર થવાથી કદી પણ જ્ઞાનનો નાશ થતો નથી, પણ પુણ્ય-કર્મવશ જીવ આ સંસારમાં જન્મમરણ કર્યા કરે છે. પરમધર્મ અહિંસા છે, આ સરજત આપણા હાથમાં છે. ચોરી ન કરવી, જુકું ન જોતવું, મોદ મમતા ન રાખવી, બ્રહ્મચર્ય પાળવું, વગેરે જાગતો શુદ્ધ જીવ જાગવામાં ખાસ જરૂરી છે.

વિક્રમ સં. પૂર્વે ૪૭૦-૫૦૦ સ. પૂ. ૫૨૬ ના વર્ષમાં મહાવીર પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા. વખતે ચોથા આરાના ૩ વર્ષ ને ૮ માસ બાકી રહ્યા હતા.

એ મહા પ્રભુના નિર્વાણને આજે આશરે ૨૫૦૦ વર્ષ થયાં છતાં તેમની શ્રી તેમના સ્થાપિત ધર્મનો દયામય ખુડા ધાર્મિક જગતમાં ફફડાટ કર્યા કરે છે.

જે માણસો પોતાનું જીવન ધર્મમાં વ્યતીત કરે છે, તેમનું ઉજ્જવળ જીવન શરૂ થાય છે. બાકી તો માણસો કોડી મોઢાણી પેડે જન્મ્યાં કરે છે ને મર્યાં કરે છે. આદમનું ઉત્ક્રાંતિ માટે વીર પ્રભુના અનુપાસીઓ આ પ્રમાણે સમજે છે”

અનંતતા આત્માના ઇતિહાસના પણ ભાગ કરે છે. આત્માના વિકાસની પહેલેથી વિકાસ ક્રિયાનો અને વિકાસના અનંતરનો (નિગોદ, ગુણસ્થાન ને મોક્ષ). આ સમયે આપણે આત્મવિકાસની ક્રિયામાં છીએ. એ વિકાસની આદિ એક કામમાં હતી એ એનો અંત એક સમયમાં આવશે. આત્મવિકાસનો પ્રારંભ થતાં પહેલાં આત્મા જન્મ મૃતકાળમાં હંમેશાં તે માટે અવિકસિત અશુદ્ધ સ્થિતિમાં હતો. જેમ સુવર્ણનો એક કાંટો પોતાની વર્તમાન કાળની શુદ્ધ સ્થિતિની પહેલાં જૂત કાળમાં હંમેશથી સુવર્ણ રંગની મિશ્રિત માટીની અવસ્થામાં હોય છે. પ્રાચ: એજ સ્થિતિ આત્માની સમજાવી શકાય. આત્માની વિકાસક્રિયા સંપૂર્ણ ઉત્ક્રાંતિમાં આવ્યા પછી બંધ થાય છે. પછી એ ફરીથી અશુદ્ધ થતો નથી અને નિત્ય આનંદમાં અમર્યાદિત જ્ઞાનમાં સર્વ સમયજ નિજરતરમાં જન્મ મરણથી અગાધિત રહે છે.

આત્મવિકાસ પોતાના પહેલા ક્રમમાં (મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનમાં) મંદ ગતિએ થાય છે. એની પછી જીવનની વિસિષ્ટ દશા (સમ્યક્ત્વ) આવે છે, તત્પચાત્ વિકાસ શ્રેણી વ્યક્તિને પ્રતીતિપૂર્વક હસ્તમત થવાથી એ અધિક વેગવાળી થાય છે.

સ્વભાવમાં કંઈ પણ કુઃખ, અજ્ઞાનતા વીર્યહીનતા નથી. પુરુષ નિયમ પૂર્વક રૂપ એજ કાપ કરે છે કે જેનાથી આત્માનું નિશ્ચય સ્વરૂપ જેવું કે આનંદ, જ્ઞાન અને વીર્ય પ્રગટ થાય અને જેનાથી કુઃખ, અજ્ઞાન અને જલહીનતા આવે એવાં કાપેના ત્યાજ કરવાની દૃઢ અભિપ્રાય થાય છે.

પ્રત્યેક વ્યક્તિ પોતાનો આધ્યાત્મિક વિકાસ કરવા માટે પોતાનાજ આધુનિક સંયોગનો ઉપયોગ સર્પ શકે છે. એ વિકાસનો પ્રારંભ કરવા પહેલાં કંઈ પણ વ્યક્તિ એક કાંઈક મર પણ સહ જોવાની જરૂર નથી. પરંતુ એ વિકાસશ્રેણીમાં પોતાની અવસ્થાનો અંદાજ તો અવશ્ય કરી લેવો જોઈએ અને પચાત્ એ વસ્થાને અત્યુચ્ચ નિમિત્ત આચરણ કરવું જોઈએ.

• આટલો જાણ “સાધુ” નામે દિંદી માસિક પત્રથી અને હવે પછીનો “જૈનધર્મ” ના અંક ૬૫ થી ૭૫ થી સુધી સંપાદન કરવામાં આવ્યો છે.

એક બીજો સરંથી ઉપરોથી વિષય એ છે કે અભિષેક વિષયમાં જે વસ્તુ છે એ “હું” (૬૪) અને “જે હું નથી” (અષ્ટ) એ બે વસ્તુઓ છે “જે હું નથી” એ પેતાવિઃ એટલે કે કાગ મારી સાથે એકમેક મિલન થઈ રહે છે, “જે હું નથી” એ પેતાવિઃ એ છે કે જેને મારી સાથે દેખેલાં રહેવાનું કશું પ્રયોજન નથી અથવા બીજી રીતે બેઠાં તો એ મારો જરા પણ અંત નથી, તો હવે શું કરું ? એ પેતાવિઃ એ મારાથીજ મારી કેમ અવિગ્નિત રીતેથી આશિર્વાદ છે (આશ્વા ૧, અને મારા અપમાનમાં મિલન થતું રહે છે (૫૫). એ પ્રવાહને રોકવો અથવા એનું આશરું પણ કરવું એ મુખ્ય કાર્ય છે અને એ રીતે એ જાનિતું કે બીજું કેમ નવીન થય (કર્મ) આવી શકે નથી (સંવર); ૫૫ી ઉદય કરીને મારામાં પ્રથમ એક જ ક્ષણે અને દુર કરવું બેઠાં. (નિર્ભર); હવેટમાં એ પરિણામ આપશે કે મારા અપમાનથી સ્વચ્છ, અને પેનાના અધિનાથી સ્વચ્છમાં જેવો સ્વાસ્થ્યવિષ્ણુ દેવો બેઠાં તેવો થઈ પડે (મિલ).

મહાવીર પ્રભુના જીવન અને મોખ વિષે જેટલું લખ્યું હોય તેટલું સખી સદાય. મારા તરફથી એમનું સહિષ્ણુ હૃદય અરિત પ્રગટ કરવામાં આવ્યું હતું અને જીન દિતે-પ્રભુના સાથે વર્ષ પહેલાંના એક પુરુષનું અંતમાં પણ થતું લખવામાં આવ્યું છે તેથી જાણી લેવાનું નહિ કરતાં મારા તરફથી વીરવાણી વિષે એક કવિત્વ આ નીચે આપી આ અનુવાદ પૂર્ણ કરીશ.

વીર વણી તણી સણી મહા આગે મણે જણી,
સણી મહા રણી સદુ વણીમાં જણાય છે;
ઉજળી ઉદાર અને મરવી ગંગાજ નેવી,
અથ મેલ પાપ સદુ જેવો દણાય છે;
નય નિરૂપા તણા તરંગ અથ ઉડને છે,
મધુરી મહાન મીઠી માવડી મનાય છે;
જેના જેવી જગતમાં બીજી જોડી જણી નથી,
જેવી વીરવાણી વંદનીય વખણાય છે

અમદાવાદ.

પ્રાપ્તમાસ કેવળચંદ શાહ.

માર્થના પંચક.

(ઉદ્ધિષ્ઠને કામે મગાશે).

સર્જ સત્તર જગતંત જપેત-ગિતેદ ગિતેદ ગિતેદ ઉચ્ચ,
ઉચ્ચ વેપક સાથે નિદાળી શી ઉર ને-મુજ અંતર કાં:
પાંપ વિગ્રહી રહું ઝરે વીર ! ઉચ્ચવગ રૂપ અજડ વિચાર,
નિર્મળ નામ પવિત્ર પ્રભુ તુજ અંતર માંડી સદાય સંભાર,
શું હમણાં મુજને હવે પ્રભુ ! ઉચ્ચવગ કોણ તમારી સુધારે !
છે પ્રભુ ! દીનદયાળ વસો ઉર આપજ ઉચ્ચવગ-મુજ સદાય;

દિસા કરી નહિ. ઉદ્ધિયો કમજોર થવાથી કદી પણ જ્ઞાનનો નાશ થતો નથી, પણ પુ-
નઃ-કર્મવશ જીવ આ સંસારમાં જન્મમરણ કર્યા કરે છે. પરમધર્મ અદ્વિસા છે, જાણ
સરજત આપણા હાથમાં છે. ચોરી ન કરવી, ભુક્તું ન જોડવું, મોઢા મમતા ન રાખવી
અક્રમ્ય પાળવું, વગેરે જાણતો શુદ્ધ જીવન માળવામાં ખાસ જરૂરની છે.

વિક્રમ મં. પૂર્વે ૪૭૦-૪. સ. પૂ. ૫૨૬ ના વર્ષમાં મહાવીર પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા.
વખને મોઢા આરાના ૩ વર્ષ ને ૮ માસ જાણી રહ્યા હતા.

એ મહા પ્રભુના નિર્વાણને જાણે આશરે ૨૫૦૦ વર્ષ થયાં હતાં તેમની કીર્તિ
તેમના સ્થાપિત ધર્મનો હવામય મુકી ધાર્મિક જગતમાં ફેલાઈ ગઈ છે.

જે માણસો પોતાનું જીવન ધર્મમાં વ્યતીત કરે છે, તેમનું ઉજ્જવળ જીવન થાય
છે. જાણી તો માણસો કોઈ મોકાસની પેડે જન્મ્યાં કરે છે ને મર્યાં કરે છે. અક્રમ્ય
ઉત્કૃષ્ટિ માટે વીર પ્રભુના અનુયાયીઓ આ પ્રમાણે સમજે છે."*

અનંતના આત્માના ઇતિહાસના ત્રણ ભાગ કરે છે. આત્માના વિકાસની પહેલેની
વિકાસ ક્રિયાનો અને વિકાસના અનંતરનો (નિગોદ, શુભરથાન ને મોક્ષ). આ કાળ
આપને આત્મવિકાસની ક્રિયામાં જોએ. એ વિકાસની આદિ એક કાલમાં હતી એ
એનો અંત એક સમયમાં આવશે. આત્મવિકાસનો પ્રારંભ થતાં પહેલાં આત્મા અર્થ
જૂતકાળમાં દમેલાં તે માટે અવિકસિત અશુદ્ધ રિયતિમાં હતો. જેમ સુતરુંતો એક મ
હો પોતાની વર્તમાન કાળની શુદ્ધ રિયતિની પહેલાં જૂત કાળમાં દમેલથી સુતરુંતો એક મ
મિથિત માત્રની અવસ્થામાં હોય છે. પ્રત્યઃ એજ રિયતિ આત્માની સમજની ભેદ
આત્મની વિકાસક્રિયા સંપૂર્ણ ઉત્કૃષ્ટિમાં આવ્યા પછી બંધ થાય છે. પછી એ શુદ્ધ
અશુદ્ધ થતો નથી અને નિવ્ય આનંદમાં અમર્યાદિત જ્ઞાનમાં સર્વ સમયજ નિજરથાસ
જન્મ મરણથી અવધિત રહે છે.

આત્મવિકાસ પોતાના પહેલા કાળમાં (મિથિત શુભરથાનમાં) મંદ સ્થિતિ
રેલાય છે. એની પછી જીવનની વિચિટ્ર રથા (સમ્બહત) આવે છે, તત્કાલ વિકાસ
એણી અગ્નિને પ્રતિનિધિત્વ દર્શાવ થવાથી એ અધિક વેગવાળી થાય છે.

સ્વભાવમાં કંઈ પણ કુઝ, અજ્ઞાનના વીરંદીનના નથી. પુરૂષ નિવમ પૂર્ણ જીવ
જિજ્ઞાસુ કરે છે કે જોનાથી આત્મનું નિમગ્ન સ્વરૂપ જેવું કે આનંદ, જ્ઞાન અને વીર
સ્વરૂપ અને જોનાથી કુઝ, અજ્ઞાન અને અવધીનના આવે એવાં કાળોના ત્રણ મં
જોની દસ અભિવ્યક્તિ થાય છે.

પ્રત્યેક અગ્નિ પોતાનો આપદિમક વિકાસ કરવા માટે પોતાનાજ આપદિતિ કં-
રેનેનો ઉપયોગ કરે છે. એ વિકાસનો પ્રારંભ કરવા પહેલાં તેણે પણ અગ્નિ
નેક કુલુમ્બર પણ રહ્યો જોનાથી જરૂર નથી. પરંતુ એ વિકાસપ્રેરિમાં જેવો
અક્રમ્યો અંદાજ તો અક્રમ્ય કરી લેતો જોડેએ અને પછાત એ વરથાને અનુકૂળ નિ-
વેનું અક્રમ્ય કંઈ જોડેએ.

* આત્મિક કાળ - કુઝ નામે દિલી અધિક પાણી અને હવે પડતો "વેનધર્મ" ના મંદ
દેવ જાણી અનુકૂળી વેનધર કાળમાં અગ્નિ છે.

એક બીજે સર્વથી ઉપરથી વિષય એ છે કે અભિજ્ઞ વિષયમાં જે બધું છે એ “હું” (હવ) અને “જે હું નથી” (અહવ) એ તે વસ્તુઓ છે “જે હું નથી” તેને રહેણ કામ મારી સાથે એકમેક મિશ્રિત કરી રહે છે, “હું નથી” એ વૈભાવિક દબ છે કે જેને મારી સાથે હમેશાં રહેવાનું કશું પ્રયોજન નથી અથવા બીજી રીતે જોઈએ તો એ મારો મરા પણ અંત નથી, તો હવે શું કરું? એ વૈભાવિક દબ મારાથીજ મારી કામ અવિચ્છિન્ન રીતિથી આકર્ષિત થાય છે (આસ્ત્રવ), અને મારા આશયમાં મિશ્રિત થતું રહે છે (મધ). એ પ્રવાહને રોકવો અથવા એનું આકર્ષણ મધ કરું એ મુખ્ય કાર્ય છે અને એ રીતે એ અતિનું કે બીજું કામ નવીન દબ (કર્મ) આપી દાનું નથી (સંવર); પછી ઉદય કરીને મારામાં પ્રથમ એકમ સમેક દબને દુર કરું ભેદએ. (નિર્વતા); છેવટમાં એ પરિણામ આવશે કે મારા આશય શુદ્ધ સ્વચ્છ, અને પેલાના અભિવ્યક્તિ સ્વરૂપમાં જેવો સ્વાભાવિક દેવો ભોળાએ તેવો થઈ જશે (દાસ).

મહાવીર પ્રભુના જીવન અને જોય વિષે જેટલું લખ્યું હોય તેટલું લખી રાગમ. મતા તારૂંથી એમનું સંક્ષિપ્ત દાન અભિજ્ઞ પ્રવટ કરવામાં. આશું હવે અને જૈન દિતે. મુન્ય સાનેક વર્ષ પહેલાંના એક પશુપત્ત અંકમાં પણ થઈ લખવામાં આશું છે તેથી અહીં લખાયું નહિ કરતાં મારા તારૂંથી વીરવણી વિષે એક કવિત આ નીચે આપી આ અનુવાદ પૂર્ણ કરીશ.

વીર વણી તણી, લણી મહા, આગે એકે જાણી,
રણી મહા રણી સદુ વણીમાં જણાય છે,
ઉત્તમી ઉદાર અને મરણી ગંગાજ જેની,
અથ એક પાપ સદુ જેવડે દણાય છે;
નવ નિરુપા ગણા તરેજે અથ ઉડતે છે,
મધુરી મદન મીઠી માવડી મનાય છે;
જેના જેવી જગતમાં બીજી જોડી જણી નથી,
જેવી વીરવાણી વંદનીય વખણાય છે

અમરાવાત.

પ્રાપ્તકાલ કેરગવંદ ૨૧૧૬.

પ્રાર્થના પંચક.

(ઉદ્ધિષ્ઠિતને ત્રણે મચાવે:).

સાંજ સવાર જગજગત અપેર, જિનેંદ જિનેંદ જિનેંદ ઉચા,
ઉત્તમ જોડક દાન નિદાણી શું ઉર ને મુલ અંતર દાંડ;
પાપ વિગમડી રહું અને વીર! ઉત્તમજન રૂપ અખંડ વિચાર,
નિર્મલ નામ અભિજ્ઞ પ્રભુ! પ્રભુ અંતર મંડી સત્ય સંભાર,
શું, દમદાં મુખને હરણે પ્રભુ! ઉત્તમજન કંઠિત તમણી સદાચે!
તે પ્રભુ! દિનારાત્રી વચો ઉર આપજ ઉત્તમજન મુલ સદાચે;

દિંસા કરવી નહિ, હિંદિયો કમળેર વવાળી કરી પણ જાનનો નાશ થનો નથી, પણ વસ-કર્મવસ છત્ર આ સંસારમાં જન્મમરણ કર્યા કરે છે. પરમધર્મ અદિંસા છે, મન સરજત આપણા હાથમાં છે. ચોરી ન કરવી, ભુક્તું ન ભોવતું, મોદ મમતા ન યત્ન બદાયવં પાળતું, વગેરે જાળનો શુદ્ધ છત્ર માગવામાં આવ જરૂરી છે.

વિક્રમ સં. પૂર્વે ૪૭૦-૪૮૦ સ. ૫. ૫૨૬ ના વર્ષમાં મદ્રાસીર પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા વખતે એવા આરાના ૩ વર્ષ ને ૮ માસ બાકી રજા હતા.

એ મહા પ્રભુના નિર્વાણને જાળે જાણે ૨૫૦૦ વર્ષ થયાં છતાં તેમની પ્રતિમા તેમના સ્થાપિત ધર્મનો દવામય તુડી ધાર્મિક જગતમાં ફરફટાટ કર્યા કરે છે.

જે માણસો પોતાનું જીવન ધર્મમાં બ્યતીન કરે છે, તેમનું ઉજ્જવળ છત્ર છે. બાકી તો માણસો કીડી મોકાણની પેઠે જન્મ્યાં કરે છે તે મર્યાં કરે છે. અપ્રત્યક્ષ ઉત્ક્રાંતિ માટે વીર પ્રભુના અનુયાયીઓ આ પ્રમાણે સમજે છે”

અનંતના આત્માના ઇનિદાસના ત્રણ ભાગ કરે છે. આત્માના વિકાસની પદેશ વિકાસ ક્રિયાનો અને વિકાસના અનંતરનો (નિમોદ, ગુણસ્થાન ને મોક્ષ). આ જગત આપણે આત્મવિકાસની ક્રિયામાં હીએ. એ વિકાસની અદિ એક કાલમાં હતી એનો અંત એક સમયમાં આવશે. આત્મવિકાસનો પ્રારંભ થતાં પદેશાં આત્મા જીવ જૂનકાગમાં દમેશાં તે માટે અવિકસિત અશુદ્ધ સ્થિતિમાં હતો. જેમ સુવર્ણનો એક ટોકો પોતાની વર્તમાન કાગની શુદ્ધ સ્થિતિની પદેશાં જૂન, કાગમાં દમેશથી સુવર્ણ રત્ન મિશ્રિત માટીની અવસ્થામાં હોય છે. પ્રાયઃ એજ સ્થિતિ આત્માની સમજની ભેજ આત્માની વિકાસક્રિયા સંપૂર્ણ ઉત્ક્રાંતિમાં આવ્યા પછી બંધ થાય છે. પછી એ સ્થિતિ અશુદ્ધ થનો નથી અને નિત્ય આનંદમાં અમર્યાદિત જ્ઞાનમાં સર્વ સમયગ નિજતાપ જન્મ મરણથી અગાધિત રહે છે.

આત્મવિકાસ પોતાના પદેશાં ક્રમેમાં (મિથ્યાવ ગુણસ્થાનમાં) મંદ મલિત રેખાય છે. એની પછી જીવનની વિશિષ્ટ રૂપ (સમ્પત્ત) આવે છે, તત્પરના વિકાસ એળી બ્યકિને પ્રતિનિધિવંક દસ્તગત થવાથી એ અધિક વેગવાળી થાય છે.

સ્વભાવમાં કંઈ પણ દુઃખ, અજ્ઞાનતા વીર્યહીનતા નથી. પુરુષ નિયમ પૂર્વક જીવ એજ કાલ કરે છે જેનાથી આત્માનું નિશ્ચય સ્વરૂપ જેવું કે આનંદ, જ્ઞાન અને વીર્ય પ્રગટ થાય અને જેનાથી દુઃખ, અજ્ઞાન અને બલહીનતા આવે એવાં કાળેના ત્યાગ મેળવી દર અભિવ્યક્ત થાય છે.

પ્રત્યેક બ્યકિ પોતાનો આધ્યાત્મિક વિકાસ કરવા માટે પોતાનાજ આધુનિક રેખાઓ ઉપયોગ લઈ શકે છે. એ વિકાસનો પ્રારંભ કરવા પદેશાં કાઈ પણ બ્યકિ એક હજુમર પણ સદ્ જોવાની જરૂર નથી. પરંતુ એ વિકાસમેણિમાં પેદાશ અવસ્થાનો અંદાજ તો અવશ્ય કરી લેવો જોઈએ અને પશ્ચાત્ત એ વરધાને અનુજી નિ મેળવું અત્યરણ કરતું જોઈએ.

• આપણે જાણ “સાધુ” નામે દિંદી માસિક પત્રી અને દવે પત્રીનો “જૈનધર્મ” ના અંક દેખ કરવાથી અનુપાસકો ઉત્થા કરવામાં આવ્યો છે.

એક બીજે સર્વથી ઉપરથી ત્રણ એ છે કે અગિય ત્રણમાં જે બધું છે એ "હું" (૬૫) અને "જે હું નથી" (અષ્ટ૪) એ બે વસ્તુઓ છે "જે હું નથી" તેના ઉપરથી કામ મારી સયે એકમેક મિથિય રહી રહેા છે, "હું નથી" એ વૈભવિક દબ છે કે જેને મારી સાથે હમેલા રહેવાનું કશું પ્રયોગન નથી અથવા બીજી રીતે એકમે તે એ મારો અરા પણ અંત નથી, તો હવે શું કરું ? એ વૈભવિક દબ મતાર્થીય મારી કોઇ અવિચિત્ત રીતથી આશ્ચર્ય થાય છે (આશ્ચર્ય), અને મારા અપ્રમાર્ગ, મિથિય, શું રહે છે (નષ્ટ). એ પ્રવાદને યોગ્યો અથવા એનું આશ્ચર્ય નષ્ટ કરું એ મુખ્ય કાર્ય છે અને એ રીતે એ જાનિનું કે બીજું કોઇ નશીન દબ (કર્મ) જાણી શકું નથી (સંવર); પછી ઉચ્ચ કરીને મારામાં પ્રથમ એક વ્યવસ્થા દબને દુર કરું એકમે. (નિર્મલ); છેવટમાં એ પરિણામ આવશે કે મારા આદ્ય મુદ્દ સ્વચ્છ, અને પેનાના અવિનશી સ્વરૂપમાં જેવો સ્વાભાવિક દેવો એકમે તેવો કષ્ટ મારી (મિદા).

મહાવીર પ્રજાના દુષ્ટન અને એક રિતે જેટલું કષ્ટનું દોષ તેટલું સખી યાગ. મારા તરફથી એમનું સક્ષિપ્ત દાન અરિય પ્રવદ કરવામાં. આત્મનું હનું અને જૈન દિતે-મુનના સાનેક વર્ષ પહેલાંના એક પદ્યપણ અંકમાં પણ થતું કષ્ટવામાં આત્મનું છે તેથી જાદો લેખાણ નહિ કરતાં મારા તરફથી વીરવણી ત્રિતે એક કવિન આ નીચે આપી આ અનુવાદ પૂર્ણ કરીશ.

વીર વણી તણી, કાણી મહા આગે પ્રભે જાણી,
કાણી મહા રણી સવુ વણીમાં અણાપ છે;
ઉજળી ઉદાર અને મરવી ગંગાજ જેવી,
અપ મેલ પાપ સદુ જેવો દણાપ છે;
નય નિરોધા તણા તરેય અજે ઉડને છે,
મધુરી મદલ મીઠી આવરી મનાપ છે;
જેના જેવી જગતમાં બીજી લોડી જણી નથી,
જેવી વીરવાણી વંદનીય વખણાપ છે

અમદાવાદ.

પ્રાપ્તપ્રાપ કેરગચંદ શાહ.

મોર્ચના પંચક.

(ઉદ્ધવિજ્ઞાને રાત્રે અપાયો).

સાંજ સવાર અવધત અપેર, મિતેંદ મિતેંદ મિતેંદ ઉચાર,
ઉત્તવગ એકે રાત્રિ નિહાળી કહું ઉર ને મુજ અંતર કાર;
પાપ વિકારથી રૂંદું કરને ધીર ? ઉત્તવગ રૂપ અપાડ વિચાર,
નિર્મલ નામ અવિત્ર પ્રભુ ! તુજ અંતર માંથી સદાય સંભાર,
શું, હમણું મુજને હરશે પ્રભુ ! ઉત્તવગ કંઠિન તમારી સુદાયે !
તો પ્રભુ ! દીનદયાળ વસો ઉર આપજ ઉત્તવગ મુજ સદાયે;

દિંસા કરવી નહિ, હિંદિયો કમળેર ચવાયી કદી પણ જ્ઞાનનો નાશ થતો નથી, પણ પુ
નશ-કર્મવશ જીવ આ સંસારમાં જન્મમરણ કરી કરે છે. પરમધર્મ અદિંસા છે, આ
સરજત આપણા દાઘમાં છે. ચોરી ન કરવી, જુકું ન ખોડવું, મોઢ મમતા ન રાખ
અમર્યાં પાળવું, વગેરે જાળતો શુદ્ધ જીવન ગાળવામાં ખાસ જરૂરની છે.

વિક્રમ સં. પૂર્વે ૪૭૦-૪. સ. પૂ. ૫૨૬ ના વર્ષમાં મહાવીર પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા.
તખતે ચોથા આસના ૩ વર્ષ ને ૮ માસ બાકી રચા દત્તા.

એ મહા પ્રભુના નિર્વાણને આજે આશરે ૨૫૦૦ વર્ષ થયાં છતાં તેમની કૃતિ
તેમના સ્થાપિત મંદિરો દ્વારાજ ઝુકો ધાર્મિક જગતમાં ફરકાટ કર્યા કરે છે.

જે માણસો પોતાનું જીવન ધર્મમાં વ્યતીત કરે છે, તેમનું ઉન્નતજીવન જીવન શી
છે. બાકી તો માણસો કાંઈ મોહાગ્રની પેઠે જન્મ્યાં કરે છે તે મર્યાં કરે છે. આજ
ઉત્તાનિ માટે વીર પ્રભુના અનુયાયીઓ આ પ્રમાણે સમજે છે”

જનંતના આત્માના ઉત્તિદાસના તબુ બાજ કરે છે. આત્માના વિકાસની પરો
વિકાસ ક્રિયાનો અને વિકાસના જનંતરનો (નિગોદ, ચુચુરયાન ને મોક્ષ). આ સ
આપને આત્મવિકાસની ક્રિયામાં છીએ. એ વિકાસની આદિ એક કામમાં હતી જ
એનો અંત એક સમયમાં આવશે. આત્મવિકાસનો પ્રારંભ થતાં પહેલાં આત્મા જ
જૂનમગમાં હંમેશાં તે માટે અનિકસિત અશુદ્ધ સ્થિતિમાં હતો. જેમ શુભરૂતો એ
હોય પોતાની વર્તમાન કાળની શુદ્ધ સ્થિતિની પહેલાં જૂન કાળમાં હંમેશથી સુવર્ણ રસ
મિશ્રિત માટીની અવસ્થામાં હોય છે. પ્રાચ: એજ સ્થિતિ આત્માની સમજાવી એ
આત્માની વિકાસક્રિયા સંપૂર્ણ ઉત્તિમાં આવ્યા પછી બંધ થાય છે. પછી એ શુદ્ધ
અશુદ્ધ થતો નથી અને નિવ આત્મકમાં અમર્યાદિત જ્ઞાનમાં સર્વ સમગ્ર નિવરણ
જન્મ મરણથી અગ્રાધિત રહે છે.

આત્મવિકાસ પોતાના પહેલા ક્રમમાં (મિથ્યાત્વ ચુચુરયાનમાં) મંદ સ્થિતિ
રેખાય છે. એની પછી જીવનની નિષિષ્ટ રસા (સમ્યક્તા) આવે છે, તત્પરવાર વિકાસ
એની અગ્રિયે પ્રતિનિધિયંક હરતમન થવાથી એ અધિક વેચવાળી થાય છે.

સ્વભાવમાં કંઈ પણ કુખ, અજ્ઞાનતા વીવંદીનતા નથી. પ્રથમ નિવમ પૂર્વે જોઈ
એજ જવં કરે છે કે જેનાથી આત્માનું નિવમ સ્વરૂપ જેનું કે આત્મક, જ્ઞાન અને રસ
પ્રથમ રસ અને જેનાથી કુખ, અજ્ઞાન અને વસદીનતા આવે એવાં કારણો તત્ત્વ
વતી દસ અનિવરણ થાય છે.

પ્રત્યેક અગ્રિય પોતાનો આત્મક્રિયા વિકાસ કરવા માટે પોતાના આકૃષ્ટિ
રેખાને કપોત્તર કરી શકે છે. એ વિકાસનો પ્રારંભ કરવા પહેલાં જેઈ પણ નહિ
એક સમયે પણ રહે જેનાથી જરૂર નથી. પરંતુ એ વિકાસવેળિયાં જેનું
આત્માને અંદર નો અવરણ કરી થોડો જેનું અને પમત્ત એ વરધાને અનુભવ
તેનું અવરણ કરવું એનું.

આત્માને જન્મ “કા. ૫” નામે હિંદી શબ્દો વાળી અને હવે જાણો “જેનધર્મ” એ નામે
જેન કાળે અનુભવે તેવા અવસ્થા અંગે છે.

એક બીજો સંસ્કૃતિ ઉપરથી વિષય એ છે કે અભિષેક વિષયમાં જે જુદું છે એ "દુ" (દુષ્ટ) અને "જે દુ નથી" (અદુષ્ટ) એ તે વસ્તુઓ છે "જે દુ નથી" તે વૈભવિક દ્રવ્ય છે કે જેને મારી સાથે હમેશાં રહેવાનું કશું પ્રયોજન નથી અથવા બીજી રીતે જોઈએ તો એ મારો જરા પણ અંત નથી, તો હવે શું કરું? એ વૈભવિક દ્રવ્ય મારાથી જ મારી કાઢી અવિનિબળ રીતેથી આકર્ષિત થાય છે (અત્યંત), અને મારા અપમાનમાં મિલિત થતું રહે છે (નષ્ટ). એ પ્રવાહને રોકવો અથવા એનું આકર્ષણ નષ્ટ કરવું એ મુખ્ય કાર્ય છે અને એ રીતે એ જાનિતું કે બીજું કોઈ નવીન દ્રવ્ય (કર્મ) જાતી રાખવું નથી (સંવર); પછી ઉદ્ભવ કરીને મારામાં પ્રવેશ એકત્ર થએલ અને દુર કરવું જોઈએ. (નિર્વેશ); છેવટમાં એ પરિણામ આવશે કે મારા અપમાન શુદ્ધ થયેલ, અને જેવાના અવિનયથી સ્વરૂપમાં જેવો સ્વાભાવિક હોવો જોઈએ તેવો થઈ જશે (મૃત્યુ).

મહાવીર પ્રમુખના જીવન અને જોય વિષે જોઈશું લખતું હોય તેટલું સખી સહાય. મારા તરફથી એમનું સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્ર પ્રગટ કરવામાં. આશ્ચર્ય હતું અને જૈન દ્વિતીયના સાતેક વર્ષ પહેલાંના એક પુરુષના અંકમાં પણ થતું લખવામાં આશ્ચર્ય છે તેથી મહો લખાણ નહિ કરતાં મારા તરફથી વીરવાણી વિષે એક કવિત આ નીચે આપી આ જીવનના પૂર્ણ કરીશ.

વીર વણી તણી લણી મહા જાણે પ્રભુ જીવણી,
રણી મહા રણી સહુ વણીમાં જણાય છે;
ઉત્તમી ઉદાર અને મરણી મરણી જેની,
જપ મેલ પાપ સહુ જેવડે દણાય છે;
નય નિરોધા તણા તરેન જાપ ઉડે છે,
મધુરી મદન મીઠી માવડી મનાય છે;
જેના જેવી જનતામાં બીજી તોડી ભણી નથી,
જેવી વીરવાણી વંદનીય વખણાય છે

અમદાવાદ.

પ્રિયતમાય કેરગચંદ ૨૧૧૬.

પ્રાર્થના પ્રયત્ન.

(ઉદ્ધવિષયે રામે ચલે.)

શાંત સરાર અવશંત અપેર નિર્નેદ નિર્નેદ નિર્નેદ ઉમાર,
ઉત્તમ જોયો રાજ નિહાળી જાઉં ઉર નેમુજ અંતર શાંત;
પાપ વિદ્યથી રહું કરો વીર! ઉત્તમવન રૂપ અખંડ રિચાર,
નિર્મળ નામ જાણે પ્રભુ! નુજ અંતર મંડી સદાય સંભાર,
શું હમણાં મુજને હાથે પ્રભુ! ઉત્તમવન ઉગ્રિ તથાતી સુદારે!
ઉર પ્રભુ! હિતવચન વમેા ઉર આપજ ઉત્તમવન મુજ સદારે;

હિંસા કરવી નહિ, ઇંદિયો કમઝોર થવાથી કદી પણ જ્ઞાનનો નાશ થતો નથી, પણ પુણ્ય-કર્મવશ જીવ આ સંસારમાં જન્મમરણ કયાં કરે છે. પરમધર્મ અદ્વિંસા છે, આપ સરજત આપણા હાથમાં છે. ચોરી ન કરવી, લુકું ન બોલવું, મોહ મમતા ન રાખવી, ક્ષમાચર્ય પાળવું, વગેરે જાગતો શુદ્ધ જીવન જાગવામાં ખાસ જરૂરની છે.

વિક્રમ સં. પૂર્વે ૪૭૦-૪૮૦ સ. પૂ. ૫૨૧ ના વર્ષમાં મહાવીર પ્રજાનિર્વાણ પામ્યા. વખતે ચોથા આરાના ૩ વર્ષ ને ૮ માસ બાકી રહ્યા હતા.

એ મહા પ્રજાના નિર્વાણને જાણે આશરે ૨૫૦૦ વર્ષ થયાં છતાં તેમની જાત તેમના રચાપિત ધર્મનો દવામય કુંડો ધાર્મિક જગતમાં ફેલાઈ કયાં કરે છે.

જે માણસો પોતાનું જીવન ધર્મમાં બ્યતીત કરે છે, તેમનું ઉત્તમવળ જીવન થઈ જાય છે. બાકી તો માણસો કાંડી મોકાણની પેઠે જન્મ્યાં કરે છે ને મર્યાં કરે છે. આપ ઉત્કાંતિ માટે વીર પ્રજાના અનુયાયીઓ આ પ્રમાણે સમજો છે”

અનંતતા આત્માના ઇતિહાસના ત્રણ ભાગ કરે છે. આત્માના વિકાસની પરિણામ વિકાસ દ્વિયાનો અને વિકાસના અનંતરનો (નિમોહ, શુભરથાન ને મોહ). આ જગત આપણે આત્મવિકાસની દ્વિયામાં છીએ. એ વિકાસની આદિ એક કાસમાં હતી અને એનો અંત એક સમયમાં આવશે. આત્મવિકાસનો પ્રારંભ થતાં પહેલાં આત્મા જન્મ ભૂતકાળમાં હંમેશાં તે માટે અવિકસિત અશુદ્ધ સ્થિતિમાં હતો. જેમ સુવર્ણનો એક કોડ પોતાની વર્તમાન કાળની શુદ્ધ સ્થિતિની પહેલાં ભૂત કાળમાં હંમેશથી સુવર્ણ રમણે મિશ્રિત ભારીની અવસ્થામાં હોય છે. પ્રાચ: એજ સ્થિતિ આત્માની સમજની નોંધ આત્માની વિકાસક્રિયા સંપૂર્ણ ઉત્ક્રાંતિમાં આપ્યા પછી બંધ થાય છે. પછી એ સ્થિતિ અશુદ્ધ થતો નથી અને નિત્ય આનંદમાં અમર્યાદિત જ્ઞાનમાં સર્વ સમયજન નિજરસાથ જન્મ મરણથી અખલિન રહે છે.

આત્મવિકાસ પોતાના પહેલા ક્રોમાં (મિથ્યાવ શુભરથાનમાં) મંદ મંદિયો દેખાય છે. એની પછી જીવનની વિશિષ્ટ દશા (સમ્યક્ત્વ) આવે છે, તત્પચાત વિકાસ એણી વ્યક્તિને પ્રતીતિપર્વક દરતમત મવાથી એ અધિક વેચવાળી થાય છે.

સ્વભાવમાં કંઈ પણ દુઃખ, અજ્ઞાનતા વીચીંદીનતા નથી. પુરુષ નિયમ પૂર્વક કોઈ એજ કામ કરે છે કે જેનાથી આત્માનું નિશ્ચય સ્વરૂપ જેવું કે આનંદ, જ્ઞાન અને રીત પ્રગટ થાય અને જેનાથી દુઃખ, અજ્ઞાન અને બધીંદીનતા આવે એવા કાર્યોના ત્યાગ પાની દર અભિગ્રાહ થાય છે.

પ્રત્યેક વ્યક્તિ પોતાનો આધ્યાત્મિક વિકાસ કરવા માટે પોતાનાજ આધુનિક જોશોનો ઉપયોગ કરી શકે છે. એ વિકાસનો પ્રારંભ કરવા પહેલાં કોઈ પણ વ્યક્તિ એક કાળમર પણ રાહ જોવાની જરૂર નથી. પરંતુ એ વિકાસપ્રેક્ષિમાં પોતાની અવસ્થાનો અંદાજ તો અવસ્ય કરી લેવો જોઈએ અને પચાત એ વસ્થાને અનુકૂળ નિર્માણ આચરણ કરવું જોઈએ.

• આપણે જાન “સાધુ” નામે હિંદી માસિક પત્રની અને હવે પછીનો “જૈનધર્મ” ના નામથી જન કાળથી અનુવાદીયે લેવાઈ રવાના થયાં છે.

એક બીએ સર્વથી ઉપયોગી વિષય એ છે કે અભિયન વિષયમાં જે જાણ છે એ “હું” (જીવ) અને “જે હું નથી” (અજીવ) એ તે વસ્તુઓ છે “જે હું નથી” તેનો કેટલોય જ્ઞાન મારી સાથે એકમેકે મિલિન થઈ રહેલો છે, “હું નથી” એ વૈભવિક જ્ઞાન છે કે જેને મારી સાથે હંમેશાં રહેવાનું હશે પ્રયોગન નથી અથવા બીજી રીતે જોઈએ તો એ મારો જરા પણ અંત નથી, તો હવે શું કરવું ? એ વૈભવિક જ્ઞાન મારાથીજ મારી કોઈ અવિચિત્ત રીતિથી આકર્ષિત થાય છે (આકર્ષક), અને મારા અક્રમામાં મિલિન થતું રહે છે (જય). એ પ્રવાહને રોકવો અથવા જેનું આકર્ષણ નષ્ટ કરવું એ મુખ્ય કાર્ય છે અને એ રીતે એ અતિનું કે બીજું કોઈ નવીન જ્ઞાન (કર્મ) આવી શકતું નથી (સંવર); પછી હથમ કરીને મારામાં પ્રવેશ એકત્ર થએલ અને દુર કરવું જોઈએ. (નિર્મલ); ઉપરમાં એ પરિણામ આવશે કે મારો અક્રમા શુદ્ધ થયેલ, અને પોતાના અવિચારથી સ્વરૂપમાં જેવો સ્વાભાવિક દોષો જોઈએ તેવો થઈ પરી (મોક્ષ).

મહાવીર પ્રભુના જીવન અને મોક્ષ વિષે જોઈશું સખનું દોષ તેટલું સખી ઘણા. મારા તરફથી એમનું સહિષ્ણુ દાન ચરિત્ર પ્રગટ કરવામાં આવ્યું હતું અને જૈન દ્વિતે-મ્ભુના સાતેક વર્ષ પહેલાંના એક પશુપક્ષી અંકમાં પણ થઈ સખવામાં આવ્યું છે તેથી મહો સંભાષ્ય નહિ કરતાં મારા તરફથી વીરવાણી વિષે એક કવિત આ નીચે આપી આ મનુષ્ય પશું કરીશ.

વીર વાણી તણી, સણી મહા આજે મહે જાણી,
સણી મહા રણી સદુ, જાણીમાં જણાય છે;
ઉજળી ઉદાર અને મરવી ગંગાજ જેવી,
અથ મેલ થાય સદુ જેવડે દણાય છે;
નય નિરોધા તણા તરેતુ અથ ઉછેને છે,
મધુરી મહાન મીઠી માવડી મનાય છે;
જેના જેવી જગતમાં બીજી જોડી જાણી નથી,
જેવી વીરવાણી વંદનીય વખણાય છે.

અમદાવાદ.

પીપટલાય કેરગચંદ શાહ.

માર્થના પંચક.

(ઉદ્ધવિજયને શાસ્ત્રે લખાયે.)

સાજ સવાર જવલંત જપેત, ગિનેદ ગિનેદ ગિનેદ ઉમાદ,
ઉત્તવજ એક રાત્ર નિદાળી સહુ ઉર ને-મુજ અંતર દાદ;
પાપ-વિકારથી રહું ડરડે વીર ! ઉજ્જવળ રૂપ અખંડ વિચાર,
નિર્મળ નામ જલિત પ્રભુ ! તુજ અંતર માંડી સત્ત્વ સંભાર,
શું હમણાં મુજને હર્યે પ્રભુ ! ઉજ્જવળ-કેળિ તમતી સુદાપે !
છે પ્રભુ ! દીનદયાળ વસો ઉર આપજ ઉજ્જવળ-મુક્ત સદાપે !

દિંસા કરવી નહિ, ઉદિયો કમજોર થવાથી કદી પણ જાનનો નાશ થતો નથી, પણ વય-કર્મવય જીવ આ સંસારમાં જન્મમરણ કર્યા કરે છે. પરમધર્મ અદિંસા છે, આ સરજત આપણા હાથમાં છે. ચોરી ન કરવી, લુકું ન બોલવું, મોઢ મમતા ન રાખે અદ્યયર્થ પાળવું, વગેરે બાળતો શુદ્ધ જીવન માગવામાં ખાસ જરૂરની છે.

વિક્રમ સં. પૂર્વે ૪૭૦-૪૮૦. સ. પૂ. ૫૨૬ ના વર્ષમાં મદાવીર પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા. વખતે ચોથા આસાના ૩ વર્ષ ને ૮ માસ બાકી રહ્યા હતા.

એ મહા પ્રભુના નિર્વાણને જાણે આસરે ૨૫૦૦ વર્ષ થયાં હતાં તેમની પ્રીતિ તેમના સ્થાપિત ધર્મનો સ્વામય જુડો ધાર્મિક જગતમાં ફડફડાટ કર્યા કરે છે.

જે માણસો પોતાનું જીવન ધર્મમાં વ્યતીત કરે છે, તેમનું ઉત્તમજીવન જીવન છે. બાકી તો માણસો કોડી મોઢાણની પેઠે જન્મ્યાં કરે છે તે મર્યાં કરે છે. અદ્યયર્થ ઉત્ક્રાંતિ માટે વીર પ્રભુના અનુયાયીઓ આ પ્રમાણે સમજે છે”

અનંતતા આત્માના ઇતિહાસના ત્રણ ભાગ કરે છે. આત્માના વિકાસની પહેલાં વિકાસ ક્રિયાનો અને વિકાસના અનંતરનો (નિગોદ, શુભરથાન ને મોક્ષ). આ સર્વ આપણે આત્મવિકાસની ક્રિયામાં જોએ. એ વિકાસની આદિ એક કામમાં હતી ન એનો અંત એક સમયમાં આવસે. આત્મવિકાસનો પ્રારંભ થતાં પહેલાં આત્મા જન્મ જૂનકાગમાં હોય તો તે માટે અવિકસિત અશુદ્ધ સ્થિતિમાં હતો. જેમ સુવર્ણનો એક ટોકો પોતાની વર્તમાન કાગની શુદ્ધ સ્થિતિની પહેલાં જૂન કાગમાં હોયથી સુવર્ણ રમક ટોકો મિશ્રિત માટીની અવસ્થામાં હોય છે. પ્રાચઃ એજ સ્થિતિ આત્માની સમજવી ભોજી આત્માની વિકાસક્રિયા સંપૂર્ણ ઉત્ક્રાંતિમાં આવ્યા પછી બંધ થાય છે. પછી એ સ્થિતિ અશુદ્ધ થતો નથી અને નિઃશ આનંદમાં અમર્યાદિત જ્ઞાનમાં સર્વ સમયજ નિજરથાજ જન્મ મરણથી અગ્રાધિત રહે છે.

આત્મવિકાસ પોતાના પહેલા ક્રમમાં (મિથ્યાવ શુભરથાનમાં) મંદ થતિયો રેખાય છે. એની પછી જીવનની વિશિષ્ટ દશા (સમ્યક્ત્વ) આવે છે, તત્પચાત વિકાસ એણી વ્યક્તિને પ્રતીતિપર્વક દસ્તમત થવાથી એ અધિક વેગવાળી થાય છે.

સ્વભાવમાં કંઈ પણ કુઃખ, અજ્ઞાનના વીરંહીનતા નથી. પુરૂષ નિયમ પૂર્વક જીવ જોજ કાર્ય કરે છે કે જેનાથી આત્માનું નિઃશ સ્વરૂપ જેવું કે આનંદ, જ્ઞાન અને દીપ પ્રગટ થાય અને જેનાથી કુઃખ, અજ્ઞાન અને બલહીનતા આવે એવા કાર્યોના ત્યાગ પાત્રી દદ અભિવર્ણ થાય છે.

પ્રત્યેક વ્યક્તિ પોતાનો આધ્યાત્મિક વિકાસ કરવા માટે પોતાનાજ આધુનિક કં યોગોનો ઉપયોગ લઈ શકે છે. એ વિકાસનો પ્રારંભ કરવા પહેલાં કોઈ પણ વ્યક્તિ એક કાગમર પણ રાહ જોવાની જરૂર નથી. પરંતુ એ વિકાસશ્રેણીમાં પોતાની અવસ્થાનો અંદાજ તો જવરસ કરી લેવો જોઈએ અને પચાત્ એ વરથાને અનુકૂળ નિર્મિતિ અગ્રરણ કરવું જોઈએ.

• આરદો જાન “ સાધુ ” નામે દિંદી માસિક પાથી અને હવે પછીનો “ જૈનધર્મ ” ના નામે દેખ રવાથી અનુચારપે લેવાત કરવામાં આવ્યો છે.

એક બીજો સરથી ઉપરથી વિષય એ છે કે અભિષેક વિષયમાં જે બધું છે એ "હું" (છપ) અને "જે હું નથી" (અછપ) એ જે વસ્તુઓ છે "જે હું નથી" તેના ફેરફાર સાથે મારી સાથે એકમેકે મિથિન થઈ રહે છે, "હું નથી" એ વૈભવિક દ્રવ્ય છે કે જેને મારી સાથે હમેશાં રહેવાનું કંઈ પ્રયોજન નથી અથવા બીજી રીતે જોઈએ તો એ મારા જરા પણ અંત નથી, તો હવે શું કરવું? એ વૈભવિક દ્રવ્ય મારાથીજ મારી કોઈ અવિચ્છિન્ન રીતિથી આકર્ષિત થાય છે (આકર્ષણ), અને મારા અદ્વિતીય મિથિન થઈ રહે છે (નષ્ટ). એ પ્રવાહને રોકવો અથવા એનું આકર્ષણ નષ્ટ કરવું એ મુખ્ય કાર્ય છે અને એ રીતે એ બનિનું, કે બીજું કોઈ નવીન દ્રવ્ય (કર્મ) જાતી રાખવું નથી (સંવર); પછી ઉદ્ભવ કરીને મારામાં પ્રથમ એકમ ધમેક દબાવે દુર કરવું જોઈએ. (નિર્વેગ); હેવટમાં એ પરિણામ આવશે કે મારા આત્મા શુદ્ધ સ્વચ્છ, અને પોતાના અવિનાશી સ્વરૂપમાં જેવો સ્વાભાવિક હોયો જોઈએ તેવો થઈ જશે (મોક્ષ).

મદારી પ્રમુખા છવન અને મોય વિને જોઈશું લખવું દેવ તેટલું લખી રાકાય. મારા તરફથી એમનું સંક્ષિપ્ત દાન ચરિત્ર પ્રગટ કરવામાં. આશ્ચર્ય હતું અને જૈન દિતે. મુખ્ય સાતેક વર્ષ પહેલાંના એક પર્વપણ અંકમાં પણ મળ્યું લખવામાં આશ્ચર્ય છે તેથી જાદો લખાણ નહિ કરતાં મારા તરફથી વીરવાણી વિષે એક કવિત આ નીચે આપી આ અનુવાદ પૂર્ણ કરીશ.

વીર વણી તણી, લાણી મદા ભણ્યે ગમે જાણી;
સણી મદા રણી, સદુ. વણીમાં જણાય છે;
ઉભળી ઉઠાર અને મરવી ઝંખાજ જેની,
અપ મેલ પાપ સદુ જોવે દણાય છે;
નપ નિરોપા તણા તરેત્ર અજ ઉઠતે છે.
મધુરી મદાન ખીની માવડી મનાય છે;
જેના જેવી જગતમાં બીજી તેડી જાણી નથી,
જેવી વીરવાણી વંદનીય વખણાય છે

અમદાવાદ.

૧૯૫૨વાલ કેવળચંદ શાહ.

માર્થના પચેક.

(ઉદ્વિગ્ધને સાથે મચાશે.)

સાંજ સવાર જવલતે જાપેર નિર્વેદ નિર્વેદ નિર્વેદ ઉભા,
ઉભવન મેલક સત્ત્વ નિદાળી શું ઉર ને મુજ અંતર કાંઈ;
પાપ-વિકારથી રહું કરે? વીર! ઉભવન ૨૫ અર્થક વિચાર,
નિર્મળ નામ પવિત્ર પ્રભુ! મુજ અંતર મંડી સદાય સંભાર,
શું દમણ મુજને હાથે પ્રભુ! ઉભવન કંઠિા તમારી સદાસે!
હે પ્રભુ! દિનાવળ વગેરે ઉર આપજ ઉભવન મુજ સદાય;

દિસા કરતી નહિ, હિંદીએ કમળેર ચવાથી કરી પણ જ્ઞાનનો નાશ થતો નથી, પણ વશ-કર્મવશ જીવ આ સંસારમાં જન્મ-મરણ કર્યા કરે છે. પરમધર્મ અદિસા છે, આ સરજત આપણા હાથમાં છે. ચોરી ન કરવી, ભુક્તું ન ખોવતું, મોઢું મમતા ન રાખી સમગ્રવં પાળતું, વગેરે જાળતો શુદ્ધ જીવ જાગવામાં ખાસ જરૂરી છે.

વિક્રમ સં. પૂર્વે ૪૭૦-૫. સ. ૫. ૫૨૬ ના વર્ષમાં મદાવીર પ્રમુ નિર્વાણ પામ્યા. વખતે એણે આત્માના ૩ વર્ષ ને ૮ માસ જાણી રજા દત્તા.

એ મહા પ્રજુના નિર્વાણને જાણે આસરે ૨૫૦૦ વર્ષ થયા છતાં તેમની કોઈ તેમના સ્થાપિત ધર્મનો દવામય ઝુડો ધાર્મિક જગતમાં ફેલાઈ ક્યાં કરે છે.

જે માણસો પોતાનું જીવન ધર્મમાં બ્યતીત કરે છે, તેમનું ઉજ્જવળ જીવન જોઈ જાય છે. જાણી તો માણસો કોડી મોઢાની પેટે જન્મ્યાં કરે ને મર્યાં કરે છે. આત્મા ઉન્નતિ માટે વીર પ્રજુના અનુયાયીઓ આ પ્રમાણે સમજે છે”

અનંતના આત્માના હતિદાસના ત્રણ જાત કરે છે. આત્માના વિકાસની પદોચ્ચાઈ વિશાળ કિયાનો અને વિકાસના અનંતરનો (નિગોદ, યુજ્જરથાન ને મોક્ષ). આ જાતે આત્મવિકાસની કિયામાં છીએ. એ વિકાસની આદિ એક કાલમાં હતી અને એક સમયમાં આવશે. આત્મવિકાસનો પ્રારંભ થતાં પહેલાં આત્મા જન્મ જૂતજાગમાં હંમેશાં તે માટે અવિકસિત અશુદ્ધ સ્થિતિમાં હતો. જેમ સુતરૂનો એક દોષ પોતાની વર્તમાન કાળની શુદ્ધ સ્થિતિની પહેલાં જૂત કાળમાં હંમેશથી સુતરૂ રહ્યો નિવિન માટીની અવસ્થામાં હોય છે. પ્રાયઃ એજ સ્થિતિ આત્માની સમગ્રી ભેજી આત્માની વિકાસક્રિયા સંપૂર્ણ ઉત્પત્તિમાં આવ્યા પછી બંધ થાય છે. પછી એ જ શુદ્ધ થતો નથી અને નિવિન આનંદમાં અમર્યાદિત જ્ઞાનમાં સર્વ સમયજ નિવિન જન્મ મરણથી અવિનિ રહે છે.

આત્મવિકાસ પોતાના પહેલા કોષમાં (મિથ્યાવ યુજ્જરથાનમાં) મંડ રહ્યો રહેલ છે. એનો પછી જીવનની વિચિટ્ટ દશા (સમ્યક્ત્વ) આવે છે, તત્પરમાર્થ વિચારે એની બાજીને પ્રતિનિધિ હનનન ચવાથી એ અધિક વેચવાથી થાય છે. સમ્યક્તા કંઈ પણ કુઝ, અજ્ઞાનતા વીવંહીનતા નથી. પુરૂષ નિવમ પૂર્ણ જોઈ ક્યાં કરે છે કે જેવાથી આત્માનું નિવમ સ્વરૂપ જેનું કે આનંદ, જ્ઞાન અને હૃદય સ્વરૂપ અને જેવાથી કુઝ, અજ્ઞાન અને જવહીનતા આવે એવાં કારણો તરૂ વળી હૃદ અવિનિ રહે છે.

અનંત બાજી પોતાનો આત્મવિકાસ વિશાળ કરવા માટે પોતાના આત્માના પહેલાં ઉત્પત્તિ કાળે છે. એ વિકાસને પ્રારંભ કરવા પહેલાં કેઈ પણ બાજી એક કુલખરે પણ રહ એવાની જરૂર નથી. પરંતુ એ વિશાસપ્રેરિતમાં પોતાના આત્માના અવિનિ રહે અજ્ઞાન કરી કોઈ બાજીને અને પમત્વ એ વરવાને અશુદ્ધ નિવિન આત્માના કુઝ બેઠે.

આત્માના કુઝ - કુઝ - નામે કિંઈ અધિક પરાઈ અને હરે જરૂરો “ એવર્ધ ” ના નામે હૃદય કાળે અનુભવે કેવલ જન્મમાં બેઠે છે.

એક બીજો સર્વથી ઉપરોચી વિષય એ છે કે અભિપ્રાય વિષયમાં જે જુદું છે એ "હું" (અપ) અને "તે હું નથી" (અનપ) એ તે વસ્તુઓ છે "તે હું નથી" તેનો કેટલોક ભાગ મારી સાથે એકમેકે મિલિત કર્યું રહેલું છે, "હું નથી" એ વૈભવિક દબ્બ છે કે જેને મારી સાથે દબેઈ રહેવાનું કશું પ્રયોજન નથી અથવા બીજી રીતે બોલે તો એ મારો જરા પણ અંશ નથી, તો હવે શું કરવું ? એ વૈભવિક દબ્બ મારાથી જ મારી કેઈ અવિચ્છિન્ન રીતિથી આકર્ષિત થાય છે (આસર), અને મારા આકર્ષણમાં મિલિત થવું રહે છે (જય). એ પ્રવાહને રોકવો અથવા એનું આકર્ષણ જય કરવું એ મુખ્ય કાર્ય છે અને એ રીતે એ અનિર્નુ, કે બીજું કશું નહીં દબ્બ (કર્મ) આવી શકે નથી (સંવર); જ્યાં ઉદય કરીને મારામાં પ્રવેશ એક પ્રવેશ દબ્બને દુર કરવું બોલે. (નિર્નર); હવેમાં એ પરિણામ આવશે કે મારા આકર્ષણ મુદ્દ સ્વચ્છ, અને પેનાના અવિનશી સ્વરૂપમાં જેવો સ્વાસ્થ્યવિક દેવો બોલે તેવો થઈ જશે (મિદા).

મહાવીર પ્રજાના હજન અને નેપ વિરે નેટકું લખવું દોલ તેટકું લખી શાસ. મારા તરફથી એમનું સહિષ્ણુ દાન સ્વિત પ્રગટ કરવામાં. આખું હું અને જૈન દ્વિતે-મુન્યા સાતેક વર્ષ પહેલાંના એક પુરુષ જ્યાંમાં પણ થવું લખવામાં આખું છે તેથી જાદો લખાણ નહિ કરનાં મારા તરફથી વીરવાણી વિષે એક કવિત આ નીચે આપી આ અનુવાદ પૂર્ણ કરીશ.

વીર વણી તણી, શણી મહા આખે પ્રમે જણી,
શણી મહા રણી, સદુ. શણીમાં જણાય છે;
ઉજળી ઉદાર અને ઝરણી ગમિત્ત જેવી,
અથ મેલ થાય સદુ જેવડે દણાય છે;
નય નિમેષા નણા તરમે અર્થ ઉઠવે છે.
મધુરી મહાન મીઠી માવડી મનાય છે;
જેના જેવી જગતમાં બીજી કોરી જાણી નથી,
એવી વીરવાણી વંદનીય વખણાય છે

અમદાવાદ.

પાપટમાસ કેવળચંદ ૨૧૧૬.

માર્થના પંચક.

(ઉદ્વિજ્ઞાને રાગે-વગારી.)

સાંજ સવાર જવલંત જપેત-ગિનેદ ગિનેદ ગિનેદ ઉમાતું,
ઉજવળ નેપક સાજ નિદાગી શું ઉર ને-મુજ અંતર શું;
પાપ-વિકલ્પી રહું ડરગે વીર ! ઉજ્જવળ રૂપ, અર્થક વિચારું,
નિર્મળ નાથ પવિત્ર પ્રભુ ! તુજ અંતર માંડી સદાય સંભારું,
શું, હમણાં મુજને હરવે પ્રભુ ! ઉજ્જવળ કંઠિત તમારી સુદાયે !
છે પ્રભુ ! દીનદયાળ વગે ઉર આપજ ઉજ્જવળ શુભ સદાયે ;

દિંસા કરવી નહિ, ઉદિયો કમગ્ગેર યવાથી કદી પણ જ્ઞાનનો નાશ થતો નથી, પણ વશ-કર્મવશ જીવ આ સંસારમાં જન્મમરણ કર્યા કરે છે. પરમધર્મ અદિંસા છે, આ સરજત આપણા હાથમાં છે. ચોરી ન કરવી, લુકું ન બોલવું, મોઢ મમતા ન રખા, બ્રહ્મચર્ય પાળવું, વગેરે જાગતો શુદ્ધ જીવ જાગવામાં ખાસ જરૂરની છે.

વિક્રમ સં. પૂર્વે ૪૭૦-૪૮. સ. પૂ. ૫૨૬ ના વર્ષમાં મહાવીર પ્રભુ નિર્વાણ પામ્યા. વખતે મોયા આત્માના ૩ વર્ષ ને ૮ માસ બાકી રજા હતા.

એ મહા પ્રભુના નિર્વાણને જાણે આસરે ૨૫૦૦ વર્ષ થયાં હતાં તેમની પ્રતિ તેમના સ્થાપિત ધર્મનો દવામય જુડો ધાર્મિક જગતમાં ફેલાવે કર્યા કરે છે.

જે માણસો પોતાનું જીવન ધર્મમાં વ્યતીત કરે છે, તેમનું ઉત્તરજીવ જીવન શુદ્ધ છે. બાકી તો માણસો કાંઈ મોકાસની પેઠે જન્મ્યાં કરે છે તે મર્યાં કરે છે. અપ્રજા ઉત્ક્રાંતિ માટે વીર પ્રભુના અનુવાચીઓ આ પ્રમાણે સમજે છે”

અનંતતા આત્માના પ્રતિદાસના મળુ જ્ઞાન કરે છે. આત્માના વિકાસની પહેલાં વિકાસ ક્રિયાનો અને વિકાસના અનંતરનો (નિગોહ, શુભરથાન ને મોક્ષ). આ સર્વ આપણે આત્મવિકાસની ક્રિયામાં છીએ. એ વિકાસની આદિ એક કાસમાં હતી એ એનો અંત એક સમયમાં આવશે. આત્મવિકાસનો પ્રારંભ થતાં પહેલાં આત્મા જાત જૂતકાગમાં હંમેશાં તે માટે અવિકસિત અશુદ્ધ સ્થિતિમાં હતો. જેમ સુવર્ણનો એક કોટો પોતાની વર્તમાન કાળની શુદ્ધ સ્થિતિની પહેલાં જૂત કાળમાં હમેશથી સુવર્ણ રંગે ભિન્નિત માટીની અવસ્થામાં હોય છે. પ્રાચઃ એજ સ્થિતિ આત્માની સમગ્રની ભેદ આત્માની વિકાસક્રિયા સંપૂર્ણ ઉત્ક્રાંતિમાં આવ્યા પછી બંધ થાય છે. પછી એ ફરી અશુદ્ધ થતો નથી અને નિવ્ય આત્મંદમાં અમર્યાદિત જ્ઞાનમાં સર્વ સમયજ નિજરથા જન્મ મરણથી અગ્રાધિત રહે છે.

આત્મવિકાસ પોતાના પહેલા ક્રોમાં (મિથ્યાત્વ શુભરથાનમાં) મંડે પ્રતિષ્ઠા દેખાય છે. એની પછી જીવનની વિશિષ્ટ દશા (સમ્યક્ત્વ) આવે છે, તત્પશ્ચાત્ વિકાસ એવી વ્યક્તિને પ્રતીતિપર્વક હસ્તગત થવાથી એ અધિક વેગવાળી થાય છે. સ્વભાવમાં કંઈ પણ કુઃખ, અજ્ઞાનતા વીર્યહીનતા નથી. પુરુષ નિયમ પૂર્વક જીવ એજ કાર્ય કરે છે કે જેનાથી આત્માનું નિશ્ચય સ્વરૂપ જેવું કે આત્મંદ, જ્ઞાન અને વીર પ્રગટ થાય અને જેનાથી કુઃખ, અજ્ઞાન અને જયહીનતા આવે એવાં કાર્યોના ત્યાગ વાની દૃઢ અભિચાર થાય છે.

પ્રત્યેક વ્યક્તિ પોતાનો આધ્યાત્મિક વિકાસ કરવા માટે પોતાનાજ આધુનિક સંયોજનો ઉપયોગ લઈ શકે છે. એ વિકાસનો પ્રારંભ કરવા પહેલાં કોઈ પણ વ્યક્તિ એક ક્ષણમર પણ રાહ જોવાની જરૂર નથી. પરંતુ એ વિકાસશ્રેણીમાં પોતાની અવસ્થાનો અંદાજ તો અવશ્ય કરી લેવો જોઈએ અને પશ્ચાત્ એ વસ્થાને અનુકૂળ નિર્મેષ આચરણ કરવું જોઈએ.

• અપરોક્ષ જ્ઞાન “ સાધુ ” નામે દિંદી માસિક પરથી અને હવે પછીનો “ જૈનધર્મ ” ના અર્થ દેખ દેવાથી અનુવાદરૂપે લેવાઈ રહ્યામાં આવ્યો છે.

એક બીજો સર્વથી ઉપરોચી વિષય એ છે કે અખિત્ર વિષયમાં જે બધું છે એ "હું" (છપ) અને "જે હું નથી" (અછપ) એ તે વસ્તુઓ છે "જે હું નથી" તેના કટોકટી ભાગ મારી સાથે એકમેકે મિશ્રિત થઈ રહ્યા છે, "હું નથી" એ વૈભાવિક દ્રવ્ય છે કે જેને મારી સાથે દબેલાં રહેવાનું કર્યું પ્રયોજન નથી અથવા બીજી રીતે બેઠાએ તો એ મારા બરાબર બધું અંત નથી, તો હવે શું કરવું? એ વૈભાવિક દ્રવ્ય મારાથીજ રહી કોઈ અવિવિષ્ણ રીતિથી આકર્ષિત થાય છે (આસ્ત્રવ), અને મારા અક્રમામાં મિશ્રિત થઈ રહે છે (નય). એ પ્રવાહને રોકવો અથવા એનું આકર્ષણ નય કરવું એ મુખ્ય કાર્ય છે અને એ રીતે એ અતિનું કે બીજું કોઈ નવીન દ્રવ્ય (કર્મ) આવી શકતું નથી (સંવર); પછી ઉદ્ભવ કરીને મારામાં પ્રથમ એકત્ર થએલ દ્રવ્યને દુર કરવું એકએ. (નિર્ગત); હવેદમાં એ પરિણામ આપશે કે મારા અદ્ભુત શુદ્ધ સ્વરૂપ, અને પેનાના અવિનાશી સ્વરૂપમાં જેવો સ્વાભાવિક દેવો બેઠાએ તેવો થઈ જશે (મોક્ષ).

મહાવીર પ્રભુના જીવન અને મોક્ષ વિષે જોઈશું, સખતું દોષ તેટલું સખી રાહાય. મારા તરફથી એમનું સક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્ર પ્રગટ કરવામાં આશ્ચર્ય હતું અને નૈન દિતે-મુન્યા સાતેક વર્ષ પહેલાંના એક પદ્મરાજ અંકમાં પણ મારું સખવામાં આશ્ચર્ય છે તેથી બહોં લેખાણ નહિ કરતાં મારા તરફથી વીરવાણી વિષે એક કવિત આ નીચે આપી આ અનુવાદ પૂર્ણ કરીશ.

વીર વાણી તણી, સણી મહા ભાગ્યે મળે જણી,
સણી મહા રણી, સદુ વાણીમાં અણાય છે,
ઉજળી ઉડાર અને ઝરણી ઝંઝાર જેવી,
અપ મેલ પાપ સદુ જેવડે દણાય છે;
નય નિરોપા તણા તરેત્ર અજ ઉછરે છે.
મધુરી મહાન મીઠી માવડી મનાય છે;
જેના જેવી જન્મલમાં બીજી ભેટી જણી નથી.
એવી વીરવાણી વંદનીય વખણાય છે

અમરપાદ.

પાપટલાય કેવળચંદ ૨૧૧૬.

માર્થના પંચક.

(દરવિજ્ઞાને સાથે વચણે.)

સર્જન સવાર જન્મલંત બપોર જિનોંદ જિનોંદ જિનોંદ ઉચ્ચાં,
ઉજવળ મેલક સત્ત્વ નિહાળી શું ઉર ને મુજ અંતર કાં:
પાપ વિગ્રહથી રતું કરને વીર! ઉજવળ રૂપ અખંડ વિચાર,
નિર્મળ નામ પવિત્ર પ્રભુ! ગુજ અંતર મંદી સદાય સંભાર,
હું, હમણાં મુજને હરવે પ્રભુ! ઉજવળ કંઠિય તજણી સદાશે,
ઉર પ્રભુ! વિનાશના વસો ઉર આપજ ઉજવળ મુજ સદાશે;

વાણી વિચારણ કાર્ય બધાં મુજથી શુભ ઉજ્જવળ રોજ કરાવે,
 એવી મતિ મુજને પ્રભુ! યો વસ્તુ ત્યમ શ્રી પ્રભુ આપ પસાવે. ૨
 તિમિરતો મનનું ટળવું થવું ઉજ્જવળ રાત્રી પ્રભાત પ્રકાશી,
 તે પરભાત થઈ વધજો સુખવલંત જપેર સમાન ઉભરી;
 તે ટકજો નીતિ ઉજ્જવળ રાત્રી હરે સુખદા વિશ્વવાસ દુલાલે,
 આપ પ્રતાપ જમાપ પ્રભુ! ઉપરોક્ત બધાય સુધે પ્રસારી. ૩
 નવસાં નવ જીવન હાં પ્રભુજી! પ્રિય ભક્તિ અને જમના શુભ ભારી,
 નવસાં નવજીવન પામી વધે શુભ ખ્યાન વિચાર ક્રિયા સુખકારી;
 નવસાં નવજાતિ દરી દર યો નવસું જળ આદ્યવિકાસ વધારી,
 વીર! સ્વીકાર કરો મુજ વંદન પામર ભક્ત સિયોજ ઉભારી. ૪
 વાણી થઈ વહું વધું શું! પ્રભુ! કેવળજ્ઞાન થઈ સદુ જોશી,
 હું અતિ પામર પ્રિય પ્રભુવર! માર કરો માહરા સદુ દોશી;
 નિર્મળ નામ તમારું જાપી ધરું ધરું કરું શુભ તો ભય ■ સો!
 આ અરખું પદ આપ પદે દઈ ઉજ્જવળતા મળ કર્મજ શોષી. ૫

અમમદાવાદ.

પ્રાપ્તમાસ કેવળચંદ શાહ.

મહાવીર અને જૈન સુવકો.

(ભેખક—૨. ભોમીન્દરાવ. ૨. દીવેટીયા બી. એ.)

જે દેશમાં જે ધર્મમાં જે કામમાં શ્રી મહાપ્રભુ ચરમતીર્થેકર મહાવીર થઈ ગયા
 અને જેમનું જીવન આદિથી તે અંતસુધી બોધમય છે તેવા તીર્થેકર પ્રભુની દરવર્ષે તિથિ
 ઉજવાય તે દેશ તે ધર્મ—તે કામ ઉન્નતિની પરાકાષ્ટાએ ન પહેલે એ કેટલું શોભાળીય!
 શ્રી મહાવીરનું નામ જૈનોમાં આજામજદ જાણે છે. એમના જીવનના પૂર્ણ ઉવાર્સ
 પ્રસંગો 'વખાણ' (બ્યાખ્યાન) દ્વારા આવિક પ્રાવિકાનાં કાનમાં પડે છે. છતાં જૈનો
 કેવળથી પ્રયે એકરકાર—શ્રી કેવળથીનું નામ નહિ—સાદસ, દેશપ્રેમ, સુસંપ આદિ જુદા
 એજ નવજા, શ્રી મહાવીરપ્રભુના પૂર્વ ભવથી નિર્વાણ સુધીમાં જૈન સુવકોને કેટલું સિખ
 વાનું મળે છે તે જૈનતર દષ્ટિથી દર્શાવું છું. જૈનતર હોષ મર્યાદાનો ભંગ થતો હોય તે
 ભેખક ક્ષમા પાવે છે. માત્ર જૈનપ્રત્યે અત્યંત સામણી, જૈનોની ઉત્તતિ જોવાની તીવ
 ઝિજ્ઞા અને માસિકના તંત્રીનો દુરાચાર એજ આ લેખનું કારણ છે.
 મનુષ્યપ્રેમ—અદિસા પહેલું પમથીયું પ્રણીમાત્ર પછી તે સ્વધર્મી હોય કિંવા વિધર્મી હોય
 તરફ આદરમાત્ર રાખવો એ છે. એટલુંજ નહિ પણ જીવને સુખ શીરીતે યાય એ કરવું એ
 જ પોતાનું સુખ સમારેણું છે. હું જુખ્યો છું એવું જગતમાં કોઈ જુખ્યું ■ કે કેમ! હું
 મું છું પણ એવા કુબંધપણ દરે કે જેમને કેળીયો ખવાનો નહિ મળ્યો હોય! એવું
 ચારતાં પ્રયેક યુવક પછી જૈન કે જૈનતર હો તેણે શીખવું જોઈએ. બાલકને—યુવા
 આ વિદ્યાજ મજેતો અદિસા માટે મત્રો ભજવવા ન પડે. મહાવીર પ્રભુ પૂર્વ ભવમાં
 મજ નવસાર તરીકે આનિયનું ઉત્તમ વિદ્યાજ આપે છે. અને જુખ્યા તરસ્યા મુનિને

આદાર આપે ત્યારે જ નવસારને શાન્તિ થઈ. દુઃખના સમયમાં આપણા દેશનુઓ પીડાઈ છે તેને જાનકાલ ન આપનાર, આપણા-પારકા મજબૂત કૈનોને શો મહાવીરના અનુચારો કહેવા કે કેમ ?

આનિય-અને દાનવી મહત્તા ભરવા પછી માણસો ગણિત થાય છે. સત્તા અને દબ મરવાં કારણ છે. હું જાનકાલ કહું છું, હું પિદાન છું, હું દબવાન છું, એક લેખક છું એ જાણિયાન આજ્ઞાની પાતી કરે છે. આદવાજ માટે વિદ્યા-રૂપ-મન-ગુણનું જાનિમાન ન કરવા દાનકારો કહે છે. મહાવીર પ્રભુના જીવનનો અભ્યાસ કરનાર ખરો જૈન જાણિયાની દોષાજ ન જોઈએ એમ મહાવીરના પૂર્વ જન્મની કથા ઉપરથી કાઢે છે. મરીચિસંખે જન્મારે પૂરકારેવે કમ્મ કે તે ચેતીચયા તીર્થેકર થરી ત્યારે તેને જાનિમા કમ્મ મરો અને એ મદના પરિણામેજ નીચ જોગમાં પછીથી આવવું પડ્યું. આપણા યુવકો જો એવડી કિમ્બા, સમાજમાં મલીના થયા, કિંવા દબવન થતાં કેટલા ગણિત થાય છે તેને આપણને ક્યાં અનુભવ નથી ? મહામા વીરપ્રભુને મર્યાદી આદર્શ સોસવું પડ્યું તો આપણે પાપથી કારેલાની શી સ્થિતિ ? આદવાજમાં મહાવીરપ્રભુ પોતાના અરિમથી નિરાશિમતી થયા એવે છે.

જનકમાં મધજ આપણું કમ્મ કરે, આપણનેજ અનુજ્ઞતા કરી આપે એમ ક્યાંથી અને ? આપણે મને તે કરીએ પણ આપણને સમજા કરી આપવી એ બીજાનો મર્મ છે. આપણી પત્નીએ પણ આપણે જાનતા દોષએ તે જાનવું જોઈએ પણ આપણને કોઈ આવે ત્યારે જાતી ન શો ? પડોડમાં હાથેનીયમ વાગવું દોષ તો આપણે મધ કરાવી ક્યાંવે પણ આપણે મધજ કરતા દોષએ ત્યારે બીજાને કહેયો દહ નથી એમ આપણમાં કેટલા મધા પારે છે ? આવેવખતે કોઈ ઉત્પન્ન થાય છે, કોઈને જાએ અનેક ન કરવામાં કુત્સે કરીએ છીએ. આદવાજ માટે બીજાજ ન જોવા-કેવ ન કરવા, કોઈ કરતાં સોસવું પડી એવો મોષ મહાપ્રભુ વાસુદેવ તરીકે આપે છે. ક્યાં સુધી પોતાને મગ્નું ત્યાં સુધી નાટક જોવું-સાંભળવું, પછી વિખડતાં કંપાવાલકના કહુંમાં જોતો જોતો રક્ષ ન જાણ્યો. આજ પરિણામે મહાવીરને પોતાને જોવાળીઆના કાંધે કામમાં સોખંડના ખીલા ન જાવડાને પ્રક્રમે જાણ્યો. જન્મુઓ ! બીજાને ધીમા કરવાથી કોઈ રિવજ સુખ મગનું નથી; કોઈ-બીજાપર સામાજ્ય ભોમવવાની તીમ ઉતરે, અધઃપાતનીજ નિશાની છે. આત્મવદ વર્તમંત્રની જાવના પોતે સહન કરીને મોષનાર મહાવીર જેવું અરિજ ક્યાં મને એમ છે ?

મહાવીરપ્રભુએ માનુસકિતનું અનન્ય દહાના જમતમાં મૂક્યું છે. મર્મમાં પણ મતાને દુઃખ ન થાય એ જોયની પ્રભજ છપ્પા. મર્મમાતિ શીક પણ જીવનમાં આપણે આપણી માતાને કેટલી દુખતી છે અને દુખતીએ છીએ ? એવો કેમ્મ છે કે જેવું અનુજ્ઞાને માધ્યમ પણ મતાને દુખવવાની કિંસા નહિ કરી દોષ ? તો પછી અનુજ્ઞાને અનુજ્ઞાને પોતાની સમજ-પોતાનું સુખ જોનાર-પત્ની કે જાગકો મટે દહાને અનુજ્ઞાને મહાવીર પ્રભુને અનુચારી થવાલાયક નથી. મહાવીર પ્રભુ અનુજ્ઞાને અનુજ્ઞાને અનુજ્ઞાને પિતાને દુઃખ થશે એમ માની એમના જીવન દિવસે ન જોવું ને કેવું ને કેવું ને કેવું ને કેવું તમે શું સમજો ? હું તો જાણું." એવું કહેવું આપણે અનુજ્ઞાને અનુજ્ઞાને

તે તુજ મુખ દિનકર નિરખજી, મિથા તિમિર પરભવે. આજ ૬
હસિહા ભગરી ન્યાયે જિનેસર આપ સમાન તેં કીધા;
ધમ અનેક થય ત્રિશ્યાનંદન, ત્રિસુવનમણિ પ્રસિધા. આજ ૭
મુજ મન મિરિકંદરમાં વસિયો, વીર પરમ જિન સિંહ;
હવે કુમન મનનના ગજી, ત્રિવિધ મેળે મટી બીહ. આજ ૮
બનિ મન રમે શુભ ઉપયોગે, ગાતાં જિન જગદીશ;
ગૌભાગ્યમુરિ સિંધ સદ્ગીમુરિ લહે, પ્રતિદિન સવલ જગીસ. આજ ૯
—વિજયલક્ષ્મી સૂરિ.

શીમદ મહાવીરના ચરિત્રમાંથી ઉદ્ભવતો બોધ.

આજે આપણે જે મહાપુરુષના જીવનક્રમાંથી અપૂર્વ સ્વાદ મદજી કરવા વિચારીએ છીએ તે મહાપુરુષની આત્માજી કરવા માટે યાઁચીવ દષ્ટિએ કાળના અપ્રતિહત પરિક્રમ અનુસાર પડેલા ક્ષત્રભ્રમ ચોરીકસો પદેશના પાદાને ઉચ્ચા તેમની મુજુવંતીમુર્તિ હૃદય સમક્ષ આવી કરવી પડશે; તે પદેશ હૃદયમાંદરને શુદ્ધ કરવું પડશે કેમકે જે પવિત્ર પુરુષ દોષ છે તે પવિત્ર ક્ષેત્રમાંજ વસના દોષ છે-એ એમને ઉચિત સામાન્ય નિયમ દોષ છે; આમ દોષ હૃદયમાંથી પક્ષપાત દૂર કરી, કોષાદિ આવેશોને યથાકાલિ નિર્માલ્ય આપી તે પવિત્ર પુરુષને હૃદય મંદિરમાં આત્માદ્વારા ભાષાથી તેમની સર્વાંગ મુનિનું મુદ્ધ દષ્ટિએ અવલોકન કરવું પડશે. આજીવનસાક્ષીથી તો તેઓ સુવર્ણ વર્ણ દેહવાળા, સમદાસ પ્રમાણ-શરીરવાળા, ક્ષણજી અને અજનના પરિપૂર્ણ નિમિત્તકાલ કથિત મુંદરતાવાળા અને દેવસ્ય પદ્મના પાડી સમવસરજી પ્રાપ્ત અદૈશિક ક્ષદિવાળા, ત્રિસુવનને ચરણમાં નમાવનારા, તેમજ ચોત્રીસ અનિશ્ચય અને વાળીના પાંત્રીસ મુજેથી વિશક્ષિત દષ્ટિ ચોચર થાય છે; પરંતુ તેમના જન્મથી તે મેલ પવનના તેમના આંતર મુજેનું અવમોક્ષ કરવામાં તેમના આખ્યાત્મિક કાવોનું યથાકાલિ અવલોકન કરવું અને તે સમાજ સમક્ષ મુકવું-એ એમના મુજેનું સર્વાંગે નદિ તે આમુક જાશે પુજકપણ છે. જે મુજો વાર્તાવિકપણે આપી છે. તે બાદ દષ્ટિના વિવરમૂલ નથી. તે સાદસ્યમાં (analog) મિલનસાર દોષથી અધિકાર પ્રમાણે આપણા આપી મુજેને પ્રકટ કરાવી નેદમે જાશે આશ્રમ જામુનિ અને અત્તિમકમુજેનો વિગ્રહ પ્રાપ્ત કરી કલાપ તેદમે જાશે કરાવશે તો આ પ્રવલ સાર્યક થયો માલી સકાય.

આજ કરીને સદ્યુજોમાં વિરુદ્ધ કરતાં એવી અધિક જળ જળાટ વાળી સક્તિ દોષ છે કે તે ને શુદ્ધ દોષ તો અન્ય વ્યક્તિના મુજેની સંબંધમાં આવતાં પોતાના જેવા શુદ્ધ કરી શકે છે. આત્મા કરાવેને લખી સદ્યુજી મનુષ્યોનાં જીવનચરિત્રો સમાજ સમક્ષ મજામાં આવે છે; સર્વમુજી તો પીતરાય મહાઆજ દોષ થો પરંતુ મુજો કરતાં દેતોનો સરવાળો સવાય દોષ તો તેવી વ્યક્તિનું જીવન સમાજ સમક્ષ મજા છે તે એવા દેવુધી કે મુજેનું અનુકરણ કરી મુજેની દષ્ટિ પરસ્પર લેવક દેવધી થાય અને ઉપકારક દષ્ટિએ અદ્યમાને દિગ્દશા થાય.

વસ્તુવિધિ આમ છે તો રામ અને દેવ જે દુનિવાના સર્વ પ્રણીએને મ્હાન કરી ત્રિમોક્ષનું આપિપત્ત બોલવે છે, જેને માટે સકલ સ્વકાંચો આ પૃથ્વી કિષર તેમને નિરપ કરી મુક્તિ મેળવવાના સત્ત્વ જિંદુથી ઉદ્ભવ્યાં દે-તેમનાથી પેલાનો અદ્યમસંબંધ

જનપતિ જનનાંતી જાતિ છે જીઃ, જીઃ પડે પ્રભુ પારિભે;
 જનપતિ તુંહી પ્રભુ જનમ અપાર, સમજ્યો ન જાને મુજ પારિભે. ૪
 જનપતિ ઉદય નમે કર જોડ, સનર નેખાગી મમે ડિભે;
 જનપતિ અંભાવન જાગુસર સપ, જનરત જાગયું મેટિભે. ૫
 અંભાવ. — ૭૬૧૨૮. કં. ૧૭

૨

નિર્વારે ગુજુ ગુમ તજા—એ દેહી.

વંદો મહાતીર જિનેસર રાયા, માતા ત્રિસતા રાજીન્દા જાયા રે;
 દરિ લાંબન કંચન વરકાયા, અમરવધુ દુહરાયા રે. વંદો ૧
 બાધપણે સુરનિરિ ડોલાયા, અદિવેનાલ દરાયા રે;
 ઉદ કહે બાહરણ નિષાયા, પંડિત વિરમય પાયા રે. વંદો ૨
 દ્વાવિક અદિ અનંતી પાયા, અતિશય અધિક સુદાયા રે;
 ચાર રૂપ કરિ ધર્મ જતાયા, ચક્રવિદ સુરગુણ માયા રે. વંદો ૩
 ત્રીસ વરસ ગૃહવાસે રહિયા, સંવમસુ દિલ લાયા રે;
 ચાર વરસ તપિ કર્મ અપાયા, કેવલ નાણુ છપાયા રે. વંદો ૪
 તીન જીવનમેં આણુ મનાયા, દસ દોષ છત ધરાયા રે;
 રૂપ કનક મણિ મદ વિરચાયા, નિરમય નામ ધરાયા રે. વંદો ૫
 રૂપણુ સિંદાસણુ મેસણુ દાયા, કુંડુભિ નાદ જાળયા રે;
 દાનવ માનવ દો મુખ પાયા, ભડતે શીસ નમાયા રે. વંદો ૬
 પ્રભુ ગુણુ મણુ મંજાજલ નાજા, પાવન તેહની કાયા રે;
 પંડિત ખિમાવિજય મુપસાયા, સેવક જિન ગુણુ માયા રે. વંદો ૭
 —જિનવિજય (ક્ષમાવિજય)

૩

રામ. ધન્વાથી

આજ મ્હારા પ્રભુજી ! સાદમુરે જુવો, સેવક કરીને મોસાવો;
 આજ મ્હારા પ્રભુજી ! મદિર કરીને, સેવક રહામું નિહાવો;
 કરણાસાવર મદિર કરીને, અતિશય સુખ જૂપાવો. આજ ૧
 ભક્તવદસલ સરણાગતપંજર, ત્રિભુવનનાથ દયાવો;
 મૈત્રિભાવ અનંત વહે અરનિસ, શ્રવ સવલ પ્રતિપાવો, આજ ૨
 ત્રિભુવન દીપક શ્રવક અરિમણુ, અવિષ્ટ જ્યોતિ પ્રકાશી;
 મહાગોપ નિર્ધામક કહિયે, અનુસવ રસ સુવિલાસી, આજ ૩
 મહામરણુ મહા સારથી અવિતલ, અપનાં નિરૂદ સંભાવો;
 જાલાભ્યંતર અરિમણુ જોરો, વ્યસન વિધન જલ ટાવો. આજ ૪
 પાદી તમહર તરણી સરિખા, અનેક નિરૂદના ધારી;
 શ્રુત્ય પ્રતિવાદી નિજ મતથી, સકલ શાપક થસ ધારી. આજ ૫
 થસમરક મહિ વેદના ધારક, શ્રવાદિ સત્તા ન ધારે;

ઉપર ટીકે આશ્વર્થથી ન હોય ! જેમ એક કસરતખાન મોંઠા શરીર જળના ટેકા પ્રવાસ પછી નેતું કે એકસો મથુના સોડના જેવાને ફેરવી શકે છે તેમ સતત પ્રવાસ વડે પ્રવચપ્રતિભા સંવચ કરનાર તેના ફળ રૂપે જન્મતમાં અદ્ભુત કુનિવાળા દહિગોચર થાય એ કુક્તિ સિદ્ધ નિવચની માત્ર ચર્ચાઈ જતાવે છે. આમ હોય શી પ્રશ્નને માટે આ-પણી સામાન્ય હૃદિને અગ્રે કાંઈપણ આશ્વર્થારક જણાય તો તે કુદિની કપતા સૂચવે છે; સદ્મથણે વિચારતાં તે માત્ર પ્રવચ પ્રતિભા ઉચ્ચત્વ સંપૂર્ણ સ્વરૂપમાં દર્શન કરાવે છે અને શેમાં શેનું આત્મિકગણ મેળવવા માટે જેવા શરીર જળની આવશ્યકતા છે તે સિદ્ધ કરે છે.

દેવતિમાંથી પ્રથમ દેવાનંદાના અને પછીથી ત્રિશક્તા માનના જર્મમાં આવનાર શી પ્રત્યુ થણુ તાલ (મતિશાલ સુવતાલ અને અવધિશાલ) પ્રકટ હતા; માતૃપિતૃભક્તિ કર્મો તદ્ભવમાં અધિક દોષથી તેમને કર્મ પ્રતિભોના વિનાશ તરફ અધિક ગળ વાપરતું પડતું હતું. જે કર્મો ઉપય આપતાં, તે વીરશિવ દલતાથી ભોમવી આવેલા પ્રસંગોને વધારી લેતા. દીનપણું અને ભીરુપણું એ એમના જીવનસૂચના ગામમાં હતુંજ નહિ. જાદિરામભાવ તણ અંતરક્રમ ભાવમાં પ્રવેશ કરેલા એ મહાપુરુષને બાલ સુખ દુઃખો કે કર્મજનિત વારંવાર ભરતી એટ પ્રમાણે રખા કરતાં હતાં તે ગામ પછુ પ્રશરની વિશ્વશક્તિ અસર આપમાને કરી શકવાના સામર્થ્યથી રહિત હતાં એ એમના આત્મજળના અભ્યાસને આશર્યા હતું. આમ હોય કર્મજનના હેતુશૂન્ય રાગ દેષનું નિવારણ કરી ઉપમાન કર્મોને ભોમવી મેવણું જળ પ્રાપ્ત કરી જૂતાં કર્મોની નિર્જતા કરી નવીન કર્મપ્રવાહને અટકાવ્યો હતો. કાનમાં ખીસા ગોકવલા નિમિત્તરૂપ ઉદયમાલ કર્મ, મોખેલા નિમિત્તથી પચમાં ફીર રંધાઇ ઉચ્ચિત કાલે ભોમવણું કર્મ, અને સંજમ દેવતાના ઉપસર્ગથી ભોમવાઇ રહેણું રૂપ કર્મ—એ સર્વ વિચિત્રો ભવંકર અને ત્રાસદાયક દોષા છતાં નીડરપણે સહન કરી કર્મોને દૂર કરવાનીજ સાધ્ય દહિ રાખી છેવટે કર્મોને દૂર કરી કેવલ-અવિતાલ પ્રાપ્ત કરતું એ એમના અદ્-ભુત સામર્થ્ય અને આત્મજળની આપણા જેવા પામર પ્રણીઓને ઝળી પછુ થણુ શકે તેમ નથી; પ્રાપ્ત એ સૂચક નથી, આત્માનો સહજ શુદ્ધ દોષથી તે સૂચક મધી શકાય-પરંતુ તેમાં આત્મજળની પરિપૂર્ણતાના અભ્યાસનું પણા પ્રવાસોથી સેવન કરવાનું હોય છે અને એ સેવન અનાદિ કાળથી અનિરૂણ દિશામાં વહેતો પ્રવાહ અટકારીને સાધ્ય કર-વાનું છે; આવા અભ્યાસી પ્રણીઓ કુક્તિ મેળવવા સમર્થ અને છે. મોહનીય કર્મના ઉપય પ્રસંગે તેમને માટે પડિતો તરફથી કહેવાય છે કે

‘ ભોમ કર્મજળ રાગ તણી પરે, ભોમવે રાગ નિવારી રે;

પરવાળાં પરે બાલ રંચ મરે, પછુ અંતર અવિહારી રે.

તાનાવરણીય કર્મ સામે તેમને વિશેષ પ્રમાણમાં જળ અજમાવવાની તે કાવમાં અત્યવશ્યતા વહેતી એમ તેમના ચરિત્ર ઉપરથી હસિત થાય છે. મોહનીય અને અંતરાય કર્મ ઉપર વિશિષ્ટ પ્રકારે તેમનું અદ્ભુતજળ ગતિમાન હતું અને એ જની સક્તિઓના મુકમાં ચેતન્ય સક્તિને જળ અને કર્મ સક્તિનો પગખ્ય છેવટે થયો હતો. આ રીતે

તથા-જન્મથી આરંભીને કેવળ પર્વત એ રાગદેવને દુર-કરવામટેજ સાધ્ય દષ્ટિ (concentration of दिव्य दृष्टि) રાખી જેમણે સંપૂર્ણ-પણે અનુભવ પ્રયાત્નથી કંઈ પ્રકટ કરી નિર્દોષ જીવન વ્યતીત કર્યું છે તેમના જીવનમાંથી કયો સાર તત્ત્વશોધક મન-જાગૃતિ ન કરાવી શકે તે સમજી શકાયું નથી કેમકે તેમની જાંઘીયું સર્વત્ર પર્વતો દોષના એકાદ અંશથી પણ રહિત હોવાને અંગે ગુણોત્કંઠ ઉત્પાદક (constructive) અને દોષોત્કંઠ (destructive) હોય છે.

તેમના ચરિત્ર ઉપરથી માલૂમ પડતા 'શ્રુતિમાન ગુણ' હોય તેવા શ્રી વીરપરમાત્મા અવ્યયમતિ પ્રમાણે નીચે દર્શાવેલા ગુણો સદૃજ સ્વરૂપમાં પ્રતીત થાય છે, તે આ છે:— (૧) તેમનું અપૂર્વ શરીરભૂષણ (૨) તેમની માતૃપિતૃ ભક્તિ (૩) કર્મના પ્રતિષેધમાર્ગ આત્મભૂષણ (૪) સમત્વ (૫) અધ્યાત્મિક વિવેક દષ્ટિ (૬) યોગાવયકપણ—(૭) 'કર્મ જીવ કઈ યાસન રહ્યો' ભાવના—(૮) મતસાદિધ્વજના (૯) અચુક સાધ્યદષ્ટિ.

શ્રીમદ્ વીરપરમાત્મા શરીરભૂષણ સંસધી વિચાર કરતાં એમ લાગે છે કે પૂર્વ જન્મોમાં એકદા થયેલા પુણ્ય પ્રવૃત્તિના સચચે તેમને વળ જાય.

શરીર ભૂષણ.

નારાયણ સંહનન પ્રાપ્ત કરાવ્યું હતું; આ રિચિતિમાં શરીરભૂષણ દર્શી પણ પરામાત્મા પામવું નથી અને સર્વ પ્રાણીઓના શરીરભૂષણ મન

ઉચ્ચકોટિએ હોય છે. આનું શરીરભૂષણ પામવું એ 'સદૃજ નથી' પરંતુ 'દર્શી શુભ કિર્તિ' ઓનાં એકત્રિત થયેલા ફળના પરિણામ ભૂત, હાલ છે. તીર્થંકર-પણું પ્રાપ્ત કરવું એ ઉત્કૃષ્ટ સ્વરૂપમાં પુણ્ય કર્મોનો સંચય થયો હોય તેજા થઈ શકે. જન્મ-પછી તરતજ નવારોડી તેમને મેરુપર્વત ઉપર જન્મોત્સવ કરવા લાઈ જાય છે ત્યાર પછી દર્શની યાત્રાના સમાપ્ત નની ખાતર પોતાના પાદના અંગુઠ વડે મેરુ પર્વતને ચલાવમાન કરી-અપૂર્વ સામર્થ્ય-ખાતરી કરાવતા તેમનું શરીરભૂષણ કેટલું દસે તે તેમને-વસ્ત્ર સ્વરૂપે ઓળખનાર સમજાશે. તેમજ શાવિક સમ્યક્ ગુણો તેમનામાં આવિર્ભાવ થયેલા હોય.

આ જ્ઞાન અને સ્વભાવ સુંદર ગુણથી માતા પિતાના સંબંધનું સંસાર પરત્વે ક્ષણભિન્ન-શરપણું જોવું હતું તેમજ તેવા સંબંધી અનેકવાર કર્યા-થયા છતાં તે સંબંધ કાઠપુત્રિકા જે તેવા વિચારો દડીભૂત થયા હતા છતાં પુત્રોમિત વ્યવહારને પ્રુષ્ટિ આપી જે વખતે માતાના સ્નેહથી કસોડી કરવાની ખાતર પોતે ગર્ભમાં નિઃસંદેહપણે સ્થિર રહેલા છે તે વખતે ત્રિલલામાતા પેના ના મર્મનાં અવનનું અનુમાન કરી વિલાપ કરે છે તે પ્રસંગે માતાની પુત્રપ્રતિની-મત્સર-માતાજીનો શોક દૂર થઈ સ્વસ્થ થાય છે તેથી જન્મ-પછી-માતા પિતાની દયાથી સુધી દીક્ષા ન ભેવી તેવી પ્રતિજ્ઞા કરે છે એ એમના જેવા ઉચ્ચ અને સંસ્કારી આત્માની માતૃપિતૃ ભક્તિ શું અત્યારના પ્રાણીઓને સજળ દર્શાવ રૂપ નથી? જન્મથી, તેઓ માતા પિતા પ્રતિ દિનવને ઉચ્ચિત પણ સાચવી રાખી વર્તતા એ એમને ધરિત જ હતું.

જીન જે તીર્થંકરો આ યોગીશીમાં થઈ ગયેલા છે તેમના કરતાં તીર્થંકરે ભવમાં ઉદયમાન મનુષ્યોને તેવી પરિસ્થિતિએ અતિશયોક્તિ પણ પરિબળી કર્મના પ્રતિરોધ અથકમાં દગાઈ જાય; પરંતુ પુણ્ય પ્રવૃત્તિનું ફળ હમેશાં નવાં નવાં મારેતું આત્મભૂષણ આમણે ઉપજાવે તેવી કૃતિ વાચ્યું હોય છે તેનું સામાન્ય સ્વરૂપમાં પ્રવક્તાએ જનતામાં જોઈએ છીએ તે અધિકારિક સ્વરૂપમાં તે કેમ

આ દુનિ એમના સમના ડુલ્હી સમદિ માટેની કેવળ વાસ્તવિકતા છે. એમનો સમનાડુલ્હ એમના જાનેકુલ્હને દીવાવતો હતો. આ સમના ડુલ્હી તેઓ જે સ્વર્ગી વાલગી અનુભવના હતા અને એ ડુલ્હને જુદી કરવા પ્રયત્ન કરે ત્યાં મેરી જાવના જે સમનાડુ મુન તે તરફ તો તેમનું લક્ષ્ય પૂર્વ જન્મથીજ તરફ હતું અને એની રાજ્યત્વ કર્તે પછી એ કેવળી જુદી જામવાસ વડે સિદ્ધ કરી હતી. તેથીજ તેનું વિચારેન શીખર ઉમરિયતિ વડા

મારિત માલો મરેજનેકેલુ

એ કન્ધી સિદ્ધ કરે છે; અને જન્મેથી આ સંસાર એમના હાથમાં બીજાજે થી લીધા હતા, અને એ સંસારોએ એમનું હાથમજ મજાનુ જનાનું હતું. કેપ, માલ, મ.વા અને મેજ-ને જે ચાર કપડો સંસારી પ્રજાએ જાનવિશ્વાસથી વિશ્વે છે તેમને જાણતલ જાણી નિઃસત્વ કરવા એ તેમનો જાનિમ ઉદ્દેશ હતો; તેથી સમના ડુલ્હી કપડા કર્યા વગર-જામવાને સમના ડુલ્હી કપડા જામવા વગર એ જાની કો તેમ ન હોતું; જાણી ઉદ્દેશ અને નિર્દેશ પરાપર એકજ જામવાતા હતા હતા આ સ્થિતિ-ની વાસ્તવિકતા તેમણે પ્રવન, પેન અને હાથ મનવડે ઉત્પન્ન કરી હતી.

જે પરિપાપ વિચારેનું વર્ણન દેખાડે વર્ણવેનું છે તેની વિવેકદિ સત્વદાન વડે દર્શમની જાની હતી. જન્મથીજ તેઓ નિરોધમ જાણી આશ્ચર્યમક વિશ્વે દિદિ. ૧. દિશમાં રહેવા પ્રજાએની મરેજથી દૂર હતા એટલે ૧ તેઓ અંતરાશ્વ દરિયાનું જન્મથી હતા; પાતું, પડું, જોડમાં મજા પડું, પૂરવિશા મરેજી દરિયા રાંડ તેમજ અનિદ્રાપતિથી દેવ કરવા વિશે વિશ્વાસી અંતરાશ્વ નથી કિંતુ તેલધર્મવુજ પૂરવિશા વિશ્વ છે તેમજ માતા, તાત, પુત્ર, સ્વમન, કલવ, મરેજ, વાડી, વડાઓ સમેજ સુધિ છે; જામવાને તેની કલે કલે કલું વગરનું નથી માત્ર જામવાથી સ્વતંત્ર તેમ જામવાથી વગરનું છે-એ જામને વગરનું જામવાથી તેમની વિવેકદિ સત્વદાની જાની હતી અને નયં કલે. જેનામાં કરી લેતી હતી. અંતરાશ્વદરિયાનું કર્તે કર્તે કલુ દુઃખના પ્રકારને કલુ જામવાનું કરી કરવા હતા અને જામવાથી પ્રજા તરફ તેમને પ્રયત્ન લેવાને હતો. જામવાને જામવાથી અને પૂરવિશા પડેને તે. સ્વપ્નમાં જામવા એ કલ દિ છે અને તે જામવા પછી તેનું વર્તન પણ જામવાનું હતું એ એમની વિવેક દરિયા વિશ્વિનું હતું એ જેને તેની દરિયાનું દેવ છે તેમ જામવાને તેની દરિયાને કરતી જાણે છે. વિવેકદિ જામવા જામે મરેજી, કલેજાનું પ્રાપ્તિ જામવાનું જામવા જામ પ્રજાએને જામવાનું જામવાથી જામવા કરી કરવા નથી એટલુંજ નહિ પણ તેમને અને જેનાને જામવા-વિનાશ નથી છે. એવડ પ્રવજાએ જામવાનું કર્તે સંજોડે પરિપાપને દરિયા જામવા હતા અને એમનું વર્તન એ જામવા કલને સદેવ પ્રવજાનું હતું. એ જામવા સમેજમાં જામવાનું પ્રજા વર્તેનું જામવાનું દૂર કરું તેવાનું વિવેક-કલે જામવા કર્તે હતો અને વગર સ્વપ્નને કલે જામવા કર્તે હતો તેવો દેવ દેવ

અધિભક્તિ કે અનધિભક્તિ ત્રિવેદ સર્વ દિશાના સંબોધને તથાથી લક્ષ્યસ્થાનના જે પ્ર
કણી ભેદના હતા. જેમાં દોષા છતાં મના પિતા તરફનો યોગનો અપ્રતિમ સ્નેહ ભેદ
તેમની સાથે દષ્ટિ એવા નિર્ણય ઉપર આવી હતી કે તેમના અસ્તિત્વ પરંતુ દીકરા-સં-
બંધ મદદ કરવી નહિ. ગોષ્ઠાલનાં કુસ્થનો સાંભળી તેના ઉપર જવા પશુ દેવ નહિ
કરતાં તેને હિંદાર કરવાનીજ એમની દષ્ટિ હતી અને વારંવાર સત્ત્વ સમગ્રવળા એમનો
પ્રવલ હરી શકેલો નહિ. ઉપરાંત, દેવકૃત કે મનુષ્યકૃત ઉપસર્ગોને સહન કરવા જોઈતું
આત્મમજાએ એમની આવી પ્રકાશ દષ્ટિએજ અભાવી હતું, અંતરમયપણની સ્થિતિમાં
અન્મદીજ દેહ સ્વચ્છાત્મને પરમાત્મપણની પ્રેરણાં લાવી સ્થિરતાસંપન્ન કરેલો એ
એમની અનુક સાથે દષ્ટિનું સર્વોચ્ચ રહસ્ય હતું અને આ દષ્ટિએજ તેમની પછીના પ્રા-
ણીએને અપૂર્વ મોલ આપ્યો છે.

શ્રીમદ્ મહાવીરના સમગ્ર જીવનનું રહસ્ય.

धीरः सर्वमुरागुर्द्वयहितो धीरं दुष्याः संधिताः ।

वीरेणाभिहतः स्वर्गमनिचयो वीराय नित्यं वयः ॥

वीराचार्यादिदं प्रवृत्तमनुष्ठं वीरस्य घोरं तपः ।

• बीरे श्री धृति कीर्ति कानि निचयः श्रीवीर ! भद्रं दिश ॥

“ જો સર્વ સુર અને અસુરોના દોષો સંપૂર્ણિત છે, જેમનો જડિત જનો આશ્રય
 હરે છે, જેમનાથી પેનાનો કર્મસમૂહ નષ્ટ કરાયતો છે, —એવા શ્રી શ્રીરામજીને નિત્ય
 નમસ્કાર હોઃ જેમના મહી (સ્વારૂપમય) આ વિશ્વોર્ણવીર્વ પ્રસાર પામેલ છે, જેમનો
 તપ અતિ પ્રચંડ છે, અને જેમને વિષે પૈર્વ કોઈ અને કોઈના વિશેષ ગુણોના સમૂહ
 વિદ્યમાન છે એવા હે શ્રીરમ્ભોઃ ! અમને હજી સુખ આપો. ”

વિવેચન છે એવા હોય છે. પ્રશ્ન : ૧. અમને ઇષ્ટ સુખ મળે.
પ્રિય વાંચકશ્રી, પ્રશ્ન ૧ થી વીર પરમાત્માના અભિષેક જન્મનો એક પણ વિભાજ્ય અવસોડવો
એના પશ્ચાત્ત્યુદ્ધ દષ્ટિની બહાર છે. જ્યાં સ્વાતંત્ર્ય દિશાએ ન વિવેચન સ્વરૂપ પ્રદાન એ થીમ
દરિદ્ર દુઃખના નિવર્તનને અવધાની એમના ગુણોનું જેટલું અંશે આપણી મતિ પ્રમથ્ણ
પ્રાપ્ત કરી શકીએ અને તેને શુદ્ધ સ્વરૂપમાં જણી શકીએ તેટલું અંશે એના અને આ-
દ્ય ઉદ્ધવને સમપ્રદાન છે એ નિઃસંશય છે. સ્વયં વિચિત્ર્ય દેવતા ન સંતિ હવે દુગ્ધાદ
વિદેહે એ સુનિર્મલના પ્રવેશ તપાસનાં થી વીરમાં દોરને અવધાન નહોતે—અર્થ
એકાદ્યે ત્યાં દેશ પ્રસન્ને ગુણોના માત્રમ પાતા હતા. સંકિરણે રહેલા અનંત ગુણો અ-
ભિષેક પ્રકટ કરાવો થી વીર પ્રશ્નની દષ્ટિ કેવળ ગુણમાત્રી બનેલી હતી. તેના પ્રશ્ન મા-
ત્રમાં અદ્યતને સમાનતા, ગુણોની સંકિરણે સમાનતા સ્વરૂપ પરને માનતા અને
તેમના ગુણો અભિષેક પ્રકટ થયેલા હોવાથી પરને એ દષ્ટિએ અસમાન બેધ
એમનો ઉદાર સ્વરૂપ—આ રીતે એમની દષ્ટિ સંપટક (integration) અને
વિષટક (disintegration, pañification) ઉભય તરફને બંધની રાખી બેધાનદષ્ટ્ય
વાતવિક સ્વરૂપમાં તપસી સર્વને પ્રેમદષ્ટિએ બેધા હતા. એમની કાષ્ઠ દષ્ટિ પ્રવેશ
ગુણને કેવળી તેનું સ્વચ્છ આત્મા સાથે કેવળી હતી. આત્માદ્યકે વર્ણિ—સમાન જે
વખતે અનુસંધાને તે વખતે મુક્તિ કરાવી જે સુખ અપૂર્વ સ્વરૂપમાં પ્રકટ થાય છે તેની

રે મનહર બરી સાત્ર વિચારરે;	"	રે જપે સિદ્ધ યવાનોગ જાપરે;	"
યાવ બવપર બવ મુખકારરે;	"	અદા છે એક અરિદંતનીરે;	"
રે અમૃતરસ ઉભયે સરરે.	"	રે કડી દેવો ન કેડીને શ્રાવ.	"
દીધા વિના કંઈ લે નહીં રે,	"	જપ તપ ધ્યાન ઉપદેશમાં રે,	"
રે દોષ રાખ ચાપડી લોટરે;	"	રે વળી સજાવમાં ન વિરામરે;	"
સિયળ સદા આણી શુદ્ધ રે,	"	આગસ ઊંધ નાહીં ફરેરે,	"
રે એ કથાંથી પાળે નવ કોટરે	"	રે ગજસજ કુચલી તો હરામરે.	"
ઉપદેશમાં અમીરસ ઝરેરે,	"	ખરું આખર માણસ કરેરે,	"
રે ઝીલે દોષ જે ઝીલજીવારરે;	"	રે કરી ધર્મનજો ઉદોતરે;	"
કેક પામર પડ્યા સંસારરે,	"	દેવકાગ ભાવને અનુચરેરે,	"
રે જેને નહીં એ રસ અધિકારરે.	"	રે એવ સાર મણે નહીં મોતરે.	"
કરણી કમાણી આરિતનીરે,	"	સંસારી વાત મણે ઝેર રે,	"
રે વધે જેથી બધે સંતોષરે;	"	રે સદુ સમજી સંસારી મર્મ રે;	"
અવ સિદ્ધાન્તમા મધ્યા રહેરે,	"	સંજ્ઞા ભાવ ફેરફારે,	"
રે કરી કાયા જેમાં કુરમાનરે.	"	રે મણે પ્રાણથી અધિક નીજ ધર્મરે.	"
પોથી પાનણે પાનરરે,	"	એવા ગુરો મને ભાવરે,	"
રે વળી વજ્ર ને કંઈ સામાનરે;	"	રે ઘિર નામું ક્યારે કરજોરે;	"
ધરે મમતા વિના મરણદમારે,	"	પ્રાણજીવન એ મન્યા વિનારે	"
રે જેમ ભાખી મયા ભગવાનરે.	"	રે ગર્હ ખલી જમી પગદોરે.	"
ખ.વે પીવે રાગે નહીરે.	"	કરો દયા ગુર ! હીન દાસ છુરે,	"
કરે ઓઠાં ઓઠાં ઊંધ આંદારરે;	"	રે જે કાપું કોરે ભવ જળરે;	"
મન ઉપવ.સથી દહિં દમેરે,	"	ભમી ભમીને જુલો પડોરે,	"
રે જેમ જોતવાવ નીજ આચારરે.	"	રે કરો રસને અનૂઝ કું બળરે.	"
કાણું મળું જરી નહીરે,	"	આપ વિના નહીં યાનરે,	"
રે સજીવાર સમજે સંતાપરે;	"	રે બીજે મારે ન કોઈ બચાવરે;	"
કુડી જાગમ ગડે નહીરે,	"	માગ્યાપ જે ગર્વ બંતું રે,	"
રે તનમન વચને નિષ્કાપરે.	"	રે મુજ તરણ તારણ ભવ નાવ.	"
કરે પુન્ય નહીં નહીં પગરે,	"		

(મ.પાપુર)

પ્રાણજીવન મોરારંજી શાહ.

શ્રી મહાવીર.

૧

પરે ભગવાનમાં સચિવકુંડ નામનું એક નગર હતું. એ નગરમાં કદવાડ વંશરે
 સિદ્ધાંત નામનો પરમ પવિત્ર અને પ્રજાને સન્માન દેવનાર અને સતિ.વનાર રાજા હતો
 આ પુણ્યવાળી સિદ્ધાંત રાજાને વિદ્યા નામે પત્નિપદવળી સાથી રનેદાગ પત્ની હતી

આ ત્રિવિધરેતીના વર્તમાં થી મહાવીર પ્રભુ વ્યાપ્તા. મદદમાએ વ્યાપ કરતું એમ વારં-
વાર રહેતા નથી પરંતુ એના જીવનમાંથી જન્મથી તે જીવસાન સ્ત્રીના જીવનક્રમથી
મે.પ સેનારને કંઈએ કંઈ મળી રહે છે. સાત્તકરેએ સર્વ દેવામાં માનુદેવ પ્રથમ
માન્યા છે અને વીર મદદમા મહાવીર પેતાના કૃત્વથી જન્મમાં અપ્રતિમ
માનુભક્તિને બોધ આપે છે. સંસારના અનુસરીને, મુખ્યત્વે કરી ઓએને વિદિત છે
‘‘તર્કનું રરકતું થાય છે. ‘‘ જો હું માનના વર્તમાં હાલીય-રરકીય તો મારી પુત્રવત્સલ
માતાને કષ્ટ થશે, દુઃખ થશે, ‘‘ માતાને, નવ મહિના સ્થરવદન કરનાર માતાને-ત્યાર પછી
પણ ‘‘ સુકામાં સુકાલી બીને પોતી પોતે ‘‘ કરનાર નિસ્વાર્ય સ્નેહની મુનિ ‘‘ માતાને-દુઃખ
ન આપતું માત્રી થી મહાવીર વર્તમાં રરકવા નહીં થી મહાવીરને આ અભિમદ-માતા
પ્રત્યેનો ભાવ રહેતો ઉભવ ! જન્મ્યા પહેલાં તો શું પરંતુ જન્મ્યા પછી પણ ‘‘ માતાને
સંતાપીય નહીં ‘‘ એવી પ્રતિજ્ઞા કરી. તેમ વર્તનરજ થી મહાવીરને પત્તે આવ્યો કહેવાય છે.

કાશ્યમે ક્રૌંચ માસની શુક્લ ત્રયોદશીએ ત્રિવિધ દેવીએ થી મહાવીરને જન્મ
આપ્યો. થી મહાવીરને વરિષ્ઠ જન્મુ દત્તા છતાં મહાવીરના જન્મથી નગરીમાં અધિક
જ્ઞાનદ પ્રવર્તે. પુત્રના લક્ષણ પારજુમાંથી જન્મુલ એ ન્યાયે થી મહાવીરનો પ્રભાવ,
થી મહાવીરનું તેજ, મુખું રડું નહીં. ‘‘ વંદે દુષે નદિ જાદય ડાપે, તેજ દુષે નદી
જમૂન લયયો ‘‘ તેમ થીમહાવીરની પ્રમા સર્વ ઉપર પડવા લાગી.

જન કમંદિ સરેકાર કયાં પડી જન્મથી જારમે રિવસે નામકરણ સરેકાર કરવામાં
આવ્યા. થીમહાવીરના જન્મથી નગરમાં જ્ઞાનદ વધ્યો હતો, કુદૃઝમાં સ્નેહની વૃદ્ધિ થઈ
હતી, એટલે થીમહાવીરનું વર્ધમાન નામ પડવામાં આવ્યું.

મહાવીર વર્ધમાન જ્યાં વર્તેલા રવણ પેાતે એક દક્ષિણ રાજપુત દત્તા તહેવાનમાં અ-
સંખ્ય દાસ દાસીએ રહેતી. સામન્ય વર્ધમા સોફ તરફ નજર પણ ન કરતી હોય તો
પણ ન કરે એવી પડતી હતી. છતાં થીમહાવીર પેતાના સમોવસીયા જાણી સાથે નિરં-
કુશ રમતા તેમને ક્રેમથી બેલવવા. થીમહાવીરના જીવનમયે આ બીજે બેલે સેવતો
છે. આપણા ઇતેરકારમાં રરનારા, પેલામાં આગેરનારા, પેતાને હિંમ્યા માનનારા થીમ-
નો, સલપીટો, મરિતો પ્રેરે નિરકાર નજરે આવે છે, તો પછી તેમની સાથે દુને તો
કરોતી ! થીમહાવીરે પેતાના દુષ્ટાત્વથી પરમાત્માને રાજ રખવા હોય તો પ્રણી માત્ર
સાથે સમભાવ રાખે એ કરી દેખાતું.

થીમહાવીરના જન્મજીવનમાંથી ત્રીજે બેલ નિરત્યનો લેણો છે. દાક માત્મ-રસા-
ધીજ જાણીને જગજા જનાવરમાં આવે છે. ‘‘જાણ્યો જાણ્યો, ‘‘ અધિયમાં રે એકો
જન તે જગને ‘‘ કષ્ટ રરગે ! એકા જગત નહિ. ‘‘ એમ કરી એમનેનાદિમત જના-
વવામાં આવે છે થીમહાવીરે નિર જદાદર રસનો ઉપરેક કર્યો છે. એક સમય મહા-
વીર રંજા દાસ તર્ફ એક જવંકર સર્વ જાણેદ જદ સર્વને જોઈ જીજા કુસારે, નાગરો
સર્વો જાણી રણ થી મહાવીર જતા પણ મમરાય નહીં. દિંમત રાખે દદાપી તે
સર્વે જાણે અને દુર કયો થામો વીધી કાલમજુરે રે સર્વ નિકરે. ‘‘ તે આપણા
જાણો તે શું પણ એટલાં સ્વે કુરો પણ કેટલાં મમરાય છે ! નિરતાની રેત એટલી
રેગત એટલી એક છે. આપણા જાણો કીટી મોટી-સજ વીધી રે વત દેખને

ગણરાય તો પછી જનસમાજ માટે, રાજ્યમંત્રિ માટે, સહનશકિત, નિકરતા, કપારે આવવાની!

શ્રીમદ્દાવીર પ્રભુ સર્વેશ હતા, શુદ્ધિચાળી હતા, છતાં જનનમાં દાખલો બેસકારા અભ્યાસ, જ્ઞાન, કેળવણી આવરતક છે એ દર્શાવવા ગુરુને ઘેર ગયા અને અભ્યાસ કર્યો. શ્રી મદ્દાવીર રાજપુત્ર હતા. એમને દ્રવ્યની ન્યૂનતા નહોતી છતાં ખત, ઉમંગથી પિત્રએ અભ્યાસ કરાવ્યો અને પૂર્ણ જ્ઞાન મેળવ્યું આપણા સેડીયાઓ તરંગરો-“અમારા પુત્રને વળી અભ્યાસની માયાદૂટ શી? એમને ક્યાં નોકરી કરવા જવું છે?” એ વિચારે પૂરે અભ્યાસજ કરવા દેતા નથી. બે ચાર ધોરણો ચલાવવા દે તે સાળા ઉપર-કેળવણીનાય ઉપર ઉપકાર કરતા હોય તેમ. શ્રી મદ્દાવીરના ભકનો, શ્રી મદ્દાવીરના અનુયાયીઓ, એ મદ્દાલમાને પગલે ચાલો, ગમે તે રિથિનિયતે પણ વિદ્યાભ્યાસ આવરતક છે એ જાણવું જોઈએ.

શ્રીમદ્દાવીરને જન્મથીજ ઉચ્ચ સંસ્કાર હતા એટલે અતીનિ-અમેાચ વિચારે વિકારોનો પ્રવેશ થાય એમ નહોતો. જ્યારે આપણા હાલના યુવાનો સુંગારયુક્ત નહોતે. નોંવેલોની અસરથી, ઘેર કે બહાર નીતિના સંસ્કારો ન પડેલા હોવાથી સમયવરક સારે આ પુરોણી વાતો કરી શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યને ક્ષતિ આપે છે ત્યારે આપણને કેટલો શોક થયે છે? વીસ કે પચીસ વર્ષ સુધી લગ્ન ન કરવું એમાંજ બ્રહ્મચર્ય આરી રહેતું નથી, પરંતુ એ વયસુધી-લગ્ન થતાં સુધી અપવિત્ર વિચારો ન આવે એવી મનની ધદના કરવી એ-માંજ મહત્તા છે. બીઓથી દૂર રહેવા વનવાસ કરવા કરતાં જનસમાજમાં રહી એ વાસના પોષવીજ નહીં એમાંજ વિદ્યા ગૃહકેળવણી-સંસ્કારની ખુબી રહી છે. શ્રીમદ્દાવીરજી જીવનમાંથી એજ શિખવતું છે. પોતે રાજપુત્ર હતા. યુવાન હતા. અનેક કન્યાઓ મેળવી શકત એવી રિથિતિમાં હતા એટલું જ નહિ પણ સમરવીર નામના રાજાની યશોદા નયની સ્વશ્રવણ કન્યા માટે માથું બાંધ્યું છતાં મદ્દાવીરને જરા પણ વિકાર થયો નહીં. આ જીતેન્દ્રિય વૃત્તિ કેળવી પ્રભુને પગલે ચાલવાની આપણા યુવાનોને ઓછી જરૂર નથી. મ્હોટી વયે લગ્ન થાય એ વંદનીય છે, પરંતુ એ લગ્ન થતાં સુધી નિર્વિકાર રહેવું, શુદ્ધ વિકારને દાખવા મનોભક્ષની જરૂર છે અને આ મનોભક્ષનો આધાર પ્રથમ તંદુરસ્તી, શુદ્ધ અને સાળાની કેળવણી-સત્સચ અને પ્રગતિ મનોનિમદ્દ ઉપર છે. શ્રીમદ્દાવીરે લગ્ન કરવા સાફ ના પાડી.

જ્યારે સમરવીર તરફથી વિવાહને માટે કહેણ આવ્યું ત્યારે સિદ્ધાર્થ રાજાએ વિવાહની એકદમ હા પાડી નથી પરંતુ પુત્રની ઈચ્છા જાણવા માણસો મોકલ્યા હતા. પરંતુ વળું એ જાહેરને જાહેરે પરણવું એમ હતું. માતાપિતાજી કન્યાની કે વરની શોધ કરતા પરંતુ પરણનારની સંમતિ આવરતક હતી એ આ દષ્ટાન્તથી સાબીત થાય છે. તો મદ્દાવીરને પગલે ચાલનાર, પેલાના જાણકોને ધોડીવામાંજ, બાધવાવરમામાંજ, ન પરણાવતાં યોગ્ય વયે આવતાં પ્રવક્ષ કે પગેશ સંમતિ લેવા જૂઠસે નહિ.

શ્રીમદ્દાવીરને સંસારમાં પડવા જરા પણ લાલસા નહોતી. વળી દીક્ષા લેવા અભિમદ્દ હતો પરંતુ આ સર્વ કરતાં માતાપિતાની આજ્ઞાનું પાલન એ એમને વિશેષ હતું. જન્મમાં આત્મભોજ આપનારજ મદ્દાલા ગણાયા છે. આત્મભોગથીજ પરમદમા રાજ થાય છે. આ આત્મભોજ પણ મ્હોટો હોવો જોઈએ. કેટલાક તીર્થંત્રી જગાએ જઈ અમૂક વસ્તુનો ત્યાગ કરે છે. હવે આ ત્યાગમાં પણ છેતરપીંડી હોય છે. એક જાણુને રીંગણા ન ભાવ્યાં

જને તીર્થમાં જઈ રીઝવા ન આવડે. અતિમદ કરે એ કંઈ આત્મભોજ કહેવાય ! !
 કે જ. તમને અનિમિષ દોષ-જે વિના તમને ધડી બર ચાલતું ન દોષ લેનો ત્યાજ
 રવ.માં જ આત્મભોજ સમાયેલો છે. શ્રીમદ્વાલીરને દીક્ષાનાં સ્વપ્ના આચાર્યાં દર્શાવે. દીક્ષા
 પારે સડાં એમ કયા કરતું હતું. સંસારની ધૂંસરી ચમતી નહોતી. આ સમયે કેવળ
 માતાપિતાના આશ્રય અને સતેજને લઇને જ શ્રી મહાવીરે ઘરોડા સાથે લગ્ન કર્યાં.

સામાન્ય રીતે એમ જણે છે કે કંઈકાં ચિદ્ધ લગ્ન કરનાર પોતાની પત્ની-નિર્દોષ
 નથીરે કનડે છે, સંસારસુખ ભોજવતો નથી અને કુટુંબમાં કસેલ સિવાય કંઈ જોતો
 નથી. શ્રી મહાવીરના છત્રનમંથી પચસે પચસે જોય મને છે. પોતે લગ્ન કરવાના નહોતા.
 કેવળ માતાપિતાની આજ્ઞા ન લેવાથી ક્ષત્રીયોના પરણ્યા છતાં લગ્નની જવાબદારી માથે
 લીધી પછી જવાબદારી પરિપૂર્ણ રીતે બજાવી જાયલુંને કંઈક જાન કરાવ્યું છે. પત્નીને
 જરા પણ બલતેજ આવવા દીધો નથી. એક દુષ્ટાન્તરૂપ દેવી દંપતીનું જન્મ થયું હતું.
 પતિ-પત્નીના પ્રેમની પ્રતીક પ્રિયદર્શનના નામની પુત્રી થઈ અને એ પુત્રીને યોગ્ય વયે
 જમાવી નામના રાજપુત સાથે પરણાવી.

શ્રીમદ્વાલીરને પુત્રી થઈ એ પુત્રી પ્રિયદર્શનના દત્તી સામાન્યના પુત્રીજન્મ હયો!
 લેખાય છે. પુત્ર થતાં જ્યારે સાકર બહેચાય છે ત્યારે પુત્રી થતાં નિરાશ થાય છે. એ
 નિરાશા ન રાખો પુત્રી પણ આદરણીય છે, અવિખની કેવળ તે શુદ્ધિથી શુદ્ધેરી, વીર-
 માતા છે એ જાણના ઉત્પન્ન થાય, એ દેવ પણ આ પ્રિયદર્શનના જન્મમાં દોષ તે
 જલ્પભવિત નથી.

શ્રીમદ્વાલીરનો અતિમદ હતો કે જ્યાં સુધી માતાપિતા હયાત છે, ત્યાંસુધી મારે શિક્ષા
 મદણ કરી મારો પરમસ્વાર્થ સાધવો નથી. શ્રીમદ્વાલીરના આ અતિમદમાં કેટલો આત્મ-
 ભોજ છે ! નરા જમાનામાં સ્વનંત્રતા અને સ્વચ્છંદપણમાં જડુ ભેદ ન માનનારા યુવાનો
 માતાપિતાનું મને તે માથ, એમની મને તેમ મરજી હોય, મારે મારો સ્વાર્થ સમજવો
 જોઈએ, એ જોવાનારને શ્રીમદ્વાલીરના પચસે ચાલકા, મહાવીરના આત્મભોજ સમજવા,
 પ્રેમપૂર્ણ વિનંતે છે.

શ્રીમદ્વાલીર આત્મીય વર્ણના કયા અને માતાપિતા દેવલોકમાં ગયાં. તાની મહાવીરે
 પોતાના વડિલ જન્યુ નદિવર્ધને સાન્ત કરી રજ્યતંત્ર સોંપ્યું અને દીક્ષા લેવા દેવલી
 સમેતિ માગી. નદિવર્ધનેને શ્રીમદ્વાલીરની આ માગણી આધારરૂપ થઈ. આ જન્યુએ વચ્ચે
 કેટલો પ્રેમ ! પિતાની મિલકત મારે લગનારા કાર્દની દેવડીએ મહાનારમાં આ જન્યુ પ્રેમ
 કદેથી સમજાવ ! રજ્યતંત્ર ભાગ પડાનાર, સંસારનો ત્યાગ કરી જવા તેવાર ઘનારને
 પ્રેમથી-માગણીથી રહે! રહે! કહેનાર કેટલા જન્યુ હશે ! જન્યુભાવની આથી બીજી કંઈ
 પડકાર! આત્મભોજ, પરસેચ, બીજાને મુખી કરવા એ જોતો છત્રનમંત્ર છે એવા મહા-
 વીરે પોતાના વડિલ જન્યુ નદિવર્ધને સતેષ્ય. પોતાનો સંકલ્પ મૂળથી રાખ્યો, અને
 જન્યુની કંલ્પ મુજબ વળી એ વર્ણ માન્યાં. એ વર્ણ પછી શ્રીમદ્વાલીરે દીક્ષા લીધી અને
 સર્વ, સંનંધી નજર પડેરો ત્યાગ કરી કેવળ પ્રાણી માત્રને પોતાનાં જન્યુ માની છવન
 બનીત કરવા આરંભ કર્યો.

મહાવીરે દીક્ષા લીધી તે પહેલાં દાન દિવા કરી હતી. દાન દિવા પછી-દીક્ષા લઈ

નિકળ્યા પછી એક જાહજી, અકિંચન ગરીબ જાહજી દાન માટે એમની પાસે આવ્યો. મહાપ્રભુએ આપણા મહેન્મત સંસારી પેટે આ જિહ્વકને યજ્ઞો દીધી નહી. તેનો તિરસ્કાર કર્યો નહી. પરંતુ એ યથાસ્થિત દરિદ્રી છે એમ ખાતરી થતાં પોતાનું અર્થ વચ્ચે આપું. દવા-અનુકંપાનું અનુકરણીય દૃષ્ટાન્ત આપી બીજું કયું !

શ્રી મહાવીરે ૭ વર્ષ આમ તિહાર કર્યો અને વિહાર દરમ્યાન એમના અનેક પ્રતિ પ્રકાશી જગતને બેલકરૂપ થયા હતા. ક્ષમા એ મહાવીરનો સ્વભાવજન્ય ગુણ હતો. એ વેળા મહાવીર ખ્યાનસ્થ હતા. એવામાં એક ગોવાળના બેયો ફરતા ફરતા મહાવીરની પાસે ચરતા હતા, ગોવાળ બોળતો બોળતો ત્યાં આવ્યો અને એને એમ સાચું કે બેયો ચેરનાર જા છે, એમ થતાં મહાવીરને મારવા તૈયાર થયો, છતાં મહાવીરને જતા પછી કે ન આવ્યો. ગોવાળ અચાન માટે કેવળ હસ્યા. કાળે કરી ગોપને પોતાની જુલ જુલકને મહાવીરની ક્ષમા પામી. ક્ષમા એજ વીરોનું જુલજુ છે અને વીરને પગસે ચાલનાર પ્રત્યે મનુષ્યે જા ક્ષમાનું જુલજુ પહેરવા જરૂર છે.

શ્રીમહાવીરે આમ આત્મ અને રામતિના કાર્યમાં બાર વરસ વ્યતિત કર્યા એ બાર વર્ષ દરમિયાન અનેક શ્રી પુરોના આત્માનો ઉદ્ધાર કર્યો. સ્થળે સ્થળે ફરી દવા, ક્ષમા, પ્રેમરસિ પ્રસારી. મહાવીર જેવા અપ્રતિમ આત્માને આ જાન માટે બાર બાર વર્ષ વ્યતિત કરવા પડ્યાં. અનેક પ્રસંગોમાં આવતું પડ્યું એજ દસંવી આપે છે કે જાન મેળવવાટે રાજ માત્ર નથી હોતો. ઉત્તમ યુગોની સેવના, પ્રતિષ્ઠા, પ્રજાનો અને કેવળ પરને કો છવવાના નિમ્મયની જરૂર છે.

કાળ જતાં મહાવીરે સમવસરણમાં બેસી દેશના આપણ નિમ્મય કર્યો. આ સર્વે કેટલાક અચાન આઠજોએ મહાવીરને હથકા પાડવા, એમને તોડી પાડવા, બલવતાર પ્રત્યે કર્યો, પરંતુ ક્ષમાશીલ મહાવીર જરાપત્ર કયા નહીં હાથમાં કેટલાક સ્થળે-કેટલી ક્ષમાએમાં સામાર્ય થાય છે અને પરિજાએ માથો તિરસ્કાર પ્રત્યક્ષ થાય છે તેમ ન કરતાં. વિનાશવાદ ન કરતાં પ્રતિપક્ષી પ્રત્યે સહજાન દસંમ્યો. મહાવીરે આ આઠજોને પ્રેમથી બોલાવ્યા. તેમની સંકા સતિગી અને દસીતોથી સામના પ્રમાણેથી તેમની સંકાનું સમજાવવાનું કર્યું તેમને પોતાના મનના કષ્ટો અને આ પ્રમાણે શ્રી પ્રભુએ ૪૪૦૦ દિવસોને વિષા આપી અને શ્રી તેમજ પુરોને સહજોથી ચતુર્વિધ સંમતી સ્થાપના કરી.

મહાવીરે પ્રભુએ આમ અનેક સ્થળે ફરી બલકુષમાં ડુગતા પ્રાણીઓને મદદ કરી. કેટલું એમનું મધ્યમ પાતાપુરીમાં ગયું, અને આસો વડ અમામ એટલે વિશાળને વિષે બરોતેર વાંતી વયે મહાવીરે નિર્મણ પામ્યા.

શ્રી મહાવીરે આ પ્રમાણે જન્મથી નિર્મણુપદ સુધી કેવળ પરકરણ જ કર્યું છે. એટલે વાંતો સદાચાર્યમાં સમાનતા પ્રેમ-દવા-માયાપિતાની સેવા, અદિંસા, અપ્રમત્ત, અવહાર કુશળતા, અકુશિતો અમાલ છતાં સ્વેદન દસંમ્ય છે. એક આઠાંજી પુત તરીકે એટલે પત તરીકે, પુટીવ સ્વ વિષા તરીકે, પ્રાણી માવના ગત્યુ તરીકે જ શ્રીમહાવીરે જીવન ગુણ છે. જરૂર વાં વિહારનાં ગત્યું તેમાં અનેક પ્રતિ અને સ્થિતિનાં કો પુરોને કેવળ પ્રેમ-વદનજી તરફ છે. તેમાં પત્ર વર મું એમ અદંત કે અતિમત્તથી નહીં જ. એને જન્મકાળે પાસે અદિ જન્મરતો પરમરૂપને પાસે અચાં સિખતું છે. ૧૨

જોના ત્રીસ વર્ષમાં વળી ઉત્તિ મુલે પ્રકટયા દતા. અહિંસાનો પરમમંત્ર તદેમજ સાધ્યો. ને. ૫૨ ધર્મી-અન્યમનાવલગ્ની પ્રત્યે અભિરુચિ, એમના ધર્મની અવગણનામાં જ નાવણા ધર્મની મહત્તા મહાવીરે માંની જ નથી. પ્રેમ, સંકલ્પમાધાનથી જ ધર્મ પ્રવર્તાઓ નો જાને એ મહાગુણને લીધે જ એમનો રિચ્છ થયો.

એ મહાત્માના ક્ષમા, અહિંસા-મૂલ દયા-જાત્રા જોયું કાંઈક સ્મરણ કરી એમને ત્રમ્સે ચાલવા નાવણા જન્યુએમાં ઉત્સાહ પ્રગટે એજ મહેન્દ્ર.

B. R. D.

મહાવીરને-ચિનતિ.

૧

†મનમંદિર.

કુખ દગિયાં મુખ દાડે મુજ કુખ ઉપાં રે, બેટયા બેટયા વીગિજીંદ રે;
દવે મુજ મનમંદિરમાં પ્રભુ ! જાતી પસે રે, પાત્ર પાત્ર પરમાન્દ રે. કુખ. ૧
પોતપે હાં કિધો સમકિત વળનો રે, કાપો કાપો કમરા ને ખાંતે રે;
હાં અનિ ઉંચા સોલે આરિય મંદુળા રે, રૂઝી રૂઝી સંવર ભાંતે રે. કુખ. ૨
કર્મવિતર ગ્રામે હાં બેલી કૂંભણાં રે, કુલે કુલે ધીગુજુ આં રે;
જાર જાવના પચાવી અચરજ કરે રે, ઠોરી ઠોરી જોરણી કાં રે. કુખ. ૩
હાં જાતી સમતા રાણીશું પ્રભુ ! રમે રે, સારી સારી રિધતા સેજરે;
કિમ જર્જ દાસીરે એકવાર ને આવસો રે, રંભારંભયા દિવાળી દેજરે. કુખ. ૪
પવણ આજ મુળી પ્રભુ મનમંદિર આવિધારે, આપે તૂપ તૂપ નિસુવનમાણરે;
મી નવરિજ્ય વિદુષ પવસેવર હમ કહોરે, તેજી પાખા પાખા જોડિ કલ્યાણ રે. કુખ. ૫

—પરીવિજય.

૨

(મોહરે દહો-એ રેણ.)

સિદ્ધારથના રે નંદન ! ચિનતું, ચિનતી અવધાર;
અવમંડપમાં રે નારક નાસ્તીઓ, દવે મુજ દાન દેવાર. સિ. ૧
જેવું રતન મુજ આપો, તાનજી ! જિમ નાવેરે સંતપ;
દાન દેવાં રે વણે જોસર કિધી! આપો પદી રે આપ ! સિ. ૨
મરણ અંકુડોં મેર કંપેવિધો, સુરતું રેમોયું રે મળ;
કર્મજા દેરે રમણ ઝળિયા, દીધું વરસીરે દાન. સિ. ૩

† જ્ઞ મનમંદિરની કલ્પ કલ્પના કારે કરજાવે બિનવિનયજનું તેજસ મનમંદિરનું કલ્પના-
મર વિર દેવતાં મેવાસુપન્ન સુવરો (અંતર્યામિ દો) દિવરતિ અષ્ટો-કુલમંત્ર મંદિર દો. ૩
કલ્પે કિધી-મેરો દર્શનું અરે મીલું આરો આરો મુજ મનમંદિરે સમતું સારીત વાસ દો-
મેરો દર્શનું)

૧ જાન, ૧૯૧૧, અરે જાતિય એ રાજ્ય ૧ કંલુસાજ, જલસ. ૩ તેડાનું, જાંબ કલે ૪ વર્ષિ.

સાસનનાયક ! સવે મુખદાયક ! ત્રિશલા કુખે સ્તન !
 સિદ્ધારથનો રે વંશ દીપાવીઓ, સાદિત્ર ! તું ધન ધન ! સિ. ૪
 વાયકશેખર કીર્તિવિજય ગુર, પામી તાસ પસાવ;
 ધર્મનણે રસે જિન ચાલીશના, ત્રિનયવિજય ગુણગાય. સિ. ૫
 ત્રિનયવિજય (સ્વ. સં. ૧૭૬૬)

૩

આવ આવરે મહારા મનડા મહિ, તું છે પારોરે,
 દરિદ્રસાદિક દેવહંતી^૧, હું છું ન્યારોરે. આત. ૧
 અહો મહાવીર ! જંબીર તું તો, નાથ મહારોરે,
 હું નમું તુને જમે મુને સાથ તહારોરે. આત. ૨
 સાદી સાદીરે ચીડા દાથ મહારા, વેરી ૩ વારોરે,
 રે રે રે રેન રેવ ! મુને રે ને વારોરે. આત. ૩
 તું વિના ત્રિભોકમાં જીહેનો નથી આરોરે,
 સંસાર જપારવારનો સ્વામી, ! આપને આરોરે. આત. ૪
 ઉદયરત્ન પ્રભુ જનમાં જોતા તું છે તારો રે,
 તાર તારોરે મુને તાર તું, સંસાર સારોરે. આત. ૫

—ઉદયરત્ન.

૪

(સુણ સુણ વામદા—એ રેથી)

અવિક્રમય પદ્મિભોદતો, સહુ તણે પરિવાર,
 મામ નગર પુર વિદરતો, મિત્રિ ન સક્યો તિજુવારે. ચરમ જિલ્લેશ.
 ચરમ જિલ્લેસર લીજો શિવપુર વાસોરે,
 જગત્ત વિમાસજી. કેમ કહે અરદાસોરે ?
 દવે અગ્યો જાત રજો, નિદા કિણ કિમ અવાય ? ચરમ.
 ચક્રનો સાથ ન જો મિત્રે, કિમ કામય દેવાય ? ચરમ.
 ઇમ જિનરાજ નિચારનાં આગ્યો આવ પ્રધાન,
 નિજ તું પ્રવસ મેગ્યો દવે કર આપ સમાન. ચરમ.

—જિનરાજ સુરિ (ખરતરમ^{૨૭})
 (જિનસિંહના પદ્યર)

૫

(રાજ. જાએલો નવનં જમાડો. એ રસો.)

દાસનનાપડેમાં જાન મેરી, અરજ કરનકું આપો,

દોષ સાહેબ ! જાન મુજ પાસપો—૧

કાચ અનતે પુરુષ, આવર્તન સો વહાયો, દોષ. ૨

જમન સમત સરિતોપણ ન્યાયે, તુમ દાસન કું પાપો. દોષ. ૩

અને સેવકું વહિત દીને, દીને જરા કું સવાપો. દોષ. ૪

એ તુમ તારે સોષ કું જાનું, નિને કદા દિતો જતાઓ. દોષ. ૫

દો કરને સામ્યો ન મહે, તારક નિવર ધયયો. દોષ. ૬

આને પીડે કમુ ન વિચારો, પારસ અવસને રાખાયો. દોષ. ૭

તુમ ૫૬ સેવા અમૃતકિયા સો, દીને કું નવનિધિપાપો. દોષ. ૮

—અમૃતવિજય.

વરિકભાઈની વિનંતી.

૬

(હાલ સાતુગાનિ—એ રશી.)

વીરજી ! હમે મારોઈ, ને કર નોદી અરજ કરી સેઃ

—મહારા વીર પીમાયરે સે.

વારજી ! રાજેસર રાજા જાણ્યા તાહરી દિર પડી સે.

—મહારા વીર પીમાયરે, ૧

વીરજી ! મોઢો વણે નવણે, કમુ રાની સુરે સે. મહારા.

વારજી ! વાતો મનકુમની સુખની, તુમ આને કહીરે સે. મહારા. ૨

વીરજી ! પિતૃ પસોડો નવા, તિલુ દોડો દીઠા મુરે સે. મહારા.

વીરજી ! ચિંતાપુર નિન મો ચિતમાં, નિમ કયો કમુરે સે. મહારા. ૩

વીરજી ! તુમ વિરદે મેઢિકા, વગાં પેદા કરે સે. મહારા.

વીરજી ! સંજમ ને લેણો દેશો, મુખા ખત તેરે સે. મહારા. ૪

વીરજી ! ભાગ્ય નવિ ભાવે થાવે અવિ અસમેયારે સે. મહારા.

વીરજી ! નિરાદી નાવે ખાવે, મન કંધાપયારે સે. મહારા. ૫

વીરજી ! હાલિમાં થાલી કાળી, જેણે કારનીરે સે. મહારા.

વીરજી ! પડ્યા વિલુ વાવે લાવે, મોટી મારનીરે સે. મહારા. ૬

વીરજી ! વેદન નવિ વડે રાણે, આણે કલિન દિયારે સે. મહારા.

વીરજી ! વાળો કરણના વાઢા, વન ના મુખી દિયારે સે. મહારા. ૭

વારજી ! વિનમ્યા કમ અર્ક ભાર્ક, ભાર્ક નકિરમયારે સે. મહારા.

વીરજી ! ભીમ નદિ મનકું મનકું, પેરે જવનરે સે. મહારા. ૮

વીરજી ! મરિન સેશુ મે પાખી, અવસર આપયારે સે. મહારા.

વીરજી ! મેજા લડી સોધી લીધો, દામન સંખ ધણેરે સે. મહારા. ૯

વીરજી ! કેને ને ખાવે માવે, નિન મુલુ આદરીરે સે. મહારા.

વીરજી ! કોંતવિજય જલજાળા માળ્યને વરીરે સે. મહારા. ૧૦

—કોંતવિજય.

પ્રભુને વંદનાર્થે આવેલ છંદ.

હોરી

મહાવીર એસે જિનવંદનકું, હરિ આવત બે કરમેડી.

મહાવીર એસે પ્રભુવંદનકું,

હરિ આવત બે કરમેડી. ૧

ચાલ સહસ તે હસ્તી બનાયે, પાંચસે બાર મુખેરી;

મુખ મુખી અષ્ટ દંતુચળ સોહે, વાવડી આઠ લહોરી. મહાવીર. ૨

વાવ્ય વાવ્ય નિચ અષ્ટકમળ હે, પાંખડી લાખ લહોરી;

પાંખડી ખાંખડી નાટક રચના. વચળે વેણુ ઝીંકારી. મહાવીર. ૩

કમળ કમળ બીચ છંદપુરન હે, આઠ ભદ્રાસન જોરી;

ભયમે સિંહાસન છંદ બિરાજે, વીર નમત કરમેડી. મહાવીર. ૪

હચાણુવશદ દેખી હરિ રચના, નિજ અભિમાન તજમેડી;

રિદિ છેલકે ચારિત લીનો, પ્રભુકે સરણે રહોરી. મહાવીર. ૫

પ્રભુકે બચન સુણી આનંદ પાવે, વંદન મુનિયે કયોરી;

વિનય ધરત બહુ ભક્તિ કરતહે, હરિ નિજ સ્વયં મયોરી. મહાવીર. ૬

વિનયવિમલ.

(આમાં હરિ એટલે છંદ એ અર્થ લેવાનો છે. છંદ વીરપ્રભુને નિજ સર્વ પરિદા સહિત વંદન કરવા આવે છે. છંદની મદદે જોઈ હચાણુવશદ રાગને પોતાની સમીક્ષાને મદદ દેવા તે મળી મયો-રિક્ષા લીધી. છંદ વીરવાણી સુણી પોતાના રચનાની સ્મરણ મયો-આમ કહે હજીકત છે.—તંત્રી.)

સ્ત્રીવાંચન વિજાગ.

સંપાદિકા—નિર્ભણ બહેન.

વીરવંદના.

૧

મહાવીર વીરપ્રભુને વંદનારે, એની વંદના તે પાપ નિકંદના રે—મહાવીર.

હોરે દુતો ઝલક કાં તે મંચા નીરના રે, દુતો નવજી કાં મહાવીરનારે— મા. ૧

દુતો ખાલા કાં રેસર પીલના રે, માંડે મુખમદ બેધું બહુ મૂલના રે— મા. ૨

દુતો નિલક કાં નવે અંજનારે, દુતો પુલ મદાતું પંચરજનારે— મા. ૩

દુતો પૂલ કરીને વાંકે પાવનારે, દુતો કાતું તે આચલ કાવનારે— મા. ૪

એચ કાવ બલા મુખંદરા સદેરનારે, નિહાં વીરવિરાજે જગ જગકારનારે— મા. ૫

નિહાં સંપ સદા અનંદનારે, નિહાં કર કંવાણુ નિત્ય વંદનારે— મા. ૬

—કંવાણુસાગર.

• ૧૨ રે અનંદ રે, અનંદ નવ દુતો રે રે એચ એચ સદામાર્ગ મવાયે.
 ૧ મહાવીર. ૨ પરિત ૩ કંવાણુ અનંદ છંદા સદેર અંજને બાંધે અનાર પોતાનું નમ મુદ્

૨

પ્રભુજી વીરભક્ત્યંતે વહિયે, ચેતીશમા બિનારાવહે, ત્રિદલાના ભણા
પ્રભુજીને નામે તે નવનિધિ સંપન્ને, સવદુઃખ સર્વિ મિટ ભણહે. ત્રિદલાના ૧
પ્રભુજી કંચનવાન કર સાતનું જગતાનું એટલું માનરે ત્રિ.
પ્રભુજી મૂનપતિ સંજન માંજતો, કાંજતો મદનજ માનરે ત્રિ. ૨
પ્રભુજી સિદ્ધારથ જનવંત ઠો, સિદ્ધારથ કુલચંદ્રો. ત્રિ.
પ્રભુજી ભાગવત્સલ ભરદુઃખહર, દુરતર સમ સુખ કંદો. ત્રિ. ૩
પ્રભુજી ગંધાર નંદર મુણિસો, જગતિયો નિર્દા જગતીયદો. ત્રિ.
પ્રભુજીનું દર્શન રેખીને ચિત્ત હું, સમું મુખ વહિત ઈદો. ત્રિ. ૪
પ્રભુજી સિવનરરીનો રાગિયો, જગતારણ બિખોવદો. ત્રિ.
પ્રભુજી દેવવિજયને આપળે, સવેતલવ દુષ્ણ પાને સેવદો. ત્રિ. ૫

ગંધાર

—દેવવિજય.

વીરભક્તિ.

૧

(સારાં.)

સુધુ મનુર મુળજી, પાનારી શું મીન કમુ ન કીજીએ.—એ રાહમાં જાયો.
જાજ મહારે જાનંદ ભયો.

કેમનાં વાતલ વરસ્યાં દહાડો સારલ કરો—

સુધો સાહેલી ૧, વીર જિનેસર જનમ્યા થન્ન દિન જાજતો.—જાજ. ૧
તમે સિદ્ધારથ કુલે જાયા, તમે ત્રિદલા માગ્યા ભણા;
ઉપન દિવકુમરીએ દુલરાયા, જાજ મહારે જાનંદ ભયો. ૨
ચોલા હંદ મલી જાવે, મિર ચિખર પ્રભુને ધારે;
એવો સુવંધિ જશે કરી નવધારે, જાજ મહારો. ૩
કમ્પી જાજ મહારે ઘેર દીવાલી, મહારા પ્રભુજી જાજ્યા રોવે વાલી;
મેલો જોલવી રોવ ને મુંદાલી, જાજ મહારો. ૪
કમ્પી રોલી મન્ન મંચન ધારે, એવો રેતનમંચીં દુષ્ણ ધારે;
એવો નાર વર્ષ ભરવા ધારે, જાજ મહારો. ૫
હંધી રરગીરી સેવક ધારે, એવો મેજનવ પાલીને ધારે;
શુભ વાર પ્રભુજીને વરજાવે—જાજ મહારે જાનંદ ભયો.

કેમનાં વાતલ વરસ્યાં દહાડો સારલ કરો. સુધો. ૧

—વીરવિજય.

૨.

ગિરમારે ગુણુ દુમ તણા, શ્રી વંધમાન જિનરાંધા રે;
સુધૃતા અવલે અમી કરે, મહતી નિર્ભગ યાથે કાપારે:

ગિરમારે ગુણુ દુમ તણા—૧

- ૧) દુમ ગુણુગુણ મંગાજળે, હૂં ઝીલી નિર્ભગ યાદ રે;
૨) અવર ન ધંધો આદર, નિસદિન તોરા ગુણુ ગાઈ રે, ગિ. ૨
૩) ઝીમ્મા જે મંગાજળે, તે છીવરજળ નરિ પેસે રે;
માસતી પુસે મેઘદિયા, તે જાવળે જઈ મલિ બેસે રે. ગિ. ૩
૪) હમ અમ્હે દુમ ગુણુ ગાઈયું. રજે રાખ્યા તે વળા ખાખ્યારે;
તે કિમ પરસુર આદરે, જે પરનારી વેસ રાખ્યા રે. ગિ. ૪
૫) તું મતિ તું મતિ આસરો, તું અવસંનન મુજ પ્યારો રે;
વાચક જય કહે માહરે, તું જીવજીવન આપારો રે. ગિ. ૫

—ધરોવિજય (સં ૧૧૮૦-૧૭૫)

કે-

x રામ. ધનાથી.

- આજ જિનરાજ ! મુજ કાજ સીધાં સવે, તું કુપાકુલેં જે મુનંજ પૂઠો;
કરપત્ર કામપટ કામધીતુ મિલ્યો, અંમલે અમિષ રસ મેહ પુઠો— આજ ૧
ધીર ! તું કુંડપુર નપર જાણુ કુમો, રામ સિકાર્ય ત્રિલોકા તંતુલો;
સિંહલંબન કનકવર્ણ કર સામ તનુ, દુમ સમો જનમયે કો ન દૂલો. આજ ૨
સિંહપરે એકસો ધીર સંધમ મહે, આપુ મોહોતર વેરસ પૂણું પંજી;
પુરી અપાપાએ નિ:પાપ સિવવદુ વધો, તિહાં થોડી પર્વ પ્રમદી દીવાળી. —આજ ૩
સદજ દુમ મગ્ધ મુનિવર મહાસંધી, સાદુણી સદસં ઇષોસ રાંજો;
વજ્ર માંગ સિકાવિકા વરસુરિ, સકળ દુમ ભવિકની ભીતિ ભાંજો— આજ ૪
દુમ વચન રામ સુખ સાચરે ઝીલતો, પીસતો મેહ મિથ્યાંત્વલેલી;
આતીઓ ભાવિઓ ધરમ પથે દું દવે, દીજ્યે પરમપદ દોઈ બેલી. — આજ ૫
સિંહ નિહીતીદ જે હૃદયત્રિરિ મુજરમે, તું સમજીતીદ અવિચલ નિરીદો;
તો કુમન રાંમ માનંગના વૃષથી, મુજ નહિ કોઈ લવલેસ બીદો. — આજ ૬
કરણુ દુમ ચરણમેં કરણુ મુજનિધિ મત્તા, ભર તરણુ કરણુ દમ કરમ દાખો;
હાથ નેડી કહે જરવિજય સુધ છપ્પું, દેવ નિજ સુવનમાં દાસ રાખો. —આજ ૭

—ધરોવિજય.

x આ પ્રધાનિશ્વર્યા જણો.

૬

(રાગ—જૈતસીરી.)

મનમે નિર્મેલ જાવ મહી.

સુરનર કિન્નર મોટિ નિસેવિત, સો જિમ સેડ મહી. મન ૧

જાદુત કાલિ સર્વિરસ રાજિત, વસુરસ સંજ નદિ:

નિર્દેપણ જૂપણ મિતુ જૂપિત, રવિ ઝનિ લાગતદિ. મન ૨

ભવિગ્ન તારક સાસન જાકો, જાને સકલ મહી:

શુનવિલાસ મહાવીરજી મહિમા, કિસયે જાત મહી. મન ૩

—જેસલધીર, શુભવિલાસ (સિદ્ધિવદન સિંધ)

સં. ૧૭૬૫

૫:

(મીમંસર કરો મધ્ય-જે દેશી)

ફતુ મનમાન્વો રે વીરજી, ત્રિસલાનદન દેવ:

ભવભવ સાદિજી ! તું હજો, હું તુજ સાફ રે સેવ- તું ૧

વરણ સંભારે રે તાદરો, વાધે ધરમ સનેહ:

દેડે કુવળ પાલવે, પ્રકુચિત વાધે રે દેહ- તું ૨

જો તું વચને રે ગાલિયે, તો દુયે રહી રીત:

સુખ મનતાં પામિયે, કાળે તું જીતે સું જીત- તું ૩

નિમ્ન સર્વમલ ! મર્યા કરો, મહાવીરજી નિખરાવ:

મહિમાસંપદ વિનતિ આનંદવદન ગુણ માલ. તું ૪

—આનંદવદન.

૬.

(જર નરિ જરકણી દોરિ, હજ દીક લલકા દો રાજ ! ખારે લાગે—જે દેશી.)

નિરખી નિરખી સાદિજાકી સરતિ, સોમન કરે લકો દો રાજ !

—ખારા લાગે.

મા ને જાલજીરી જાણુ, —ખારા લાગે.

મા ને હાલજીરી જાણુ- ખારા ૧

તુમ જાનીમણિ જખીવ સમાની, મન મોઢું મુખ મટો દો રાજ ! ખારા ૨

મુજ મન લોમરિ પરિમલ સમરી, ચરણકમલ જાળ મટો દો રાજ ! ખારા ૨

સરતિ દીગી મુજ મન મીગી, જરસુર કિમ નરિ મટો દો રાજ ! ખારા ૩

જેનકેવેખી ગુણીના દેશી, ત્યાંથી મુજ મન છટો, દો રાજ ! ખારા ૩

ત્રિસલાનદન તુમ પદ વંદન, ચીતકલા દુષ મટો દો રાજ ! ખારા ૪

ઉત્તમ કીરો ન્યાય જખીસે ગુણ માલ રમે રહો દો રાજ ! ખારા ૪

—ન્યાયસાચરજી.

+ ખોરે પાપ રાજ સમવા મહાત્મ્યા મધો.

૭

(દેશી-પંચિકાની)

સુગમ સસનેદા વીરજી । નિનતિ રે, અવધારો શ્રી જિનરાય રે;
 હરિજી હી પ્રમુજી । તુમ તજેરે, અમ્મ મન હરજી મજેરો વાવ રે- સુગમ ૧
 નિર્મળ તુજી મુજી મંચાજીરે, શ્રીતે અવનિશિ મુજી મન હંસરે;
 નિર્મળ દોને કમિમલનાચથી રે, પીસે કમં મમં ભર અંચ રે.- સુગમ ૨
 રેવસ કમલાકંત મનોહર રે, બેઠિ બાવે તું અગવંત રે;
 માનું માનવમય સજીયા સહી રે, પામ્યું વજિત સુખ અનંત રે.- સુગમ ૩
 દેવ રાગર હાકર ભે મિભો રે, તો રૂખો સજીયા મનોરથ આજરે;
 મેરામેયા આજી મિતમાં રે, પૂરો મુજી મનવજિત કાજરે.- સુગમ ૪
 પ્રમુજી । તુજી મનનાં સેવા થયા રે, કું વસું એતો મોટી વાત રે;
 જમ્મ કું વામું મુજી મિતમાં રે, જિનજી । વસભે દિન ને રાત રે.- સુગમ ૫
 પ્રમુજી । તુજી ચરજામુજી સેવના રે, સજીયા કરભે કલમવ દેવરે;
 દેને મુજી તુજી કાલન વાસના રે, વળી તુજી ચરજી કમળની સેવરે.- સુગમ ૬
 મગમ જિભેચર જુવન દિલેચરે, પૂરભે સેવક વજિત આક રે;
 જાનવિજય જુવ દિવ્ય કમ મિનવે, નવવિજય આજી મન ઉગ્રાસ રે,

સુગમ સસનેદા વીરજી । નિનતિ રે- ૭

—નવવિજય (જ્ઞાનવિજય ક્રિ.) ધ. ૧૪૬

૮.

(છરે મારે બાબો કુવર બામ-એ દેશી)

બા.બ મારે કુવર કિયો સાર, પર અમિલે સોભા કઈ છરેજી;
 બા.બ નેં પ્રિયમલહર દેવ, હી દેવ રાગ કરે. છરેજી-૧
 જિનજી ! તુમ મુજી અવાન, મંચરંમ પર નિર્મળા, છ-
 જિનજી ! કમલ દિન રાત, મળી મનના આમળા. છરેજી-૨
 જિનજી ! જનમ જનમ રમ, મેલે મહા તજી પર, છ-
 જનમ ! અવિદ્ય મેલ, અવિદ્યને રૂઠી પર. છરેજી-૩
 જિનજી ! તદી તુમમિ મળ, કહે ભે અરિ પારજી છ-
 જિનજી ! જન જન તજ અવધાર, ભે તદઈ તમ કંચારજી છરેજી-૪
 જિનજી ! દેવ વિજય તજ દિવ્ય, વિનવી-વિજયનાં વન પૂર્ણ, છ-
 જિનજી ! ભે વિજય પારજી વિજ, તજ પર રંચ વજમજી છરેજી-૫

—વિનવી-વિજય.

૯

(અનુદાસ અવસું ને-એ દેશી)

બા.બ મારે કુવર મહારે ભે, મેલવા વીર મિત્તે રે,

મિત્તે-મિત્તે પદી ભે, વિજય મહારે તજે રે-અવિનવી-વિજય ભે-

૧ મારે, ૨ મિત્તે-મિત્તે.

શ્રીવાંચન-વીરભંજી.

કુઃખ પોદન દરે દખાં એ, જેની પ્રભુ મુખમાં દો-
રિદિ રદિ સુખ સપેદાંએ, ઉલટ અમે ન માપો.
આવી મુજ પર આંતરે એ, સુરતવિ દેજ સવાનો.
ચિંતામણિ મુજ કર ચડ્યું એ, પાપો ત્રિભુવનપ્રજો,
મુઠ માઆ પાસા દખાં એ, સિખાં વાંછતાજાજો.
ચિત્ત યજ્ઞા સાગન મિસ્વાએ, ફુલન ઉડ્યા વાપો;
સૌમ્ય નજર પ્રભુની લટીએ, જેટલી સુરતર હાંવો.
તેજ કશામલ દીપતો એ, ઉઘે સમક્ષિત સુરો;
નિમલવિનય ઉવઝાવો એ, રામ લહે સુખપૂરો.

—२१३—

10

(सम ५-५५५)

(રામ ધન્યારી,)

શંકુ પીર જિનેસરરામ, વર્દમાન સુખદાવાળ; વં. ૧

દાસનનાથ જોડ કલાવા, જપ જનવાદ સવાવાળ;

દરિ લાંબા કંચન વનગાવા, સિદ્ધારથ દુષ તમાવાળ; વં. ૨

સિદ્ધારથ મથા કમં ખપાવા, તિસલારાણી માવાળ;

લલુચવણી જોલે મેર મગાવા, વીર વેતળ દરાવાળ; વં. ૩

દુધેર મોહ જોડ છતીને, જ્યોતિમે જ્યોતિ મિલાવાળ;

જસ દાસનથી પટલ્યા પાવા, સ્વાર્ણ સમભાવાળ; વં. ૪

જામિનવ નાંન વનગી જાવા, હવેન દાન ઉપાવાળ;

જસ વજર છે ગોનમરામ, લલિધનિધાન મનભાવાળ; વં. ૫

જ્યોતસાગર પ્રમુખા પ્રમુખ મથા, સુખદ સુખેષ સવાવાળ;

—જ્યોતસાગર (ઉત્તમસાગર સિ.)

૧૧.

11.

(આજના અરજીદારે જિનજો ૨—એ રજા.)

[illegible][illegible]

૭

(દેશી-પંચિકાન્તી)

મુગધ સસનેદા વીરજી ! વિનતિ રે, અવધારો શ્રી જિનરાય રે;
 દરિયજી દીઠે પ્રમુજી ! તુમ તજેરે, અમ્હ મન દરખ મજેરો થાય રે- મુગધ ૧
 નિર્મળ તુજ ગુણ ગંગાજીરે, કીલે અદ્વનિસિ મુજ મન હંસરે;
 નિર્મળ હોયે કલિમલનાસથી રે, પીયે કર્મે મર્મે ભર અંધ રે.- મુગધ ૨
 કેવલ કમલાકંત મનોહર રે, બેઠિ ભાવે તું ભગવંત રે;
 માતું માનવભવ સજ્જો સહી રે, પામ્યું વહિત સુખ અનંત રે- મુગધ ૩
 દેવ-દયાકર દાકુર જે મિત્રો રે, તો દુખો સજ્જ મનોરથ આજરે;
 સેવકસેવા આણી ચિત્તમાં રે, પૂરો મુજ મનવહિત કાજરે.- મુગધ ૪
 પ્રમુજી ! તુજ મનનાં સેવા થઈ રે, હું વસું એતો મોટી વાત રે;
 પશુ હું પામ્યું મુજ ચિત્તમાં રે, જિનજી ! વસતો દિન ને રાત રે- મુગધ ૫
 પ્રમુજી ! તુજ ચરણાંશુજ સેવના રે, સજ્જો કરતો કાવભવ દેવરે;
 હોતો મુજ તુજ સાસન વાસના રે, વળી તુજ ચરણ કમળની સેવરે.- મુગધ ૬
 ચરમ જિજ્ઞેસર શુવન દિજેસરે, પૂરતો સેવક વહિત આશ રે;
 જ્ઞાનવિજય શુધ સિધ્ધ હમ જિનવે, નયવિજય આણી મન ઉત્સાસ રે,

મુગધ સસનેદા વીરજી ! વિનતિ રે-૭

—નયવિજય (જ્ઞાનવિજય ક્રિ.) સં. ૧૪

૮.

(છરે મારે જાગ્યો કુંવર જામ-એ દેશી)

જાજ મારે સુરતર રૂણિયો સાર, થર આંખે સોભા કડે છરેજી;
 જાજ મેં ત્રિસસાનંદન દેવ, દીઠો દેવ દયા કડે. છરેજી-૧
 જિનજી ! તારા ગુણ અવદાત, ગંગતરંગ પરે નિર્મળા, છં
 જિનજી ! સંભાઈ દિન રાત, મૂઝી મનના આમળા. છરેજી-૨
 જિનજી ! ઉત્તમ જનશું રંગ, યોગ મજાક તણી પરે, છં
 તુમશું અવિદળ નેહ, રનિર્વહતો રૂડી-પરે. છરેજી-૩
 જિનજી ! તારી ગુણમણિ માળ, કંઠે જે ભવિ ધારશે છં;
 જિનજી ! ધન ધન તસ અવતાર, જે તાહડે નામ સંભારશે છરેજી-૪
 જિનજી ! મેર વિજય ગુર સિધ્ધ, વિનીતવિજયનાં વપણ્યાં, છં
 જિનજી ! જે ચિત્ત ધરશે નિત્ય, તસ ધર રંગ વધામણાં છરેજી-૫

—વિનીતવિજય.

૯

(ભરતનૃપ ભાવશું એ-એ દેશી)

જાજ સજ્જ દિન માદરો એ, બેટયા વીર જિજ્ઞેસ રે,
 ત્રિશુવનનો મણી એ, ત્રિસલા રાણીનો નંદ રે-જગચિંતામણિ એ-

૧ પાંડો, ૨ નિભાવતો.

કુખ પોદન દૂર દયાં એ, રેની પ્રભુ મુખમાં-નિમુનનો મણિએ.	૧
તિરિ દરિ કુખ સોઈએ, હવે નવે ન માયો.	ચિ.
જાણી મુખ થર નવેલું એ, મુરતિ દેખ સવાયો.	ચિ. ૨
મિત્રમણિ મુખ પર મણું એ, થયો નિમુનનાનો,	ચિ.
મુદ માયા પસા દયા એ, સિખાં વંચનાનાનો.	ચિ. ૩
નિત નવર: સંગમ મિત્રાએ, દુર્ગમ હવે પડ્યો;	ચિ.
સૌંખ્ય નવર પ્રભુની હદોએ, બેઢી મુદત પડ્યો.	ચિ. ૪
દેખ અદમ્ય રીતે એ, હવે સમર્થિત મુરો;	ચિ.
નિમલવિનય હવે પડ્યો એ, રામ હવે મુખપડ્યો.	ચિ. ૫

— २५५ —

1c

(राज ५-५५८)

વાંડુ ધીર જિનેસારાણ, વરદેવન મુખારાણ;
 દાસનનનન જે હાલ, જય જયજય જયજયજય વં. ૧
 હાં લંબેન હંબેન જયજય, સિદ્ધાંત રૂપ તમાણ;
 સિદ્ધાંત રૂપ હંબે જયજય, તિસસારાણી મવાણ. વં. ૨
 જયજયધી જેલે મેર જયજય, ધીર વેનન દાસણ;
 રૂપેર મેર જેલે જયજય, જયજયજય જયજયજય. વં. ૩
 જય દાસનધી જયજય જયજય, જયજય જયજયજય;
 જયજય નંબેન વનની જયજય, હંબેન જય જયજય. વં. ૪
 જય જયજય જે મોગમાણ, જયજયજય જયજયજય;
 જયજયજય જયજય જયજય, જયજય જયજય જયજય. વં. ૫
 —જયજયજય (હંબેનજયજય સિ.)

22.

(અજ્ઞાત બાદે ઉતરો: ૨-૩ સ્ટી.)

૨૩૪ ૧૫૫ સહી મહાપદ ૨, મળ્યા મનેરસ ગાજ
 વીર ગિજસર ! તું મળ્યો છ, હવે સંધી દો—હવે સંધી રાજિ રાજ,
 પ્રજા ! ગાજ સુધીને, ૧૦ મંદારી ગાજ સુધી ને
 મંદારી ગુજો સ્ત્રી મહાપદ ૨—પ્રજા ! ગાજ સુધીને. પ્રજા ! ૧
 ગિર ગોપ સ્ત્રી ગમેછ, ગુજ હરિદસ વિલ દોઃ
 હવે મન મંદારી રાજી છ, ગુજ દેવદોઃ મંદારી ગમે— પ્રજા ! ૨
 ગુજ ગો ગમે નહિછ, દેવ ગમે ૨૪ ૧૫૫
 મહાર દાખ ગંદીનેછ, ગુજ મેલે ૧૦ મહાર ગંદી— પ્રજા ! ૩
 ગુજ ગાજી મળ્યા ૧૫૫, મન ન દો ગોપદ

- પ્રગટ પદંતર દેખીનેછ, કુણુ સેવે હો વસ્તુ અસાર ૧- પ્રમુછ ૧૪
 તું ગતિ મતિ તું સાદિયો છ, તું મુજ જીવન પ્રાણ;
 નિર્વદિયે સિર ઉપરે છ, બવોભવ હો તુમચી આણ- પ્રમુછ ૧૫
 છત્તું તુમ સેવાજીએછ, કુમતિ કદામિદ ફોજ;
 નિત નિત નવલી તાહરીછ, મનઃચિત્ત હો પામુ મોજ.- પ્રમુછ ૧૬
 નાય વસો મુજ ચિત્તમાંછ, આજ અધિક સુખપૂર;
 હું સરત કહે માહરોછ, હવે પ્રગટયો હો પૂનપકૂર.- પ્રમુછ ૧૭

—હું સરત (માનરત સિ.) સં ૧૭૫૮

૧૨

(યુધીઓ યુધીઓરે પ્રમુ સુરપતિએ યુધીઓ ૨—એ દેશી)

- ત્રિસદાનંદન મંદન ચીતલ, સરીસં સોહે સરીર,
 યુધુમણિ સાગર નામર આવે, રામ ધન્યામી મંજીર ૨
 પ્રમુ વીર જિનેસર પાગે. ૧
 સાસનવાસિત બોધે ભવિકને, તારે સવધ સંસાર,
 પાવન ભાવના ભાવથી કીજે, અમો પશુ આતમ સાર ૨. પ્રમુ. ૨
 નાયક સાયકે તુમ વિષુ બીજે, નવિ મળિયો આ કાળ,
 તારકે પારકે ભવભય કેરો, તું જન્મ દીનદયાળ ૨. પ્રમુ. ૩
 દયાસ દયામાય દયામય પ્રમુ ત્હારો, રૂપાતીત વિશ્વાસ,
 ખાવત ભાવત અનુભવ મદિર, પોતીસર તુમ ભાસ ૨. પ્રમુ. ૪
 વીર ધીર સાસનપતિ સાધો ! ગત્યાં કોરી કસ્માણ,
 કીર્તિવિમલ પ્રમુ પરમ સોજાગી, સીદમી વાત્સી પ્રમાણ ૨. પ્રમુ. ૫
 —સીદમીવિમલ

૧૩

(શ્રી પદ્મપ્રમુછના નામને—એ દેશી)

- સાસનપતિને વંદના, દેખો વાર દગર હો, સાદિખ !
 મંજાજસમાં જે રમ્યા, તે કિંમ પછીવર જાર હો !
 સાદિખ ! સાસન. ૧
 નર્મ ભુષ જસ સેવતાં, માલતી પમેજરમાંજ હો સા.
 મંપક યુધાધની વાસના, તે આકુલે કરે કિંમ આજ હો !
 સાદિખ ! સાસન. ૨
 સતિય અવર છપ્પે નદિ, નરભોમી બરતાર હો સા.
 અવર કદામિદી આતમા, તાર તાર મુજ તાર હો. સા. ધા. ૩
 મુરમદ ધન જિમ વાસના, વાસિત બોધે અમાધ હો સા.
 મુરપતિ જે જસ લાંછના, ફર ત્યા કુખ દાધ હો સા. ધા. ૪

૧ ન કયાવ તેરો, ૨ ગયા-કયા સદિત ૩ નિર્મલ ૪ ન્દાવું વ્યાવડું ૫ મોખરાની માળા ૬ યિદ

તિવર્તિત સ્વ સાદેન, । ન્યાયનં તુમ લીધેલો સા. :
 સવિનન જન જિન । તુ વસે, ત્રિશક્તનંદન વિદ દો. સાં. યા. ૫
 એ રિધ એ સિધ તાદરી, પામી જરમાણું દો સા.
 બહાન નિમિરતા બપદર, પ્રગટ્યો જાન વિજું દો. સા. યા. ૬
 સરિ પ્રનારે રાજ્યમાં, ચુલ્લિયજ નિર્ગુણ જાણ દો,
 અનુરવિનય જિન નામથી, દિન દિન રોજત થાય દો સાદિન ! યા. ૭ પતિ. ૭
 —અનુરવિનય

૧૪

(સુરનારે ગુણ ગુમ તણા—એ દેશી.)

વીર નિજેસર પ્રભુમું પાયા, ત્રિશક્તોદરી માયા ર,
 સિદ્ધારથ રાજ તથ તાયા, નરિવદન ગાપારે, વીર. ૧
 લેઈ દીક્ષા પરિસદ બહુ આયા, રામ રામ સમજુ તે જાપારે,
 બાર વર્ષ પ્રભુ જૂમિ ન દાયા, નિંદા બદલ કદાપારે; વીર. ૨
 ચંદ્રસિંહ પ્રતિજોડન આયા, ભવ મનમાં નવિ લાપારે,
 પ્રભુ પ્રકારે વીર કદાયા, સુર નર જસ ગુણ માપારે, વીર. ૩
 જનન છવ દિતકારી કાયા, દરિ સંજન જસ પાપારે,
 માન ન લોક ન વળી બકાયા, વિદાર કરે નિર્માણારે; વીર. ૪
 કેવલજ્ઞાન અનંત ઉપાયા, ખાન શુકલ પ્રભુ આપારે;
 સંતોષરણે ભેસી જિનરત્ના, અકલિદ સખ ધપાપારે. વીર. ૫
 જનકકમલ ઉપર દવે પાયા, અકલિદ દેસના દાપારે,
 પાંચીસ ગુણ વાળી ચંદ્રિયાયા, ચોવીસ અનિચય પાપારે. વીર. ૬
 રાજેશ્વરીમાં કમ જસોયા, છત નિસાણુ વળપારે,
 પડિત ઉત્તમવિનય પસાયા, પદવિનય ગુણમાપારે. વીર. ૭
 —પદવિનય.

૧૫

(આદર છવ સમા ગુણ આદર—એ દેશી.)

(કુમરી.)

વર્દમાન જિનવરને ખાને, વર્દમાન સમ ખાવેરે;
 વર્દમાન વિદ્યા સુપસારે, વર્દમાન સુખ પાંવે રે. વ. ૧
 તું મનિ મનિ છની રિધનિ છે મહારો છવન પ્રાણુપાણ;
 જવવંતું જમમાં જસ સસન, કરતું બહુ ઉપચારછ વ. ૨
 જે બહાલી ગુમ મત સરિજો, પરમનને કરી જાણે છ;

અપારા સમય ૨૪ દિવ નિમિત્ત ૩ અમલ-મિત્ત ૪ ૪૫૩ એ અગ્ર-તેજ અર્થ રહેતું-રિવરવડ
 અથવા ગુરુ એ છે તે પરતી ૫ યાદીદ, યાદીદ તે ધર્મચર ૬ અથવા (સંસારના દેહ) —કોઈ માન
 અથવા દેહ તે વચ્ચે ૮ સાધુ, સંપ્રદાય, આચાર, આચાર્ય એ ચતુર્વિધ—પ્રાર પ્રકારપે સંપ ૯ સુવર્ણ ૧૦
 ૧૦ દાન, રીઠ, વપ, આપના એ ચાર પ્રકારે ધર્મ સમર્પી થયેલ દેનાર. ૧૧ સેવ—પરત એવી અગ્રેય
 આત્મવિશ્વ, સર્વો.

પ્રમદ પદંતર દેખીનેજ, કૃષ્ણ સેવે હો વસ્તુ-અસાર ૧—
 તું અતિ મતિ તું સાદિયો જ, તું મુજ જીવન પ્રાણ;
 નિર્વદિયે ચિર ઉપરે જ, બનોબવ હો તુમથી અણુ—
 જીવં તુમ સેવાયજેજ, કુમતિ કદમ્બ ફોજ;
 નિત નિત નવચી તાદરીજ, મનઃસ્થિત હો પામુ મોજ.—
 નાથ વસો મુજ ચિતમંજ, આજ અધિક સુખપૂર;
 હંસરત્ન કહે માદરોજ, હવે પ્રમદયો હો પૂન્યપંકુર.—

—હંસરત્ન (માનરત્ન ચિ.)

૧૨

(યુક્તીઓ યુક્તીઓરે પ્રભુ સુરપતિએ યુક્તીઓ રે—એ દેસી)
 ત્રિસલામંદન ચંદન ચીતલ, સરીસં સોહે સરીર,
 યુક્તમણિ સાગર નાગર આવે, રાગ ધન્યામી મંબીર રે
 પ્રભુ વીર જિનેસર પા
 શાસનવાસિત બોધે અવિરતે, તારે સવધ સંસાર,
 પાવન ભાવના ભાવથી જીતે, અમો પણુ આતમ સાર રે
 નાથકે ભાવકે તુમ વિષુ બીજે, નવિ મળિયો આ કાળ,
 તારકે પારકે ભવમય કેરો, તું જગ દીનદયાળ રે.
 જગલ અમભાવ અમભલ પ્રભુ તારો, રૂપતીન વિશાસ,
 ખાવત ભાવત અનુભવ મદિર, યોગીસર શુભ ભાસ રે.
 ધીરે ધીરે શાસનપતિ સાધો ! ગત્યાં કેડી કમ્બાણ,
 કીર્તિવિમલ પ્રભુ પરમ સેત્તામી, લોકમી વાણી પ્રમાણ રે.
 —લોકમીવિમલ

૧૩

(શ્રી પદ્યપ્રમુખના નોખને—એ દેસી)

શાસનપતિને વંદના, હોએ વાર હનર હો, સાદિયો !
 મંચાળચમાં ને રમ્યા, તે કિંમ જીતેસર જાર હો !
 સાદિયો ! શા
 ભર્તૃ ભુષ ભલ સેવના, માલતી પમેતરમાત્ર હો સા.
 મંચકે મુલાવની વેસના, તે આકુળે કરે કિંમ આજ હો
 સાદિયો ! શા
 સનિવ અવર હરેકે નદિ, નરભોમી અરતાર હો સા.
 અવર કદમ્બી આનમદ, તાર તાર મુજ તાર હો સા.
 મનમદ પન નિજ વાસના, વાસિન બોધે અમદ હો ર
 મનપતિ ને ભલ લેખના, હર મયા કુખ દાપ હો સા

૧ ન કમ્બાલ દેસી, ૨ કમ્બા-કમ્બા દેસી ૩ નિર્મલ ૪ ન્દાનુ' લ્લાવડ' ૫ મીઠા

निरभिः सध सादेन, । नमःपुनः पुन सीपिहो सा.
 सविमल मन गिन । तु पस्सो, निरुत्तमदेन विह हो. सा. सा. ५
 मे विध मे सिध तादरी, पभी पदमासुदे हो सा.
 नमःपुन निभिरप सधदर, प्रवत्थो सान विहो हो. सा. सा. ६
 सवि प्रपे सल्लभां, सुखियव निमसुधु माय हो,
 अनुसविमल गिन नामयी, दिन दिन होवन सध हो सादेन ! सा. पनि. ७
 —अनुसविमल

94

(૩૨જારે યુગ દુખ તથા—એ રહ્યો.)

શ્રીર નિલેશર પ્રમુખ પાયા, વિદ્યારથી મળ્યા રે, સિદ્ધારથ રાખ તણ તાપા, નરિવદન પ્રધારે, લેખ દીપ્તિ જરિસદ ગદ્ય બધા 'કમ' 'કમ' 'કમ' લે જાપારે, ગાર વર્ષ પ્રમુ કૃષિ ન 'શાપા, નિદા અલ્પ પ્રધારે; અંતઃકૃષિ પ્રતિભેડન પ્રધાપા, ભવ મનમાં નરિ જાપારે, 'પ્રમુ પ્રધારે શ્રીર પ્રધાપા, સુર નર જલ મુખ પ્રધારે, જલન દ્રવ દિનશ્રી મળા, હરિ લંબન જલ પાપારે, મળ ન લેખ ન વગી જાપાપા, વિદ્યાર કરે નિર્મળારે; પ્રવલ્લન જનંત ઉપાપા, ખમ્મ મુખ પ્રમુ ખાપારે; સમેશરલે ભેમી મિનરાપા, 'અંતઃકૃષિ સમે જાપારે, 'શ્રીર પ્રમુ ઉપર રે પાપા, 'અંતઃકૃષિ રેલના રાપારે, 'અંતઃકૃષિ મુખ વળી અંતઃકૃષિ, મેત્રીત અનિદ્ય પાપારે, 'અંતઃકૃષિ પ્રમુ જાપાપા, દ્રવ નિદાપ્ર વળપારે, 'અંતઃકૃષિ ઉપરવિજય પદાપા, પ્રવલ્લન મુખપારે.	શ્રીર. ૧ શ્રીર. ૨ શ્રીર. ૩ શ્રીર. ૪ શ્રીર. ૫ શ્રીર. ૬ શ્રીર. ૭ શ્રીર. ૮
---	--

24

(५५२-२५५५)

(129)

[illegible][illegible]

પ્રમટ પટંતર દેખીનેછ, કુણુ સેવે હો વસ્તુ અસાર :- પ્રમુછ ૧૪
 તું મતિ મતિ તું સાદિઓ છ, તું મુજ જીવન પ્રાણુઃ
 નિર્વદિયે સિર ઉપરે છ, ભવોભવ હો તુમંચી આણુ— પ્રમુછ ૧૫
 છતું તુમ સેવાળેછ, કુમતિ કદાપદ ફોજ;
 નિત નિત નવલી તાહરીછ, મનઃક્રિયત હો પામું મોજ.— પ્રમુછ ૧૬
 નાય વસો મુજ ચિતમોછ, આજ અધિક સુખપૂરઃ
 હું સરત્ન કહે માદરોછ, હવે પ્રમટયો હો પૂન્યપંકુર.— પ્રમુછ ૧૭

—હું સરત્ન (આનરત્ન સિ.) સ' ૧૭૧૬

૧૨ :

(યુષ્ઠીઓ યુષ્ઠીઓરે પ્રમુ સુરપતિએ યુષ્ઠીઓ ર—એ રેથી)

ત્રિશસાનંદન ચંદન ચીતલ, સરીસં સોહે સરીર,
 યુષ્ઠમણિ સાગર નાગર ગાવે, રાગ ધન્યાથી ચંબીર રે
 પ્રમુ વીર ગિનેસર પાપેલ ૧

શાસનવાસિત બોધે ભવિકને, તારે સવલ સંસાર,
 પાવન ભાવના ભાવથી હીને, અમો પણુ આનમ સાર રે. પ્રમુ. ૨
 નાયક ભાષક તુમ વિણુ ખીજે, નવિ મળિયો આ કાળ,
 તારક પારક ભાવભજ કેરો, તું જગ દીનદવાળ રે. પ્રમુ. ૩
 રાજાસ રાજમાલ રાજમલ પ્રમુ ત્હારો, રૂપાલીત વિશાસ,
 આવત ભાવત અનુભવ મદિર, યોગીસર દુઃખ ભાસ રે. પ્રમુ. ૪
 વીર ધીર શાસનપતિ સાધો ! ગતારા કેલી કમ્પાણુ,
 હીતિવિમલ પ્રમુ પરમ સોભાળી, હીરમી વાણી પ્રમાણુ રે. પ્રમુ. ૫
 —હીરમીવિમલ

૧૩

(શ્રી પદપ્રમુછના નામને—એ રેથી)

શાસનપતિને વંદના, હોલો વાર દગર હો; સાદિખ !
 મંજાલસમાં ને રમ્યા, તે કિમ જીમર ધાર હો !
 સાદિખ ! શાસન. ૧
 ભર્ષ ભુષ જસ સેવના, માલતી પમોતરમાય હો સા.
 મેપક મુલાસની વાસના, તે આકુને કરે કિમ આગ હો ?
 સાદિખ ! શાસન. ૨
 સનિષ અવર હજી નદિ, નરમોગી ભરતાર હો સા.
 અવર કદાપલી આતમા, તાર તાર મુજ તાર હો સા. સા. ૩
 મુજમદ ધન જિમ વાસના, વાસિન બોધ અમાધ હો સા.
 મુજપતિ ને જસ લેહના, દૂર મયા કુણ દાપ હો સા. સા. ૪

વીરવાણી.

(બીજી રેડી.)

ભવોદધિ પાર ઉતારણી, જિનવરની વાણી;

ખારી હે અમૃત રસ રેલ, જિનવરની વાણી.

સરમ મિથ્યાન નિવરિયો,	જિન્ શીધો હે અમૃતર, રસ મેગ.	ખારી. ૧
અમ સરીખા અનિ દીનને,	જિન્ કુખ હે ભતિ ધોર અધાર;	ખારી.
દાન ક્રીષ જગરિયો,	જિન્ પામ્યો હે અનિ મારગ સાર.	ખારી. ૨
અમે ઉપાંચ સરખ શું,	જિન્ પદ્મને હે છ હેદ મંચ;	ખારી.
ચુલ્લિ ભાષ્ય નિહુલિન શું,	જિન્ રૂપિ હે નીકા મેઘનો પથ.	ખારી. ૩
સદ્ગુણી એ દાસકા	જિન્ જમુકે ખુમે દાન ભંધાર;	ખારી
હન વિષ સ્વ વખાનિયો,	જિન્ તરકર હે તિલ્લુ. સોપી કાન.	ખારી. ૪
સોદમ મહુધર મુલુનિયો,	જિન્ કિયો હે જિન દાન પ્રકાશ;	ખારી.
ગુજ પટોધર દીપના,	જિન્ દાસોં હે જિન કુર્નવ પાસ.	ખારી. ૫
અમ સરીખા અનાથને	જિન્ હિરનાં હે કાગ વીત્યો અનંત;	ખારી.
હંલુ કવ વીનક એ ચવાં,	જિન્ શું મલ્લે હે તણ મેં ન કહંત.	ખારી. ૬
જિન વાની જિન કાન શ,	જિન્ મુજ હે રેતા મારગ સાર;	ખારી.
જ્યો જિન વાની કારતી,	જિન્ જ્યોં હે મિથ્યામત કાર.	ખારી. ૭
હું અપરાધી રેવનો,	જિન્ ક્રી હે મુખને જગસીસ;	ખારી.
નિંદક પાર ઉતારના,	જિન્ તુંહી હે જગ નિર્મલ કંથ.	ખારી. ૮
જાગક મુરખ આકરે,	જિન્ પીઠા હે વગિ જાતિ અવિનિત;	ખારી.
તો જલુ જાનો પાગિયો	જિન્ ઉપમ હે જાનની એ રીત.	ખારી. ૯
દાન લીન અવિવેકીયા,	જિન્ હી હે નિંદક મુલુ મોટ;	ખારી.
તો વિલુ મુજને ભરિયે,	જિન્ મેરી હે સોરો મેહની રોર.	ખારી. ૧૦
ત્રિદશાનંદન વીરજી !	જિન્ શું તો હે આસા વિદશમ;	
અનર અમર પદ દીપ્તયે,	જિન્ શાતું હે જિમ આનમરામ.	ખારી. ૧૧

અંજાયા.

—વિજયનંદકરિ (અમરમામજ)

વીરવિરહ.

(સદિયાં મેરી રે ! મહિયો જ્યો મધ મધ રાનૌ રે—એ રેડી)

જિન માહરા રે ! શી મદાવીરજ રે ! જિનપતિ ચેતીદમા !—

જિન માહરા રે ! દાસનનાથક દમિલુ સરતખાં રે;

જિન માહરા રે કરમ અપાલી પડેલ્યા સિય મદિરે રે.

જિન માહરા રે સેવક જાન્યા રે ઉલટ હંમ રહ્યા રે;

જિન માહરા રે વીરજી વિન્યા દાસન સંકળા કુલુ કરે રે !

જિન માહરા રે અનિદશ ખારી રે નદિ દમલ્લાં હલ્લે જવેરી;

જિન માહરા રે વીરજી વિન્યા રે રીતં ચિત્ત હરે રે.

જિન માહરા રે હુંલેમ ચેપિ રે પ્રણી ભૂત્યા ભમે રે;

વિનોદ પ્રિય બહાલા ભાઈ !

હા હું છાતી ઠોકીને ખાતીપૂરેક કહું છું કે પર્યંત જાતે મારી મનથી માત્ર વ્યવહારજ ! કેવળ વ્યવહારજ છે ! કારણ કે જ્યાં સુધી હૃદયમાં પડેલો કામ હતો નથી, દોષનું નિરમરણ થતું નથી ત્યાં સુધી જે મારી મને છે તે હૃદયથી નહિ ! ! અને નહિજ ! ! માત્ર મોહાનીજ તો પછી શું આપ તેને વ્યવહાર નહિ કે ? વળા આપણી બૃહથી કે આપણા દોષથી ખરા રોડીના દિલમાં કામ પડેલો નથી તેને આપણા દોષ આવતો નથી પણ નિરોડીનેજ આવે છે તો પછી રોડી પાસે એ ભાઈ - એ વિનય સાચવવાની થી જરૂર ? જેમકે ' પધારો આવજો બેસો વૃથા એ વાત સાફ ! ' તેમજ ' અમારું છું ક્ષમા કરજો ' એ શા માટે ? હું તો - એમજ કહું છું ' રોડી પાસે ' મારી ' માત્રવાનો વ્યવહાર આવતો નથી અને જ્યાં મારી મારી છે ત્યાં રોડી નથી કારણ કે આપણા ખરા રોડીને આપણા દોષપણ કારણી થતું નથી અને કામ તેવું કામ આપણાથી થતું નથી. કદાચ કઈ જામ તો નિરમરણ દોષનું નથી કે માફ માંગવી પડે તેને માટે (જો કે આપે તો વાંચેલ હશે તો પણ કદાચ માટે લખું છું.) કલાપીમાં વાંચેલ કવિના નીચે આપું છું કે જોને અનુસરીને ' મારી નામતું કામ્ય લખાઈને શુભલક્ષ્મી ' હેરેકા ' માં આપ્યું હોય એમ લાગે છે.

કેમજ.

કુઃખ ઘંથી ન થાય મને કદિએ !
કદિ કે કુઃખ તો સુખી તેજ કુઃખે !
પછી માફ કરે જીવને શું ? સખે !
વિશુ બીજ તર હિપજો કદિ એ !
જનમાં કદિ મારી મને ન સખે !
મળી મારી ભને સવુ ભોલ કહે !
દિલ કામ છડેલો ને પડેલો ન બને,
પછી માફ કરે જન ક્યાંથી ? સખે !
વિસરી ન જવાય બનેલ બિના !
પછી માફ થયું, કમ થાય ? સખે !
તૂટી દોર થયો ! પછી એક થયો !
કદિ એમ બનેલ, સખે ! કદિ છે !
પડી ગાંઠ ભણે ! પડી સાંધે ભણે !
પણ દોર તૂટેલ તૂટેલ રહે !
બનશે નહિ તે બનશે ન સખે !
પણ માત્ર ક્ષમા મુજ ના કદિ તું !
નથી કાંઈ તૂટ્યું પછી સાંધીલ શું !
વિશુ દરે જ્યા કરી ન પડે,
વિશુ દરે જ્યા કડું વિષ છે,
જન મારી ભને મુજા જનના !

નિનોદ પ્રિય બ્વાલો બાઈ !

મા નું બાઈ ડાકીને ખાતીપૂરેક કનુ પુરું કે પરુપણ બાતે મારી મ
માય બાદરજા ! કેવળ બાદરજા છે ! કારણ કે જ્યાં સુધી મુદપમાં પડેલો કાપ
તો નથી, દેવનું નિરમરજુ મનું નથી ત્યાં સુધી જે મારી મને છે તે હવેથી
નહિ ! ! બને નહિજ ! ! માય મોહાનીજ તો પછી યં બાપ તેને બાદરજા ની
જે જે વળા બાપણી અપણી કે બાપણા દેવણી અસ રોદીના દિવમાં કાપ પડેલો
તેને બાપણો દેવ બાપણો નથી પણ નિરોદીનીજ બાપે છે તો પછી રોદી પડેલો બે
- બે વિગત સામયવાળી થી જરૂર ! જેમકે ' પધારો બાપણે બેમો ક્યા બે પ
માય ! તેમજ ' અમાનું જીં શમા કરજો ' એ શા માટે ! નું તો બેમજ બું
રોદી પાસે ' મારી ' સામયણો બાપણ બાપણો નથી બને જ્યાં મારી માય
છે ત્યાં રોદી નથી કારણ કે બાપણા અસ રોદીને બાપણા કોઇપણ કારણી
કનું નથી બને માય નું કાર્ય બાપણાથી થવું નથી, કલમ કાલિજ્ઞ તો મિ
દે ! નથી કે માય મારી પડે તેને માટે (જે કે બાપે તો વચિષ કનું તો પણ ક
માટે કનું નું) કપાલિમાં વાંચેલ કલિના નીને બાપુ છું કે બેને જાનુમતિ ' પ
વામનું કલમ બાપણને જાનુમતિના ' લેટરડા ' માં બાપનું દેવ બેમ જાને છે.

હામા.

કુ બા દુગી ન માય મને કલિએ !
કલિ કે કુ બા તો સુખી તેજ દુખે !
પાત્રી માય કો વુજને સુ ! સુખે !
વિજુ નાજ વર કોજે કલિ બે !
જનમઃ કલિ મારી મને ન મનિ !
મનુ મારી કને કનુ લોક કહે !
દિવ કલમ બાપે તે પડેલો ન બને,
પાત્રી માય કો જન કપણી ! મનિ !
દિવઃ ન જન, ન બનેલ વિના !
પાત્રી કનુ કનુ, કલમ કનુ ! મને !
કલિ દેવ મને ! પાત્રી બેક કને !
કલિ બેક બેક, બને ! કલિ છે !
પાત્રી ના કને ! પાત્રી કનુ કને !
બાપ દેવ દેવ કોજ કનુ !
બાપે કલિ તે બાપે ન બને !
બાપ મન કલમ કનુ ના કલિ નું !
બાપ કલમ કનુ ! પાત્રી બેક કનુ !
વિજુ દેવ કનુ કલમ ન પડે,
વિજુ કલમ કનુ કનુ ! વિજુ છે,
કલમ કનુ કને કનુ કનુ કનુ !

પણ એજ હાથ મુજ છે દુખમાં !
 ક્યમ દોર વણી જન તોડી શકે !
 ક્યમ અર્પો દિવસ લઈ જ શકે !
 વગા દે ! વગા લે ! ફરી દે ! ફરી લે !
 સદુ એજ જુરાર્ત દુઃખ સખે !
 મધુરી નદીએ દિએ મગની,
 મધુરી મટીને કાઢી જનની !
 પણ ના દુઃખ કે દિવસમાં ધરતી !
 નવ પાંડી ફરે ! નવ માફ કરે !
 પણ લાગણી એકજ એક રહે !
 નવ માફની કંઈજ જરૂર રહે !
 ખરી એજ પ્રીતિ ! ખરી એજ હાથ !
 પાંડી માફ કરે જુજને શું ! સખે !
 નથી માફ કયે ખરી મારી, સખે !
 ખરી પ્રીતિ સખે ! ખરી મારી સખે !
 દય આ દિવસમાં નથી એક રહે !
 પાંડી માફ કરે જુજને શું ! સખે !
 ફરી માફ કરે પ્રીતિ કેમ ! સખે !

એવો દવે એથી વધારે દલીલની જરૂર નથી રહેતી ને ! દવે તો આપે પોતાની
 દલીલ ઠોડીને સંમત થવુંજ પાડી કાઢવું કે આપની દલીલ વૂઠી પડી છે ! એવક ! જો
 ખરી મારી મથની હોય તો તો સાર્યક, પણ આનો મોટે મારી મથે ને હૃદયમાં તો એવું
 એ, તેમાં શું ફાવે ! મુખમે રામ જમતે મેં છૂરી.
 ભગન કાલેપણુ દાનન છુરી !

એ તા કામવું ?

દયનોત્સુક—પગલાને અભિધાતાની આઘાતમાં તિરમતી તમારી.....ખડેન.

પ્રેમ બહેન !

૩.

૨૪. ૯ ૧૩.

તમારી રિયતિ જલ્દયા પછે અસ્વસ્થને ચિંતાગુર કરવું એ દવે મને 'પાપ' સ્વપ્ન-
 છે. તે પાપ, તે દેવને માટે હાથ માર્યું છું. વિવિધ કર્યો. આપા આપા અનેક દોષો
 મારે કે જલ્દયા નાના પણ મોટું સ્વરૂપ પાડના ધર્મ જાય છે અને તે વગા મિત્રોમાં
 મહેનમાં અને અનેક રેડીઓમાં, તો તેને માટે શું યોગ્ય નથી કે દેવ કરનાર
 મહેનમાં ફરજ નથી ! તે ફરજ આપ ન થાય તો દેવ કરનાર વધુ દેવિત થશે
 ! અજબન થાય છે. સામા તોડી કે જેના પ્રત્યે તેજ દેવ ધર્મ જાય છે તેને હાથ આપ-
 હાથ આવ જનનવે ખટે છે; અને આવી રીતે (૧) એક દેવ થાય છે તેની પ્રતિનિ

યતાં બીજી વખત તેવો દોષ થતો નથી—યનો યનો અટકી જાય છે અને
 યાય છે, (૨) દોષ ધરનારને ક્ષમા માગવાથી તેના દોષની ક્ષિપ્ત ને દીન
 તે છે, એટલુંજ નહિ; પણ ક્ષમા માગ્યા પૂર્વે યથેચ્છ પશ્ચાત્તાપ છ કે ને
 જ્ઞામ ક્ષમા માગવામાં પરિણમે છે, (૩) જેને દોષ થયો હોય તે સજ્જન
 વિતત્તમ રીતે પુણ્યમાદ્ યાય છે, રનેદીનું પશ્ચાત્તાપવાણું હૃદય પિંજને છે—
 છે—તેનું મૂલ્ય આકિ છે અને વિશેષ વિશેષ પ્રેમ અસ્પર્શ સ્પર્શે છે—તકિ

આ ઉપરના વકનવ્યમાં આપ આરમ્ભ સંમત થશોગ. હવે તેને (તમારા એક વ્યક્તવ્યની સામે કરવાની ફરજીયાત પ્રસ્તાવ તરીકે માનીને અને ફરીથી હાથ ધરીએ. એ હવે તમે એમ જાની ઠાકોને—ખાતી પૂર્વક 'પરંપરા'ને અંતે માફી-શમા માગવી ને માન વ્યવહાર છે કારણ કે ખરી પણ દુશ્મન પાસે અગર આપણે જેના દુશ્મન બન્યા હોઈએ તેની પાસેજ રનેદી પાસે નહિ.' હું ધારું છું કે નહિ કહી ચકરો. પછી જોણ નજીકે જ સારી મદાત કરો તે ।

અસત્ય તે વાક્યો પછીજ ખૂંટી જાય છે. વાક્ય નામે 'જ્યાં માણી
પકારા આવે ત્યાં સ્નેહ નથી' - તેમાં અપેક્ષા છે અને તે અપેક્ષાએ તમારું
છે. જેમ પ્રેમીઓમાં સત્કાર એક બીજાએ કરવોજ જોઈએ એ મુક્ત નથી
'પકારો એમ કહેવાથી, પમાણાં તે પમાણાં ના' એવું છે, તેની રીતે એક
જેના પ્રત્યે દોષ થયો હોય તે સામા સ્નેહી કે જેણે તે દોષ કયો હોય
'શમા કેમ ન મળે ?' એવી અપેક્ષા રાખે એટલે તમારા સગ્ગે 'જ્યાં મ
અવકાશ આવે' એમ દોષ ત્યાં અચૂક સ્નેહ નથી, પરંતુ તેજ સગ્ગે
બીજા સગ્ગે નામે 'અને જ્યાં સ્નેહ છે ત્યાં માણીને અવકાશ નથી' એ
એમ થયો હોય કે એક સ્નેહી કે જેના તરફથી દોષ થયો હોય તેણે માણી
જેણે, અને જે માણા મળે તો તે સ્નેહી નથી, તો ઉપરાંત માણી સત્ય
પર, એટલે તે અર્થમાં કંઈ સમજ થઈ શકતો નથી. પરંતુ તે સગ્ગેનો જે
થોડો દોષ કે એક સ્નેહી કે જેના પ્રત્યે દોષ થયો હોય તેને સામા સ્નેહી
હોય તે દોષ થોડો દોષ તેની પાનેથી માણી મળવાનો અવકાશ નથી, તો તે
દોષના સગ્ગે મારે કૃપા મળતું છે.

મ.પ. તમામ ક્ષેત્રે જે કાર્ય હોય તેવા હોય તેને બદલાવવાનું ને
કાનૂની રીતે, ને દેવળી અધિકારીના આદેશો જે અનુસર કરે જાય તે પામ્યા હોય
કાયદા હવે મુ—જાગૃ મુ મ.પ. ને દેવળી મિત્રતા થયેલા ! ને કુમુદ જે
દેવ ને કુમુદ ને મેલ્યા, અને વિધિપૂર્વક અનિશ્ચયની—જાગૃ મુ મ.પ.
કાયદાને નિશ્ચયને થયે !

५५ निम्नलिखित वाक्यों में से प्रत्येक वाक्य के लिए सही उत्तर चुनिए।
प्रथम वाक्य की सहायता से प्रथम वाक्य के हरे रंग के अक्षरों के अर्थ का पता लगाइए।
द्वितीय वाक्य में प्रथम वाक्य के अर्थ के अनुसार सही उत्तर चुनिए।
तृतीय वाक्य में प्रथम वाक्य के अर्थ के अनुसार सही उत्तर चुनिए।
चतुर्थ वाक्य में प्रथम वाक्य के अर्थ के अनुसार सही उत्तर चुनिए।

મારા મિત્રને આપની મારી જાહેર કરી છે, તેમણે પણ તેરી મારી પાડી ચાલી છે અને આપી છે;..... પણ તમારી કદના સદૃશ્યો તમને જાણક નિવારણ દોષ તો હાથ ચાડે છે. વીરપ્રભુની હાથ જલન : વિરલ અને મહા કલિન છે. તેરી જની ન શકે તો તમારે અને મારે તે તરફ દૃષ્ટિ રાખી જુઓ, જીભન જુએવો ' જુઓ ! શિવ ! જુઓ ' એમ આવજું, અને અંતરનો કંબ નિર્મૂળ કરી ત્યાં રાત્રિ—સમતા, અને તેમ નહિ તો હવે અનુકંપા વિસ્તારવી.

—દર્શનાત્મક બંધુનિર્વિશેષ.

૪.

શિવ શાઈ !

૨૬. ૫. ૧૩.

.....
આપે મિત્રમિત્રિ કુછડાં મારે ને ખુલાસો લખ્યો તે જાણતો છે. જ્યાં રોપો ચાક ન આવે પણ ને પણ આવે તેને મારે મુદ્દ અંતઃકરણથી મારી માંચવામાં આવે છે. હવે જહી આપના લખવા પ્રમાણે કરવા મારે જનના પ્રવન કરવામાં આવશે.

.....પોતે હાથ ચાડે છે કે આજ એમને નાલે ચાડે છે ? અને તો લાગે છે કે આજ નાલે છે. કારણ કે જો તેઓ હાથ ચાકના હોત તો કોમળ દલ કમળને તરતી આપી હત; છતાં પણ હું હાથ આપું છું. જોકે...જ.૫૬ નથી નિવારણ છતાં પણ આપે માંગી વેા મારે તે આવરીજ !

—દર્શનાત્મક તમારી જાહેર.

વીર પ્રભુનાં પાસણાં

(હાલરીયાં)

૧.

જનો મેરા જન, જનો મેરા વીર, પડે તમારી ઠોરી તાવું.

—મહાવીર કુંવર કુમે પાસણીએ કુમે.

હીરના છે દોર, કુમે છે મેર, કોણથી સુરતરી.

મહા ૧

દાણી આવે દાણુ કુવણુ લાવે, વીરને દેવે કરી દુલરાવે.

મહા ૨

સંદર મહેની આવે, આજુપણુ લાવે,

ખાખાં રૂઝ લાવે, મોલીવૃત્ત લાવે,

વીરને દેવે કરી જમાડે.

મહા ૩

વીર મોટા થશે. નિદાવે મલુચ બેસી.

એમ વિચવા માન્ય દરખાસો.

મહા ૪

નંતિવંદન આવે, રાણી રૂડી લાવે, વીરને દેવે કરી પસણાવે.

મહા ૫

વીર મોટા થશે, જનમાં જવાશે, એમ કાંઈવિચવા મુલુ મરો.

મહા ૬

—કાંતિ વિષય.

પાંચમે પાંચ રણની મળ્યા, છડે ચક્ર અમિષ કરીં એ,
 સાતમે મુરજ આડમે ધન, નવમે કવચ અમિષ ભરીં એ. ૧
 પદ્ય સરોતર દશમે દીડો, હીર સમુદ્ર દીડો અગ્રારમે એ;
 દેવ વિમાન તે આરમે દીડું, રણુઝણુ ધંટા વાંચતા એ. ૪
 રતનનો રાશિ તે તેરમે દીડો, અમિષિયા દીડીં ચાદમે એ; ૧
 મૌદ સુખન લકી રાજીજી જાગ્યાં, રાય સમેનાઃ પડોંચતાં એ. ૫
 'મુજોરે શાખીં મેં' તો સુદખુડાં લાખ્યાં, પાછડી રાન રણિયામણી એ;
 રાયરે સિદ્ધારથ પડિન તેડ્યા, 'કહેરે પડિન' ૩૩ એદનું એ. ૧
 'અમ કુલ મંડળુ તુમ કુલ દીવો, ધનરે મદાતીર શાખીં અવનનાં એ,'
 જે નર માવે તે સુખ પાવે, આનંદ રમ વધામણાં એ.

—અ નંદ વર્ણન. (૧) ૭

ક્ષમાપના.

(મગધ.)

ખમાનું હું પિતા 'માતા' મુરજી ! ને વળી જાયું !
 મગ્ધ જો દોડીં અપરાધિ, ખમાનું ઉરના ભાવે !
 ઉચાર્યાં દોલ કટુ ઉચ્ચાર, કદી મેં કુર જાવેથી.
 સદુ સંજોધીઓ વદાયાં, અનિનય જો કર્યાં દોલે. ૧
 કદી શરં જીવેનું મેં, વિચાર્યું દોલ દિમેથી,
 મગ્ધજી ! સર્વ વાંઝેલી, ક્ષમા માગુ હવથાં હું ! ૨
 ઉભવ કરજે ત્રજે પેત્રે, કર્યાં જો દોલ દેવો મેં,
 ખમાનું મુદ્દ જાવેથી, ક્ષમા કરજે મને સંજો. ૪
 કદી અપ્રાનયથી મેં, કદી દોલેં અવજા જો.
 કદી દૂરે સદુ તે, તે, હવથાં કમળે કદી, ૫
 અજાતે કે વળી જાલે, કર્યાં દોલે કદી દેવો:
 કદી નિદાન ઉર મારું, ખમાનું અપ્રમદા જાવે ! ૧

(મગ્ધે. ૨.)

—સંપાદિત.

શ્રી વાંચન-સમાપ્ત.

પ્રાર્થના.

પ્રભુના કબજેર પોર સમસ્તા માથામાં નીચેની પ્રાર્થના કરે અને એ પ્રતિ-
જ્ઞા, અને શાંતિએ સ્વપ્તી છે. તથા.)

શ્રી કમળસંવરણ શાંતિ ભવતુ, શ્રી પાર્શ્વમનસ શાંતિ ભવતુ,
શ્રી ગજપદાનાં શાંતિ ભવતુ, રામાચિન્તાનાં શાંતિ ભવતુ,
શ્રી રામસંનિવેશનાં શાંતિ ભવતુ, શ્રી ગોષ્ઠિયાનાં શાંતિ ભવતુ,
શ્રી પુરસ્કરણનાં શાંતિ ભવતુ, શ્રી કમલદોકાસ શાંતિ ભવતુ.
ૐ સ્વાહા ૐ સ્વાહા ૐ શ્રી પાર્શ્વનાથા સ્વાહા ॥

—સુશોભિત એવા તમજુ સંધ્યાની વિશ્વનિરૂપિણ રૂપ દર્શિત થાઓ, કદેરમાં વસનાર
દેવીની વિભીષણમરૂપ દર્શિત થાઓ, જનપદ-દેશની શાંતિ થાઓ, રાજ્ય અધિપતિની
દર્શિત થાઓ, રાજના ઉપદેશનરથાના-સંનિવેશની શાંતિ થાઓ, ગેદાદેશ કદેરે પદસત-
રૂપ જનોની કથાના દેશના ઉપદેશમરૂપ દર્શિત થાઓ, પુરાના મુખ્ય પુરોહી વિભીષણમ
રૂપ દર્શિત થાઓ, બધા લોકની (કલમચરિત્રોના સમુદાયને) વિભીષણમરૂપ દર્શિત થાઓ;
ભોમ સ્વાહા (ખંડશાંતિ), ભોમ સ્વાહા (દેવોના સમોપનાય) ભોમ શ્રી પાર્શ્વનાથ
સ્વાહા-કુમ્ભારિ પૂજનાં ઉપકરણ શ્રી પાર્શ્વનાથના પૂજનાય (શ્રીમદ્દેશી મહાદેવના પ્રતિ
પ્રજ્ઞા પ્રથમ ' સંતોષ થઈ ' અર્પણું છે.) થાઓ.

Service for Native Land

Who serves his country best ?
Not he who, for a brief and stormy space,
Leads forth her warriors to the fierce affray,
Nor is it the time of turmoil and unrest,
Long years of peace surround it and I reply
There is a better way.

Who serves his country best ?
Not he who gives his her orders in debate,
And makes the laws which are her prop and stay
Not he who wears the poet's purple robe,
And sings her songs of love and grief and fate;
There is a better way.

He serves his country best,
Who joins the life that lifts her nobly on;
For speech has myriad tongues for every day,
And song her song; and law within the breast
Is stronger than the graven law on stone;
There is a better way.

He serves his country best,
Who lives pure life, and doeth righteous deed,
And walks straight paths, however others stray,
And leaves his sons, as uttermost bequest,
A stainless record which all men may read;

This is the better way.

No drop but serves the slowly lifting tide,
No dew but has an errand to some flower,
No smallest star but sheds some helpful ray,
And man by man, each giving to the rest,
Makes the firm bulwark of the country's power;

There is no better way.

દેશ સેવાનો ઉત્તમ માર્ગ.

(ઉપોક્ત અંગ્રેજી કાવ્યનો સ્વતંત્ર પદ્યાનુવાદ અત્ર મુકવામાં આવે છે.)

સ્વદેશ સેવા કૈય સમસ્તો જોણ સમજવ સુદૃઢાં. ।
નિજ બાકિ જીવન બીજીને આનંદથી જન કામિયાં.
નિર્જીવ જાગ્યા કાજ દેખે સેવ્યને સમર્થમણે,
દર્શનના અનન્ય વીરના, ઊં, ન મેવન કૈય એ,
નકાલને વિષ્ણુ સાલિના છે અકપજીવી ધૂવને.
સ પૂર્ણ સંતિ હાથેજીવી આવનારી નિભવે.
શામજાળના સખ્ય જેવી મેરણી પર નાચના,
હીનિદાન દેશને શામ રમે પ્રતિષ્ઠા કર્યાં;
કરિવર જની નિજ બંસીમાં જે દેશ શ્રીન ઉતારના,
રમેજી અને દુર્ખી જીવન મધ બ્રહ્મને ડોલવના;
દો કાવે મેરા કરી એ, દેશ ત્યા સહેવ એ,
મેરા તખ્તો વિવિધ કૈય સહેવે તજી કંઈ અન્ય છે.
ઉત્તરિની ઉત્તરે રહ દુખ પીડા મહાવના,
દેશ મેરા કાંઈમાં જઈ દેશ મેરા પુરના;
નહી પુનઃ કિંતુ હરિયામાં જીવન મુલ સખાવના,
નિજ જીવનમાં દુઃખ કરી મુખ કર્યાં નિજ હમણા;
અન્ય અંતે વિવિધે વરે છે, જાણ મ.તં મ.વ.તં,
પુનઃ વડા અનુભવને એ કૈય રહે વંચનાં.
વલ્લે જે નહી પુનઃ છે અન્ય અન્યે; અંતરમાં,
મેરાવ મેરા નહીં નહીં નહીં અંતરમાં.

જે દેશનું પ્રત્યેક જગાં નિંકુ તારણે ઉઠ્યું.
 દુષ્કારનું પ્રતિનિંકુ પુષ્પે દિવ્યતા કે સંસ્કૃત,
 લક્ષ્યનમ વિષયનો તારણો રહે પશ્ચિમને દોરણે,
 પ્રતિ માનવી નિજ જણે કાળે જાન બદાલે અર્પણે.
 પ્રત્યેક પ્રવિણા અલ્પ પણ માનવી વિદ્યાર્ણે,
 જિન્નત કરી, ભૂમિને જનાવે ઉચ્ચ, સેવક સેવક એ.

—અમૃત.

દેશને ખાતર.

ધન માલને કાપા કઈ કુરબાન ખાતર દેશને;
 રનેદે સમર્થો સીધા અર્પુ જાન ખાતર દેશને.
 જન્મ્યો જન્મી પુખ જગ જાહેર ખાતર દેશને,
 પીનાં કઈ ના જેર પેશા શેર ખાતર દેશને;
 અગ્નિ મદી કપેલાવણ છે દામ ખાતર દેશને;
 મત્સ્ય દુષ્ક કું આશામ ને સુખ ધામ ખાતર દેશને.
 ઉમેા રદ્દ જાઈ કાળની સન્મુખ ખાતર દેશને;
 વનવાસ લાઘ વિષીન વેડું દુઃખ ખાતર દેશને.
 જાગ્યું જાધી આ દેશને કઈ ખાખ ખાતર દેશને;
 સાવેથી માયું જીખ ચેત્તર રાખ ખાતર દેશને.
 ધરખાની દરકાર કે ધરણ ન ખાતર દેશને;
 મરણ તણે એ સેવક પણ મનર્થ ન ખાતર દેશને.
 તન મન આરે ધનને જીવન પણ જાણ ખાતર દેશને;
 વિહાર છે ટીપાં ન જેણે પ્રજા ખાતર દેશને.

—દર.

ચિત્ર પરિચય.

૧.

સીધુત સ્વયં વીરચંદસાધનું જીવન જાને કામ.

Genius begins great works;

Labour alone finishes them.

—Joubert.

—મહાન કાર્યનું આરંભકાર્ય પ્રવિણ-પ્રવિણતાથી પ્રારંભ કરે છે, અપાર તેનું
 અંતર્યામી સમર્થથી પ્રારંભ કરે છે.

અસ્તત્વ.

૧.

કર્ત્તવ્યશાલી પુરુષોનું ચરિત્ર સામાન્યપણે મનનીય અને અનુકરણીય હોય છે અને તેથી આવા પુરુષોનું અને તેમનાં ચરિત્રોનું મહત્ત્વ વિશેષ છે. આ ભૂતલ પર કોણેય માણસો યથા ગયા છે, અસ્તિત્વ ધરાવે છે અને અસ્તિત્વમાં આવશે, પણ ને મહત્ત્વ એએ શાન સંપાદન કરી સ્વકર્ત્તવ્ય સમજી રાષ્ટ્રોન્નતિ માટે, સમાજોન્નતિ અર્થે, પરં નિમિત્તે અને પરોપકાર અર્થે અનેક કાર્યો કર્યા હોય, કરે છે અને કરશે તેજ મનુષ્ય વંદ્ય થયા છે, યશ્ય છે અને ભવિષ્યમાં યત્ના રહેશે. કર્ત્તવ્યથી મનુષ્ય ભૂતોને જાણે બનાવી શકે છે અને માનવ દેવ બની શકે છે. પૂર્વકાલિન પુરુષોને આપણે ને મહત્ત્વ આપીએ છીએ, અને તેનાં સ્તુતિ સ્તોત્રો ગાઈએ છીએ તે કેવલ તેમની કર્ત્તવ્ય પદ્મ-શુભાશીષ્ય; અર્થાત્ કર્ત્તવ્ય એ એક અમૂલ્ય અને અગમ્ય વસ્તુ છે. કર્ત્તવ્યથી દેવ અને ધર્મે ઉત્તરિતા શિખરે ચડે છે; કર્ત્તવ્યના અભાવથી તે અસ્તંગત થયા છે. એક અગ્રેય મંથકાર કહે છે કે:—

I slept and dreamt that Life was Beauty,
I woke and found that Life was Duty.

—સ્વપ્નદષ્ટિથી જોતાં માનવ જીવન સૌંદર્યથી પરિપુત્ર જણાય છે,
પણ જાગૃત દષ્ટિથી જોતાં તે કર્ત્તવ્યપૂર્ણ છે.

આવાર્ય એ છે કે કર્ત્તવ્યથી માનવી ચારિત્રમાં મહત્ત્વ આવેલું છે. આપણે પ્રાચીન પુરુષો, ઋષિ, અને મહાત્માઓ વિશે વિચાર કરતાં ઉદ્ધાર કાઢીએ છીએ ‘પૂર્વકાલ મુત બુદ્ધો દત્તો, તેથી તે કાળે દેવગુણ મહાત્માઓ યથા. પણ દમણાં તે દિવસો ગયા છે. પરંતુ આ ઉક્તિ ઉપરથી ખરેખર એમજ સું હતું કે એવો વિચાર કરનાં એમજ જણાવે છે કે કાલ તેનો તે છે, ને પૂર્વે હતો તે દમણાં છે, પણ ફેર માત્ર એટલો છે કે કર્ત્તવ્ય દીન પુરુષ આ કાલમાં ઉત્પન્ન થાય છે તેથીજ આ કાલનું મહત્ત્વ એાનું મનુ મનુ છે. દરરોજ તેજ સદ્અરસિમ-અંકાદ્ય-સર્વ પૂર્વદિશમાં ઉદિત થઈ આવ્યો દિવસ પોતાની પ્રકાશથી જામિને પ્રકાશ કરીને સાવંકાળે પશ્ચિમ દિશામાં અસ્ત થાય છે, અને શક્તિ સમયે આકાશમાં અસખ્ય તેજઃપુંજ તારાઓ પ્રકાશિત થાય છે. અજવાળીઆમાં મંદ જ્યોત્સ્વના પોતાનું રમણીય સાત્રાજ્ય જામિન પર વિસ્તારે છે, જ્યારે કૃષ્ણપક્ષમાં અષ્ટક પોતાની સત્તા જમાવે છે. ઉદ્યાનામાં સર્વનું તેજ પ્રખર હોય છે, જ્યારે શીતકાળમાં મનુ કંઠી હોય છે. વર્ષાકાળમાં પૃથ્વીપર મનનંદાથી વિપુલ પાણીની વૃદ્ધિ થતી છે. જ્યારે કંઠી મનુમાં જાન મંદ મંદ જામિન પર સંચાર કરે છે. આ સર્વનો સાર્વજિક એ છે કે કાલની ગતિ કંઠી તેવીજ છે. પૂર્વ કાલમાં અને વર્તમાન કાલમાં કદાચિત્તે દેવ ભાગનો હોય તો તે યોગ્યજેા રિચત્વંતર છે તેને લઈને. બાકી પૂર્વે સોનાનો વરસ પડતો, અને હાલ પડતો નથી એવી સિધ્ધિ કંઠી પણ કંઈ નથી ‘સર્વકાલ રિચિતિ એજ વધના પ્રમાણમાં કાલ દષ્ટિએ સરખી છે, પરંતુ દરેક કાલમાં કર્ત્તવ્યશાલી પુરુષોની જરૂર રહે છે જ. ને દેવ, ને સમાજ અને ને ધર્મ કર્ત્તવ્યવાન પુરુષોને જન્મ આપે છે, તે દેવ, તે સમાજ અને તે ધર્મ આ પૃથ્વીપર સ્વમંત્રુત્વ સંચાર કરે છે. અરે ભરતવાં! અરે જૈન સમજ! તું આવા કર્ત્તવ્યપરાયણ પુરુષોનો જન્મ કેઈ પણ કાસે પણ સંકેત આપતી રહેશે? અને પ્રાચીન કાલે સંપાદન કરેલી ઉત્તરિ કદિ પુનઃ આ જૂન ૧૯૫૦

ચિત્તાતીથ ! મને અચિન્તાતી થાય ! સગર નહિ તો નહિ, પરંતુ થોડે થોડે અંતરે પણ નંખદારી નરેત્રો જાણારી સમાજમાં નિષ્પન્ન કરે ! અને તેઓદારા જેન ધર્મને ! કદ જમિનપર પાડે !

ક્રિય વાચક ! જેન ધર્મને જુઓવ પર પ્રાપ્ત પાડનાર એક મહદ્માના અમૂલ્ય પરિવરો પરિચય જ્ઞાત હું તમને કથાવનાર છું. શીમન વીરવંદનું ચરિત્ર સુચિત્તિત અને જેન ધર્મજનના હૃદયક તણેને અનુકરણીય છે. જેન ધર્મ આ પૃથ્વીપર સમસ્ત પ્રણી-એકો ધર્મ છે. નિજધર્મ એટલે પાતાના આત્માનો એ ધર્મ તેજ જિનધર્મ છે. તેથી જ જિનપ્રણીત ધર્મને પાશ્વત્ય દેસમાં પ્રસાર કરવા માટે જેન સમાજમાંથી સુદિ-ક્ષિત ઉત્તમો પરીધર નિર્મિત થયો જોઈએ—જે ગાંધીનું ચરિત્ર સિખરે છે. જેન ધર્મ કદર જન્ય સમાજસંજ્ઞા તેણે કરેલ કાવલો, કાવં કરવાની તેની દક્ષિણ વચેરથી તેની કંઈપણના શિક્ષક થાય છે. જે વાનથી તેમનું ચરિત્ર મેલપ્રદ છે. જન્ય પાત્રી મનુષ્ય જાતના મનુષ્યને દરજી થાય છે, કેમ પણ મનુષ્ય અમરણ્ય લખાતી આવેલ નથી. કેમને કેમ કિયે કદની કાશમાં સપાવવાનું નિર્મલ્ય થવેનું છે, પરંતુ જેઓ સ્વકર્તવ્યનિષ્ઠ જાતી જુઓઈએ અને વિગટ સંભોજેને કોઈ મારી જવન પ્રણય કરે છે તેઓ દેવવિષય થયે હવે જામર છે—જવત છે; અને તેમનું પ્રકરણીય ચરિત્ર પ્રાણી નગર આજના સદા તરુન્ય રહે છે.

જેને ખરેખર પોતાનું માનવી જવન જુનાઈ નિર્વંદરનું છે તેને સમજાવવું છે કે સૂચક સચિત્તાતીથી મહાન પ્રણીત જાતુ પાત્રના નથી પરંતુ તેમનો જકાર દેદ-શીતિરે જામર રહે છે; અને જેને આ કદમંજુર સસારવાનમાં પોતાના જામેલ માનવી જવ-ની ક્રિયન શીમન જામરો નથી તેનું જવન ખીમે જાપિય પોતાના જવન સારનું શું નથી ! પણ અને મનુષ્યમાં કયા પ્રાણને તાણા છે ! જનના આકાર વિદ્યા સારમાં છે; અને માન્ય કરે છે, પણ જે મનુષ્ય જામાયં જવન થાવું કંઈપણપણસુ રહે જો તેમ માનવી જવન કદર કરે છે. શીમન પાસે વિપુલ થન દેવ તેથી શું ! તે પાત્રને કદરે એક માત્ર કોઈ જકુ પોતાના જોડવિલાસ વિલાસ જન્યમાં જો ન થયો દોષ-પરમાઈ થયો ન દોષ તો તે સદ્ગતી તેની પાસે દોષ તેરે શું અને ન દોષ તેરે શું ! થન દે સર્વની રૂંધમાં રહેલ મણિ, દક્ષિણ થાનકમાં રહેલ મેન્ટી જેનું છે; જે શીમન પોતાના પૂરંપુણથી પોતાને થન થાનું છે એમ સમજા તેને કોરોપકાર જામે કદરે એક થન થનું પ્રણીત છે. તેમ પ્રકરણ છે. કદરમાં જામે એ છે કે મનુષ્ય જવનને દેવ કંઈપણપણના જાત કરવાનો છે, અને તેથી કંઈપણ કંઈપણ—જોન-દેવ એવા કંઈપણ વીરવંદ સપાવવા ગાંધીનું જામર પણ મહદ્માન્ય ચરિત્રથી આકરં થય નિર્વેતિન કરવામાં આવે છે.

જન્ય.

શી વીરવંદને જન્ય જેનધર્મીય ચરિત્રનર સપ્રોણમાં ક્રિયવાનના જાનપર દ-રે પાત્રના મહાન સમયમાં તરીક રપ થી જકાર ૧૯૫૪ ના દિને રડીન પણ ક્રીડન રડમાં થયે દેવે વાવજામર એ તેમ ચિત્તાનું નામ હતું. તેઓ થયો જરેત્રીનો દેવ અને પોતાના તે જાવવામાં પ્રતીક દના-ધર્મપ્રકાર અને ધર્મકથામાં રજુ પુરુષ દના

વ્યવસાય.

આ પછી પોતાને માટે કંઈ ચિરસ્થાવી વ્યવસાય લેવાનું મિ. વીરચંદને જેમ લાગવાથી કાયદાની ઉચ્ચ પરીક્ષા નામે સોલિસિટરની પરીક્ષા પસાર કરવાનું તેનું કાર્ય થયું. સોલિસિટરનો વ્યવસાય એટલો બધો અમલ અને અનવકાશવાળો છે કે ન રહેવાત, પરંતુ તેની સાથે તેના પ્રમાણમાં કે તેથી વધારે તે ધનપ્રદ હોવાથી તેની જે સારી રીતે પૂરી પાડે છે. ઉપરાંત જૂનાનું નથી જોઈતું કે ઘણા ઉચ્ચ નીતિવાન અને પૈસા પુરોગે તે બધો અમલ નથી એટલુંજ નહિ, પણ કેટલાકોએ તેમાં પડી મૂકી પણ દિધે છે. આ માટે અમે તે કારણ હોય, પણ તેની સાથે અહીં આપણે સમજે નહિ કે તેની પ્રસન્નતા વાત લંબાવતાં કહીશું કે વીરચંદ સરકારી સોલિસિટરની પેટી નામે સિવિલ એન્ડ ક્રાઇમમાં 'આર્ટિકલ કલાર્ક' તરીકે ઇ. સ. ૧૮૮૬ માં જોડાયા અને સોલિસિટરની પરીક્ષા મારેનું આવશ્યક જ્ઞાન લેવા લાગ્યા. જૈનસમાજનું ઉત્થાન કાર્ય કલાંથી મુખ્યત્વે અમદાવાદના શીખંત જૈનોએ તે માટે કમ સહાય દીધું આપી. આવી રીતે વ્યવસાય બુલાવા પછી જૈનસમાજના કિંતવ્ય અને આવશ્યક કાર્યો પ્રત્યે તેમણે દુર્લભ ભૂમિકા નથી. આ વખતે જૈનસમાજના હકપત્રે અવકાશ મળ્યો-આધાત પદોચ્ચાનના અભાવને કે જોના પ્રતિશરણે સોની નગર વીરચંદપર પડી.

શિખરજી પર આત્યાચાર.

ઈ. સ. ૧૮૮૧ માં મિ. બેડમ નામના અંગ્રેજે જૈનોના પવિત્ર ક્ષેત્ર નામે સમગ્ર શિખર (૧ જોને પામવનાથ હિલ પણ અંગ્રેજે કહે છે) પર ચરખી બનાવવા માટે જો કારખાનું એટલે પણ હતામુક ઉધાડયું. આથી સમગ્ર જૈન સમાજ પ્રમુખ થયો અને કલકત્તામાં નીચેની કોર્ટમાં અંગ્રેજ કારખાના વિરુદ્ધ ફરિયાદી દાખલ કરવામાં આવી. ત્યાં જૈનો વિરુદ્ધ ફેસલો મળવાથી તેપર હાઈકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરવામાં આવી અને તે માટે મિ. વીરચંદ કલકત્તા આવ્યા. તેમણે ત્યાં બંગાળી કાળાનો અભ્યાસ કરી જા રૂઝી બાતમાં કામગીરી પણ જે જે હતાં તેનું પોતે અંગ્રેજી ભાષાનાર કનુ અને તે કોર્ટમાં પુરાવા માટે દાખલ કર્યું તેવીજ રીતે કેટલાક સિદ્ધાંતેષ, તાત્પર્ય અને જૂન લેખોના સહાયથી શિખરજી પર્વત પરના જૈનોના હક્ક સાબીત કરી દીધેલો અને ઉચ્ચદલીલ હકકોર્ટ પાને પુરાવો એવી રજૂ અને સુરક્ષિત મુખો કે નીચેની કોર્ટ મુકાદો જ કરી જૈનોના સામમાં ફેસલો આપ્યો, અને પવિત્ર તીર્થસ્થળનો અભ્યાસ કરી આ પ્રમુખે બીજી વખત મી. વીરચંદે સ્વદેશમાં લીધેલ કાર્યમાં વિજય મેળવ્યો અને તેથી સર્વે જાનકં થયો ઉપરાંત મી. વીરચંદજી પ્રત્યે સર્વે આદર દિધો અને જાનના રૂઝી પડી.

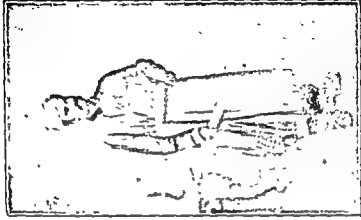
વિજયેની વિશ્વકર્મ પારવર.

જાજ સમયમાં અમેરિકાના મિડેલ કહેરમાં જન્મદાય સર્વ કાર્યોની મદદમાં જન્મનું પામત વિદ્યાર્થી પંદરેને નક્કી કરી દરેક ધર્મના પ્રતિનિધિને મેળવતા મર્વ કનુ કહે હતાં. વિજયેની જૂન જૂના ધર્મના પ્રતિનિધિ મધ્ય હતા, અને જૈન ધર્મના તરફથી આ નેક પ્રતિનિધિ મોકલવાને માટે સ્વદેશના જૈનધર્મના નામે થી વિજયવંશી (૧) જૈનો અમદાવાદના નરિયે વિજય પ્રસિદ્ધ છે અને ઇ. સ. ૧૮૫૩-૧૮૫૪ ઈ. સ. ૬

Jain Swetamber Conference Herald.

Herbert Warran

Virchand R. Gandhi

માં રસાયણ કરેલ છે) વગેરે પર નિમત્તજી જ્ઞાતા, લેનસપુ સમુદ ઉત્પન્ન અપવાદ
 સિવાય ન કરી શકે એવી જનતાઓમાં માનના દોષથી તેઓથી જર્જ થો તેમ ન હતું.
 પરંતુ તેમણે આ પ્રથમ જૈન એસેસમેન્ટન ઓફ દિગ્વિષ્ટ 'પર ગ્રોડવી આપ્યો. આ
 રૂબામાં આ રકમનો ઉલ્લેખ કરવો એ વત્ત નવોયું સરની દૃષ્ટિ થી. વીરચંદ પર
 ૫૪ અને તેને પ્રતિનિધિ તરીકે નીમવામાં આવ્યા ત્યાર ૫૪ની તત્ત્વમય જૈન-ધર્મનું
 સ્વાય સમજાવું હતું છે, ૫૫ તેના કરતાં સમજાવવું વિશેષ કઠિન છે. આથી વીરચંદ
 મોટા આ મતભેદ ૫૬ સે ૬૮૩૦ કાગ રડી જૈન તત્ત્વજ્ઞાનનું ઉત્કૃષ્ટ જામવન કરી
 જલમવાથી અમેરિકા જવા ઉપડી ગયા. મુજબજેર પર 'વત્સલી કામો' એવા મંત્રણ
 આલિપાં અને ખનિની રૂઢિ કા. રત્તથી વિવેકાનંદ વગેરે દિંદુ ધર્મોન મંગળ આ
 અમેરિકાની વિષય ધર્મ પરિચય દાખર હતું (૩) જેનું ચિત્ર વીરચંદમાઠ સાથે જત
 અંગમાં મુદ્રામાં આવ્યું છે.) મ. ગાંધી જેવો તરજી જાવું મદારવું કાંઈ ઉત્સાહથી
 રીતીતરી તે એ ખરેખર અસામાન્ય વિદ્વા અને જુદિમતાને સુચવે છે; કારણ કે પરિ-
 ૫૬ ધર્મવિચાર હતી એટલું જ નહિ ૫૫ તે જૂઠા સમયને સમજવા માટે ભેનુદં ૫૫
 વિદ્વાન મનુષ્યોનું અને પુણ્ય સંખ્યામાં હતું. આવા જરવિખ્યાન અને અપૂર્વ પ્રસન્ન જૈન
 ધર્મનું જવાહર જવાવવા માટે એક દે. પુરો જે મનોનગ વાપરેલ છે તે જૈન વર્તમાન
 ઉત્તરાસમાં ચિત્રમંત્રણીય રહેશે.
 અમેરિકામાં હરેકુ કાર્ય.

૪. સ. ૧૯૮૩ ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં ચિડમો યદેરમાં ઉભા પ્રયંસ સાવધર્મ
 પરિષદનો પ્રારંભ થયો અને સત્તર વિવિધ ભુધી ચાલી તેમાં જૂઠા જૂઠા રીતીમાંથી જૂઠા
 જૂઠા ધર્મ પ્રતિનિધિઓ આવી પેનાના ધર્મનું સ્વાય જાહેર કર્યું. મી. વીરચંદ જૈનધર્મનું
 સ્વાય—દિતિ અને તત્ત્વજ્ઞાન અને એવી ઉત્તમ રીતિઓ તે સમજા મુકવું કે તે વખતના
 એ વખતના અમેરિકાન ૫૬ જણાવ્યું છે ૧:—

'A number of distinguished Hindoo Scholars, Philoso-
 phers, and Religious Teachers attended and addressed the
 Parliament; some of them taking rank with the highest of
 any race for learning, eloquence and piety. But it is safe to
 say that no one of the Oriental Scholars was listened to with
 greater interest than was the young layman of the Jain com-
 munity as he declared the Ethics and Philosophy of his people.'
 ભાવનર—૫.૫.૧૯૮૩માં પ્રતિનિધિ દિંદુ વિદ્વાને, તત્ત્વજ્ઞાનીઓ, અને ધર્મવિરોધો
 દાખર હતા અને તેમણે કાલજો આપ્યા હતાં તેમાંના ૧૮૬૫૦ તે એવા હતા કે જેઓને
 વિદ્વા, વખતના કામ, અને ધર્મમંત્રણામાં ૧૮૬૫૦ પ્રભાવી ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ જાણીઓ સાથે
 રૂબાન ૫૬ પર મુદ્રાણ તેમ છે; પરંતુ એટલું તો નિર્જનવાથી કરી રાકાય તેમ છે કે
 રીતન પરિતિ.મંથી જૈન સમજના પુરક આરો પેનાના ધર્મની નીતિ અને તત્ત્વજ્ઞાન
 જામથી આપેલ જાવજુ જે રસથી ભેનાએ સાંકળેલ હતું તે કરતાં વધારે રસથી કેવળ ગૌરવ
 ૫૫ રીતન પરિતિનું તેમણે સાંકળ્યું નથી.

આપણા ચરિત્રના પહેલે જીનધર્મસંજ્ઞાથી તત્ત્વગાન વિષયક સારીયે પ્રતિભાવે
 જાણ કરી તેની ઉપર અમર તે સખાના ઉત્પાદક અને એકવિન વિદ્ય-મોજાવર
 અને તેઓએ તેને કૌલ્યવદક (રૂપાનો ચંદ) અર્પણ કર્યું. આમ આ મજામાં
 આજોની સદાની ન જઈ તેમજે અમેરિકાના મેટા સહેરો નામે બિહારન, મુન
 વોલિંગર અને રેમાં જીનધર્મપર જાણવાનો આવી જીનધર્મનું રદરથ, તેની અગત્ય
 તેની મુરતના સમજાઈ કાપાઈયા સહેરના નાચરિયા પામે તેજે કરેલ જીનધર્મજય
 આજોની સારી નાચરિયા સંગુપ્ત થઈ મી ગાંધીને સુલૈપદક-મેનાને આંદ સનત
 આપો. આ અગત્ય પેઠી ' જીનધર્મ સું છે ' (*It is in Jainism*), ' જીન
 તત્ત્વગાન અને માનસશાસ્ત્ર ' (*Philosophy and Psychology of Jainism*),
 ' જીનધર્મના પદ્યમ ' (*The Occult Law of Sacrifice*), જીનધર્મ
 નિહાળી, (*The True Laws of Life*), જીનધર્મ વિષયક સંખ્યા (*Jainism*),
Law to the Universe) દત્ત. આ ગિતાવ અનેક અભિજ્ઞા અમેરિકામાં ૧૯૬૦
 આ કૌલ્યવ અમેરિકન મોડેમાં જીનધર્મગાનનો પરિચય કરાવવા અમે ગાંધી વિષયક
 રીકેષ મોઆઈની આવી આ પ્રમ જે રીકેષકાંમાં વચગી વચમિત ગાંધી દેવકે અગત્ય
 કૌલ્યવનાં કૌલ્યવ કાર્ય.

જીન ૧૯૩૦ નાદા સદરમાં વિદ્યાન મેડોના મહોવામાં મી. ગાંધીને ' જીનધર્મ
 જયજી ૧-૧૯૩૦ કૌલ્યવ અગત્ય આપ્યાં. આ વખતે મુબઈના માજી મનરે વડે
 કૌલ્યવે અને નિ. ગાંધીને પૂરે જીનધર્મ મેડામાં તે સાદેજ તરફથી પુરાજી ૨૬૬૬૬
 ૬૦૬૦૦. આંધીના કૌલ્યવે પંચામ આગળુ કે ધણા ગિતામુખેએ જીનધર્મ વિષયક
 નાદા ૧૯૩૦ નાદા. જીનધર્મના અંક ૬૦૦૦ પરમર્થ-શ્રીની ધર્મોપાસાની કૌલ્યવનું વિષય
 ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા એ મદ નિ. ગાંધીની કૌલ્યવ સંજ્ઞાને આજોધર્મવદક સદરેનાની આ
 વિષયક ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦૦૦ કૌલ્યવ આંદ કૌલ્યવ વિષયક ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા
 ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦.
 ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦.
 ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦.
 ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦. ૧૯૩૦ નાદા ૬૦૦.

લાખું. વળી મી. ગાંધીએ મુખ્યત્વે ભુદિયર્થક સમા, આર્થ સમાજ, ધિયોસાધિક સો-
સાઈટી, પાસે પણ નૈનધર્મ્યર વ્યાખ્યાનો આપ્યાં.
અમેરિકા તરફથી પુનઃ આમંત્રણ.

આ પ્રભાણે સ્વદેશમાં નૈન ધર્મનો પરિચય દેવાનું કારણનું પવિત્ર કાર્ય થ-
લું હતું ત્યાં મી. ગાંધીને અમેરિકન સોસા તરફથી નૈનધર્મ્યનો વધુ પરિચય કરાવવા
માટે આવવા આમંત્રણ એક પછી એક આવવા લાગ્યાં પોતાના ધર્મનો પરિચય કર-
વાની બીજીની તીવ્ર ઇચ્છા અને નૈન તત્ત્વજ્ઞ પ્રત્યેની શ્રિ વૃમ કરવાનું આમંત્રણ કયો
પ્રમોદિતમાંની પુરવ ન રિવાજે ? તુરંતજ મી. વીરચંદ પુનઃ ઇ. સ. ૧૮૯૬ માં અમેરિકા
મીંડ વખત ગયા. (૨૦ મી એપ્રિલે માંનરોજ નૈન સપ્તીન મંગળી તરફથી માંનપત્ર
લેધા પછી-આ અગ્રેષ્ઠ માંનપત્ર અને તેનું સુખસાની આર્થતર દ્વે પછી આવવામાં
આવેલ છે.)

આ વખતે અમેરિકામાં થોડા મહિના અને ઇંગ્લંડમાં થોડા મહિના રહી મી. ગાં-
ધીએ પોતાની વ્યાખ્યાનમાલા રજૂ કરી અને તેની સાથે વિદ્યાપ્રધાન બેરિસ્ટરનો અ-
ભાવ પ્રારંભ્યો. આમ સખન ઉદયક માધતે હતો ત્યાં તેમના નૈન બાંધવેલ્યે તેને પુનઃ
હિંદુસ્થાન મોકાવા, કારણ કે નૈન સમાજના દિન રિવાજ પ્રથ સંગધે એક અપીલ
સોટરી કોષાધ રેટ-દિંદી પ્રધાનને કરવાની હતી. મી. ગાંધીએ આ સંગધે કરેલી પો-
તાના સર્વને પસંદ આવવાથી તે પ્રભાણે હિંદુસ્થાન આવી (૧૨ મી અગસ્ટ ૧૮૯૮)
ને તલુ આવાડીયા રહીને અપીલની સર્વ માંડિતી મેગલી પોતાના પુત્ર સહિત પુનઃ
વિદ્યાપત્ર ગયા (૨૪ સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૮) ત્યાં રેટ સોટરી પાસે અપીલ થોગ રીતિએ
કરી વડત્તી સહ હિંદુસ્થાન પાછા ફર્યા.

આ મીંડ વખત અમેરિકા તરફ મી. વીરચંદ ગયા ત્યારે પણ માંનરોજ સમાની
મદેનતથી એક મહાન જાહેર મેગલડે સ્વ ન્યાયમૂર્તિ મહાદેવ મોરિંદ રાનડેના પ્રમુખ-
પણા નીચે તે વખત ૧૮૨૩ મી સપ્ટેમ્બરને દિને થયો હતો માંનપત્રની નકલ અગ્રેષ્ઠ
તેમ જર્જાતર સાથે આવગ આપી છે.

સ્વદેશમાં નૈન સમાજનેનિ વિષયે તેને હલવામાં જલુ લાગી આવતું હતું અને તેથી
તેરિસાતર ઉદયક આરંભેલ પણ મલતીની સ્પષ્ટા પ્રભાણે જજવત્માં સર્વ સ્ત્રો માધર્ના દોષ
લોકાવનું મહત્ત્વ રિતિ મિત્ર પણ રથપાવ નહિ અને મહાન સાર્વજનિક, વિદ્યા અને કવિઓને
' કાલ્યાય સર્વે નમઃ ' એવું બેલવાનો સમય પણ ન આવે. કાલ પાસે સર્વની રતિ
કુદિત છે, કેમ પણ એવી વસ્તુ જજવત્માં નથી કે જે કાલને વચ ન દોષ; તો પછી
મિ. ગાંધી તેના અપવાદ રૂપે કેમ દોષ સો ? પોતે આરંભેલ વ્યવસાયને છેડી પોતાને
એકાદમ પરલોકપ્રમન કરવું પડશે એ મી. ગાંધીના સ્વપ્નમાં પણ નડેલું. તેઓને વિદ્યા-
વાની આત્મા ને બેજ આત્મામાં ર્થ ત્યાં એટલે ૭ મી અગસ્ટ અને ૧૯૦૧ ને દિવસે
મિ. ગાંધી પોતાના સર્વને શીઠ સમુદમાં કુચારી રરમે સિધાત્મક આત્મ મુનુષી સર્વ દિ-
સ્થનમાં નૈનસોઠ અને જનને જલુ લાખું છે. સ્વદેશમાં ચરજ પામવા આત્મા એમ
રજાને મધું. ખરેખર નૈન સમાજમાંની એક કર્તવ્યવાની દીરોજ મુમ થયો છે.

મદ્દતિ-ઉપસંહાર.

શ્રી. ગાંધીની વિશ્વાસ શુદ્ધિમત્તા હોવા ઉપરાંત-સ્વમાત્ર અત્યંત મિત્રનસાર હોય વક્રત્વ શક્તિ ન્યાય પુરઃસર અને નિશ્ચયન હતી. ન્હાનપણથી નિરક્ષરપણે કામ કરતી તેની પદ્ધતિ હોવાથી અવકાશમાં વિચારિતિ લેવાનું પ્રકૃતિને રચતું નહિ. આવી રીતે જીવે આંતર પરિશ્રમથી કામ કરવાથી તેની શરીરસંપત્તિ કામ ન રહેતાં અકાલે તેમનું મૃત્યુ થયું એમ કહેવામાં કંઈ દરકત નથી. જનતામાં તેણે જે અત્યંત આધુન્ય જાણું છે તે પોતાના ધર્મની ઉન્નતિ અર્થે, અને તેથીજ અન્ય મનુષ્યોને તુચ્છ ગણતું જીવે રીતે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ કરી રાખ્યા છે તેનું જ્વલંત દર્શન તેમણે પૂર્વ પાડ્યું છે. પૂર્વ કાલમાં તીર્થંકરોએ અથવા અન્ય મુનિઓએ ભરતખંડની બહાર જૈન ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો હતો, પણ હમણાં કેટલાક સત્કાથી જૈનધર્મ કે જે આર્ચાર્નમાં નામાવશેષમાં માં પણ રહેતો છે તેને પ્રથમ તેની બહાર કાઢી ઉજ્જવલ આકારમાં મૂકવાનું શ્રેય શ્રી ગાંધીએ સંપાદન કરેલ છે. જે જે કામ ગાંધીએ હસ્તમાં લીધું તેમાં તેમને મદદ પ્રત્યે થયો છે. શીશુ સ્વર્ગસ્થ વીરચંદ્ર ભાઈના મૃત્યુથી જૈન સમાજને અત્યંત દાનિય થયે છે. અત્યાર મુખી આવો વીર પુરુષ સ્વેદાબર કે દિગંબર પંથમાં ઉત્પન્ન થયેલ નથી, અને અનિષ્ઠમાં માય એવો સંભવ નથી. ભારત જૈનસમાજના જૂનાજૂના શ્રીમત્ વીરચંદ્રી શુભ મનિ હો ।

આમનાં અગ્રેષ્ઠ વ્યાખ્યાનોનાં પુસ્તકોએપણ હીરણ્ય શુભસેવક પાવણની, મુમુષુ, શેકરેવનાં ભાષ્યમાર્ગ પુસ્તકોદ્ધાર હુંડ અવેરી બજાર મુમુષુ, અને જૈન મંથ રતનાકર કાર્યાલય હીરણ્ય ભાગ મુમુષુ મળશે; તેને ખરીદી પાંચકો ઉત્તેજન આપી પોતે ભાગ પ્રાપ્ત કરશે. તે પુસ્તકોનાં નામ તે કિષ્ત Jain Philosophy (રોડ રૂપિયો), Yoga Philosophy (પાંચ આના) અને Karma Philosophy (પાંચ આના) છે.

૨

હવે વીરચંદ્રભાઈ સંજયી બીજા જે કંઈ પ્રકીર્ણ જાળનો મળી શકે છે તે સંજયી કંઈ કહીયું.

તેઓના સહકર્તા અમેરિકાના દ્વિતીય પ્રવાસ કરતી વખતે તેમને મંચેરે જૈનધર્મની મંડળી તરફથી માનવત્ર અગ્રેષ્ઠ અને મુજબતી ભાષામાં સમગ્ર સમગ્રી રોડ ક્રેમચંદ રવચંદના પ્રમુખપણા નીચે આપણમાં આપ્યું હતું કે જે નીચે પ્રમુખ છે.

અત્યંત જીવનચરિત્ર શ્રી અમુકાર્ક ૧. કામારીએ પ્રકાશિત કરેલ વીરચંદ્રભાઈ અગ્રેષ્ઠ અગ્રેષ્ઠ અને હેન્ડમેન સંચર નાને Jain Philosophy માં અગ્રેષ્ઠ હુંડ જીવન ચરિત્ર પાંચ આના મુમુષુ મળી જૈન અગ્રેષ્ઠ નામે રહે કિતવચ્ચ ના સંપ્રેષર ૧૯૧૨ ના અંકમાં જીવન ચરિત્ર રોડ જાંવળા મળી જ. પાપાનાં હેન્ડમેન અગ્રેષ્ઠ સર્વજન જીવનચરિત્ર અગ્રેષ્ઠ

To,

Virchand Raghavji Gandhi, Esq., B. A.,

Member of the Royal Asiatic Society, Secretary to
the Jain Association of India, President of the
Hemchandra-acharya Study Class, &c., &c.

BOMBAY.

DEAR SIR,

We, the Members of the Mangrol Jain Sangit Mandali, are assembled here to-day to give expression in public to the high esteem and ardent admiration with which we all regard you for the incalculable benefits you have conferred upon our assembly by useful services and timely suggestions, as well as on the whole Community, on religious matters and many important and intricate questions connected with the affairs of our Sacred Places.

We avail ourselves of this occasion, especially because only to-morrow you will be on your way to that Land where you went in 1893, as an accredited *Delegate* of the Jain Community, to represent the views on the Ethics and Philosophy of our Religion in the Parliament of Religions at Chicago. It was a matter of joy and satisfaction for us all that out of a few Indian Delegates of light and learning, who could compete with and hold their own against the foremost thinkers of Europe and America, you were the only person who was heard with rapt attention and accorded due praise.

Your real work may be said to have commenced with the termination of the sittings of that grand Assembly, for it was then that invitations from persons of diverse views and various positions, coupled with the earnest solicitations of Associations, Unions, and Clubs, began to pour in, which induced you to prolong your stay there. This brief sojourn you turned to the best account, by delivering many public lectures on the idea and aim of Jain Philosophy—nay, when on certain occasions the duty of representing the whole India devolved upon you, you discoursed on Indian Philosophy in general, and

succeeded to a great extent in dispelling doubts and misconceptions about the History, Morality, and Religion of the Hindus, and thus lifted up the veil which screened reality from their gaze. Here, also, after your arrival you did not fail to embrace every opportunity to enlighten us on the manners, customs, and the educational systems of America, and your unremitting exertions have resulted in creating a real study of our Religion and Philosophy and the formation of the Hemchandra-acharya Study Class.

Rejoicing as we do at your second visit, we cannot but feel profound sorrow at the idea of separation from a person of your knowledge, ability, and simplicity. We however, console ourselves with the fact that what is loss to us is a substantial gain to our American Brethren.

Those of our Brethren on the other side of the Mississippi who being far removed from the centres of your activity, could not share the pleasures of your company and addresses, will have now ample time to satisfy themselves. It will also be a boon and blessing to the enthusiastic students of Occult Philosophy, who paid you a well merited meed of honour by founding a Society of Philosophic Investigations in your name. We feel pride and pleasure to know that you will be accompanied by your devoted Wife, who will be a source of great help and comfort to you, and will afford our American Sister a good opportunity to form a correct idea of the nature, virtues and responsibilities of an Aryan Lady.

In conclusion Sir, we heartily wish you a bon voyage and pray that blessings may be strewn across your path, and that your efforts in propounding and propagating the high principles of our noble Religion may be crowned with success, and hope that the revival of the glorious Past, of the noble Land of the East, which was hailed with fervour in a dim and prophetic vision by that illustrious French writer Victor Hugo, is destined to take place in the soil of America, and that India and America, which have been already brought into contact by material civilization, will through our spiritual

चित्रपरिचय-चोरसूड गांधी.

thoughts be united in more enduring and permanent bonds of Fraternity.

As for ourselves, we shall be longingly looking for that day, when, after mastering the great problem of free education of the masses, you will return here and for its introduction, for it is upon the solution of this problem that the future happiness of our country depends.

BOMBAY.) We beg to remain
) Yours faithfully,

BONNAY.

20th August, 1896

Marband Talackhand.

Honorary Secretary.

We beg to remain,

DEAR SIR,

DEAR SIR,
Your Friends and Well Wishes
Premchand B...

Premchand Roychand,
President

President of the Meeting

Motichand Devchand,
President of the Meeting

Arvidson

for Members of the Mangrol Jain Sang
Mandall.

Handall

(ઉપક્ષા માનવવનુ' શુદ્ધતાની વ્યાખ્યાંતર)
મેગ્નર બોલે થી રાજ્ય સેનિટોરિયમ

મેગર બોધ થી રાજ્ય એકિએટી યે.ક.વી.

મી. વીરવંદ શામળા સોઢરી, વરેર.

મી. પી. સ્વંં રામવટ માધે, બી. એ.

३५५.

4412 043.

[illegible]

વિધ વિચારના અને બિન્ન બિન્ન સ્થિતિના માણુઓના આમંત્રણથી, અને અનેક રાજાઓ અને સભાઓની સવિનય પ્રાર્થનાથી પ્રેરિત થઈ આપે ત્યાં યોડો વધારે વધારે રહેવા વિચાર કર્યો. વિવિધ વિષયોપર વ્યાખ્યાન અને ભાષણ આપી આ દુક વખતે આપે સદ્ગુણપયોગ કર્યો એટલુંજ નહીં પરંતુ જ્યારે જ્યારે આખા હિંદના પ્રતિનિધિ દરજ્જા આપને માથે આવી પડી હતી, ત્યારે હિંદુસ્તાનના તત્ત્વજ્ઞાન વિષે આપે આ વિચાર જાહેર કર્યો અને આમાંવર્તેની તવારીખ નીતિ અને ધર્મ સંબંધી જે જે જાહેર ભરેલા વિચારો ત્યાંના લોકોના મગજમાં ધર કરી રહ્યા હતા તે સવગાને દૂર કરી ની વાત તેમની નજર આગળ આણી હતી.

અહીં આખા પછી પછી આપને જે જે તક મળી તે તે વખતે અમેરિકાના મોટા રીત રિવાજ અને વિદ્યાના પ્રચાર વિષે અમેને કિંમતી ખજાનો, આપે આપી છે. જે તરફ રૂચી ઉત્પન્ન કરવાને આપના જારી પ્રયત્નો ફળીભૂત થયા છે; અને શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય અભ્યાસવર્ગની સ્થાપના એ એક તેજુજ પરિણામ છે.

આપની આ બીજી વખતની મુસાફરીથી અમે સમજા પુરી થઈએ છીએ કે સાથે આપના જેવા જ્ઞાનવાન, શક્તિવાન તેજુજ નર મુદ્દસ્થને અમેને વિશેષ યત્ન છે એ જોઈ બહુજ દુઃખ થાય છે. આપના વિષે, જ્યાં અમેને જે જારી ગુકસાન થાય છે તેથી અમારા અમેરિકન ભાઈઓ તથા બહેનોને જે અમૂલ્ય લાભ થશે તે જોઈને અમે થોડે અંશે પણ ખુશી થઈએ છીએ.

મિસિસિપીની બીજી બાજુએ દૂર વસતા અમારા અમેરિકન બહુઓ કે જે અમે આપેલા ભાષણોનો સાલ લઈ રાક્યા નહોતા તેઓને આપના તત્ત્વમનથી અત્યંત જ્ઞાની ઉત્પન્ન થશે. અભ્યાસ જ્ઞાનના ખંતીલા અભ્યાસીઓને આપના જ્ઞાનથી ખરેખર લાભ થશે કે જેઓએ આપના શુભ અને જ્ઞાનની હદર શુભ આપના નામથી તત્ત્વશીલ જ્ઞાની સ્થાપના કરી. એ પણ એક માન અને જ્ઞાનંદની વાત છે કે આપના પવિત્ર પત્ની આપની સાથેજ આવનાર છે; જે આપને ખરેખરા મદદગાર થઈ પડશે, અમારી અમેરિકન ભગિનીઓને આર્થ મદિયાની રૂઝમે, શુભો અને સ્વભાવનું જ્ઞાન જે વધારામાં કારણભૂત થઈ પડશે.

ઉપર આપની મુસાફરી આપને જ્ઞાનંદદાયક થાઓ એવું અમે અંતઃકરણથી જાણીએ છીએ. આપ જ્યાં જ્યાં વિચરો ત્યાં આપના પર આશીર્વાચનની વૃદ્ધિ થાય જ આપણા ઉમદા ધર્મના મહાન સિદ્ધિ સમજવવામાં અને ફેલાવવામાં આપના પ્રયત્નો ફળીભૂત થાય એવી અમે પ્રાર્થના કરીએ છીએ અને પૂર્વની દિવ્ય ભૂમિની ઉજ્જવળ સ્થિતિના પુનરુદ્ધાર કે જેને માટે થયેલી કેટલીક લેખક વિકટર હુયુઓએ ભવિષ્યવાણના આવેશમાં જે આજ રાખી હતી તે પુનરુદ્ધાર અમેરિકાની ભૂમિમાં ખચિત થશે અને હિંદ અને અમેરિકા કે જે જૈનિક સુધારાથી થોડે અંશે સંબંધમાં આવેલા છે તે આપણે અભ્યાસ વિષયી વધારે નિકટના અને સ્થાયી જનભાવમાં—જેમણે એવી આજ રાખીએ છીએ.

Jain Swetamber Conference Herald.

Dr. A. Guerinot

Pro. Dr. Herman Jacobl Ph. D.

જનસભાને માન જેવડી આપવાનો મેરો સવાજ કે જેના ઉપર આપણા
રેતાના કવિષ્ઠ સુખનો આધાર છે તે મદન સવાજ પરિષદ વચ્ચે નિયુજના મેળવી
મદો પાછા આવી તેવી જેવડી હાજત કરવા બન કરતાં અને તે વિચારની અનુરના-
થી અમે રાત્રી જોએ છીએ.

પુના, સુપર તરીખ ૧૬ માટે આપે }
સને ૧૮૬૧.

અમચંદ્ર રાયચંદ.

મીડીયા મીડીંદ.

મીડીચંદ્ર રાયચંદ.

મીડીંદ.

અમચંદ્ર તલકચંદ.

એનરી સેક્રેટરી.

શી મચિરણ જેન સગીત માંગી.

આ પ્રસંગે શી માંગીજા જેન મચિર મંદલી એ શી જેથી નાદ સમાજના
સ્વ.૧૬ અને સુપર નદ્ય કરાને ઉચ્ચ પોંજીપર લાઇ મકનાર સાક્ષર કરિ (સ્વ.) ડા-
લાખાં દિગદા કરી અને પં. કામોદર દાવજ પાસે પ્રસંગોચિત રચાવેલ નીચેના
શબ્દો લખાયાં હતાં.

(૧) ચોટા હંદ.

પરમાચંદ્ર તારક મમમણી, વગી દુર્લભ મુખા દીનમણી,
વીરચંદ્ર સુપરિંક અમમણી, જય રાયવજ સુર રત્નમણી—
વિચરી મીરવીર વિરેદ.ભણી, પાણી કિરિન કમળા રમણી,
રમણી પ્રમવિક પૂજ્ય પાણી, જય રાયવજ સુર રત્નમણી—
કરિયાનુક તરક વિતરક તણી, અભિમાદિથી ભેગમસેજ પણી,
કરી શુદ્ધ મધો મુખી મોથી તણી, જય રાયવજ સુર રત્નમણી—

(૨) વજા ડા કે પલિ તેજ પાણી—એ યદ.

રજા દોરે મિત તરવખાસા વીરચંદ્ર અગાધી—
વીરચંદ્ર અગાધી, મનમો વીરચંદ્ર અગાધી,
જયરથગમ્, પગપગમ્,

(એ વખત બોલજું)

સરવ સુખન મનપંદજ ખીલતાં વચન પ્રમા વિરખી—રજાહો ૨૦
તત્તસામરે કરતી કરતી, ચંદ્રપ્રમા ખીલતી
કંઈ કુવના, નર તરના, (૨)

મિનવચન સુધ.રસ પાન કરતાં સુખમુદા મમળી—રજાહો ૨૦
અંતરમાં આનંદ દીપરાતાં વિસરી જન્ય વિવેક
એક વીર, અદ્ધ પીર (૨)

મિનસાસન જય જય વર્નાઓ પાત્ર પુરખ પરખી—રજાહો ૨૦
મળી આને ચંદ્ર કંગાએ દિન પ્રતિદિન વધતી

મન ચક્રવા, કરે જક્રવા, (૨)

૨ વીરચંદ્ર કરી પ્રસન્ન પશિની કરજો નજર દરખી—રણાણે ૨૦

—૨૧. કાવાભાષ ધો. ડરેરી.

(૩) વિભાગીની ચાલ

સાજ વધારી કાજ કરી સુખ, સાજ વધારી ધર્મ તણી, ૧
સમાજ મહિં રહિ સાજ મેળવી સુકિત કરી સૌ કર્મ તણી, ૧
દેશ વિદેશ ફરી બહુ રીતે, લેશ નહિં દ્વિષ્મત દારી, ૨
બેશ ધર્મનાં કાર્ય કર્યાં સૌ, વેશ દેશનો સૌ ધારી, ૨
ધર્મ તણાં મરે સમજાવી, કર્મ તળત્યાં અન્ય તણાં, ૩
વિદેશના લોભો ના થોકે, પણ જોને જાડુ મેષ્ટ ગણવા, ૩
માન મેળવ્યું જ્ઞાન રહ્યો, સર્વ સ્થળે જોજો ભારી, ૪
મિત્ર દુર્ગા બહુ મિત્ર કરીને, નીતિ બજાવી બહુ સારી, ૪
સમુદયો આ સપગાં નિરખી દરખી અતીશાં અંતરમાં, ૫
કુસુમ સુગંધી ગાંધી તમને, સૌ સર્વે સેને કરમાવ.

(૪) ચિત્તરૂપીની વૃત્તમ્

વરં વીર દૃષ્ટ્વ દિનમાણેમકાશં શુભનિધિમ્
મમીર્વતિ પ્રીત્યા હૃદયમનિષ્ઠં ચામલદ્યાં
સદા ત્વાં પદ્યમ્નાં નિરુપમગુણં સર્વસદૃશમ્
અમીર્વદાયુષ્મશરણયુગલં દ્વિદશી સતો ।

ગાંનિ.

દામોદરાભિષેકં શુભગણમહિનોડિ સદ્ગુણં વીરવા
વિદ્યા પંદિતનામ્નઃ પ્રાપ્તિને વર્ણયામિ વીરમણે !

—શામે. ૬૨ કાવચ.

આ ચિત્ર. ૧ તેમના માનમાં તેમનાજ મિત્ર ૨૧. મુખચંદ્ર બહુબાહુએ નીચેની કવિ
મનમાં દર્શાવે.

(કવિ કવંક કેમ મેળે ૨—મે ૨૫૬)

કેવળ ધર્મજે આજ નિરખા, બદલુર જોન વીરચંદ્ર ૨
નિરખી એ કુમુદવતે દરખો, બદલુર જોન વીરચંદ્રને. ૧
કેવળ ધર્મજે આજ નિરખા, બદલુર જોન વીરચંદ્રને. ૨
બદલુર જોન વીરચંદ્રને, બદલુર જોન વીરચંદ્રને. ૩
બદલુર જોન વીરચંદ્રને, બદલુર જોન વીરચંદ્રને. ૪
બદલુર જોન વીરચંદ્રને, બદલુર જોન વીરચંદ્રને. ૫

મુઝામાં કુર્મુ એન્ટનું કામ, જા. સમજાવ્યો વાંટસન ધરી દામ.	જા. ૫
મફીદમાં રૂતે પાસા ભરી જલત, જા. હીમચરીની એ પાસ થી તાકાત.	જા. ૬
મેરો શિખરજનો છત્તો તું રેઠ, જા. મહાસાતના ટગારી તેં દમેલ.	જા. ૭
એમાં કદ તેં જોયવ્યા છે અપાર, જા. નહિં દિંમનમાં કચઃસ લગાર.	જા. ૮
કમ્પાદિ અનેક કરી ધર્મ કામ, જા. જૈન મંત્રી તરીકે દીપાન્તું નામ.	જા. ૯
તણકચંદ ને વીર પ્રેમચંદ, જા. તને દેખી માને જાણે ઉગ્રો ચંદ.	જા. ૧૦
દની એતપાતિથી શુદ્ધિ તારી ખાસ, જા. તેમાં પામી વૈનવિધી ગુર પાસ.	જા. ૧૧
કામ્પોળી પારિજાતી ઘણ શુદ્ધિ, જા. તેથી મન વચ કાપાની છે શુદ્ધિ.	જા. ૧૨
આમરામજી ગુરજીતું ને કામ, જા. પ્રતિનીધી તરીકે કુર્મુ તમામ.	જા. ૧૩
ઓકાએમાં જૈન ધર્મને દીપાવી, જા. રીધીજન પાસવિન્ટને સૌભાગી.	જા. ૧૪
અમેરીકા દેશ ॥ કલરદાન, જા. એમ ખાતરી કરાવી તેં નિદાન.	જા. ૧૫
જૈન ધર્મનો એક લીધો પ્રીતે, જા. ગાંધી સેત્તાવરી સ્થાપી તેવી રીતે.	જા. ૧૬
કાલમસની જેની બીડી તેં દામ, જા. જૈન ધર્મને દીપાવ્યો કામ દામ.	જા. ૧૭
દિલ્લોના ભોજ તજી મળો મામ, જા. ઉપરેસ બાપી પ્રધાં રાં કામ.	જા. ૧૮
જૈન કામમાં ન દીસે તારી જોડ, જા. કોણ કરી શો દુજ સંજ દેડ.	જા. ૧૯
વિશાવનમાં મેઝર થયો ઠો તું, જા. દોષ એસ્પદિક સેત્તાવરીને તું.	જા. ૨૦
હેમચંદ યાગા સ્થાપિ અહિં બારી, જા. જૈન મંડળને પ્રતિ ઉપજાવી.	જા. ૨૧
કોષ માન માયા સોમની એ.જાંઘ, જા. તેથી માન ગમ્પાકાઓ દામ ખાસ.	જા. ૨૨
કોષ માન પ્રવટાવો જૈન વાણિ, સુણી કરો મોટા પુન્યની કમાણિ.	જા. ૨૩
નો જા જા થાઓ એમ આવો, શુભચંદના વચનનો એ દ્વારો.	જા. ૨૪

૨૦-૮-૧૮૯૧

૨૧. શુભચંદ નમુનાત.

જાને માંડી પ૨ અવેશ થી જૈન મંત્રગ માવન મંડગાએ નીચે મુજબની કવિ.
 ૧. જો પ્રભુ સુને કરવા સાથે જઈ દની.
 ૨. વીરચંદ વાવીર દમારા-વીરચંદ વીરવીર
 ૩. પવણ દા સુધીર-કમારા વીરચંદ વાવીર
 ૪. મુજરામી ભાગવદ્વાથી (ને વાર)-૧
 ૫. બી. એ. તણી રીમી લઈ અંકી
 ૬. ધર્મની વારે તું ધરોજ બાજી
 ૭. સમેન્શિખર પાણીજીદિ માંડી.
 ૮. મું પ્રણસ કરો જલારાષ્ટ્ર
 ૯. જૈન એસેસિએટન, એન્ડ ઇન્ડિયનો-
 ૧૦. મંચોપ વાવીર-દમારા વીરચંદ
 ૧૧. વાવીર. ૨

અહીંથી અમેરિકા ॥ રેરી (ને વાર)
 સર્વ ધર્મ પરિદમાં ૧૫૨ી;
 ૧૫૨ી રાજી વરે તેં સખારી ।
 જિનરર યાસન શોભા વધારી;
 કોઈ અનેકને જિન તરત ધારી
 (દબ ૧૫૧૧, લક્ષ્મી સમજાવી)
 ૧૫૦ મુજબત મંબીર-દમારા વીરચંદ
 વાવીર. ૩.
 મુંજઈ ટરેર વિનરિપ ૧૫૨ી (ને વાર)
 ભાગ્ય મલો જુરોને દીપાવ્યા,

વર્ગ અભ્યાસ આદિ જીજ્ઞાસાવાન્તાં;
પત્નીપતિ સહ કુટુંબજ આજે,
પુનઃ પ્રવાસ કરણુ શુભ કાજે.
(સુખ રૂપ નિર્વિદ્યપણે)

યથે પામેા સાહસધીર-હમારા વીરચંદ્ર
વડવીર. ૪

અંદ્રે ચંચકતા મંગકતાજ તમથી (એ વાર)
'આનંદ' અશ્રુથી આપ વધારી,
પ્રીત પ્રકાશે વિચોમતો બાવી;
પણુ અમને મળશેા વહેલા બાવી,
'ટોકરંશી' કહે સિદ્ધ નમાવી.

(શાસન દેવતા સદાય રહો)
મૌર્ગગમ્ય મી'મહાવીર-હમારા વીરચંદ્ર
વડવીર. ૫

સચ્ચર સચ્ચર સચ્ચર (એ રાગ.)

વિજય વિજય વિજય વિજય,

વિજયવંત વીરચંદ્ર—

ધર્મને ગજવનારો, પ્રિય આત્મા એ અમો

જૈન ધર્મનો તું તારો—વિજય.

ધન્ય માત ધન્ય તાત, સ્વ પરદેશ તું વિજય

મજરર છે જૈન સાથ—વિજય

સરસ્વતીની પૂજા સદાય, વચ મણુ તારા ન

દેશ અમેરિકાની મહિ—વિજય.

જૈન સંઘમાં ઉમંગ-પત્નિ પતિ સંગ રંગ

જાજ જમાવો ધર્મ જંગ-વિજય.

કુચળ કાચ દીર્ઘ આય, કહે ટોકરંશી કુટુંબ

મંગળ વર્તે સદાય—વિજય.

૨૧-૮-૧૮૯૧ -૨૫. ટોકરંશી નેહમી.

જ્યારે ત્રીજી વખત અમેરિકાના પ્રવાસે શ્રી વીરચંદ્ર મહાજીવિંદ રાનડેના પ્રમુખપણા નીચે જુદી જુદી કોમનો એકત્રિત મહાન મેળાવો થયેા હતો તે વખતે તેમને અમેરિકામાં માનવત્વ અર્પવામાં આવ્યું હતું-તેની નામ આ પ્રમાણે છે:—

To,

VIRCHAND RAGHOWJI GANDHI, ESQ., B.A., M.R.A.S.

DEAR BROTHER,

We, your friends and admirers, have assembled here to day to give expression to our sentiments of deep gratitude and high admiration, which we so sincerely cherish for you, in due appreciation of the invaluable and innumerable services, which you have so creditably rendered to the members of your Community and to the people of India in general, by fostering brotherly feelings in the hearts of the kind and courteous Americans, for the people of our renowned India.

We feel much satisfaction and pride to repeat that we find in you, only a representative of the Jain Religion, at the famous Parliament of Religions, held at Chicago, but at the same time, we find in you a most energetic and competent advocate of the cause of Indian Philosophy. Disregarding the

unavoidable inconveniences, which present themselves to an orthodox Hindu traveller scrupulously following the prescriptions of religion, while prosecuting noble work, which you have so cheerfully undertaken, you visited different parts of America and preached in lofty tones from public and private pulpits, the religious and philosophical tenets of Hinduism; and we are extremely glad to endorse the opinion of the American public and the press, that you have succeeded with all the moral triumph of a conscientious preacher, in awakening American interest and sympathies for the religion and philosophy of India, which has been so gloriously hailed by foreigners from times immemorial, as the Mother of Religions and the Cradle of Civilization. This, in itself is a sign, prophesying good for the Orient and the Occident.

But your Mission did not end here; you next concentrated all your energies in a pitched battle against the giant of darkness assuming various forms and especially against lack of education among the women of this country, which is one of the saddest and most deplorable condition of Indian Society, and leading the van of most of the sympathetic and humane sisters of America you succeeded in founding an "International Society for the Education of Women in India," which Society, we are much pleased to hear, has sent three of our Hindu sisters to America, with the offer to maintain and educate them, for three years at the expense of the Society, so that they may be enabled to practically study how to become proper help-mates to their husbands and pioneers in the work of reforming our Society. We respectfully solicit your favour to convey to our American Sisters our feelings of the deepest gratitude for the noble help they have offered to our Indian Sisters, and also to convey our best sympathies and choicest blessings in their noble mission of patronizing female education in India.

Equally precious are your services, during the recent famine of India, when you got enlisted, with your characteristic promptness, the sympathy of the kind-hearted Americans for the

ખોટી આપવાઓનો રહીયો આપવામાં, અમેરીકાની સિશુલપદ્ધતિ દિંકુસ્તાનમાં કામ કરવાના ઉપાયો યોજવામાં, ઇંગ્લેન્ડ અભ્યાસ થઈ જતા હિંદીવાનોને દમિશ ઉદ્યોગ દિંકુસ્તાનમાં રાખવાની સિખામણ આપવામાં, ઇંગ્લેન્ડ અને અમેરીકામાં આપણા દેશોમાં માટે ધંપાનાં મોટાં ક્ષેત્ર તરફ આપણા વિદ્વાન જુવાનીઓનાં ધ્યાન ખેંચવામાં દિંકુસ્તાનની જે કીમતી સેવાઓ જાળવી છે, તે માટે અમે તમારો ખરા અનંતભૂત આભાર માનીએ છીએ.

કુટુંબ સહિત અમેરીકા જવા માટે તમે જે પડેલ કરી છો તે ધર્મીય પ્રસંગીક છે. તમારા પુત્ર મોહનની આજ્ઞાપીથી અમને માનવાને કારણ મને છે કે તે પણ તમારો જેવો આદેશ થશે, અને તમારું સુખ કાલે ધર્મીય ખંડ અને પુણીથી ઉપારી થઈને દિંકુ ધર્મનો એક કુશળ પ્રતિનિધિ નીવડશે.

ઉપરમાં અમે ઇચ્છીએ છીએ કે તમે તમારા ભગીરથ પ્રયત્નમાં ફોર્ટમંડ કમિશન અને આર્થ ધર્મનું રક્ષ અમેરીકામાં રાખીને તમે આનંદથી દિંકુસ્તાન તરફ પાછા જાવો.

અમે છીએ તમારા મિત્રો અને તમારા

કાર્યને અનુમોદન કરનારાઓ.

ઉપર પ્રમુખ ઓનરેબલ મી. જસ્ટીસ મહાદેવ મોર્ગેન શનારે એવવા ઉપાસે વેળાએ સભાએ તેઓને તાલીઓથી વધારી સીધા દલા. તેઓએ જણાવ્યું કે મી. મોર્ગેન અમેરીકામાં દિંકુસ્તાનની જે સેવા જાળવી છે તેને માટે તેઓને ધન્યવાદ થો છે. દિંકુસ્તાન અને મોરોનેદોને પોતાના ધર્મનો ઇંગ્લેન્ડ તથા અમેરીકા જેવા દેશોમાં ફેલાવો કશું મર્યાદા જણાય છે. મી. મોર્ગેન જે મેડેનલ લે છે તેનું ફળ કાંઈ હમણાં હમણાં જાણવું મઝા લકો નહીં. તેઓની મેડેનલનું ઉત્પાદન ફળ આપણે આખીએ તે પોતા કાંઈક વખત પસાર થયો જોઈશે. મી. મોર્ગેન જેના મુદ્દમ આટલો બધો ઉપદેશ થશે છે એ જેન કોમને ધનુજ માન કરેયું છે. હું મી. મોર્ગેન તેમજ તેઓના જેવા બીજા મુદ્દાવેલી ફોર્ટ કમિશન છું. તેઓએ લીધેલી મેડેનલ માટે આપણે તેઓને કાંઈ મનો: જોએ છીએ.

૩.

સ્વામી વિવેકાનંદ અને વીરચંદ્રની તુલના.

મહાત્મા વિવેકાનંદ પણ અર્ચ તરલાનની-વેદાનની વિપરુષી સમજાવે વિવેકાનંદી પંચેનિદમાં મથ દલા. તેમનો જ. સ. ૧૯૦૨ માં ૪૦ વર્ષે વરે દેદિયા પો. હોય તે વખતે "વનર ક્ષેત્ર સર્વિ" નામના અમેરિકન જામાં આવી રહ્યા હતા તેથી કહે: તુલના બંને ઉપારી કરીએ છીએ:—

તેઓ અન્ય મર્મા ધર્મ સમજ આવી કમ્યા, પરંતુ તેમની ભેજન દર્શન જેવી વિચારની નાનકડા મારુમ જેન નાનકેલા પીરમંદ કુ. મોર્ગે, કે જેને: મર્મા એક વર્ષ ઉપર આ મનાવનને: તાલ કડી મથ છે, તેમનામાં દલી તેડી નેડી આ ઉપર મારુ: તેની જરૂર મને નાંડ ઉપર દલી અને ખરેખર તેઓની બેડ આ જાણીએ. *

Jain S. Conference Herald.

*The European Jains—Members of
Shri Mahabir-Brotherhood or Universal Fraternity.*

Mr. L. D. Saintlet.

Mr. H. Warren. Mr. A. Gordon.

Mrs. A. Gordon.

૧૭ી સ્વામી વિવેકાનંદ માંસાહારી હતા. જ્યારે શ્રી વીરચંદ ધર્મચુસ્ત હતા તરી-
કું છતાં માનનાર નિર્દોષ વનસ્પ-વાદારો હતા.

શ્રી અને ભારતના ઉત્થાન રત્નો માટે કદી યજ્ઞાપ તેમ છે કે:—

- (૧) વિવિધ ધર્મોની ત્રણ ત્રણે વીરચંદમાં સને ૧૮૬૩ માં ભારતેથી ધર્મપરિવર્ત સમયની
જાનેની કૃતિ અદ્યપિ દબારો સોડોની પ્રગટનો વિષય છે.
- (૨) જાને સોડો પ્રિય વ્યાખ્યાનકાર હતા, અને અમેરિકામાં જોતાઓ તરફથી તેમના
સંબંધમાં ઘણી સ્તુતિવચનો મળે પડ્યાં હતાં.
- (૩) જે સોડો તેમનાં કાવલો સાંભળનાં તેઓ તેમના સિદ્ધાંતો પ્રતિથી સ્વીકારતા
અને જોડો તે સિદ્ધાંતો વધાર્યું નિર્ણય કરવા વિચાર કરતા તેઓના મન ઉપર
તેમના વિચારોની ડાઘ અદ્યપિ પર્વત રહેલી છે.
- (૪) જાનેનાં છતાં કુદર્શ હતાં—વિવેકાનંદ ૪૦ વર્ષની વયે ને વીરચંદ ૩૭ વર્ષની વયે
સ્વર્ગસ્થ થયા. જાને વધારે છુપા હતા પોતાના અવિશ્વાસ સમયનો વધારે સા-
રોજ ઉપયોગ કરતા.
- જાને રત્નમિત્ર દિગ્દુરદાનમાંજ નિરોધ કેવલ થયા છે. વિવેકાનંદ બેપુરના મઠ ખાતે
૧૮૦૨ માં જાને વીરચંદ ૬૦૧ માં મુજબમાં.

- (૧) સ્વામી વિવેકાનંદના વિચારોની પ્રગટ અસર તેમના શિષ્યમંડળ (અમેદાનંદ
આદિ) એ રામકૃષ્ણ સોસાયટી આદિ અનેક સંસ્થાઓ સ્થાપી જવલત અને ચિર-
સ્થાપી રાખી છે જ્યારે જાને સોડોનો વિષય છે કે ૨૧૦ વીરચંદના વિચારોની
પ્રગટ અસર ૧૦૧૫ થી ૧૦૧૬ તરીકે નથી એટલુંજ નહિ પરંતુ વીર-
ચંદનાં નામ કે નિશાન રાખવા થયું કંઈપણ પ્રયત્ન કરવામાં આપ્યો નથી.
જાને નામ 'નયુજીયલ' નહિ ?
જાને સમાજે શું કર્યું છે ?

વીરચંદ દરેક સમયના ઉદયમાં રિયર સિથન હોવા જોઈએ અને છે,
અને તેથી તેઓનું યરી નહ થયું હતા તેઓમાં નહ નથી થયા. તેમનું વચ:સરીર અ-
ન અને અમર છે. To live in hearts we leave behind is not to die.
વીરચંદનાં જીવન સમાજન વિશ્વ મેળવી આપવામાં, જીવન ધર્મનો પ્રસાર કરવામાં, જીવન
ને પ્રગટ અસરમાં આપ્યો છે તે માટે જીવન સમગ્ર સમાજ તેની સંપૂર્ણ છે. આ
વધુ તે સ્વર્ગસ્થના દિન ખાતર નહિ. થયું પોતાની કૃતિના જાતરવા ખાતર જીવન સમાજ
ની રીતે અદ્ય કદું છે તેનો અધ:સત્તામાં સમાજ સિમિતું અધ:પતનજનકરે તરી આવે છે.
વચનો કામનાં નથી, કૃતિની જરૂર છે. વચન અને કૃતિમાં રહેલી જોડની દર-
વા થયું કદાં છે ?

We shall do so much in the years to come,
But what have we done to-day ?—
We shall give our gold in a princely sum,
But what did we give to-day ?

We shall lift the heart and dry the tear,
We shall plant a hope in the place of fear,
We shall speak with words of love and cheer,
But what have we done today?

—Nixon Waterman.

વિશેષ શું લખીએ ? અમારી જવાબુ અપવશજી અને કંઈ વિશેષ રીતે જાહેર કરીએ ? અમારી શરમ આથી વિશેષ રીતે કેમ દૂષી રાખી શકાય તેમ છે ? હોતો શીમદ વીરચંદના જીવન અને કાર્યપરથી લેવાનો ખાસ સ્મરન માં અને કૃતિમાં રહેલો બસ છે, તે એ કે:—

Think truly and thy thoughts
Shall the world's famine feed;
Speak truly and each word of thine
Shall be a fruitful seed:
Live truly, and thy life shall be
A great and noble creed.

—Bonar.

—સદ્વિચારો કર અને તારા વિચારો જગતમાંના વિચારોના દુકાળને ખોરાક પૂરો પાડશે; સત્ય વચન બોલ અને તારા દરેક સંબંધથી જીવનમાંથી ફલદુષ્ણ નિકાલ પ્રાપ્ત થશે; શુદ્ધ જીવન ગાળ અને તારું જીવન મહાન ઉચ્ચ ધર્મસંસ્થા બનશે એટલે અનેક માનવો તેનું અનુસરણ કરશે.

[હમણાં તો આટલું ખાસ જીવન સક્ષિપ્તમાં નિવેદન કરીએ છીએ. મન અંતમાં આવી ન શકાયું તેનું કારણ પર્યાપ્તમાં આપવો જોઈએ અને અપાયેલ તે અંક અને તેને લીધે રહી ગયેલા લેખોનો આ પૂરવણી રૂપે અપાયેલ અંક ઉપરથી એકદમ કળી દાખ તેમ છે. શીશુત વીરચંદનાજીનું જીવન જીવન અનેક દૃષ્ટિથી આપી શકાય તેમ છે; જેમો તેમના વ્યક્તિગત લક્ષણો (નૈતિક, માનસિક-વિચારક, લેખક, આત્મચક્રાર, નિરીક્ષક કલાશીલ તરીકે), તેમની કર્મવ્યવસ્થા, પવિત્રતા અને સાત્ત્વતા, ધર્મસુધારક અને સમાજ-સુધારક તરીકે તેમનું સેવા જીવન, તેમની ચોજનાઓ, તેમના વિચારો વગેરે વગેરે; પરંતુ તે અત્ર લખાણ બહુ ધર્મ જયું છે તેથી અને હાલ તે માટે જોઈતા સાધનો નામે પત્રો વગેરે, અનુપલબ્ધ છે. અને બાકીના લેખોનો કેટલોક કામ અપ્રકટ અને જે પ્રકટ તેમાં આરપાર જવા માટે ધણો સમય લાગે તેમ છે, તેમજ શ્રી વીરચંદ કાકાના સંબંધમાં સારી રીતે આવેલ એક વીરચંદ દીપવંદનું કેટલું, શીશુત લાલન, શ્રી વીરચંદના પુત્ર મોદનલાલ તથા જીવનચરિત્રાસો શુદ્ધો તરફથી કંઈ વિશેષ મળી શક્યાની પછી આશુ રાખતા છતાં કંઈપણ દમબળિ મળી શક્યું નથી તેથી અત્ર વિરમીએ છીએ. આ ચારિત્ર આટલું પણ લખવા માટે ' જૈન ક્રિડાસોરી ' ' જૈન એસોસિએશન ઓફ દિલ્હી ' અને ' માર્ચિંગ જૈન સમા ' ના જૂના રિપોર્ટ, ' વર્ડ્સ જીવન '

મહાશય, મારી પાસેના સંમદ, કન્યાદિનો ઉપયોગ કન્યામાં જાઓ છે; જેમની પાસેથી તે જે પ્રમ કયું તેનો ઉપયોગ માનુ પું સનિય વિનિ ૩ જે જે સંગત મીયુવ પીરમંદા સંમદી કહેવજી માંદાની નેના પત્રે. નેના યુજ્જાની અમેજી લખજો, તેમની પિત્રો (યોગદાસ પત્રે, પૂરી પાડી તેનો મારર અને પાસ પૂરી રીતર માર સવે તેને પ્રકટ કરવામાં મેડાનું માન સમજાય. તે ખાતો ભરી આપા છે ૩ રસાય મદાન પીરમંદ પ્રતેની લા રેજ પોતાની રસજ બખરો.

—તપી.

૨ ડૉ. લેક્ઝી મહાશયનું સાક્ષિપત્રવન.

હવેન છ. લેક્ઝીનો જન્મ જમંનીમાં આવેલા કાશીના નામના સદેરમાં ૧૮૫૦ના પુષ્કારી મહત્તી ૧૧ મી તારીખે થયો હતો. તેમજે સંસ્કૃત અને ગુજરાતમાં ભગ્ય : અને અભ્યાસ અને ૧૮૬૮ થી ૧૮૭૨ વર્ષન ભવિન અને યોગની પુનિવર્તીતિમાં દારા પીઠીમાં કષે અને ૧૮૭૨ મા દિડી અને માં એનિયના મુગ સંમદે Do astrologico Indico Hora appellato originibus Gracis,) નામનો પ્રનિભાવાથી લેખ લખ્યો અને તેથી તેમને ફિલ્સોફીના પત્રિન (Hans Dyer) ફિલ્સોફી Ph. D. મી ઉત્તમ પદવી મળી. ત્યાર પછી લંડન સદેરમાં આવેથી ડિપ્લોમા બોરીષ અને બ્રિટિશ મુનિષમની સારજોરીમાં ચાલેલા દલાસિમિત પુસ્તકોના કહેલી સદાવતારી પ્રનિભાવાથી દીપબોગ કરવા મારે લગનમાં એક વપરાયું અને ૧૮૭૭ માં ડા. ડ. સુદતરની સમયે દિડમાં આવ્યા અને લેસલ્ટીરજ પ્રખ્યાત નેન કોંગરની દીપ બોગમાં રજુવાનમાં યુજ્જારી કરી ય સુદતરને મદદ આપી આ મદદ રીઝાવાતા નેનપદ્મ અને નેન સદિય ૩ જે આ વખતે પુરોષીય સંસ્કૃત વિદ્યાનેને કષી અપૂર્ણિતે દાન દર્તા તેનો પરિચય થયો નેનપદ્મ દીપવતી જે તક તેમને આ સમયે મળી હતી તેથી તેમજે નેન સદિયને પિટીર દલાથી અને પૂર્ણપદી દીપવતેને ૧૮૭૭ માં પ્રકરે રેસેટ તરીકે પુનિવર્તીતિના દિશાકર તરીકે તેમજે પિટીર દલા પ્રકરે તરીકે પાં પછી તેમને ઉચે એ હો નાને લગન અને ગુજરાતમાં જાવ દલાના કહેલો તરીકે અનુદતી પુનિવર્તીતિમાં ખાસ જગ્યા મળી પછી કીચતી પુનિવર્તીતિમાં રોપુવા સમાજ દિશાકર તરીકે અને ૧૮૮૫ માં નિભાવા અને લેસલ દેશ ઉપર ને ૧૮૮૬માં નેન પી પુનિવર્તીતિમાં લેખની નાથી થઈ.

નેનપદ્મનો અભ્યાસ—૧૮૫૫ની વિરજનામાં અટકે (રેસલ્ટરિય) ૧૮૫૫માં કષે પ્રથમ વખ પછી નેનપદ્મને અભ્યાસ મેસેપ્સલ્ટે તેમજે ૧૮૬૦ તેમજે ૧૮૬૦માં સિદ્ધ કરી આપું ૩ નેનપદ્મ ૩ જે તે વખતે લખા- તિ ને ૧૮૬૦માં તરીકે વનવમાં આવે તે ને ૧૮૬૦માં ૧૮૬૦ ને, પાંડુ રસાય પદ્મ જે અને નેનપદ્મ ને મુલન લખા-૧૮૭૭ જે ૧૮૮૫ જે આ અને ૧૮૮૫ માં ૧૮૮૫ પાંડુ અને તેથી અને ૧૮૮૫ સિદ્ધિને કષે વિરજ

જનારી પરંતુ આખરે તેની અંદર જે અભિપ્રાયો દર્શાવેલા હતા તે સામાન્ય રીતે પ્રચલિત કરવામાં આવ્યા.

(૨) પ્રોફેસર જેકોબીએ પછી શ્રી હેમચંદ્ર કૃત પરિવિત્ર પર્વ નામનું પુસ્તક વિશ્વભ્રમણ દરમિયાન દરિયા અને નામની પુસ્તકાલયમાં સંશોધન કરી પ્રસિદ્ધ કરાવ્યું, અને, જન-ભારતનાં પવિત્ર પુસ્તકમાલામાં (Sacred Books of the East) આવેલ સૂત્ર, અને ઉત્તરાખ્યયન સૂત્ર, અંગ્રેજી ભાષાંતર કરી પ્રસિદ્ધ કરાવ્યાં. આ પુસ્તકોની નિદાતાપૂર્વે પ્રસ્તાવનામાં જૈનધર્મના ઇતિહાસ સંબંધી મહત્વનાં સામાન્ય પ્રશ્નો સંબંધે ચર્ચા થતી હતી છે. ત્યાર પછી સમગ્રાવંશ ને કંઈપણ તેજ માતામાં ભાષાંતરણે પ્રસિદ્ધ કર્યાં (= થી ૧૦) આ સિવાય હમણાં કેટલોક સમય થયાં સિદ્ધાંત ઉપરિવિત્ર પ્રપચ કયા નામનો મહાનૃસંધ ધર્મજિઓએ દરિયામાં સંશોધન કરી પ્રસિદ્ધ કરાવ્યો છે અને તેની નિદાતામય પ્રસ્તાવના પણ હમણાં પ્રસિદ્ધ થશે અને હરિભદ્ર સરિન સંસ્કૃતિય કદા તૈયાર થાય છે; જ્યારે તેના ઉપરથી પ્રગુભાષાએ રચેલ 'સમગ્રાવંશ સંલેપ' અને ૧૯૦૬ માં સંશોધન કરી બહાર પાડેલ છે. (૧) જમજ સૂત્ર વિરચિત પાંચ ચરિત્ર (પદ્યચરિત્ર) જૈનધર્મ પ્રચારક સભા, ભારતનર તરફથી જેકોબીદ્વારા સંલેખિત થત હમણાંજ બહાર પાડવામાં આવેલ છે. આ સિવાય જૈનધર્મ અને સાદિત્ય સંબંધી અનેક સેઓ દરિયાન એન્ટિકવરી, વિવેના જર્નલ અને જર્મનીના જર્નલોમાં અને થર્મની એન્સાઇક્લોપિડિયામાં બહાર પાડ્યા છે કે જેનો સંગ્રહ કર્યો હોય તો મોટું પુસ્તક થતી જાય.

અન્ય પૌર્ણાત્ય સાહિત્ય માટે કરેલ કાર્ય—જૈનસાહિત્ય ઉપરિવિત્ર કારક જે જેકોબી હંક ટાન્ક, તત્ત્વજ્ઞાન, કાયાનુક્રમ ઇતિહાસ, દિંદી પંચાંગ, મહાવીરન કાવ્યો (મહાભારત અને રામાયણ), કાવ્ય, અલકાર ટાન્ક વગેરે દિંદી ભાષાસાહિત્યની અંગે વિર્ણિત્ય યાચાઓનો અભ્યાસ કરેલ છે (૧૧ ડિસેમ્બર ૧૯૧૩ માં તેઓ અહીં અવધ હતા તે જોતોએ બોલ્યા ન હતા પરંતુ કવચનાની મુનિવર્સિટીએ 'અવધકાર ટાન્ક' પર બાબજી કૈળી, આપયા બોલાવ્યા હતા. તે સાથે સાથે કરી હેતું યોગ્ય થશે (આ ઉપરિવિત્ર અને ૧૯૦૬ માં જર્મન વિદ્યાર્થીઓ માટે પ્રાકૃત માથેપરેશિકા બહારેલ છે, દરિયા એન્ટિકવરી અને એનિપ્રાટીઆ દરિયામાં દિંદુ ખીનિ કરી જનુવીની કારી કાવ તેના કે.ડી. બોલ્યા છે; રામાયણ અને મહાભારતના પૃથક્કરણ ૧૯૫૩ અને ૧૯૦૩ માં અનકને કરી પ્રસિદ્ધ કરેલ છે. ખવ્વ.વે.ક અને કુવચના અવધકાર સાંભળ એ નામક અવધકાર પરના ઉત્કૃષ્ટ પ્રાંચ્યાં ભાષાંતર કર્યો છે—આમ વગેરે વગેરે અનેક સાહિત્યકારોનાં પરિચયજી કરેલ છે.

હવે ૧૯૫૩માં તેનને એક મે.પ કરી અને તે સાથે એકમાત્ર જ.વ.પ.વ.વ. વિરચી દે.પ કર્યાં સ્વતંત્ર હતી અને તે જે.સી. મ.થેજ એડી વખતે બહાર પાડવામાં આવી. આ એ હતી કે જેકોબીને કવ મુરે:દેવ વિદ્યાર્થી થશે છે તે કર્યાં પણ વળે ૧૯૧૨ પ્રકોન ક.વ.માં આવે છે આ માટે પ્રમત્નો અને કવિત્વે: પણ સ્વતંત્ર અને મહત્વ પૂર્વે જ.વ.માં કરેલ હતી આ કૌટ મર્ચા જ.વી લાંબી પણ મે.સ.સ પંચિ મ વરની ક.વ. પણ આટલું ને. આ કે સામાન્ય અનિપ્રેય હમણાં દે.કે સરુનિત્ત કૌવ મે ૧૯૦૩ પ્રમત્તન ક.વ. દરિયાંરેલ વગેરે કરેલો હતો.

આ મહાદેવે લેખધર્મ અને સહિત્ય પર અનેક વસ્તુ ઉપાસાર કરેલ છે. ઉદાત્ત લોકો તેમણે જુલો કરી દીધો તે તેમણે જ્યારે તેઓ અર્ધિં જાગ્યા ત્યારે નિખાવણ ભાવે બેઠેલાં પેનાને પેગ્ગ લાગી દેટલા પુત્રી સ્વીકારી હતી; પરંતુ કેટલાક અભિપ્રાય મારે એટલે બધી એ સમજૂતીઓ હતી કદાચ હતી કે તે કેટલેક દરજ્જે અનિષ્ટગરા પેગ્ગ હતી મુનકર્મો તેમણે પર મુક્યો કે બીજે દિવસે જેન મેન્કુએટ્સ એલેસીએટને લાવ્યો. ખરમાં મુનિ મહારાજની વડાવિજયગુના વડાવલુ નીચે અગ્રેષ્ઠમાં મનાવતે આપવામાં આવ્યું હતું (આ વચનારા એક અંગમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ છે)—જર પણ તેમણે લેખધર્મનું કું રાજા એ પર રાજોદયમાં, અને લેખધર્મ એને લેખોએ આપ પ્રાપ્તમાં પાડેલી પણ એ પર સ્વરેલ સિધાતાં પદોમાં મુનકર્મો, જે જાણે આપેલ હતું તે આ વચના આમાં વપાઈ ગયાં છે.

લેખધર્મમાં ભરપેલ સહિત્ય પરિચય અને જનારસમાં ભાગેલ ભારત મહામંડળના પેનાય પ્રથમે કરેલ આખ્યાન લેખદાસન અને લેખદેવતા એક અંગમાં આવી થયેલ છે (આ બધા ભારણેના સમયે કરવાની ખાસ જગત છે. લેખ એલેસીએટન એક દિવસ તે કારે ઉપાડી લેશે એમ અમતી ખાતી છે).

આ મહાદેવે લેખોએ અને જૂની જૂની લેખધર્મમાં જે કંઈ થાન આપેલ છે તેથી પેનાનેજ માન આપ્યું છે. આ વિદ્યાન કે જેણે લેખધર્મને અખંડ અખ્યાસ કરવામાં જાનને. સારો ભાગ માન્યો છે, જેઓ લેખની લેખધર્મોયર લેખધર્મીના પ્રમુખ છે, જેણે અનેક વિદ્યોને પેનાના કિષ્ણ જનાતી લેખધર્મમાં રજ લેવા કર્યા છે, જેણે લેખધર્મ લેખધર્મી પેના, કલિપન અને ભારમાયેલા ખ્યાલો પ્રમાણ ને પ્રગલ્હ લઈલેના ભે-રો દર કર્યા છે. અને જેણે આ સર્વ કાર્યોથી લેખ સમાજ ઉપર અનેક વસ્તુ ઉપાસાર કર્યો છે તેમને પૂણે જાણેઆપ, દીરે આપુજ, સપનિ અને સતિ રહો એમ પ્રાર્થાએ કર્યો, અને હજીએ જોએ કે કોમલો અને સારી લેખ સંસ્થાઓના વિદ્વાન દલાસ અને તેથી સારાતી નીચે જીલ વિદ્યાને દલાસ પેનાના પરમેષ્ઠાતી મહાન લેખ સહિ-ત્યો ઉદાર થાયો ! ! અહીં.

૩ હર્ષદીં વોદન.

આ એક અગ્રેષ્ઠ વૃદ્ધ છે, અને લેખધર્મથી રીક્ષિત છે. તેમનામાં લેખધર્મના કા સેનાર જાણેલા થીમદ વીરચંદ કીનીય તરણી પોષ છે. વીરચંદ કાર છે. વોદન તેમના દલાસીક્ષિત દિષ્ટ છે. મોસદારનો સર્વથા ત્યાગ, લેખ મોટું મર્યાદી સ્વ રીતે મહા. જેન તત્વગતમાં સંપૂર્ણ અને ચિત્તરજ્ઞ મહા સ્વાધ્યાય મનાય,—આ સર્વ કાર્યોનું અપરં મિષ્ટ એક અગ્રેષ્ઠ વૃદ્ધમાં ભેજું એ ખરે ! જાનદેવાય જનાર છે. મોટા ગાંધીએ ઉગરમાં લેખ કિષ્ણથી મારે કિષ્ણ પર કાર્યો દેવો ત્યારે મુ. વોદન એ વિદ્યાર્થી હતો અને ત્યારથી તેમણે ગાંધીના જાણેની મોષ લઈ રાખી હતી. ગાંધી દેવમાં જાગ્યા ત્યારે આ વર્ષે ગાયે થયે, પરંતુ એટલી મોષ વોદને લઈ રાખી હતી તે જેટલું મનજી તેમણે કું હતું તેના સરેશ્વરી એવ મુ. વોદને લેખધર્મમાં મોટાંક રાખામારે દર અવરજન રૂપ હતો.

ગાંધીના સ્વર્ગરાસ પછી જ્યારે કોન્ફરન્સ થઈ ત્યારે તેના આરંભના વર્ષોમાં તરફથી જૈન અને જૈનધર્મ સંબંધે અનેક પ્રશ્નો આવ્યા હતા. ત્યારપછી કેટલાક સ્વ. ગોવિંદજી મૂલજી મહેવાણી, રા. ભાગન, રા. ભુવનંદિરલાલ જૈની, રા. હીરાલાલ શ્રી. જાસ પરિચય થયો હતો. આથી જૈન સંસ્કાર તામ્ર, દક, અને બ્રહ્મવંતરથા 'જૈન' એ નામનો ટુકો લેખ બહાર પાડ્યો (કે જે તેના ગુજરાતી ભાષાંતર સાથે મેં હીરંજી તરફથી છપાવેલ છે), અને ત્યારપછી 'જૈનિઝમ' એ નામનું અંગ્રેજીમાં પુસ્તક લખ્યું કે જે જૈન ને પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો પાસે વ્યાપી પ્રમાણભૂત તરીકે મત લઈ પ્રકાશ કરેલ છે. આ ગ્રંથથી તેમણે પોતાના વિચારક મનેત્વજની ઉત્તમ સાક્ષી બાંધી છે. પણ પોતા એમ કહે છે કે ' જે મને મારા ગુરુએ આપ્યું છે તે હું રજુ કરું છું. '— ધન્ય છે આ સિંધ્વરભને !

લંડનમાં ' જૈન સિટરેચર સોસાયટી ' નામની ઉપયોગી સંસ્થા તેમણે સ્થાપી છે અને તેના ઓન. સેક્રેટરી તરીકે પોતા ઉત્સાહથી કાર્ય કરે છે. આ સંસ્થાના ઉચ્ચ ઉદ્દેશ અને કાર્ય આ પત્રમાં આવી ગયા છે અંગ્રેજ વિદ્વાનો દ્વારા સંશોધિત અને વિવેચનાત્મક જૈન ગ્રંથો અંગ્રેજી ભાષામાં રચાવી પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઉત્તમ કાર્ય હાથ ધર્યું છે તેમાં આપણા શ્રીમંતો મદદ કરી પોતાના ધનનો ઉત્તમ ઉપયોગ કરશે એમ અમે હૃદયથી છીએ. વિશેષ તેમણે ' જૈન જીવન ' કૃતિમાં મૂકી સકાય તે માટે ' મદાતીર પ્રેરણા ' નામની સંસ્થા સ્થાપી છે અને તેના સેક્રેટરી તરીકે મી. મોર્ડનને નીમ્યા છે.

આ ગૃહસ્થ એક સામાન્ય રિધતિના છે, પણ ઉચ્ચ જીવન ગાળનારા છે. 'Simple living and high thinking' એ આદર્શમય સૂત્રના મહત્ત્વ કરનાર આ નરભને ધન્યવાદ છે.

અમે તેના પત્ર વ્યવહાર, તેના પ્રશ્નો (કે જેમાંના કેટલાક આ પત્રમાં વારંવાર ઉત્તર સાથે આવેલ છે અને આવશે), તેમના સેજો વગેરે સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી જોતાં રજૂ જણાય છે કે તે ભવ્ય જૈન છે—પ્રેમમય અને દયાશીલ નર છે—અને વીરચંદ્રના સરસભેદી વીરશિષ્ય છે. તેમનું જીવન વિશેષ ઉપયોગી જૈન સમાજને નિવડે એ અંતિમમાં અમીતી પ્રાર્થના છે.

(રા. ભાગન કે જૈની સાથે મી. વોરને અખંડ પત્ર વ્યવહાર રહે છે અને જે તેમના ખાસ પરિચયમાં આવેલ છે તેઓ અમારી અનેક વખત વિનંતિ છતાં કંઈક પૂરું પાડી સક્યા નથી તેથી ઉપર જે કંઈ ઊંચ જિન જિન લખાયું છે તે માટે વાચક વડે રજાગર કરશે. તત્ત્રી.]

૪-૫-૬ એ. ગોડન, મીસીસ ગોડન અને એલ. સેઇન્ટીયર.

મી. એ. ગોડન મી. વોરન (ઉપરાજ) ના સદુપદેશ અને સમાજમયી જૈન ધર્મનુયાયી થયા છે અને તેમણે જે મેં જોયું જૈન ધર્મના ઉપદેશ પ્રમાણે વર્તી શકે તે

એક મંડળ 'મહાવીર સપ્તરૂઢ' એ નામથી સ્થાપવામાં આવ્યું છે તેનું સેક્રેટરીશ્વર મહેતા સીધાનું છે. તેમાં તેમના પત્ની અને મી. સેક્રેટરીશ્વર પણ મેળવે તરીકે છે. આવા પ્રોપાગન્ડા જેનો તરીકે જાગૃત્તવામાં આવે તે કંઈ ખોટું કહેવાય ! [વિશેષ કહે બહુનું નથી]

૭ કુંડા. ઝંદિનો

આ એક દેવ વિદ્વાન છે અને તેઓ જેનું ધર્મનો અભ્યાસ તે પોતાનો વિચાર જોય તેમ કરતા દોષ એમ લાગે છે. અત્યાર સુધી જેનું ધર્મ અને ઇતિહાસ સંબંધે જે જે સિદ્ધાંતો, પુસ્તકો અને લેખો પ્રગટ થયા છે તેની વિવેચનશક્તિ સમગ્ર દેશ હરી છે અને તેમાં જે ખોટા અને એક નાના પૂરવળી રૂપે દાખલો દેવ ભાવામાં 'Jaina Bibliography' એ નામથી, ત્યાંની પૈતૃત્ય સાહિત્ય સંબંધે રસ લેતી સ્ત્રી તરફથી પ્રસિદ્ધ કરાવ્યાં છે. આમાં જે વિદ્વાતા પૂર્ણ પ્રત્યક્ષતાએ પ્રકાશીત છે તેનું કિંદ્રિત ભાવનર આ પત્રના જન અંકમાં આવેલ છે.

આ સિવાય જેનું સ્વરૂપ ક્ષત વિચાર ઉપર એક સાઈ અને મનની ચોપાનીનું મહાત્મામાં તેમજે બહાર પડેલ છે.

[આ સિવાય વિદેશ તેમના સંબંધે જાણવાની હિંમત હતાં મગી લાગ્યું નથી. તમ્હી.]

દો-ફર-સ મિશન ૨ ઉપદેશકોનો પ્રવાસ.

(૧૨૩ મામના કાગળો ઉપરથી કુંડે સારા જાણ કરવામાં આવે છે.)
ઉપદેશક મી. પુલ્લડાસ પ્રેમચંદ.

સચેમોદ-દાનિકારક રીવાજ દર કરાવવા ભાવજો આપતાં થયું સારી અસર છે. કુંડ રીવાજો નાશ કરવા કળાજી રાખવા કમૂચ કમું.

ગોદરામ-સંધ, કન્યાવિધવા, મરણ પછવાડે અમલુવાર તથા રાગા કૂટવા વિગેરે પણ ઉપર ભાવજો આપતાં લાંબે સારી અસર થઈ છે.

ચાલુસોલ-વધુ સમાજો હરી દિવસગત, જાંઘડી ન પહેરવા વિશે, કન્યાવિધવા, વિવાહ, કપડવા, વગેરે ઉપર ભાવજો આપતાં કૌટુંબીક ભાવજોએ જાંઘડીઓ નહીં રવા તેમજ લગ્નમાં ખોટાં ઝીત ન ચાલા સમાજી સમક્ષ સોચન લીધા હતા. કન્યા-વધુને અપમ રીવાજ આ તરફ નથી તેમ જાણ્યું પણ કળાજી વિશે સારી અસર થઈ. યોગ્ય વખતથી કુંડિયા જાણ છે તેણે પણ આ વખતના ભાવજો સારી અસર થઈ છે અને રાગા કૂટવામાં રીવાજો દર કરવા જરાગર લગ્નથી પણ છે.

દશાક-વધુ ચાર દિવસ સુધી જેનું મહિરન્ય વેતણ ઉપર સંધ, દિવસગત, કન્યા-વિધવા, કળાજી, ગંગાદી વગેરે વગેરે વિષયો ઉપર ભાવજો આપવામાં આવ્યા તે વખતે દરેક જોર તાજખાનનજી, કોર સડેજ ખાનજી તથા કોર દામ ખાનજી વગેરે આ-વધુ હતા. આજુની અસરથી દશાજી ઝીત ન ચાલા નથી કમું. સિવાયના ખરાબ રીવાજો દર કરવા કળાજી રાખવા કમૂચ.

સરકાર સંસ્થાના શ્રી સંઘ તરફથી વહીવટ કરતા શ્રી ત્રિભોવન હેમચંદ તથા શ્રી
મુનિશંકર મુનિશંકરના દસ્તાવેજો સંવત ૧૯૬૫ થી સને ૧૯૬૮ ના અઠવા સુ. ૧૧ સુધી
દિવાન બંધોએ તપાસ્યો. તે બંધોનાં સરકાર સંસ્થાનાં નામું રીનચર રાખી વહીવટ
રી રીને ચલાવવામાં આવ્યો છે.

સરકાર સામના શ્રી સંઘે મળકુર સંસ્થાના દરેક જાનના પૂર્ણ ખર્ચ માટે ચોખ્ખાં
નામું બંધોએ તે માટે લાખું રીઠ લાગે નાખી તેમાંથી ને ખર્ચ કરે છે તેમજ રૂનિ
૪૫ છે. ઉપર જે ઉપર જાણવેલા બંધોજાનથી તેઓને કોઈ પણ જાનનો દેવદાવનો
મેંજ લાગવો સંભવ રહેતો નથી. આથી રીને દરેક સામના શ્રી સંઘે બંધોજાન કરે તે
બંધોએ દેવદાવન લેવામાં પડના ખર્ચ સુધી થાય.

સરકાર સંસ્થા માટે મળકુર સામના મદાજને સામનામાંથી નીકાસ થતો થી ઉપર
કરો નાખ્યો છે તેના તથા મદાજા વિષેના દિવાનો પણ વર્ષથી કરવામાં આવ્યા
નહતા પરંતુ આ જાના તરફથી તે ઉપર જાના શ્રી સંઘનું ખાન બેંચમાં સંધે પોતાની
ફેલ ફેલી નાલ જાન નાલ જાનથી બહુ રિજીસ્ટર થઈ તરન સંધ મળેના દરેક મુદ
રોએ કરતપણે દિવાનો નક્કી કરી આવ્યા તે માટે તેઓને પૂરેપૂરો પન્નવત પડે છે

(ક) અમદાવાદ જિલ્લાના વીરમગામ મદાજના બાંકીઆસણ સામના

મળકુર તથા મુનિશંકરના વહીવટને લેખે રીપોર્ટ: -
સરકાર સંસ્થાના શ્રી સંઘ તરફથી વહીવટ કરતા શ્રી ત્રિભોવન હેમચંદ તથા શ્રી
મુનિશંકર મુનિશંકરના દસ્તાવેજો સંવત ૧૯૬૫ થી સં. ૧૯૬૮ ના અઠવા સુધી ૫ સુધીના
દિવાન બંધોએ તપાસ્યો તે બંધોનાં નામું રીનચર રાખી વહીવટ કરી રીને ચલાવ-
વામાં આવ્યો છે.

સરકાર સંસ્થામાં મળકુર સામના મદાજને સામનામાં જાવના થવાનું ઉપર
તેઓ બંધો દરેક પ્રમણે તરે નાખ્યો છે તે પૂર્ણ રૂનિ ૪૫ છે. ઉપર જાણવેલા
જાનના દિવાનો પણ વર્ષથી કરેલા નહિ દેવાથી તેઓ બેંચમાં દેવદાવન લેવામાં
જાણે સંભવ દેવાથી તે ઉપર જા જાના તરફથી જાના મદાજનનું ખાન બેંચમાં
તે નાલ પોતાનું જાણવેલા જાણી રિજીસ્ટર થઈ તરન દરેક મુદરથી પોત પોતાના
દિવાનો નક્કી કરી આવ્યા તે માટે તેઓને પૂરેપૂરો પન્નવત પડે છે

બાંકીઆસણની નેરે કરવામાં દિવાન પ્રથમ તરનેલા પણ ફેલી નાખતો
પડે તે મેંજવાનો દેવાથી આ રીપોર્ટ બહાર પડવામાં રીઠ થઈ છે.

(દ) મુનિશંકરમાં અવેશ મદાજ મેદમાજના સામના મળકુર માટે આ-
વેશ અજાનનાથ મદાજજાના દેવસના વહીવટને લેખે રીપોર્ટ: -

સરકાર સંસ્થાના શ્રી સંઘ તરફથી વહીવટ કરતા શ્રી ત્રિભોવન હેમચંદ તથા શ્રી
મુનિશંકર મુનિશંકરના દસ્તાવેજો સંવત ૧૯૬૫ થી સં. ૧૯૬૮ ના અઠવા સુ. ૧૧ સુધી
તપાસ્યો તે બંધોનાં નામું રીનચર રાખી વહીવટ કરી રીને ચલાવવામાં આવ્યો છે. પૂર્ણ
રોએ ખર્ચેનાં બંધોને જાણવેલા બંધોજાન કરવામાં આવ્યો છે તે કરે તેઓને પૂરે
પૂરે પન્નવત પડે છે.

(ખ) મદાજમાં રીઠ મુનિશંકરમાં અવેશ રીઠ મુનિશંકરના સામનામાં પ્રથમ

આવેલા શ્રી સિદ્ધચક્ર મહારાજના દેરાસરના વહીવટ કમતો રીપોર્ટ:—

સદરહુ સંસ્થાના શ્રીસંઘ તરફથી વહીવટ કરતા શેઠ સુરચંદ બેમચંદ તથા શેઠ દીપચંદ મોનચંદ તથા શ્રી મોહનલાલ રવચંદ હસ્તકનો સં. ૧૯૨૧ થી સં. ૧૯૩૦ આવણુ સં. ૧૧ સુધીનો હિસાબ અમોઝે તપાસ્યો, તે જોતાં નામું સદરહુ ગામ મધ્યે જુદા જુદા ગૃહસ્થોના ચોપડામાં રાખેલ છે, સદરહુ જૈન મંદિર નવું બાંધવામાં આવેલ છે. અને તેનું કામ સમગ્ર વીસ વરસથી ચાલે છે હવે તે સમગ્ર પૂર્ણ થઈ જવા આશું છે. સદરહુ ગામ નજીક દેવીઆસણમાં પ્રથમ જૈન મંદિર હતું પરંતુ તે પડી જતાં નવું બાંધવા પ્રયત્ન કરેલ પણ તે નહીં જની સકવાથી લગવાનને શ્રી મેહસાણે પેપરબાંધે છે અને તેના સગતા વહીવટમાં રૂ. ૬૦૦થી ૧) હજારનું લેણું હતું. તે બાબત અમોઝે જાણવામાં આવ્યાથી ત્યાં જઈ જોઈ ગૃહસ્થો પાસે લેણું હતું તેના હિસાબ તેઓના ચોપડાથી કરી એક નવી ચોપડી બાંધી તેમાં જાણીઓ લેણુદાર ગૃહસ્થો પાસેથી કડાવી લીધી; પરંતુ તે ગામમાં જૈન મંદિર ન હોવાથી અને ત્યાંના દેણુદારની મરજી સદરહુ સંસ્થામાં મદદ કરવાની હોવાથી ચોપડી આ સંસ્થાના વહીવટ કરતા ગૃહસ્થને સોંપી તેનાં નામું વસુલ લેવાની સત્તા આપી છે.

નોટ:—સદરહુ પાંચે સંસ્થાને વહીવટ તપાસી તેમાં જે જે ખાખીઓ દેખાણી તેને સમગ્ર સુચના પત્ર દરેકના વહીવટકર્તાને આપવામાં આશું છે.

रहा हो, तो शीघ्र ही इसके प्रत्येक भाग को संग्रह कर अवलोकन करें। इन प्रत्येक भाग का केवल २५) रुपये रखवा गया है जो कि-पुस्तक के बड़े होने की कम है। मिलनेका पता-

अभिधानराजेन्द्र-कार्यालय.

मुद्र-रत्नाप (माऊसा)

The Sacred Books of the Jains.

The Pioneer in its leading note, (February 1, 1914) writes -

" The All India Jaina Association are undertaking the publication of all these volumes of the sacred Books of the Jains, which have not been published before. All the important works of the Jains, both of the Svetambara and the Digambara Sects, are to be included in the series, and each volume will contain the original text, with an English translation, introduction and critical and explanatory notes on different passages. Number of well-known scholars are to assist in the task and the work when completed should serve various useful purposes and be of great interest to the students of religion and history.

For particulars apply to,

Kumar Devendra Prasad.

Shanti Kanj-AHLEHABAO

कास्मीरनो पवित्र केसरज.

दूरनि कोश से. या केसर भीषदागता मादिर कास्मीरनी
मिश्रणमा कोश से कोश दिदुप्रातना नमिद यथावागियो, तेन मंदिरों को
कास्मीरनी नमदि मादिर कोशदागता कोश से । प्रथम भीषाना एक कोशमा
१-१-१०, मादिर कोशदागता यथावागियोन विदित दिदुप्रातना कास्मीरनी कोश से
१-१-१०, मादिर कोशदागता यथावागियोन विदित दिदुप्रातना कास्मीरनी कोश से

इत्यादि, जो शीघ्र ही इसके प्रत्येक भाग को संग्रहीत अवलोकन करें। का प्रत्येक भाग का केवल २५) रुपये खर्चा गया है जो कि-पुस्तक के कदम बढ़ाने ही कम है। विप्रेका पता-

अभिधानसजेन्द्र-कार्यालय.

मुद्र-रत्नाम (माध्या)

The Sacred Books of the Jains.

The Pioneer in its leading note, (February 1, 1911) writes --

" The All India Jaina Association " are undertaking the publication of all these volumes of the sacred Books of the Jains, which have not been published before. All the important works of the Jains, both of the Svetambara and the Digambara Sects, are to be included in the series, and each volume will contain the original text, with an English translation, introduction and critical and explanatory notes on different passages. Number of well-known scholars are to assist in the task and the work when completed should serve various useful purposes and be of great interest to the students of religion and history.

For particulars apply to,

Kumar Devendra Prasad,

Shanti Kunj-AHLIABAD.

कास्मीरनो पवित्र केसरज.

इसके दोनो छे. का केसर श्रीवशागता मादिक कास्मीरनो
केसरजो छे अने हिंदुस्तानका प्रसिद्ध व्यापारियों, जिन बहिनो
इसकेसे बहिनो कास्मीर जोहरजो अने छे। एकर भेरीना एक
०-१-००, कास्मीर केसरजो व्यापारियोंने विविध विद्यालय कास्मीर अने
हिंदुस्तानके बहिनो केसरजो कास्मीर अने कास्मीर जोहरजो अने (कास्मीर)

શ્રી માસિકનો વધારો.

તૈયાર છે !

તૈયાર છે !

તૈયાર છે !

કોન્ફરન્સ ઓફીસની ચારરર્ષની અધાગ મહેનતનું અપૂર્વ ફળ.

શ્રી જૈન ગ્રંથાવલિ.

જુદા જુદા મંત્રકરધર જૈન આચાર્યોએ જિન સિત વિરયો ઉપર રચેલા અપૂર્વ મંથેની સંપૂર્ણ પાઠી આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવી છે. જૈન આગમ, ન્યાય, દ્વિતો-કેરી, વ્યાપકોલક, કાયા સારિત્ય તથા વિજ્ઞાન સંજ્ઞાથી મંથેનું ચિત્ર. મંથેનાંઓનાં નામ, રચેલ સંખ્યા, રચાનો સંવત, હાથ કયા મંડારમાંથી કેવી સ્થિતિમાં મળી શકે તેમ છે વિષે સપ્તગ દર્શકત જનાવનારૂં આ અમૂલ્ય પુસ્તક છે. વિદેશ પુરનોડમાં રચેલે સમની ઉત્પોમી માદિતી આપવામાં આવેલી છે. મંથે અને પૃષ્ઠ, મંથેક્તા અને પૃષ્ઠ, રચાનો સંવત અને મંથે, એવી રીતે ત્રણ પ્રકારની સંભાગપૂર્વક જનાવવામાં આ-વેલી અનુક્રમણિકાઓ આ પુસ્તકની હેતરે આપેલી છે. આ પુસ્તક દરેક પુસ્તકભંડર, લાયબ્રેરી તથા સામાન્ય મંડળમાં અવરજ રાખવા સાચક તેમજ દરેક જૈનને ઉપયોગી છે.

શ્રીમત માત્ર રૂ. ૩-૦-૦

પાણપુત્રી, મુંબઈ નં. ૩

આસિરદંટ મેટેરી.

શ્રી જૈન મેતાંગર કોન્ફરન્સ.

શ્રી જૈન મેતાંગર-મંદિરાવલિ. પ્રથમ ભાગ.

આ પુસ્તકમાં મુજવાન, કાલિવાલા, કન્હ અને મારવાડ દેશના દેરાસરોની (ધર-કેતર મુદાન) દર્શાવત આપવામાં આવેલા છે. કોન્ફરન્સ ઓફીસ તરફથી મદાન ખર્ચ કરી છૂટ કરવામાં આવેલ દીરેક્ટરીના અમૂલ્ય તેમજ પ્રથમ ફળ રૂપે આ પુસ્તક જૈન સમાજના દિનને માટે જહાર પાડવામાં આવેલ છે. દ્વિકુસ્તાનમાં આવેલા આપણાં પરિજ દેરેની લાગ કરવા જનાર જૈન ભાઈઓને આ પુસ્તક એક મુંઝર ભાખીલા તરીકે થઈ પાડવ સંભવ છે. આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી ક્ષેત્રો પાઠી દેરાસરવળા ગામનું નામ, નજીકનું દેરાસર વાને મોટા ગામનું નામ તથા તેનું અંતર, દેરાસરનું દેશનું, બંધેણી, વ-ખંડ, બંધાવનારનું નામ, મૂળ નામનું નામ, બંધાવણી સ.સ, પ્રતિમાદની સંખ્યા, દેરાસરની સંખ્યા તથા મકાનની સ્થિતિ વિષે તથામ દર્શકત સરિત્તર રાખવા કરવામાં આવી છે. આ પુસ્તક રેલવે સ્ટેશન રૂ. ૨૬૦ પાનનું મુંઝર પુદ.થી બંધાયેલું છે. જહારગામથી મંથેનનારને વી. પી. થી. મોકલવામાં આવશે.

શ્રીમત માત્ર રૂ. ૧-૮-૦

પાણપુત્રી, મુંબઈ નં. ૩

આસિરદંટ મેટેરી.

શ્રી જૈન મેતાંગર કોન્ફરન્સ.

इच्छा हो, तो शीघ्र ही इसके प्रत्येक भाग को मंगाकर अवलोकन करें। प्रत्येक भाग का केवल २५) रुपया रखवा गया है जो कि-पुस्तक के बंद में बहुत ही कम है। मिलनेका पता—

अभिधानराजेन्द्र-कार्यालय.

मु०-रतनाम (माधवा)

The Sacred Books of the Jains.

The Pioneer in its leading note, (February 1, 1914) writes .—

“ The All India Jaina Association are undertaking the publication of all these volumes of the sacred Books of the Jains, which have not been published before. All the unpublished works of the Jainas, both of the Svetambara and the Digambara Sects, are to be included in the series, and each volume will contain the original text, with an English translation, introduction and critical and explanatory notes on different passages. Number of well-known scholars are to assist in the task and the work when completed should serve various useful purposes and be of great interest to the students of religion and history.

For particulars apply to,

Kumar Devendra Prasad.

Shanti Kunj-AHLHABAD.

कास्मीरनो पवित्र केसरजः

पुत्राने योग्य छे. आ केसर श्रीमहाराजा साहिब कास्मीरनी सेटवासा आवे छे अने हिंदुस्तानना प्रसिद्ध व्यापारियों, जैन मंदिरों अने स्थानोंमा प्रसारी माफ्टन मोहल्लवासा आवे छे । प्रथम भेषीना एक तोलना ०-१२-०, माफ्टन मंगावनार व्यापारियोंने विशेष क्लियायत करवासा आवे छे. कृपे अने नमूनो मंगावी ग्रात्री करो. कास्मीर स्टोर्स श्रीनगर (कास्मीर) नं.

લેખકોને નમ્ર વિનંતિ.

પૂન્ય મુનિરાજઓ, જૈન ગ્રેન્થુએટો તથા વિદ્વાન જૈન લેખકોને સવિનય વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે જૈન વસ્તીવાળા સમગ્ર તથામ શહેરોમાં મદાન કેન્દ્ર-સનેા વિગ્રહ વાગેટો ફરકાવતા તથા કેન્દ્ર-સના સર્વમાન્ય વાજાંત્ર ગણાતા આ માસિક પત્રમાં કેન્દ્ર-સે દાઘ ધરેલા વિષયો સંબંધી તથા સમસ્ત જૈન ધોમની સામાજિક, નેતિક અને ધાર્મિક ઉત્તરિ સાથે પ્રત્યેક બક્તિની આત્મિક ઉત્તરિ થાય તેવા સરગ જાવામાં લખાયેલા લેખોને પ્રથમ પદ આપવામાં આવે છે અને જૈન જગત્તવ મુચ્ચનર ઐતિહાસિક લેખોને પણ ખાસ સ્થાન અપાય છે અને આવા રાખીએ છેએ કે પદવીધારી જૈન ગ્રેન્થુએટોની આફક અન્ય વિદ્વાન જૈન લેખકો તથા પૂન્ય મુનિ મહારાજઓ, વધારે નદોને માત્ર વર્ષમાં એકાદ વખત આ! દસ ૫૯ નેટો લેખ આ પત્રમાં લખી મોકલી રૂપરખો બંધુએને પોતાની વિદ્વત્તનો સામ આપવાનું મન ઉપર લેશે.

૧ આ પત્ર મારેનું લખાણ કામગીરી એકજ જાણુએ, સારા અમરથી અને ઘણી વડે લખવા તરફી લેવી. કામગીરી બન્ને જાણુએ, અરવા પેન્સીયથી લખેલું લખાણ દાખોમાં મેડવતાં જનુ અગ્રયણ પડે છે તેમજ જૂલો ચવાનો પણ વિશેષ સંભવ છે મારે આ સચના તરફ લક્ષ આપવા ખામ વિનંતિ છે.

૨ લખાણ મોડામાં મોકુ' દરેક મદિવાની તા. ૧૫ થી પડેલા અમેને મળું જોઈએ.

૩ લેખકનો લેખ લેખ જાણી નો દાખલ કરી ને અંકમાં પ્રસિદ્ધ થશે તે અંક અને નિયમિત લેખકને નિયમિતપણે સર્વ અંક મક્ત મોકલવામાં આવશે.

૪ પછંદ નદિ પડેલા લેખો પાછા મોકલવાનું બનતુ નથી, જેને જોઈએ તેજે દપાલ ખર્ચ મોકલી મંગાવી લેવા.

૫ અગ્રાદ પ્રત્યીન જૈન ગુજરાતી સાહિત્ય, ધાર્મિક અભ્યાસ વધે તેવા મંવાદ, દિક્ષણ સારી રીતે આપી શકાય તેવા અભ્યાસપાટો, પદાવલિઓ, સિત્તાપેખો, પ્રશ્નોની પ્રશ્ન-મિત્તે, પ્રાચીન જૈન પ્રમાણોનાં અરિવો વગેરેને ખાસ પ્રથમ સ્થાન આપવામાં આવશે.

૬ રાજ્યદીવ-ધાર્મિક વિવાદવાળું, નિંદામક વગેરે આડે માથે ફોરનર અને કોઈ ઉપજવનાર લખાણને સ્થાન બીલકુલ આપવામાં નદિ આવે.

૭ લેખક પોતાનું પુર્વ નામ તથા ડેકાલું લખવા કૃપા કરવી. તે પ્રયત્ન કરવા મન્જા હેતુ તે તે અગર તેમ ન હેતુ તે કોઈ સંસાર-અપદુમ મોકલવું. નવામાં લેખ લેવા કે પાછા મોકલવા જમાતા નથી.

મોહનલાલ દલોચંદ દેરાણ બી. જી. એન. એલ. બી.

મોનેસ રફીદ, મુંબઈ.

તંત્રી જૈન સ્વેનાંતર કેન્દ્ર-સ દેરાણ

જૈન બંધુઓ ! વાંચો અને અમૂલ્ય લાભ લ્યો.

શ્રી જૈન શ્વેતાંબર ડીરેક્ટરી.

બ્રાહ્મ બંધુઓ ! આપ સારી રીતે જાણતા હોશ કે વડોદરા અને પાટણ
વાખને જૈન શ્વેતાંબર કોમની આધુનિક સિધ્ધિ જાણવા માટે સર્વે જૈન બંધુઓને
યવાથી ડીરેક્ટરી કરવાનું કામ કોન્ફરન્સ એડીસે હાથ ધરેલું હતું. આ મંદામત
પ્રથમ ૬૫ રૂપે અમદાવાદ કોન્ફરન્સ પહેલાં શ્રી જૈન શ્વેતાંબર મહિરાવણિ, જામ
બદાર પાડવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર પછી કોન્ફરન્સ એડીસે તરફથી આ કુરોર
દ્વિતીય ૬૫ રૂપે શ્રી જૈન શ્વેતાંબર ડીરેક્ટરીના-આમ ૧ થો (ઉત્તર ગુજરાત) અને
૨ જો (દક્ષિણ ગુજરાત) એવી રીતે બે જામ જૈન પ્રજા સમક્ષ પ્રમિદિમાં મુક
આવેલ છે. આ જામને જામમાં સમસ્ત ગુજરાત દેસની પ્રાચીન તેમજ અર્ચાવીન
લાયક હકીકતો દાખલ કરવામાં આવી છે; જૈનોની વસ્તી સંખ્યા દેખાડનારી
નિશાનીઓ ઉપરાંત તીર્થ સ્થળ, દેરાસર, તથા દેશ્વેની સરળ માદિની આપવામાં
વાળો મુંદર નક્કો પણ આપેલો છે. કુંડામાં જૈનોની વસ્તી વાળા છાસા અને ત
વાર ગામ, રાજ્ય, નજીકનું રહેણ અને તેનું અંતર, નજીકની પોસ્ટ તથા તાર કે
દેરાસર, તીર્થસ્થળ, ધર્મશાળા, ઉપાશ્રય, પુસ્તક ભંડાર, સાહ્યેરી, પાઠશાળા, પંચાય
અને સજા મંડળ વિગેરેને ઢગની સઘળી ઉપયોગી જાણતોથી આ ડીરેક્ટરી ભગુદ
આ સિવાય ગામવાર જાતિ અને મત્થની, કુંવારા, પરણેલા, વિધુર અને વિધવાની
જાણેલ તથા અજાણની સંખ્યા આ ડીરેક્ટરીમાં સમજપૂર્વક આપવામાં આવેલ હો
રેક જૈન બંધુને આપગી આધુનિક સિધ્ધિ નજરે તરી આવે છે. વિશેષમાં છાત્ર
જનરલ રીપોર્ટ પણ આપેલ છે. આ ડીરેક્ટરી જૈન સમાજ માટે બહુ ઉપયોગી થ
સતાર પણ કમ્પાઇ રાખવામાં આવી નથી. ડીરેક્ટરી તૈયાર કરવા પાછળ ૧. ૧
જોડી રકમ ખર્ચવામાં આવી છે; તે છતાં જુજ કિંમત રાખવાનું કારણ કમલાની
નહો' પરંતુ શ્રી.મંત તેમજ ગરીબ જૈન બંધુને આ પુસ્તકનો સરખો લાભ આપવું
માટે અર્ચ જૈનબંધુઓ આ મોટો લાભ અવરજ સેશેજ, એવી અમોને સંપૂર્ણ ખાતરી છે

કિંમત માત્ર પદેલા જામના રૂ. ૦-૧૨-૦

બીજા જામના ૩. ૧-૪-૦

જામને જામ સાથેના ૩. ૧-૧૨-૦

નકલની છટ્ટી નકલ અડી આનાની પોસ્ટ ડીલીટ મોકલનારને મોકલવામાં આવશે.
પાટણ, મુંબઈ નં. ૩.

}

આમિટ્ટેડ સેક્રેટરી.
શ્રી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સ

લેખકોને નમ્ર વિનંતિ.

પૂજ્ય મુનિરામભાઈ, જૈન મેન્ચુએટો તથા વિદ્વાન જૈન લેખકોને સવિનય વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે જૈન વસ્તીવાળા સમગ્ર તમામ શહેરોમાં મહાન કોન્ટ્રેન્સનો વિચાર પાડો. ફરકાવતા તથા કોન્ટ્રેન્સના સર્વમાન્ય વાણંજ મહાતા આ માર્મિક પદમાં કોન્ટ્રેન્સે દાણ ધરેલા વિષયો સંબંધી તથા સમસ્ત જૈન ડેવિની સામાજિક, નૈતિક અને ધાર્મિક ઉત્થાપ સાથે પ્રત્યેક વ્યક્તિની આત્મિક ઉત્થાપ થાય તેવા સરળ ભાષામાં લખાયેલા લેખોને પ્રથમ પદ આપવામાં આવે છે અને જૈન જાન્યવ મુચવનરે અનિદાસિક લેખોને પણ ખાસ સ્થાન આપાય છે અને આસા રાખીએ ખોલે કે જાદીપારી જૈન મેન્ચુએટોની મારફત અન્ય વિદ્વાન જૈન લેખકો તથા પૂજ્ય મુનિ મહારામભાઈ, વધારે નહોતો માત્ર વર્ષમાં એકાદ વખત આડે દસ ૫૪ ગ્રેડો લેખ આ પદમાં લખી મોકલી સ્વપ્રમો જાણ્યેને પોતાની વિદ્વાનતાલાભ આપવાનું મન ઉપર મેરો.

૧ આ પદ મારેનું લખાણ કાગળની એક જ બાજુએ, સારા અક્ષરથી અને દારી વડે લખવા નક્કી મેરી. કાગળની બન્ને બાજુએ, અથવા પેન્સીલથી લખેનું લખાણ દારીમાં મેણવાનું જુદુ અગ્રયણ પડે છે તેમજ જુદો ચવાનો પણ વિરોધ સંબંધ છે મારે આ સુચના તરફ લક્ષ આપવા ખાસ વિનંતિ છે.

૨ લખાણ મોઝામાં મોકું દરેક મહિનાની તા. ૧૫ થી ૧૬માં અમેને પગનું જોડ્યે.

૩ લેખકનો લેખ થોડા જણામે તો કાગળ કરી ને અંકમાં પ્રસિદ્ધ થયો તે અંક અને નિયમિત લેખકને નિયમિતપણે સર્વ અંક મળત મોકલવામાં આવશે.

૪ પસંદ નહિ પડેલા લેખો પાછા મોકલવાનું બંનનું નથી. જોને જોડ્યે તેણે દરેક અર્થે મોકલી મંગલી લેવા.

૫ અપ્રાપ્ત પ્રવીન જૈન કુળવાળી સાદિલ, ધાર્મિક અભ્યાસ વધે તેવા સંવાદ, શિક્ષણ સારી રીતે આપી કાગળ તેવા અભ્યાસપાઠો, પદાવધિઓ, સિધ્ધાંતો, મંથની પ્રસંગિતઓ, પ્રાચીન જૈન પ્રમતોનાં ચરિત્રો વગેરેને ખાસ પ્રથમ સ્થાન આપવામાં આવશે.

૬ સામ્યપીઠ-ધાર્મિક વિવતવાણું, નિંદકપત્ર વગેરે આડે મારું દેરનર અને કોઈ ઉપગમવાર લખાણને સ્થાન બીલકુલ આપવામાં નહિ આવે.

૭ લેખો પોતાનું પૂર્વ નામ તથા ફોટું લખવા કૃપા કરો. તે પ્રવર કરતા પછી, હવે તો તે અગર તેમ ન હોવ તો કેઈ સંજોગ-સમજાવસ મોકલું. નનામા લેખ લેવા કે પાછા મોકલવા બંધાતા નથી.

મોહનલાલ દસીચંદ દેસાઈ. બી. આ. એલ. એલ. બી.

પી.એસ. સીટ, મુંબઈ. નંબર જૈન એવનર કોન્ટ્રેન્સ હેરફા.

Rates for Advertisement.

જાહેરખબર આપનારાઓને અમુલ્ય તક.

૧. જેના રોજાંગર ડેવલપમેન્ટ યાજ્ઞના ગણના આ લેઉસ મામિક કે જેનો વિગતો જાણવા જાણ જાણોમાં વચલી જેનો જેવી પનાલ્ય કેમમાં બદોલો દેવાનો જેનો જેમાં જાહેરખબર આપવાના જાણો નીચે મુજબ ધડા ઓછા રાખવામાં આયા છે.

	એક પેડિંગ	અડધુ પેડિંગ	પા પેડિંગ	મારે લાઈન
નક ૧૬ માટે	૩૦	૨૦	૧૨	૬
ક માટે	૨૦	૧૨	૬	૩
ગ માટે	૧૨	૬	૩	૧
જ માટે	૬	૩	૧	૦

૨. જેના રોજાંગર ડેવલપમેન્ટ યાજ્ઞના ગણના આ લેઉસ મામિક કે જેનો વિગતો જાણવા જાણ જાણોમાં વચલી જેનો જેવી પનાલ્ય કેમમાં બદોલો દેવાનો જેનો જેમાં જાહેરખબર આપવાના જાણો નીચે મુજબ ધડા ઓછા રાખવામાં આયા છે.

૩. જેના રોજાંગર ડેવલપમેન્ટ યાજ્ઞના ગણના આ લેઉસ મામિક કે જેનો વિગતો જાણવા જાણ જાણોમાં વચલી જેનો જેવી પનાલ્ય કેમમાં બદોલો દેવાનો જેનો જેમાં જાહેરખબર આપવાના જાણો નીચે મુજબ ધડા ઓછા રાખવામાં આયા છે.

૪. જેના રોજાંગર ડેવલપમેન્ટ યાજ્ઞના ગણના આ લેઉસ મામિક કે જેનો વિગતો જાણવા જાણ જાણોમાં વચલી જેનો જેવી પનાલ્ય કેમમાં બદોલો દેવાનો જેનો જેમાં જાહેરખબર આપવાના જાણો નીચે મુજબ ધડા ઓછા રાખવામાં આયા છે.

૫. જેના રોજાંગર ડેવલપમેન્ટ યાજ્ઞના ગણના આ લેઉસ મામિક કે જેનો વિગતો જાણવા જાણ જાણોમાં વચલી જેનો જેવી પનાલ્ય કેમમાં બદોલો દેવાનો જેનો જેમાં જાહેરખબર આપવાના જાણો નીચે મુજબ ધડા ઓછા રાખવામાં આયા છે.

૬. જેના રોજાંગર ડેવલપમેન્ટ યાજ્ઞના ગણના આ લેઉસ મામિક કે જેનો વિગતો જાણવા જાણ જાણોમાં વચલી જેનો જેવી પનાલ્ય કેમમાં બદોલો દેવાનો જેનો જેમાં જાહેરખબર આપવાના જાણો નીચે મુજબ ધડા ઓછા રાખવામાં આયા છે.

૭. જેના રોજાંગર ડેવલપમેન્ટ યાજ્ઞના ગણના આ લેઉસ મામિક કે જેનો વિગતો જાણવા જાણ જાણોમાં વચલી જેનો જેવી પનાલ્ય કેમમાં બદોલો દેવાનો જેનો જેમાં જાહેરખબર આપવાના જાણો નીચે મુજબ ધડા ઓછા રાખવામાં આયા છે.

મનુષ્યને મસ્ત બનાવનાર, આઠે પહોર આનંદમાં
રાખનાર, મગબને સુગંધથી તર કરનાર
ફક્ત આ ત્રણ ચીજ છે.

ધર્મથી જાતીન, ને
પુરુષતા. તાન
જાતીની બનાવવામાં
આવેલું આ અતરનું
જોડા દીપ્તિ એક
જોડા ૪ દીપ્તિ સુધી
જોડા આપે છે.

સેન્ટનો મહારાજ (ઓટો) અતર મોહીની

આ અતરની ખુશખો-
શથી તો મધુર અને
મોહક છે કે, વાપરનાર
મે પડી પોતાને મુગમ્મી
પુષ્પોના નખીમાં મે-
ફોસો સમજે છે ખરેખર
આ એક મુગમ્મીનો સમુદ-
જ છે.

વિશ્વ મોહીની હેર આઈલ.

૧ જેની બનાવટ તુલસી કરેકે તરવેથી નિરાળી, ને મગજના તન નંતુઓને
ચેતવ આપનારી છે, જ્યાં મુગમ્મીમાં એક ખરેખર, મુગમ્મીનો જાંડર છે કે જે વાપ-
રનાર મગજની મહેનત કરનાર મગજને શાંત રાખી નુકુ જગ મેગલી થકે છે તરારે કુમા-
રિઓ ને સાજાભવની યુવનિઓ, આ તેજ વાપરી પોતાના માથાના વાગ, મુર, ચળકતા
પટાર ને શાંતી મનાવે છે. કોમત જાટલી ૧ નો રૂ ૧-૦-૦ થી. પી. ખર્ચ ૦-૧-૦
કોમત જાટલી ૨ નો રૂ ૨-૧૦-૦ થી. પી. ૦-૩-૦ દરેક જાટલી માથાનાં દનામાં
જોડે નીકલે છે.

નુસાન કારક તરવે
મગસેય વરસું
રેપસ આપને ફક્ત
૧ મિનિટ સેન્ટ છે.

દીલખુશ મુગમ્મનો દરિયો. ઓટો વિશ્વ મોહીની

જેનાં કાન મે દીપ્તિ
એક મોહા મેસાજને
મહેક ખરેક કરી મોઢે
ને તેથી શાખાન પ્રાપ્ત
આ મેન વાપરનું પસંદ
કરે છે.

કોમત નાની જાટલીના રૂ. ૦-૧-૦ વચલી જાટલીના રૂ. ૦-૧૨-૦ આ જાટલીની મોટી
જાટલીના રૂ. ૨-૮-૦ જળ જાટલી સચેના રૂ. ૭-૦-૦ મુગમ્મી કાંઈનો એક આતો કમના
જોડા.

મુગમ્મીના:—નકશી માથના બગવા નાખથી સંજાળને, નેઝરેકે જાટલી ૫૨ નીકલના.
૨૪: મોહનરાજ પરમદાસનું નામ વોમીને જ ખરીદવો.

દોહીવાલા લાલાખીશનદયાળ ધરમદાસ અતરવાળાં.

વિવિધ જાતનાં અતરો, મેન,
માણેશીક, મુરંચી તેલો, મુરમાઓ, ગંધા શાંતીઅખર,
અમદાવાદ. મુલાખજગ, સારખેનો, ને મુખપ.
મુરંખ્યા વિમેરેના વેપારી.

જૈન કાવ્યદોહન

ભાગ ૧ લો.

સંગ્રહ કર્તા:—મનમુખસાલ રવજીભાઈ મહેતા.

પ્રાચીન જૈન કવિઓના ગુજરાતી કાવ્યોનો સંગ્રહ કરી 'ગુજરાતી' પ્રેસના કાવ્યદોહનની સંપૂર્ણ દબે આ જૈન કાવ્યદોહનનો ૧ લો ભાગ તેજાર કયો છે. તેની અંદર શ્રીમાન્ આનંદધનજી, શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજી, શ્રીમાન્ મર્મ મહિર, શ્રીમાન્ નેમનિજયજી, શ્રી વીરવિજયજી આદિ જૈન પંડિતોનાં કાવ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

ગુજર જૈન કાવ્યે આ શૈલીએ આજમુખી એક પણ બહાર પડેલ નથી. ગુજર ભાષામાં લખાએલું જૈન સાહિત્ય, માત્ર સાહિત્ય સદિની નજર ચલાવવાના દેગુધીજ આ પ્રયાસ કયો છે.

'ગુજરાતી' પ્રેસના કાવ્યદોહન જોટલુંજ કદ છે. અર્થાત્ ૬૦૦ પૃષ્ઠનો સંગ્રહ છે.

મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦. પોસ્ટેજ જુદું.

મગવાનું ડેકાણું—

શેક પુનભાઈ હીરાચંદ.

માલેકથાક.

અમદાવાદ.

गद्य पाण्डव चरित्र.

કીમત અગાઉથી રૂપીઆ ત્રણ, પાછળથી રૂપીઆ ચાર.

સમાજના અંગ. આટલું સહન કરી શકે નહીં.

તા-૩. ૩૮૯૩ સંવત્ ૨૪૭૨ સુધી પેનાનુ નામ ધારણ કરનારુ છે તે અને પાનર
 નામને હામિ તે રૂપાંતર નહીં એકમનારને રૂપાંતર અને કારણ ૫૪૧ ૭ ૩ તે ઉપર
 નામ જમા પેનામિ હામિ.

प्रनेधरे नृनरदधुन

પ્રજાપતિની જન્મ-કથા અંગતરૂપે જણાવે છે. આ દેવસભ્યમાં પ્રજાપતિની જન્મ પે
કહે છે કે પૃથ્વીએ કિંઈ પાનને કાપે તે કાપે કાપે તે પાન પાનના રૂપે વિચરે
કાપે તે પાનના રૂપે જાણે અનિચિત પાનરૂપે જાણે અનિચિત પાનના રૂપે જાણે
પાનના રૂપે જાણે અનિચિત પાનરૂપે જાણે અનિચિત પાનના રૂપે જાણે

5. [Handwritten text in Devanagari script]

આ કાગળ - ૨ હિન્દી ભાષામાં લખાયેલું છે, તેમાં
જાણીતા ગીતકાર, જ્યોતિર્ભાઈ ભાવચંદ્રે લખેલું છે.
તેમાં તે સમયના સ્થાનના વર્ણનનો વર્ણન છે.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

724.

724.

1. *Chlorophyll a*

Exercice 1

સેન્ટનો રાજ

ઓટો-મોહીની

(રજીસ્ટર્ડ) ચંમેલીના ફુલનો ખંડાર

જેની ઉત્તમતા મધુર અને ટકાઉ ફેશનકુલોની ખુશી માટે
હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રદેશોમાંથી પહેલા નંબરના સોના
રૂપાના ચાંદો મળ્યા છે; તેમજ વળી એકઝીમીયોના અધિક-
રીઓએ અમારા પ્રખ્યાત સેન્ટ ઓટો મોહીનીને સેન્ટનો શહે-
નશાહ તથા “અત્તરોનો આંધપતિ”ની ઉપમા આપેલ છે.
ઓટો-મોહીની સેન્ટના માત્ર ચારજ ટીપાં રૂમાલપર ફેટલા
દિવસો સુધી તાજ ચંમેલીના ફુલોની ખુશી આપે છે. વળી
તેની ખુશી ચાર દિવસ સુધી ટકતી નથી તેવું સાબિત કરના-
રને રૂ. ૧૦૦) તું ધનામ આપવાને બંધાયે છીએ.

કીંમત અર્ધા ઓંસની બાટલીના રૂ. ૨-૦-૦

એક દ્રામની સુંદર ટયુબના રૂ. ૦-૧૨-૦

કપડામાં રાખવાનાં મુગધી કારડો ૧૨ અને ઉઝન.

માત્ર નાની ટયુબ ખરીદી અજમાવી લુઓ, પસંદ ન
પડે તો પેસા પાછા.

એકલા માલિક

ધો ઓરીએન્ટલ ડગ એન્ડ કેમીકલ કુાં

સોલ ઓરિન્ટ-મોહીની એજન્સી લુમા મરહુદ-મુંબઈ.

જનસમાજને ફાયદાકારક ચેતવણી

હમરો ગ્રાહકોની ખાત્રીવાળી ૮૦ વરસથી સંપૂર્ણ માન
પામેલી અને ભરોસાદાર ચોખ્ખી ચાંદીના દાગીના વેચનારી
જુનામાં જુની પેઢી.

ગ્રાહકોને ખાસ અગત્યની સૂચના

અમદાવાદના બજારમાં આજકાલ
ચાંદીના દાગીના વેચનાર અને
વેપારીઓ છે, છતાં અમારી દુકાનમાં
હરેક ભાતના દાગીના ખાસ જરૂરીથી
અંગ્રેજી તથા મુઘરીઓ ભાંધવાને
વાળો તે પણ ચોખ્ખી ચાંદીને
પાદ્રી ગેરંટીથીજ આપવામાં આવે
છે. ક્યારમાં ઠગાવાની બીજી
ધારતી રહેતી નથી માટે એકવાર
પ્રધારવા વિનંતિ છે.

ચોખ્ખી ચાંદીના દા-
ગીના ખનાવનાર તથા
વેચનાર.

પંચાલ ભુલાભાઈ હીરાચંદ

૩૦ માંડવીની પોળમાં સાક્ષાત્કારની પોળમાં ધર નં. ૨૨૧૪

અમદાવાદ.

શ્રીમન્ મહાવીર સચિત્ર અંક.

વીર સંવત ૨૪૪૦

પૃ. ૧૦ અ. ૮-૯

પર્યુપણ પર્વ.

Prologue [પ્રતાપ]

મહેશ્વરજી	33૯
વીરચરિત ઉપરથી ઉદ્ભવતું વીરત્વ-શબ્દ [વંચી]	૨૪૦
વંચીનું નિવેદન	૨૪૧

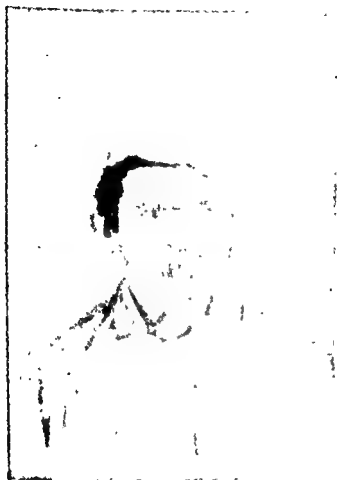
English Articles. [અંગ્રેજી લેખો]

My Impressions of India with Special Reference to Jains and Jainism [Dr. H. Jacobi]	249
M. Guerinot's Introduction to His Essay on Jain Bibliography-translated from French by [Khushal Talakshi Shah B. A. B. Sc. Bar-at-law.]	257-278	5	
Mahavira's Jainism [Jagmandarlal Jaini M. A. Bar-at-law]	279		
Short Life of Lord Mahavira [Makanji J. Mehta B. A. LL. B. Bar-at-law]	284
Lord Mahavir-Ideal of Self-sacrifice [M. H. Udani M. A. LL. B.]	288
The Life of Mahavira in its practical relations to current Jainism [K. H. Kamdar, B. A.]	294
Some Distinctive features of Lord Mahavira's Teach- ing (Sushila)	304
Jaina Literature [An Extract from Buddhist India]...	308		
Jainism and Jain Records [An Extract from Prof. L. P. Tessitori's letter.]	309

ગુજરાતી લેખો.

મનુને ચરણે-કાવ્ય (રા. મણિલાલ મોહનલાલ પાટીકર)	૩૧૧
વીરપૂત્ર-પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી રૂપરિજ્ય)	૩૧૨
મનુનું નામવિશ્વરૂપ " (હરભયંક આતક)	૩૧૨
મધ્વમનિષઠ અને વીરને નિનતિ-પ્રાચીન કાવ્યો [૧ રૂપમદાસ આતક, ૨ શ્રી વિનયરિજ્ય, ૩ શ્રી રામરિજ્ય, ૪ શ્રી મોહનરિજ્ય, ... ૫ શ્રી સમયમુદર.]	૩૧૩
શ્રી મદ્વતીર સ્વામીના સત્તાવીસ ભાવ-પ્રાચીનકાવ્ય (શ્રી વીરરિજ્ય)	૩૧૪
શ્રી મદ્વતીર સ્વામીનાં પાંચ કથાબુક-પ્રાચીનકાવ્ય (શ્રી નિત્યમાન)	૩૧૫
વીરપૂર્વભવ સમાધોચના [રા. મોતીચંદ ગિરધર કાપડિયા B.A.D.D.]	૩૧૬
વીરની ભાવળી-પ્રાચીનકાવ્ય (ગિરધરમાલ)	૩૧૭
વીરસ્તુતિ-પ્રાચીનકાવ્ય (શ્રી વીરરિજ્ય)	૩૧૮
વલ્લભી કોટા પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી વલ્લભ)	૩૧૯
મદ્વતીર સ્વામીની છવ્વિઘાટણા (સત્યાવધાની મુનિશ્રી રત્નચંદણ)	૩૨૦
મદ્વતીર જ્યોતી-કાવ્ય (રા. પાટીકર)	૩૨૧
જ્યોતી એટલે ? (B.A.D.)	૩૨૨
મદ્વતીરનું કુંડ છવ્વન-કાવ્ય (રા. માનજી કામજી શાહ)	૩૨૩
કુંડ સૌંદર્ય ભાવના-પ્રાચીન કાવ્યો [૧ શ્રી પદ્મરિજ્ય, ૨ શ્રી વીરરિજ્ય]	૩૨૪
મધ્વપ્રભાસા પદ્ય મદ્વતીરનો અપૂર્વ સમભાવ (શ્રી કુંવરજી આજીજી)	૩૨૫
કરક મદ્વતી-કાવ્ય (શ્રી મોતીલાલ)	૩૨૬
મદ્વતીનું પરીપાઠની છવ્વન (રા. નેમિચંદ ગિરધરમાલ કાપડિયા)	૩૨૭
કાવ્યકવ્ય મદ્વતી-પ્રાચીન કાવ્ય (શ્રી રૂપચંદ)	૩૨૮
મદ્વતીનો સમય અને
પદ્ય પ્રવર્તક તરિકા મદ્વતીર. [તંત્રી]	૩૨૯
૧ ભાવનાની રાજકીય સ્થિતિ-સંજ્ઞાઓ	૩૩૦
૨ ભાવનાના મિત્ર મિત્ર દેહ	૩૩૧
૩ ભાવનાની સ્વયંચાલિત સ્થિતિ	૩૩૨
૪ ભાવનાની પદ્યરચના	૩૩૩
૫ મદ્વતીનો પ્રવર્તક	૩૩૪
૬ પદ્ય પ્રવર્તક તરિકા મદ્વતીર	૩૩૫
૭ મદ્વતીનું ઉચ્ચતું ઉચ્ચ છવ્વન	૩૩૬

John S. Conference Herald

श्री जैन श्वेताम्बर कॉन्फरन्स हेरॉल्ड.

SHRI JAIN SWETAMBER CONFERENCE HERALD.

सचित्र श्रीमन् भट्टावीर अंक.

“संसाधनां पुनर्भगवतां महाराज ! नश्यत्येषामी पूर्वोद्दिताः सर्वेऽपि शुद्धोपद्रवा
उत्प्लेवां भगवतां प्रकृष्टं मोहोन्निमित्तं, आविर्भूतं सम्यक्ज्ञानं, निवृत्तं सर्वत्राग्रहपिदोषा,
रिपुषां संतोषाभूतं, स्वपणता दुष्टक्रिया, कुटिलप्राया भवपल्लवी, क्षिणीभूता धर्म-
दलमायि ॥ तथा गाढानुःकर्मोत्तरंगमताः पुरं ॥ यतस्तेषां भगवतां सतोपद्रवादिनी
दुर्नेमुहरी, विषमसादहेतुः श्रद्धा, बालदाकारिणी सुषासिका, निर्घाणकारण वि-
रहिता, प्रमोदविधादिनी विप्रति, सद्बोधकारिणी मेधा, प्रमदातिरेकमिमित्तमनुप्रेक्षा,
बहुद्वन्द्वकारिणी मैत्री, अकारणवासला कदम्बा, सदानन्दराविनी मुदिता, सर्वोद्देश-
कविनीऽवेक्षेति.—भी सिद्धयिः

इति १०-अंक ८.]

वीर अंक १२४८०.

[अगस्त १९१४.

भजिशास्त्रम्.

मर्षः सर्वदशी सकृदमुल्लसतः सर्वपञ्चापर्याप्त

पूयः सर्वभाग्यामनगुणपुनः कर्ममासीर भासात् ।

सोवः पंचेष्टुर्वी नरकमयतो पौमिभिर्पवपति-

पौञ्जलोऽप्यत्तरूपो न निपनद्यतिो बीतरामः स पतु ॥ १ ॥

—समस्त वरपुना भाव लज्जानर-सर्वतः, सवपुं जेनार, सर्व शुभना

नार, सवपुं संतापने हरनार, सर्व हृदयेने पूषवा योग्य, भवान् पुन-
रित, सर्व अद्वैत ३३ साक्षी, अभवेना अतु. नरकपुं अयेन हरनार;
पेजिजनोने ध्यान करवा तावत् भूतिभित, अत वरना अन्वय, इष्टपुन,
अने भरपुष्टी रक्षित अे श्री बीरनाथ अयवान् ते रक्षुं हेतु,
शत्रुंश्च भद्रः३३.

वीरचरित्र उपस्थी उद्भवतुं वीरत्व.

રાગ કલ્યાણ.

અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ.

વીરદાસ સમજે મનની, કરીશું પિનાશું બદલ.

—અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ. ૧

મરિચિના ભરથી રીખરિયુ, ભનિમઃ બાપ ! તું દાવ,
દર્મે નિકાસિત બાંધુ રેડી, મીસુ સંધાપ. ૨

—અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ. ૨

દલન, ઘાન અને ચારિત્ર, અત્યારતણા પ્રતિપાલ;
નંદન મુન ઉપાજન કાપું, તિર્થકર કર્મ વિશાલ.

—અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ. ૩

બાલપણાએ ચરણબંધુડે, મેર નમ્મો તત્કાલ;
આમલકી કૂડ એ રમતાં, ધણે મુર નિર્માલ.

—અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ. ૪

અગ્નિજ્વાલા ઝરતો મખથી, મહાભાગ વિદ્યાલ;
મરો હંમેસો શ્વ કહે. રીઓ, ભુગાઓ મહાકાલ.

—અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ. ૫

બારમનોમાં એક નિપમ નહિ, એવો મેલિક તુપાલ;
ભક્તિ ભણિ નિજપદ દીધું, પ્રેમે પ્રભુ કૃપાલ !

—અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ. ૬

બાકુલા વહોરી કેવલતાને, ઉદારી શ્વંદનગાલ;
મણિકારત મુનિ નંદિએણુને, તાર્યા ભક્તિરસાલ.

—અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ. ૭

નિર્બાળ પહેલાં ગૌનમસ્તકામી, ટાળી મોહજાલ;
સવિ જીવ કરે સાચનરસી એની, ઉદારી દયા દવાલ.

—અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ. ૮

મિથ્યદાવ. અવિરતિ. કથાવ ઉપર, ભરિશું મોટી ફાલ;
તોડી ફાડી ને પથ કરીશું, પ્રથમતણી મહી દાલ.

—અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ. ૯

વીરસુધાવાણીમાલસમાં, સમિશું જેમ મરાલ;
કર્મે, નિકંદી પૂજ્ય પિનાને, ભેટીશું કાર્ન કાલ.

—અમે તો વીર પ્રભુનાં બાપ. ૧૦

तंश्रीनुं निवेदन.

[illegible]

દસક વિષયોનું ટિપ્પણ કાગળથી પડી કાઢી જૂઠા જૂઠા હૈન વિદાનો પર-નેશનલ કેડ ઉપર મનન થ અને વિચાર પૂરક લેખ લખી મોકલવાવાની વિનંતિ આવે મોકલવી જાયું હતું, અને તેપરથી જે લેખો લખાઈ આવે તે પ્રગટ કરવા માટે આ મસિકનો જરૂર જણાવે અંકને 'શ્રીમન્ મદાવીર અંક' એ નામ આપી બહાર પાડવાનું જોઈું હતું હતું. તે વિનંતિ અને જે ટિપ્પણ કર્યું હતું તે પુનઃ રજુ કરીએ છીએ—

શુભ મદાશય !

વિ. વિનંતિ જે આ મસિકનો ખામ અંક. (શ્રીમન્ મદાવીર અંક) તે પ્રકૃત ચરિત્ર અને ઉપદેશ સંબંધે જૂઠા જૂઠા વિદાનેશ્વર જૂઠા જૂઠા દિગ્ગિંદુ અને જૂઠી જૂઠી બાળુથી લખાયેલા લેખો વાંચે અને તત્કાલે પ્રાચીન સાહિત્ય સંસ્કૃત, મૂળજાતી અને અન્ય ભાષામાં જે જે કંઈ પ્રામ વર્ગ સહે તે સર્વ સામગ્રીવાળો આ વર્ગના પર્યાપ્ત સંપન્ને બહાર પાડવાની ઉમેદ રાખી છે; તો આપથી ખાસ લેખ લખી મોકલવી પ્રાચીન સાહિત્ય-જાતમાં મોકલવી આ મસિકની પ્રતિષ્ઠા અને શોખમાં રૂચિ કરશે કે મજા ઉપજાવ વધારા.

વારચરિત્રના ચરિત્રમાંથી ઉદ્ભવના જૂઠા જૂઠા વિષયોની એક ટીપ્પણની નીચે પ્રમાણે મૂકી છે.

આપથી વિદ્વાન દોષ આપ પ્રસન્ને આપને અમ આપવો પડ્યો છે તે માટે જ આપથી; પરંતુ તે અમની સહસતા અમેને યલ્લ મલ અર્પી સકશે એ અપારી ખરી છે.

લેખ મેલામાં મોટા ૩૦ શ્રી જૂન સને ૧૯૧૪ શુધીમાં નીચેને સરનામે મોકલવા કરશે. એજ વિનંતિ.

- ૧ મદાવીર પ્રજાનો બાલ્યકાળ-વિવરણ અવરથા.
- ૨ મદાવીરનો મુદરથાત્રમ અને ત્યાગ.
- ૩ મદાવીર અવ્યાસી અને કર્મવીર.
- ૪ મદાવીર ધર્મોપદેશક, અને ધર્મોદારક.
- ૫ મદાવીર અને તેના ૧૬ મહાપરો-નેશનલ તેમના તિલ્પ સિખાલ્યા.
- ૬ વીરપ્રજાના ૧૦ આચક.
- ૭ મદાવીર સમવના રાજ્યભાંતી અનિદાસિક તપામ.
- ૮ મદાવીર સમવના સંધની સિધિ અને વરની.
- ૯ મદાવીરના સમવના સંધુભેલી સ્વચિ.
- ૧૦ મદાવીર ચરિત્ર પરથી ઉદ્ભવનાં બેટ.
- ૧૧ મદાવીર સમવના જાળમે એકાં પાળવીએ.
- ૧૨ મદાવીરના કાગળો સ્વિય કરનાં રહેની મુકેલીએ.
- ૧૪ મદાવીર અને જુદ.
- ૧૬ શ્રી વીરમંત્રિત્ર ગુરો.
- ૧૭ વીરમંત્રિત્રમાંથી અમક ટિક બાળ્યકાળ અને તેની માલ-માલ દંડિએ નરખ.

संजीव निवेदन.

सन्ध्या-निवेद्य भूमिं

११ वीर प्रभुनो विद्वान्—अने ते विद्वान्
होवयांचे स्पष्ट.

13. હાલના સમયમાં સમગ્ર ભારતની સ્થિતિ
જાણીને, જનતાના સાર્વજનિક

19 ધર્મક્રમના સમયમાં સમગ્ર જાતની સ્થિતિ
20 ધર્મક્રમના સમયે અને જન્મલક્ષના સમયમાં પડેલા

૧૦ વિદ્યાર્થીના સહયોગે જાન-મરણના અભયથી અવસ્થાના અભયથી
૧૧ વિદ્યાર્થીની પૂર્વરસ્થા અને અત્યારની અવસ્થાના મૂળી યાગ ?
૧૨ જાન છે ! અને તે કંઈ રીતે અમલમાં મૂકી શકાય ?

જીવસાક્ષનના ચરણેથી જનિદ્વલિત તપાસ.

वीरभक्तुं निवेद्य-

૧. વીરશયનના વચન.
 ૨. વીરશયનનું નિવેશન.
 ૩. વીરશયનનાં સ્તોત્રો-સત્ત્વનો-સમય-તુલિ કરો.
 ૪. વીરશયનનાં સ્તોત્રો-સત્ત્વનો-સમય-તુલિ કરો.

(૧) શ્રીમદ્ભુવં નિવાસે-
શ્રીમદ્ભુવં સ્તોત્રમે-ભવનો-સચાલ-સ્તુતિ તથા ભવન
(૨) શ્રીમદ્ભુવં સ્તોત્રમે-ભવનો-સચાલ-સ્તુતિ ઉ ! જને તથા ભવન
(૩) શ્રીમદ્ભુવં ચરિત્રો ઇયાં ઇયાં ઉપચય-ઉ ! જને તથા ભવન

૧૪ નીચેના દર્શાવેલ મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં રાખીને નીચેના પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપો.

[illegible]

૨૧. શ્રીમદ્ભગવાદ ગીતાના અષ્ટાધ્યાયોના સારો સંગ્રહ

૨૧ શ્રીમદ્ભગવાદ ગીતા
૨૨ શ્રીમદ્ભગવાદ ગીતા
શ્રીમદ્ભગવાદ ગીતા

૧૮ વીરશૂન્યે મૂળ મદ્ય મદ્યના દર્શા તેમાં મદ્ય મદ્યના
વળ છે ! તેમ દેવતા તેવું કહે મારણ !

10. 11. 1944

21. વીરમુખા ૨૭ કવોર્થ જમીનના ઝાડો

પીરમુખીના ૨૭ અંગેની જાણ
પીરમુખી જુદી જુદી જગત્સભ્યો
અંગ્રેજી વિભાગો અને તે પછી તેમના અંગ્રેજી અને
મહારાષ્ટ્રી અંગ્રેજીના મહારાષ્ટ્રી અંગ્રેજીના અંગ્રેજી અને તેમના અંગ્રેજી નિર્ણય
અંગ્રેજી અને તેમના અંગ્રેજી નિર્ણય

૧. બેન્કોના દરમિયાન

જા વિનિયમે યાજી બાદી કેસમાં નિર્ણય લેવામાં આવે છે, અને તે માટે જાણીતી પ્રક્રિયા અનુસાર ચર્ચા કરવામાં આવે છે. આ કારણે જાણીતી પ્રક્રિયા અનુસાર ચર્ચા કરવામાં આવે છે, અને તે માટે જાણીતી પ્રક્રિયા અનુસાર ચર્ચા કરવામાં આવે છે.

[illegible]

દશક વિષયોનું દિપણ કાળજીથી ધડી કાઢી જૂદા જૂદા જૈન વિદ્વાનો પર-વેમાંના કેટલાક ઉપર મનનીય અને વિચાર પૂર્વક લેખ લખી મોકલવાવાની વિનંતિ સાથે મોકલ્યા ગયા હતાં, અને તેપરથી જે લેખો લખાઈ આવે તે પ્રગટ કરવા માટે આ માસિકનો પ્રયત્ન હજાર અંકને 'શ્રીમન્ મહાવીર અંક' એ નામ આપી બહાર પાડવાનું બીજું પ્રયત્ન હતું. તે વિનંતિ અને જે દિપણ કર્યું હતું તે પુનઃ રજુ કરીએ છીએ:—

સુશ મહારાય !

વિ. વિનંતિ જે આ માસિકનો ખાસ અંક. (શ્રીમન્ મહાવીર અંક) તે પ્રખ્યાત ચરિત્ર અને ઉપદેશ સંબંધે જૂદા જૂદા વિદ્વાનોના જૂદા જૂદા દૃષ્ટિબિંદુ અને જૂદી જૂદી બાબતોથી લખાયાં લેખો વાંચો અને તત્સંબંધે પ્રાચીન સાહિત્ય સંસ્કૃત, મૂળરાત્રી અને અન્ય ભાષામાં જે જે કંઈ પ્રામ વર્ષ સહે તે સર્વ સામગ્રીવાળો આ વર્ગના પર્યુષણ પાંચમી બહાર પાડવાની ઉમેદ રાખી છે; તે આપથી ખાસ લેખ લખી મોકલ્યાથી જ પ્રાચીન સાહિત્ય-સામગ્રી મોકલ્યાની આ માસિકની પ્રતિજ્ઞા અને શોભામાં વૃદ્ધિ કરી શકે તે હેતુ ઉપકૃત થઈ શકે.

વાચચરિત્રના ચરિત્રમાંથી ઉદ્ભવતા જૂદા જૂદા વિષયોની એક દીપ આની નીચે મુજબ અર્થે મૂકી છે.

આપથી વિદ્વાન હોષ્ટ આવા પ્રસંગે આપને શ્રમ આપવો પડ્યો છે તે માટે કૃપા આપશો; પરંતુ તે શ્રમની સહાયતા અમેને થવું માન અર્પી સકશે એ અમારી ખત્રી છે.

લેખ મોકલ્યામાં મોકલો ૩૦ થી ઓછા સને ૧૯૧૪ સુધીમાં નીચેના સરનામે મોકલવા કૃપા કરશો. એજ વિનંતિ.

- ૧ મહાવીર પ્રખુતો બામ્બકાળ-વિદ્યાર્થી અવરથા.
- ૨ મહાવીરનો મૃદુરચાત્રમ અને ત્યાગ.
- ૩ મહાવીર અવયાસી અને કર્મવીર.
- ૪ મહાવીર ધર્મોપદેશક, અને ધર્મોદારક.
- ૫ મહાવીર અને તેના ૧૬ મહુધરો.—તેમજ તેમના સિષ્ય સિષ્યાઓ.
- ૬ વીરપ્રભુના ૧૦ આવક.
- ૭ મહાવીર સમયના રાજ્યઓની ઐતિહાસિક તપાસ.
- ૮ મહાવીર સમયના સંઘની સ્થિતિ અને વસ્તી.
- ૯ મહાવીરના સમયના સંસ્કૃતોની સ્થિતિ.
- ૧૦ મહાવીર ચરિત્ર પરથી ઉદ્ભવતો ભોજ.
- ૧૧ મહાવીર સમયના ત્રણમેં જન્મક પાપગીઓ.
- ૧૨ મહાવીરના કાવનો નિર્ભય કરનાં રહેલી મુશ્કેલીઓ.
- ૧૩ મહાવીર અને જુદા.
- ૧૪ શ્રી વીરમજિત મુને.
- ૧૫ વીરચરિત્રમાંથી ચમત્કારિક બાબતો અને તેની સાવચ્છ દૃષ્ટિએ તપાસ.

"As for your request for a contribution I know nothing of Mahavir and his times, beyond the simple and well-known fact that he proclaimed conservatism and self-centred spirit which seems to have reached its extreme limit in his time. Conventional beliefs and rituals founded on superstition, as well as rigidity of caste and artificiality of distinctions had attained an unequalled range and complexity. The Brahmins had become extremely exclusive and denied the masses the salvation and religious practices. Religion had come to be regarded as a property solely belonging to Brahmins. It had reached the low level of a profession. The state of society had grown abnormal. It was vitiated by a foolish sense on the part of Brahmins, of the superiority over other classes. The whole society looked forward to a healthy change. The pure stream of spirituality was either changed into a stagnant cesspool or was running dry. All this needed tremendous reaction. It came in the person of Mahavir. He proclaimed the divinity not only of the upper classes alone but of the whole sentient creation. He treated evil with a strong and firm hand. He succeeds in eradicating the fences erected by the selfishness of the tribal leaders—the Brahmins, and established a well-ordered harmony between all classes.

"His chief disciples were Brahmins, won over to his views. Gautam—the *ganadhar* who was erstwhile a most rigid brahmin typifying in himself the characteristics and traditions of this class, was the first to be drawn to Mahavir. Ever afterwards he was staunch and steadfast exponent of his mission. All they point to the conclusion that Mahavir's life-work was to rid the society of the conventional bounds and narrow limits imposed by the Brahmins. He endeavoured all his life to regain the lost balance. Buddha's activities also ran on parallel lines. They were at one in fighting against a common evil. The accumulated rubbish of ages was removed and the moral health of society was brought to a normal degree. Both the heroes melted the elements of social and moral life in a common pot and remoulded humanity that came within the zone of their influence. Mahavir was a Reformer *par excellence*.

રોધી તત્ત્વોની જમાવટ, પરપતા, નિર્બળતા, ક્રોધ, દેવશુદ્ધિ, વગેરે અવશ્યજોએ ધર મું
 હોય અગર કરવા માંડ્યું હોય, અગર તે અવિધ્યમાં પોતાની સત્તા જમાવે તો તે અતઃ-
 ભવિન છે એમ માની લેવાનું નથી. પ્રકાશમય જ્ઞાનનો પ્રસાર થયા વગર અજ્ઞાનથી અં-
 ધકાર નાશ પામવાનો નથી—અજ્ઞાન નાશ પામ્યા વગર ઉક્ત અવશ્યજો કુપ્ત થવાના નથી,
 તે કુપ્ત થયા વગર કુરીતિઓ, કુરિવાળો, અવનતિ, ગરીબાઈ, જમણા પોતાનો દાનિકારો કે
 મૂકનાર નથી, અને આવીને આવી રિયતિ માણુ રહેતાં જૈનોનું સંખ્યા ભગ (૧) ને વ-
 સ્તીપત્રક પ્રમાણે ઘટતુંજ જાય છે) નૈતિક ભગ, ધાર્મિક ભગ, આદ્યિક ભગ ઉત્તરના
 જીવસંપિંધીના ભાવ પ્રમાણે ઘટતુંજ જવાનું અને છેલ્લે નિઃસત્ત્વ, અને નિષ્ક્રિય અવસ્થામાં
 આવી જૈન અને જૈનત્વનો લોપ થવાનો. આ સંબંધે વિશેષ લખવાપણું રહેતું નથી,
 તેથી આદ્યેશથી વિરમ્યું યોગ્ય છે.

જૈન લેખકો કે જે સમજાવા આગલીને વેટે મણિયે તેટલા છે, કે જેના ઉપાસ
 મહાવીર અને તેના શ્રવણ સંબંધે કંઈ પ્રાપ્ત કરવા માટે આધાર હોય, તેમાંથી નામની
 રજાતા એવા લેખકો—રનેદીએ મિત્રો પાસેથી આશા રાખ્યા છતાં કંઈપણ મેળવી શક્યા નથી.
 સારા લેખકો પાસેથી અન્ય પ્રસંગે તો નહિ, વારંવાર કે વખતે વખતે નહિ, પણ આવા ખત
 પ્રસંગે તો ખાત્રીવાળા આશા રાખીએજ, છતાં કેટલેને સાંસારિક ઉપાધિ, કોઈ ને ધંધાની વજ
 ગણ્યા, કોઈને સારીરિક-માનસિક અસ્થિરતા, કોઈને પ્રમાદ, કોઈને અશ્ચિકરતા, કોઈને
 અંગન હેતુ અને કોઈને વિજયની ગંભીરતા આડે આવેલ છે, અને તેથી તે પાસેથી જા-
 નેનો નિરાશા પ્રાપ્ત થઈ છે. વિદ્યાનુ મુનિવરોમાંથી એક પણ મનનીય લેખ મળી શકો
 નથી; છતાં મુક્ત કંઈ ધણાએ સ્વીકાર્યું છે કે આ પ્રવાસ ઉત્તેજનપાત્ર, સુખ અને
 અવહાર છે, અને કંઈપણ કરી શકવા... કારણથી નિષ્ફળ થયા છે તેને માટે રિષ
 ગીરી દર્શાવી છે. આપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે ધણાઓની અમારા પ્રવાસ પ્રત્યે પ્રીતિ
 અને સદ્ભાવના છે—જાણી અમને કેટલીક વખત ઉપજતી નિરાશા અને કાર્યમંજના ફર
 થઈ સતોષ અને હર્ષ થાય છે.

એક સ્વતંત્ર રનેદીએ વિનતિના ઉત્તરમાં મુકાકડે બારિક ભાવે શીમહાવીરનું મુંદર
 શ્રવણ આજખાપેશુ ન હોવાથી સ્પષ્ટાકારે એવો ઉદ્દેશ્ય કાઢ્યો છે કે ‘.....ને મેં
 મહાવીર શ્રવણ સંબંધે કંઈક લખવાનું જાણે લખ્યું છે. બાકી હું કંઈ તે સં-
 બંધે સખી શકું એ મારી શક્તિની બહાર છે. એક તો વીરશ્રવણ પ્રત્યે જેની
 જોડે તેવી શ્રદ્ધાની ખાત્રી, બીજું સૌથી ખોજ કરવાની એટલી ટેવ, અને આપણ
 સમાજની અસ્થિરતામાં રિયતિ. આ બધાં કારણોથી મહાવીરશ્રવણ સંબંધે ન
 સખી શકું તો અને મૂક કરીશો.....જાણી જૈનની સેવા અપારે સમગ્ર નિષ્ઠા
 અને અસ્થિરતાને જોવી છે. તમારા જેવાઓને કેટલું દમ્બ જેવો ને તેવોજ દારી
 રહ્યો છે એટલે અમે સમાજનું સદ્ભાવ છે. અનિયમ અસ્થિરતાનાં સાંભળ્યા સિ-
 વાન સામાજિક સ્વદિવ કેલ્લ કાને દુકાદે તેમ નથી. આપણામાં અનિયમ અસ્થિર
 કેલ્લ નિષ્ઠા છે, તે તો આ.....ના કબરો ઉપરથી જોઈ શકાય છે.’

બીજા વિદ્યાનુ નિષ્ઠા અસ્થિરતાને છે કે

"Oh! I am writing a letter and not an article! I am forging my task and overstepped the modest limits of a letter. Excuse digressions. My object is to tell you to treat this phase of Mahavir's life. Equipped with a better and deeper historical sense you or M. V. can do a better service than can I. I hope you will take up this point and enlarge upon it."

આવી રીતે મુંદર અને અસરકારક ભાષામાં મદતીરનો સમય અને તેમના વિજ્ઞાન કારણ સમજાવી તે વિષય પાછો તેમને તેમ પરત સોંપી આપી તેના પર વિસ્તારક સમજા માટે જણાવે છે એ તેના ઉદાત્ત હૃદયની નિશાની છે, અને આ પછી આમલક કરતાં એક મનનીય લેખ પણ મોકલવાની આપે છે (કે જે આમાં પ્રગટ થયે છે.) એ તેની સજ્જનતા વિશેષ પ્રમાણમાં છે.

હવે ત્રીજા શુભસાગર વિચાર એણેએ લખવાની સક્તિવાળા વિચારક શું લખે તે જોઈએ:—

" મને લેખ લખવલું કે જોનાને અમે બીજી પ્રવૃત્તિ કરવાનું હવે મન થતું નથી પરંતુ મન પાછું પડી ગયું છે. મન પાછું પડી જવાનું કારણ એટલુંજ છે કે, આપણી સાહસીમાં uneducated mass તો પોતાના best book ને ઓળખી ન શકે એ સાબિત છે, પરંતુ જેઓની પાસેથી આપણે રવાનાદ્રિક ધૃતિએ કે, પોતાના યોગ્ય કુસોને ઓળખવા જોઈએ તે educated માણસો પણ અધમજ્ઞતા જોઈથી રવાના હોઈ તક આપે પોતાના અંતઃકર્ણ અને moral courage ને લગમગ વેચી મવા જેવું કરે છે. આ માટે જમાવ દરેકને માટે નથી અથવા Individually કે generally નથી પણ general છે. અપવાદરૂપ ઘણી બક્તિઓ હશે પણ એકંદરે તેની ગેરહાજરી ખાસ છે.

"એ આપણી જીતમાં public good કરવાની શુદ્ધ હેતુ તો public man થવા કે કયા કયા qualifications જોઈએ તેનો અભ્યાસ આપણે western public man ના ચરિત્રો પરથી જોવા અભ્યાસના વિના ચાલે તેમ નથી.

"આવા વિચારોથી મારા મનની સ્થિતિ લગભગ ઉપેક્ષિત જેવી રહ્યા કરે છે, અને એ જાણનાં પરિણામે મન પાછું ને પાછું રહ્યા કરે છે. એટલે લખવા કરવાનું કે બીજી પ્રવૃત્તિ કરવાનું સજ્જતું નથી.

"તમારું ચક્રતું લોહી છે. ચક્રતા લોહીથી પ્રબલિનનાં કાપોને જે બક્તિ મળશે તે જેવા ઉત્તરતા લોહીના વેગથી નહીં મળે, "

આમ ઉત્તરો વિનતિના મળ્યા છે, તે પરત્વે યોગ્ય લક્ષ આપી જૈન પ્રભાએ ધણું જણાવવા જેવું છે. જેવી કદર પ્રભા પોતાના વિચારકોની, લેખકોની, વિદ્વાનોની કરશે, કદર તેની થશે, તેવી સાવકાન તેની પૂરવાર થશે.

અન્ય લેખકોએ યોગ્ય દિવસમાં મોકલાવું છું એમ ચારંવાર કરેલી વિનતિના ઉત્તર,

રૂપે જણાયું છે, કેટલાક ઉપર જણાવેલ કારણમાંથી એકાદ બે કારણ દર્શાવી પોતે લા-
ઇ તેમ નથી તેમ જણાવી મારી કાઢે છે. પણ એ તો ઉત્તર આપાનો પરિભ્રમ
દર્શાવે નથી.

આ સાથે એ પણ ખ્યાલમાં રાખવાનું છે, કે (૧) ઉપરના લેખોના ઉત્તરમાં સ્વ-નિર્ણય
નહીં દેવા એવું નથી, પણ (૨) મહાવીરના સમયની પરિસ્થિતિ જણાવવા વચર મી મહાવીરના
વર્તન અને ઉપદેશનું મૂલ્ય જણાવવા આથી કદાચ તેમ નથી. પણ જાણવામાટે તેમના
વ્યવહારરૂપે યુક્તિસર જાણમેળું પ્રાપ્ત ન થવાની અવશ્યતા છે, અને તે જામે મુખ્ય
કો આ વચમાં તેમજ જૈન ધર્મપ્રકાશના સિત્તર જીવનિતિના ખાસ અંકમાં રચેલ સ્તોત્રોમાં
જણાવી રીધું છે; પરંતુ તે સામે વિરુદ્ધતા એ પ. માન્ય મત તથા અગ્રેષ્ઠ ભણેલા વિદ્યાન
કુવોના મત પ્રમાણે વિચારસંકુચિતતા, રિચાન-મુક્તતા ને તરતત. નને કુર્ચીન કરવા
રૂપે છે, કે જેની સામે જોમન મહાવીરે વીરવધી કુદ કરી સૂચ રીતે સંસનનું પ્રતીન
કરું હતું. આવી રીતે વિરુદ્ધતા રચણારે આવમનું પ્રકાશન થયું નથી-પણને કહે
વખત જાણી, તેથી ને સંજમી કહેવજી જાણવાને માટે નૈષ્ઠ સંદેશ કે જેનો અખૂટ
અંકર પ્રાસમાં આવી મુખ્ય છે, અને વિવસનુદિસ વધુ વધુ આવતો ભવ છે, તેમ
જાણવા રાખ્યા વચર કુટીલ નથી; પરંતુ તેમ ક્યાંથી જૈન પ્રમાણને સંપૂર્ણ રીતે
વગીરહેવાની તીવ્ર હિંમત માર પામી નથી. અગ્રેષ્ઠમાં આચાર્ય, કવચ, ઉત્તરાખચન સ્વ,
મુજાનું સ્વ અને ઉપાસક દર્શક સ્વ જણાવ પાયાં. તેથી જ જૈનધર્મ કે જે નૈષ્ઠ ધર્મને
કોઈ રૂપે કે તેની પ્રાપ્તિ બહેન રૂપે છે એમ મનનું હતું તે પાઠથી પ્રાપ્તિ, અને બી.
જાથી સ્વચર ધર્મ રૂપે છે એવું સિદ્ધ થઈ શક્યું. દાસ ગુરુવેશ મહાવીરનો સમય, અને
તે વખતની સમાજની સંસ્કૃતિ તથા રિચિ જણાવવા માટે શું કરવું જોઈએ તે માટે
ઉપરના જોના વિદ્યાન મિત્ર મહાશય તેમ જનીના અગ્રેષ્ઠ વચમાં નીચે પ્રમાણે
જણાવે છે:—

"The subject I suggested to you would require a body of
arguments and authorities to elaborate it. The suggestion was
only a central truth around which a body should be built to
make it a whole. I have no knowledge of ancient history and
there are no books of that nature here from which to derive it.
I would therefore suggest you a study of books treating of
such subjects. A great deal is already written about Buddhist
literature and Buddha being a contemporary of Mahavir, a
study of the times and civilization of the former would lead to
a fairly good conception of the spirit of Mahavir's life-work."

ઉપરના મુખ્ય ખ્યાલમાં રાખી તે સમયે કઈ અવસરનું માથે લીધું છે. પ્રવાસ
રૂપે સૂચ કરે છે તે આ અંકમાં તે પ્રવટ કરેલ છે તે વાચી સમજાવે.

આટલું કદી દેવે બીજા વક્તા પર આવીશું સુત વાચક મદાદરો ! આપને વિ-
 દિત છે કે આ પત્ર આપણી પરમ પુણ્ય અર્થદાતા શ્રી કોન્કરન્સ દેવી તરફથી તેના
 વાગ્દેવ તરીકે બહાર પડે છે, અને ગમે તેટલી મુશ્કેલીઓ હોવા છતાં જૈન પ્રત્યક્ષ
 બહેનો વચિનનો ફેસાવો કરવાના હંદેશથી દર વર્ષે આ પત્રના ખાસ દગદાર અંક કાઢ-
 વાનો સમગ્ર ભે વર્ણવી પ્રવાન થઈ ચૂક્યો છે. આ પ્રવાનો કેટલા સફળ થયા હતા તે
 તેના પર રચના વ્યક્તિઓએ આપેલ અભિપ્રાયો સારી રીતે સૂચવી શકે છે. આ રીતે
 પ્રયાસ છે, અને ને હજી બને પ્રત્યક્ષ વસ્તુ (fact) માં મિલન છે. અગાઉના બે
 પ્રવાનો તેમાં સાવવાના વિષય બેદથી સામાન્ય અને ગ્રામ્ય હતા તેથી તેમાં જૈન અને
 જૈનેશ્વર વિદ્વાનોની મોટી સંખ્યાની નિદ્ધાનો સભ્ય સર્જી શક્યો હતો, અમારે આમાં
 જૈનના અમ તીર્થંકર શ્રીમત્ત મહાશ્વર પ્રભુ સંપર્કે મુખ્યભૂમિ કરીને વિષયો સવવામાં
 હોવાથી પ્રવાન સામિતિયક અને તેથી વિશિષ્ટ બને માત્ર મર્યાદિત હોવાનો છે. અર્થ
 માર્ગ છે ત્યાં વિવિધતા, નવીનતા સુંદરતા, ઉચ્ચતા અને અપ્રતિમતાનું અસ્તિત્વ અત્યંત
 દોષાત્મક હોઈ સમાન નાહ, તેમજ બની શકે શકે; છતાં 'શિરે લીધેલું નિશાનું'
 એ પ્રમાણે લેખકે જે પત્રોએ જેટલો બની શકે તેટલો પુરુષાર્થ સેવવામાં આવ્યો છે.
 પત્રોમાં જેનું આશુ છે તેનો નિર્ભય કરવાનું અમારા હાથમાં નથી. સેવકોએ આદર-
 પૂર્વક સમર્થનથી જે જે સમ્યુ તેને માટે તેનો આભાર માન્યો છે પણ અજાણવા રમ
 હાથે છાંયે કે આ પત્રમાં આવેલ સખાખુ સર્વેષા સર્વેષ કોન્કરન્સ આવીસને સંમત છે
 એમ કદી પણ કોઈએ સહીશર માનવાનું નથી. કેટલે કેટલું સહનરેષું, વિદ્વાનપણું,
 બન્યાં માને તે તેનું સમર્થન મુદ્દલ લાગમાં અને મુક્તિપૂર્વક કરવા માટે અંમતા માટે
 આ : : : કામ્ય થતા આવડે ભાવે ખુલા છે, મુક્તિશુદ્ધ વચન વચન, તરવ કાર્યે વર્ણન:
 નોજ પણ સંબંધના વિચારને-અને કે અભિપ્રાયને આદર-અમરણના કે ખુલ્લું કરવાનો
 અધિકાર અધિપતિના હાથમાં હોતો નથી; કે તે આખો સેખ પ્રગટ કરવો, અથવા
 તે આખો સેખ પ્રગટ ન કરવો એ બેજ સખા તેના હાથમાં છે; છતાં પણ અધિપતિ
 કેઈ જાત પર દુદનોટ આવી પોતાનું વક્તાન અજાણી શકે છે; પરંતુ આના દગદાર
 અંકમાં કાર્યનું પાત્ર દવાનું વેદનું દેવાથી તેની લીલાપૂર્વક દરેકનું અખવન કરવાનો
 અને તે પછી લીલા સખાનો અવકાશ મેળો નથી, આટલું સ્પષ્ટીકરણ થવા પછી
 કેટલે આ અંકમ રખતરશે, કેટલે રૂપે અપ્રતિમતાનું જેવ તે અમેને શાંત્ય મળી.
 આ અંકથી અધિપતિમાં શ્રીમત્ત મહાશ્વર પિતૃનું સુંદર અને મિત્રાવેશક ચરિત્ર થયો
 તે અમે કૃતજ્ઞ થઈશું

એ ! બહાન ! થામ કરી મેવનો મરુતે વાલીઓ;

પ્રમુખાં બહા ! બાલ કરી અવરમાં રાગે બાલીઓ.

શ્રી કિશ્કિ ભક્ત્ય પ્રેમ તાપ્તિ,

નિષ્પેા નજરે મધુરી તમત્તિ;

જે જગમે મરો નાથ પદ્મી

એ બહાન ! એ ! થામ કરી મેવનો મરુતે તાપ્તિઓ.

My impressions of India with special reference to Jain and Jainism.*

Gentlemen! You have asked me to deliver a lecture before my leaving India and I gladly avail myself of this opportunity.

To say a few words about the Impression India has made upon me about what I have gained by staying four months in your country I have come out to India not like the usual traveller of the globe-trotter kind whose object is sight-seeing though I have seen on my journey not a few of the sights of India both splendid natural scenes and magnificent works of art, nor have I come here as some journalists or political writers do to gather information about the state of the people and the working of the Government and to be looked upon afterwards as an authority in such matters; though I had some opportunity in Calcutta to have some glimpses into several departments of the Government and to realise the difficulties which beset the task of the Rulers. My object was a much humbler one, entirely personal. I wanted to see India and the Indians a desire which I have cherished for many many years and which I have had the good fortune to see fulfilled before advancing age should deprive me of the profit to be derived from such a journey. It is true this is not my first visit to India. But my first visit lies back forty years. I came here when quite a young man and the impressions it made upon me have been obliterated by the events of the most active part of life and generalities only have remained. So when I arrived here four months ago as an old man with the faculties of observation and appreciation increased by experience and varied studies during a long life, everything was practically new to

* Dr H. Jacobi's last lecture during his recent stay in India, delivered in Framji Cowaji Institute, Bombay on 13th April 1914 under the auspices of Jain Association of India.--Edi.or.

me. I seemed to be transported to a new and, to me, utterly strange world. Everything awakened my interest: plants and trees, birds and animals and most of all the people themselves. I seemed not to have enough power of perception to take in all that called for attention: Of course as weeks and months went by, the charm of novelty wore off and I became familiarised with my surroundings. I began to understand the conditions of life in India physically and socially in towns and villages as well as in the open country. Formerly I knew India and Indian life from books only as they were reflected in the works of Sanskrit writers who mixed up truth and fiction in an almost inextricable way. Now I shall be able to see through the poetical fiction and to recognize behind it the real world which was before the mind of the ancient writer. His work will appear to me in a different light. I shall understand what he says and sings in a similar way as Indian readers would do and that is one of the true aims of philology which I have striven to reach throughout life. One of the enigmas to an European is Indian Society. It remains so with the average traveller and even with a resident who does not mix with native society. Now it has been my good fortune, for which I am indebted to the kindness and hospitality of the Jains wherever I went, that I have come into close contact with so many Indian gentlemen since the day when I first set my foot on this shore up to those days which in all probability will be last I shall have to pass in your country. In many places, in Benares, Aynore, Jodhpur, Ladnun and Patan, I have been the guest of the Jains, and kind and liberal hosts they were who did everything in their power to make my stay with them as pleasant and instructive to me as possible. Thus I had the advantage of a frequent and intimate intercourse with native gentlemen unimpeded by the difference of race and language. The time was too short for me to make myself acquainted with the vernacular, still through the medium of the English language we have been able to

Impressions With special reference to Jain and Jainism.

discuss many things which gave me an insight into the mental life. On the whole I may say that I have become acquainted with the characters of natives and it is none the least gains of my journey in India to have formed with many of them an acquaintance, nay friendship, which will leave a lasting impression, though the time of our intercourse was but very limited. It was one of the objects I had in view, of coming here, to gather as much information about Jainism as opportunity would let me have, and I am grateful to the Jains of the different denominations Svetambaras Digambaras and Sthanakvasis, to their Sadhus and laymen for giving me any information that I wanted of them and their creed, their various institutions and the organisation of their sect. For the notions of Jainism which a western scholar is able to form from Jain books are more of an abstract kind. He will succeed more or less to master the principles of Jain Philosophy and religion, but he will never realise what Jainism as a religion of the people really is. In order to do that one must come out to India and observe the people worshipping in the temples or attending the sermons in the Upashayas. I have been allowed to see both, and to take down notes about them, and every question I asked was readily answered. I also saw some of the ceremonies of *Patis* performed, the *Samayika* and *Pratikraman* and it so happened that in Ludhru I could witness the *Diles* of a man and his wife. Thus I may say that my notions about Jain religion have become substantialised and are no more so vague as they had been before and in another respect too I have come to a more accurate understanding, that is about the different sects into which Jainism is divided and which in their mutual relation etc. I am sorry to say, not always governed by a reconciliatory spirit. But it is a matter of satisfaction that a great number of Jains themselves regard this sectarian animosity with no favour. The details regarding the different sects are not generally known in our country. I believe I am the first to get the accurate information

about the Terapanthi and the history and organisation of their sect. It was very instructing to us to meet a number of *sadhus* and to see what the highest representatives of your religion are. I became acquainted with different types of them in whose features and manners calmness and peace of mind, the soothing effect of a life of renunciation, was at once apparent, others I met in whom the scholarship was prevailing and others again who chiefly seemed to be actuated by confessional zeal. But of whatever character they were all were willing to enlighten me on different points and to answer questions which I asked them. Here I may go into some details. Wherever I went, the passage in the *Acharanga Sutra* was discussed which I had literally translated in the Sacred Books of the East Series, a translation which has caused some misgivings in many quarters. The passage in question lays it down under what condition a *yati* may take *Bahucattthiyam Mamam Maccham cha Bahulantayam*; literally flesh and fish containing many bones. Now all *Sadhus* were eager to show me passages in the *Agamas*, a considerable number of passages in which a *Yati* is expressly forbidden to eat flesh as, no doubt, has been the rule ever since. It was explained that in the passage in question *Mamsa*, flesh, denotes the pulp of fruits, and I agree that this interpretation is acceptable. But as to the interpretation of *Maccha* there is some difference of opinion. According to some *Maccha* means a preparation from sugar which is not likely and by other gentleman I was told that it meant the fruit *Shinghoda*. Whichever this may be, there remains a question for me that why these two words *Mamsa* and *Maccha*, which, each of them if standing in close proximity are liable to mislead us, have been used in the text instead of the proper names of the substance intended. I have been asked by many of my Jain friends whether I still thought Jainism an offshoot of Hinduism; for it was believed that I had given expression to that opinion in the introduction to my translation of Jain Sutras in the Sacred Books of the East. Now I have never been of

opinion that Jainism is derived from Hinduism or Brahmanism.

I believe that Jainism is in the main an independent religious system; but as the Jains always lived amongst the Hindus, they most probably exchanged ideas with them and adopted some of theirs. I may be allowed to go into some details in order to illustrate the relations subsisting between Jainism and Brahmanism, the Jain Theory of soul or rather their conception of soul has some peculiarities which are in opposition to Brahmanical theory. The original conception of soul, *Jiva* or life, by the Jains seems to be that it is the life giving principle, at any rate they contend that the soul or *Jiva* is not of a definite size but contracts or dilates according to the body which it occupies for the time being. The Brahmins ascribe to the soul either infinitely great or small size. And there is in connection with the tenet of *Jivas* another Jain doctrine peculiar to them viz, that the elements, earth, water, fire, wind, or rather particles of them, are bodies of souls incorporated in them. This belief that matter possesses life is technically called *Hylozoism*. It is a belief found in its crudest form with many primitive tribes all over the world. Nothing similar to this doctrine of *Prithvi-Kayas* &c is found in Brahmanical Philosophy, and we may therefore presume that it was not originated with the Brahmins but with any other section of the nation. I may further illustrate the peculiarity of Jain doctrine of *Jiva* by referring to the *Nigoda*. The *Nigodas* are infinitesimally small globes in which are located numberless *jivas* who have all animal functions in common. These *Nigodas* are of course invisible. The whole universe is, according to the Jains, literally packed with such infinitesimally small globes. Hence the whole space of the world is densely filled with souls. I need not go into more details about this curious doctrine, the general idea of it will be sufficient to mark it as not Brahmanical. I go to another point where the Jains are in opposition to the Brahmins, i. e. the idea of Being. The *Upanishads* teach that Being is permanent, unalterable,

without attributes and one in all things. This is a metaphysical conception. The idea of being does not admit of origin or destruction. This is the oldest Philosophy of the Brahmans. Their position has not been accepted by the later philosophers except the Vedantins but the Upanishad doctrine about Being as one has influenced in a marked degree all later philosophical speculations. Whether Sankhya or Yoga or Vaishishika and Nyaya and even the peculiar belief of the Buddhists which denies permanent Being and replaces it by a continuous originating is but a protest against the Brahmanical theory of permanent Being. Now the Jain theory about Being, *Anekantavada*, denies the unalterability of Being, a statement of common experience. They say that Being is joined to Permanence, origin and destruction. There is nothing metaphysical in it. This tenet admits as a truth what we are taught by common experience. It is obvious that this principle of Jain Philosophy has not been borrowed from the Brahmans. It is rather a proof of the entire independence. The *Syadevavada* and doctrine of *Nayas* are auxiliary to the doctrine about indeterminateness of the *Anekantavada*. There are some doctrines which surely are independent of Brahmanical peculiarities. There are no other doctrines which seem to have been borrowed by the Jains from other philosophers; especially I believe that the *Atom-Parmanu*-theory has been originated in other philosophy.

After this discussion I would like to attend to my impressions and to the work I have been able to do in India and if I have been able to do it I owe the same to the help of the Jain *Nadhva*. In the beginning I may begin with a negative result i. e. with a failure. I had hoped that the *Shankara* of Hemachandra in Patan had preserved some books of general Sanskrit literature which he had used in composing his *sutras* and which he quotes in them. Such a find would have been of the greatest importance for our knowledge of Sanskrit literature. And

was in the hope of finding such literature that Dr. Buller and I had visited Patan 40 years ago. But at that time the keeper of the Bhandara did not allow us to see the books. Whether at that time those books that I wanted to see were contained in the Bhandar I cannot say. But certain it is that the books have disappeared now and there is only a faint hope that they may turn up in Patan some day. The Bhandar of Hemchandra in Patan is exceedingly rich in books of Jain literature. There are 384 manuscripts on palm leaves, none younger than the 15th century, for not all the books go back to the time of Hemchandra, only the ground stock of the Bhandar had formed Hemchandra library. It will take many years, some decades at least to publish the literary treasures preserved in that Bhandar. An edition of "Siddhanta, the test of which can lay a claim to finality" I only be possible by using the old palm-leaf manuscripts of the Hemchandra Bhandar. So I have been disappointed in my hope to find in Patan the works of Sanskrit literature. But quite unexpectedly I came across a manuscript of a work by Dhanapala written in Apabhramsa. It was shown to me by the Panna Maharaja Gulab Vijaya in Ahmedabad who kindly allowed me to copy it. The importance of the work consists in the fact that it is the first work in the Apabhramsa which has been known. Apabhramsa literature is upto the present an unexplored branch of Indian literature. There are many single verses in Hemchandra's grammar and there are others in the Prakrita Pingala but in order to get at practical knowledge of the language we want some extensive work written in it. Now if I will be able to get a second copy of the work, as I have been promised, I intend to publish it with an Apabhramsa grammar so as to make easy the systematical study of Apabhramsa and the exploration of the literature written in it to those who know already Prakrita. I may add that the knowledge of Apabhramsa will be of peculiar interest to those who speak or are interested in Gujarati for, the Apabhramsa of Dhanapala is in some sense the parent language

of Gujarati. So this discovery of Dhanapal's work has opened a new branch of study for us; fortunately it has not remained the only Apabhramsa work accessible to us. It is usually the case that if one thing is found, many things of the same kind soon come out. Thus a few days after the discovery of the first book I met in Rajkot the Muni Maharaj Kesharvijaya who sent me some Prakrit Charitras from the Bhandar in Wadhwan. One of the works turned out a Neminath Charitra written partly in Apabhramsa. I have not yet been able to study the work properly but I think the manuscript is not a very correct one and by itself, if no second manuscript will be found, it could not be used for editing the text. Moreover I have been promised the loan of a Manuscript of another work in Apabhramsa from a Bhandar in Punjab. Thus a new Branch of Indian literature has been opened to investigation; three works in Apabhramsa have turned out and I may say that in a short time three works have become known probably we shall have a considerable part of this hitherto unknown literature which can claim the interest of great age particularly as it gives us a missing link between Prakrit and the vernacular.

Another subject which has aroused a great interest for me is Indian architecture and I regretted very much that the original *Shilpa Shastra* or the Indian Science of Architecture was not known to us. Now I was happy to meet in the Jain Raji Himatvijay of Patan a scholar and architect who had made the study of the *Shilpa Shastra* the main object of his life. He explained me the details of a Jaina temple and gave me the technical names of them. Besides he showed me his library which is especially rich in works on Architecture in Sanskrit, Prakrit and the vernacular. Unfortunately my time was too limited to profit more extensively by the learning of Himat Vijaya. But I am confident that the Archaeological Survey of India will make the best of this unique opportunity to get the information from the *Silpa Shastra* on the principles of the art and details of temple architecture as conceived and interpreted by the ancient Indians.

But if I should tell you all that excited my interest and promises to become fertile materials in the future studies, perhaps plans which I cannot execute in the years that remain me of life, I should unduly trespass on your patience. Let me come to the conclusion of this lecture. My journey in India has been of the greatest satisfaction, the fulfilment of hope long entertained. If it has had some lasting effect and will contribute to the furtherance of Indian studies, this success is due to the uninterested assistance of so many kind friends, chiefly Jains, to whom I do not know how sufficiently to express my gratefulness. But I beg you to be assured that it is sincere and enduring.

*M. Guerinot's Introduction to his Essay on Jaina Bibliography.

According to the census of 1901, the last that has been taken in India, the followers of the Jain Religion number about, 1,330,000 souls. As a rule they are engaged in banking or bill-broking. They are to be found in all the principal cities of India; but they are most numerous in the western or north-western provinces, particularly in Rajputana, Gujerat and the Punjab, as well as in the Dravidian districts of the south, Canara amongst others.

I.

The last prophet of Jainism, he who is credited with having founded this religion, is known under the name of Mahavira. He was born about 559 B. C. at Vaishali, the modern Rorh, or, to be more precise, at Kundagrama, near

* M. Guerinot has got published *Jain Bibliography* in French with an erudite and able introduction to the same. Khushal Talabhi Shah Esq. B.A., B.L., Barr-at-Law has kindly translated the said introduction to the same for this special issue, for which we offer our heartfelt thanks to him—Editor.

Vaisali in the country of Videha. His personal-proper name was Vardhamana. His father, Sidhartha, a member of the Kshatriya caste,—the caste of kings and of warriors; and, in all probability he was the head of his own clan, that of the Gnatrakas. This is why, if in the Holy Books of the Jains Mahavira frequently bears the surname of Vai-alika, in Buddhist works he more frequently is styled Nataputta, which is equivalent to the sanskrit Gnatriputra, i. e. the son of the Gnatrakas.

Sidhartha had married Trisala. She was the sister of Chetaka, king of Vaisali. Hence on his mother's side, even more than on his father's side, Mahavira was by birth very highly connected, for the daughter of Chetaka was married to the powerful king of Magadha, Bimbisara, of whom mention is made so frequently in the Buddhist writings.

Vardhamana had a brother, Nandivardhana, and a sister Sudarsana. For nearly thirty years he lived in the bosom of his family. He married Yasoda by whom he had a daughter Anajja. She was afterwards married to a noble called Jamali who became one of the first disciples of the prophet.

His parents being dead and Nandivardhana having assumed direction of the clan to which their family belonged, Mahavira resolved to abandon secular life and enter into a spiritual career. For this he demanded the permission of his brother and of the local authorities. With their consent he became an ascetic. For twelve years he wandered from country to country, in western Bengal, occupying himself with meditations, and subjecting himself to the most severe penance. From the end of the first year he gave up all clothing and observed absolute nudity. In the course of the thirteenth year he received Illumination. He gained perfect knowledge. Then he came to be considered as a real prophet a Tirthakara. He received the various titles, though all meaning nearly the same thing, of Jina "The Victorious one" (over passions), of Siddha and Arhat "The freed one; one delivering," of Sarvajna

and Kavalin, "The omniscient" and above all of Mahavira, "The great Hero."

From this date onward he devoted himself entirely to his duties as a teacher—the duties of his apostolate. During thirty years he went about preaching his doctrine and organising his sect. He overran the very regions which, a little later, Buddha himself was to traverse. These were the kingdoms of Magadha and of Anga, of Sravasti and Vileha, that is to say the provinces of Bihar and Tirhut. He had eleven chief disciples who taught, according to tradition 4200 monks without taking any account of the lay followers whose numbers increased with the years.

When the Master's light went out at Pava in 527 B. C. edate most commonly accepted—the only of his eleven principal disciples was left surviving.* It was Sudharman. But the work had been accomplished. Jainism had been provided with such a discipline and organisation, that it had nothing to fear in the centuries to come. In fact it has been developping in an unbroken, and to-day it is the only religion on Indian soil which preserve those monastic orders that, in the sixth century B. C. so many were heretics from the point of view of the orthodox religion, Brahmanism.

II.

What, then, was the significance of these religious communities, most of which had only a very brief existence?

The philosophic speculations, which prevailed in India in the days of Mahavira, and whose origin could be traced back far, far into even then the hoary vedic age, showed an anti-theism of a peculiar strength.

* We think Buddha had already traversed the sail countries of course a little earlier than Mahavira did. Buddha attained Nirvana 16 years before Mahavira did.—Editor.

† M. Guérinot is wrong in making this statement as Mahavira left him surviving two principal disciples viz Gautama and Sudharman. Of course Sudharman was the pattadhara (the successor) to his beginning to preach the teachings of Mahavira.—Editor.

On the one hand there was Being, one and universal. Whether it was called Atman or Brahma, according to the opinion of the moment; it possessed the plenitude of attributes and perfections. It was the Being, one and simple, eternal and infinite, universal and immutable, ineffable and incomprehensible cause of every change. In a word, the Being impersonal, supreme, and happy.

On the other hand was the world many-sided and changing, in a ceaseless round of change, domain of sorrows and misery.

It was in such a miserable world that the human soul, the individual Atman, is imprisoned. By karma, or deeds it is subjected to an interminable transmigration, a hotch-potch of existences—right up to the day when, freeing itself at last, it assimilates or identifies itself with the Soul Supreme, with Brahma. Then it reaches Deliverance.

Deliverance! There is the word which brings to a head the antithesis between Brahma and the universe.

Under the influence of these ideas people naturally exerted themselves to sever themselves from every tie, from every bond. The means to bring about such a disengagement from worldly things, were various, some of them were very fantastic. But the one most simple and most easily realisable consisted in being like a mendicant monk.

According to the teachings of Brahminic religion, the state of an anchorite was counted among the four Ashramas, i. e. the successive stages of human existence. In early days these wandering ascetics—the Sanyasins as they were called,—were recruited from the most cultivated caste—the Brahmins.

Whatever, however, may have been the superiority which this social class arrogated itself, it could not claim as its sole monopoly the search after Deliverance. In virtue of the same rights as the Brahmins, members of other castes had the right to become anchorites, ascetics or mendicants. One was required on the one hand the great Masters who were not Brahmins, bringing the good news and showing the way to salvation or Deliverance. Thus were constituted the orders, like

those of the Jains or of the Buddhists, which recommended themselves preferably to the Kshatriyas, and which, were recruited from this warlike and princely caste. And what was more, they show no signs of any exclusiveness whatever, and willingly received among them the representatives of lower castes.

It is easy to imagine that these non-Brahmanic communities are regarded with disdain, and held at arm's length by the proud caste of the Brahmans. It was a long before these schisms became emphasized and the non-Brahmanic communities posed as independent sects side by side with the Brahmanic orders. This is why, according to the sagacious and judicious remark, of Dr. Jacobi, Jainism and Buddhism it not be regarded as the manifestations of sudden revolutions, but rather as the result of a religious movement slow and continuous.

To tell the truth, it was actually by reaction, not against Brahmanism, but against the exclusiveness of the Brahmans that these new monastic orders came into existence. To emancipate itself completely from the Brahmanic religion was to expose itself to a positive failure. During this period of intense religious activity in Central and Eastern India, during the sixth century before the Christian era many communities came into existence. Buddhist records, in particular, make out their lists sometimes very considerable. Most of them succumbed. Buddhism itself was obliged to leave India and to plant itself in the adjoining countries. Jainism alone succeeded in assuring to itself a solid destiny, prosperous more and more every day. It was because Jainism alone was clever enough to take into account precisely the conditions of existence that were offered to it.

India has always had but one religion, Brahmanism. The truth of this proposition is obvious as regards the period we are now considering, more so than in any other period. Jainism makes no mistake about it. From the prevailing philosophical speculations it borrowed its two fundamental dogmas, those of Transmigration, and of Salvation. Then it offered to the Crowd

the doctrines already familiar to it since so many centuries. But it rendered this doctrine more acceptable by cleansing it of all narrowness and formalism that the Brahmanas had introduced therein. In essence nothing else characterized the reaction of Jainism against Brahmanism except the absence of the slightest regard for the authority of the Vedas, and the flat denial as to distinctions of caste. And even in the matter of caste, its rejection by Jainism was much more a question of "theory" than of actual practice. The Jain monks reserved to themselves doctrinal instruction; they played the role of spiritual directors in relation to their followers; but they left it to the Brahmanic priests the duty to carry out the customary ceremonies as to birth, marriage or death. And even in their temples, by the side of their Tirthankaras—their prophets—the most venerated, they accorded a place, larger and larger every day to Brahmanic divinities.

By such methods they procured for themselves a twofold advantage. On the one hand they lived, almost always, in peace with the Brahmanas. The latter, except in a few critical questions, did not make up their minds relentlessly to persecute the Jains as they did in the case of the Buddhists. For in the Jaina temples they found their own gods as well as their customary functions. [On the other hand they conciliated and attracted the masses]

III.

These reasons explain the success of Mahavira and the progress of his doctrines. Let us now estimate the historical importance of his own personal share.

In more than one place, the Buddhist writings speak of the Nigrantha sect as one of the most important at the time when that religion was struggling into existence. From many points of view the creed of the Nigranthas presents the most complete analogy with that of the Jains. Both these schools accord to asceticism the highest place in the list of means to destroy *Karma*, and to attain to salvation. (2) The theory of

Kriyavala, according to which the soul is affected directly by the actions and the passions, is also common to them both. (3) Just like is the doctrine of sin and of its Punishment. (4) Lastly some practices like fasting for instance, or the respect to the life of any living being however low in the scale of existence, are found in an identical form in both these sects. As a rule, therefore, whenever mention is made of these beliefs in Buddhist works, they are attributed to the Nigraṇtha Nātaputta Ln, to Mahavira. But it stands to Dr. Jacobi's credit to have shown that the sect of the Nigraṇthas existed before Mahavira. In all probability it must have been founded by Parva, the thirty-third and one of the most venerated among the prophets of Jainism. There can no longer be any doubt that Parva was an historical personage. According to the Jain tradition he must have lived a hundred years, and died 250 years before Mahavira. His period of activity corresponds, thus, to the VIII century B. C. His school could not be insignificant at the time when Mahavira commenced his preaching in the sixth century B. C. The parents of the latter were followers of the religion of Parva; and having attained a very old age they suffered themselves to expire through instruction—the only death for holy men according to this religion. Mahavira himself must, therefore, have been instructed in the doctrines of Parva and it is thus not surprising that he retained a great portion of the dogmas of Parva.

Does this mean that he contents himself with appropriating to himself the teaching of Parva? Not at all, for the two schools, however similar two each other by their numerous agreements, still display some capital differences. We shall refer in this connection to chapter XXIII of the *Uttarāyana Sūtra*, so curious and so instructive.

One day Keśa, a disciple of Parva, and Gostha, also called Sathman, a disciple of Mahavira came across each other in a

(I believe M. Gostha repeats here the accidentally related

para near Sravasti. Their followers asked each to his side "Is our law the right one, or that of these others? Are our doctrines and conduct the right ones, or those of the others?" Divining the doubts which troubled their followers both Kesin and Gautama proposed to put an end to it by a free and frank explanation. They approached each other and Kesin thus interrogated Gautama, "The Law laid down by the great sage Parsva admits only four great vows, while that of Vardhamana prescribes five." (23) "The law taught by Vardhamana forbids clothing, while that of the great sage Parsva permits an upper as well as a lower garment." (24) "Both doctrines being meant for the same goal, why the difference?" (24 & 30)

The reply of Gautama is perhaps not so clear as might be desired, but it does not the less satisfy Kesin and dissipate his uncertainties. In itself the reply is of little importance. The questions put by the disciples of Parsva evidence the two leading differences which separated these doctrines. Parsva permitted clothing, Mahavira prescribed nakedness. Parsva admitted only four great vows, Mahavira added a fifth, that of chastity.

The part of Mahavira is thus clearly marked. It was that of a Reformer. Initiated from his youth in the doctrines of Parsva, the observances of this order soon appeared to him insufficient. Imbued with the idea of a rigorous penance he preached nudity and chastity, and it was no doubt one of these two heads only that the Jains—his followers, differentiated themselves from the older school of the Nigranthas.

Besides the Nigranthas, there is still another sect which presents more than one point of resemblance with the Jainas. It is that of the Ajivikas whose chief was Gosala. This order, according to Dr. Jacobi had exercised the most considerable influence upon Mahavira. But the problem does not cease to be obscure. According to the Bhagavati Sutra Gosala seems to have lived at first six years in the company of Mahavira.

Later on he separated, started a new discipline and established a new sect that of the Ajivikas. Thus he seems to have been an apostate disciple of Mahavira; prescribing like Mahavira, nudity and the other observances common to both the schools.

This hypothesis is quite a legitimate one and Mr. Hoernle accepts it. On the other hand Dr. Jacobi considers Mahavira and Gosala to have been chiefs of two sects originally independent of one another. After living together for six years with the intention to combine their orders, they might have fallen out very likely on the question as to who should lead the community thus combined. According to this second theory the Ajivikas would be at least as ancient as the followers of Mahavira. According to *Buddhist records*—on which Dr. Jacobi bases his argument, they could trace themselves back to very, very ancient times, and would be identical with the Acelakas, and Gosala would be the successor of Nanda Vachha and of Kisa Sankicca.

It is easy to see how these two hypotheses are mutually antagonistic. It is possible that the Jain tradition has flattered Mahavira in making of Gosala a disciple of Mahavira. But may it not be that the Buddhist tradition is erroneous when it confounds the Ajivikas with the Acelakas? It is difficult to pronounce definitely. The contemporary sects of Buddha and Mahavira were as numerous as they were, as their names were different. Or, may it not be that they are all one and the same, under these varying designations? The research which would solve this question has hardly yet commenced.

IV.

The Jain doctrine like that of the Buddhists, comprises three Gems the Triratna: the true faith, the true knowledge, the true conduct.

**Faith*: Jainism is an atheistic religion. A Jain does

* I have studiously avoided translating the word faith by creed, as the latter expression, by centuries of association,

para near Sravasti. Their followers asked each to his side, "Is our law the right one, or that of these others? Are our doctrines and conduct the right ones, or those of these others?" Divining the doubts which troubled their followers, both Kesiin and Gautama proposed to put an end to it by a free and frank explanation. They approached each other and Kesiin thus interrogated Gautama, "The Law laid down by the great sage Parava admits only four great vows, while that of Vardhamana prescribes five." (23) "The law taught by Vardhamana forbids clothing, while that of the great sage Parava permits an upper as well as a lower garment." (29) "Both doctrines being meant for the same goal, why this difference?" (24 & 30)

The reply of Gautama is perhaps not so clear as might be desired, but it does not the less satisfy Kesiin and dissipate his uncertainties. In itself the reply is of little importance. The questions put by the disciples of Parava evidence the two leading differences which separated these doctrines: Parava permitted clothing, Mahavira prescribed nakedness; Parava admitted only four great vows, Mahavira added a fifth, that of chastity.

The part of Mahavira is thus clearly marked. It was that of a Reformer. Initiated from his youth in the doctrines of Parava, the observances of this order soon appeared to him insufficient. Imbued with the idea of a rigorous penance he preached nudity and chastity, and it was no doubt on these two heads only that the Jains—his followers, differentiated themselves from the older school of the Nigranthas.

Besides the Nigranthas, there is still another sect which presents more than one point of resemblance with the Jains. It is that of the Ajivikas whose chief was Gosala. This one according to Dr. Jacobi had exercised the most considerable influence upon Mahavira. But the problem does not cease to be obscure. According to the Bhagavati Sutra Gosala seems to have lived at first six years in the company of Mahavira.

Later on he separated, started a new discipline and established a new sect that of the Ajivikas. Thus he seems to have been an apostate disciple of Mahavira; prescribing like Mahavira, nudity and the other observances common to both the schools.

This hypothesis is quite a legitimate one and Mr. Hoernle accepts it. On the other hand Dr. Jacobi considers Mahavira and Gosala to have been chiefs of two sects originally independent of one another. After living together for six years with the intention to combine their orders, they might have fallen out very likely on the question as to who should lead the community thus combined. According to this second theory the Ajivikas would be at least as ancient as the followers of Mahavira. According to *Buddhist* records on which Dr. Jacobi bases his argument, they could trace themselves back to very, very ancient times, and would be identical with the Acelakas, and Gosala would be the successor of Nanda Vachha and of Kisa Sankicca.

It is easy to see how these two hypotheses are mutually antagonistic. It is possible that the Jain tradition has flattered Mahavira in making of Gosala a disciple of Mahavira. But may it not be that the Buddhist tradition is erroneous when it confounds the Ajivikas with the Acelakas? It is difficult to pronounce definitely. The contemporary sects of Buddha and Mahavira were as numerous as they were, as their names were different. Or, may it not be that they are all one and the same, under these varying designations? The research which would solve this question has hardly yet commenced.

IV.

The Jain doctrine like that of the Buddhists, comprises three Gems the *Triratna*: the true faith, the true knowledge, the true conduct.

**Faith*: Jainism is an atheistic religion. A Jain does

* I have studiously avoided translating the word faith by creed, as the latter expression, by centuries of association,

not believe in a personal and supreme God. He accords his faith to a Jina. The Jina alone has discovered and realised the way to salvation; and so it is in him that one must seek one's refuge, and one's safety.

Who then is a Jina? Originally he was a man, exposed like others, to the miseries and sorrows of this world. But through his own personal exertions, and by dint of a steadfast volition, he emancipates himself from the bonds of Karma. He thus discovers and can afterwards explain the way to salvation.

Such was Mahavira. But he was not the sole Jina. Each region† of the world has 72, of which 24 belong to the age

has come to mean in English-speaking countries something quite different from faith as described above. Creed in the sense of the Bible or the Koran, creed as suggesting a few articles of belief which every follower of a particular religion must have, is not recognised by Jainism. It being entirely a spiritual concern, Jainism has wisely dispensed with a standardized belief imposed from outside by an authority not quite exempt from the odium of secular power. Apart from its philosophy, it is on grounds like these that Jainism commands itself to modern science in almost every department. Of course these remarks apply to philosophical Jainism, not to the popular namesake of it which very often seems like the most maladroitly compounded mixture of the very lowest Hindu superstitions, and which exposes Jains—the only non-materialist atheists and yet sound philosophers in the world—to the charge of a degrading polytheism, not even dignified by the supernatural in the birth or career of their Gods.—*Translator.*

† *Translator's note:*—If any discrepancy should suggest it self to a Jain reader in this proposition, the translator begs him to remember that he is only reproducing M. Guerinot's statements. It would seem as if there was some confusion in M. Guerinot's mind when he penned this passage. The ideas in the sentence are also mutually conflicting as "Region" suggests space, while "age" shows Time

that is over, 24 to the age that still continues, and 24 to the age to come.

In the regions we inhabit—the Bharata Varsa—in the age we live in, there have appeared twenty-four prophets of Jainism. They are ordinarily called the *Tirthankaras*. They have their legends which the Jains recite piously every year at the period of their long fasting.

The first was Vrasabha, or Adinath as he was also named. He was born in the country of Sravasti and lived 8,400,000 million years. He attained perfect knowledge i. e. Bodhi or enlightenment, under a Banyan tree. His distinctive mark is a Bull. Next after him came Ajitanatha, Sambharsanatha, Abhinandana, and Sumatinatha, all, except Sambhaya, born in Ayodhya. Their term of existence diminished gradually till Sumatinatha lived only 4 million million years. The sixth *Tirthakara* was Padmaprabha, with a Lotus-button as his distinctive mark, followed by Suparsva who hailed from Benares, with a Svastika as his distinctive mark and attaining to omniscience and perfection under an Acacia. Chandraprabha, the next, has the moon as his distinctive mark, whose name he bears. His successors Suyidhinatha or Panchadanta, Sitalanatha, Shreyan-sanatha Vasupujya, Vimalanatha, Anantanath and Dharmanath are all of a secondary importance. The existence of the last mentioned did not pass the million year.

Shantinatha, the 16th, lived for a 100000 years, bearing the distinctive mark of an antelope. It is a figure, the most venerated among the Jains. The three next ones, Kunthunatha, Aranath and Mallinatha need only be mentioned. The animal characterising the twentieth *Tirthakara*—Muni Savvata—is a tortoise. The blue lotus is the symbol of Naminath, born, they say, at Mathura, while Neminatha almost his homonym, was born in the Girnar.

All these *Tirthakaras* belong to the region of Myth.

With the twenty-third, Paravanatha we enter into the region of history and of reality. Still the greater part of the data about him are also legendary. He was born either at Benares or Shravasti. He is represented as having a blue colour with a serpent for his symbol. Mahavira has yellow colour and the Lion is his distinctive mark. It would seem to have been under a Teak tree that he attained to Illumination.

The true knowledge:—To give one's faith to the Jina is one of the conditions for salvation. But to strive for this soul's emancipation one must know without a fault the truths taught; in other words to have the True knowledge. There are five degrees of the True knowledge.—

1. *The direct perception, or *Mati*. It is the knowledge

**Translator's note:*—An elaborate technical terminology to describe properly these ideas in English has yet to be formed. It is a misfortune, inseparable from scholarly Exposition, that technical terms of one language would be rendered into another by expressions, outrivalling the original terms as regards incomprehensibility by ordinary minds, and yet missing that definiteness which the original terms have acquired through centuries of use and association. M. Guerinot appears to the translator exposed to this criticism in the present instance; but in the absence of a recognised terminology it is difficult to improve upon him. Though he does not use quite incomprehensible terms, still he seems to have misused the meaning of these various kinds of knowledges as they appear to a born Jain. It seems more appropriate, for instance to describe what he calls Perception Direct as Intelligence which is to be found even among the lowest animal, whether it has one sense or more. The second kind, again, will receive a fitter description if it be termed Education. Its traditional basis does not entitle it to be called, "Clear knowledge" but still it is superior to the last preceding or Intelligence simple. The 3rd might be styled with justice Logical Inference, and the fourth as spiritual Clairvoyance.

that we obtain through the aid of our senses, and it tells us the property of things, colours, odours, sounds.

2. From the data of the senses we can obtain the other elements of knowledge. It is the clear knowledge or *Śruti*.

3. The *avadhi*, or the knowledge determinative is the next superior. Senses have no share in it. Soul alone, through its own powers, and without any intermediary, knows the objects which occupy a given place, with reference to Time and Space. Thanks to *Avadhi* for example, that the adepts know what takes place in distant regions, or in the future.

4. The next is of an analogous character. *Manaspariyaya* aids the knower in knowing the thoughts of others.

5. Lastly, the supreme degree of knowledge, is omniscience—*Kevala*. It is knowledge, absolute and perfect and unlimited, to which neither the present nor the past, nor the future is hidden. This is the knowledge of the Jinas.

As regards the metaphysical aspect of knowledge, the Jains have elaborated a most original system, which far surpasses the more celebrated, or better known, method of the sceptics. It is the doctrine of "May Be"—*Syadvada*, which is opposed to the dogmatic assertion of the Brahmanas, the *Āstirāda*, just like the theory of the Void and Emptiness—the *Śhūnyavāda* of the Buddhists.

According to this system every predication is nothing more than an expression of a simple possibility. It is possible, then, at one and the same time, to affirm as well as deny the predicate by reference to the subject. Hence there are seven legitimate modes—the *saptalāngi naya*. In fact we can,

- (1) Affirm the existence of a thing from one point of view *एवास्ति*.
- (2) Deny " " " " that " " from another point *एवास्ति*.
- (3) Affirm and deny, simultaneously, the existence of a thing with reference to different periods, *एवास्तिनास्ति*.

- (4) If it was a question of affirming at the same time the existence of a thing under the same conditions at the same moment, one would be able to say nothing about this thing. *सत्यम्*.

In the same way one can predicate nothing about a thing under certain circumstances.

- (3) That it exists *सद्यस्ति अस्त्यस्य*; or (6) that it does not exist *सद्यस्ति अस्त्यस्य*; or (7) That it exists or does not exist at the same moment *सद्यस्तिनास्ति अस्त्यस्य*;

What now is the teaching of the Jinas? What truths must one have to know the road to salvation?

The universe i. e. the totality of the worlds and what they contain, is uncreated and, eternal. It is constituted by two sorts of substances: On the one hand, *Jiva*, or the living Being—or the Soul; on the other the *Ajiva*, which is subdivided into two divisions viz. (A) **Dharma*, or Religious law or Righteousness, (B) **Adharma*, the antagonist of the preceding one, call it sin or unrighteous conduct, (C) *Kala* or Time which operates in two ways: The *Uparpini* or the period of continuous progressive development, and the *Avasarpini* or the

* *Editor's Note*:—These two substances are all throughout by the Western Scholars of eminence like Dr. Jacobi and others and by Indian Scholars like Prof. Manilal Nathoo bhai interpreted incorrectly as here and hence they betray their ignorance. *Dharma* though in a popular sense means merit and *Adharma* demerit, they are here taken as substances. * *Dharma* is a material force in the universe, by which alone the act of movement is possible. From the swiftest movement of electricity to the slowest movement imaginable it is through *Dharma* that it is possible. Nothing in nature has in itself the power of movement, which only comes through the aid of *Dharma*, being one of the elements of nature. * *Adharma* is a fine Matter or non soul which is a force opposite to *Dharma*, i. e. a force through which everything in the universe stops. Had this element been absent from nature all things, would have been in perpetual motion.

period of progressive decadence. (D) Akasha or space and (E) matter or *Padgala*. The material atoms by their combination form the four elements, earth, fire, air and water.

From the combination of these elements result the beings and bodies which are classed as follows:—(1) The elementary particles of earth, fire, air and water; (2) plants or the vegetable world, (3) the inhabitants of the nether regions, (4) lower animals, (5) higher animals—(6) men and gods.

The differentiating attribute of a living being is knowledge, or *Jnana*, which pervades the whole universe. Each being, each object, each particle, however low it might be, has a soul. These souls are mutually independent. In the lowest beings they are without intelligence, without knowledge. Their distinctive mark is as though veiled. It has only a potential existence. With the superior beings it rises, on the contrary, to the level of conscience.

As a consequence of its union with matter Being is subjected to *Karma*, i. e. to acts and their consequences. In a manner of speaking, *Karma* regulates the transmigration of souls. The cycle of existences thus is worked in accordance with the *Karma*. If its acts were meritorious and in accordance with the religious Law the soul after death passes into the body of a superior class: it animates a god or a man of a high family. If its acts were bad, in opposition to *Dharma*, the soul falls in the hierarchy of beings. It becomes the soul of an animal, or of an inhabitant of the hells, or attaches itself to a plant, or to an elemental particle.

(in continuation) Thus these substances may be described but it is very difficult to translate them into proper words, on account of there being no proper terminology. However, they may be though roughly and insufficiently translated by words like 'Substratum of motion and substratum of rest' respectively. It may be noted that to the credit of Dr. Jacoli, he now has seen his this mistake as appears from the correspondence and letters during his recent stay in India.—Editor.

Karma, then is for the soul a cause of its enslavement. It tightens the links which attaches souls to matter, and thus gives rise, in an infinite series, to new acts. This is a condition of sorrow. Hence the sage, who has comprehended the causes of sorrow must apply himself incessantly to the diminution of actions, and to combat their ill effects. He must master his senses and destroy his passions. In a word he must suppress activity. In proportion as he prevents the *Karma* being renewed, he annihilates its consequences.

Asceticism—that is the way to salvation. Then break finally the chains that link the soul to matter. The living Being, *Jiva*, realises entirely and completely its differentiating attribute—knowledge. The soul becomes emancipated, and goes to inhabit the region beyond this universe. It is the *Nirvana*—Life absolute and perfect, without troubles and without sorrows, where soul is Pure Intelligence. "It is" says the *Uttaradhyana* sutra in poetic terms in the chapter XXIII already cited, "a place, sure yet difficult to attain, where there is neither old age nor death, neither pain nor sorrow. That is what is called *Nirvana*, or the freedom from pain, or Perfection. It is a sure place peaceful and happy, that the great sages have obtained. It is an eternal place but difficult to arrive at. The sages who have reached there, are freed from griefs. They have put an end to the course of their existences."

The True Conduct—While the True knowledge shows you the way to Deliverance, the True conduct enables you to realise that state. The Jain Morality, or Ethics, may be summarised in the five following vows.

1. Never to kill a living Being the famous principle *ahimsa*
2. Not to tell a lie.
3. Not to take what has not been given.
4. To Abstain from sexual relations.
5. To renounce everything and consider nothing as one's property.

The practice of these five great vows is easy apparently; but as a matter of fact it corresponds to an asceticism or

Such an asceticism demands a force of will very rare amongst men. Such a system of Ethics can be applied only to a very small circle. Hence these five great vows are not exacted from the Jain laity. The latter are under regulations more humane and more easy to accomplish. Like theft and falsehood, intentional and wilful murder they are forbidden. They must show charity to their fellow-beings and be gentle towards animals. For them the vow of chastity assumes the more modest dimensions of conjugal fidelity. By a strict honesty and probity they must not seek to augment their fortune immeasurably. They must be sober and must abstain from strong liquors and such food—for example meat—as would necessitate the death of an animal. For the same reason the profession of agriculture is forbidden to them, for the point of the harrow in breaking up the ground kills a multitude of insects. In a word for the laity Jain ethics descends to the level of normal life, the life of all and of every day. However it is not, therefore, the less grandly austere in demanding of the individual everything that renders the soul strong, compassionate and resigned.

V.

For too long a time Jainism used to be considered as one of the branches—perhaps the most ancient—of Buddhism; and as a result, it was reproached for want of originality. This opinion has been maintained by scholars of the very highest eminence, amongst others Lassen and Weber. It must be admitted that the arguments of Lassen appear to-day: *purile*, and Dr. Jacobi has done them full justice.

Lassen:—“The Jaina, like the Buddhists,” Lassen urged first of all, give to their prophets the same title and the same honorific epithets, e. g. *Siddha, Buddha, Jina, Arhat, Tathagata, Sarvajna Sugata* &c. “But these names are peculiar, neither

• *Translator's Note*—This argument from similarity of titles is too frivolous to be noticed at length. The luxuriant abundance of Sanskrit words, coupled with the similarity of the notions of emancipation through perfection, must inevitably suggest similarity of expressions. Besides the Jaina might retort with equal reason that the plagiarism if any is on the other side.

as well as the latter have formed this moral precept from the Brahmanic religion.*

4. ' Lastly the computation of Time among the Jainas as well as among the Buddhists is by enormous periods. Is not this " says Lassen " a positive proof that the former have copied the latter? "

Here again both have followed the example furnished by the Brahmanas. And as regards details the two doctrines are entirely different. We know that the Jainas divide Time in two cycles of the *Utsarpini* and the *Atsarpini*. This is quite different from the four great *Kalpas*—or ages of this universe, and the eight smaller *Kalpas* of the Buddhists.

Welter, on his side, accords priority to Buddhism over Jainism, basing his conclusions on the numerous resemblances which he declared he had observed between the two religions. Are these analogies really so numerous? They are principally either in reference to the times of Mahavira and of Buddha, or with regard to the doctrines.

As regards the first of these the list of similarities is easy to make out. (a) Mahavira, like Buddha, was of the kshatriya caste. (b) Both of them abandoned the honorific status to which they were entitled by birth, in order to lead the severe life of the ascetic.

But how many from amongst their contemporaries become mendicant monks? And also we know that most of these monastic orders appealed strongly to the kshatriyas by a reaction against the exclusiveness of the Brahmanas. On the other hand the differences between the life of Mahavira and that of

* The only comment a Jain scholar can make in this connection is that the Analogy is not identical. Translator.

† If Guerinot's expression in this connection is liable to be misunderstood. Time is infinite as conceived by the Jainas; and so it would be better if the word Recurring is inserted before cycles. Translator.

later than the Jains, and that they have enriched their system as compared with their rivals.

And even if we admit from the point of view, of mythology, the most complete analogy between the two religions, we will be obliged to differentiate them from the philosophical and doctrinal points. The Buddhist theory (for instance) has nothing to correspond to the Jain conception of knowledge and the five degrees thereof. Besides we know how different is the system of metaphysics based on the doctrine of "may be"—the *Syadvad*, as opposed to the negative doctrine of the *Sunyarada*. Lastly if the universe is uncreated and eternal both for the Buddhists and for the Jains, its conception as formulated by the former is totally different from that described by the latter. Here we shall consider how the Jains, while rebelling against the Brahman exclusiveness, have still retained the secularising notion of the Hindus.

We have noticed already—that it was for India an ancient principle—universal and supreme as regards the Atman—or Soul and the Brahman. Every Indian system of philosophy is pervaded by it. Jainism also agreeing with them on this point—admits the Atman-soul. Buddhism on the other hand criticises and rejects it (1)

The substance of the world for the Jains is the *Jiva* or the living being, or the soul. This is *Atman* described by another term, and thereby we get the closest similarities between the Jaina system and the Vedānta or the Sāṅkhya system. For these systems, however, the *Atman* is co-extensive with the universe; while for the Jains the *Jiva* is limited, and the soul is in every being, in every object; it penetrates and animates the lowest particle of dull matter.

In another instance also Jainism displays an affinity with the other orthodox religions. In the later system as well as in the earlier ones the notion of Quality disappears in some measure absorbed by the notion of substance. According to the

and which they push very often to the extreme limit—suicide by Inanition. The Buddhists are more indulgent to themselves. Without falling in that laxity with which their rivals sometimes reproach them they keep themselves from the opposite extremity, and exert themselves to observe the reasonable mean in conformity with human nature. For them as for Aristotle Virtue consists in the just mean.

There is one last point to which we should draw attention. It is about the definition of the Nirvana. As regards Buddhism, it is generally admitted with Oldenberg that, 'the orthodox doctrine of the ancient community expressly demanded from its followers the complete renunciation of the attempt to know the existence or the non-existence of the being perfectly emancipated.' The Jains are in truth, less reserved and less discreet. It was the apostle Sudharman who, according to the Uttara-dhyana Sutra, made to Keshin a disciple of Parava, this beautiful reply "The Nirvana is the surest, happiest, peace fullest place which the great sages attain to."

Buddhism and Jainism may, then, resemble. Their analogies are explained by the circumstances and conditions in which they became rooted. But they differed on too many points—and these the most important—to allow any one to consider the latter as derived from the former. Jainism has that much only in common to Buddhism which they both owe to Brahmanism; and except these it has a right to claim for itself independence and originality.

VI.

The history of Jainism has so far only been known in a partial and fragmentary way. The most ancient authentic documents in which the Jains are mentioned are the inscriptions of Asoka. This great emperor lived about 250 B. C. In his seventh edict upon the pillars discovered at Delhi he recommends to his subjects alongside with the Buddhists—the sangha,—the Ajivakas and the Nigranthas. The last are the Jains. At this distant date then they were an order sufficiently important for Asoka to mention them specially instead of being lost in the

and which they push very often to the extreme limit—the suicide by Inanition. The Buddhists are more indulgent to themselves. Without falling in that laxity with which their rivals sometimes reproach them they keep themselves from the opposite extremity, and exert themselves to observe the reasonable mean in conformity with human nature. For them as for Aristotle Virtue consists in the just mean.

There is one last point to which we should draw attention. It is about the definition of the Nirvana. As regards Buddhism, it is generally admitted with Oldenberg that, "the orthodox doctrine of the ancient community expressly demanded from its followers the complete renunciation of the attempt to know the existence or the non-existence of the being perfectly emancipated." The Jains are in truth, less reserved and less discreet. It was the apostle Sudharman who, according to the Uttarahyana Sutra, made to Kesin a disciple of Parava, this beautiful reply "The Nirvana is the surest, happiest, peace fullest place which the great sages attain to."

Buddhism and Jainism may, then, resemble. Their analogies are explained by the circumstances and conditions in which they became rooted. But they differed on too many points—and these the most important—to allow any one to consider the latter as derived from the former. Jainism has that much only in common to Buddhism which they both owe to Brahmanism; and except these it has a right to claim for itself independence and originality.

VI.

The history of Jainism has so far only been known in a partial and fragmentary way. The most ancient authentic documents in which the Jains are mentioned are the inscriptions of Asoka. This great emperor lived about 250 B. C. In his seventh edict upon the pillars discovered at Delhi he recommends to his subjects alongside with the Buddhists—the sangha, the Ajivakas and the Nigranthas. The last are the Jains. At this distant date then they were an order sufficiently important for Asoka to mention them specially instead of being lost in the

Sthulabhadra assumed the direction of the part remaining in Magadha.

Originally the Jain doctrine was contained in the fourteen *purvas* and eleven *Angas*. But at the time we are speaking of a considerable portion of the *purvas* had already been lost, so that a list of the remaining works seemed indispensable. A council was called at Pataliputra—the modern Patna—and there they combined all that remained of the *Purvas* in a twelfth *Anga*.

In the meantime Bhadrabahu died, about 327 B. C. in Canara, and the family also disappears in Magadha. The Jains whom necessity had exiled resumed the road to their fatherland. But having lived so long in a more suitable region, they had begun to respect the doctrine of Mahavira as to nudity. Their co-religionists of the north, however, by reason of the temperature and circumstances had found themselves obliged to transgress this precept, and had adopted the white garments. The difference between the two Jain factions had thus become manifest. It led to the schism between the *Digambaras* and the *Svetambaras* i. e. those whose clothing was "space" that is those who are naked, and those who have white clothes-clad as white.

This event must have happened in A. D. 79 or 82 according to the one or the other sect. We must of course note that at this date the factions came to be regarded as definite; for from time immemorial some clothing had in fact been permitted to those whose health required it. Besides it is evident that Mahavira himself had not been able to reconcile every one of his followers to absolute nudity, which He considered one of the fundamental points of His rigorous asceticity. A large number of the Jains had on this point remained faithful to the doctrine of Parva who allowed a minimum of clothing. Thus the *Svetambaras* might be considered to be perpetuating the later doctrine of Parva, while the *Digambaras* represent the Jain purvas as called the disciples of Mahavira.

It is thus as it may be seen between the two sects and the schism is quite by about A. D. 79 the *Digambaras* were

to admit the collection of the sacred books as received by the council of Pataliputra. In the first half of the second century A. D. Puṣpadanta was charged to codify and write all that collection for the Digambaras. Such as it is to-day this collection comprises on the whole works written in Sāṅskṛit mostly and divided into the four Vedas. The first collection comprises historical and legendary works, among others the Purāṇas. The second group consists of cosmological treatises. The third expounds their philosophical doctrines, while the last Veda embraces religious practices and customs.

The present-day list of sacred works of the Svetambaras dates from the council of Valabhi which was assembled about 454 A. D. or 467 A. D. under the presidency of Devārddhi-gani. They comprise a number of works, all in an ancient Prakrit, the Ardhamagadhi,—the very name of which recalls the fatherland of Jainism—the country of Magadha. These are first of all the eleven *angas*. The twelve *angas* in which was collected together all that remained of the Purvas is now lost. On the other hand the twelve *Upaṅgas* have been preserved. A third group contains the ten *Painnas*—or *Pratinnas*. A fourth group has the six *chelasūtras*, and a fifth the four *Mulāśāstras*. To this collection was added four separate treatises.

It goes without saying that the canonical treatises, whether of the Digambaras or of the Svetambaras, have called forth numerous glosses and commentaries. These works, again, do not exhaust the whole Jain literature. Whether in Sāṅskṛit or in Prakrit it is one of the richest literature in the world. Everything finds expression therein:—Dogma, ethics, polemics, apologetics, as well as history and legends, romance and epōpy, grammar, dictionary and astronomy. There are many celebrated names and the most prolific of writers, Hemachandra, predominates them all.

The greatest difference between the Digambaras and Svetambaras to-day consists in the fact that they have both

* Four *śūtras* viz. *dvādaśśūtra*, *śatśūtra*, *dvādaśśūtra* and *śatśūtra*.
 Editor.

a special canon. In practical life the Digambaras do not go about naked. The disciples of a lower class clothe themselves like their compatriots and the monks wear a piece of cloth, called chadar which they remove only during meals. And from a doctrinal point the Swetambaras show themselves less severe than the Digambaras and admit, for instance, that women have the same right to final Emancipation as men.

To-day the Swetambara Jains are divided into 84 Gachhas or sects, of which the origin can be traced back to the 10th century. About that time lived great priest called Uddyottana, whose disciples were very numerous and they formed these sects. A few among these are well known, the Anchala, and above all, the sects Tapa and Khatera. On their side the Digambaras are divided into four sects the Nandi, the Saraswati, the Bharati, and the Syena.

It was fatal for Jainism to have undergone some modifications and to have lost some of its original severity. This transformation was brought out principally through the influence of the lay followers. To them the abstract doctrines of primitive Jainism could not give full satisfaction. They needed a religion intelligible to their senses and appealing to their imagination. Brahmanism fulfilled these conditions in a large measure. Jainism also found out that it must make itself acceptable to the simple souls that were being admitted to its bosom. It therefore started a cult, and constructed temples in which it suffered the admission of the Brahmanic idols. Deities like Ajita, Brahma, Varuna, Garuda, and Kubera were admitted beside their Tirthakaras as companions; and similarly, goddesses like Brahmi, Gauri, Kali, Ambika and Padmavati. By a natural consequence of this, ritual appeared, sacraments began to be administered and feasts celebrated. But these liturgic manifestations were left to the Brahmanas, the Jain monks confining themselves only to teaching the doctrines. At first the followers used to recite a formula of submission or homage to the Tirthakaras, but later on it was changed into a hymn, or even a prayer.

*Under these conditions it was doubtful if the Jain doctrine would remain what it was originally. Hence the original atheism tended to become a semitheism. This process of transition is visible in XII and XIII centuries. According to the introduction to the famous Tamil poem called Sindamani, there exists a God, supreme, uncreated, eternal, omnipotent and omniscient and this God still has the name of Jina or Arhat. He is not a creator, but possesses all the other attributes of a personal God. He is represented as having four faces, seated under an Asoka tree, in the shade of a parasol.

*And in our days Jains defend themselves against the reproach of atheism; at least such is the conclusion one forms after reading an interesting article published in the Calcutta review by Mr. Rikhabh Dass Jaini. "Ask a Jain" he says "if he believes in the existence of a God. His answer must certainly be in the affirmative. His god possesses 46 positive and 18 negative attributes. The only difference between Jains and other theists is that the Jains do not ascribe to their god the power to create or to destroy, to punish or to reward."

*Translator's Note.—In these two paragraphs M. Guerinot has unfolded the story-tragic to those who can feel its truth in all its horrible intensity of the gradual debasement of a magnificent philosophy by contact with popular superstitions. Practical Jainism of to-day is not the pure Jainism as preached by its renowned sages. But one wonders how far enlightened Jains of to-day would subscribe to M. Guerinot's opinion that Jains are inclined to defend themselves against the charge of atheism. Those who have at all understood its high philosophy cannot but glory in the doctrine of the most absolute atheism, because it is the only system which appreciates at its just value the dignity of a soul—the potential abode of perfection. Admit a personal, unequalled and unequalled Being, and you degrade all other souls to the level of its slaves, or worse still, its mere will less, powerless, soul. Deny such a Being and you must through sheer logic leave each soul the task of its own emancipation, or its own Perfection. And who would defend himself against such a charge—a charge that due to proclaiming the doctrine of Equality, of souls wider, simpler by far than that conceived by the wildest socialistic dreamer in Europe to-day.

In truth, the actual god of the Jains is nothing but a living being, the Atman or Jiva freed from the Karman, and for ever emancipated. In this way it is Intelligence pure, free from passion and desires and independent of matter. It is knowledge unlimited, Purity infinite, happiness infinite. According to the old doctrine every soul can hope for such a condition. Perhaps if we scrutinise the position more closely, there is no great change even to day. But still, the peculiar and familiar conception of India regarding a Brahman, one and universal, as a supreme God has gradually penetrated to the heart of Jainism. A modern follower of that religion would say with Mr. Rikhabh Dass Jains that "the Jiva and the Brahman are one as well as distinct: one with reference to the powers they possess; distinct as regards the manifestation of these powers."

Thus, almost imperceptibly, in the course of ages Jainism has approached the only religion that India has possessed, and from which a wave of reform had marked it off—the Brahmanism. More than twenty-five centuries old Jainism to day is nearer to Brahmanism than it was at the date of its birth. The Jains demand for themselves the name of Hindus. In fact they are, and, undoubtedly more than they are aware, Hindus in the religious meaning of the term.

VII.

If the introduction of Ritualism in it compelled Jainism to abandon much of its original purity, it was from an artist's point of view an advantage. That ritualism permitted and encouraged a great development of architecture. Amongst the numerous and beautiful temples in India, the Jain temples are the most remarkable. The distinctive characteristics of Jain architecture is Elegance and Lightness. It flourished most in the twelfth century and it is from this time that the most finished monuments date. We can easily distinguish two styles—the regional style, and the Dravidian or central Indian style.

In the north, the essential portion of a Jain temple is a chapel housing the image of a Tirthankara, the dome of which is in the form of a eight leaf-Sikharas. To this chapel is at

ded a portico more or less vast, surmounted by an octagonal cupola, reposing on a series of pillars, which are all ornamented and each having a different decoration. The whole, chapel and portico, is surrounded by an oblong court, which in its turn is confined by a double row of small columns. Upon this gallery are constructed a number of cells on the model of the principal chapels, in which is found the same sacred image reduced to suit the dimensions of its smaller chapels. These statues show the greatest analogy to one another, and resemble very much Buddhist art. To tell the truth, there is no Jain statuary. The Tirthakaras are similar to the Buddhas. Both are represented in identical pose, seated with legs crossed, hands joined, and expression meditative.

The temples are generally collected in picturesque groups in mountain glens, or on sites selected with taste. The most celebrated temples are those of Mount Girnar, and of Satrunjaya, in Kathiawad, of Mount Abu in Rajputana, and of the Parvath Hill in Bengal.

The Dravidian architecture comprises two types. The Bastis, and the Bettus. The Bastis resemble, though in a distant sort of a way the septentrional temples. They are truncated masses of masonry in the shape of pyramids, one placed above the other but diminishing in size as you go upwards. Each story is ornamented with niches, resembling the chapels and separated by pilasters. The sikrakar dome has disappeared. The exterior boundary is formed by a simple wall flanked by pilasters, the interval between which resembles cells. These Bastis, like the northern temples, contain the image of a Tirthakara. Not so in the Bettus. This term is reserved for these sacred enclosures holding an image, not of a Tirthakara but of some personage famous in the central Indian legends, like Gomateshwara. These statues are of gigantic dimensions, those of Shravana Belgola, of Karkala and Yennur are the famous.

The Jains, like the Buddhists and other Hindu sects, have hollowed out some subterranean temples. These hollows are ornamented by colossal images hewn out of giant rocks.

The most ancient are these of Khandagiri in Orissa; the most beautiful these of Gwalior and Ellora.

VIII.

The Jain art delights the eye and the imagination by the elegance and beauty of its movements. Still more they command respect and esteem by the moral qualities of which the Jains give proof every day. The majority of them are bankers and brokers. In their dealings they observe the most scrupulous honesty, which does not prevent their obtaining ease, or even affluence hence they find it possible to endow handsomely their magnificent temples, made of marble or of some precious substance.

*Among themselves they constitute in some way a vast family, the members whereof are linked by the ties of the most cordial solidarity. They display effective sympathy, and render services freely as between themselves. Fraternity and mutuality is daily practised among them. Never does a poor Jain address himself to a more-favoured co-religionist in vain. They run to each other's aid to safeguard the honour and the credit of the community.

Their habits, sweet and peaceful, show the greatest consideration to every living being. The Jains were the first to construct hospitals for animals, where invalid bulls and horses live side by side with aged rats. These institutions are maintained with special zeal, and some of them are quite celebrated, those of Surat and Bombay for example. They were the surprise and admiration of the Europeans who visited them in the past century. To-day the surprise has gone, but the admiration remains. And it is merited by the Jains, the only people perhaps, who are still accessible to pity and who practise the highest moral virtues.

* Such is the opinion of a foreigner. Did the Jains present themselves to his eye in their true state?—Translator.

Jain Suretamber Conference Herald. **Mahavira's Jainism.**

A few years ago, the Age of Mahavira bordered on what was mere legend and myth in Indian History. Modern research has pushed our knowledge back by one step. The historicity of Lord Mahavira is established. The Jaina tradition that Lord Mahavira was preceded by Lord Parshvanath and that the latter attained Nirvana in 776 B. C. the great year when the Olympiads began in Greece. Modern History does not negative the age of Lord Neminath also, who flourished in Kathiawad, was a contemporary of Krishna, and attained Nirvana from the holy mountain of Girnar, a few miles out of Junāgadh. But the mere historicity of a person or a tradition is quite different from the history of that tradition and the biography of that person. Lords Neminatha and Parshvanath are still hidden behind the venerable veil of glorious faith. Reason slightly ends and spots the similar veil that encircles the beloved personality of the last Jina.

In Jainism, modern or medieval, there is nothing nobler or lovelier than the figure of Vira battling with temptations, doubt, ignorance, misunderstandings and persecutions, and in the end emerging as a holy flood of light and hope guiding and inspiring generation after generation of men and women to be pure, chaste, joyous and peaceful. His is a darling figure. From Vira, a Hero, he became Mahāvira, the great hero, the mighty Conqueror. He attained the highest status, because he conquered the greatest difficulties, because he stuck to the highest goal with a steadfast eye, with a daring heart, and with a faultless devotion of the soul. He saw the miserable mass that was made of time and space by the theories and practices of an arbitrary philosophy and unreasoning religion that obtained in the India of that day. The exclusive atheosis of spirit and matter was respectively carried out by Vedanta and Vaishika systems of philosophy. The Brah-

manic ecclesiastical and social politics were well-designed to uphold the priestly aristocracy at the cost of secular democracy. In the cunning struggle between priesthood and the necessities of a natural and popular upgrowth, Religion which, in practice, always is a sweet compromise between Faith and Reason, went under. Dogmas cramped free thinking. Worship of time-honoured traditions (not seldom in league with ancient error and inglorious crudities of a barbarous past) tabooed all future progress. At this stage rose the Great Vira in Behar. His eye saw the malady from which the Age was suffering. His heart prompted the desire to cure this malady, to remove this suffering. His mind and body, led by his mighty soul, made preparations great and serious for this divine but difficult task. Twelve years—just $\frac{1}{3}$ th of his sacred life, Vira devoted to discipline the self. As his character became stronger and stronger, his mind gathered in enlightenment, his great soul became transmuted into peace and power and bliss, till the last vestige of weakness or materialism was shed, and the soul that had self-brooded so long rose up, erect and eternal, its richness overfilled with generous compassion for the benefit of all that live. The master key to the conduct of life was found by Lord Mahavira, and He was going to show to the world how to get the key and how to use it. And wherever the Lord went, people flocked to him, eager to learn the ever-living love that the dozen-years of forest meditation had disclosed to him. So self-evident and charming was the teaching that people loved to learn it and did learn it of the Lord and his great disciples, the *ganadhara*s. Sincere was the desire to give, and passionate was the grateful yearning to receive.

The Lord gave and humanity received the simple message of truth and numberless hearts were gladdened and numberless souls saved by living a perfect life in accordance with the undying doctrine of Truth and Peace. Tradition tells us that the teaching spread far and wide to the utmost confines of the world reached by the bold traffic and exploration of those days. But probably the stern demands to turn away from Mammon

and Mars to Altruism and Peace were too much for the world, and pretty soon the Kingdom of Jainism shrunk back to India, where it has lasted ever since. Roughly we may say that Buddhism was born in India, spread out to the whole world, was killed in India but had a mighty life abroad; whereas Jainism was born in India, spread out to the whole world, was driven back to its original home where it kept its hold without break.

Although Jainism has had a continuous existence in India, yet its career has been much broken and shagtered. Not many centuries after the Lord's Nirvāṇa, a schism broke up the unity of the creed. It is not necessary to detail how the famine in Behar drove a part of the community to the south of India and how the part who stayed on in Behar adopted white clothes, how the emigrants returned home naked and were shocked at the re-adoption of worldly impediments by their brethren at home; and how the disregard of the give-and take principle produced the two mighty sections of the Svetambara (the white clad) and the Digambara (the Sky-clad, i.e., clothless, Jainas. This unfortunate tendency to divide was made use of by the natural forces which are the perpetual workers for destruction and we fear we must put down the arrest of the future progress of Jainism to this most unfortunate division into Svetambara and Digambara monks. For is it not wonderful that a community which had been blessed with the presence of two Tirthankaras* within 250 years, should go without any for the next 2500 years! That it is all due to the predilection of our wicked Age, may be explanation of a kind, but it does not console us. We rather think that if time turns us into wicked beings, we repay time with interest by casting all our sins and crimes at its door and calling it wicked. Disunion among ourselves has ruined us. The community is dissolving away steadily. Both the Svetambaras and Digambaras are going down in numbers. If the reports of the last three censuses in India fail to open our eyes,

* Lord Parasnath 776 B. C. followed by Lord Mahavira 526 B. C.

nothing can. From 1500000 we dwindled to 1350000; from that to about 1250000 ! In trade, in commerce, in character, in education, in physique, in conduct, we are being ellowed out constantly. No man or community can be great unless they live for others. The Jainas have become woefully self-centred. Their *Ahimsa* has worn a narrow visor. They are afraid of the company and touch of non-Jainas, even though the latter may be much superior to the Jainas. Their character needs mending and strengthening on many a point. Their souls are blinded by a poisonous rust that has choked the divine bird in our human frames as much as matter can possibly choke spirit. The times are troubled. Our circumstances as Indians, are dark. People talk of a prosperous India. Others talk of the great need, demand of and preparation to obtain Self-Government for India. But judging from my Jaina brethren I must make the melancholy admission that all this talk is moonshine. Prosperity—commercial, social, political or of any other species—is conspicuous in India by its absence. Duty, Truth, Sacrifice, all have gone to bed. Selfish deceit and low conning are the rule of the day. In our community the great cause and blame of all this is our miserab'le, hypocritical and ignorant sectarian dissension. There is only one spot of Hope and Light in the community. It is the All India Jain Association (The Bharat Jaina Mahamandal). Its simple creed is: To unite Jainas and to preserve and propagate Jainism. The Association and its members—both Svetambara, Sthānakavāsī and Digambaras, are working zealously and hard and are keeping up the whole community as well as its different sections as much alive, informed and reformed, as it is possible; The latest to their credit is the founding of the Jaina Literature Society (December 1909) and the Mahavira Brotherhood (August 1913) in England. The latter is a modest, and involuntary Jaina mission in the west. It is well spoken of by Jainas and non-Jainas. It has a great future before it. Only if the Jainas of wealth and of learning should see their duty and send their men and money to encourage and work with our English Jaina brethren, and if at home, in India

more work is demanded, and taken from the Association, something might be done to prop up our decaying creed and community. Lord Mahavira's name cannot be perpetuated by saddling him with horrors and errors which he never preached or sanctioned. It will be and can only be perpetuated by our rescuing its purity by removing the innumerable superstitions-written and practical-which have all but strangled the white immortal splendour and vigour of our great religion. Lord Mahavira's name can only be perpetuated by our living clean and useful lives, by our adhering to truth in word and deed, by our abandoning narrow and suicidal sectarianism; by our throwing open the Lord's fold to all living beings-believing or unbelieving, by our making it our constant duty to console and heal the sick, to enlighten the ignorant, to strengthen the weak in morals, to rescue, appreciate and encourage the pilgrims on the path of the spirit, and above all, by now and once for all giving up as horrible poison and plague the conceit that I am better or purer born because I am a Jaina (Digambara or Svetambar) and every non-Jaina is a low pariah to whom admission or worship in Jaina temples is taboo and who is *prima-facie* unfit for the privileges of Jainism unless he proves more constantly and more strictly than the born Jaina that his life is led according to Jainism. We are told of certain Jāta and even lower-caste non-Jainas becoming Jainas in upper India (in Meerut division). We are told these people are constrained to fold their hands and obtain *daršana* (view) of the Digambara Jaina images *from a distance*. The stain of birth clings to them evidently! And in that very division of Meerut, highborn Jainas are known to be so absolutely worthless and non-Jainas in their social and moral behaviour that a decent man or woman would avoid their touch even; and these men can go and wash and worship these very images with impunity! No wonder if the gods have forsaken the temples and seldom descend to them even when invoked by really pious and sincere and zealous Jainas to come and do so!

In one word hypocrisy will not do. Cant cannot succeed.

Its very name is *cant*. Therefore let us rid Jainism of *cant* and then Jainism can do everything. Let us put on sincerity, green transparent sincerity. Let us have energy, enthusiasm and passionate, unyielding, uncompromising love of truth and Jainism and Jainism will yet be restored to their rightful places in the world.

Saharanpur.

June 1914.

}

J. L. JAINI.

Bar-at-Law.

Short Life of Lord Mahavira.*

(Makanji J. Mehta B. A LL. B. Bar-at-Law)

In ancient India men's mind naturally turned to philosophical studies and metaphysical abstractions. Max Muller explains this marked characteristic of "mystic" India by stating "The necessities of life were abundantly provided by nature, and people with few tastes could live there like the birds in a forest, and soar like birds toward the fresh air of heaven, and the eternal sources of light and truth." India has produced some of the greatest sages that ever lived and one of them is Lord Mahavira whose birth-day we have gathered here this evening to celebrate.

Siddharatha, Lord Mahavira's father was a kshatriya ruler of Kundanpura situated in Videha or Magadha. He belonged to the clan of Gnatrikas, who are called Natrikas in Buddhist works, and who were a powerful clan in ancient times. It is why Lord Mahavira is very often called Gnatripura or Natputra in Buddhist works. As to his gotra, he was a Kashyapa. The description of the magnificence of his palace, the rejoicings with which birth of Lord Mahavira was celebrated and the grandeur and pomp of his court make us believe that Siddharatha was a powerful monarch of his time and his metropolis was Kundanpura.

* Written for the occasion of the last Mahavira Jayanti celebrated in Ramley on or about 29th March 1914.

a big populous city, but vested scholars like Prof. H. Jacobi call it "a misrepresentation of the matter in overrating the real state of things." However it is not denied even by Western scholars that Lord Mahavira's father was a king and a ruler no matter how far his rule and power extended.

Lord Mahavira's mother Trishla was a sister of Chetaka, who may be called the constitutional King of Vaisali, as the Government of Vaisali was vested in a senate of which he was the hereditary president, sharing his authority with a Viceroy and a general-in-chief. Through his mother Lord Mahavira was connected with the ruling dynasty of Magadha, as his cousin Chulana (Chetaka's daughter) had married Bimbisara, (Shrenika) King of Magadha. The influence and support of his powerful relatives were of great use to Lord Mahavira in spreading and propagating the Jain religion.

Lord Mahavira's parents were worshippers of Lord Parshva the twenty third Tirthankara.

It is interesting to note that great attention was paid to Trishla the queen when she was pregnant. Highly educated and cultured maids were kept in attendance. They amused the queen with music, dancing and all sorts of recreations. The queen herself read poetry and the Dharma Shastras. Her attendants used to put questions to her on various subjects and the queen used to answer them.

Lord Mahavira was born on the 13th day at the bright half of Chaitra in the year 598 B. C. The birth of the prince was celebrated with great festivals and rejoicings. The customs, taxes, and confiscations were relaxed, buying and selling prohibited, no policemen were allowed to enter houses, great and small fines were remitted, and debts cancelled. Numberless excellent actors performed and many Talakaras were present, drums sounded harmoniously, fresh garlands and wreaths were seen everywhere, and the whole population in the town in the country rejoiced and was in full glow.

On the 12th day of his birth, Lord Mahavira was named

Mahavira at first preached in Magadha and the country round Kundanpura. From Magadha, he proceeded to Bihar. He is said to have extended his travels as far as the foot of the Himalayas. Lord Mahavira did not continue his travels in the rainy season but stayed at one place. In the Kalpa Sutra, a list is given containing the names of the places where he stayed during the rainy seasons after Lord Mahavira renounced the world. According to that authority he stayed the first rainy season in Asthikagrama, 3 in Champā, 2 rainy seasons in Vaisali, and Vanijagrama, 11 in Rajagṛaha capital of Magadha where Shrenika lived and the suburb of Nalanda, 6 in Mithila, 3 in Bhadrīka, 1 in Alabhika, 1 in Punitabhumi, 1 in Sravasti, 1 in the town of Pāpa in King Hastipala's office of the writers."

Lord Mahavira's Nirvana took place at Pavapuri. It was on the 13th day of the dark half of Aśv 526 B. C. that Lord Mahavira 'died, went off, quitted the world, cut sunder the ties of birth, old age and death,' became a Siddha, a Buddha, a Mukta, a maker of the end (to all misery), finally liberated freed from all pains."

Lord Mahavir, Ideal of Self-Sacrifice.

Lives of greatmen, all remind us,
We can make our life sublime,
And departing, leave behind us,
Foot-prints on the sands of time.

(Longfellow.)

Those who will have read the lives of different prophets and compared them with that of Mahavir, could have easily noted his prominent features which consist in the highest teachings combined with absolute renunciation of the self, the unusual control of the self, the lofty ideal of character exemplified in his daily practice and the universal love with which he related every creature in the world. He devoted his life entirely for the good of the people and cut off the waves of karma by the highest sacrifice of the self.

ledge of the self that he was seeking, with the aid of the control of higher self over the lower self and by an ideal character.

After realizing the truths, he now commenced to preach them to the public. The prime teaching of his life is this: "Regard all the creatures in the world as thyself and do no harm to any creature under any circumstances." This compassion that Lord practised is unparalleled and if practised would bring universal peace and harmony in the world. He was full of love towards all. Whenever Lord went, hordes of people followed him everywhere and he lived entirely for the good of others. He was the Spiritual guide who showed to the people the right path and saved them from all sins.

One of the great virtues of the Lord was "Tolerance." He never became angry under any circumstances. Once when he was preaching to the people, several ignorant people came to oppose him only with the intention of degrading him, but Mahavir treated them politely, kept great patience and solved their questions in such a way with the light of truth that those people fell at his knees and followed him.

Once when Mahavir was meditating at a certain place, some shepherds who had lost their bullocks and were searching them came there and asked him if he knew anything about their bullocks. On receiving no reply and believing that he may be the thief, they handled him very roughly and punished him severely but Mahavir did not move even an inch from his deep meditation nor did he show any anger towards the shepherds even after the meditation was over. He regarded pains and pleasures with the same mood and never blamed any man even if he did the greatest harm to him. There are several examples of this nature which show clearly that Mahavir practised the highest virtues that he preached and gave true knowledge to the ignorant people, blessed and saved them from their sins by showing them the path of righteousness.

We can see the great knowledge of the Lord from the scriptures that are left to us. He explored in every line and

Lord Mahavira Ideal of Self-Sacrifice.

explained the true religion: his moral and spiritual teachings ahead of all philosophies. Here one can find the highest teaching preached in a practical way. In the time of Mahavir most of the kings were Jains and they followed him and his precepts with the greatest advantage. Mahavir erected a spiritual sphere around him through the light of knowledge and left the truth for the public that he attained after great exertions and sufferings. He preached Ahimsa, truth, Brahmacharya and honesty; he showed the steps for the evolution of life and the powers latent in the Soul and showed the ways for annihilating the self by becoming free from the illusion of life and to raise the Soul to its own height.

In these days, we can learn much from the ideal life of Mahavir and do a great benefit to ourselves by his experience. When in practice we find people fighting with each other for the sake of money, houses and property and thus creating miseries for themselves through ignorance of truth and real happiness. Mahavir exemplifies an ideal life of self-sacrifice in pursuit of the truth, which he gains and gives over to all. He gives up every temptation of wealth or power, retires into the cells in search of truth, passes a life of austerity and wins control over all the senses and leaves to all with love all that he acquires after hard troubles. He sacrifices everything, even forgets himself, gives up kingdom, power, wealth, wife, children, home, brothers and all and makes the whole world his family. His teachings testify his magnanimous spirit, and overflowing love towards all. He rises above the likes and dislikes, agreeable and disagreeable, kills the veil of temptation, conquers the lower nature of self with strength of mind and invincible courage, gives over by an unimaginable mastery over the mind and passes his whole life in the service of humanity.

To a man who does a slight service to you in the material world, you thank him, to a man who subdues nations you admire him, to a man who acquires kingdoms you applaud him, to a man who performs service for his country, you raise statues

for him, Mahavir gives up wealth, kingdoms and all sorts of pleasures at his command & points out to all the path of attaining eternal happiness for which humanity is weeping and wailing. He brings all lives together, relieves the sufferings of the whole world by showing them the ways of killing their karmas by meritorious acts and through extreme toil, self sacrifice and service to mankind, opens the gates of heaven not only for himself but for all those who may follow in his footsteps. He writes no words for himself, he does not even mention his immense service, he does not extol his grandeur nor does he show the slightest symptom of pride or greatness, for the greatest knowledge and power that he acquires in his long pursuit after the truth and gives it over to posterity but says modestly through the scriptures that "This is the path of truth, that I have found out, this is the gate of heaven, I keep it open for you, follow my commandments and I shall receive you all with love." *How will you extol this overwhelming love of the Lord for his children. He requires no praises, no extolling: He wants you to do good to yourself and as well as to others and then he is satisfied and promises to remain with you and to receive you. So if you want to reach the goal of life, follow his commandments, pass a strictly moral life, try to rise above all temptations, control all the senses, have tolerance for others and love all as you love yourself, His light and truth will then not be far from you. "Conquer all hatred by love" this is the teaching from the life of Lord Mahavir. He crossed through the world by the strength of his towering virtues and he wants his children to follow him through the guidance of his teachings.

Mahavir was a great hero, born with the highest sanskars, full of compassion for even the minutest creature in the world, which he loved as his own soul and he devoted his life only in the service of humanity for cultivating the spiritual field for the people, for unveiling their ignorance and for leading them to the right path of eternal happiness. He saved all without the exception, only out of the love that he felt towards all and as

* This is a Christian idea.

Lord Mahavir Ideal of Self-Sacrifice

he did not like that any creature may be unhappy in the world. He was the greatest prophet who renounced all the enjoyments or honour for himself and spent a life of invaluable service without any self interest or reward. Rich and poor, distressed and suffering, wicked and mischievous, all were received equally by him and found relief in the words of Mahavir. He did not like to see that any man should be unhappy in this world, he did not like to see disunion and discord in the world, he did not like to see that people may forget their higher self and fall down in their evolution through the trap of maya, he did not like to see oppression and suffering in the world, he wished to see that all men may love each other and help each other, that harmony and peace may reign in the Universe and all men may be able to acquire eternal happiness. He therefore renounced the happiness of the world and showed that his happiness was not real and that it was a mere illusion that we felt through want of knowledge, he tried for years to spread right knowledge in the world so that people may see the path of truth and acquire eternal happiness by following in his footsteps. What a blessing it is for us to have such a hero as our guide and his eminent teachings before us for study and practice. The opportunity is offered to us to realize them and to be free from the miseries of the world. Mahavir has chalked the path, we have simply to follow his commandments and then all the happiness will be ours. Every minute is precious in this human life and with the opportunity in hand, if it will be neglected, we shall have to repent for ever. May the Universe acknowledge the truth and the light reached by the Hero and may peace and harmony prevail in the Universe. +

17th July 1914.

Bombay.

Mani'ul H. Udani.

M. A. L. L. B.

+The writer seems, if we do not mistake, to have assimilated any of the good qualities of Jesus christ and embodied them in Mahavira's life. The attempt though appealing to the sentiments and emotions of our hearts may not be said to be very successful; However we offer to the writer our sincere thanks for his favour of this article.

Editor.

"The Life of Mahavira in its practical relations to current Jainism."

The most optimistic amongst us will not venture to question the veracity of the statement that the world has still to obtain redress of many of its grievances and the most fatalistic view will not take, it is certain, so gloomy an outlook of the condition of human existence as to deny *in toto* the remediability of these grievances. In fact man is the architect of his own fortunes. It has been well observed by Burke—and this has been corroborated before and after it was said—that no institution can be perfect and hence it is that along with the development in any stage of the condition, past or present, of mankind, new problems have cropped up which have required a more comprehensive and a more thoughtful handling from posterity—more comprehensive and more thoughtful because they were the outcome of the accumulated mass of facts and theories wrought together in an imperfect state by an imperfect society. The Athenian or the Roman gloried in his political state as it was a living thing to him, where he could obtain hearing and where he could command the obedience and respect of those under his paternal care and yet we all know that his own being was completely compromised to the welfare of the state and that he existed not for himself or the family or the tribe, but for the state as a whole. And again those who repudiated the authority of the state in 1789 who proclaimed the well-known articles of their political faith, liberty, equality and fraternity, they too have not been able to dictate to the whole world a perfect system of government. The aristocracy subverted the Crown and democracy subverted the aristocracy, and yet legislation has not acquired that perfect stage as to embrace all the varied condition of human life. The science of political philosophy remains as yet imperfect and so stands in the advantageous position of being developed in future as a wider range of observation will present itself, when new

Practical utility of Mahavira's Life.

societies will spring up, requiring the application of new principles of thought and of life.

So too in economics. The caste or the guilds succeeded domestic economy and it was succeeded by the workshop system which is now substituted by the factory system and still the economic condition of mankind is not the better than before. Hardly an hour passes when some fresh discovery is not announced to the world and still it is a manifest truth that the greater part of these discoveries is utilized for the aggrandizement of personal comfort and personal authority. In short we have not attained any perfection in any branch of science, art or philosophy and is probably the glory of our age that it still labours under imperfection, that the mechanism of our social condition is after all in the most rudimentary stage of evolution. When Newton discovered the truth of his law, he is said to have observed that his labours had achieved worth nothing but an atom of the infinite mass of truth that lay hidden in the physical world. Yet the discovery of the truth of an atomic magnitude has revolutionized all aspects of science and as yet man's life is as tedious as it was when it was first given to the world.

Racial, religious and sex contests are as strong with the melting difference that they are of less frequent occurrence and that they are presented under the garb of a dazzling civilization; as when claims of nationhood or fanaticism make it incumbent upon the parties engaged or the arbitrators selected, to sacrifice the inward dictates of conscience. We are constrained to ask, at every step, 'Is all this a conventional lie, a narrow bigotry, a rule of dogmatism, or are we indeed really progressing?'

Emerson says that the end of democratic government or of civilization ought to be the foundation scheme of a sounder social system on which man's life should guide itself. If the men of our age, is indeed enthusiastic at a simpler mode of life and thought, if he cares to be less conventional and more sincere, formal and more ardent-spirited, he ought to aim at spiritual

perfection and to reach this goal, his life ought to be guided by a code more harmonious with his spiritual being. For the end is spiritual evolution, the means ought to be less and less physical, the latter only accelerating the harmonious working of the moral means. The question arises therefore, who ought to be our law-giver, whose the life where we find a centre round which our spiritual progress ought to revolve, whose deed, word and by the indubital lamp-post to illuminate the path, more complex, more dangerous and more slippery, because it is the path where we discern the gateway to that perfect spiritual enjoyment, that all embracing, all illuminating Nirvana?

In the state which has the best pretensions to a popular government, they accept legislation of the most eminent men among them. These have devoted their lives to the study of the political, social and economic questions of their age. They have carefully handled the burning problems of their day. They have laboured night and day to master the constitution of their country. They are in short the specialists of their own subjects. So in literature too. We admire the master-minds of every age and nationality because their words and their thoughts reveal to us the innermost hidden truths of our being, because they appeal to our finer sentiments, because they elevate us to regions more sublime and more peaceful than what we are used to, because they have penetrated deep into the coarse society of nature round them; because they have discerned there some harmony, some concert, some unity, some sincerity, which absorb all their genius, all their attention, all their life, their being; because they were the playmates of Nature; because Nature was their Home, their life, their soul, their joy all and end all.

And so too it ought to be the case in the selection of the Master who is to guide us on our path to spiritual perfection. Who is to be our Moral Guide?

He ought to have vanquished the gross which separates the material and the moral being of the individual. He ought

have seen, experienced, lived, in the Bliss, and according to moral condition of man as such. He ought to have realized all its manifold perfection the entity of this moral being of humanity. His vision and his knowledge ought to have cut asunder the recurrence of man's physical and spiritual existence. He ought to have witnessed the first and the last of its infinite layers. He ought to have been a *brahman* and a *brahman*. His life in every part of its aspects ought to have been divine pattern of self-sacrifice, a life, laboring hard for the liberation of all mankind, a life full of self-mortification, self-control, self sacrifice and above all self-realization.

Let us see how far the life of Mahavira fulfilled these conditions, how far his existence in this world answered the greatness of a Prophet-Hero, a Seer-Hero, or a Master-Hero.

He was born 2440 years before at Kshatriya Kunda in the illustrious family of the Ikshvaku or the Kaushyapa. His father Siddhartha was a renowned powerful chief of his age and his mother Trishala a virtuous and an obedient wife. The family relations of this excellent couple were widespread in North India. They had a son Nandivardhana and a daughter Sudarshana; Mahavira was the third child. Our Lords' reverence and sympathy are exemplary, for as the books relate, even when in the womb, the Master, out of apprehension that the queen might be disturbed in her rugged movements, if he moved, he remained motionless until the fond mother, fearful of a probable barrenness related the experience to her husband; when he moved and great was the joy of the couple at this happy event. But dismissing all myths which cluster round the ancient biographical narration of our master's life, his true name, the name by which he was known afterwards namely Vardhamana indicates how his birth succeeded an abundant prosperity in his father's realm. Great was as his descent unto this mortal world, still greater were rejoicings of his father's empire at its increasing happiness. The moral and physical greatness of Mahavira was contemporaneous with the physical and moral uplift of His countrymen. He was strong and stalwart

bewail himself of his absence at the moment, on a faint recollection he regained his consciousness and so full was he with admiration for his Hero's spiritual perfection, that he was at that very stage at a moment's time. On the day when this happened eighteen monarchs of great empires are reported to have kept personal attendance upon Mahavira's spiritual discourses.

Here finishes the short story of the life of Gautama or, Mahavira. His life was a moral perfection. His vision was of eternal Truth. His knowledge was the all knowing all. His power was without finality. His being was uninterrupted consciousness.

He taught harmlessness to be the foundation stone of character. Self-reliance is the running current of his philosophy. Karma. His teaching or the dissection on substances, the essence of his teaching, is far excellent. His teaching establishes the infirmity of every system of philosophy on the ground of its inconsistency and yet discourages the imperfect, hollow and headless creation of narrow creeds. His was the doctrine of one Universal Brotherhood and it was never an ideal-dream; He lived and experienced it. It was the precursor of the transient cessation of religious contests and struggle for life in the land of the living. Each and every living being was to be permitted a full physical and moral evolution at the hand of man without any mutilation whatever.

And he chalked out lines for this. His chief disciples, a class of men-monks, nuns, male householders, female householders. The first two were ordained after they reached a certain stage of spiritual growth. They were after self-enlightenment and they had crossed the first five planes of existence and were there to attain the last. The others were householders in the attempt. Before them were those who were in accordance with true path, but who were not yet reached the truth and yet were on the highway of spiritual evolution. They were right-minded householders. In the end of the

stones on which the structure of the moral uplift of the animate world was erected. This righteousness was to be developed by the four elementary qualities, of compunction, impartiality, friendliness and pleasure at the goodness of others. One who feels convinced that he has passed these bounds and again has attained the first five places of qualification, becomes, a *Nirgrantha*, or a monk. This philosophy thus furnishes us with a religion and finally the righteous soul is taken to spiritual unity. It is toilsome and exacting and so a few only attain it—the final beatitude.

And this method is essentially practicable. To ensure moral uplift, it is clear how a man should devote himself to the pursuit of righteous trade, righteous service and righteous study and righteous politics. His study develops and his vision broadens. He sees and studies with an unbiassed view. He will morally improve and his critical faculty develops. His judgment ripens. His method becomes logical and rational. He analyses and synthesises thoughts and beliefs. His outlook becomes comparative. Then the spell of false belief is broken. He gains right knowledge. He becomes its zealous devotee and thus grasps the true method. He intends to make his knowledge of matter and soul still perfect. He becomes more spiritual, more indifferent to the goodness of matter except when it is a means to an end—the uplift of the moral being of all round him and consequently of himself. He becomes a *Āstika* man. He now sacrifices his comforts more profusely so that he might live more uninterruptedly for his race and for his moral well-being. As his material wants decrease, he takes care that his moral wants increase; otherwise he loses his self-control and self-mastery. He becomes more and more qualified. He studies the relation of self to matter and tries to realize it in experience as well. He becomes an ascetic when his self-control and becomes so complete as to enable him to live an innocent and a completely unworldly life. When he fully realizes the self, he preaches and preaching for the sake of others, he attains final peace.

Harmlessness, truth-telling, non-theft, celibacy and unwedness are the five vows of the more advanced—the monks. The rest—that is—the worldly men have got the same with certain limitation to suit the conveniences of life. The sacerdotal order is to live in accordance with the spirit and the sentiments of the age.

Let us contrast the current practical side of Jainism with the ideal as set up and shown before.

We observe here that the forms are kept up but the spirit from within is no more. The physical existence decays without a soul to enliven the whole organism. The religion has become a privileged order. It has been reduced to meaningless observances and sectarian professions. Widely schismatic beliefs obtain in view of minute differences of formula or observance. The vows of the Shravakas are observed without their being based on righteousness and its four accompanying qualifications. The monks rarely study religious texts. They have become sectarian and are more attached to schisms than to the original order of their Lord. Only a few understand and a lesser number can claim to explain Mahavira's *Syadvada*, which propagated his creed throughout India.

His early life teaches us obedience. Let us be obedient to the spirit of what he taught and how he acted. He teaches us perseverance after spiritual realization. Let us not stop where we find us to-day. Let us make way, slowly and cautiously but none the less uninterruptedly. He teaches broadmindedness. He respected his age and time. Let us study comparative religion and let us make our thought about his life and action more scientific in view of our age and thus restore it to its pristine logical vigor, rational foundation and let us purge it of superstition, metaphor and myth. Mahavira made monkly life more rigorous. The needs of his time required this stringency. Our time requires that the religious order should be based upon a different scheme altogether. Let it be made more active and more responsive to the needs of the world, ardent, educating, enthusiastic and unifying.

A beginning has already been made. Responsibility has increased. People have become more cautious. They have become less bigoted and more liberal. The priestly classes require more efficient organization. But the reform ought to begin from laymen. They will do more than the former in the uplift of their classes. Let their energies be directed to the provision of the educational needs of the community. Let them show by an all embracing activity that if they own money in millions, they utilize it in providing millions, that if they own a philosophy, they own it not for parade but for human amelioration. Then only our agitation will be reasonable and well-founded. "Union is Strength."

I cannot refrain from remarking here that although it is undoubtedly certain that the life of Mahavira must have been held in high respect and admiration during the days when in his followers could be numbered Haribhadracharya and Hemachandracharya and others who distinguished themselves for their dialectician powers and their erudition in comparative religion, grammar, literature and yoga; the many unfortunate criticisms which some offered, and still offer, to Swami Vardhaman's life, were due to the very peculiar and sometimes ludicrous notions of Jainism, obtaining amongst the sacerdotal order of some Jain sects.

S. S. Jain Boarding,
Princess Street,
Bombay. }

K. H. Kamdar & Co.

Some distinctive features of Lord Mahavira's Teaching.

(1) *Self-exertion*:—

Salvation according to Jainism, is quite independent of the worship or favour of any particular person or deity, born or yet to be born in the world. Though there is no gainsaying the fact the teaching was given, in its present form by the Lord Mahavira himself yet he never pretended to vouch-safe the salvation of man through his worship alone. He did not even pose as one who would intervene on behalf of his worshippers in the working of the great Law viz. "Man reaps as he sows." He showed the utter futility of fetichism which predominated in his times, and deeply imprinted on the moral consciousness of humanity that spells and prayers and sacrificial formulae and such other processes employed to humour innumerable elemental deities were only calculated to impair their spiritual health and suppress the divinity, that lay within them. He convinced the people that fire, sun, water, lightening, rain, dawn etc, were only the phenomena of nature subject to fixed laws and all the entreaties of men either for their protection or welfare did but fall on deaf ears. He dissipated their notions that those lifeless elements could ever consciously or intelligently operate to their harm or benefit. He succeeded in winning mankind back to their normal state and awakened them to their inner grandeur and infinite possibilities of their unfoldment, directing their energies in the channels of pure spirituality. He taught that man was God in embryo and it was only through self-endeavour and self-exertion that the latent Godhood was to be realized. All adventitious aids were only but in the nature of addendum or impetus. If man obeyed the laws prevailing in the region of spirit, his salvation was assured. There was only one and not two paths leading to that supreme goal, and however undeviatingly followed it is sure to attain the goal, irrespective of any help from without. Favouritism he discouraged and denounced. He did not offer himself as an object of worship

for mankind, but only proclaimed to them that he had reached the acme of spiritual evolution and that they too might reach the same if they only followed the line along which he had walked. His only title to glory and our respect rests on the basis that he discovered the laws, which if followed in their entirety would ensure freedom from the thralldom of *sansara*.

(2) *Let live or Ahimsa*—Mahavira recognised the unity and grandeur not only of human beings only but of the whole sentient creation. Sub-human creatures, he preached, have equal rights with the human ones to live unmolested to the end of their natural lives. He abolished the oligarchy of man and established the democracy with equal rights for all creatures high or low to fully live out their allotted period of life. He formulated a scheme of grand practical utility, which recognised the brotherhood not of man only but of all the living creatures. Sub-human life is too sacred and sublime to be used as an offering in sacrificial rites. Though all contemporary creeds recognised more or less the same code of morals but it was practically confined within the narrow limits of the interests of human beings only. Mahavira awakened the tender emotions and finer feelings of men towards their mute brethren on the lower stages of evolution and thus humanised the society which he moved. Hurting or taking the life of animals was retarding the growth of their evolution, and the violation of the fundamental law of nature is bound to react on the evolutionary growth of those who break the law. The doctrine of non-killing and sanctity of life is not based, as is generally supposed, on the utility of lower creation to men. It rests on the life principle that every member of the animate world has the right to live unmolested by others. Man is not the flower of creation or the glory of God in the sense that he is entitled to make their less developed brethren subservient to his purposes. His greatness or superiority is not meant to be employed to check their progress or obstruct their growth, but to help them and quicken their evolution. When he does violence, the effect rebounds on his own evolution. Whoever

stands in the way of others' evolution, by means of thought, speech or act, retards his own advancement on the Path.

(3) *Live or improve and enlighten yourself*—He declared the path of liberation equally open to all. Religion is a common property of all who can take possession of it. It is not the exclusive monopoly of the upper class only, as was believed at Mahavir's time. He dissipated the fallacy that only the high-born beings can practise religion. He delivered the message of consolation to the masses that salvation was not reserved for an ambitious few. He swept away all arbitrary distinctions of petty creeds and castes and made his banner the rallying point for humanity in general whether they be high-born or low-born, twice-born (*dvija*) or once-born. He introduced a healthy spirit of liberalism in the society and made religion a living vital thing and lifted it up from the low level of a profession into which it had fallen in those days. He told them though the Path was long and the travel a weary one, yet all could pursue it if only determined to walk unwaveringly along it and guard against wandering into tempting bye-ways. The supreme goal shines at the end of the hard journey, but the now struggling soul shall surely reach it one day if he persistently pushes on towards it. "Utilize all your opportunities, he said, to that one end, and subordinate all other purposes to it; Work not with a view to any earthly glory. Life is not a holiday enjoyment. It is meant for regeneration and growth, so conform it to that great object or else you are doomed to degenerate and go down in the scale, and when once you are tending downward, there is no knowing where the fall shall cease. You cannot stand still and stagnant. The laws of universe can not allow you to remain unmoved. However it is left to you to move either heavenward or hellward. Then why not be high and move towards God? Light up all your candle to the altar of the almighty principle that is slumbering in you. Ask of yourself therefore to your birthright—Peace, Power, Love and Immortality."

(4) Renunciation and asceticism:—

There was no organised or constituted order of congregated ascetics before the advent of Lord Mahavira. He soon found that the minds of individual mendicants naturally and even unconsciously turn to earthly things when allowed to live singly. To set this right he instituted *Upashrayas* or resting-places for monks and created a highly specialized ideal of ascetic life leaving no loopholes for the minds of the members of holy order to escape through, and created a very wholesome spiritual atmosphere in which the aspirants can maintain their lives immaculate. It appears that the worship of Shri Krishna had assumed an exasperatingly debased form and his early life had come to be invested with a disgustingly amorous aspect, in Mahavira's times. Tendencies of sensual enjoyments were running high, and the rising tide of this demoralizing feeling, he endeavoured hard to stem by guiding men to the ideal of asceticism and absolute renunciation both of which he exemplified in his own self.

The very great emphasis that he laid on the efficacy of fasts and suppressing of the senses, sometimes verging almost on the torturing of the flesh is suggestive of the revulsion of feeling that laboured to bring about in the minds of men from the pleasures of the senses which, it seems, were incorporated with the prevailing modes of religious practice in those days. Shri Krishna's noble teaching was distorted and he was identified with pleasures of an unhallowed character. Such a spirit of amorous indulgence though wholly inconsistent with his teaching in the immortal Bhagwat Gita, had, somehow, stolen in upon his followers. These unhealthy and highly immoral tendencies were supplanted by a strong wave of asceticism under the mighty leadership of Lord Mahavira.

Jaina Literature.

As Professor Jacobi Says: (Jaina Sutras, 2 XXVII).

"The records of the Buddhists and Jains about the philosophic ideas current at the time of the Buddha and the Jaina Avira, meagre though they be (he is speaking of the incidental references to the ideas they did not accept), are of the greatest importance to the historian of that epoch."

Of these records the Pali ones (thanks, in great part, to the continuous efforts, during the past twenty years, of the Pali Text Society), are very nearly all now available. We can know not only what they do, but (which is often of even more importance) what they do not, contain. The Jain records are unfortunately as yet known only in fragments. It is the greatest desideratum for the history of this period that they should be made accessible in full. The philosophical and religious speculations contained in them may not have the originality or intrinsic value either of the Vedanta or of Buddhism. But they are none the less historically important because they give evidence of a stage less cultured, more animistic, that is to say, earlier. And incidentally they will undoubtedly, be found, as the portions accessible already show, to contain a large number of important references to the ancient geography, the political divisions, the social and economical conditions of India at a period hitherto very imperfectly understood.

It is difficult to appreciate the objections made to the authenticity and authority of these documents. The arguments advanced in 1884 by Professor Jacobi (in Jaina Sutra I, XXXVII-XLV) seem quite incontrovertible, and indeed they have not been seriously disputed. The books purport to be substantially the ones put together in the fourth century B.C. when Bhadrabahu was head of the community. The Jains themselves, of all divisions or schools, acknowledge that there had been older books (the Purvas, the Purva-angas), now lost.

Jainism and Jaina Records.

Had they been inventing the story, this is not the way which they would have put it. They would have claimed that the existing books were the original literature of their Order. The linguistic and epigraphic evidence so far available confirms in many respects both the general reliability of the tradition in current among the Jains, and the accuracy of this particular detail. Of course the name given in this tradition to the older books cannot have been the original name. They were only "former" as compared with the eleven Angas that are still preserved. And the existing books, if of the fourth century, can only be used with critical care as evidence of institutions, or events, of the sixth century B. C. Still, even so, we have here important materials for Indian History, at present only very imperfectly utilised.

x

x

x

x

x

They (Buddhists) probably, at least during the fourth and third centuries B. C., formed the majority of the people. And the movement of thought out of which all these schools (Buddhists and Jains) arose, so far from being a negligible quantity, as the priestly books suggest, was one of the most dominant factors the historian of the fourth, fifth and sixth centuries B. C. has to consider.

—*Extracts from Buddhist India.*

Jainism and Jain Records.

Professor L. P. Tessitori in his letter dated 12th June 1914 to Hon. Secretary, Jain Graduates' Association states inter alia as follows:—

"Certainly the love and admiration I feel for Jainism is a very strong one, and, though my present appointment as an editor of the *Bardic chronicles of Rajputana* has now caused studies to take a somewhat different course, yet I will con-

tinuo paying all my attention to Jainism and sympathizing with its noble principles, inspired as they are to the purest feelings of sound morality and universal brotherhood. I am a believer in a new revival of the Jain religion, and consider it as already started. The present activity of the Jain community is the best prognostic.

It is a matter of great pleasure to me to know that even in studying the history of Rajputana, I can expect great help from Jain records. In utilizing these records, I will never forget to emphasize the fact that they are derived from Jain sources and that we are indebted to the Jains for them. The great influence exercised by the Jains in Western India, in Gujarat and Rajputana, in mediæval times, is only vaguely known to the present day. I will do my best to bring it into prominence, in the light of historical documents."

જાણકની દુલ પાંખડિ વંદાવા !

સ્વિકારમે કહે કાવાવાવા !

અગિત દુલ તવ ચંદ્રે ઝોજસ પૂર !

શ્રવિત

વર પશુવળુ પવે આરાધી !

મનકાના સે મેલ પમાલી !

" મિથ્યા કુમ્ભત " પચાતાપે પૂર !

શ્રવિત

મજિ-મનિર-પાદરા

}

પાદરાકર

વારપૂમ.

ગોઝલ મયુરાં રે વંદાવા—એ રસી.

ત્રિષ્ઠાનકનરે રહે, રમિયે પૂળ અધિક સનેહે,

નવ નવ જાતે રે કરિયે, મિત્ર ભવસાગર હેમે તરિયે,

એતન ખારા રે, મિત્ર પૂળ કરિ સદો ભરખારા.

૧

નમલુ કરિયે રે મન રને, ચર્ચો ફેર મળુ નવ અગે,

પ્રાની દુહરી રે માલા, કંઈ કોઈ પંચ રંચ રસાવા—

એતન ૨

પૂપ દીપ રે મનોહાર, અણુ નેત્રેય રૂઝ મુરસાથ,

શ્રી મિત્રવરજ ભમસાગર, આગે મીત યાન મનોહાર—

એતન ૩

હરિસખ માણુને રે તાણુ, તપ એ અગેલા પૂળ ભળુ,

આરાપક તેહને રે કહીયે, પૂળ દાદસ એકે કહીયે.

એતન ૪

પાંચનમન પક ખારી, પરિવા મિત્ર ઉતમ ચિત્તવારી,

તલ પક પાંચને રે વડો, રૂપિમળ પક સદી આનંદો

એતન ૫

—રૂપિમળ (પચનિમળ ટિપ)

મમુનું નામ વિરમરણ.

(વેતાવચ)

રે મન !, કનુ મિત્રનામ વિચાર્યો.

વિત્ર વિહાર મહામહ કાવો, જનમ 'મુઆ જનુ' કાવો—

રે મન ! ૧

મિત્રે તેહુ નરેલો દીપી નતરી રનાંચ રેકાવો,

તલ મનુજુ તેં જ નરેલ, એક પડી ન સંભાવો—

રે મન ! ૨

નરે કનુ દાન વિવચ તલ પૂળ, નરે મિત્રનામ રેકાવો,

એવંચ નરેલ મિત્રનામ કરિયો, કાલ ભનુ કરે રેકાવો—

રે મન ! ૩

એ રે મન ! તલ રેકર રે, એ ભવ ચલત મુકાવો,

દુઃખન રેકાવત મિત્રનામ, જાણરે મારે ન સંભાવો.

રે મન ! ૪

—દુઃખન રેકાવત મિત્રનામ.

• જ કા રેકાવત, નરેલ રેકર મારે મુકાવો "એ રેકાવત પનુ મારે
રે મુકાવત, રેકર રેકર. રે પીડા રે નરેલ-રેકર રેકર, વિરમરણ રેકર

આત્મનિંદા ને વીરને વિનતિ.

૧

વીર જિજ્ઞેસુર ! સદ્વિજ મેરા, પાર ન લઉં તેરા,
મહેર કરી રાણે મહારાજા ! જનમ મરજ્યા ફેરા હો,
જિનજી ! જન હું ઘરણે જાઓ— ૧

મર્માવાસ તણાં દુઃખ મોહોટાં, ઉપે મસ્તક રહિયો,
મધમ્પરમાદિ લપટાણો, એકવો દુઃખ મેં સહિયો હો— જિનજી ! ૨

નરક નિમોદમાં ઉપતેાં ને ચાવિયો, સદ્ગત જાદર મળ્યો
વેલેચણે મુખને અમમાએ, માન તિહાં કિહાં રહિયો ! હો— જિનજી ! ૩

નરકજીવી વેદના જાનિ ઉલ્લસો, સહી તે કાવે મહા;
પરમાપામીને વસ પડીયો, તે જાણે તમે સહ હો— જિનજી ! ૪

તિર્થયાત્રા અવ કાપા પ્રણેસ, વિવેક નહોત વચાર;
નિહિરિનનો અવહાર ન જાણ્યો, કેમ ઉતરાયે પાર. ! હો— જિનજી ! ૫

વેતણી મતિ પુણે હું પામ્યો, વિવેક રસમાં કીતો;
મત પચ્ચખાણુ ઉદય નવિ જાળ્યાં, તાન માનમાં કીતો હો— જિનજી ! ૬

મનુષ્ય જનમ તે ધર્મસામગી, પામ્યો હું જવુ પુણે;
રામ દેવ મહિ જલિયો, ન દશી મમતા છુદિ હો— જિનજી ! ૭

એક કચેન ને કામિની, તેહ શું મનકું "જાપું;
તેના જોત લેવાને હું કરો, કેમ કરી જિનધર્મે સહું ! હો— જિનજી ! ૮

મનની દોઝ કાપી અતિ ઝાઝી, હું હું કાઝ જાઝ જોડેવો;
"કહિ" કહિકામને" જનમ મયો, પુનરપિ પુનરપિ તેહવો હો— જિનજી ! ૯

શુર ઉપદેશમાં હું નથી જાણો, નારી સદ્વચણ રચામી !
દબે વડાઈ જોડે તમારી, જિજ્ઞમતમાંકિ છે જામી હો— જિનજી ! ૧૦

ચાર મતિમાંકિ રાવડિયો, તેમને ન સોધાં કાળ;
જ્ઞાન કહે તારો સેવકને, જાહે મજાની લાજ હો— જિનજી ! ૧૧

જ્ઞાનમાસ પાવક

૨

(નમે જાવું જો—એ રીતી.)

સિદ્ધારથરાજકુલતિયો એ, ત્રિસલામાતમહાર વો
અવનિતમે તુમે અવતર્યાએ, કરતા અમ ઉપકાર.

—જયે જિન ચોરજી એ. ૧

૧ સદમમાં સદમ કવ ૩ જેનું-જેનું જેનું ૨૫૨૫ જિનધર્મમાં સ્વતંત્ર દોષ ૧૦૬-
ધર્મમાં કરવામાં જાણ્યું નથી. ૨ મ્યુત મયો. ૩ સો (સ્ત્રીવચની) ૪ પતમ:પદિકા-
અધર્મ પાપો દોષ તેમને નરકવાસી કવેને દુઃખ અવચક્ત અધિકારીનું કામ
ઉ. ૫ જોડું-ચમ:જું. ૬ કોલ. ૭ કિરિપુત.

અગુત મોહ ને મેલિયે રે, કાંઈ શુભ પ્રભુ કને ભાષે રે;	પ્રભુજીને.
નીરાને પ્રભુ ખાઈયે રે, કાંઈ તો પશુ રાને કહાણ રે,	પ્રભુજીને. ૨
નામ ખાતા ને ખાઈયે રે, કાંઈ પ્રેમ વિના નહિ તાન રે;	પ્રભુજીને.
મોહનિહાર નિહાં નિહાં રે, કાંઈ કિમ તરિયે ગુણપામ ૧ રે ૧	પ્રભુજીને. ૩
મોહનપ જન ખાંધો રે, કાંઈ જાપ નિહાં નહિ યોગ રે;	પ્રભુજીને.
કમંજન ન કાંઈયે રે, કમંજન મયે જોડ રે,	પ્રભુજીને. ૪
તેહમાં શો પાઝ મહાવિષયે રે, કાંઈ તુમે શી મહારાજ ૧ રે;	પ્રભુજીને.
વિશ્વ કરહો ને તારમો રે, કાંઈ તો સાચા જિનરાજ રે.	પ્રભુજીને. ૫
પ્રેમમનનનો ભારના રે, કાંઈ ભાર નિહાં ભવવાર રે;	પ્રભુજીને.
ભાર તિહાં ભવવંત છે રે, કાંઈ ઉદયે આતમ સાર રે.	પ્રભુજીને. ૬
પૂરણ પદ ખીતર કપો રે, કાંઈ અનુભવ અનુદાર રે;	પ્રભુજીને.
આતમ ખાતે આશખી રે, કાંઈ વરણે ભવનો પાર રે.	પ્રભુજીને. ૭
જૂઠંધાન ૧ મુજ પીનતિ રે, કાંઈ માનેમે નિદોષરે;	પ્રભુજીને.
મોહન કહે મનમહિરે રે, કાંઈ વહિયો તુ વિલવાવીકરે.	પ્રભુજીને. ૮

—મોહનવિજય.

૩૫:સહ મહાવીર

૫

વીર સુજો મોરી પીનતી વાન મનની હો કહું જોડી દામ કે;	
જાગકની પરી પીનતું મોરા સ્વામી ૧ હો, સુજો ત્રિપુરનનાથ કે.	વીર. ૧
તુમ દરહન વિશ્વ કું ભમ્યો, મુજ સ્વામી હો ભવસમુદ મચ્છર કે;	
દુઃખ અનંતાં મેં સહ્યાં, તે કહેતાં હો નરિ આવે પાર કે.	વીર. ૨
પર ઉપમારી તુમે પ્રભુ, દુઃખ જામ્યો હો જન દીનકાથ કે.	
તેજે તુમ ચરણે આવીયો, સ્વામી ૧ મુજને હો નિમ નવજુ નિદાગ કે.	વીર. ૩
અપરાધી પશુ ઉદયો, કહું કેવા હો તેરા અવદત કે;	
સાર કયો હવે માહરી, મન માંડી હો આણી મોરી વાત કે.	વીર. ૪
અવગુણી પશુ ઉદયો, તે ઉપર હો કારિ કરણ સ્વામી કે;	
પરમ ભવન કું તાદરો, તેને તારો હો નહી દીવલો કામ કે.	વીર. ૫
શૂનપણિ પ્રતિજ્ઞાઓ, જેણે કાંધો હો તુજને ઉપસર્ગ કે;	
કામ દિયો અંડોણીએ, તેણે દીધો હો તસ આમો સર્ગ કે.	વીર. ૬
મેલતે અવગુણ મહુર્, કાંધા તેરા હો મોલે અવગુણક કે;	
'તે જગતે તેં રાખીયો,' શીતમેસ્થા હો મૂળી સુસાહ કે.	વીર. ૭
એ ગોણ છે દમનગ્રાસ, એમ કહેતો હો આયો તુમ તીર કે;	
તે આતમને તેં કાંધો, પેતાનો હો કાંઈ તન પટ્ટર કે.	વીર. ૮
વજ્ર ઉત્થાપી તંદર, એ જમ્યાયો હો તુજ સયે જામાગ કે;	
તેહને પશુ પંદરે ભને, સિવશામી હો કાંધો તેં કુપાય કે.	વીર. ૯
અહંમુલો કારિ ને રમ્યો, જગમંડી હો જાંધી માલીની પાગ કે;	
તારી મેરી પાતરી, તેં તારો હો તેહને તનગત કે;	વીર. ૧૦

બાર વરસ વેળા ધરે, રજા મૂકી હો કાંઈ સંવત ભાર ૩;	
તે નંદોળે બહુ ઊંઘે, સિવપદવી હો દીધી તસ સાર ૩.	ધોર ૧૧
પંચ મહાવત પરિહરી, ધરવાસે હો રજો વર્ત ચેલીય ૩;	
તે પળ આદંકુમારને, તે તાળે હો કાંઈ વીણવાવિય ૩.	ધોર ૧૨
રામ એણિક રાખી ચેત્રણા, રૂપ દેખી હો ચિત્ત મુક્યા જે ૩;	
સમવસરણ સાધુ સાધવી, તે કાધા હો આરાધિક તે ૩	ધોર ૧૩
મત નદી નદી આપડી, નહિ પોપધ હો વળિ નદી તસ દિખ્ય ૩;	
તે પળ એણિક રાવને, તે કાધા હો સ્વામી આપ સરીખ ૩.	ધોર ૧૪
એમ અનેક તે ઉઠ્યા, કહું કેતા હો તોરા અવદાત ૧૩;	
સાર કરો હો માહરી, મનમાંદી હો આળી મારી વાત ૩.	ધોર ૧૫
સંવત શુક પળે નદી, નદી તેજું હો મુજ દર્શન રાન ૩;	
પળ આપાર છે એટલો, એક તાહરો હો ધરે નિમષ ખ્યાન ૩;	ધોર ૧૬
મેહ મહીતળે વરસતો, નરિ જોવે હો તેહ કામગુણમ ૩;	
ત્રિરૂઆ સદગે ગુણ કરે, સ્વામી ૧ સારો હો મુજ વંજિત કામ ૩.	ધોર ૧૭
ગુમ નામે મુખ સંપદા, ગુમ નામે હો જાવે દુઃખ દૂર ૩;	
ગુમ નામે વંજિત રાજે, ગુમ નામે હો નિદ્રા આખુંદ પૂર ૩	ધોર ૧૮
કળશ	
કમ નમર બેસવમેરમંડન, વીર જિનં ચોલીયમે;	
લાસનનાથક સિંહ સંજન, સેવતાં સુરતક સમે.	ધોર ૧૯
જિનચંદ્ર વિષ્ણુભાતનંદન, શકગચંદ્ર કળાનિયો;	
પાંચનાથ સમવનુંદર, મુરલો નિનુલનગુણવિયો.	ધોર ૨૦
	સમવનુંદર.

શ્રી મહાવીરસ્વામીના સત્તવીશ મવ.

હોહા.

શ્રી મુખવિજય મુગુર નવો, નમી પધારવી આવ;	
જા સપાલીયવળું, મુખતાં સમકિત યાવ.	૫ ૧ ૩
સમકિત પાને ઇન્દ્રે, જા મજૂરીએ નળાવ;	
એ વડ સંચારે જાને, તે પળ મુરતે જાવ.	૫ ૨ ૬
વીર જિનેજર સદિયો, અમિયો કળા અનંત;	
પળ સમકિત પાળા પડી, અને વધ અરિહંત.	૫ ૩ ૬

દાળી ૧.

(કપૂર હોય અનિ ઉજાગે ૧—એ રસી.)

વેંદે જો એક વાવતો ૨, રાવ નામે નવસાર;	
૬૮ નેધ અવડી રોય ૨, ને.જન વેળા વાવ ૨.	
અખડી રાવે સમકિત ૨૫,	
જિવ રાવે નુપ અનંત ૨;	૨૫ ૧

મન ચિત્તે મદિમતીલો રે, આવે તપસી કોય,
 દાન દેખ બોજન કઈ રે, તે વહિત રૂળ દોષ રે. પ્રાણી ! ૨
 મારમ દેખી મુનિચરા રે, વટે રૂઝ ઉપયોગ;
 પૂછે 'કેમ ભટકો ઈલાં રે,' મુનિ કહે સાથ વિભેષ રે. પ્રાણી ! ૩
 દરખાસે તેડી ગયો રે, પડિયાળ્યા મુનિરાજ;
 બોજન કરી કહે 'આણીએ રે, સ.ય બેળા કઈ આજ. રે. પ્રાણી ! ૪
 પત્રવટીએ ભેળા કરવા રે, કહે મુનિ દબ્બ એ માર્ય;
 સંસારે ભૂલા ભયો રે, ભાવ મારમ ગપવર્ચ રે. પ્રાણી ! ૫
 દેવ ગુરુ ઝોગખાવિયા રે, દીપ્તો ચિપ્તિ નવકાર;
 પશિમ મહાચિદેશમાં રે, પામ્યો સમકિત સાર રે. પ્રાણી ! ૬
 ગુમ ખાને મરી સર દુઝો રે, પહેલા સર્વ મજાર;
 પારોપમ આપુ ચલી રે, ભરત પડે અવગાર રે. પ્રાણી ! ૭
 નામે મરીમિ ભેવને રે, સંવમ લીએ પ્રભુ પાસ;
 કુપાર ચરણ લહી મયો રે, વિહંગીક ગુમ વાસ રે. પ્રાણી ! ૮

કાળ ૨

(વિરાહલાની દેશી.)

નવો વેર રમે તેણી વેળા, વિચરે આદિચર ભેળા;
 જળ થોડે સ્નાન વિશેષ, પત્ર પાવડી ભરવે વેર. ૧
 પડે વિહંગ લાકડી મ્હોલી, ઘિર મુંઝવે ને પડે ચોલી;
 વગી હવ વિશેષન અગે, મૂઝથી વન પરતો રમે. ૨
 સેલાની જનોઝ રામે, સદુને મુનિ મારમ ભાંપે;
 સમોસારણે પૂછે નરેક, 'કેમ આવે' દોરી વિનેક. ૩
 જિન જપે ભરતને તામ, 'ગુજ પુર મરીની નામ;
 વીર નામે યશી જિન ડેલા, આ ભરતે વાસુદેવ પહેલા. ૪
 આવડિ વિરહે લાડી, 'મુણી આખા ભરત ઉગાડે;
 મરીનીને પ્રાણિલા દેવા, નથી વંદીને એમ કહેવા. ૫
 'તમે પુનર્જન્મ તજાસી દરિ ચહી નરમ જિન કહેવા
 નરિ વંદુ વિરહિક વેર, નમું ભક્તિવે વીર જિનેક. ૬
 એમ સતના કરી પડે ભવે, મરિની મન દર્શ ન માવે;
 'મ્હારે તજુ પાદીની ઝાપ, રાદા જિન ચહી જાપ. ૭
 ભવે વાસુદેવ પુર ચાંચું, પૂર ઉત્તમ મ્હારું કવીસું. ૮
 નામે કુળમદસું ભગણે, નિયચેવ નિહાં જપેજો. ૯
 એક દિન તનુ રહેવે બાપે, કેવલ રૂપુ પાણી ન આવે;
 ત્યારે વંદે એકે એક, તત્ર મનિયો કપિત્ર અવિરેક. ૧૦
 દેવના મુણી દિશા વાસે, કહે મરિની 'લોપે રૂપુ પાસે.'

- રાજપુત કહે 'તુમ પાસે લેશું અમે દિક્ષા ઉઠાસે, 10
તુમ દરથને ધરમનો બહેમ,' સુણી વિતે મરિચી એમ;
મુજ થોગ્ય મળ્યો એ ચેલો, મૂળ કડવે કડવો વેલે 11
મરિચી કહે 'ધર્મ ઉભયમાં, દિક્ષા જોવન વયમાં;
એણે વચને વધ્યો સસાર, એ ત્રીજો કલ્પ અવતાર, 12
લાખ ચોરાથી પૂરવ આવ, પાળી પંચમે સર્વ સધાય;
દસ સત્તર જીવિત ત્યાંહી, શુભ વીર સદા મુખમાંહી. 13

ઢાળી ૩

(ચોપાધની દેશી.)

- પાંચમે ભવ કાલામ સન્નિવેશ, કૈશિક નામે બ્રાહ્મણ વેપ;
એંશીલાખ પૂરવ અનુસરી, ત્રિદંડીપાને વેવે મરી. 1
કાળ બહુ બમીયો સંસાર, ચુણાપુરી છડો અવતાર;
બહોતેર લાખ પૂરવને આવ, વિમ્ર ત્રિદંડીક વેવે ધરાવ. 2
સાધર્મે મધ્યસ્થિતિયે થયો, આઠમે ચૈત્ય સન્નિવેશી થયો;
અગ્નિવોન દિજ ત્રિદંડીયો, પૂર્વ આયુવખ સાડે મૂઝો 3
મધ્યસ્થિતિયે સુર સર્વે ઇશાન, દસમે મંદિર પુર દિજ દાણ;
લાખ જાપન પૂરવાપુરી, અગ્નિજૂતિ ત્રિદંડીક મરી. 4
ત્રીજે સરગ મધ્યાહ્ન ધરી, નારમે ભવ મ્હેતાંબીપુરી;
પૂરવ લાખ ચુઆલીસ આવ, ભારદવાજ ત્રિદંડીક યાવ. 5
તેરમે ચોથે સર્વે રમી, કાળ ધણો જાગ્યારે બમી;
ચઉદમે ભવ રાજગુહી બપ, ચોત્રીયલાખ પૂરવને આવ. 6
ચાવર વિમ્ર ત્રિદંડી થયો, પંચમે સર્વે મરીને ગયો;
સોળમે ભવ કોઠ વરસ સમાવ, રાજકુમર વિષજૂતિ યાવ. 7
અંજૂતિમુનિ પાસે અણુતાર, દુસર તપ કરી વરસ હળદ
માસખમણ પારણુ ધરી દયા, મયુરામાં ચોત્તરીએ ગયા. 8
ગાયે દસમા મુનિ પદિયા વણા, વિશાખનંદી પિતરિયો હણા;
ગૌશુંમે મુનિ મર્વે કરી, ગયણુ ઉછાળી ધરતી ધરી. 9
તપ બળથી હોજ્યો બળધણી, કરી નિવાલું મુનિ અણુસણી,
સત્તરમે મહાશુકે સુરા, શ્રી શુભ વીર સત્તર સાવરા. 10

ઢાળી ૪

(નદી યમુનાકે તીર, ઉડે દોય પંખીયાં—એ દેશી.)

- અઘારમે ભવે સાત, સપને મુનિન સતી;
ધાનપુરીને પ્રજાપતિ, રાણી મૂનાવતી,
તસ મુન નામે ત્રિપટ, વામુદેવ નિપન્યા,
પાપ ધણું કરી સાવમી, નરકે ઉપન્યા. 1
વીસમે ભવ વર્ષ સિદ્ધ, ચોથી નરકે ગયા,

- તિલોથી ચી સંસારે, મર જલુગા થયા,
ભાગીતમે નરભવ લહી, પુણ્યદણ વરવા,
ત્રેવીસમે રાજ્યધની, મૂકામે સંચરવા. ૨
- રાજ ધનંતર્ય મારણી, રાણીમે જનમિયા,
લાખ ચોરાથી પૂરવ, આપુ ટવિયા;
પ્રિયમિત નામે ચક્રવર્તી, દિક્ષા લહી,
કોડી વરસ ચારિત્રદયા, પાળી સધી. ૩
- મહાયુક થઇ દેવ, રૂપે ભરતે ચરી,
હવિશા નગરીમે, જિતવતુ રાજની,
ભાગ માવ થાપ પચીસ, વરસ સ્થિતિ પરી,
નંદન નામે પુત્રે, દક્ષા આચરી. ૪
- અમીવાર લાખમે એચી, હગાર હસે વળી,
ઉપર પીતાગીચ, અધિક પશુ દિન રૂળી,
વીરસ્થાનક માસખમલે, નરજીવ સાધવા,
તિથેકર નામકર્મ, તિહાં નિકાચવા. ૫
- લાખ વાંસ દિક્ષા, પચાંસ તે પાગલા,
હવીસમે ભવ, પ્રાણુતકાપે દેવતા,
સામર વીસનું ટવિત, સુખમર ભોગવે,
શી શુભ વીર જિનેશ્વર, ભવ સુખમે હવે. ૬

દાળ ૫

(મજરામારુછ આલવા આકરી રે.—એ દેશી.)

- નવર માહબુકાંઈ પસેરે, મહાત્મકિ જ્ઞાનમલ નામ. ૧
- દેવાનંદ દિજ આપિકા રે, પેદ લીધા મનુ વિસત્રામ રે
આથી વિવેકને અંતરે રે, મુર હરિભુવનેથી આવ;
સિદ્ધારથરાજા પરી રે, નિરુદ્ધા રૂપે હરકાવ રે. ૨
- નવ માહાંતરે જનમિયા રે, દેવ દેવીમે આગુજ કાપ;
પરણી થટ્ટા એકાને રે, નામે મહાવીર અસિદ્ધ રે.
સંસાર લીધા ભોગથી રે, ત્રીસ વરે દિક્ષા લીધ;
માર વરસે દુઆ કેવડી રે, સિવપદનું નિષક સિર દાપ રે. ૩
- સંપ મુર્ખિય આપીરો રે, દેવાનંદ જ્ઞાનમલ પાર;
સંવમ દેવિગ મોહમ્યા રે, ભયચનિસરે આપિકા રે.
ચે.વિસ અતિરવ લેમયા રે, સાથે ચડેલહલ અનુચર.
હરેલહલ તે સાધથી રે, બીજે દેવ દેવી પરીહર રે.
ત્રીસ વરસ મનુ કેવડી રે, વામ નવર તે પાવન કાપ;
દેવેર વરસનું આકરું રે, દિવાળમે સિરપદ કોર રે. ૪

અગુરુ શયુ અવગાહને રે, પ્રાપ્તો સાદીઅનંત નિવાસ;
 મોહરાયમજ્જ મૂળશું રે, તન મન મુખનો હોય નાથ રે. તન ૮
 વ્રમ મુખ એક પ્રદેશનું રે, નવિ માવે લોકાકાશ;
 તો અમને મુખીયા કરો રે, અમે ધરીયે વ્રમંતરી આસ રે. અમે ૯
 અખય ખમ્મનો નાથનો રે, મેં દોડો ગુર ઉપદેશ;
 સાસય લાગી સાહેબા રે, નવિ કચ્છે કુમ્તિનો લેસ રે. નવિ ૧૦
 મોહરાનો ને આસરો રે, તેથી પામીયે લીલ વિવાસ;
 દબ્યમાય સનુ દણી રે, મુખવીર સદા મુખવાસ રે. મુખ ૧૧

કુળરો

ઐશ્વર્યીય એકે, વરમ છેકે, પૂર્ણિમા આવજુ વરો;
 મેં મુખ્યો લાલક, વિશ્વનાથક, વદમાન જિનેશ્વરો.
 સંવેગ રંગ, તરંગ ગ્રીએ, જસવિજય સમતા ધરો;
 શુભવિજય પડિત મરજુ સેવક, વીરવિજયો જય કરો. ૧૨
 સંવત ૧૯૦૧ આવજુ પૂર્ણિમા. વીરવિજયે (શુભવિજય ટિપ્પ)

શ્રી મહાવીરસ્વામીનાં પાંચ કલ્યાણિકં.

દોહા.

પ્રેમે પ્રહુમું સરસતિ, માયું અવિચળ વાળુ, વીરતણા મુખ મતશું, પચકભાણુકે મદ. ૧
 મુખ માતાં જિનજીતણા, લહીએ જવનો પાર મુખ સમાધિ દેવ જીવને, મુખને સદુ નરનાર

દાળ ૧ ગર્ભ કલ્યાણિક.

(આસો મરમે રમીએ રૂડા રાગશું જો.—એ રસી.)

જન્મદીપના જરનમાં જો, રૂં માંડજુકું છે ગામ જો;
 જુદામગ માહજુ તિદા વમે જો, તય નારી રેમનુંદા નામે જો. ૧
 અરિત મુખો જિનજીતણાં જો, જેમં સંમકિતં નિર્મય થાય જો, ૨
 અટ મહાસિકિ સપગે જો, વચી પાંચક દૂર પચાવે જો.
 બચગી ૭૩ આપદની જો, ચોમે ઉત્તરાશઃમુખાં સારે જો; ૩
 પ્રાપ્તોતર મુખિમાનથી જો, અરિ કુખે લીપે અવગાર જો.
 દેવાનદા તેજી રાખીએ જો, મતાં મુખનું લગ્યાં દસ ચાર જો; ૪
 રૂગ પૂરે નિજ કંતને જો, કડે કાદમદલ મન ધાર જો.
 જોત અરય મુખ પામયું જો. તમે વડેશે પ્રુત સંગ જો; ૫
 દેવાનદા તે સંગથી જો, કીપું મનમાં તદ્વતિ વચન જો.
 સંસારિક મુખ જોયવે જો, મુખો અચરિત દુષ્ટો નિર્જીવાર જો;
 મુખને દિનિર્ણકને જો, જોઈ અંગદિને અનુસાર જો. ૬

ચરમ જિજ્ઞેસર ઊપવા લો, દેખી દરખોડ દે મહારાજ લો;
 સાત આઠ પચ સામે જઈ લો, એમ વંદન કરે યુગ સાજ લો. ૧૦૭
 દારૂવાર વિધિયું કરે લો, રીતે મેઢો સિંદાસન ભમ લો.
 મન વિમસલમાં પડ્યું લો, ચિત્ત ચિંતવે સુરપતિ તામ લો. ૧૦૮
 નિભ ચઢે દરિ રામજી લો, અંત પ્રાંત માદલુડે લો. ૧૦૯
 આખા નદી નદી આવશે લો, એતે ઉમનોય રાજા લો. ૧૧૦
 અંતિમ જિજ્ઞેસર આપિયા લો, એતે માદલુડેમાં લેજી લો;
 એતો અંતેરામૂત છે લો, સુધુ દુઃખસંપિણી તેજી લો; ૧૧૧
 કાળે અંતેરામૂત થકે લો, એદર્શ દસ અંતેરાં લો. ૧૧૨
 હજી અંતેરાંપિણીમાં થયાં લો, તે કહીયે એ ચિત્ત લો. ૧૧૩
 ચંદ્રેશ્વર ઉપસંચે લો, મુજ રૂપે આખા રવિ નદ લો,
 નિપૂણ દેવના ને રાઈ લો, ચેપે સાધમે ચમરે લો. ૧૧૪
 એ શ્રી વીરની પારખાં લો, કૃષ્ણ અમરકંઠા ચલા જાણ લો.
 નેમિનાથને વારે સદી લો, આ તીર્થ મહી યુજાણ લો. ૧૧૫
 એકાદ આઠ સિંધા ઝુઝામને લો, ઘરે મુરિધિને અસંપતિ લો;
 યિતગત્ય વારે મધુ લો, યુગ હરિચંદ્રની ઉપતિ લો. ૧૧૬
 એમ વિચાર કરે હંદો લો, મધુ નિર્મલ રૂપે અવતાર લો;
 તેદનું કારણ યું અણે લો, ૧૧૭ ચિંતવે હૃદય મચાર લો.
 ચરિત્ર સુણો જિનજીવણાં લો.

૧૧૮

દાળી ૨.

(આસો આસો રારક પુનમની રાત્રી લો.—એ રશી.)

મર મેઢો કહીએ ક્રમના સપ્તારીય લો, મરિચી ત્રિદંત્રી તે મહિ ચીજે ભરે ૧ લો;
 નિર્ધાર સુરત મહીસર વહે આડી લો, દુળનો મુક કરી નિયમેય જાણુ તેહવેરે લો;
 એતે માદલુડેમાં આખા જિનવર દેર લો, અતિ અણુજીવન એક યુધ્ધ ધારો નહિ ૨ લો;
 એ જિનવર ચઢો આવે નિર્મલ દુળમાં લો, છે આચાર પદ ઉપમ રૂપે સદી ૩ લો;
 એમ ચિંતી તેડો દરિસુખમેરી દેવ લો, કહે માદલુડે કહે જાને એ કારણ કરો ૪ લો;
 છે તેદનું કારણ સિદ્ધાર્થ એક લો, ત્રિસલાત્કી તેદની છે રૂપે ભાષી ૫ લો;
 નવર સુવિરુદ્ધ સિદ્ધાર્થ એક લો, ત્રિસલાત્કી તેદની છે રૂપે ભાષી ૬ લો;
 તસ રૂપે ભણ સંકમારો ક્રમને આજ લો, ત્રિસલાત્કી તેદની છે રૂપે ભાષી ૭ લો;
 એમ હો કમ્પે તેમ કાપું તાતલજી તેજી લો, જાણી રાત્રી આંતરે ક્રમને સંદેશ ૮ લો;
 મહાવીર સુપન લો, ત્રિસલાત્કી તેદની માગ લો, ચરો સરજ પચ કુલ પચસરોતર ૯ લો;
 ૧૦ રાત્રી અને સિંદ પડ્યો દુષ્ટની માગ લો, ચરો સરજ પચ કુલ પચસરોતર ૧૧ લો;
 ચામરો દેવચિમાને રાત્રી રાત્રી લો, કહે સુપને દેખો અગ્નિ મેઢો ૧૨ લો;
 ૧૩ મેઢો દેખો દરખોડ ત્રિસલાત્કી નાર લો, પાંચાને હોળી પિયુ આજીવ કહે ૧૪ લો;

તે સાંભળી દિલમાં રામ સિદ્ધારથ નેહ જો, સુપનપાકકને તેડી પૂછે કળ લહે રે જો.
 વ્રમ હોશે રાજ અરથને સુત સુખ જોત જો, સુણી ત્રિસલાદેવી સુખેમર્જ પોપણ કરે રે.
 તર માતા હેતે પ્રભુજી રહ્યા સંલીન જો, તે જાણીને ત્રિસલા દુઃખ દિલમાં ધરે રે જો.
 મેં કાધાં પાપજી ઘેર ભવોભવ નેહ જો, દેવ અટારો દોષી દેખી નરિ ઘોરે રે જો.
 મુજ ગર્ભે હયો જે કિમ પામું હવે તેહ જો, રાંકતણે ધર રત્નચિંતામણિ કિમ દોરે રે જો.
 પ્રભુજીએ જાણી તતક્ષણ દુઃખની વાત જો, મોહ વિટંબન જાણિન જગમાં જે લહું રે જો.
 જુઓ દીદા વિષુ પણ એવડો જાગે મોહ જો, નજરે જાંખ્યા પ્રેમનું કારણું યું કહું રે જો.
 પ્રભુ જ યકી હવે અભિમહ લાધો એહ જો, માત પિતા જીવતાં સંયમ ભેદું નહિ રે જો.
 એમ કરણા અણી દુરત હજાર્યું અંગ જો, માતાને મન ઉપન્યો હર્ષ ધણો સહી રે જો.
 અહો ભાગ્ય! અમારું જામ્યું સહિયર આજ જો, ગર્ભ અમારો હાથો સહુ ચિંતા મધુ રે જો.
 એમ સુખમર રહેતાં પૂછું દુવા નવ માસ જો, તે ઉપર વળી સાડીસાત રવણી યક રે જો.
 તવ જૈનતણી શુદ્ધિ તેરસ ઉત્તરા જોત જો, જનમ્યા શ્રી જિન વીર દુર્ધ વધામણી રે જો.
 સહુ ધરણી વિકસી જગમાં થયો પ્રકાસ જો, સુર નરપતિ ધર શ્રુતિ કરે સોવનતણી રે જો.

હાળી ૩. જન્મ કલ્યાણક.

(મહારી સહી રે સમાણી.—એ દેશી.)

જનમ સમય શ્રી ધીરનો જાણી, આવી હાપનકુમારી રે, જન જીવન જિન જી.	
જનમ મહેતસવ કરી ગીતજ ગાયે, પ્રભુજીને જાણે બધિહારી રે,	જા ૧
તતક્ષણ હંદ સિંહાસન હાથું, ધોય ધંટા વગડાવી રે,	જા ૨
મળિયા કોડિ સુરાસુર દેવા, મેર પડેતે આવી રે,	જા ૩
ઉદો પંચરૂપે પ્રભુજીને, સુરગિરિ ઉપર લાવે રે.	જા ૪
યત્ન કરી હિપડામાં રાખે, પ્રજુને શીસ નમાવે રે;	જા ૫
એક કોડી સાહસાખ કળસલા, નિર્મળ નીરે ભરિયા રે,	જા ૬
નહાનો બાળક એ કિમ સહસે, હંદે સંયમ ધરિયા રે;	જા ૭
અગ્રજગિ જિન અવધે જોઇ, મેર અંગૂઠે અંખો રે,	જા ૮
પૃથ્વી દાસકકનોત્ર યર્ષ તર, ધનુષીધર તિહાં કંખો રે.	જા ૯
જિનનું બળ દેખીને સુરપતિ, ભક્તિ કરીને ખમાવે રે,	જા ૧૦
આર જામનાં રૂપ ધરીને, જિનવરને નહવસવે રે;	જા ૧૧
અમૃત અંગૂઠે યાપીને, માતા પાસે મેલે રે,	જા ૧૨
દેવ સહુ નહિસર જાએ, આપનાં પાનક રેલે રે;	જા ૧૩
હવે પ્રભાતે સિદ્ધારથરાજ, અતિ ધણા ઓગળ મંડાવે રે,	જા ૧૪
મકલે મકલે નામ કરાવે, જગતનાં દાણુ હંડાવે રે;	જા ૧૫
ખારને દિવસે સંજ્ઞાન સંતોડી, નામ દીધું વદમાન રે,	જા ૧૬
અનુક્રમે વધના આડ વરસના, દુઆ શ્રી ભજવાન રે;	જા ૧૭
એક દિન પ્રભુજી રમતા ચાલ્યા, નોનોગ સંધ્યાની રે,	જા ૧૮

ઈ મુખે પરણ્યા નિમ્મલો, આન્યો સુર મિથ્યાતી રે;
 ખમરરે ઝડે વગબો, પ્રમુદ્ધએ નાંખ્યો ઝાલી રે,
 ત્યા સમાન વતી રૂપ કીધું, મૂળે નાંખ્યો ઉછળી રે;
 વરણે નમીને ખમરો તે સુર, નામ ધરે મહાવીર રે,
 બેઢવા વ્રમને છંદે વખાણ્યા, તેઢવા ઊં પ્રભુ પીર રે,
 માત પિતા નિલાસે ભણુરા, મૂકે ભાગક ભણુ રે,
 ઈંદ આવી તિહાં પ્રજાજ પૂજે, પ્રભુ કહે અર્થ વખાણુ રે;
 ભેરનવજ ભણુ પ્રભુ પરણ્યા, નારી જલોદા નામ રે,
 આવીશે વરસે પ્રભુનાં, માન પિયાં સર્વ પામે રે;
 ભાવલોભે અનિ આમદ ભણુ, દોષ વરણ પરવાસી રે,
 તેઢને લોભાને સુર ભોલે, પ્રભુ કહે પર્મ પ્રાપ્તી રે;

નં. ૧૦
 નં.
 નં. ૧૧
 નં.
 નં. ૧૨
 નં.
 નં. ૧૩
 નં.
 નં. ૧૪
 નં.
 નં. ૧૫

હાળી ૪. દીક્ષા, સાન, નિર્વૃણ—કટ્યાણક.

(વારે માથે પચરગી પામ, સોનારો ઘોગણે મારણ.—એ રસિ.)

પ્રભુ આપી વરસીદાન, ભણું રવિ ભિતરે જિનવરણ !
 એક ગાડીને અણ લાખ, સોનેપા દિન પ્રેતે;
 મનસર વરિ દલખી, ઉછરા થોમે મન ધરી,
 ભાળની અનુભવિ માગીને દિશ્ય વરી;
 તેઢ દિવસથી પ્રભુ ચડેનાણી થયા,
 સાપિકે એક વરણ તે ચીવરધારી રણા;
 પછે દીધું ભંજણને ને વાર ખડાખડે કરી,
 પ્રભુ વિહાર કરે એકઠી અભિમદ ચિત્ત ધરી;
 સામાનાર વરંમાં મેર પરિસદ જે સભા,
 મૂળપણે ને સૂચમ દેવ ઘોડાગળા કલ;
 ચંદોલી ને ચેત્રાને ખોર રોષો પથ ઉપરે,
 કાને ખોલા ખેડ્યા તે કુલ સદુ પ્રભુ ઉદરે;
 લેખ આગળ ભાગ્યા ભદનપણ્ય તારિયાં,
 પ્રેત પર-ઉપચારી સુખ દુઃખ સમધરિયા,
 ઉપચારી ને ને ના ચેત્રાસી કહીએ રે,
 અડીનાસ ચિત્તસ દેવ્યાસ એ ને ને લીએ રે,
 ૧૪ કંધા ને ને મ.સ પ્રેત લોહામણ,
 મર માસને ૧૫ જોલિર તે રજિયામણ,
 ૧૬ ભણે એસણીય મર અમ્મ વખાણુ,
 ૧૭ તિ પ્રજિયા દિન ને ચેત્રાસ ભણુ.

નિ.
 નિ.
 નિ. ૧
 નિ.
 નિ.
 નિ.
 નિ. ૨
 નિ.
 નિ.
 નિ.
 નિ. ૩
 નિ.
 નિ.
 નિ. ૪
 નિ.
 નિ.
 નિ.

સામાજીય વચ્ચે તપ ક્રીડા રિજી પાણીયે,	નિં.
પારણાં ત્રણેં ઓગણપયાસ તે જાણીએ,	નિં.
તવ કમં ખપારી ધ્યાન યુક્ત મન પાવતા,	નિં.
પૈશાખ શુદ્ધિ દશગી ઉત્તરો જોએ સોદાવતા,	નિં. ૬
શાંખરજી તમે પ્રભુ પાંચેા કેવળનાયુ રે,	નિં.
લોકાલોકતણા પરકારી થયા પ્રભુ જાણુ રે,	નિં.
છંદમૂર્તિ પ્રમુખ પ્રતિભાધી ગણપર ક્રીડા રે,	નિં.
સંધ થાપના કરીને ધર્મની દેશના દીધ રે;	નિં. ૭
આદસ હસ ભલા અજુબાર પ્રભુને સોમતા,	નિં.
વળી સાધવી સદસગતીય કહી નિર્ગોમતાં,	નિં.
ઓગણસાઠ સદસ એકગ્રાખ તે ચાવક સંપદા,	નિં.
તિન ભાખને સદસ અદાર તે ચાવિકા સંમુદા;	નિં. ૮
આદપૂરવધારી ત્રણેં સંખ્યા જાણીયે,	નિં.
તેરશે ઊઠનાણી યીનસે કેવળી વેખાણીયે,	નિં.
લખિધધારી સાતશે વિપુલમતિ વળી પાંચસે,	નિં.
પંજી આરશે પોતી તે પ્રભુજી પાસે વસે;	નિં. ૯
શિખ સાતશે ને વળી આદશે સાધવી સિદ્ધ થયાં,	નિં.
એ પ્રભુજીનો પરિવાર કહેતાં મન મદમસાં,	નિં.
પ્રભુજીએ ત્રીસ વરસ ધરવાસે ભેગવાં,	નિં.
છત્રચપલ્યામાં બાર વરસ તે ભોમવાં;	નિં. ૧૦
ત્રીસ વરસ કેવળ બેતાલીય વરસ સંધમપલું,	નિં.
સંપૂરણ બહોતેર વરસ આયુ શ્રી વોરતલું,	નિં.
દિવાળી દિવસે સ્વાતિનક્ષત્ર સોદકર,	નિં.
મધ્યરાત્રે યુગતિ પહોંચ્યા પ્રભુજી મનોહર;	નિં. ૧૧
એ પાંચકલાણુક ચોલીયમા જિનવરજીતણાં,	નિં.
તે બાણતાં ગણતાં દરખ હોયે મનમાં થણાં,	નિં.
જિનશાસન નાવક ત્રિસલાસુત ચિત્ત રેજણાં,	નિં.
ભવિષ્યજીને શિવસુખકારી બવલમ્ભજણાં;	નિં. ૧૨

કળીશ.

જય વોર જિનવર, સંધસુખકર, યુગ્યો અનિ ઉત્સુક ધરી;
 સંપત્ત સત્તર એકશીયે, ચરત ચોમાસુ કરી,
 થી સદગજુંદર તણો સેવક, ભક્તિયુ એણીપરે કહે,
 પ્રભુજીયું પૂરણ પ્રેમ પામ્યો, નિત્યલાલ વચિત લહે. ૧૩ કવિ

ચીર પૂર્વભવ સમાલોચના.

આજના ઉપાસરી થી વીર પરમાત્માના રૂપોત્કર્ષીન કરવાના આ અતિ માનસિક પ્રસંગે આપણે તેઓથીના ચર્ચિત ઉત્તર કેટલીક જાણવોપર દષ્ટિ નિરૂપ કરી તેમાંથી કંઈક સાર વિચારીએ. ત્યાં પ્રથમ આપણે એક પ્રશ્નોના વિચારક્રમ અથવા ઉ-
 નિ માન્યને અંગે દેખવામાં થયું કહે છે તે વીર પરમાત્માના પદાત્મ ભવોને અંગે વિચારીએ અને તેની સાથે કંઈની પ્રચુરતા. કથાવત્તુ ૨૨૧૫ અને મદત્તુ ૨૨૨૫ અર્થાત્તર વિષયો નીકે આપણે પ્રસંગે વિચારી જઈએ. ઉદાહરણના નવમોને અને દેવતાઓમાં જુદા જુદા અર્થ છે અને તેને અંગે કંઈનો જે સિદ્ધાન્ત અથવા જાણવામાં આવે છે અને તે વિષયને અંગે અનેક દષ્ટિથી ચર્ચા કરી છે તે અતિ જોડાણકારક, સમજાવા યોગ્ય અને નિષ્પક્ષરતી. જમ્માઈ આવે છે. એનાં ચાર યુક્તરથાનકતું વર્ણન કંઈની આદ્ય પ્રાગ્નિ, તેનાં એકસો આશરન એકો, તેના પેટા ભાગ. તે પ્રત્યેકના દરેક યુક્તરથાનકે બધે, ઉદાહ, ઉદાહરણ, સત્તા, કંઈમાં થતાં ઉદ્ભવન સંવર્તન વિગેરે તથા ક્ષેત્રસ્થાનો એવી સુંદરરીતે અને એવી એક સરખી રીતે અવિરુદ્ધપણે જણાવવામાં આવ્યા છે જેઓ એ નિષ્પક્ષ વાંચે વિચારે છે તેઓ તેવું, ૨૮૨૫ જાહે છે ત્યારે જરૂર દર્શાવાર કાઢે છે. એ કંઈનો વિષય પ્રથમજ્યા માટે જુદા ધોરણ અને સિધ્ધાન્તની જરૂર છે, પરંતુ તેના એક બે જુદા વિચારો નિષ્પક્ષ આપણે અહીં વિચારીએ: પ્રથમ દર્શકત એ છે કે કદેલ કિયાના ફળ તરીકે કંઈને જોવામાં સિવાય ચાલતું નથી અને અતિ નિષિદ્ધ કંઈ કરવાથી પ્રાપ્તી પેતાની ઉદાહરિ-
 માં આવજ. વપનો દોષ છે તે અટકી જઈને પાછો પડે છે. સાધારણરીતે ચેતનનો ૨૨માત પેતાના યુક્તો સરિયેજપણે પ્રગટ કરી તેમાં વધારો કરવાનો છે. પરંતુ તેને પ્રભે એ જો વિચારને વધ અર્થ જણ, કથાવત્તુલિનને આપીને થઈ જાય અને ૨૨મા-
 થમાં સમજી કરવા મંડી જાય તો પેતાના યુક્તો પ્રગટ અપેક્ષા દોષ તેપર પણ આચરણ થતી હઈ પોને નીચે ઉતરી જાય છે, પ.ઉ. ૬૬૧ જાય છે અને અધ:પત્ર કરે છે મનુ-
 ૫ અતિ સુધી ઉદાહરિમાં ઉંચે આખા પાછી નિષિદ્ધ આચરણો કરવાથી પ્રાપ્તી વન-
 રપતિ આદિમાં ઉતરી જાય છે. ત્યાંથી પાછો ફરીવાર ઉભા સિધ્ધિએ અપવાન યુક્તો સ્વમય નકામે ચાગ્ય નામે છે. ત્યારે વર્તમાન કાળમાં જેને ઉદાહરિતકાદ અથવા
 Theory of Evolution કહેવામાં આવે છે અને દેવતાના વિચારક્રમ એ જે વચ્ચે જે મોટો તાવત છે તે એ છે કે અહીં ઉદાહરિત સાથેજ અમુક સંધેઓમાં અપાહરિત-
 ને વધારો રહે છે એટલે અહીં Evolution સાથે Intuition પણ થાય છે. વીર પર-
 માત્માના પૂર્વભવને અંગે દર્શકત ખાસ ૬૬૫માં સમજાવેલો દોષથી અને તંદુરસ્તવ-
 મા સંધેઓમાં દંણી વખતે સંખ્યાનાં થતી દેવાથી અહીં તે વાતપર ખાસ ૬૬૫ દોષચંતુ-
 મા પારવામાં આવ્યું છે. ઉદાહરિતકાદમાં અહીં એટલું જણાવતું યોગ્ય સમજાવે કે પ્રાપ્તી-
 ન અત્યંત સ્થિતિમાંથી સંવર્તની ૬૬૫થી વિચારને અંગેજ જઈ ચો છે, ૬૬૫ વન-
 નિ આદિ તદ્દન નીચી પગિની અતિમાંથી અમાન્યાદ અવસ્થાવાળી અતિ સુધી વિચાર
 + મુખ્યમાં આ વર્ષે ઉચ્ચાધેશી મહાવીર જયંતીના પ્રસંગે નેપક મહાસચે વુખેજો
 લેખ અથ પ્રકાશવામાં આવ્યો છે. આમાં વીરભવેમાં રહેલ ઉદાહરિતકાદ સુરેસ રીતે
 ૫૫ છે. તંત્રી

પામી શકે છે અને યોગ્ય નિયમને અનુસરે તો આ પ્રાણી પોતે પરમાત્મસ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરી અખંડ ચિદ્ધનનાનંદ સ્વરૂપનો સાક્ષાત્કાર કરી પ્રથમ તેનું દર્શન કરે છે અને હેતુ તેને અનુભવે છે. આ પરમાત્મ દશા પ્રાપ્ત કરવાનો માર્ગ બહુ બેરોડોયો જેઓ તે માર્ગ આડ્યા હોય તેઓના ચરિત્રને ધણીરીતે વિચારવામાં છે અને તેમ આગ્રનો પ્રસ્તુત વિષય છે. તેથી આવા પરમાત્માની જ્યોતી ઉજવતી એ સ્ત્રી ઉત્કાન્તિના માર્ગની શોધ છે અને તેમ તેનું સાર્થક્ય બતાવે છે.

ઉત્કાન્તિને આપણે અપકાન્તિ થાય છે એ વાત અંગે કહી તેની સાથે કર્મને લગતા પુસ્તકો તથા મદાપુરોના ધણાં ચરિત્રો વાંચ્યા પછી મને એક વિચાર આવ્યો છે તે પણ આ પ્રસંગે જણાવી દઈશ અને તે એ છે કે ઉત્કાન્તિની બાબતમાં કોઈ પ્રાણીનો અધઃપાત થાય અને તેથી તે વિકાસક્રમમાં નીચે ઉતરી જાય એવું તો ધણીવાર બને છે પરંતુ જે દૃઢથી તે પડ્યો હોય તેટલી હદ સુધી પાછા ચડે જતાં બહુ વખત લાગે નથી જેમ આપણે ચોમાસામાં અમુક તળાવમાં પાણી કેટલું આવે છે તેની નિશાની કરી હોય તેવી રીતે વિકાસક્રમની પણ લીંટી દોરી હોય તો ઉનાળામાં નીચું ચડે પાણી પાછું ઉપરની પંક્તિપર ચોમાસામાં આવી જાય છે તેમ વિકાસને અંગે પણ તે પંક્તિપર આવતાં વખત લાગતો નથી. વિકાસક્રમને અંગે તે ઉપરાંત ખીણ પણ એક વાત જણાય છે અને તે એ છે કે સાખનું સામિધ્ય થયા પછી, સમ્યક્ જોષ થયા પછી વિકાસ એટલો જલદી અને એટલો બધો થાય છે કે તેની સરખામણી કરવી મુશ્કેલ પડે છે, તેનો ખ્યાલ લાવવો લમલમ અવસ્થ થઈ પડે છે, તેનું વર્ણન કરવું શક્તિ બદાર જાય છે. સમ્યક્ જોષ થયા પહેલાં બહોળી તલી સપાટા ખાનાર, સંસાર સમુદમાં ધોધ ખાનર, સંસારાટલિમાં રખડનાર પ્રાણી બહુ સોધી મનિએ પ્રગતિ કરી આગળ ચાલ્યો જાય છે અને જરા આંધો પાછો પડીને પણ બહુ થોડા વખતમાં ચોમમર્ગ આદરી અપ્રમત અવસ્થા ધાણ કરી, નિજયુષ્માં રમણ કરી વિશુદ્ધ બ્યાનર સ્થિતિમાં પ્રથમ સાધન અને પછી નિરાધન બ્યેચાગિમુખ રહી હેતુ સાખને પ્રાપ્ત કરે છે, તદ્દત્તર વૃત્તિ અનુભવે છે અને અસ્ય અરૂપ જરા-મરણ-દુઃખ રહિત સચ્ચિદાનંદ ધામમાં અવિચ્યુતિપણે સિધર રહી નિજયુષ્માં રમણતા કરે છે.

આવો ઉત્કાન્તિવાદ જૈનનો છે. એને એક દૃષ્ટિનિંદુથી વિચારવાં મારે પણ મંથો ભગઈ જાય તેમ છે. આપણે શ્રી વીર પરમાત્માની ઉત્કાન્તિ વિચારીએ તો તેમાંથી આપણને લાભ થાય, અપણા જીવનમાં આદરી સકાય એવી ધણી બેરહાસ દરીકત થાય જાય તેમ ■ તેથી આપણે વીર પરમાત્માના પૂર્વભવમાં તેઓની કેવી સ્થિતિ હતી અને ઉત્કાન્તિના અનિ અસ્તવતા વિષયને અંગે તેઓનું પૂર્વ ચરિત્ર આપણને યું યી નવે છે તે બહુ સંક્ષેપમાં વિચરી જણાવે આથી ખુદ વીર પરમાત્માના ભવમાં તેઓના ચરિત્ર માંથી લેવા લાયક બેધનો વિષય અર્થ ચર્ચામાં આવશે નહિ. પરંતુ તે અસ્તવતા વિષય કેઈ બલિષ્ઠતા પ્રસંગ ઉપર મુકતવી રાખી આપણે પૂર્વભવ સંજોગી વિચારણા કર્યું તો તેથી આપણા નિત્યના જીવન સાથે મળતો આવે અને તેને ઉભર જનાવે એવો બેધો બેરહાસ ભાગ આપણે તેમાંથી પ્રાપ્ત કર્યું તે હવે પછી વિચારનાં આ વિષયમાં સદા સમગ્રો.

આવી રીતે સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરેલ નયસારને જીવ આગળ પ્રગતિ કરે છે. સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થવા પછી જો જરાગર ઉત્કાન્તિ થાય તો બહુ યોગ્ય વખતે સાધ્યપ્રાપ્તિ થાય છે અને જો માર્ગમટ યર્ષ જવાય છે તો વધારે વખત લાગે. પરંતુ જેણે એક વખત માર્ગદર્શન કર્યું છે તેને માર્ગમટ થવા પછી પણ માર્ગપર આવતાં વખત લાગતો નથી અથવા કદાચ વખત લાગે છે તોપણ ઉપર તે માર્ગપર આવે છે. સમ્યક્ત્વપ્રાપ્તિને સાધ્યપ્રાપ્તિ સાથે આટલો બધો અગત્યનો સંબંધ છે એ ખાસ લક્ષ્યમાં રાખવા યોગ્ય છે. એક પ્રાણી બચ્ચ હોય તો તે તેનામાં સાધ્યપ્રાપ્તિની યોગ્યતા જ મણાય છે, પરંતુ તેને સાધ્યપ્રાપ્તિ થવાની જ એમ કહી શકાય નહિ, પરંતુ વિશિષ્ટજ્ઞાનથી જેઓ ચેતનની ઉત્કાન્તિ જોઈ શક્યા છે તેઓ કહે છે કે સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિ થવા પછી યોગ્ય વખતમાં સાધ્યપ્રાપ્તિ જરૂર થવાની એ સંદેહ વચરતી વાત છે. બચ્ચમાં યોગ્યતા છે પણ સક્રિયતા યુક્તિ વ્યક્ત થાય કે નહિ તે કાંઈ તેના સંબંધમાં યોગ્યસ કહી શકાય નહિ અને યોગ્યતા યોગ્યતામાં જ રહી જાય, પરંતુ સમ્યક્ત્વ માટે એમ નથી. ઉત્તમ યોગ્યમૂલિકા ઉપર આખા પછી પ્રગતિ નિઃસંદેહ થાય છે અને નિદાન સાધ્યપ્રાપ્તિ થાય છે.

વીર પરમાત્માએ બીજા અનંતા બોલો કર્યા હશે, સંસારચક્રમાં તેઓને જીવ આપણી પેઠે અનંતવાર જન્મ્યો ગયો હશે અને હોવો જોઈએ જતાં તેઓનાં નયસારના બધા પછીના બોલોની નોંધ રાખી અને અગાડની કાંઈ વાત લખી નહિ એનું કારણ એ છે કે નયસારના બધામાં તેઓને સમ્યક્ત્વપ્રાપ્તિ થઈ ત્યારપછી જ તેઓની ઉત્તમ પ્રાણીઓમાં ગણના થઈ છે. તેની પહેલાંના બોલો તેમણે સમાન હતા અને તે પર વિચાર કર્યો કે તેની નોંધ રાખવી એ નકામો પ્રયત્ન છે. અહીંથી હવે તે જીવ સાધ્ય તરફ ગમન કરે છે, છતાં ગમન કરતાં કરતાં પણ વચ્ચે મનોવિકારોને વશ થઈ જાય છે અને સાધ્યને ચૂકે છે, સાધ્યમિશ્રિત વચન બોલતા સંસાર વધારી મૂકે છે અને તેવા પ્રસંગોને લઈને સાધ્ય તરફ એકદમ ગમન ન કરતાં સંસારમાં રખડે છે. છતાં એ સર્વ અવસ્થામાં તેમનું લક્ષ્ય સાધ્ય તરફ રહેતું રહ્યું જોવામાં આવે છે. તેમનો પાત થાય છે તોપણ જેમ માત્રાક યોગ્યને ટેલ આવવાથી પડી જાય તોપણ પાછો ઘુરત ઉભો થઈ જાય છે તેમ તેઓના સમયે પ્રગતિ રહ્યું જોવામાં આવે છે.

હવે આપણે મરીચિના બધા પર આવીએ તો તે બધામાં આપણને બહુ વિચાર કરવાને યોગ્ય બોધ લેવા લાયક હશે કેના પ્રાપ્ત થશે શ્રી મહામતેવ બચવાવાળા પુત્ર બરત સકર્વનાના ચિરંજીવી મરિચી પ્રજાની પ્રથમ દેશના વખતે સર્વ વિરતિ ચરેત મદ્ય કરે છે ત્યાં સાધ્ય પ્રાપ્તિ માટે સમ્યક્ત્વ થવા પછી એ ધોરી માર્ગ છે:- એક થાક માન જેમાં દેહથી ત્યાગ થાય છે અને બીજો થમજી માર્ગ જેમાં અવરંભ પરિમદનો સર્વથ ત્યાગ થાય છે સર્વ જીવોને અમર, સ્વપાયનોચ્ચાર, પર વસ્તુ સ્થાપીની રત્ન કિવાલ લેવાનો ત્યાગ, વિવિધ બોધથી ચિરમજી અને ધન કંચનાદિનો ત્યાગ એ સામાન્ય રીતે પંચ મહાત્મ્ય કહેવાય છે એનો થમજી-સાધુઓ આદર કરે છે, નિવમ કરે છે અને જુમે તેવા કટમાં પણ તેનો ત્યાગ કરતા નથી. થાક આવેલો સ્વચ્છથી બાર જતો લે છે. થાક માનથી સાધ્યપ્રાપ્તિ થાય છે પણ તે આદ્યેષવચો અને લાંબો માર્ગ છે, સાધુ ધર્મથી

શ્રવણે પરપણ્યે બહુ હાનિ થાય છે તેથી આવી અવસ્થાની બાબતમાં મિત્ર વચન મેળવનાર પણ બહુ કડવાં ફળ પામે છે. શાસ્ત્રકારની વિશાળ દષ્ટિ હોય છે; તેઓ સત્યના અંશને અંશ તરીકે સ્વીકારનારા છે, એક એક દષ્ટિ નિંદુથી ગૂઢા પહેલા ધમેનિતેએના યથાર્થ સ્વરૂપમાં સમજે છે, અને તેટલે અંશે તેને યોગ્યમાન આપે છે; પરંતુ કર્વણ સંવેદશીલ સત્ય, નય પ્રમાણ્ય યુક્ત વચનનો ઉચ્ચાર કરી જ્યાં માર્ગદર્શક તરીકે અભિપ્રાય આપવાનો હોય છે ત્યાં જરા પણ ગોટા વાળતા નથી, અને કદિ પણ મિત્ર વચનનો ઉપયોગ કરતા નથી. જો વિમાને અથવા કુમારને પણ સન્માર્ગ કહેવામાં આવે, છરી-પોપણના પેદાશિક વિભાવને આત્મધર્મ કહેવામાં આવે, પોતાની પૂર્ણ પ્રભાવનાં વધારવાના માર્ગને સન્માર્ગ કહેવામાં આવે તો શાસ્ત્રકાર તે હકીકતથી પુરત છુટા પડી જાય છે અને પોતાનો તે અભિપ્રાય છુપાવ્યા વગર કહી આપે છે. શાસનને શોભાવી શકે એવા મહાપુરુષો પણ જો કદિ મિત્ર વચન મુદ્દાની બાબતમાં બોલે છે તો બહુ તુકલ્મ કરે છે, અને સ્વને તેમજ અન્યને ભ્રાંતિકુપમાં ફેંકી દે છે. આવી મુદ્દાની બાબતમાં કદિ સ્ખલતા ન થવી જોઈએ એ વીરપ્રભુનું ચરિત્ર આપણને ખાસ સૂચવે છે.

આ બે બનાવથી મરિચિએ આખો ભર ચારિત્ર યથાશક્તિ પાણ્યું છતાં પાપો ખોલે દોઢો દોઢો તેથી લાભને બદલે તુકલ્મન કર્યું અને તેની અસરતણે તેઓ ધણી વરસા સુધી સંસારમાં રખડ્યા, ઉઘે આપવાના બહુ પ્રયત્ન કર્યા અને છેવટે શ્રવણ ઉત્તમ દોઢાથી સાધ્યું દર્શન થઈ ગયું હોવાથી, પરંતુ સ્વરૂપ મનમાં યથારિચત સમગ્રતા દોઢાથી અને બહુ આત્મચીર સ્વરૂપવાની શક્તિ દોઢાથી તેઓ સાધ્યની સમીપ મયા અને આખરે સાધ્યને પ્રાપ્ત કરી શક્યા; પરંતુ એ સાધ્યપ્રાપ્તિમાં પણ તેઓને એટલા જખરજત્ન કર્યો સાને શુદ્ધ કરવું પડ્યું, એટલી માતનાઓ સદન કરવી પડી, એટલી કર્મનિર્મલ નિર્મિત દુઃખસંતાનિ વહેવવી પડી કે સમ્યક્ પ્રાપ્તિ પછી વર્તમાન મોહાદીમાં જાણવું તીવ્રકરને આદરું કદ સદન કરવું પડ્યું નથી. નંદનના ભવમાં તથા ખુદ વીર પ્રભુના ભવમાં તેઓને જે છરીરવાળા કર્મ દ્વારા નિર્મિતે બોચવવી પડી છે તે તદ્દન અસાધ્ય છે; દીધ ઉત્કરનારી છે, મર્મમાત્રને અસર કરનારી છે.

આવી રીતે સાધ્યપ્રાપ્તિને માટે મરેણી તક, વિશુદ્ધ ચારિત્ર પામી, બધા જનને શુદ્ધ માર્ગનો ઉપદેશ આપી આત્મચીર અને પરોપકાર કરાવેના પ્રસન્ન તેઓ પ્રોષ્ઠ મોહ આ પ્રાપ્તિને શ્રવણવાચમાં આવી રીતે અસાધ્યરૂપ અવસ્થા ધરાવતી તકે શ્રવણમાં અત્યંત નવાર મજે છે, પરંતુ તે વખતે છરીરનું, સમાનું, મનનું અને એવું એવું નિર્મિત કરી પ્રયત્ન કરે તો કુમારી બેને છે અને સંસારમાં ઉતરી જાય છે. દરેક જામાં પણ સાધ્યપ્રાપ્તિને ન ન વચાવતા પ્રસન્ન લગભગ દરેક પ્રાણીને જરૂર મજે છે, પણ તે વેદા વાળી મુદ્દા જાય છે અને પછી ધનુ વખત મુંઘી પાડે. એમાં આવેલો નથી આવી અવસ્થાની કોઈ ઇલામાં જખરે પ્રાપ્ત થાય ત્યારે તેઓ લાભ લેશે, તે વખતે મનને નિર્વિન કરી દે અને માર્ગ-મુખ થઈ જવું એ મુશ્કેલ પ્રાણીની ખાસ દરજ છે.

ખુદ કરીને એટલું તો ખતમાં સખરની ખાસ આવરવડા છે, કે પોતાની નિદેશ પ્રદાન થય તો મારે કલ્પ સંયોગને વડે અથવા પોતાનાં કુર્વણ વિચારોને

જ્યા, સત્ય સુખનો ખ્યાલ આપ્યો અને વસ્તુસ્વરૂપની વિચારણા થઈ.

ત્યાર પછી ત્રિપૃષ્ઠ વામુદેવના ભવનો વિચાર કરીએ તો તપના પ્રમાણથી સરી-
સાદૃશ બહુ ઉત્તમ પ્રકારનું હતું, છતાં પણ તેઓનો જન્મતો દહકા કુળમાં દહકા રી-
જ થયો, મૃગાવતી અને રિપુપ્રતિસતુના સંબંધ ને સમગ્રણ વિચારવાથી એ સ્વા-
સમગ્રણે એ અતિમહત્વું રૂળ હતું પણ આશ્ચર્ય આવે છે. અહીં અપ્રધીવને દર-
મજી ખંડનું રાજ્ય પ્રાપ્ત કરી મૂકા નગરીમાં ચક્રવર્તી થયા. આવી રીતે જેમ એક
ખાલુ આભિક ગુણમાં રહી ચલા લાગી. તેમ બીજી ખાલુ એકવર પ્રાપ્તિમાં
પણ રહી ચલા લાગી. એમાં ખાસ ખ્યાન આપવા કાયક હકીકત એ છે
કે જે ભવમાં ખંડનું સ્વામીપણું પ્રાપ્ત થાય છે, અને અનેક ભોગો સુખે મજે તેથી
અનુકૂળતા હોય છે તેજ ભવમાં તેઓ ઉવટે સંસાર ત્યાગ કરી આત્મોન્નતિનો માર્ગ જ-
તાવી આપે છે. આવી રીતે આત્મોન્નતિ કરતાં અનેક પ્રકારનાં દેવોનાં સુખ પણ ઉત્ત-
રોત્તર બહુ સારી રીતે પામે છે, અને એવી રીતે વિશેષ રહી પામતાં રાજ્યકુમાર નંદ-
ના ભવમાં રાજ્યવશ્કમીનો ત્યાગ કરી ઉવટે બહુ ઉત્તમ તપ કરી તીર્થંકર પદ પ્રાપ્તિ મારે
શુભ કર્મદળ એકદું કરે છે. આવી રીતે તેઓની ઉન્નતિમાં પ્રગતિ થતીજ નહીં છે
અને એકંદરે દ્રવ્યથી અને ભાવથી રહી પામતાં દેવપ્રતિ તથા મનુષ્ય મનિનાં મુખોમાં
અગ્નિ રહી ઉવટે શ્રી વીરના ભવ સુધી આવે છે, ત્યારે પણ ૮૪ રાત્રિમુખી નીચમેયનું
કુળ અનુભવે છે.

આવી રીતે શ્રી વીર પ્રભુના પચાત્ત ભવો વિચારી ચલા. એમાં જે ખાસ ખ્યાન
એકનારી બીના એ છે કે એક પ્રાણીની ઉત્થાન્તિ ચલા મરિ છે ત્યાર પછી તેમાં તેજ
વાર રમણના થતી જાય તોપણ તે દહ ભાવનાથી આગળ ચાલી જાય છે, પ્રગતિ કરે
જાય છે અને ઉત્તરોત્તર વિગુહ સ્થાનની નજીક જતો જાય છે. સાખ્ય પ્રાપ્ત કરવા મારે
દહ ભાવના હોય તો સાને અને તેટલાં કર્મો હોય તેને પ્રમજ પુરુષાર્થથીજ ચેનન હાવી
છકે છે, વિહારી છકે છે, કાપી છકે છે અને અતે રાતનું શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ કરી છકે
છે. સુવર્ણ ખાખુમાં હોય છે ત્યારે પણ તેનામાં સુવર્ણત્વ તો છેજ અને જ્યારે કાંચમાં
અને રેણુઓ દેખાય છે ત્યારે પણ તેનામાં સુવર્ણત્વ છે, પણ તેના ઉપર મેલ લાગ્યો છે,
તેને અગ્નિ આદિના ક્ષયોનેથી શુદ્ધ કરવાની જરૂર છે, અને તેમ ચતાં શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ
થયો. એ કાંઈ બહુરથી લેવા જાયનું નથી, કાંઈની પાસે માયવાનું નથી અને કાંઈને
આવી છકે તેમ પદ નથી જોર પરમાત્મા જેવા આગળ ચારિત્રાનું પ્રમાણિક મધ્યમાઓ-
ની જાવના હલમાં કેતરી તેમના જેવો પુરુષાર્થ કરી રત્નું શુદ્ધ પ્રિક સ્વરૂપ પ્રગટ કરવા
પ્રયાસ કરે એ કાંઈજ છે, એ પ્રયત્ન છે અને એ પરમમાર્ગ છે, અને એ કાંઈજ અને
પ્રાયશની જેટલા નજીક જાય તેટલા પુરતી આ જીવનચાલની સફળતા છે.

ખાસ કરીને નરહર અને મરિચિયા ભવના મુખ્ય જગતો પર વિવેચન ક્રમાંક
કરવાનું જાણી જાય કે ને પરથી પછો જાણ વિચારવા ચેલ્ય છે. આપેલ તક મારે આ-
ખો આચાર નથી જોર પરમમાર્ગના માર્ગ હલ જન્મુખ સખવા રી એકવાર મુલાક
કરી અર વિદ્યોદ

આવી રીતે ચિરજરણ કાવડીમા.

B. A. L. L. B.

નરપતિહરજી.

(લાવણી)

ઉત્તમ છા જળ ઉદર આવે, દુલે સુખના ઉનાડી માતાડું,
—તેજવંત નહિ પુષકર રહેતાં, માધમ પાતા હે સખડું;
ચોલીલી લો દો મંખ ચારો, જિનસાસન જિનકા ચંચળા,
કેલ પ્રસોડું ચાઈ કડ મેર, રવે રવેમેં રમ રહેતા,
દેવાનંદા બાલજીકે પર, પ્રથમ ચરમ ઉનકે લીધાં યા,
મહામુખમેં મોઢે ઉદર આસન ઉનકા કંપાયા;
હિર દુષ છંદર રાગડું, વિચાર વિષમેં કરૂંયા યા,
અવધ ઉડા કડ દેખાઈ દેને, સખ ઉનકું માધમ પાતા યા.

(રેબી દેખી)

દેખી લીધેકર બાલજી પરડું, હિર દુષ છંદર રાગડું;
મેઘાવે હરજીમળી દેવગડું, હે ભાઓ ચરમ વિષયા પરડું.
અમુમ નિદ્રા યાલી, ચરસ હરમે ચડે ઉનકે પરડું.
—તેજવંત નહિ પુષકર રહેતાં, માધમ પાતા હે સખડું.

પાઠ સ્વરૂપ.

૨

ચરમ જાદવ કર ચૂમે હરજીમળી, આવ મોઢે હિર આસનડું
અકેલ સુખન હિર માતાડું દેખે બૂરે બૂરે કહેતે ગુમડું;
પરમે સુખન મજનર દેખ, સિમલ સિંહ કહેતા ગુમડું.
ચેમે લખમૂ માયા બાળ, પાંચને પ્રસાદી પ.દાડું.
છો સાનમે સુખ, બાળમે ફેબી પાળડું.
નવમે કલસા અધિવ ભારેલા, પદમ કરે.રર કહે ગુમડું.

(રેબી દેખી)

અવિચારમે ખીડકાનડું દેખ, જાડમે વિષ્ણુન નુષ. રાગમે લેખ,
વેરમે રતનારી કયા પડિયા અકેલે ભાગે વિષ્ણુડું દેખ;
ગુપ્ત ફેબ કર રૂપી ભાગે, તેરેને લી રત.મડું.
—તેજવંત નહિ પુષકર રહેતાં માધમ પાતા હે સખડું.

જન્મોત્સવ.

૩

જાડી રજર ગુપ્ત ઉઠ સિદ્ધારથ, પૂછે સુખનપાદકું,
 આન આનસે' જોડ્યા પાદક, 'ઉત્તમ શર આપા ઉદરકું;
 તીન જીવનકે નાથ ચહી, કોવેચા કહેતા વૃમકું.'
 પૂરજી માસે જનમ સિયા ચા, સિદ્ધારથ રાખ ધરકું.
 જોગજીવ જોગજીવ કારણ ઈદર, લે ગયે દિર મેરકું.
 ડોડી કાયા દેખી ઉનોડા, સંસાર ગ્રેષ્ઠના ઈદરકું;

(રેલી રેલી)

તીન યાન ગ્રેહરસે' આયે, પત્ર કે અંગૂઠે મેર ડાપે,
 દિર તીર્થેરકું નવરાયે, પીછે સિદ્ધારથપરકું બાપે.
 સાત હાથની કાયા ઉમી ઉત્તરશાસ્ત્રન નખેતરકું,
 —તેજવંત નહિ હુપકર રહેતા માતમ પડતા હે સખકું.

ઉપસંહાર.

૪

સોલન વરજી કાયા જિજ્ઞાસી, જંધપર સિંદહા કંઠના,
 મહા પરાક્રમ આજી જામવંત, લોલી દુષ્કા હે વરજી;
 માનસર ગુહિ દસમી કે દિને, સજમ સિયા મહાધીરને,
 ખાર વરસ બને જૈન રહે દિર, કરમ ઉગા દિવ જનવાને.
 વેશાખ ગુહિ દસમી કે દિને, બપ.ચા દેવચઘાને,
 એક દિન દેશના ખાલી ગઈ જળ, કોઈ ન સિયે વત પચ્ચખાને;

(રેલી રેલી)

અનિવર ગજુપર સંમ જિજ્ઞાસે, ચહી દબર સાપુ હે ગિનો,
 જનીસ દબર સમી સળ મિલો, સાને દાખને હે સિદ્ધાનો;
 કાવે નિત્યરસ.હ કહે મૂરત કે.

હાં કહીયારી મેહેર જાણે, વાડ કાં ઉન પુરોડું,
 —તેજવંત નહિ હુપકર રહેને, મજમ પડતા હે સખકું.

ચીરંધરશાસ્ત્ર.

વીરસ્તુતિ.

જન્મ.

ધીર જન્મતપતિ જન્મ થાવે, નંદન નિશિત સિખર રહાવે;
આ કુમારી આવે, આમલકી દંત્ય હેડે વસાવે.
રમક નિરિધી ડગીય, જાવે, દીપ રમક ચઢ્યાવે;
ઉપન દિગ્ગમરી દુલરાવે, સતિકર્મ કરી નિજ પર પાવે.
સક સુધેયા વળવે, સિંદનાદ કરી બનેવિધી આવે;
ભવન બંતર સેખ પાહો મિલાવે, સુરગિરિ જન્મ મદલાવે.

૧૧૧૧.

૧૫મ તેર સહી સાત કહીને, રાંધિતનાથ સવ બાર સુધીને;
સુનિસુવત નવ કાળે, નવ નેપીયર નમન કરીને.
પાસ પ્રભુના દસ સમરીને, ધીર સચાવીસ લીને;
અનિતાદિક જિન દેપ રહીને, 'નથુ નથુ ભવ સપલેહવીને.
ભવ સમક્ષિથી ગણીને, જિનનામ બધે નિઠાચિત કાળે;
ત્રીને ભવ તપ ખતિ ધરીને, જિનપદ લેવે સીચે.

આમલ.

આચાર આદે અંત હિમાર, ઉવવાઈ આદે ઉપાચરે બાર;
દસ પુન્યા સાર, ૭ હેલસત વિચિત પ્રકાર.
ઉપમારી મૂલસત તે ચાર, નંદો અનુચેતદાર;
એ પિતાલીસ આમલ સાર, સુધુર્ત લહે તંત્ર લદાર.
વરુ સ્વભાવ વિચાર, વિષય જુજી નિવિષ અપદાર;
એ સમો મંત્રન કે સંસાર, ધીર સાસન જપકાર.
નકુલ બીજે દેપ કરે ઝાલી, માતાં સુરલામ કાંતિતે ઝાલી;
પાદન મજાં ઘાલી, સિંદ ઉપર બેઠી રહિયાલી.
સિદ્ધાવિદા દેવી લદકાલી, દરિતામય ચાર જુજાલી;
પુસ્તક અમલ જિમલે ઝાલી, માનુષિય ને વીજા રચાલી.
પામલુન નહિ ખાલી, સુખ સુર યજુ પ્રભુ ખાન પદાલી;
અનુભવ નેદરું દેવી તાલી, ધીર વચન દેકાલી.

—વીરનિખ.

आमलकी क्रीडा.

(राग मभाती, तथा बेलावल.)

आदि अंत जानें नहि, तुम हो मविनाशी;
रमत आमकी पीपकी, खेल करे विहासी-भादि.
इंद्र संपामें बैठ के, मुख पुं जस बोलें;
'तीन मुवनमें को नहि, मधु धीरज तोड़ें'-भादि.
पाप न मानत देव एक, सपको वेश बनाने;
मधु पकरके डार के, चितपाहि डराने-भादि.
बालक होइ मधुगुं रये, हाथों खंभ चढ़ावे;
बीभत्स होइके चढ़यो, गगने छेड़ जावे-भादि.
इसन देवाणु देसके, मुख पुं जस कसावे;
'धन्य फण्य महावीरभी, कपचंद मन भावे-भादि.

—कपचंद.

બેસીય તેથી સું દુનિયા દુઃખથી મુક્ત થઈ જશે ? અને મારો ઉદ્ધાર થઈ જશે ? નહીં. જ્યારે જગતમાં અધર્મ-પાપ અને દુઃખ જોડેલું ત્યારે તમારી રાજ્ય સંપત્તિ અને ગુણ જણાય છે, તેથી રાજ્યમાદીએ બેસતું અને બીજાકે પ્રસન્ન નથી. પણ પાપની સામે પ્રદાર કરી ધર્મનું રાજ્ય સ્થાપતું અને સ્વપરનો ઉદ્ધાર કરવો એજ મારું કર્તવ્ય સમજું છું.

મહાત્મીરનાં આ વચન સાંભળતાં તેમના બાઈ નંદિવર્ધનને ધણું દુઃખ લાગ્યું. મા-પાપના વિરુદ્ધી ધાયલ થએલા અંતઃકરણમાં આ બીજો ધા અસહ્ય થઈ પડ્યો. મદદ કે નંદિવર્ધને બાઈને સંસારમાં ચેકવા વિચિત્રિ કરી. આ પ્રસન્ને વિરજા બનેલા મનને અધિક સમય સંસારમાં રહેતું અસહ્ય જેવું હતું; તથાપિ બાઈને નિરાશ કરતાં તેને ધણુંજ દુઃખ લાગતું જાણી બાઈના આમદને માત્ર આપી એક વરસ વધારે રહેવાનું માન્ય હતું.

વૈરાગ્ય કરા.

મહાત્મીર નંદિવર્ધન બાઈના આમદથી સંસારમાં રજા તો ખરા, પણ તેમનું મન હવે તેમ વસ્તુમાં ટકતું નથી. મુખ ઉપર પ્રસન્નતા મિશ્રિત ઉદાસીનતા હવર્ષ રહી છે. ખનપાન કે ભોમ વિલાસના પદાર્થો નજરે જોવા પણ મનમાં નથી. સુવાને પત્રોનાં હર્ષા મૂમિ ઉપર એકાદ વાજ પામી ચલન કરે છે, સચિન વસ્તુ વાપરવાનો ત્યાગ કર્યો છે, અનાર, તેલ, કુશ વગેરે શોખનાં સાધનો સર્વથા દૂર કર્યા છે, અંધારનો સર્વથા ત્યાગ કરી બ્રહ્મચર્યશક્તિ ધારણ કરી છે. જો કે સ્વામીશ્રી સંયમ પાળવાના અભ્યાસ તરીકે આદવા નિયમે ન પાળતા તોપણ તેઓ સંયમ લીધા પછી તેના પાલનમાં તેમ રીતે સિધ્ધિ અને તેમ ન હતું; તથાપિ પાળના લોકોને માટે સંયમ પાળવાના અભ્યાસ તરીકે દીક્ષ લીધા અગ્રાઉ અમુક વખત સુધી આચારમાં મૂકવા નિયમે પાળવાજ જોઈએ, તે સમયને મહાત્મીર ઉક્ત નિયમેનું પાલન હતું જણાય છે. આ ઉપરથી વર્તમાનમાં પણ દીક્ષાન ઉમેદવારે એટલું ધીખતું જોઈએ કે એકાદ દીક્ષ લેવાની ઉતાવળ ન કરતાં પ્રથમ સંસારમાં રહીને સાધુઓને પાળવાના પણખરા નિયમે પાળવા જોઈએ. બ્રહ્મચર્ય પાળતું હીન તાપ સદન કરવાં, અને મુસાફરી કરવી, પ્રતિજ્ઞા પાળવામાં મનની દલતા સાધવી, બોજન વગેરે જેવું મજા તેના ઉપર સંગ્રહ રહેતું, અને મનની વૈવિધ્ય કંઈકાંને મારવી આવે. અભ્યાસ અગ્રાઉથી કરવામાં આવે તો પાળવાથી સંયમ માને મૂખી પેનારા મહી જવાનો વખત ન આવે. કિન્તુ ઇવન પર્વત આગા ભારથી સંયમ પાળી શકાવ. મહાત્મીર જેના એક સમયે પુરો પણ બે વરસ સુધી લગભગ સંયમ જોવાજ નિયમે પાળવાનું આતુ રાખ્યું.

વૈરાગ્ય દાન. મીન ઇ.મની એવી માનવા છે કે અઘાપિ જેને તિલકરો થયા તેઓએ દીક્ષ લીધા અગ્રાઉ એક વરસ સુધી રૂટે દાયે વાચોને દાન આપ્યું છે. કેટલા એક ક્રમ માને છે કે તે દાન આપવાની પદ્ધતિ ખાસ હેતુ વચરની પરંપરાથી પ્રચલિત છે. આ માનવા જાણકાર નથી. મહાપુરોહી તે પ્રવૃત્તિ હેતુ વચરની દેવતા સંમર્પિત નથી. તેના મુખ્ય હેતુઓ આ દેવતા જોઈએ કે ધર્મદા અગ્રામાં દાન, એ પણ એક મુખ્ય અંગ છે, જેથી તેના પાંચ જનસમાજનો ધીખવો જોઈએ. સંસાર ત્યાગવાને ક્રિયાનાર 'લગમવો

સૌંદર્ય કાઠુ " ન દેવો જોડે, કિન્તુ (૧)ભોજન સાધનો-સંપત્તિ વગેરે તેની પાતે ઉપ-
સિદ્ધિ દેવ જ્યાં તેમાં લોભાઈ ન રહેતાં તે બીજાને આપી નિષ્કલેશ પ્રતઃ કર-
ના દેવો જોડે.

(૨) દીન, નિરાધાર, અધ, અપંગ અને ધનહીન દરિદ્ર જનોને તેની હિંમત વસ્તુ
આપી સતેષ ઉપભવે જોડે.

આપ દેવજોષી સંસાર ઊઠાવી વખતે તીર્થકરો એક વરસ લગી અખંડપણે દીન
આપે છે. તે પ્રયત્ને મહાવીર પ્રભુ પણ એક વરસ સુધી વરસી દાન આપી નિર્દોષપણે
સાધવી સુખેનિ લઈ દીક્ષા લેતા તેવા લગા.

મહાવીર સ્વામીની દીક્ષા.

વિશ્વ સંસ્કૃત પૂર્વે ૧૧૨ અને ઇસ્વીસન પૂર્વે ૧૬૮ વર્ષે માતશર વડી ૧૦ નારોજ
માંભાવે હસોલરા નક્ષત્રની સાથે ચોથ કલાં દિવસને ઉઠ્યે પહેરે જા તપ કરીને કા-
નિવ કુંડ નમરની બહાર સ્થાપનું નામે જનમાં ચીસ વરસની કમરે મહાસ્વામીનો ત્યાગ
કરી મહાવીરે દીક્ષા અંગીકાર કરી. દીક્ષા મહોત્સવ નિર્દોષપણે સમગ્રે લગી ધામ-
ધૂમથી કર્યો હતો. તે મહોત્સવમાં દ્વાદશ દેવોએ પણ ભાગ લીધો હતો. અધરે બીજા
મેળાની મિલ્લતિ મહોત્સવની ધામધૂમમાં વાગબીત અને નુલમાં રમતી હતી, ત્યારે પણ
મહાવીરની મિલ્લતિ માત્ર એકજ ખાનમાં લાગી હતી. સ્વેદ ઉપર વેશબની છાયા પ્રસ-
રેલી હતી, અને દષ્ટિ સમાન ભાવનારૂપ સુધાથી ભરેલ દેવની ? તેમ સુગમિત સર્વ
વાર એક રૂપે કામ્ય સુધા વરસાવતી જીજ્ઞાસી હતી. દીક્ષાને પાંચ લખવા પહેલાં દાન
કુશળી વાગબીત તમામ ભથ્થે કરવામાં આયાં. સર્વે સુખી-સર્વિત પથરાઈ રહી. તે
વખતે મહાવીરે તમામ વખો અને અધિકારોનો ત્યાગ કરી પોતાના હાથે પંચ મુદ્રિત
કેટનું ધુવન કરી " લગી સિદ્ધાન્ત " એ પાઠી સિદ્ધ ભગવાને નમસ્કાર કરી "કલોમે
કાલાર્થે લાગરું જોઈ જવનલાલિ જાવનીલાલ " હાંપણિ લગોનો ઉચ્ચાર કરી સંઘા
લાલલેશ-લેશવતી પ્રતિભા નિભની પ્રતિભા કરી સામાયિક ચારિત્ર સ્વીકાર્યું. અને તે
સીધારાની સાથે ચોથું મનઃપરંવરણ કે જે ગાળથી બીજાના મનની વાત જાણી શકાય
છે, તે દાન ઉપજાવ્યું. મનિલાલ, સુનલાલ અને અરણિ ગાન-એ તલુ દાન તો મહા-
વીરને મુશળીજ હતી. પરંતુ સુધામાં આમ્ય ત્યારેજ સાથે લઈ આપ્યા હતા.

સામાયિક ચારિત્ર્ય એટલે શું ?

સામા ન રીતે ચારિત્ર્ય દાન સદર્શન થા સહવારન્ય અર્થમાં પ્રસિદ્ધ છે. પણ જેન
દષ્ટિએ તે દાનનો અર્થ ચોક્કસ રૂપમાં છે, એટલે કે ચારિત્ર્ય ને પ્રકારે છે:-

(૧) મુદ્દાસ્તુ ચારિત્ર્ય (૨) ચિત્તિ ચારિત્ર્ય. ચિત્તિ ચારિત્ર્ય ચોક્કસ છે, અને મુદ્દ-
સ્તુ અપૂર્ણ અને ચિત્તિ ચારિત્ર્ય એક દેસ રૂપ છે.

ચિત્તિ ચારિત્ર્ય પાંચ મહાવત, પંચ સમિતિ, અને તલુ મુદ્ધિમાં પર્વસિત થાય છે,
અર્થતઃ મન, વચન અને કાયાને કરી દિશા, અસત્ય, અદત્તરસુમદ્ય, મૈત્ર્ય અને
પરિમદનું સેવન ન કરવું. ન કાયાનું અને કેટલું સેવન કરવું દેવ તેમાં અનુભવ-સમિતિ
ન આપતો, તે પાંચ મહાવત કહેવાય છે. તેમાં રસજુને માટે સમિતિ અને મુદ્ધિની સેવના
છે. સમિતિ અને મુદ્ધિ સિદ્ધિ આ પાંચ મહાવતમાં ચારિત્ર્ય દાન ચોક્કસ છે. બીજા

તીર્થંકરથી માંડી ત્રેવીસમા પાશ્વનાથના સાસન સુધી મહાવતો ચાર દ્વા. ચોથું અને પાંચમું મળીને એકજ મહાવત ગણાવું હતું. મહાવીર સ્વામીએ લલિતવના વડ અને જાણે સંખ્યાના જમમાં પડી છૂટ ન લઇ લે, તેટલા માટે એથા અને પાંચમા મહાવતે પૃથક્ પૃથક્ ગણી પાંચ મહાવતો કહ્યાં. આ પાંચ મહાવત ૩૫ ચારિત્ર્યને સામાયિક તરીકે એટલા માટે ઓળખવામાં આવે છે કે— તેનો પાંચો સમમાન ઉપર રચાયેલો છે. જમતા સર્વ જીવોને પોતાના સમાન ગણીને પોતાને જેમ જીવે છદ્દ છે તેમ " સમેવિ જીવિયં વિયં " સર્વ જીવોને જીવન છદ્દ છે માટે કોઇ જીવને મારવો નહીં, એમ સમભાવથી પ્રથમ મહાવતની ધટના યજ્ઞ-તેવીજ રીતે અસત્ય કપટ દંતિથી જેની સાથે કપટ કરવામાં આવે તેને નુકસાન થતાં કુઝા લાગે તેથી; સમભાવની દૃષ્ટિ ધ્યાય માટે અસત્ય બોલવું નહીં. કોઈની વસ્તુ તેની રાજ વગર સ્વયં લેવાથી તેને તે વસ્તુ વિના દરકન લેવા પડે અને વિપ્રમ ભાવ પેદા થાય, માટે કોઈપણ વસ્તુ તેના મલિકની રાજ વિના લેવી નહિ. આ અને પરિમદને વશે અનેક અનર્થો ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી ક્રોધ અને વિપ્રમ ભાવ પેદા થતાં સમભાવની દૃષ્ટિ ધ્યાય, માટે મૈથુન અને પરિમદની નિવૃત્તિ ૩૫ એથા અને પાંચમા મહાવતની ધટના યજ્ઞ. એમ પાંચે મહાવતનું મૂલ્ય સમસાર છે. માટે પાંચ મહાવત ૩૫ ચારિત્ર્ય સામાયિક રૂપે ગણાય છે. અને મહાવીર સ્વામીએ ઉપરની પ્રતિજ્ઞા કરતાં આ પાંચ મહાવતો સ્વીકાર્યાં.

મહાવીરનો ત્યાગ અને સ્વામ્ય ધૃતિ.

મહાવીરે રાજ્ય સંપત્તિ ઊંઘાણી સાથે સરીરના સુખ માનવેતજ્જન્યને નિશ્ચય કર્યો. યોદ્ધામાત્રી કે પાશ્વખીમાં એનીને કરનારે આજથી કેટલાય સદન ઉપર બેસવું નહીં, પચમાં પચરખાં કે મસ્તક ઉપર જવા ધારણ કરવું નહીં એવી પ્રતિજ્ઞા લીધી. કિંમતિ જરિયાન વલ અને આજ્ઞાલુના પહેરનારે આજથી કેટલાય વસ્ત્ર કે આજ્ઞાલુ ધારણ નહિ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. જો તેઓ બેસવાને બે ચાર વાદન કે બે ચાર ગ્રામ કરનાર નોકર આકર અને યોદ્ધાક મૂડી સાથે રાજ્ય ધારણ તે મળી સજા. પણ તેમણે સંતોષ ત્યાગ કર્યો. પહેરવાને એક વસ્ત્ર કે ખાવાને એક પાત્ર સરખું પણ કંઈ રાખવું નહિ. જેમ કાલે ખાવાનું કે રહેવાનું કંઈ મળશે, શું મળશે, શા મળશે કે નહિ મળે, તેવી પણ દરકાર રાખી નહિ. કોઈનો આજ્ઞા પણ ધ્વંજ્યો નહિ. દંડે ખાસ મામણી કરી કે જામરથ કાળમાં પરિવ્રજ અને કુઝાથી જાગવ કરવા કું આપની સાથે કું. મહાવીરે જવાબ આપ્યો કે— નહીં. જો કું ચારીરિક કુઝાથી જાગવાને અને સુખ લેવાને જીનનો આજ્ઞા હવે તે પછી મારે આ રાજ્યસંપત્તિ તજ્જન્યની શું જરૂર હતી? ચારીરિક સુખ જર્ણીમાં નહેતું મળવું કે હે હવે ! તે સુખની જો કું આજ્ઞા રાખું તે કહી પણ હવે વસ્ત્ર સાંધી સકું નહિ. માટે જો કુઝો આકરનાં હેત તે બન્ને આજ્ઞા જેને વૃષાની મુખને કું મારું કરજ ચૂકીશ. અને તેના માટે મારે કોઈના પણ આજ્ઞા જોઈતો નથી સ્વામ્યો રહેવું અને અદિમક કાલે સાંધવું એજ હવે મારું કાલું છે.

સાતજાંક વનથી વિદાયનીરી.

નરિવર્ધન પ્રજ્ઞિ મહાવીરના સરીરની વજ્રજાળ વગરની સ્થિતિ જોઈ દિગ્ગીર થય દયા અને મુકોમક દુઃખજનું કરીર કેવીરિતે કુઝો સદન કરી યકશે લેય

દિ સ્થિર કરી અગમપણે એ પમે ઉમા સહી કાર્યોત્સર્ગ (સરીસતી હક્કન મધન નાથને ત્યાગ) કર્યો.

પરિવહનો પ્રારંભ.

કદ પડ્યું તે કર્મની પરિણતિ છે. કદ આપ્યું તે આ પ્રણેની કૃતિ છે, અને કદની સામે અચલ યજ્ઞ ધીરજથી સ્થન કર્યું તે ધીર પ્રણેની કૃતિ છે. મહાવીર સ્વામી જ્યારે નિજ પરિણતિમાં પ્રગલ્ભ ધ્યાન કૃતિએ સ્થિર થયા હતા, તે વખતે કુર્માર ગામનો સ્ત્રીએ એક ગોવાળ દિવસે ખેતીનું કામ કરી સંધ્યા વખતે પેતાના ગામમાં જવાના વિચાર કર્યો હતો. તેને પેતાના જળદોને આ સ્થળે અરતા મૂડી જવાની હિંમત હતી, પણ જળદોને સલાણી રાખે એવો માણસ તેની પાસે નહોતો, જેથી તેણે મણકની રૂપા કરી હતો. નેટલામાં મહાવીર સ્વામી તરફ નજર મૂકી, એટલે ત્યાં આવી મહાવીરને જળદો સંભાળવાની બલામણુ આપેના આશ્ચર્ય. મહાવીર તે બલામાં હતા તેથી હા કે ના કહી જવાબ ન મળ્યો. પણ જોવાળે મૈનનો અર્થ સ્વીકાર માની લીધી, અને નિશ્ચિતભણે ધર તરફ ગયો. ધરનું કામકાજ કરી તરત પાછો આવી જુએ છે તો નેટલામાં જળદો ન જોયા. મહાવીરને પૂછ્યું તો કહ્યો ઉત્તર મળ્યો નહિ, એટલે ગોવાળ જંગલમાં અભણ વધ્યો. આખા રાત શોધ કરી, પણ જળદો હાથ લાગ્યા નહીં. છેવટે થાકીને બીજવાર મહાવીર પ્રભુની પાસે આવીને જુએ છે તો જળદો ત્યાં એટલા જોયા. તે ઉપરથી ગોવાળે નિશ્ચય કર્યો કે આ પ્રણે કોઈ ચોર છે. 'મારા જળદો સંતાડી-મૂક્યા હતા. હું પામે આવ્યો નહોત તો આ લાઇ રવાના થઇ જત. પણ ઠીક થયું કે હું આવી પહોંચ્યો. હવે હું કોની સારી પેટે ખજાર લઈશ ' એમ કહી પેતાની પાસે એક દોરડી હતી તે દોરડીએ મહાવીરને જોરથી પ્રહાર કરવા લાગ્યો. એટલી જાણે અને હાથેથી દોરડીના એટલાજ પ્રહાર માંથી કે આખર તેનું 'મોકું' અને હાથ બને થાક્યા. તો પણ મહાવીરના મુખમાંથી એક પણ સીસકારો કે 'વે.ય મા' નો શબ્દ તેના સાંભળવામાં આવ્યો નહિ. એટલામાં તો કોઈની પ્રેરણાથી કે સ્વતઃએનું તેને જાન થયું કે જેને હું મારું છું તે ચોર નહીં પણ કોઈ સમર્થ પ્રણ છે. અરે રે મે તેને માર માર્યો એ જાતુ 'મોકું' કર્યું, એમ પશ્ચાત્તાપ કરતો અને તે પેતાના અપરાધ માટે ક્ષમા માગતો ગોવાળ પેતાના જળદો લઇ ચાલ્યો ગયો.

હકનું પ્રથમ પારણું.

મહાવીર પ્રભુ બીજે દિવસે કુર્માર ગામથી વિદાર કરી કોલાક ગામે આવ્યા હતા ત્યાં પૂર્ણ થયું એટલે પારણું કરવાને ગામમાં પધાર્યા. જનુલ નામના બ્રાહ્મણને ધેર પ્રભુએ ખીરનું પારણું કર્યું. મહાવીરે કંઈપણ પાત્ર રાખ્યું નહોતું. તિથેર માત્ર પાણિપાત્ર હોય છે-અર્થાત્ હાથ એજ તેને પાત્ર હોય છે. બે હાથનો સપુટ કરે તેમાં દાતાર જે શુદ્ધ વસ્તુ જાવથી આવે તે આરોગ્ય છે. મહાવીરે પણ તે પ્રમાણે હકનું પારણું કર્યું. ભમરાઓનો ગ્રાસ અને ક્ષમા.

દીક્ષા સમયે મહાવીરના સરીરે દિવ્ય ચંદનાદિકનું વિલેપન કરવામાં આવેલું. તેની

ભલામણ કરી ચાલ્યો ગયો. મદાગને બળદની જોઈ ને તેરી સંભાગ ન લીધી તેથી દુઃખી થઈ મરણ પામતાં તે બળદ શુભલેસ્થાને ગેએ શુદ્ધપણિ નામે યજ્ઞ દેવતા થયે. વર્તમાન ચહેરના લોકોની નિર્દયતા જોઈ તેના ઉપર ગુસ્સે થઈ તેણે મારીને (મગીએ) રાગ મૂક્યો. તેમાં પહોં માણસો મરી જવાથી ગામ બહાર અસ્થિ—દાઝકાને લઈ ચલે તેથી તે ચહેર અસ્થિક નામથી પ્રસિદ્ધ થયું. ઉપર ગામ બહાર શુદ્ધપણિ યજ્ઞનું મંદિર બંધાવામાં આવ્યું, ત્યારે ગામમાં રાત્રિ થઈ. પણ તેના દેવગંમાં રહેવની કેઈ માણસની દિંમત ચાલતી નહિ; મદાવીર રચાથી તેજ દેવગંમાં પૂજારીની સંમતિ લઈ રહ્યાં જો લોકોએ તે જૂમિની ભપકરાતાનું વર્ણન કરી ત્યાં રહેવા મના કરી તોપણ મદાવીર તેથી ભયभीત થયા નહિ. તે તો નિરપણે કાર્યોદય કરી ત્યાં એકાદી રહ્યાં રાત્રે શુદ્ધપણિ યજ્ઞે સામાન્ય માણસથી સદન ન થઈ શકે તેવા અચોર પરિહો આવ્યા. પણ મદાવીર તેથી ભેદપણ ચકિત થયા નહિ. ત્યારે તે વિચારમાં પડ્યો કે આ પુરુષ તે કોણ ? તે જામાં સિદ્ધાર્થ નામનો દેવ ત્યાં આવ્યો તેણે તેને મદાવીરની ઓગળાણ પડાવી સમજાવ્યું ત્યારે તે શુદ્ધપણિ સમજીને પ્રતિજ્ઞા પામ્યો, મિથ્યાદ્રવ મૂકીને સમદષ્ટિ બન્યો અને મદાવીરની સેવામાં તત્પર થયો.

મદાવીરે તે આતુર્મય તપ અને ખ્યાનમાં ત્યાંજ પસાર કર્યું. અઢી પંદર દિવસના ઉપવાસ કરી એક દિવસ આહાર સેવાને નિયમ મદાવીરે રાખ્યો હતો, અને તે નિયમ આતુર્મયના અંત લગી લંબાવ્યો હતો. ઉપવાસ કરવાનો મુખ્યદેવ સદનચીકતા અને મનોભગ વધારવાની સાથે કર્મને નિર્મલવાનો છે. યોગ્યદેવ પાચાપીવાની ખટપટમાં ખરચાતા વખતને બચાવવાની સાથે શરીર ઉપરની આસક્તિ-મમતા ઘટાડવાનો છે, જેઓ ઉપવાસના સમયમાં ગ્લાનિ કે બેદ પામ્યા વગર ઉત્સાહપૂર્વક યાગ-ખ્યાનમાં કાર્ય સાધી શકે છે, જુખના દુઃખની જેના ચહેરા ઉપર પિશકુલ અસર થઈ જણાતી નથી તેઓના ઉપવાસોજ ઉપર કહેલ દેવ સાધી શકે છે. પણ જેઓ ઉપવાસ કર્યા પછી લાંબા થઈ મૂઝવણ છે, ક્યારે પ્રભાત થાય ને ખાવાનું મળે તેવા વિચારોમાં કચકો અને મિનિટો મર્યા કરે છે, જેના હૃદયમાં ઉત્સાહ અને ખ્યાન અને અદ્યથ થઈ જાય છે, ગ્લાનિ અને દીનતા જેના ચહેરા ઉપર પસરી રહે છે, તેવા માણસોના ઉપવાસો એકે અને આતુર્મય એકે પ્રકારનો લાભ આપી શકતા નથી. મદાવીર રચામીના ચહેરા ઉપર ઉપવાસાદિક બીજકુલ અસર જણાતી નહી. ઉપવાસો કરીને તેઓ સ્થિરતા નહીં; પણ વીરાસનાદિક આસન લગાડી કાઉસન્ય કે ખ્યાનમાં ઉત્સાહ અને ખ્યાનથી વખત પસાર કરતા હતા.

અમકાર સાથે ઉપકાર.

એક માગ આપનાર માણસને લાકડીના પ્રહાર મારનાર માણસો તો જન્મમાં જોઈએ તેટલા મળી આવે છે; પણ એક લાકડી મારનાર બીજી લાકડી પણ જાહે મારી લે એમ ધારી પાતાની જગ્ન તેની સામે ધરી રાખે તેવા માણસો ? ત્યાં નીકળ્યો ? ખરેખર ! મદાપુરોવાની એજ ખુની છે કે જેઓ એકંદર દરેક માણસને ઉપકારજ કર્યા કરે છે. પછી સાચો માણસ બનેને તેમનો અપકાર કરનાર હેવ, કે હવેને તે માણસ હવેના હવેની કરના ધરાવના હેવ, તો પણ તેમનું બહુ કરવા મદાપુરોવાચકતા નથી. મદાવીર રચામીના

કામનો અવકાર ન કરવો એવી પ્રતિજ્ઞા લેવું અનિશ્ચય કર્યું લોકોના પ્રદાર અને યોગ્યતા
ચટકાને સમજાવે, સદન કરતા તે સર્વ આપમે દેવલોક ગયો. આ પ્રત્યક્ષ મહાવીર પ્રભુને
કે જેમણે દુઃખ બેઠાની લઈને પણ તે મર્ષકર માર્ગમાં વિદ્યાર કયો અને સર્વને પ્રતિ-
જ્ઞાઓ. આશ્વાસના લોકોનું દુઃખ દૂર થયું અને પાનકી છુલો ઉદ્ધાર થયો. ખરેખર
મન્યાર જેવા પરમર્થી પુરૂષ જનરમાં ન દેહા તે પાતકી અને પાતકી છોડે કપાથી
સંસારનો પાર પામત?

જ્ઞાનની દુકા અને દય જીતા.

મહાવીર જ્યારે ક ઉચ્ચ એ જ્ઞાનમાં પ્રવેશ કરતા ત્યારે તેમાં એવી તો દલ્હા
રાખતા કે તે વખતે જમે તેટલું કહ પડે તોપણ એક વેલ માત્ર પણ તેથી અલિન થત
નહી. તેને માટે નીચેના એક દાખલો પૂરનો છે.

દીકાથી દલ્હા મોખાસા પછી મહાવીર જ્યારે પેદગ મામ બહાર પોતાસ નામક
કૈત્યમાં આવી રહ્યા, ત્યારે તેમને અટક તપ હતું. આમની છોટી રાત્રિએ એક રાત્રિની
મિત્ર પડિમા સ્વીકારી એક નિરવજ ચિત્તા ઉપર સ્થિર ઉભા, રતી ભુગ પસારી નાચ્યા
પર હજી જમણી જ્ઞાનમુદામાં પ્રવેશ કયો. તે વખતે સંજમ નામનો એક દુષ્ટ દેવ
પ્રયંક રૂપ ધારણ કરી પ્રભુને જ્ઞાનથી કમવચાને સમવચા લાગ્યો. પ્રથમ તેણે રમેશ્વરી કરી
જેથી મહાવીરના ચરીરના સર્વ દારો રજથી પૂરત્ર મર્ષ, આસ પણ લઈ લાગ્ય નદિ
એટલે મુખી રજજાંટુ દેવાથી, પણ તેથી મહાવીર અલ્પ નહિ. જ્યારે તેણે વજમુખી
કાઠીઓ ઉત્પન્ન કરી. ચટકા લગાવ્યા તેમાં પણ ન રાગ્યો ત્યારે ધીમેલ, કાંઈ, વીંછી,
સર્પ, સિંહ, પિંચાચ, દૈત્ય અને રાક્ષસ વગેરેના રૂપ જનારી હરેક પ્રકારે અસલ દુઃખ
દેવા લાગ્યો. તેમાં ન રાગ્યો ત્યારે દાંથીનું રૂપ જનારી ચૂંદ વડે મહાવીરને પકડી આમ
સમાં ઉછાળી નીચે પડતાં દાંથી પોતાના હંતુલગમાં પરી રૂઈ જમીન સાથે પડેના થોડા
ની કોળાની પેઠે મલગવા લાગ્યો. તથાપિ મહાવીર જ્ઞાનથી અલિન થવા નહિ કે પદ્ય
દુઃખ તરફ લઈ આપ્યું નહિ. ત્યારે સિદ્ધાર્થ રાજા અને ત્રિલોક દેવીનું રૂપ જનારી તેથી
મારહન તે દેવ કહેવરાવવા લાગ્યો કે 'હે પુત્ર! નારૂં દુઃખ લેઈ અમારું લલક બને છે.
માટે તું ધેર આવ; આ અલિન માર્ગને છોડી દે.' એમ અનેક અનુકૂળ અને પ્રતિજ્ઞ
જનાવો ઉભા કયો. એક રાત્રિમાં નાના મોટા વીંછ પરિપદો આપ્યા પણ ઉલટ મુઠી
મહાવીર તો તેને તે સિધ્ધિએ અલ્પ ગણા. રંજમાત્ર પણ અલિન થવા નહિ. રાત્રિ પૂરી
લઈ તો પણ સંજમે મહાવીરનો સંજ ઊંડો નહિ. 'આજે નંદિ તો કાલે' કાલ નાદ તે
પરમ દિવસે, પણ અવલ્પ મહાવીરને તેના કાંપથી અલિન કરીલ. એવી આગાએ સંજમ
દેવ ૭ માસ મુખી સાથે રહ્યો. અનુકૂળ અને પ્રતિજ્ઞ પરિપદો આપ્યા અનુકૂળ રાખ્યા
આખરે ૮ મહાને થાડા નિરાશ થયો, મેર પર્વત કદાચ અલિન થાય પણ આ પુરૂષ
અલિન થાય એમ લાગતું નથી એમ તેને જાણ્યું. ત્યારે નિરાશ થયો તે પાછો વળ્યો
તે જોઈને મહાવીરના મનમાં જગી લાગી આવ્યું કે જેણે ૭ ૭ માસ મુખી મારી વેલ
કરી મારે સને રહ્યો, પણ અખરે વિચારો નિગલ થઈ ખાલી દાંધે જાય, અટકા વખત
માં તે કહાણુ જામ લઈ લાગ્યો નહિ. આજ વિચારમાં મહાવીરનું કાજામય દેવ

અત્યંત તિમિર પ્રભુ રહેજ હરી,	જેણે જન્મ દિવ્ય વિભૂતિ ભરી,	
જન્મ જન્મેતિ મુગ્ધાન જગાવી ખરી,	મુક્તિ સડોને સાધે હરી.	૬
પ્રભુના ભર એ પ્રભુના ચરણે.	નમો પડ્યા કંઈ કંઈ થાય હરે,	
પણ હાય ! એવા પ્રભુ દિવ્ય પથે,	રહી માત્ર પ્રતિમુખિ તોજ હવે.	૧૦
દશ યું સડીયે દુજ અરણ્ય વિષે !	એ તાત ! હમે તો રંકે છીએ,	
જન્મખંધન તાત ગુર પ્રભુનો,	જન્મધેવ કરો સૌ જન્મુચલો !	૧૧
ગુજ માત્ર વિષે સપતીન ધરું,	જન્મ-માર્ગદર્શકે ભૂલીય જઈ,	
કુલ પાંખડી આજ સમર્પાઈ,	હજી મહાવીર જયંતિ પ્રભુ !	૧૨
શુધ ચૈત્રં મુદી તેરસ મુખમાં,	દશ એકિંચ આઠ તણા પડ્યા.	
ચિંતુ, રદ, મુખન્યુ બનીની મગી,	જન્મો વર ઉત્સવ મોહમયી.	૧૩
મહિ-મહિર,	મહિસાલ મોદનકાલ વહીલ.	
પાદરાહ.	પાદરાહર.	

જંવન્તિ ફટલે ?

ને સોડીએ મહે એટલે હાથ ભેડી 'જન્મ' 'જન્મ' કરવાનો રીવાજ છે. આરતીમાં 'જન્મધેવ' 'જન્મધેવ' નો ધોર થાય છે મહદંમા પ્રતાપી પુરોના પ્રસ્તાવના. સંબંધમાં 'એમનો વિજય થાઓ' એમ બોલાય છે રાજા મહારાજાના સંબંધમાં પણ 'આપનો જન્મ થાઓ' એમ ધોરણા થાય છે. આમ સત્તા-પંચગા-મહાનાના સર્વ વિજય થાઓ એટલે મુલો પ્રથમે—એ મુલોના આપણામાં ઘણા ધાર એજ ક્ષિપ્ત હોય છે. જન્મમાં સર્વ વસ્તુ મનોમયમાં—મનની દ્રશ્યની બની શકે છે. પોતાનામાં સારા અંશે ઘણા કરતા મનુષ્ય હોયે તો હરી શકે. બી મારેજ પોને પવિત્ર રહી સદગુણોનું ચિંતન કરી પોતાની આત્મા પાછળનું પાતાના પાણી પશુ પવિત્ર બનાવવાની જરૂર છે. આમ પોતે એકલો જ નહિ પણ પોતાના મનુષ્યોની સાથે પવિત્ર પાત્રારણ્ય બનાવી—સદગુણોનું મન કરતું અને એનું પોતાનામાં આદરણ કરતું એ જન્વન્તિનો કહેવ હોય છે.

દિંદુઓની દેહીકે કામેમાં આદ એટલે મનુષ્ય પામેલાંની મનુષ્યોએ જન્મવત્તી પદ્ધતિ છે. તે દિવસે મહામોક્ષ કરાવવાનો રીવાજ હોય છે. આદ જન્વન્તિ - આદનો આ કારણ હોય તો ના હોય એ વિચારમય વિચાર છે. પરંતુ મનુષ્ય કહેલ જન્વન્તિજ હોતો જોઈએ. વીરપૂજ એ આપણા દેહનું ચિન્હ છે અપજા પિતા, પ્રપિતા, માતા કે માતામહત્તમાં કોઈકે સદગુણો, તે હોવાને જોઈએ તેનું આપણે અકરણ કરી સજીરો. તો પછી એમની મનુષ્યોએ માત્ર મહામોક્ષમાં જન્મત જન્મપદ્ધતિ કરતાં તેમના જન્મપદ્ધતિ અજ્ઞાત કરીએ. આપણાં નાનાં કાંઈ જોઈએ આત્મા આપણા વહીવ-મનુષ્ય પામેલા વહીવેલા જન્મના

દર્શાવે તો આપીએ અને તેમનામાં ઉત્સાહ-પ્રેમ અને ગ્રીમ ગુણો દાખલ કરવા બોધીએ તોજ ઉત્તમ શ્રાદ્ધ, તોજ ઉત્તમ જ્યન્તિ. આમ દરેક કુટુંબમાં યુગ હેતુથી જ્યન્તિ ઉજવવાની હોય-શ્રાદ્ધકાળમાં યજ્ઞ યજ્ઞેષાં સી પુરોહિતે દર્શવેદા અનુકરણીય ગુણો આપણામાં દાખલ કરીએ એના જેવો બીજો કયો વિગય ! બહિર્ગામી ઉત્તરમાં પ્રાચીન ઉત્તર માનીએ તો પછી આમ એક કુટુંબ સુધરે એટલે જનસમાજ સુધરેજ, પરંતુ કુટુંબની રીતે જ જ્યન્તિનો આ ઉદ્દેશ રહેતો નથી. માત્ર શ્રદ્ધભોજનમાંજ જ્યન્તિ સમાપ્ત રહી છે.

કુટુંબના એક માણસ મટે આમ જને, પણ જનસમાજના-દેશના વીર માટે યુદ્ધ જનરવભાવજ એ છે કે મનુષ્યને સંદૃશ્યપ્રભાવ, પવિત્રતા માટે આકર્ષણ થાયજ જે મહાત્માએ સ્વદેશને માટે, ધર્મને માટે, અને પીડિતોને માટે નિરવાર્યપણે જીવન બલીત કર્યું છે તેમને જનસમાજ વીર માનવાનીજ. આ વિશે એક કુટુંબનાજ વીરો નથી. આ મહાત્માએના યુદ્ધ ગુણો માત્ર એક કુટુંબમાંજ થતા નથી એ મહાત્માએ તો જનસમાજના-દેશ માટે તેના-માર્ગદર્શક હોય છે. આદ્યજ માટે શ્રીરામ, શ્રીકૃષ્ણ શ્રીમદ્વાવીર વિમેરેની જ્યન્તિ જનસમાજ ઉજવે છે અને ત્દેશનાં વરોધાન સ્થળે સ્થળે મવાય છે. જે દેશમાં આ વીરપૂજ થતી નથી, જે દેશમાં આવા મહાત્માનાં કીર્તનો થતાં નથી જે દેશમાં બાલકાના કુળના મગજમાં આ પ્રભાવશાળી મહાત્માએની જીવનરેખા દોરાતી નથી, જે દેશ ઉન્નાતને માટે શી રીતે જાય ? જ્યન્તિનો ઉચ્ચ આસ્થા સ્થાનો તે શ્રદ્ધા-ભોજન દાખલ થયું. પરંતુ વખત પસંદાયો છે. પુરોહિત અને અમેરીકામાં થતી વીરપૂજની પદ્ધતિ આપણા દેશમાં દાખલ થઈ છે, અને આસ્થા સ્થાની વીરપૂજ વધારે પવિત્ર વધારે ઉત્સાહસરી વધારે આકર્ષક થઈ છે.

પ્રત્યેક કુટુંબમાં આવી વીરપૂજ-કુળપરંપરા પ્રમાણે સદૃશ્યો આવે એટલા માટે આવી વીરપૂજ-વડિલોની જ્યન્તિ-ઉજવવાની જરૂર છે. પરંતુ જનસમાજમાં તો તેમની જ્યન્તિ ઉજવવાની જોઈએ. જેઓએ પવિત્ર જીવન માણ્યું હોય, જેમણે પરસેવા, ભૂત દયા-પ્રશુભાવશાળી માંજ જીવન બલીત કર્યું હોય, જનસમાજને રાજકીય, ધાર્મિક, આર્થિક કે નૈતિક ઉન્નાતિને ટેલે લઈ જવા શ્રમ કર્યો હોય, તેવા મહાત્માઓનાં વરોધાન માર્ગ, એમના સદૃશ્યો આપણા બાળકોમાં પ્રવેશ કરવા જનકરવો, એજ જ્યન્તિનો હેતુ-આસ્થા છે; અને એ જ્યાં સુધી ન થાય, તમે તેની જ્યન્તિ ઉજવવા ફાંફા મર્યા, તો શામ બદલે દાનીજ થવાની.

જ્યન્તિ કેવી
ઉજવવી ?

મહાત્માની જ્યન્તિ ઉજવવાના ઉચ્ચ હેતુ સમજ્યા પછી તે કેમ ઉજવવી તે જાણવાની જોઈ આવશ્યકતા નથી. વિદ્યા-બુદ્ધિપર્યં વધતો જાય કેમ ઉજવવી ? છે એ અરસામાં માત્ર 'જ્યદેવ જ્યદેવ' કરી બેસી રહેવાથી ઉચ્ચ હેતુ જરૂર આવતો નથી, બાળકોમાં સારા સંસ્કાર પડતા નથી. પરંતુ જે મહાત્માની જ્યન્તિ ઉજવવી હોય તે મહાત્માના જીવનનો અભ્યાસ કરી એ જીવનદર્શનો લઈ જનસમાજ આગળ મુકી, બાળકો સીએ કિવા પુરોહિત

જનનિ એટલે ?

હાથ માટે પૂળપાવ થાય, એમનાં હૃદય વધારે ડોળાળ નને, વધારે પવિત્ર નને, સરસારી થાય, એ મદદમાના પત્રલે માથવા ઇચ્છા થાય, એમ થાય ત્યારે જ ઉત્તરવ્ય રહેયય । જનનિને દિવસે પ્રથમતો પ્રત્યેક મનુષ્ય-એ પુરુષ કે માત્રી હાથે કરવા પ્રિયતા મેલી જોઈએ. તે હવસ ક્રોધ, મદ, મોહ, મત્સર, દ્વિંસા તે વીર માટે સદ્માન-પૂળપાવ થાય એટલા માટે એ વીરમા-મદદમાની કયા-સંભળાવવી કિંવા પુરુષકરુણેવદેમરી સીજોમાં એમ મદદમાના ગુણાનુ-વાદવાળા ॥ ન્યાયવા અને પુરુષોમાં આખ્યાન દ્વારા સદ્ગોષ્ઠ કરાવે. હાથમાં તે દિવસે નંદ, પ્રેમ, પવિત્રતા અને કંઈક સિખવવાની લાલસા વધે એમ કરવું.

આગર કરતાં અંતઃકરુણી, એક કર્તવ્ય તરીકે-નમસ્કારમાળી-મવિષ્યંતી પ્રભે તરની આપણી જવાનદારી તરીકે એ આ નિયમથી જનનિએ ઉત્તરવ્ય તો આપણા જુવાનમા મદદમાએ-વિરમાએ ડાણ હતા એ પ્રમ પૂજારાન નહી રહે એટલું જ નહી પણ કપરતા-માવમાપણું-મંત્રીતિ-અધર્મ વગેરે કરાવવા માટે વારંવાર હિચક કરવાની કે ટેકણી કરવાની જરૂર નહી રહે.

મહાવીરું ડુંક જીવન.

તોડક અથવા-ઉત્તરોના સ્વચ્છતને સમ.

મહુને પ્રાર્થના મહુ પ્રેમથી પ્રિયતાય । તને, અંતરની ઉલ્લિંગે અતિથે, મહુ સ્નેહથી વીરતાય । તને, મુજ આચર્યો દિલના જળથી; કર જોડી તું તાય તને વિનું, તુમ સાક્ષરને પ્રભુથી જનું, કર એ મુજ અંતરની લગની, અતિથે જળવાળી પ્રભુ જલથી.

સંવિષ જળમાં સી જરતપિપત્યાં ભતેલ જુવને, રમણીય સિંહ જનતાંથી ભરે, વીર સંવિષ વેગવગે જરૂર, તું એ, અનુભવ મામ અર્થિ, તસ નામ જોડા । મુખથી ઉચ્ચરે, સુમ હવિષકુંડે, રહે જનમાં પ્રકટ્યા તર્કિં મો વોરેવેયરે, જન ઉદારતા નિજ જનમવરે.

માર્તન્દ્ય સંકલન જુલોપક, નંદન તીર્થપતિ, જસ તાન હા સિદ્ધાંતપતિ. જન્ય જન્ય પરાનમ્યાં વિવિધ જસ કુસિંગે પ્રભુ વીર વલા, જન્ય શુકલ જોડાથી ચંચલકી, જે દિન તવા મો વીરપતિ, પ્રમપતિનું જન્ય જોડે મરે, જસ નામ જન્ય જન્ય બંનિ દરે.

બાળવયમાં વીર-
તાનું સિદ્ધાન્ત

યૌવનમાં પાશ્વિમ-
હુજ અને પુત્રી
પ્રાપ્તિ

દીક્ષા, ઉપસંગેશ અને
તપશ્ચર્ય વગેરે દેવતા
સ્થાન.

અનુવિધ સંધ્ય, મહા-
કેદા, અને મુખ્ય
પ્રતિનિધિની
રેખાપના.

આયુષ્યની અગ્રણ્ય,
મીમંસા નિર્વાણ,
દીગણીન પ્રાદ્યથાન,
અન્યા. વીર
મહોત્સવ.

હતા એક સમે પ્રભુ બાળવયે, રમતાં તદિં દાખરી નિર્ભયતા
બની સર્પરૂપે પ્રભુ વીરકને, આલ્ખે બળ એવા દેવ તદિં.
તદાશુ પ્રભુએ પટકમે પકડી ધન્ય બાળવયે વીરતા પશુએ;
હવું બાળપણ વયમાં વીરનું, પણ કામભદિં વીરતા વીરની.
વિચારી પ્રભુ યૌવનનાં વનમાં, પરપથા પ્રમદા પછી બાળવયે;
હતા પત્ની વસોદા નામધકી, પણ મુળથી પૂર્ણ ચરિત્ર હતું.
મુખ અનુભવતાં સમયે જન્મી, એક પુત્રી વસોદા કુણિવરે;
બોલાવણિ કર્મ પુરાં કરતાં, સંસાર ઉદ્ધારનાતા ધરતાં.
સુખસંકમનું દિવસે દિવસે, પ્રભુ સંયમવાન બન્યા નિયસે;
સલાં પોર ઉપદર દુહાણ્યાં, દુઃખનેક નર પાર કરોય રંગો;
તપ જપ અતિ ઉષ્ઠ કર્યા બહુએ, પરિણામે પંચમગ્ધન થયું.
મુન્ય, ધન્ય, વિવસ ને ધન્યપડી, પ્રભુ વીર રૂપે પ્રકટયા જુએ
પ્રભુ કેવળગાન પ્રતાપ તપે, કુમતિમદ તો તદિં જરમ થને
પછી સંધ અનુવિધ રિચર કર્યો, સખનાયક ગાંતમ આદિ કપ.
પ્રતિનિધિ મુખમાં રાખી કર્યા, બાર પાંદ બોધ કરે બાળથી.
નિજ આયુષ્ય બેતેર વર્ષાતુ, થવું પૂરખ કાળ પસાર થતાં;
આસા વહિનીજ અમાસ દિને, રાતનાં અતિમ યામ રિતે.
સધાયા એક પ્રેર પ્રમુને, દેવે કાળઅગિયાર દીપે;
જતાં માવ ઉઘારા દેવ કરે, દીવ એની તદિં હાર અતિ.

તે દિનથી દીગણી પ્રકટી, પ્રભુવીર મહોત્સવવપ વગે

મા કા. રમદા.

છાંડુ ચેકની ભાવના. (વીર રતન)

વીર દમરો આરે છે મારે મહિરીએ, મહિરીએ વીર મહિરીએ.
પારે પડીને મેં તો તોડ બિહારી, નિત નિત બીનતડી કરીએ.
સમન કુટુંબ પુત્રાદિકને, દમરો કબિ પેરે કુચરિએ.
મન પ્રભુ આંખે દારે પધારે, તર સનમુખ કહ જરીએ.
વનનાં ! તુએને અવિરલ રહ્યા નિચે તો નાચાવર વરીએ.
અપ્રતિપ કપાળે મહાવરે, પદ પર બિહારી કરીએ.
એ જનક હૃદ તરે પેર પાર દ. રિહ કાનાં મેનકાં
કેમ અગ્રણ્ય કર્યાં વળે કુળી, દેવ કાંઈકારે જિન જરીએ
મનમાં કરે અગ્રણ્ય બાળુ બાળુ, વીર છાંડુ કિનક બાળુ પૂર્વિએ
તપ પદ પશુની વા. કાંઈકારે જિન બિહારી કરીએ.

વી. ૦
વી. ૧
વી. ૨
વી. ૩
વી. ૪
વી. ૫
વી. ૬
વી. ૭
વી. ૮
વી. ૯

—૧૬૬—

—૧૬૬—

સુપાત્ર દાન સર્વમાં ઉત્કૃષ્ટ કન્યું છે. તેમાં પશુ પાત્રભેદે ફળભેદ કહેલો છે. તીર્થંકર ભગવંતે પાત્ર તુલ્ય છે, મુનિ મહારાજ સુવર્ણના પાત્ર તુલ્ય છે, દેવવિરતિ શ્રાવકચાંદીના પાત્ર છે, અને અવિરતિ સમ્યક્ દષ્ટિ થવો તામ્રપાત્ર સમાન છે. તે શિવાલના પિ અવિરતિ થવો લોહના તથા શ્રુતિકાના પાત્ર તુલ્ય છે, તેથી તે સુપાત્રની મહુતામાં આમાં કહેલા સુપાત્રો પૈકી સર્વોત્તમ રત્નપાત્ર તુલ્ય તીર્થંકર ભગવંતે મહાવીર રત્ન તેમની હ્રસ્વસ્થાવસ્થામાં દાન આપનાર નવીન શેઠ અને દાન નદી આપ્યા હતાં. ફળ પ્રાપ્ત કરનારે અર્જુ શેઠનો 'સંજ્ઞ' અહીં લેવામાં આવ્યો છે, અને તેમાં વીર તમાએ સમભાવ કેવો બતાવ્યો છે તે જણાવવાનો આ લેખનો મુખ્ય હેતુ છે. તે દાન ધર્મ, તેમાં પશુ સુપાત્ર દાન કેવું ફળ લાવક છે ? બાવ વિનાના દ્રવ્ય દાનથી સુપાત્રના થોડે કેવી ફળપ્રાપ્તિ થાય છે ? અને દાન દીધા વિના પશુ દાન દેવાના અભ્યવસાયથી કેવી ઉચ્ચ ફળની પ્રાપ્તિ થાય છે ? તે બતાવવાનો આ લેખનો અ હેતુ છે. આ હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે પ્રથમ તે કયા પ્રસંગ આ નીચે પ્રાર્થિત વાર્તા આવે છે.

બારમતધારી શ્વેતક મહારાજથી વિશ્રુતિ વિશાળા નામે નગરી છે. તે નગર અનેક દ્રવ્યવાન શ્રીમંતે શુદ્ધરથો રહે છે તે બધામાં એક જિનકલ નામે મુખ્ય હતો. કાળક્રમે તેમનું દ્રવ્ય નષ્ટ થયું. વૈભવ નાશ પામ્યો, સામાન્ય સ્થિતિવાળા થઈ એટલે એક પૂરજી નામના શેઠને નગરચંડિની પદવી મળી. તે અભિનવ શોના નામ એળખાવા લાગ્યા. સોશો તેને નવીન શેઠ પશુ કહેતા હતા.

આ નવીન શેઠ યથા એટલે પ્રથમના શેઠ અર્જુ એશ્વિના નામથી પ્રસિદ્ધ પોશો તેને અર્જુ શેઠના નામથીજ બોલાવવા લાગ્યા. આ અર્જુ તે નવીન શેઠનાં પાત્રનું મહદંતર હતું. અર્જુશેઠ બારમત ધારી શુદ્ધ સમકિતી શ્રાવક હતા, દેવ પ્રેરનાર ભક્ત હતા, અદ્વિતિય ધર્મપરાયણ હતા, અને સંસારથી કેટલેક અંશે વિરક્ત હતા. બી નવીન શેઠિ મિથ્યા દષ્ટિ હતા, રાગીરોષી હરિ હરાદિક દેવના ભક્ત હતા, અને સંસારમાં આસક્ત હતા.

આ અવસરે ભગવંતે શ્રી મહાવીરસ્વામીએ આરિય અંગીકાર કરેલું હતું. આ હ્રસ્વપણામાં વિચરતા હતા. આ વિરક્ત પરમાત્માનું હ્રસ્વપણું પશુ અપૂર્વ હતું તેઓ આત્મદિવની પૂર્ણતા કરવા માટે ત્રિ-રાગ દસા પ્રાપ્ત કરવા માટે અને કેવળતા મેળવવા માટે અનુર્વિલ પ્રવલ્ન થઈ ગયા હતા. તેઓ હ્રસ્વસ્થાવસ્થામાં નિદ્રા લેતા નહો, જુમિ પર બેસતા નહો અને કોઈક સાથે પ્રાચે સંભાળનું પશુ કરતા નહો તેમજ ધર્મોદ્ધાર આપતા નહો, માત્ર ઉત્કૃષ્ટ ધર્મધ્યાનમંદગ વર્તતા હતા. તેમની આત્મવિશુદ્ધિ દિવસર દિવસ રાત્રિ પામતી હતી અને કેવલવદસા નજીક આવતી હતી.

હ્રસ્વપણાના સાદાગર વર્તનાં દેવનું ને.મ.નું પ્રાર્થિતનાં કથાં બાદ કલપાતીવરણે વિદાર કરતા કરતા અગારમા એમ.સા.પ.પ.ર.મ.માં વીર ભગવંતે વિશાળા નદીની બહાર ઉદ્દગમ્ય પવનાં અને ગાંડેના નદિરેનાં કારિગર બને રજા ઉત્તમ પ્રવૃત્તિ આવા-નમનની પ્રીતિ કરનાર અનુભવે આ મહદંતર નગર બહાર આવતાની બગર પડી એટલે તેઓ હરજીવ ત્યાં રહ અને સજાવને પ્રિયદેવ જંદન કહે ભગવંતે તે માન

જેણે જ્વલન મગધનો સંગ્રહ નહોતો પરંતુ ભક્તિમાન ઇશુદેવે પોતાને ત્યાં લામ
તા મટે વહેરવા માટે પધારવાનું આમંત્રણ કર્યું. પછી થોડે જઈને પ્રદર બનીત
તાં મુખી રાહ ભેગ, પરંતુ ભગવંતે પધાર્યા નહોતે એટલે તેને પાનું કે પાને ઉપવાસદરી
પી આપા નહીં દોષ બીજે રેવડે આગળે ઇશુદેવે ઉવાનમ્ તથા મનાંત તો
જ સ્થાની કાચોઃસર્વમાં રિધા દયા ઇશુદેવે વંદન કર્યું અને આજે જરૂર પધારા
કર્યું હતી તે દિવસે પણ પ્રમુ પધાર્યા નહીં. એટલે શો ભણ્યું કે પ્રમુને હાં દરો
વંદો નહીં આપા દેવ. યોગે દિવસ શો વંદન કરવા તથા અને પધારવાની પ્રાર્થના કરી,
તે દિવસે પણ ન આવવાથી પ્રમુને ગુણ્ય હતો એમ શો પાનું. આ પ્રમુને દરોજ
વંદન કરવા જતા, પ્રાર્થના કરવા, રાહ ભેગા અને પ્રમુ ન પધારવા ત્યારે તપશ્ચિ
કરવા, એમ કરતાં કરતાં ચાર માસ પૂર્ણ થયા.

ચતુર્માસ પછીના પહેલા પારણાને દિવસે શો પધારવાથી વંદન કરવા તથા, આનંદથી
વંદન કરી અને 'આજે ને દે પધારમા' અને પાવન કરવા માટે અરણ્ય માટે ત્યાં પધારશે
એવો દુઃખ અંતઃકલ્પથી પ્રાર્થના કરી ભગવંતે મૌનજનકા શો આપા પરંતુ આજે
તેને ઉડાવ અપૂર્વ હતો તેણે પાનાં ન્યાં માલુસો ભોં પુર જાણ્યું રાજનો રિચેરને
એમાં કર્યા અને આજે ભગવંતે ચતુર્માસિક ઉપવાસનું મહત્ત્વ તપનું પારણું કરવા આપને
ત્યાં પધારશે એમ વાત કરી તે સાંભળીને સર્વે પધારમાથી રહસ્યભિ ભજી કરવા
કારણાન થયા. શો પોતાના પધારાને આખી શેરી સહી કરાવી, અગ્નિ દૂર કરી, નિમંત્ર
અને મુશ્કેલી ભગવાં ઉડાવ કરાવ્યો, ચોરસ પાંચ વળંપ મુશ્કેલી પુષ્પે વેળો, પેટને
પેરે ભેરણ નાથાનું, ચારે પ્રારથના વિશુદ્ધમાન પ્રમુક અને એકાગ્રીય અદરથી નેપાથી
કરી, મેઘ મોહનના કાષા ભગવાં ભગવંતે નીરાળવા માટે આચન નાથનું પ્રમુક
મગધને વારને પડાવ પધાર્યા, કુંજ પધારને એકોરે શેરે પછી ને ભોને સિખાવનું
આપી કે- 'પધારમાને દુરથી આપા દેખીએ કે તરત આપને સારા જાણું. પ્રમુકી કહે
પેર આજનું. પધાર્યા પ્રેરેલ કરે ત્યારે પ્રમુને એકીવડે પધારવા, પ્રમુને આચનપર
મંદજય રિચિ કરવી. પછી ચારે પ્રારથના અદરે અચન પાડ. તેમથી રહોવા
કરે પ્રાર્થના કરી, આનંદપૂર્વક ચારે પ્રાર્થના અદરે પદોધારણે પછી પ્રમુને વંદન
કરી, ઉડાવે દેવાથી ભગવાં કરી, ઉડાવે સાંભળ્યો રહતોને લા નિવમ પ્રમુ
કરવા અને પછી ભગવંતે પછા પધારે ત્યારે તેમણે પડાવ વધારવા જઈ અને પધાર
ત્યાંજ હંસ વડે નેરને ગુપ કરવા " હંસવંતે દિવસે અદરે પછી રેરે એકવા
વેની આવવા જાવવા કામ્ય જોડે! કામ્ય જન્ય જાણે! જાણે પ્રમુ કરે ત્યાં પધારે,
ચાર માસના ઉપવાસનું કારણ પાંચ અદરે પાડું કરે, કુંજ પધાર કરે,
કાંચાં પેરે ચતુર્માસ માં રિચ મહેરો અને કાંચાં કામ્ય વિચારો અને, પછી
અગ્નિદાસે નહીં પધારે અને પુષ્પથી ભગવંતે રહે કરે, કુંજ દુરથી તેનું જ પધાર
પાડી કરે જાણે તેમને માટે પેરે પાડાવે, રિચેરે રિચેરે રહવા કરી દુઃખ
આપાથી પીડાવે, પધારવાને લા રિચવા જ કહી રહ્યા પધારે નહીં કરે
કે, અને ભગવાં જાણે પ્રમુ પણ ભગવાં જાણે કહ્યું કે-પરંતુ લા જાણે, પ્રમુને
લા આવવા માટે કરે રિચ અને અને છે. રાત્રે એક દા.દા.દાનાં કાંચાં પેરે

દાન દેવાનું પ્રથમ નિકટભવી હોય, કમંદાથી ધણે નાચ પાચે હોય તેનેજ તે પ્રથમ છે. એ દાન દેનાર આપણે લાઝ મેળવે તેમાં તો શું આશ્ચર્ય પણ ને તેની અનુભવના જોષને આનંદ પામે, પોતે તેવું દાન દેવાને છુટે, તે પણ અપાર પુણ્યનો ભાગ્યનાથ ધન્ય ધરી, ધન્ય ભાગ્ય કે મારે આવેા મુશ્વરસર આગે પ્રાપ્ત થયો છે. પ્રભુ અહીં પસારે હું સાચા મોતીનો યાગ ભરીને તે વડે પ્રભુને વધારીશ, પ્રભુની પૂજા કરીશ, વંદના કરીશ, સુખસાના પુછીશ, અને મારા આત્માને પાવન કરીશ. પછી તેમનો ઉપદેશ સાંભળીશ, પત્મા પાસે વિરતિપાતું અંગીકાર કરીશ, દયા, દાન, ક્ષમા, સીંગ, અનુકંપા વિગેરે મુગ્ધની કરીશ, સમક્ષિતને નિર્ભય કરીશ ધન્ય છે એવા પરમાત્માને કે જે તરણ તારવે છે, તોના ઉદ્ધાર કરવા માટેજ જેમણે જન્મ ધારણ કર્યો છે, એક ભવમાં અનેક છવે ઉદ્ધાર કરે છે, અને વળી તેમણે આપેલા ઉપદેશને પ્રકૃષ્ટ કરનારા મજુર મહારાજ વિપણ પોતાના આત્માનું કષ્ટાણુ કરવા સાથે બીજા અનેક છવેાનું કષ્ટાણુ કરે પરપરાએ કષ્ટાણુ કરે તેવા આગમે-વાચેની રચના કરે છે. તેના અભ્યાસ વડે મનન વડે પણ અનેક છવેા ભવસમુદનો પાર પામે છે. એ સર્વ પરમાત્માનો જ ગાર છે. આ વીર પરમાત્મા અત્યારે તો હજારશ અવસ્થામાં છે, પરંતુ તેમનામાં શાંત કેવો ભરેલો છે ? શાંતરસનાતો સમુદ્રજ જણાય છે, ક્ષમાના મંડાર છે. અનેક મુકે ભરપર છે. આત્મદિનમાં સતત પ્રવલવાન છે. ધન્ય છે એવા પરમાત્માને । અનેક છે મને । કે જેને એમની ભક્તિ કરવાનો આમુખ અવસર પ્રાપ્ત થયો છે. આવે આ આત્મા જેટલી મંદતા રાખશે તેટલો લાઝ એાછો મેળવશે. આ વખતે તો આત્મા સર્વોચ્ચ કષ્ટાણુ કરી લેવું. ફરી ફરીને આવેા અવસર પ્રાપ્ત થતો નથી. ધન્ય છે અવસરને, ધન્ય ■ મને, ધન્ય છે પરમાત્માને. " આ પ્રમાણે શુભ આવનામે યાગ પરમાત્માની ભક્તિના રસમાં નિમગ્ન થઈ ગયા. પરમાત્મા સ્વરૂપનો કાંઈક અનુભવ કરી ભાગ્ય, અંતરાત્મા આગળ આગળ વધવા લાગેા, કમંદેમ્બી તુટવા લાગી, શુભ કમંદ સંચય થવા લાગેા, વિમાનિક દેવની રિયતિ બધાજ તેવા કળીયાં મેળવવા લાગ્યા, પહે દેવ લોકે, બીજે દેવ લોકે. પાવત જારમે દેવ લોકે જ્યા જેમાં શુભ કમંદોનો સંચય થો પંજીમની ધારાએ આવવા લાગ્યા, આવકપણાની ઉત્કૃષ્ટી દદ આગળ વધવાની તૈયારી લી; પાલ એટા માત્ર જુવાઈ મર્મ હતી, વીરપરમાત્માની સાથે એકતાન થઈ મયું હતે તેમાં ફરોને આકાસમાં દેવ ફુંદુખિનો ચન્દ થયો તે કમંદોચર થતાં નિમગ્ન થઈ જાય તેમ થયું " આ શું ? આ સેનો ચન્દ ? અત્યારે દેવફુંદુખી સેની થાગી શું પરમાત્માએ અન્ય રથજે પારણું કર્યું ? હાકતિ એડે । નું અનન્ય, અનુપમ, અપુરુષ વાન. પ્રભુ મારે ત્યાં પધાવાં નહી, અન્ય રથજે પારણું કર્યું; મને મળનારો લાઝ બીમને મરેલો. " આ પ્રમાણેના બેદયુક્ત વિચારોથી છૂર્ણ એટલો પરિજામની ધારા પુરી થઈ અગળ વધતી અટકી ગઈ. ભારતી દક્ષિમાં રથગના થઈ, પ્રભુને પારણું કરાવતે તીવ ઈશ્વરમાં જાંવ પડેલો. એકે પતણું કરાવ્યા વિના પણ તેમણે પારણું રથજે મેળવી લીધું હતું પરંતુ દન્ય વધારે મેળવી સકાય તેમ હતું. તેમાં મંત્ર પડ્યો, તજીશ કરતાં ખજર પડી કે-પ્રમુએ અભિનવ સેાને ત્યાં પારણું કર્યું. ત્યાં પંચ દીવ પ્રવલ થઈ સમગ્રપર દેવ સેાનવાની દષ્ટિ થઈ, સુમંધી જગતીને સુમંધી પુષ્પોની દષ્ટિ થઈ, આત્મચા

ઠીર ઉપરથી તો મમતા સંપા ઉઠી મજાજ નજાજ છે, કે જેથી અનુમાંથી તપના
પરજામાં ખાડયા મળે રપા તો તે પશુ નસ છે; વળી તે કેવા છે ને કેટલા છે / તેનો
પશુ નર્પ સવાલ નથી. માત્ર કાઝા તરીકે ચોડું પશુ ઠીરને આપી દીધું, કે પલ્લું,
પછી તેની દરકાર નથી. ઠીરસિક મમતા આટલી ઉઠી તે કરતાં પશુ માનસિક મમતા
આટલી ઉઠી એ વધારે ઉચ્ચ સ્થિતિ સૂચવે છે. ચાર ચાર મહિના મુધી પ્રાપ્તતા કર-
નાર પશુ છે, તેની દરકાર પશુ ન કરતી, તેનાપર રાત્ર આવવાની વાત તો બાબુપર
હી પશુ માત્ર તેને દર્શન દેવા કે તેની ચાર માસની મહેનતનો જરા જોડો પશુ જાલો
જાવે, તેની પશુ નર્પ જાર જાણતી નથી. ત્યાં જન્મ્યું છે કે સાંસારિક ભાર-તોડ
પ્રવાહ-તોડીક પ્રવર્તનું જનુસરજી અથવા પારમાર્થિક રીતે પશુ તેને ઉત્તમ જાણી તેનો
મનોભાવ પૂર્ણ કરવાની રીતિ-એ જાણી દર્શાવતે તેમને જાણ માત્ર પશુ અચર કરનારી
જાણી નથી. તેમની તો માત્ર એક અકમલિતમાંજ પ્રવર્તિ છે. પ્રાપ્તતા કરનાર-અર્થે કર-
નાર કે શુભ પ્રવાસ કરનારને જાલો જાણવું કામ પોતાનું નથી. તેનો જાલો તો તેના
મનોભાવ પ્રમાણે મલેયેજ છે, મલેજ છે-એમ જોડાજ અપતા દે.ચાથી પીનરામ દાના
અનુજ થયેલા પરમદમાએ કહ્યું તો કે નવીન શીડમાં સિન્નતા વિચારીજ નથી, અને
અનુસય સમભાવનું દર્શન કરાવ્યું છે.

ઉદ્ધરણપણમાં પશુ જેમનો આવો ઉચ્ચ સમભાવ છે તેમનો પીનરામજામાં સં-
પૂર્ણ સમભાવ દોષ તેમાં કાંઈ અકરે નથી. શોપાર્જનાજ પરમદમાના અર્થિવમાં પશુ
જાલેજ સમભાવ તેમના ઉદ્ધરણપણના વર્તનમાં દેખાઈ આવે છે, એ વખતે પૂર્વ ભવનો
વેરી કમલ કે જે તે વખતે મેધુમાર નિઝારમાં પ્રેમભાણી નામે દેવતા બેસે છે, તે
જાન ઉપરથી કહીને પ્રવે જગદેશીનો ઉપસર્વ કરે છે અને પાપને પ્રભુને પ્રજ્ઞાપર-
માં થાયી મુકે છે, તે વખતે આજન પ્રક્રમથી આવેલા પરજોડ તે ઉપસર્વનું નિવારણ
કરી પામદમાની ઉપર હજ કામ કરે છે અને અનેક પ્રકારથી જાણી કરે છે, આ
પ્રકારે પાપ પ્રભુના મનોભાવનું ચિત્ર થાયી મદદાજ એવું અલેખે છે કે-તેમાંજને
પ્રવે-રમાં ને પાણેક પ્રવે સમભાવ છે. એક પ્રભુના ઉપસર્વ કરનાર અનેજાનેતેનારી
જગદનાર-એનું નિવારણ કરનાર પામ જાણ તે જાનેથી ઉપર એક કરમે કરે છે.
કપાસર રૂપ મલે ન દો મેરી સમયા તે પાપ ઉત્તમ જાલો પશુ હા અને છે અને
જગદેશી તેનું ભાવજન કરે છે, પરંતુ પરજોડથી ઉપર રૂપ ન રૂપ-એવ ન મારે,
તેની જાણીથી ચિત્ર સંકુલ ન કાપ, તેના ઉપર અપર કરેલી હાટિ પશુ નવનકાલ
જારે એકે તાત્ર અલંકાજ દાનાર છે-ન જાણી કો મેરી છે, જાણ જાણવા
ક.રમાં તે તે જાણી કો તેમ નથી પરંતુ તે ઉચ્ચ છે, અપર છે, અવદુલ છે, રૂપ
છે કિન્નર છે ઉચ્ચ ઉપર આવો દાનાર-એ તે કાજ છે. એમાં કે કરેક નાપ
હાનુ કે જે જાણીકાર ઉપર આવે વખતે દાનાર દે.ર તેમ જાલેજ, રૂપે ઉપર-ક
વદન કરનાર ઉપર સમભાવ રૂપે દો. તે વિચારી દોજ નહીં. નર્પ કાજ ઉપર,
રૂપે ઉપર, રૂપે ઉપર રૂપ દાનાર વતે છે ત્યાં રૂપે વિચાર વર્તનાર ઉપર રૂપે
જાણ વતે અઉ જાણ દેનાર દે જા. જાને જાણ રૂપે દેનાર અરૂ રૂપે જા
જાને જાણ ન દે, જાને જાણ રૂપે પશુ રૂપે જા જાણ દેનાર-જા વિચારે

નજ રહે. એટલે સર્વથા દ્વેષ દૂર કરવા હિંમતવારે રાગને સર્વથા તજવોજ પાઠે. તમશે તોજ દ્વેષ તમશે, રાગ ને દ્વેષમાં વધારે મુશ્કેલ કાર્ય રાગને તજવો તે છે એ તેથી પરમાત્માને પીતરાગ ચબ્દથી બોલાવ્ય છે, પીતદ્વેષ કહેવામાં આવતા નથી કેમકે રાગ સર્વથા મ્વે ત્યાં દ્વેષતો મ્વેલોજ સમજવો. પણ દ્વેષ જ્ય ત્યાં રાગનો સર્વ અભાવ ન સમજવો. જોકે રાગ ને દ્વેષ એ બંને મિત્ર છે, અને એ બોલાવતા થાય પણ સર્વથા તો સાથેજ જાય તેવા છે, તોપણ તેમાં મુખ્યતા રાગની છે, અને તેથી રાગકેશરી અને દ્વેષ ગજેન્દ્ર કહેવાય છે. દ્વેષને મજેન્દ્રી, ત્યારે રાગને કેશરી સિદ્ધાંત ઉપમા આપવામાં આવેલ છે. આવા રાગનો સર્વથા ત્યાગ કરનાર-તેને કામ્ય માટે આત્મશુદ્ધિથી દેશવટો આપનાર પરમાત્માજ પીતરાગ કહેવાય છે. અને તેજ ખરેખરા દેવપણુને લાપક છે. ખરૂં દેવત્વ તેનામાંજ છે, રાગી, દ્વેષી અન્ય દેવામાં ખરૂં દેવપણું નથી. રાગીદ્વેષી દેવનું દેવપણું કહેવામાત્ર અને અધ્યાત્મીન છે, તેને હજી ભવ ભ્રમજી બાકી રહેલું છે, તેથી તેમની હસાનો ફેરફાર થતાં વાર લાગતી નથી. એક ગતિમાંથી બીજી ગતિમાં જતાં, માતાના ગર્ભમાં અશુચિના મખમાં રહેતાં અને હલકી જાતિમાં જન્મ ધારણ કરતાં તેમનું દેવપણું સર્વથા નાશ પામી જાય છે; ત્યારે વિતરાગ પરમાત્માને દેવપણું કદાપિ કાળે પણ નાશ પામતું નથી. સર્વ કાળે એક સરખુંજ ટકી રહે છે. આવા કારણને લઈનેજ અસિદ્ધાંત પરમાત્મા દેવાધિદેવ કહેવાય છે, સર્વ દેવામાં તેઓ શ્રેષ્ઠ છે, ઉત્તમ છે, અને પરમપૂજ્ય છે.

આ એક નાની સરખી હકીકતમાંથી આપણે વીર પરમાત્માના હૃદયમાં રહેલો સમ-ભાવ અવલોકીએ, પીછાંચો, તેનાપર વિચારણા કરી, તેની ઉચ્ચતા સમજ્યા, એ પરમાત્માના આખા અસ્તિત્વમાંથી તો આવા સમભાવ ઉપરાંત અન્ય પણ ઉચ્ચ શ્રેણીવાળા અનેક શુભો સમજી શકાય તેમ છે, જાણી શકાય તેમ છે, બોળખી શકાય તેમ છે, તેનું પૃથક કરણ યથ શકે તેમ છે, અને તેવા દરેક શુભોવરોજ તેઓ પરમ પૂજ્ય કહેવાયા છે, વંદાયા છે, પૂજ્યા છે, ને સર્વોત્તમ મનાયા છે; આપણે પણ પૂર્વ પુન્યના મોમે એ પરમાત્માના વિશુદ્ધ સાક્ષને પામ્યા છીએ. એ પરમાત્માને દેવ તરીકે બોળખ્યા છે, તેમના ઉચ્ચ શુભોપર પ્રીતિ ઉત્પન્ન થઈ છે, ત્યારે હવે આપણે તેમની આજ્ઞાનું પ્રતિપાલન કરું, તેઓ કદી મરેલા, જાતલી મરેલા, પ્રશ્ની મરેલા માંએ આવડું. એ આપણું પ્રથમ કર્તવ્ય છે, ખરી બક્તિ આજ્ઞાનું પ્રતિપાલન; કરનારનીજ છે એમ સમજવું. જે પુત્ર પિતાની આજ્ઞા પાળે છે, તેનો દુક્રમ ઉઠાવે છે, તેજ તેનો ખરો બક્તિમાન પુત્ર છે; આજ્ઞાનું ઉત્તર કરનાર, અને બીજી રીતે બક્તિ કરનાર ખરો પુત્ર નથી. લેડિકમાં પણ તેવા પુત્ર પર પિતા ને પ્રેમ આવડતો નથી, અને તેવા પુત્રને તે પોતાનો ખરો પુત્ર મહુતા નથી. માટે આપણે પરમાત્માના ખરા બક્ત મહુતા માટે તેમની આજ્ઞાને યથાશક્તિ અનુસરવું અને જે આજ્ઞાને અનુસરી ન સકીએ તેને અનુસરવાની દૃઢતા ધરાવવી, પરંતુ આજ્ઞાનું ઉત્તર તે કદાપિ પણ ન કરવું. આ પ્રશ્નને વર્તમાની આપણામાં પણ એ પરમાત્માની જેવો સમભાવ પ્રગટ થશે, અને આપણે અનુક્રમે પરમાત્મસ્વરૂપને પ્રાપ્ત કરવું. આ લગુ લેખ પાંચીને જે ઉત્તમ ટીકો તેવા સમભાવના દૃઢક થશે, તેમના આત્માનું કલ્યાણ થશે; અને આ લેખકનો પ્રયાસ પણ તેટલે અંશે સફળ થશે.

તથાસ્તુ:

ઉદ્ધારક મહાવીર.

(યમ કુખરી.) *

નિયતી કૌન સુધારે, નાથ નિન, નિયતી કૌન સુધારે /	૧
દયનનાથ સજ યુન લાગ, પીનરાજ નિનરાજા રે;	નિયતી ૨
દાસ ખાજ સમન સદંકર, તાતક નિરુદ્ધ ધરણ રે,	નિયતી ૩
નિયતી કૌન સુધારે નાથ નિન નિયતી કૌન સુધારે,	નિયતી ૪
કાપ સરોષી કુરો જાડોદી, પગથ પદમ કુખદાસ રે,	નિયતી ૫
કાં દિયો તમ પ્રભુ પ્રનિયોધો, દિયો રવને સુખદાસ રે,	નિયતી ૬
કનિ સુખદાસ જોનનગરા, પદમે જા દિયા નાગ રે,	નિયતી ૭
તીન રાગ સંકટ દાન્ય, કર દિયા અક્રમાગ રે,	નિયતી ૮
દેનૂનિ અન્ન મન મેલોને, નિન સો જાદ મચાવા રે,	નિયતી ૯
મનો સંકેર મેદ દિયા તમ, મનુધર પદવી પાપ રે,	નિયતી ૧૦
માપદેવ નાથાજ નરોનો, નિયમ મન વિલીને રે,	નિયતી ૧૧
મેલુક ગુપ્ત નિજ પદ દિયો, આપ જોયાર કોનો રે,	નિયતી ૧૨
ભાંડુમલ્યો કરા સંકારી, પદ નર ને એક નારી રે,	નિયતી ૧૩
પ્રભુ ઉપતી કમ વિહારી, કર દિયો ખેલો પારી રે,	નિયતી ૧૪
કંવલકે અગ ચિત્ત ભયો તમ, પદભાવ જાન મુનકાં રે,	નિયતી ૧૫
મેલુકમો મન ચિત્ત કોનો, જનિતમલ્ય ઉપકાર રે,	નિયતી ૧૬
આપાજ મનમે અધિકારી, કંભાર સમકાર રે,	નિયતી ૧૭
રુપી સન્નિભે સમકિત પદો, ત્યાગ દિયો મોદકો રે,	નિયતી ૧૮
મપે રાંદે (સંક) પાપો, નિજ કુખદાસી નયો રે,	નિયતી ૧૯
તેવ ભામે તપો પ્રભુજી, કર કુરો સુખદાસ રે,	નિયતી ૨૦
દેવુક દા અર મેલુકા રુપી, પીરવંદનુ અપાં રે,	નિયતી ૨૧
ભાંડુક રૂપ રુપીનો દેખો, સંવેચ વિન અનુપ રે,	નિયતી ૨૨
પદમુ પદમુરો કિયાં નિપનુ, તપ લાગમ રૂપ હારી રે,	નિયતી ૨૩
પદમ નિનરાજ સમન સુખદાસ, દિયા નિહાન નિહારી રે,	નિયતી ૨૪
પદ તપી રૂપ સુધારી ! કાંકુલુ સુવર ભરેપ રે,	
પદોદય રૂપી જ રે, કર ભવંર ઉદારીય રે,	

—મોડી:૩૩

મહાવીરનું પરોપકારી જીવન.

(લેખક-કાપડીયા-નેમચંદ ગીરધરલાલ-ભાવનગર.)

પચાકરં દિનકરો વિકૃત્વીકરોતિ,
ચન્દ્રો વિલસયતિ કૈરવચક્રવાલમ્ ।
નામ્યર્થિતો જલધરોઽપિ જલંદદાતિ
સાન્તઃ સ્વયં પરિલેપુ કૃતાભિ યોગાઃ ॥

--સર્વ પ્રાર્થના વિનાજ કમળના સમુદાયને પ્રદુષીત કરે છે, ચંદ્ર ડાહ્યાની ખૂબ પિના પેગખીને ઉલ્લસાયમાન કરે છે, અને મેઘ પણ ડાહ્યાની પ્રાર્થના વિનાજ નજી આવે છે; તેવીજ રીતે સત્યુચ્ચો ડાહ્યા પણ કલ્યાણ વિના ખીમના કમળ ઉલ્લાસીજ રહ્યા પ્રયાગ કરે છે.

જનુદરી નીતિચત્ર. શ્લોક ૭૩.

મહાતમાઓ માટે આ સત્યજ કહેવાય છે કે પરોપકારાય વર્તાવિમૂલક-સંતોષી સર્વ વિમૂલિત-આત્મ અને આંતરિક તેની સર્વ સમૃદ્ધિ પરના ઉપકાર માટેજ દોષ છે. ની પાને જે કાંઈ દોષ તે સર્વને અન્યનું શ્રેય કરવામાંજ ઉપરોગમાં તેઓ શારે છે. પુણ્યો ત્યારેજ કહેવાય છે કે જ્યારે સર્વ પ્રકારની પેતાની ક્ષતિ તે સ્વાર્થ માટે-પાત્ર નહિ થાયરના અન્યના ઉપકાર નિમિત્તે વાપરી નાખે છે. પેતાને અને તેજુ કદ મને તેજો બેઝ આપવો પડે, અને તેવી દાનિ સદન કરી પડે, અને વાત્ત પ્રભુ સદન કરું પડે-તો પણ મહાતમાઓ તેની જરાપણ દરકાર કર્યા વગર-ને માનવતા માં સદન પણ ખ્યાલ સાચા વગર અન્ય ઉપર ઉપકાર નિમિત્તે-નિષ્કારણ પણ અન્ય જનું કરવા તરતજ ઉગ્રમવંત થઈ જાય છે. તેજ અરેખર મહાતમા છે-કર્ત છે-કર્ત છે કે જે પરોપકાર માટે-અન્યનું જનું કરવા માટે-અન્યને ઉચ્ચ રસને દેવા માટે-કદાચ પણ મનુષ્ય કર્યા વિના પેતાના સર્વજ્ઞો જોય આપવા સર્વોત્તમ રહે સત્યુચ્ચો પરનું કર્યું કરવાનું દોષ ત્યારે કાંઈ પણ જાતની અપેક્ષા રાખ્યા વગર, અન્ય સર્વ સાંચારિક સંબંધો ખ્યાલ કર્યા વગર માન તેનું કર્યું કરી દેવાની અપેક્ષા સર્વોત્તમ રહે છે. પુણ્યને બાળકથી જેમ તે વિશેષ વિશેષ સુખે આપે છે, અને વગરજો જેમ તેમાંથી વિશેષ વિશેષ સુખે પ્રસરે છે તેમ પરના કર્યું સમરે પેતા પણ અન્યને પણ સુખે પરકારણ સત્તા કદી પણ આંધ ખતા નથી.

વર્તમાન કેન્દ્ર-વિકાસ માટે પણ પરોપકાર ખ્યાલ જરૂરનો છે. રાષ્ટ્ર-દેશના કાંઈક નફાના-સલામ મનવિક પ્રવૃત્તિમાં કદી સામસાધી નીચી ઠાપી નથી રહે તે રાષ્ટ્ર માટે છે કે જેનું નમે જે આવે તેનું તે પાત્રુ નમને જરૂર આપે છે. અન્યને માટે જે અપાર-કર્ત પ્રકારની દાનિ બેતાવજ ન પર રહેનાર માટે મનુષ્ય કેન્દ્ર-વર્તમાન કેન્દ્ર આર્થિક સુખે રહે રાષ્ટ્ર કરને નિર્માણ કરે છે, ત્યારે જ

મહાવીરનું પરોપકારી જીવન.

(લેખક-કાપડીયા-નેમચંદ ગીરધરલાલ-ભારતનગર.)

પન્નાકરં દિનકરો વિક્રવીકરોતિ,
ચન્દ્રો વિલાસયતિ કૈરવચક્રવાલમ્ ।

નામ્યયિતો જલધરોઽપિ જલદ્વાતિ
સાન્તઃ સ્વયં પરહિતેષુ કૃતાભિ યોગાઃ ॥

--સૂર્ય પ્રાચીના વિનાશ કમળના સમુદાયને પ્રદુષ્ટીત કરે છે, ચંદ્ર કાષ્ઠની ખુદા
વિના પોપણીને ઉદ્ધસાયમાન કરે છે, અને મેઘ પણ કાષ્ઠની પ્રાચીના વિનાશ
જળ આપે છે; તેવીજ રીતે સત્પુરો કાષ્ઠના પણ કલ્યાણ વિના ખીજના કલ્યાણ
ઉત્સાદીજ રહ્યા પ્રયાણ કરે છે.

જનગૃહરી નીતિસતતઃ સ્લોક ૭૩.

મહાત્માઓ માટે આ સભ્ય કહેવાય છે કે પરોપકારણ સર્વો વિમુક્તક-સંતપુરો
સર્વ વિમુક્તિ-બાળ અને આંતરિક તેની સર્વ સમૃદ્ધિ પરના ઉપકાર માટેજ હોય છે. તે
ની પાસે જે કાંઈ હોય તે સર્વને અન્યનું શ્રેય કરવામાંજ ઉપયોગમાં તેઓ લાવે છે. સ
પુરો ત્યારેજ કહેવાય છે કે જ્યારે સર્વ પ્રકારની પોતાની શક્તિ તે સ્વાર્થ માટે-સ
યર્થ નહિ વાપરતા અન્યના ઉપકાર નિમિત્તે વાપરી નાખે છે. પોતાને, ગમે તેનું કદ પ
મને તેવો ભોગ આપવો પડે, મને તેવી હાનિ સહન કરવી પડે, અને માનવ પ્રાણી
સહન કરવું પડે-તો પણ મહાત્માઓ તેની જરાપણ દરકાર કર્યા વગર-ને આનંદના મ
માં સદજ પણ ખ્યાલ લાગ્યા વગર અન્ય ઉપર ઉપકાર નિમિત્તે-નિષ્કારણ પણ અન્ય
ભર્યું કરવા તરતજ ઉદયમવંત થઈ જાય છે. તેજ પરેખર મહાત્મા છે-ક્રાંતિ ઉ-પ્રા
શ્રેય છે કે જે પરોપકાર માટે-અન્યનું ભર્યું કરવા માટે-અન્યને ઉચ્ચ રસ્તે દોરવા મ
કલાની પણ મજાના કર્યા સિવાય પોતાના સર્વસ્વનો ભોગ આપવા સર્વદા તૈયાર રહે છે
સત્પુરો પરનું કાર્ય કરવાનું હોય ત્યારે કોઈ પણ જાનની અપેક્ષા રાખ્યા વગર, અથ
તેના સાંસારિક સંજ્ઞાનો ખ્યાલ કર્યા વગર માત્ર તેનું કાર્ય કરી દેવાની અપેક્ષાઓ
સર્વદા ઉત્સાહિત રહે છે. ધુપને બાળવાથી જેમ તે વિશેષ વિશેષ સુખ આપે છે, મન
ને ધમકાવી જેમ તેમાંથી વિશેષ વિશેષ સુખ પ્રસરે તેમ પરના કાર્ય સમયે પોતા
ના પ્રાણ આપીને પણ સુખેય પસારવા સતો કદી પણ આંચ ખાતા નથી.

માનસિક ઉન્નતિ-વિકાસ માટે પણ પરોપકાર ખાસ જરૂરનો છે. સ્વાર્થ-પોતાના
કાર્યમાં તકાલ-વગરના માનસિક પ્રવૃત્તિમાં કદી લાભદાયી નીચી ચકતી નથી ક
રના. તે સ્પષ્ટ કાવ્ય છે કે જેનું તમે તેને આપે તેનું તે પાતું તમને ફળ આપે છે.
અન્યને માટે ભોગ આપવાર-પ્રત્યે પ્રકારની હાનિ ભોગવવા ત.પર રહેનાર માટે માનસિક
પ્રવૃત્તિ-મનની ઉન્નતિ આર્થિક સુધારણા રાખી ફળ કુદરતે નિર્માણ કરેલા છે, ત્યારે અ

ઉપાધિ-સાંક્રિક અંશનો છેડી માત્ર પરના ઉપકાર માટે આટલે રહેઈ જાય
નહીં. એના ઉપકાર માટે શ્રદ્ધા સ્વ તથા દીક્ષા અંગીકાર કરી, પતિવ્રતવ્રતીકાર, અને
પરોપકારમાં તેમની એટલી નમનતા થઈ ગઈ હતી, અન્યના કાંઈ કંઈ

પરોપકારમાં તેમની એટલી નમનતા થઈ ગઈ હતી, અન્યના કાંઈ કંઈ
નેમનામાં એટલો ઉચ્ચ વર્તેલો હતો કે પોતાની ઉપરથી દેશની સમિતિને રિસુત
આપીને માનને સંપૂર્ણ પ્રાપ્ત કરવા તેઓ અવિચિત્રપણે વિચરતા હતા-૧૨૫-૬૩.

મદની જેમ ઝીનગા સંસ્કાર, ગા-વર્તેલી જેમ નવના નેજાથી દુર્લભ જેમ
તેના, મહેંદની જેમ જળવાન, મેઝ જેમ નિમગ્ન, રૂપીની જેમ ચાંદ ચાંદને કદ
નારા, સમુદ્રની જેમ નબીર, કિંદની જેમ નિર્ભય, મેંડાના મુંદની જેમ આંતર, મેં
સાંક્રી જેમ મહા જળવાન, કુર્મની જેમ દ્વિઆને યુગ રાખનાર, સંપંદી જેમ આં
દિટ્ટિ રચાવનાર, સંપંદી પેઠે નિર્ગમ્ભ, સુવર્ણની જેમ નિર્ભય, પદ્મીની જેમ મુગ્ધ, ટા
જેમ અરખાતિન નિર્વાળા, આરઃ પદ્મીની જેમ પ્રમાદરૂપિત, આઠાણી જેમ નિર્ભય
કમલ કમળી જેમ મેંડ રદિત, તથા ઘડુ અને મિત્ર, તુલુ અને મહિ, મુલુ અને
પાંચાળ, રાગ અને મુનિષા, આંતર અને પાંતર, નૃપ અને દુર્ગ, સંકાર અને
સુમા સમાન હરવાળા, નિષ્કારણુ કરવાળુ, મનને લીધે જાવ સાગરમાં કુપી જાય
છેવેલો ઉપકાર કરવાની ઇચ્છાવાળા મહાવીર જગત્સાગરમેખવાળા અને પિં
મામ પૂર તથા અરખવાળા આ પૃથ્વી ઉપર પડવાની જેમ અપ્રતિબંધાને પિ
કરવા માતા.

આ પ્રમથને અવિચિત્રપણે વિચાર કરવા નપરવા કરવા અનેક છોડા ઉપર ઉપ
કાર કરવા અંશાર ઉપાધિ હેઠળ પડી તેર માને તેઓ મ્હેંદની નામે નવરી તથા
જ્યોતે કાનુક થયા. તે વખતે જે રત્ન તરફ પ્રભુ જાયો વિચાર કરવા હતા તે રત્ન
ઉપર અંકોશિકા નામથી પ્રખ્યાત કવેશ્વર એક અતિ દુષ્ટ સં વખતે હતો, તે એક
મહાન ભાર ભાર તે રત્ન ઉપર અને એવ ને પાતાની અતિ આપી તિ જા
પાંદી રહત કરતો હતો. તે દિટ્ટિયા સં દેશાની મુલે સામું મેંડને તે જેવા તથા
પૂર દિટ્ટિયા જેવા તે તરફ જાણી જવા હતા મ્હેંદની તરફ જવાના બે રત્ન હતા, કે
મળી મહાવીર તે જે રત્ન ઉપર તે સંમેલિત થાય હતા તેજ રત્ને મહાવા, એટલે જે
વખત, કોઈએને તેમને તે રત્ને જવાની ત્યા પાંદી, અને સંમેલિત દર્શાવ નિર્ભય
મુલે દુર્લભ હતા માત્ર વાવવાનું હતું.

આટલે તે સંમેલિત મેંદની ઉપકારનું નિમિત્ત બની પ્રભુ તે તરફ તે કદી
નિર્ભય રત્ન ઉપર જવાના મહામાનવી મહાવા, સંમેલિત મીતા આવા મહાવા
સંમેલિત દેશ છે. પ્રજાને કદ માને તેઓ મહા દેશ જાં દાનથી તે સંમેલિત
તેમ ઉપર ઉપકાર કરવા નિમિત્તે જાં મળે અવશ્યી મહાવીર જવાને તે રત્ન
મળે અવશ્ય કદ પડેલાર પોતા દેશ, એક છડા ઉપર પડા ઉપકાર પોતા દેશ
પોતા આને જુલુ મુલે દેશ, કેક છડા જુલુનેવાની પોતા દેશ, પાંદી સંમેલિત
દેશ તરફ અને તેમ જાં પડા નવશ્યી એક પડેલારવાં દિટ્ટિ રચાવે તરફ
માટે પ્રવેશાર મહાવા પૂરોને અનેક પડા છે એક દિશા તરફ જુલુ દેશ

સર થતી નથી. મહાતીર ભગવતના કામિત્ય પ્રભાવથી, એજ અગ્નિ-મનો નિમ-
-વેની ઉપકારક રીતથી તે દુષ્ટ સર્પની દાહક વિષાળવળા તેમના શરીર ઉપર બરા
અસર કરી ચક્રી નહિ. સર્પે તે જોને અમોઘ માનવો દ્વેષો તેવી પોતાની વિષાળવળા
બરા પણ અસર થઈ નહિ તે જોઈ મુઝાબો-બેદાબો-અધિક કોપિત થયો અને પુ-
નરાજા મુકી, પણ તે પણ મહાતીરના શરીરને અસર કરવાનાં તદ્દન નિરર્થક નોડી
તેથી સર્પે તે જાંબવળો પડી મથો, અને મહાતીર ભગવતની સામે અનિમેષ દ્વિષ
જોવા લાગ્યો, પછી તે પ્રભુની સમીપે મથો અને કદાપિ નહીં ઉપયોગ કરેલ કંઈને
પયોગ ક્યો અર્થાત્ તે પ્રભુને કર્યો. તેના દંડથી પ્રભુના શરીરમાંથી ઉત્પન્ન રૂપિર ની
કળું. તે જોઈને સર્પ વિચારમાં પડ્યો. એટલે સર્પ ઉપર સમાન દ્વિવાળા, ઉપકારક
તણાવ પરમાત્મા ઉચિત અવસર જાણી કાર્યદર્શનથી મુજબ થઈ અનુજ્ઞ સતિથી તે સર્પને
ઉપર મહા ઉપકાર કરવા:-તેની અધમ મતિ નિવારવા રૂપ એટલુંજ તેની સામે રિષ્ટ
દ્વિ રચાવીને બોલ્યા કે "અરે ! અંકેશિક ! શુઝ ! શુઝ ! મોઢ પામ નહિ." મર
સાંતરસદવી પરમાત્માના આ દંડેએ તતજ તે સર્પ ઉપર દંડ અસર કરી. એજ
પણ એજ સમયે બોલાયેલા શબ્દો આપૂં અસર કરનારા થઈ પડે છે. તે સર્પે તે આ
શબ્દો સાંભળી રુગિણ થઈ મથો, ઉઠાપોઠ કરવા લાગ્યો, આ શું બોલાયું ? તેને વિચાર
કરવા લાગ્યો, પ્રભુનો પ્રભાવ, બોલાયેલા શબ્દો, તેની મનુષ્યતા, વિગતો અસરનો અમાર
આ સર્વો વિચાર કરનાં, અને પુનઃ પુનઃ બોલાયેલા શબ્દો સંવારતાં તેને પોતાના પૂર્વ
ભવનું સ્મરણ થયું.

પ્રથમના ભવમાં તે એક અરુણ ૧ વોળી (તાપસ) હતો, અને તેના કામ-
માં આવેલ એક વાડી ઉપર તેને એવી આપૂં પ્રમત્તા હતી કે તેમની એક તબ ૧૧
લેનારને તે દેશન કરતો-મારતો. સ્વભાવ જુદુ કોઈ દેવાળી અનેક મનુષ્યોને અને જ-
નરોને પણ તે દેશન કરતો. એક વખત તેની મેરદાજરીમાં કેટલાક રાજપુતોને તે
વાડીમાંથી તાપો. એટલામાં તે જાહરથી આવ્યો અને વાડીના રહેણું ઉત્પન્ન કર્યા
તે દેશ પુરોને દેખીને અતિ કોપ આવવાથી કોપના આવેશમાં કુપર્તનિમિત્ત થઈ જઈ
એક દુઢે દમનાં ઉપાડી તેમને મારવા લાગ્યો. દેશનાં રસ્તામાં આવ્યો ખાડો નહિ
દેખાવા તે ખાડામાં પડી મથો. દુઢાજની તીવ્રતા પાર તેના કપાળમાં મરોંધાને છાતી
તેજો તેજ રખતે અનુપત્તે અત કરી મુખ પામીને અતિ કોપના પરિણામથી તે આ
સર્પનાં મારી રહ્યો પાન્ય.

તેની અવસ્થામાં અંકેશિક એજ તેનું નામ હતું. તેથી તે નામ પડે મહાતીર ભગવતે
એ બોલાયો. એટલે પૂર્વ ભવના સ્મરણથી તરતજ પોતાની અધમ અવસ્થા મારી મતિ.
કોપના પરિણામને મરેલ કુંડેને રિવેરે જાળવણી તે મુઝાબો-બેદાબ ઉપકારી પણ
કર્યો તે પડે પડ્યો. તેના પદ અવસ્થા જાણે, અને પિતૃના દવસ અધમ પુત્રપારે મરો
અવસ્થા દેવ દેવ એક પડેલ દેવના જાળવણી મરો મનુષ્ય પદમાં મરો કરવા અને
અવસ્થા મરો. કોઈ સ્વભાવ કોઈ દેશની તેજો પ્રતિષ્ઠા કરી, અને દેવ ભગવતી
અવસ્થા મરો તેજ મરો પડે અવસ્થાની અવસ્થા મારી. પ્રભુને અવસ્થા મારી એટલે
અવસ્થા મરો કરી, મર કરજુ અવસ્થા કરી, સર્પ પાંચ ખમતી પોતાની રિવેર

રિષીઓને જાણ ન કરે તેટલા માટે તેમજ લોકોને વિશ્વાસ આવે તે માટે તારકમાં ૩૫ પુણ્યો, અર્ધ ચરીર જઘાર સામી મહાવીરનું ખ્યાન કરતો તેના મદદ ઉપકારને સ્મરતો, તેના નામની માગા જાયતો, તેમની કૃપાથી અધમ અવસ્થામાંથી થયેલ ઉદ્ધાર માટે પિતાના આજ્ઞાને કૃતકૃત્ય મોનવો ત્યાંજ સ્થિર થઈને પાપો રહ્યા, પ્રભુએ પોતાની મિષ્ટ દૃષ્ટિથી તેનું સિન્ધન કર્યું.

ચોરાગણા ઉગરાઓ જે મહાવીરની મામી દયાની ચિંતા કરતા જનવો જનાવ ભેગા વેળની પછાડે આખા દત્તા, અને પછે દૂર ઉભા રહી આ જગત ભોગ દત્તા તેઓ પછાડીર સ્વામીને જરા પણ દર્શાવેલો નહિ દેખાયાથી તરતજ ત્યાં આજ્ઞા અને ધીમે ધીમે તેઓ રાગ પાસે ગયા ત્યાં સર્પની થયેલી આ ઉપમ સિધ્ધિરૂપી તેઓ સ્વર્ગતંત્રી પ્રથમ કરવા લાગ્યા. પરમ ઉપકારી મહાવીર અવગત લે આ પ્રમાણે તે સર્પ ઉપર ઉપકાર કરી, તેને સ-માર્થે ઘેરી, તેનો દુષિત સ્વભાવ મદાવી, તેને સગતિને જાણે રસ અપાવી, ખ્યાનમાં નિમગ્ન જનારી અન્ન ઉપર ઉપકાર કરવા તથા સ્વાર્ગતંત્રી બિદિ કરવા તરતજ ત્યાંથી આજ્ઞા વિદાર કરી ગયા.

તારાની મનુષ્યને અવર જવર તે રસતે ચાલુ થયો, અને મદદમાં ચોરીની જેમ ખ્યાનમાં સ્થિર થયેલ તે સર્પને ભરવાની ઓઝો પુત વિચેરથી પૂજ્ય લાગી. તેના ચરીર ઉપર થી કુપ દહો અઘરાયા લાગી, અને અન્ન પૂળતા પડાવે પણ તેની પાસે મુકરા લાગી. ચરીર ઉપર લગાડેલા લીધી તે સર્પના ચરીર પાસે પુણ્ય કીડીઓ અગ્રધર્મી જાતી અને તેના ચરીરને મદદા ભરવા લાગી. ઉગરે કીડીઓ જશે એટલે વધી થયે કે તેને કીડીઓને તે સર્પના ચરીરને ચાવણી જેવું કરી નાખ્યું; પણ ખ્યાનની પડાવમાં સ્થિર થયેલ, અલગ જાનનો ત્યાગ કરેલ, પ્રભુએ કરેલા પરમ ઉપકારથી તેના વિચાર-માં નિમગ્ન થયેલ તે સર્પ જરાપણ ખ્યાનથી કાપે નહિ. કાપ-ચીર ઉપરથી તેને મદદ તરતજ ઉઠી ઊઠી, અને એક પ્રભુને સંભારતો, તેના પ્રભુપદાદ કરતો, અધિકાં સુખનો દાંડ રહતો આનંદ-આસ્વાદ તે તે રસથી જરા પણ દત્તા કાત્યા વગર સ્થિરપણે ખ્યાન થઈને ત્યાંજ પડેલો. પછી તેટલાક વખત સુધી જાતું કદ સમજાવે જનુ-ભી સર્પે ઘેરીને ત્યાંજ કરી, પૂર્વના કીધી સ્વભાવથી ક્રિપામ થયેલ માથા કમીને મધ્ય-ભાગની નાખી ઉપમ દેવ ચતિને તેને પ્રમ કરી, અને એક ઉપમ મદદમાં તેને પરીપાક પોતાના જીવનને પણ આ સંભારમાં કરે છે તેનું એક અણુપણ રહ્યું જાને યાદ-ચરિત્ર કરતો જનુકરણ કરી સારા તે માટે પછાડે મુકતો ગયો.

આના મુકા પ્રભુ ઉપર પણ જાન જાને તેનો પૂર્વભાવ નિહાળી તેના ઉપર ઉપ-કાર મદદા મહાવીર અવગત ખરીખર પૂર્ણીર-વર્ધન કરાવતો છે. એમાં ચરિત્ર ને-પણ ઉપમા મુકી સારા, એના ચરિત્રમાંથી અનેક ભેદભાવ રહ્યો મનુ કો, એના ચરિત્રમાં દેખાતા પ્રયોગ કરે અન્ન જીવના કિરકેજ વેગવેગ દેવ, એક કીડી એના પ્રભુને પણ કમ કરાવતો કરાવે તેનું વર્તન તે દેવના ચરિત્રમાં દેખાતું ન દેવ, એના ચરિત્રમાં પ્રભુત્વ કદ જાણે તે પણ જાણ કરે માટે સન્ન પ્રયોગ દેખાતો દેવ.

1. આપે દેવ કો તે પછે વિવેકની કથા કરે ત્યાં મુકી જ છે.

વિદુદાસ રાજ્ય કરતો હતો. જૈનમાં આચરિન નગરીમાં કાણુ રાજ હતો તે સંજ્ઞા સ્વેચ્છ નથી તેનું કારણ એ સ્પષ્ટ જણાય છે કે તેનો રાજ બૈદ હતો, અને તે મથોમાં મથાર્થ જણાય છે.

૩ કોણવની દક્ષિણે વંચ અથવા વત્સોનું રાજ્ય હતું અને તેની રાજધાની નદીપર આવેલ કોણાંચિ નગરી હતું. તેમાં પરંતપ (જૈનમાં શાસનિક નામ આવેલ છે તેનો પુત્ર રાજ હિદન (જૈનમાં ઉદયન) રાજ્ય કરતો હતો. આ પિતા પુત્ર બંને ધર્મ પાળના જૈન મથોમાં જોવામાં આવે છે.

૪ આથી પણ વધુ દક્ષિણ તરફ અવતિનું રાજ્ય હતું કે જેની રાજધાની ઉત્તરે હતું અને તેના રાજનું નામ પન્નજોત (પ્રજોત) હતું. આના સંજ્ઞામાં જૈન-મથોમાંથી મળી આવે છે. અને તેને પણ જૈન ધર્મે તરફ શ્રદ્ધાવાળો લેખવામાં આવેલ છે.

આ ચારે રાજ્યના રાજાઓ સમાધાન સંજ્ઞાથી જોડાયા હતા અને પશ્ચી, વચ્ચે તેથીજ એક બીજા સાથે યુદ્ધમાં ઉતર્યા હતા. બૈદ અંથ પ્રમાણે પસેનાદિ રાજની નદે કોણસ દેવીને મનુષ્યો રાજ ભિન્નિસાર પરણ્યો હતો; જ્યારે ભિન્નિસારનો મિથિલા વિદેહ રાણીથી થયેલ પુત્ર અજતકસુએ પોતાના પિતા ભિન્નિસારને મારી નાંખ્યો, ત્યારે કોણસદેવી શોક કરતી મરણ પામી હતી. રાજ પસેનાદિએ કોણસ દેવીની પહેરામણીમાં કાથી આવેલ હતું તે ખુચરી લીધું અજતકસુએ આથી દોષિત થઈ પોતાના તે મામા (સાવકર મામા બાઈ) સામે યુદ્ધમાં ઉતર્યો. પહેલાં અજતકસુની જીત થઈ, પણ ચોથી વ્ઝાઈમાં તે કેદી તરીકે પકડાયો અને જ્યારે તેણે કાથી પરથી હાથ ઊઠાવી શોધે ત્યારે તેને ઊડવામાં આવ્યો. આથી પસેનાદિ રાજએ તેને પોતાની પુત્રી વનિરને લગ્નમાં આપી એટલુંજ નહિ, પણ તેણીની પહેરામણી તરીકે તેજ કાથીમાં આવેલ મામા કે જેને માટે યુદ્ધ થયું હતું તે આપ્યું. પણ વધુ પછી પસેનાદિના પુત્ર વિદુદાસે પોતાના પિતા સામે બળવો કર્યો. પિતા સાકિય રાજ્યમાં ઉત્ક્રાંત મામામાં હતો. તે અજતકસુની મદદ માગતા રાજગૃહ ગયો પણ ત્યાં તે માંદો પડ્યો અને તે સહેલી દરવાજાની નજારે મરણ પામ્યો. પાછળથી વિદુદાસ અને તેનો બનેલી અજતકસુ પસેના પ્રગલ્ભાક રાજ્યો સાથે-એટલે વિદુદાસ સાકિય સાથે અને અજતકસુ વેશાહિના વનિજ્ય સાથે વિગ્રહમાં ઉતર્યા તે હવે પછી જોઈશું. કોણવના રાજનગર સદાશિ કે જ્યાં મહારીરે પશ્ચી વખત વિદાર કર્યો છે તેના સંજ્ઞામાં જૈનમાં કંઈ જણાવેલ નથી.

કોણાંચીનો હિદન અને અવતિનો પન્નજોત એક બીજા સાથે સમાધાની જોડાયા હતા આના સંજ્ઞામાં પન્નજોતની પુત્રી વાસુદ-દત્તા કોણાંચીના રાજ હિદનની રાણી અથવા તબુ રાણીમાંની એક કઈ રીતે થઈ એ વિશે એક લાંબી અને અદ્ભૂત વાર્તા બૈદના પામવડ ચુકની ૨૧-૨૩ ગ્રાંથપરની રીકામાં આવેલ છે, જ્યારે તેની સાથે આખા સમાધાનની પણ બૃહ સ્વરૂપમાં જૈનોમાં પણ એ સંજ્ઞાથી લાંબી અને અદ્ભૂત વાર્તા મળેલી છે. તે તે આપણે બંને તપાસીશું.

બૈદ પ્રમાણે—હવે કયા એવી છે કે પન્નજોત (જેનો કુર અને વિગ્રહોયુષી નગર નિગરમાં આવ્યો છે)—તેણે પોતાના એક રાજબૂતપને પૂછ્યું કે ‘મરણ કરતાં’ કોણ રાજ મદોદો છે કે જેની કીર્તિ માણ કરતાં પણ રૂઢીનપ ?’ આના જવાબમાં જ્યારે જણાવેલ સરવણી એમ કહેવામાં આવ્યું કે ‘કોણાંચીનો હિદન રાજ અર્થથી

પણ ત્યારે તેણે પુરાજ તેના પર હાથે કરી તેને છાતી વેચાનો નિયમ કર્યો. હવે કરવા જતાં તેને એવી સલાહ મળી કે ઉપદેશી ગેને ૨૫ માંથી ૧૫ કરવા કરતાં ૨૫માં રહીને કામ લેવું વધારે સોજ છે કે રજા ઉપર મુદ્દા દાખીને ૫૭૩વાને તમે ત્યાં જ્યાં લગ્યા ત્યાં તેણે તેની તેને ૫૭૩વાનું કામ સંચાલ્યું અને આથી તેણે કૃતિમ દાખી લાગ્યો જનપદમાં અને તેના પર મુદ્દા રચ પુરવા આગ્યા. તેની અંદર પોતાના ૧૦ મોઢાઓને ગ્રામ રાખવામાં આગ્યા અને કૈયાંનીની વચમાં એક ખીલમાં છુટા મૂક્યો. આ રાત પોતાની ફરેથી ઉઠેને જાણવામાં આવી કે પાનેનાજ વનમાં એક એવો રિષભ દાખી આગ્યો છે કે જેની બેડી મળવો મુશ્કેલ છે ઉઠેને તેને છાતરા માટે જરૂર તેના સિંહમાં ખીલમાં મરો અને તેમ કરી પોતાના પરિવાર-સાથી છુટે પછી મરો કે પુરાજ કે ૫૭૩ લેવામાં આગ્યો.

હવે ઉઠેને પાસે દાખીના ઉપર અજાણ જાનો ભદ્ર કરી તેને વચ કરી લેવાની રજા હતી તે જો કરી થીજવે તો જાણ્યો તે તેને છાતરા હોતી નજાનું વચન આપ્યું. ઉઠેને ઉતારમાં કમું 'નકુ સાર. જો તમે મને સિંહ નહીં મળામ કરી તો હું તમને છોડીશું.'

'તને પ્રજામ કઈ કેડી નહિ !
'તો હું તમને મારી કળા નહિ છોડીશું.
'તો તને મારી નાખવાનો કુકમ હું આપીશ.
'જેમ કીક જાણે તેમ કરો ! માથા કરીને તમે જાણી છે. પણ મારા મનના તે નથી. પછી જાણે તે વિચાર્યું કે મને તેમ પણ કેમ પણ તેના સિંહાવ તે કર્યા જાણ્યું નથી, અને તેથી જ તેને પ્રજામ કરે તેને જ છોડીશ કે નહિ એમ તેને પૂછ્યું. આને જાણ્યા બાદ મગપથી જાણ્યો પોતાની કુંવરીને કહ્યું કે એક વામન આગ્યો છે તેની પાસે દાખીને વચ કરવાની કળા છે; તો તારે તે તેની પાસેથી સીખી લઈ અને કહેવી તેણે ઉઠેને કહ્યું કે 'એક પુષ્પી આ પાછળના પાદમાંથી તને પ્રજામ કરશે અને પછી તેણે તારે તે કર્યા પાછળની જગ્યા ઉપર રહીને છોડીશ. 'આને હેડ એ કે મનેને મિત્રવારી થવા ન દેવી. પરંતુ જ્યારે તે કેડી વિવશનુદેશ તે કરાવે મન દેખાવે હવે અને તેની અદૃશ સિંધા તેને પ્રજા કરી મેલવામાં જઈ પોથી હતી. તારે ઉપર એક વિવશ એકાએક ઉઠેથી મોટી જાણું 'અરે પુષ્પી ! આમ મેલવે. તારા કદમાં જ્યાં જ્યાં દેશ અને જ્યારે જ્યાં દેશ એકે એક નેથી ઠાઠી નથી !' તારે તેણે કૈાવ ઉપર અને સાચી નેથી હતી 'અરે પુષ્પી જામન ! મને પુષ્પી કહે છે તો તારા મનમાં તું શું પાર છે !' ઉઠેને પાછાને ઉઠે. જાણે કેડી કહેવું કહ્યું અને 'તું કમળ છે !' એમ કહ્યું અને પછી જ્યાં દેશ પુષ્પી થઈ ગયું ! અને તે જગ્યા રહ્યો અને તે દિશાને મન નેવ-તું જાણતા તો પાંડુ છોડીશું જાણ્યું રહ્યું.

હવે તે જાને મન જ્યાં એક કમળ જાણી રહ્યું. તેણે પોતાના જાણે કહ્યું કે તારા મન જાણ્યું મારે દિશા એવ કહે છે કે જો એક દાખીનું વનમાં આવે તો પાંડુ જાણ્યું ઉઠેને અને જાણ્યું નમ છે તેનું સંસ્કૃત ઉદવન અને પ્રદેશ તે

અહનો થોમ થાય ત્યારે બ્રૂગિમાંથી ચુંડી લેવાની જરૂર છે, અને વળી રાજનો પ્રખ્યાત જે દાથી હોય તેને વાપરવો અને બહાર કાઢવોજ નિષ્ક્રમ્ય. તેણીની આ હમ્મણ પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું. પછી એક દિવસે જ્યારે તેણીનો પિતા ક્રીડા કરવા ગામ બહાર નીકળી પડ્યો હતો ત્યારે ઉદેન દાથી પર તેણીને બેસાડી, સાથે ધન અને સુવર્ણરત્નના કાષ્ઠાઓ લઈ ચાલી નીકળ્યો.

આ વાત રાજના માણસોએ રાજને કહી અને તેથી કાપાલેશમાં વહેમાંજ જઈ તેમની પાછળ મોકલું સરકર મોકલ્યું. ત્યારે ઉદેન સીકાઓને કાષ્ઠામાંથી ફેંકવા લાગ્યો. પાછળ જનાર તેને એકઠા કરવા લાગ્યા અને તેથી વિશ્વંચ લાગ્યો ગયો, અને આ બન્નેને નાસી જવાનો લાજ મળ્યો ગયો. આમ છતાં જ્યારે કેટલાક તેની પાછળ ચલા અને પાસે આવી પહોંચ્યા, ત્યારે ઉદેન કાષ્ઠામાંથી સુવર્ણરત્ન કાઢી વેશતો ગયો. આથી તે ભેગી કરવામાં વખત લગાડતા ગયા. આખરે એમ કરતાં વળી જ્યારે તેઓ લગભગ પામે આવી પહોંચ્યા ત્યાં ઉદેનનો સીમાડાનો કિલ્લો વરતાણો અને તેનું સરકરનો પણ ભેટો થયો. આથી પૂઠ સેનર પાછા વળ્યા અને ઉદેન તથા વાસુદેવના સહિસકામત વિજયથી તેના સહેરમાં આવી પહોંચ્યા અને બારે લપકાથી અને મહોલસવ પૂર્વક તેમનો નગર પ્રવેશ થયો. વાસુદેવના રાણી બનાવવામાં આવી.

આવાજ પ્રકારની જૈન કથા છે:—

ઉજ્જવિનિના રાજ અંકપ્રદોન (તે દૂર અને વિશ્વલોકોથી રાજ હતો તેથી તે 'અંક' વિશેષણથી પ્રસિદ્ધ થયેલ છે) રાજને અંગારવતિ ' કે જેણીએ મહાવીર પ્રભુ પાસે બીજી રાણીઓ સહિત મૃત્યુવતિ-ઉદયનની પ્રા સાથે દીક્ષા લીધી હતી) રાણીથી વાસવદત્તા નામે એક પુત્રી થઈ હતી, તે બાળાને અંગારાસથને લીધે પ્રદોનરાજા પુત્રથી પણ અધિક માનતો હતો. તે બાળા યુગ્મીપાસે સર્વકળા સીખી, માત્ર કોઈ થોડા યુગ્મયર મધ્યમ વેદ સીખવો બાકી રહ્યો. એકવખતે રાજાએ પોતાના બહુદૃષ્ટ અને બહુશક્તિ મંત્રીને પૂછ્યું કે ' આ દુહિતાને મધ્યવેદની શિક્ષામાં કેણુ યુગ્મ યશે ? ' મંત્રી બોલ્યો કે ' જાણે છું પણ મધ્યવેદની બીજી મૂર્તિ હોય તેવો ઉદયન નામે રાજા છે, તેની પાસે મધ્યવેદના બહુ અનિશ્ચયવાળા સહજાણ છે. તે વનમાં ગીતવડે મોઢ પમાડીને મોઢા ગજેદ્રોને પણ બાંધી લે છે. જ્યારે તે વનમાં જાહેને ગીત ગાય છે, ત્યારે તેથી મોઢ પામેલા ગજેદ્રો જાણે સ્વાદિષ્ટ રસ પીતા હોય તેમ બંધનને પણ જાણતા નથી. ગીતના ઉપાયથી જેમ તે વનમાં દાથીઓને બાંધી લે છે તેમ તેને બાંધીને અહીં લાવવાનો પણ ઉપાય છે. આપ જાણે સાચો હોય તેવો કહ્યો એક હક્તી કરાવો. તેમાં એવો ચંત્ર પ્રયોગ કરાવો કે જેથી તે ગતિ અને આસન વગેરે ક્રિયાઓ કરે, તે દષ્ટ ગજની મધ્યમાં ચન્નપારી પુર્યો રહે અને તેને ચંત્રથી ચલાવે, પછી તે દાથીને જોઈને વલસરાજ પકડવા આવે એટલે તેને બાંધીને અંદરના પુર્યો અહીં લઈ આવે. આ પ્રમાણે યથાથી કમળમાં આવેલ ઉદયન રાજ તમારી દુહિતા વાસવદત્તાને મધ્યવેદ વિદ્યા શીખવશે. "

મંત્રીના વિચારમાં રાજ સાગ્રાથી આવવા સાથે સંમત થયો અને મંત્રીએ સાચા દાથીને પણ જૂસી જાવ તેવો તેના કરતાં પણ અધિક યુજ્યવાળો એવો કાઢ્યો. દાથી ક- રાણ્યો. હંતપાત, કર (ચુંડ) નો ઉલ્લેખ, મંત્રના અને ગતિ વગેરેથી વનચરોએ તેને

એકલા રાજા અંતરપુર પરિવાર સહિત ઉત્તરણી અર્થે નગર બહાર ઉવાનમાં ગયેલાં ત્યાં ગાંધર્વગોત્રીની શરૂઆત કરી. વાસવદત્તા અને વત્સરાજને પણ બોલાવ્યા. વત્સરાજે તેણીને જણાવી દીધું કે આજે વેગવતી દ્વારણીપર બેસી છુટવાનો વખત છે; આથી રાજકન્યાએ વેગવતી દ્વારણી મંગાવી અને તેમાં ઉદયનની આજ્ઞાથી બને પણ તેના મૂલના ઘણાં બાંધ્યાં. પછી વત્સરાજ, વાસવદત્તા, પેલી દાસી, મહાવત એમ તેણે મેક અને નાદા પાછળ રાજાએ યોદ્ધાઓને અનમત્રિરિ દાંથી તૈયાર કરાવી તેણે બેસાડી દેને પકડવા રવાના કર્યાં. દાંથી ઘમઝમ નળદીક પહોંચી ગયો ત્યાં ઉદયને એક મૂળના ધા પૃથ્વીપર પછાડી ફેંડી નાંખ્યો. તે સુપવા દાંથી કાણુવાર ઉભો રહ્યો. બીજા વાર નળદીક આવતા બીજો, એમ આરે ઘણ ફેંડી ખલાસ કર્યાં અને સો યોજન પૃથ્વીને એમની ફેંડાંબી નગરીમાં પેસી ગયો; ત્યાં તે ફેંડાંબીપતિની સેવા યુદ્ધાર્થે તૈયાર રહ્યો મધ્ય આથી અનમત્રિરિ દાંથીને પાછો વાળી યોદ્ધા પાછા ફર્યા અને ઉત્તરણી આવ્યા.

પછી રાખમાં મહારાજ જેવા રાજા પ્રધેને સેન્યની તૈયારી કરવા માંડી પણ જાણ એવા કુલમંત્રીઓએ તેને યુક્તિપૂર્વક સમજાવીને નિવાર્યો અને કહ્યું કે હિ રાજા તમારે રાઈ યોગ્ય વરને કન્યા તો આપવાની જ હતી, ત્યારે વત્સરાજથી અધિક એવો બીજો કયો જમાતા મળશે ? વાસવદત્તાએ સ્વયંવર ઘડીને તેને પસંદ કર્યો છે તો પછી તેને યોગ્ય વરની પ્રાપ્તિ થઈ છે એમ સમજો, અને તેને જમાતા માનો. આથી તે રાજાએ દાંથી વત્સરાજ ઉપર જમાતાપણાને યોગ્ય એવી કેટલીએક વસ્તુઓ મોકલ્યાં.

આ બહેન-ગૌર અને જૈન વાતપરથી સમજાયું હતું કે આ વાતમાં તથ્ય હેતુ જોએ જ્યાં હાજરી દિધીએ તેમાં કવિની અતુરાર્થ દેખાય તો એટલું તો મોક્ષક છે કે અવન્તિનો રાજા પ્રધેન અને કૌશાંબીનો રાજા ઉદયન એ બે પાત્રોએ આવેલ રાજ્યોના સમકક્ષ રાજાઓ હતા અને જાનમાંથી અરરપર જોડાયા હતા ને મુકમાં પણ ઉતર્યા હતા.

ઉત્તર જૈન કથાપરથી એ પણ જણાય છે કે અવન્તિને અને કૌશાંબીને ૧૦૦ યોજનનું છેડું હતું. વળી એક બીજા સસરો જમઘડોવા ઉપરાંત જૈનમંથમાંથી એ પણ માણ્ય પડે છે કે ઉદયનની માતા મૃગાવતિ અને અંકપ્રધેતની રાણી ન.મેશિયા એ બે બહેનો થતી હતી, અને તે બેને વૈશાલિ નગરીના રાજા ચૈત્રકની પુત્રી હતી. આથી ઉદયનનો માસો તે અવન્તિપર થતો હતો. વળી અંકપ્રધેતાન પોતાની સાળી મૃગાવતિ રાત્રીના ચિત્રથી તેનાપર મોહ પામે તેવું જનિ નામે શતાતીક રાજાને તે રાણીને પોતાને સોંપવા કહ્યું હતું. પણ તેમણે નિરદારથી તે માન્યુને મળી કાઢી અને તેથી અવન્તિનો રાજા મુક કરવા આવ્યો. તેટલામાં શાહના રાંડ મનુ પામ્યો અને બાલ પુત્ર ઉદયન અને રણી મૃગાવતી રહ્યાં. આથી તે રાણીએ રાજકીય અનુરં વાપરી અવન્તિના રાજાને કહ્યું ‘મારા પતિ શતાતીક રાજા તો સર્વે મધ્ય તેથી હવે અને તમારાં ઘરનું છે. પરંતુ મારો પુત્ર હલુ બધું રહિત બાળક છે, તેથી જો કે હમણાં દેને તારાંકાઠી દડો તો પિ ની વિપત્તિથી થયેલા ક્રમ સોમરેત્રી જૈન હવે રાજાઓ પત્રુ નેમો પરામત્ત કરશે. તો ઉત્તરણીથી છૂટા થતી કૌશાંબી હાં મજાનુ મિત્રો કરાવી આપો અને ધન ધાન્ય ધનદિકથી કૌશાંબી ભરી આજે કે પત્રી નિરોખે રાજ થઈ શકે આથી પ્રધેને તે સંપત્તિ કરાવી આપું. ઉદયન કૃતિ મતિ મૃગાવતિએ બાળકું કે ‘હવે નગરી રાજ કરવાને યોગ્ય થઈ છે, તેથી નેણીને ક

મહાવીરનો સમય

ઉડ

વિદ્યાભને આ કપડાની પછી ખજા પાવ. થી પછે કાપ થતાં તેણે યાદ રાખાવ
 ને લેવાનો નિશ્ચય કર્યો અને ચારીએ જાણ્યો ત્યારે તેમના દેવપર ચાલ્યું કરી, નેચોના
 દોરોનો કપડો લંધો, અને રાક્ષસ જનિના પછાને-ત્રી પુરો-જદ કે જુવાને ખારી નાખ્યા
 આ વાત કાળીનમાં પ્રાચીન ભંડક પ્રદેશમાં જો કે દા... કુધી મજા કરી નથી, પણ તેમાં
 પણ તે રાક્ષસ જનિ સાથે મુક થઈની વાતનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે જ્યાં તે
 મનેદસિક જાના દોષ જો નિર્દિવા છે. એમ કહેવામાં આવે છે કે જુદના નાજી
 પદેમાં એક ને વર્ષે આ વાત જાનેથી છે.
 આમાં કેટલુંક જણાશે જણાવે કે જે ને...
 ને કેલેશના રાજા...

[illegible][illegible]

ઉત્તરેનના રાજ પમેત ચક્રાર્થ કરે તેની આજ્ઞા રખાતી હતી. આ દરમિયાન કદી થયો કે નદિ અને તેનું મું પરિણામ આપ્યું તે જાણતું જરૂરનું અને રસપ્રદ થઈ પડે તેમ છે. પણ બ્રાહ્મણમાંથી તે વિશે કંઈ જાણતું નથી. પછીથી જલ્દીએ છીએ કે છ. સ. પૂર્વે એવા સંક્રામાં ઉત્તરેન મનવના તાગમાં આપ્યું હતું અને અસોક પ્રારે નાગે દમે ત્યારે તેને ઉત્તરેનનો મુખે નીમવામાં આવ્યો હતો. પણ વચ્ચેમાં મું મું થયું તે સંજયે કંઈ જલ્દી યાત્રાનું થયું, આ પ્રમાણે બ્રાહ્મણમાંથી મળી આવે છે.

આ સિવાય તેમાંથી બીજું એ મળી આવે છે કે જુદના નિર્વાણ પહેલાં તેને કાકાને પુત્ર નામે કેવદત્ત કે જેણે ધણાં વર્ષો પહેલાં દીક્ષા સીધી હતી, તેણે જુદના મનથી જૂદાજ પડી જૂદો મત કાઢ્યો હતો, જુદના સત્તુ તે કેવદત્તને સદાય અને ઠીક આપનર તરીકે તે વખતના યુવરાજ અમલતસનને બ્રાહ્મણમાં જણાવવામાં આવેલ છે. લગભગ તેજ વખતમાં બિશ્મિસાર રાજાએ તે યુવરાજને માદી આપી હતી; અને તેવામાંજ કેવદત્ત ને રાજાને માદી નાંખવા અમલતસનને ઉત્કેષે દત્તો, અને તે પ્રમાણે જુદના મરણ પહેલાં ૮ મા વર્ષે અમલત સત્તુએ પોતાના પિતાને જૂથો રાખી રાખી ધીમે ધીમે માદી નાંખ્યો. આથી પછી તેને ધણો પશ્ચાત્તાપ થયો ત્યારે જુદ પાસે જઈ તેના ધર્મમાં આવવાથી આ જીવનમાં મું લાભ થાય એવો પ્રયત્ન કર્યો હતો, [આનું ચિત્ર પણ ભર્તૃહર ટોપમાં મુદ્રેલ છે પણ જુદને પોતાને દમેલ મુજબ ચિતરવામાં ન આવતાં તેના ચરણોજ મૂકવામાં આવ્યાં છે,] અને આનું સમાધાન થતાં જુદનું સરણ પ્રદાન સાથે પિતાના વધમાટે પશ્ચાત્તાપ તેણે કર્યો એમ જણાવવામાં આવ્યું છે. પણ એ સુસ્ત બ્રાહ્મણ થયો એનું સ્પષ્ટ જણાવવામાં આવ્યું નથી. તેમ કદીપણ બ્રાહ્મણ તરીકે જીવન તેણે માણ્યું હતું એવો પુરાવા મળતો નથી; અને જુદના જીવન સુધી બ્રાહ્મણ ધર્મને તેણે ઠીક કે સદાય આપી હોય તેમ પણ જણાતું નથી. છતાં એનું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જુદનું નિર્વાણ થયું ત્યારે તેની પોતે પોતે પણ ક્ષત્રિય છે તેથી તેના અન્ન દેવ ઉપર પોતાનો દાક છે એમ જણાતી તેમાંથી અમુક ભાગ માળ્યો હતો અને તેને માળ્યો પણ હતો, કે જે ઉપર તેણે સ્તૂપ ચણાવ્યો હતો. [મહા નિર્વાણ સુત] પણ અનું જનુ પ્રાચીન બ્રાહ્મણમાં મળતું નથી, જ્યારે પછીના પ્રયોજનારે છે કે જુદના નિર્વાણ પછી તરતજ જે સમયકાલી પ્રથમ પરિવ્રજ ભરાયેલો હતી, તેને માટે તે વખતે સર્વ પન્થિ યુગલ પ્રવેશ દ્વારા પાસે એક મોટો 'હોલ' તેણે કરાવી આપ્યો હતો. આ બ્રાહ્મણ વચ્ચે બ્રાહ્મણ ધર્મ પ્રવેશ જેમ સર્વ લોકો રાખ્યો સર્વ ધર્મો આપ્યો આપે છે તેનું પૃષ્ઠ દર્શાવી દેવ એ સંભવિત છે.

તેમજ બ્રાહ્મણ ધર્મમાં બીજા રાજાઓની સાથે સુરસેનેલા રાજાને અવનિપુત્ર તરીકે ગણાવેલ છે અને એક રાજા એવેલવાને ગૌતમ જુદના એક વખતના મુર પેદા કે જે રાખેલો પુત્ર તથા કિન્નર હતો તેનો મન સ્વીકારનાર અને તેને મદદ આપનર તરીકે સ્મરેલ છે. બ્રાહ્મણ પ્રયોજ ઉપર જનુવેત ચાર રાખેલો રૂકા છે કે જેના સંજયે કંઈ પણ વિસ્તાર પૂર્વે જનુવેતમાં આવ્યું છે.

હવે હૈન પ્રયોજથી રાખ્યો સંજયે મું મળે છે તે જોઈએ.

વેદાન્તના નવી મેદી વચ્ચેના સમય સંક્રાને સર્વ પુરોષો નામે પ્રચલિત, પશ્ચાત્તે

જેવો લીધો હતો-કે અમુક જનની રાજકુમારી અમુક સ્થિતિમાં રહી કુદમાલ (જાદ) વહેરાવે તોજા પરણું કહ્યું આ અભિમદ્ય પૂરો ન થતાં ઉપવાસમાં ચાર માસ થીતી ગયા.

આ અરસામાં રાજાનીક રાજાએ સૈન્ય સાથે એક રાત્રીમાં જઈને અંપાનગરીને ઘેરી લીધી. અંપાપતિ હિષિવાહન રાજા તેનાથી બચ પામી નાસી ગયો અને રાજાએ નગરીને લૂંટવાનો પોતાના સુમરોને લુકમ આપી લીધો. હિષિવાહન રાજાને રાણી પદ્માવતિ ઉદ્ધારણીથી થયેલી વસ્તુમનિ નામની પુત્રીને કાઢી ઉઠવાએ દરી ગયો. તે કાઢાંથી આવે છે અને કંઈ રીતે મહારીરનો અભિમદ્ય પૂરે છે, એ કહી પ્રસ્તુત નથી તેથી અન્ય સ્થવથી જણી મેળાવું છે.

સાથે સાથે જાણુવવાનું કે આ હિષિવાહન રાજાએ (પછીથી કે પહેલાંથી કહી શકાય તેમ નથી) રાજાનીક રાજાની કાઢાંચીનગરી અમિત સૈન્યથી ઘેરી લીધી હતી. રાજાનીક કાઢાંચીની અંદર દરવાજા બંધ કરી રાહ જોતો જરૂર રહ્યો પણ કેટલેક કાલે અંપાપતિ પોતાનું સૈન્ય બહુ દેગાં સવાથી અને પાતું મરણ પામી જવાથી પોતાના નગર તરફ જવા આલ્યો. તે જખતે રાજાનીક પોતાની નગરીના દરવાજા ઉપાડી પોતાના સૈન્ય સાથે બહાર આવ્યો, અને અંપાપતિ નાસી ગયો. જ્યારે કાઢાંચીપતિએ તેના હાથી ઘોડા અને ભંડાર વગેરે લઈ લીધું અને પછી પાછો સ્વનગર આવ્યો.

આ સિવાય પોતાનપુરના રાજા પ્રસન્નચંદ્રે પોતાના બાળકુમારને માઠીએ ખેડાડી દીક્ષા લીધી હતી ત્યાર પછી તેના મંત્રીઓ અંપાનગરીના રાજા હિષિવાહનની સાથે મળી જઈને તેના રાજકુમારને રાજ્ય પરથી બંદ કરી એવું પ્રસન્નચંદ્રે મુનિને રોગચાળામાં તેના રાજા શ્રેણિકનો એક સેનાની નામે હુમુખ કહેતો મહારીર ચરિત્રમાં જોવામાં આવે છે. (આ લગભગ ઇ. સ. પૂર્વે ૫૦ માં થયું હોય એમ જણાય છે-નિર્વાણ ને કેવલ જ્ઞાન વચ્ચેના સમયમાં એ ચોક્કસ છે.) આ પરથી એમ જણાય છે કે ઇ. સ. પૂર્વે ૫૫૭ માં અને ૫૨૦ માં હિષિવાહન અંપાપતિ હતો, અંપાનગરીને લૂંટી અને હિષિવાહન નાસી ગયો ત્યાર પછી તે પાછો ફર્યો હતો અને અંપા પાછી લીધી હતી કે નહિ તે, જાણુવેશું નથી છતાં અનુમાન થાય છે કે તેણે અંપાનગરી પાછી લીધી હતી.

હવે અંપાનગરી એકજ હતી કે જુદી જુદી તેની સમજણ પડતી નથી. કારણે અંપાવાસી કામદેવ શ્રાવક થયો (ઇ. સ. પૂર્વે લગભગ ૫૫૦માં), અને તેની વાત જણાવતાં તે અંપાનગરીમાં જિતશયુ નામે. રાજા રાજ્ય કરતો હતો એમ જણાયું છે. તેમજ ઉપર જણાવેલ અંદાજોત રાજા અને અંપાનગરીના લામની વાત જેપરથી જોવી છે તે વરદત્તમુનિના કૃતિદાસપરથી જણાય છે કે તે વખતે અંપાનગરીમાં ચિત્રમન (ચંદ્રમન) અને ધર્મધેણ નામનો મંત્રી હતો આમ જુદા જુદા રાજાના નામ એકજ અંપાનગરીના એકર વખતે ન હોઈ શકે (૧), કવિ અંપાનગરી, જુદી જુદી દોષી જોખમે, અને તેથી તેના રાજા જુદા જુદા હોઈ શકે. (૨), અથવા તો, અંપા નામની એકજ નગરી હોય તો તેના રાજાઓ એક પછી એક ગદીએ આવ્યા હોય અને તે એક બીજાને પિતા-પુત્ર કે ભાઈ-ભાઈ-એવા કંઈ સુખથી જોડાયેલ હોય (૩) કે જુદા જુદા નાના રાજાઓથી એકત્રિત સામન ત્યાં પ્રવર્તતું હોય. કાવતી જણના કરતાં (૪) પ્રથમનું અનુમાન વિશેષ વજનદાર જણાય છે.

હવે આપણે કૃષ્ણિક અને ચૈતક વચ્ચેના મુદ્દ પ્રસંગ વિચારીએ. એણે રાજાએ

[illegible][illegible]

શ્રિક વૈશાલીના રાજા શેટકની મિત્રણા નામની પુત્રીને અંધર્વ વિવાહથી પરણે છે અને તેથી તેને કુલિક, હલ અને વિહલ નામે ત્રણ પુત્રો અતુકમે થયા હતા. ધરણી નામની રાણીથી મેષકુમાર નામે પુત્ર થયો હતો કે જેણે મહાવીર પાસે દીક્ષા લીધી હતી તે સિવાય બીજા કુલપતિઓથી નદિયેણુ કે જેણે પણ વીર પાસે દીક્ષા લીધી હતી, અને તે સિવાય કાલ, મહાકાલ, ધન્યાદિ બીજા દસ પુત્રો થયા હતા. શ્રેણિક મહા પ્રણતાપી, અદાવંત અને આદર્શ રાજા હતો; છેવટે કુલિકને રાજ્યપોગર મળી તેના માટે તે રાજ્ય રાખી બીજા કુમારોને જે આપતું હતું તે આપી દીધું, અને હવે કુલિકને રાજ્ય આપવાનું બાકી રહ્યું. તે ક્યાં પછી દીક્ષા લેવાનો વિચાર રાખ્યો, પણ તે પહેલાં કુલિકે બીજા કુમારને ઉમેરી શ્રેણિકને બાંધી કેદખાનામાં પૂર્યો અને સવાર સાંજ સો સો અશ્વ મારવા લાગ્યો. ખાનપાન પણ આપતો નહિ. કુલિકની માતા રાણી મિત્રણા કેદખાનામાં મુખ રીતે ખાનપાન આપી આવતી હતી. અષ્ટ વખતે કુલિકને પૂછાવતી નામની રાણીથી, ઉદાસી નામનો પુત્ર થયો. તે પર તેની ધમ્મી મમતા હતી, પણ માતા મિત્રણા એ જાણતું કે 'તારા પિતાની જે મમતા તારા પર હતી તે પ્રમણમાં તારા પુત્ર પ્રત્યેની મમતા કદા લેખામાં નથી, કારણ કે કુકડીના કસવાથી જ્યારે તારી આંખો પડી હતી અને અંદર છુપ પડ્યા હતા ત્યારે તારા પિતાએ તારી આંખો મુખમાં રાખી તને મુખ આપ્યું હતું. અને અત્યારે કસાયેલાં નાંખી ઉપકારી પિતાપર મુંઝેલું અચરજ કરે છે.' આથી કુલિકને પશ્ચાત્તાપ થયો અને પિતાની બેઠી સ્વહસ્તેજ તોડી નાંખ્યા માટે લેહલંક લઈ કેદખાનામાં દોડ્યો. શ્રેણિક કે જે હમેશાં આશુક ખાતે હતો તે લેહલંક કુલિકના હાથમાં બેઠે પોતાનો વધ કરવાજ આવે છે એમ વિચારી તાત્પર્યે જ આંડ અને ત્રકાળ પ્રભુ ઉડ્યો.

કુલિક—આનો જન્મ થયો કે અલોક વનમાં ઘણા જવામાં આવ્યો હતો તેથી મુંઝવણ 'અલોક મંડ' પાડવામાં આવ્યું હતું પણ મળેલાં હતો ત્યારે ખરાબ દેહક માનને થયા હતા તેથી તેને વનમાં છેડવામાં આવ્યો ત્યાં કુકડીએ તેની દયાથી અંતરગી કરી બાંધી પડી તે પાડીને પરથી બાંધી વધ. શ્રેણિક રાજાએ તેને વનમાંથી મંગાવી તેની અંધર મુખમાં રાખી હતી. અંતરગી પછી રૂઢ, પત્ન સુદી રહી તેથી તેને જાણ્યો 'કુજા' (સુદી અંતરગી થયો) નામપણમાં કહેવા લાગ્યા. ઉપર કથા પ્રમાણે તેણે રાજ્ય મેલખું વિજય અદ્યમવાળી તેને પાડ્યું કુઠ ન થયું, તેથી રાજ્યનું નવર અઠાઈ માગ્યું અને બેઠી નૂકા ધર્મ ન કર્યો. આથી જાણુ સહેરે વચ્ચેના ધર્મજીવું અને તે પ્રમણે દરદા દરદા બાંધ નામનું નેડું દેખાવું ત્યાં અંધ નામે નવરી વચ્ચી; અને ત્યાં મેલખ વનેર વાંધ કુલિક રાજ્ય કરવા યત્ને તેની સાથે વેલખિયા શેટક સાંતનું પુત્ર અને વેલખિયા અવ લે ખોવા આવજ કહેલું સહ છે મહાવીરના સમયમાંજ રાજવડ પાસે આવી વેલખિયાની પવિત્રા તથા પાસે દેરાળી બાળી મારમ થોડા અવ વનમલ વીરના નિર્દોષ પહેલાં પણ વડે રોં જનું જાણવ છે.

રૂઢ—અ પછી પ્રાણેએ તેના પુત્ર ઉત્તાવને વડીએ બેઠેલાં તે અવ નામાં ગુલ્લ દેવ અને વીર પ્રતે અવર વડા રાખ્યો હતો અને પણ જેન દેવાના નિર્ભય રાજ્યમાં તેના મિત્રનું મંદુ મુકું હતું તેથી મુકું નેર કાલ અને ત્યાં નેર નહિ પડ્યો

શ્વિક વૈશાલીના રાજા ચૈટકની ચિત્રણા નામની પુત્રીને માંધરં વિવાહથી પરણે છે અને તેથી તેને કુશિક, હલ અને વિહલ નામે ત્રણ પુત્રો અનુક્રમે થયા હતા. પરંતુ નામની રાણીથી મેષકુમાર નામે પુત્ર થયો હતો કે જેણે મહાતીર પાસે દીક્ષા લીધી હતી તે સિવાય બીજા કુલપતિઓથી નદિયેણુ કે જેણે પણ વીર પાસે દીક્ષા લીધી હતી, તે અને તે સિવાય કાલ, મહાકાલ, ઇત્યાદિ બીજા દસ પુત્રો થયા હતા. શ્રેણિક મહા પ્રાન્તાધીપ, શ્રદાવંત અને આદર્શ રાજા હતા; છેવટે કુશિકને રાજ્યપ્રેમ જણી તેના માટે તે રાજ્ય રાખી બીજા કુમારોને જે આપવું હતું તે આપી દીધું, અને હવે કુશિકને રાજ્ય આપવાનું બાકી રહ્યું. તે ક્યાં પછી દીક્ષા લેવાનો વિચાર રાખ્યો, પણ તે પહેલાં કુશિકે બીજા કુમારને ઉચ્ચેરી શ્રેણિકને બાંધી કેદખાનામાં પૂર્યો અને સવાર સાંજ સો સો ચાશુક મારવા લાગ્યો. ખાનપાન પણ આપતો નહિ. કુશિકની માતા રાણી ચિત્રણા કેદખાનામાં ગુપ્ત રીતે ખાનપાન આપી આવતી હતી. આ વખતે કુશિકને પદ્માવતી નામની રાણીથી, ઉદાથી નામનો પુત્ર થયો. તે પર તેની ધણી મમતા હતી, પણ માતા ચિત્રણા એ જાણીયું કે 'તારા પિતાની જે મમતા તારા પર હતી તે પ્રમજુમાં તારા પુત્ર પ્રત્યેની મમતા કયા લેખામાં નથી, કારણ કે કુકેડીના કરડવાથી જ્યારે તારી આંખો પાડી હતી અને અંદર છુપ પડ્યા હતા ત્યારે તારા પિતાએ તારી આંખો મુખમાં રાખી તને સુખ આપ્યું હતું. અને અત્યારે કરાચુદમાં નાંખી ઉપકારી પિતાપર થું એવું અમરણ કરે છે ?' આથી કુશિકને પશ્ચાત્તાપ થયો અને પિતાની બેડી સ્વહસ્તેજ તોડી નાંખતા માટે સોહકંડ લઈ કેદખાનામાં દોડ્યો. શ્રેણિક કે જે હમેશાં ચાશુક ખાતો હતો તે સોહકંડ કુશિકના હાથમાં જોઈ પોતાનો વધ કરવાજ આવે છે એમ વિચારી તાણુપટ ત્રિખાપું અને તત્કાળ પ્રાણુ છોડ્યો.

કુશિક—આનો જન્મ થયો કે અશોક વનમાં લક જવામાં આવ્યો હતો તેથી તેનું નામ 'અશોક ચંદ' પાડવામાં આવ્યું હતું પણ મર્જમાં હતો ત્યારે ખરાબ દોહ માતાને થયા હતા તેથી તેને વનમાં છોડવામાં આવ્યો ત્યાં કુકેડીએ તેની દયથી આંખો કરડી ખાધી, પછી તે પાકીને પરથી બાપી મધ. શ્રેણિક રાજાએ તેને વનમાંથી મંજારી તેની આંખો મુખમાં રાખી હતી. આંખો પછી રૂઝાઈ, પણ જુડી રહી તેથી તેને બાગોડા 'કુશક' (જુડી આંખો પાળો) નાનપણમાં કહેવા લાગ્યા. ઉપર કલા પ્રમાણે તેણે રાજ્ય મેળવ્યું. પિતાના આત્મધાતથી તેને માર્તું દુઃખ થયું, તેથી રાજ્યનું નગર અકાંઈ લાગુ અને ખેડથી મુક્ત થઈ ન રહ્યો. આથી બીજા સહેર વસાવવા ઈચ્છ્યું અને તે પ્રમજુ કરતાં કરતાં ચંપક નામનું મોટું રક્ષ દેખાણું ત્યાં ચંપા નામે નગરી વસાવી; અને ત્યાં સૈન્ય વગેરે લઈ જઈ કુશિક રાજ્ય કરવા લાગ્યો. તેની સાથે વૈશાલિના ચૈટક સાથેનું યુદ્ધ અને વૈશાલિનો નગર એ બીના આગળ કહેવાઈ ગયો છે મહાતીરના સમયમાંજ રાજ્ય પાસે આવેલ વૈશાલિરિની તમિઆ કુડા પાસે દેવથી જગી બરમ થયો. આ ગગમય વીરના નિર્વાણ પહેલાં ત્રણ ચાર વર્ષ જન્યું જાણાય છે.

ઉદાથી—આ પછી પ્રધાનોએ તેના પુત્ર ઉદાવનને ગાદીએ બેસાડ્યો. તે શ્રાવક વનમાં ગુપ્ત હતો અને વીર પ્રત્યે અગમ શ્રદા રાખતો હતો. આને પણ જેમ પોતાના પિતાએ રાજ્યદમાં તેના વિનાનું મરણ થવું હતું તેથી જનુ ખેડ થતાં અને ત્યાં એનું નહિ પડતી

જેમ નરી વહાલી હતી, તેમ અંધમાં ચોતાના પૂર્વજોનું મરણ થતાં એન ન પાવાથી મેઘ નદી પર પાટલરૂપે હતું ત્યાં નરર વચાન્યુ અને પાટલપુત્ર તેનું નામ આપ્યું તેણે મેઘ નદી રાખતું રાજ્ય લઈ લીધું હતું, તેથી તે કુટુંબ તેનું નેર લેવા ૧૨ વર્ષ સુધી કુટુંબ પાછો સપુત્રેશમાં ઉઠાવી રાખતું જૂન ધર્મશિપમાં હતો ત્યારે કુટુંબ હતું.

અંધ—(અંધોટની રાજધાની) તેના રાજ્ય દરિયદેશ સંબંધે કહેવાય મધુ છે. ૧જુ આ રાખતું છે કે આ અંધાથી કુશિને વચાવેલી અંધા તો મિત્ર થાય છે. ૧જુ કહેવાય મધુ છે.

વૈદાઓ—(વસોટોટની રાજધાની) તેના રાજ્ય કૈલશ સંબંધે અને તેના નાચ સંબંધે ૧જુ કહેવાય મધુ છે. (સિંધુ તેનું પાટનગર) તેના રાજ્ય ઉદયન સંબંધે ૧જુ કહેવાય મધુ છે. તે રાજ્ય મધુએ એક નરરચાગા સિંધુ સૌચીર તેઓ રાજ્ય હતો.

કોટલો (વસોટોટની રાજધાની)—તેના રાજ્ય રાજાની અને પછી તેના પુત્ર ઉદયન સંબંધે કહેવાય મધુ છે. ઉદયનની—આના રાજ્ય અંધોટોન સંબંધે ૧જુ કહેવાય મધુ છે. આ એ મહાન રાજ્યનો હતા તે સંબંધે કહેવાય મધુ છે જેને નાના રાજ્યનો સંબંધે કહેવાય મધુ છે.

૧જુ અંધ નરી—(આ દિશાવચ પર્વતની ઉપર તરફ આવેલી હતી. તેમાં રાજ્ય (એટલે) અને મહાકાવ (નામે) એમ બે ભાગમાંથી રાજ્ય રાજ્ય હતો અને મહાકાવ ગુરુજી હતો તે બનેલો મહાવીર પાસે દીક્ષા લીધી હતી તેની બદલે નામ વસોટોટ હતું. તેને પિત્ર કાષી પર્વતથી હતી અને તેથી આવેલી નામે પુત્ર કહેવા તે મહાકાવ રાજ્ય પછી ગતી પર બોલો હતો અને તેણે ૧જુ પેનાના મતપિતા સદિન પેનાના પુ અને મહાકાવ નેશાની કૌતમ સ્થાપી પાસે દીક્ષા લીધી હતી.

કુટુંબ તે—તેમાં કુટુંબ નામે નરર હતું. તેમાં કુટુંબના રાજ્ય રાજ્ય કહેવાય તેની સદિ કષ્ટિ કષ્ટિ હતી વીર મધુ પાસે તે જાંન કરવા આવ્યો ત્યાં હતો કદિ એવું તેનો મા કદિ કરેલ અને દીક્ષા લીધી અંધોટમાં આ તેઓ ૧જુ મધુ છે, ૧જુ તેનું કુટુંબ નરર તરીકે મુદિતારથી એ નમ આવેલ છે.

આંધ તે—તેમાં કુટુંબ નરર આંધ હતું ત્યાં આંધ અને રાજ્ય અને તેને આંધ નામે રાખી હતી તે બનેલા પુત્રનું નામ આંધકુટુંબ પાડ્યું હતું આ તેઓ આંધ તેમાં મધુની છે. આંધ નરર નરર હતું, કાંતુ તે ત્યાંથી કદાચ મતારે આંધકુટુંબ આંધ તેમાં આવ્યો હતો એવો કહેવાય તેનું કહેવાય છે. તેમાં તેણે સ્વયંવર દીક્ષા પછી રાજકાવચ મેરી પુત્ર વીર મધુ પાસે દીક્ષા લીધી હતી.

પિત્રપુત્ર—આમાં સ્વયંવર રાજ્ય રાજ્ય કહેવાય તેને જાંનની નરર રાજ્યની આંધ નામે પુત્ર હતો આ રાજ્યને રાજ્ય નરર કરી નવી જગ્યા પુત્રને મહાકાવ પુત્રમાં પતિવચ કરે અને રાજ્યની કદે તારકવાથી કુટુંબમાં રહેવા આવ્યો ૧જુ તેનું હતું તે વિશે મધુએ છે કે ૧જુ તે મહેલ રાજ્ય રાજ્ય તેના દીક્ષા મધુની દીક્ષા, કદા એક એક મધુ. અને પછી, જેમ તે મધુએ ૧જુ રાજ્યની બંને પુત્ર નરર જાંનની (કાવચ વાંકમાં પેટાંકે છે.)

યથો પછીથી વદકચ્છીરીને કેવલજ્ઞાન થાય છે. પછી સૌમ્યદં મુનિ મહારીર ત્યાં આવતાં દીક્ષા લેછે. મુસલવદં પણ દીક્ષા લેછે. ઉપર ખ્યાન કરતાં તે પણ રાજાને કહેવામાં અને છેવટે કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું.

શ્રેતાંગી નમરી—જન્મૂપના ભારતવર્ષમાં કૈકયાદ દેશમાં આ નમરી રાજધાની હતી. અહીં અધર્મના શિરોમણી, જેના હસ્ત નિરંતર રૂધિરથી લેપાયેલા રહે છે એવા, પરલોકની દરકાર વિનાનો અને પુણ્ય પાપમાં નિરપેક્ષ એવા પ્રદેશી નામનો રાજા હતો. આ વખતે આવરતી નમરીમાં જિતશયુ રાજા હતો. તેના સહવાસથી પ્રદેશી રાજાનો મનો નામે ચિંગસારથી જનધર્માનુયાયી થયો. ત્યારપછી પાર્શ્વનાથ સંતાનીય કેસિ કુંભાર મુનિ આવ્યા અને તેની સાથે રાજાએ સંવાદ કર્યો—તે વાદ પરલોક, અંદરમાં, વગેરે સંબંધે છે અને આખો રાજપ્રશોવ (રાંમના પ્રત્નો જેમાં ■ તે) સૂત્રમાં આપેલ છે. રાજાએ ગુરુની શિક્ષા મદલ્ય કરી. પછી તેને તેની પદ્મશયી સર્વકર્તાએ અનમમાં વિપ આપ્યું અને તે સમ્યક્ આલેખના પૂર્વક ધર્મધ્યાનમાં મત્યુ પામ્યો.

અપાપા (પાપા) પુરી—અહીં રાજા હસ્તિપાળ હતો. તેણે ઉગ્રી મહારીરની દેશના સાંભળી એટલે તે પ્રતિષેધ પામ્યો અને દીક્ષા લઈ મોક્ષ મેળવ્યો. આને પારાપુરી હાથ કહેવામાં આવે છે, પણ ગુજરાતની પાવપુરી તે આ પાપાપુરી તરીકે તે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે.

આ સિવાય કેટલાક રાજાનાં નામ આવે છે તે જણાવીએ, વલ્લિજક ગામમાં જિતશયુ નામે રાજા (કે જ્યાં આનંદ આવક વસતો હતો,) એવા કે જેનો કામદેવ આવક રહેવાથી હતો તેનો જિતશયુ નામે રાજા, કાશી કે જેનો વાસી ચુલની પિતા આવક દેવો તેનો જિતશયુ રાજા (આ કાશી ઉદે વલ્લારસી મંગલદર્શ કાઠે આવેલ ઉત્તમ નમરી હતી અને તે કાશી દેશની રાજધાની હતી,) અને ત્રિચિદા નમરીનો રાજા જનક (આ નમરી વિદેહ દેશની રાજધાની મહાવેલી છે.)

મોટા રાજાઓ સિવાય નાની નાની રાજવંશી જાતિઓ હતી તે બૈદ્ર મથોમાંથી આ પ્રમાણે મળ્યાં આવે છે, અને તે જાતિઓના નામકને પણ 'રાજા' કહેવામાં આવતા.

૧ કપિલ વરતુની ચાકય-ચાકીય કે જેમાં જુહો જન્મ થયો હતો.

૨ સુસુમાર પર્વતની ભગ્ન

૩ અન્વકપની જુહિ

૪ કેસપુતની કાચમ

૫ રામગામની પ્રેરિય

૬ કુસિનારાની મદ્વ

૭ પાવની મદ્વ

૮ વિપુલિવનની ચેરિય

૯ ત્રિચિદાની વિદેહ } વાલ્લિજક

૧૦ વેલ વિની ચિન્દરી }

આમાં મહારીર જે જાતિમાં જન્મ્યા હતા તે નમજનિ ઉમેરી ચકાવ અને મંત્રા મદ્વ અને મંત્રક (નેદમાં ચિન્દરી)

• નં ૧ રાજાઓ

દબ્બેએ પાસપુરીમાં મહાવીરનું નિર્વાણ થતા દીપમાલિકા રચી હતી એમ જણાવેલ છે. અને તે રાત્ર સંખે એનું રહ્યુંવેલ છે કે તેઓ પાસપુરીમાં કેટલેક કાંઈ માટે એકઠા થયા હતા અને કાલી-નોડલ દેવતા સ્થાપના કે જેઓ વૈદ્યાલિના રાત્ર એક [ચિત્ર] દબ્બી આઠ માનનારા હતા તેઓ હતા.

આ જમી જમનનું ઠાન કે અગર જેનોના અંગે ઉપાંગ જેવા તપાસવા વગર મળી શકે તેમ નથી.

૧૬૯૫ દિગ્વિજયન લખાણ કે ભરતખંડ તરીકે જોવાનારો અને વિખ્યાતિ પામ્યો હતો. દિગ્વિજય એ નામ હિંદુ નદીપરથી પાછળથી થયું છે તેમ જ મોમાં લખાણ એ નામ વારંવાર અને રહેતે રહેતે આવે છે. આમાં આવે અને અનાંત દેસ એવા ભાગ પડેલા છે. સભ્ય, ધર્મથીય અને વિવેકી પ્રજાજન જ્યાં દેસ તે દેસને આવે દેસ રહેવામાં આવેલો.

૨. ભારતના ભિન્ન ભિન્ન દેસો.

દેસ જૂના જૂના દેસો તરીકે આવીએ.

આવી દેસો:—

આરાત્ હેવચર્મ્યો યાનાઃ પ્રાપ્તા ઉપાર્દેય ધર્મરિસ્યાંગીઃ

—જેઓ દેવ પૂર્ણથી દૂર થયા છે અને જેઓ ઉપાર્દેય ધર્મ પ્રાપ્ત થયા છે તેને 'આર્દ' રહેવામાં આવે છે. પ્રજાપના સર્વ, જેને પ્રમાણે સુવર્ણમાં અને આયોરમાં કહ્યું છે—

આરાત્ દૂરે યાના ગંતરઃ સર્વદેય ધર્મરિસ્યાંગીઃ—

જેઓ સર્વ દેવ-ત્યાગ્ય ધર્મથી દૂર થયા છે તે આર્દ, તેથી વિપરીત તે અનાર્દ. તે આર્દ જ્યાં વસે છે તેને આર્દ ક્ષેત્ર રહેવામાં આવે છે. તે દેસ રચા ચાલી પથરીય રહ્યા છે.

રાવનિહ મગહચંસા, અંગા તદ સામલિતિ વેંગાય ।

કંચનપુરં કઝિયા, વાણારસી ચેવ કામીય ॥ ૧ ॥

સાપ્ત કોસલા ગય, પુરં ચ કુરિસોરિયં કુસદા ય ।

વંપિલું પંચાલ, અરિહતા ઝંગલા ચેવ ॥ ૨ ॥

દારવતી ॥ મુરઠા, વિરિલ વિદેસ ય ચન્ડ કોસંચી ।

નંદિપુરં સાંદિલા, મરિહપુરમેવ યલપા ય ॥ ૩ ॥

મહારાટ મન્ડરગા, અન્ડાં તદ મનિયાર્દ દસના ।

સોલિય મહ્યા ચેરી, વોદ્ધમયં મિતુ સોરીરા ॥ ૪ ॥

મહુરા ય મુરમેજા, પાષા મંગી ય માત્ત પુરિવદા ।

સાવત્યો ય કુખાલ, કોદીચારિયં ચં લાદા ય ॥ ૫ ॥

સેયંધિયા વિયનગરી, કેયદ્ અદ્દં ચ આરીયં મણિય ।

પત્યુત્પત્તિ મિનાણં, ચક્રીણં રામકર્ણાણં ॥ ૬ ॥

—પદ્માવતી ૧ પ.

અન્યારે સંસ્કૃતમાં શ્રીમદ્ હેમચંદ્રાચાર્યે ત્રિપદિક્ષિપ્તમ્ પુરૂષ ચરિત્રમાં તેજ વાત આ પ્રમાણે જણાવી છે.

તે ચાર્યદેશા નગરૈ રુપલક્ષ્યા રૂપે યયા ।

રાત્રગૃહેણ મગધા અંગદેશસ્તુ ચંપયા ॥ ૬૧૬ ॥

વંગા પુનસ્તામ્રલિપ્ત્યા વાનારસ્યા ચ કાશ્યઃ ।

કાંચનપુર્યા કૌલિંગાઃ સાકેતેન ચ કૌશ્થઃ ॥ ૬૧૭ ॥

કુરુધો મગધપુરેણ સૌર્યેણ ચ કુશાર્ષકાઃ ।

કાંપીલ્યેન ચ પંચાક્ષા અઠિચ્છત્રેણ જાંગઙ્ગઃ ॥ ૬૧૮ ॥

વિદેશાસ્તુ વિપિલયા દ્વારાવત્યા મુરાટ્ટકાઃ ।

વત્સાથ કૌશાંબીપુર્યા મલયા મદ્રિકેન તુ ॥ ૬૧૯ ॥

નારિપુરેણ સંદર્ભા વરુણાઃ પુનરુચ્છયા ।

વૈરાટેન પુનર્મત્સાઃ શુકિમત્યા ચ ચેદ્યઃ ॥ ૬૨૦ ॥

દશર્ણા મૃત્તિકાવત્યા વીતમયેન સિંધવઃ ।

સૌવીરાસ્તુ મધુરયા શૂરસેનાસ્ત્ર પારયા ॥ ૬૨૧ ॥

ભંગ્યા માત્ર પુરી વર્ષાઃ શ્રાવસ્ત્યા ન કુનાલકાઃ ।

કોટીવર્ષેણ લાટાથ શ્વેતમ્બ્યા કેતકાર્દકાઃ ॥ ૬૨૨ ॥

આર્યદેશા અપી અભિર્નગરે કાલશિતા ।

તીર્થકૃચ્રક્રમૃત્કૃષ્ણા વલ્લાનાં જન્ન યેષુ દિ ॥ ૬૨૩ ॥

દેશનામ	પ્રુચ્ચ નગર.	અમ સંખ્યા
મગધ દેશ	રાત્રગૃહ નગર	૧૧૦૦ દર્શક
અંગ દેશ	ચંપા નગરી	૫૦૦ "
વંગ દેશ	તામ્રલિપિ નગર	૫૦ "
કાંચિંચ દેશ	કાંચનપુર નગર	૧૦૦ "
કાંચી દેશ	વજ્રાસી નગરી	૧૫૨ "
ગોલક દેશ	સાકેતપુર નગર	૮૫૦-૮ "
૩૧ "	મધુર નગર	૮૭૩૨૫ "
કુશાર્ષક "	કૌશીપુર નગર	૧૪૦૮૩ "

• मङ्गलार्थिना समर्पये.

32

મહાનગરના નગરી		૩૮૩ હજાર
અંપિવેપુર	૧૪૫	"
અદિનગરા નગરી	૬૮૦૫	"
દારાસી	૮	"
મિલિયા નગરી	૨૮	"
પાસખી	૧૦	"
નંદીપુર	૭૦૬	"
જાલિયપુર	૮૦	"
વૈરાટ નગરી	૨૪	"
હાંપુરી	૧૮૫૨	"
મોનિંગોવની નગરી	૧૮૦૦	"
મુક્તિંગોવની		
(મુક્તિમતિ)	૧૮૫૦૦	"
વીતમવપુર નગર	૧૮	હજાર
મગુરાનગરી	૩૬	"
પાંચાણી નગરી	૧૪૨	"
પુરિવંદા (પુરીવંતા) નગરી	૧૩૦૫૩	
સાવંતી (સાવંતિ) નગરી	૨૧૦૩	હજાર
ગાડીકુંવે નગર		
મ્હેતાનિયા નગરી		

६३ अन्तर्गत से २१८७५५ से, तैमांशी इत्यादिना नाम आपीये:-

मध्वेष्टास्तु मूढा वरुणाः दुर्वा वरुणा अपि ।
 वायादंदा उद्गाथं गोदाः पत्तकणा अपि ॥ ६७९ ॥
 मरपाकाय हृणाथ रोमकाः वारसा अपि ।
 ससाथ स्वासिका दाम्बिच्छिदाय ककुत्सा अपि ॥ ६८० ॥
 भिद्धा भंधा मुक्तसा य पुत्तिदाः क्रीषदा अपि ।
 मंवरुणाः कुंवाथे पीनर श्चुंरु मांवरुणाः ॥ ६८१ ॥
 द्रविंदाथ कुंवाथे किंवांदाः वैरुपा अपि ।
 हपवृत्ता गजमुत्ता सूरगा मनुत्ता अपि ॥ ६८२ ॥
 हपवृत्ता गजमुत्ता अनार्या अरुपि ॥
 मरुपा वेपु न मानंवे पर्व इत्यभ्रापयि ॥ ६८३ ॥

-४३ डेक. वनार डेक. मगर डेक. अरु डेक. कुंज डेक. गंडा डेक. बेंडा
डेक. पाली डेक. मारवा डेक. दूध डेक. देवडा, धरम, जल, जमिनी: मिश्रित:

લક્ષ, શિઝ, અંત્ર, શુક્લ, પુલિંદ, કૈંચક, ભમરત, કુંચ, ચીન, ચુક, માવન, કિર
કુલશ, કિરાત, કેકય, દયમુખ, ગમ્મુખ, પુરમાગમુખ, દયકર્ણ, ગમ્મકર્ણ-એ સિવાય બી
પણ અનાય દેશો છે. ઉક્ત અનાય દેશોમાં માનવા ધર્મે એવા અશુભ જન્ય નથી
[ભાષણોનું આદિત્ય પુરાણ કે જેના રચાયણો કાલ નિર્ણય નથી વા અમને અલ
છે તે લગભગ સર્વ દેશો અનાય હતા એવું જણાવે છે કે જેમા જૈન પ્રયેમાં જણવે
આયેદેશોમાંના ધણાનો સમાવેશ થઈ જાય છે. તે સર્વ અનાય દેશોનાં નામ અહીં દુર
કરવા અર્થે આપવા ઠીક થઈ પડશે-તેની સાથે તે દેશોમાં જન્મતું નિષિદ્ધ કરેલ છે.

કાંચી કાશ્યપ સૌરાષ્ટ્ર દેવરાષ્ટ્રોઞ્ચ મત્સ્યમાઃ ।

કાવેરી કૌંકળા હળાસ્તે દેશાઞ્નિન્દિતા મૃગમ્ ॥

પંચનયો વદન્તેવેતા યથ નિઃસૃત્ય પર્વતાત્ ॥

આરદ્રા નામ તે દેશા ન તેષ્વાયોઞ્ચ હં વસેન્ ॥

નર્મદાસિંધુકૌશીનાં પારં પદ્મસ્ય પશ્ચિમમ્ ।

ગત્વા નરકમાપાતિ તીર્થકાઢાધિકં વસન્ ॥

અંગરંગકલિંગાથ છાટમાલવિકાસ્તયા ।

નર્મદાદાગિણે યથ સિંધોરત્તરમેવ ચ ॥

પૌંડ્રાથેવ સુરાષ્ટ્રાથ વૈષ્યમાગધિકાસ્તયા ।

ન વિવાદં તથા શ્રાદ્ધં યદં નેવ સમાચરેન્ ॥

પાપદેશાથ પે કેચિન્ પાપેષ્ઠ્યૂપિતા જનેઃ ।

ગત્વા દેશાનપુર્ણાસ્તુ કૃત્સ્નં પાપં સવશ્નુવે ॥

સૌરાષ્ટ્રં સિંધુ સૌવીર મારનયં વાતિણાપયમ્ ।

ગરૈવાન્કામતો દેશાન્ કલિંગાથ વનેન્ દિનઃ ॥

—કાંચી, કાશ્યપ, સૌરાષ્ટ્ર, દેવરાષ્ટ્ર, અંત્ર, મત્સ્ય, કાવેરી, કૌંકળ, લૂજુ-આ રેલ
અતિ નિહિત છે. જ્યાં પર્વતોની નીકળી પાંચ નદી વહે છે તે આરદ્ર દેશમાં આપેએ
પશુનું નહિ નર્મદા સિંધુ, કૌશીના સાને પાર અને પદ્મની પશ્ચિમે જઈને તીર્થકાશી
અધિક વસનાર નરકમાં જાય છે. અંત્ર, વંચ, કલિંગ, શાટ, માલવિક, નર્મદાની રિણે
આવેલ દેશ, અને સિંધુની ઉત્તરે આવેલ પ્રદેશ, પૌંડ્ર, સુરષ્ટ્ર, વૈષ્ય, મારન, આ દેશોમાં
રિવદ, શ્રદ્ધ, અને વ્રત કરવાં ન જોઈએ. જે દેશમાં પાપી મનુષ્યોની વસાવેલાં દેશ
પાપદેશો ॥ તે અપુણ્ય દેશમાં જન્મ્યાથી સમસ્ત પાપના જાતી થાય છે. સૌરાષ્ટ્ર,
સિંધુ, સૌવીર, અગનિતો દરિદ્ર-પથ, કલિંગ-આ દેશમાં કલ્યાણરૂપ જન્મ્યાથી દિન
જીવન થાય છે.

“ એનિદિક્ષિક હરિમે તિમાર કરનાર વચક સદાજ એઈ યાચે કે ઉપચા ઉપરામાં
રહ્યોયા સપજા દેશમાં એક વખત મહેન્દ અને અનાયે એકબી વસતી અઈ રઈ હાલ
કિંઈરુપનાય મુઘા મુઘા અમેમાં એમ જેન મહેન્દ દેશે પશ્ચિમ થય નેમ તેમ વચક

દેખું સિરહ વખતો વખત વધતું ચું. પણ એજ એવુંજો જતે દહાડે દેશમાં સમાઈ
 પડા 'દેશ નિર્ણય'—અમુક જાગ પાવેજ અને અમુક અપવિત્ર એ વિચાર—જતો રહ્યો."
 [નવમું અધ્યાય ૧૮૭૦]

આ કાળે ૫૨૨ીસ આર્ય દેશ તે આ હારતક્ષેત્રના દક્ષિણાર્ધ ભાગના મધ્ય ખંડ તરિ
 છે. આમાં વીર્યવર, યજ્ઞિ, સમ, બલદેવ, કૃષ્ણ, વાસુદેવ—આદિ વેસક ઉત્તમ પુરોહિત જન્મ
 પામે છે. તેમજ સક અને પવનદિકે ૩૧૮૭૭૫ અનાર્ય દેશ છે તેમાં બધા અનાર્ય લોકો
 વસે છે. આર્યક્ષેત્રસીમા નિર્ધારિત થઈ ચૂકેલી કહેલ છે:—

મગરા કોસંચીયા, ધૂળા વિસમો કુળાલવિસમો વ ।

પસા વિહારમુંડી પચા આપરિયં સ્વર્ત ॥

—પૂર્વમાં મગધ દેશ, દક્ષિણમાં કોસાંબી, અને પશ્ચિમમાં યુષ્ણ (૧) અને ઉત્તરમાં
 કુષ્ણ દેશ (સાવલી નદી) તે આર્યદેશ વિહારમુંડી છે. આમાંથી કેટલાક તરિ હાલની
 જહાવેશ ભૂગોળિક દ્રષ્ટિએ સાથે જણાવીએ; તેમાં યુષ્ણ આધાર ઝાંઝર રૂદાધિક ડિવિસ-
 નું 'બાલ હારત' નામના પુસ્તકમાં ભોદમથોના આધારે જે જહાવેશ છે તેનો લીધો છે:—
 જેમ જેનેમાં દેશ સંજોધી દીપ આ પ્રમાણે આપી છે તેમ બોદ મથોમાં ૧૬ દેશની
 દીપ આપી છે : અંજ, મગધ, કાશી, કોસલ, વાલ્હ, મથા, ચેદિ, વંચ (વત્સ), કુર,
 રંચલ, મગ્ધ (મત્સ્ય), કાસેના, અસ્સક, અવન્તિ, મધાર, અને કબોજ. આ અને
 દેશની દીપમાં ખાસ કરીને નથી તેથી કાંચ તેનો સમાવેશ માંડવ નામના અનાર્ય તરીકે
 જણાવેલ દેશમાં થતો હોવો જોઈએ, કારણ કે જેનની દીપ બોદ કરતાં મોટી અને વિસ્તા-
 રવાળી છે, અને આર્ય દેશની દીપમાં ન હોવાથી મધાર, કબોજ આદિને અનાર્ય દેશ
 જેનેએ જણાવ્યા હોવા જોઈએ અથવા વધારે સંભવિત રીતે તેને કાઈ આર્ય દેશમાં સમાવેશ
 થતો હોવો જોઈએ.

૧ મગધ—હાલમાં બિહાર નામનો પ્રાંત છે તે મગધ દેશ હતો. સંભવિત રીતે તે
 વખતે તેની સીમા ઉત્તરે મંજાનદી, પૂર્વે ચંપા નદી, દક્ષિણે વિંધ્યાચલ પર્વત, અને
 બોદ મંચ-વિનય પિટકમાં જણાવ્યા પ્રમાણે તેમાં અને અંબેદેશમાં મળીને એસી દળદ
 મામ હતાં અને તેનો ઘેરાવો [પરીપ] જણેથી લીધે એટલે આધારે ચેરીયસો મેક
 હતો એમ એક બોદ મંચમાં જણાવેલ છે; જ્યારે ઉપર જોઈ મથા તેમ જેન મંચ એ-
 કલા મગધ દેશમાં ૭ દળદ ૭ સો દળદ મામ હતાં એમ જણાવે છે.

૨ અંજ—અંજ લોકો મગધની પૂર્વે આવેલ દેશમાં વસતા હતા અને તેની રાજ-
 ધાની ચંપા હતું કે જે હાલના છામચપુર પાસે આવેલ હતું તેની સીમાની ખજર નથી
 મોદના મંચ પ્રમાણે જુદાના વખતમાં તે મગધને તાને હતું, અને તેણે પાંચી સ્વતંત્રતા
 મેળવી હોય એવું જણાવે નથી. આની પૂર્વે તે સ્વતંત્ર હતું અને આસપાસના પાંચો
 રાજ્યો સાથે મુક થવાની કથાઓ મળે છે. જુદાના વખતમાં અંજરાજ માત્ર સંપત્તિમા-
 નીર જેવો હતો, અને તેણે અમુક આજીવને સ્વર્ણ જોષી આપી હતી એમ બોદ મ
 થવાંથી મળી આવે છે. જેન મંચમાંથી એવું જણાય છે કે મંચનો રાજ દક્ષિણકન હતો
 તે વેદાદિક નજીની રાજ ચેદકની પુત્રી પદ્માવતી અથવા બીજું નામ ધારણીને. પરંતુ
 હતો. તેના પર કોસલની રાજ સ્ત્રીને વગ્રાઈ કરી હતી અને તેથી તે રાજ ના

જેન મધ્ય નામે મહારાજ ચરિત્ર નગર નાંખ્યાં મહારાજે જેનના વિદ્યા રાજાન
 મિત્રિયનરીમાં રાજ પદથી વિદ્યાર કડી આપ્યા હતા અને તે વખતે તેમને
 રાજ રાજ અર્થે જનાર શાળાએ આવી મુખ દત્તા પુત્રી પુત્ર કડી હતી આ જના-
 રાજ એક દોષ એમ આવી યાજું નથી મહારાજે જાણીને વિદ્યાર કડી વિદ્યા નગરી
 (૧) જેના લેકને બાદમાં 'ચિત્રાવી' જણાવ્યા છે) થાં ૧૧ મું ચંપાકું કડું હતું.
 આ પાંચી જણાવ્યું છે કે ચિત્રાવી નગરી તે રાજપૂત ને વિદ્યાવી નગરીની રચનામાં આ-
 વેશ લેજું જોઈએ. વિદ્યાવી નગરને વિદ્યાવા પ્રક્રિ એ નામ આપ્યું છે. આનો રાજ આ
 વખતે ચિદા નામનો હતો અને તેથી ૭ કુંવરનો બુદ્ધા બુદ્ધ રાજાએને પાંચાણી હતી
 કે જે ઉપર જણાવી દીધા છે બહો ખાસ જણાવવાનું કે વિદ્યાવી નગરી જેની રાજધાની
 છે તે રાજનું આ રચના આજે રાજની રીતમાં નામ આપ્યું નથી આ પાંચી રાજ્ય વિદ્યા-
 વીનગરીને સમુદાયે જાણ રાજમાં થતા દોષ તો તે સંભવિત છે, અથવા તે તનુ સરખું
 પાંચુ ઉપરોત્તી રાજ્ય દોષ તે સંભવિત છે.

૬ ચૈત્ર—આને ચૈત્ર ૧૫ રહેણમાં આવેલ છે. આનાં ને બુદ્ધ સંરખાન કાઠે
 તેમાંનું એક સંભવિત રીતે બુદ્ધ તે હાલ જ્યાં નેપાલ દેશ છે તેમાં પવેશમાં આવેલ
 હતું અને બીજું તેનથી સંભવિત રીતે નવું તે રાજ્યાં પાંચે પૂર્વ તરફ હતું તેવાક
 તેને વલોલ સાથે જુદી મેળાઓ કરે છે, પણ આને તેથી બુદ્ધના પાયામાં આવેલ છે
 તેથી તે બુદ્ધના દોષને જોઈએ.

જેન પ્રમાણે આની રાજધાનીનું સહેર શુભિચારિત્ત એ ખાસ આવેલ છે.
 ૮ વા.૩ (બાદમાં વંશ) તે વસોતો દેશ છે કે જેની રાજધાની રાજ્યાં કરીતે છે.
 તે અરવિધી પુરાણ ઉપરે અને જમનાવીના હાંા ઉપર આવેલ હતી. આમાં બાદ
 અને રેતો સરખી રીતે દરીયાત આવે છે.

૯ કુરુનાનું મુખ્ય નગર જેન પ્રમાણે ગરપુર રહેલ છે. અથવા બાદ મધ્ય પ્રમાણે
 હાપ્રપહે. ઉત્તરપ્રદેશ હાલની દિશી પાસે હતું. આ રાજની ઉપરે પાંચાક અને ધણીએ પ્રત્ય
 દેશ હતો. બાદના જાતકમાં આવારે આ રાજનો યોગેલો બેદાનર ફેલ હતો. બુદ્ધ અને
 મહાવીરના સમુદાયમાં આની રાજધાની ઉપરોત્તીના વિશેષ હતી નહિ.

૧૦ પાંચાક—આનું મુખ્ય નગર રાપિષા કે જેને બાદમાં રાપિષ રહેતામાં આવ્યું
 છે તે હતું. બાદ મધ્ય પ્રમાણે જે પાંચાક દેશ સાથે આવે દત્તા તેમાં એકનું ઉપરોત્ત અને
 બીજાનું કોનાર નામે નગર મુખ્ય નગર હતું. આદેશ કરે રાજની પૂર્વે આવેલ હતો.

૧૧ મારવ—મરુ) જેનમધ્ય પ્રમાણે આની રાજધાની વેરાઈ નગરી હતી આ કરે
 રાજની રાપિષે અને જમના નગરીની પશ્ચિમે આવેલ હતો, જમનાની એકે નાજુએ આ
 દેશ અને બીજા જગત્તે રાપિષ પાંચાક હતો.

૧૨ શુભેન દેશ—જેની રાજધાની મરુપ (જા મરુપ) હતી. આ તે મરુપ દેશ-
 નાગર નેરાવ જોડ્યા અને જમના નગરીના પશ્ચિમે આવેલ હતો.

૧૩ ભાવ—આ રાજની રાજધાની પાસે પુરી હતી. બાદમાં, પણ મરુપાર પર્વ
 પાસે ભાવ જાતિ રહેતી હતી અને પાસામાં મરુ જાતિ વાળી હતી જેમ જણાવ્યું છે
 પાંચાણી સમુદાય પર્વ પાસે આવેલ રહ્યું રાજ. જીનના પ્રવર્તી વખતે નચા છે

પ્રમાણે પાવાની મહાજાતિનો પ્રદેશ પ્રવૃત્તતા દોગાવો ઉપર સાક્ય ભૂમિની પૂર્વે અને વર્જિત-
યના દેશની ઉત્તરે હતો, પરંતુ કેટલાક તે પ્રદેશ સાક્યભૂમિની દક્ષિણે અને વર્જિતયના
દેશની પૂર્વે હતો એમ જણાવે છે. ઉક્ત મહા જાતિ કુસિનારામાં પણ રહેતી હતી. અને
સહેરની મહા જાતિ સ્વતંત્ર જાતિ હતી.

૧૪ સૌરાષ્ટ્ર—હાલ જેને કાઠિયાવાડ ને યજ્ઞસાલ કહેવામાં આવે છે તે તેની રાજ-
ધાની દ્વારામતિ (હાલનું દ્વારકા) હતું. તે જંદર હતું, બૌદ્ધ ગ્રંથમાં કાંતિજનામને દેશ
હતો અને તે છેવટના વાલ્ક્ય પ્રજામાં આવેલ હતો, અને તેની રાજધાની દ્વારકા હતી
એમ જણાવેલ છે.

આ સિવાય બૌદ્ધગ્રંથમાં અસ્સક અવન્તિ અને ગાંધાર નામ આવેલ છે.

અસ્સક—ભુદના વખતમાં ગોદાવરીના તીરે વસેલું સંસ્થાન હતું; અને તેની
રાજધાની પોતાન ઉર્ધ્વે પોષ્ટિ હતું. (આ જૈનમાં જણાવ્યા પ્રમાણે મહાવીરના સિખ
પ્રસન્નચંદ્ર રાજા જે નગરમાં રાજ્ય કરતા હતા તે પોતાનપુરજા અને આનાપર તે રાજ-
ા પછી તેનો નામ પુત્ર ગાદી પર હતો ત્યારે અવન્તિના રાજાએ ચડાઈ કરવા તૈયારી
કરી હતી એમ કથા પરથી સ્પષ્ટ જણાય છે. આ શુરસેન અને અવન્તિની વચ્ચેમાં
આવેલ દેશ હતો.

અવન્તિ—મુખ્ય ત્રણ ઉજ્જેણિમાં રાજ સંસ્થાપિત છે જેના વિષે આમજ પણ
કહેવાઈ ગયું છે તે રાજ્ય કરતો હતો. પાછળથી આ દેશનો મોટો ભાગ સિંધુ નદીથી
ખીજીમાંથી આવી જે આર્ચ લોક કચ્છના અખાતમાંથી પશ્ચિમ તરફ ગયા હતા તેને
લઈ લીધો હતો.

ગાંધાર—હાલનું કંદહાર પૂર્વે અફઘાનીસ્તાનનો દેશ અને ધણું કરી તેમાં પંજાબના
વાલ્ક્ય પ્રજામાંનો પ્રદેશ સમાઈ જતો હતો. તેની રાજધાની તક્ષિલા હતી. ભુદના વખ-
તમાં તેના રાજ પુકકુસાનિએ મગધના રાજા બિંદિસાર પાસે પોતાના પત્ર સાથે એક
એકથી મોકલ્યો હતો એમ કહેવામાં આવે છે.

કેરલાંક મુખ્ય રાહેરો.

૧ અવોખા—સરપુ નદિપર મોચલ દેશમાં આવેલ સહેર હતું. તેની પ્રખ્યાતિ રામા-
યણના નાલક સમયકાળની રાજધાની તરીકે થઈ છે. આને મહાગારતમાં પણ જણાવ-
વામાં આવ્યું નથી, અને આ સમયમાં તે જાનીનું મથુર્નજ નદિ.

૨ વરાનસી—વૃજાનરક હાલનું) ગંગા નદીના ઉત્તર કિનારા પર તેના અને વરુજ
નદિના સંનમરણને આવેલ સહેર તેની સીમામાં વરુજનદી અને અખિતામતી નદી
નદી વચ્ચેના ભાગ આવી જાયે હતો અને તે નામ પરથીજ જાણાય છે. સમય ૮૫
મહાકવિ વિશ્વનાથ ભુદ મહાવીરના સમય પહેલાં હતો. આ વાત અવિષાસને પાત્ર નથી
કારણકે મેઘરજનીય રાજામાં રહેલો હતો અને તેને રાજ્યકુટુંબી કિશકી કિશકીને વિ-
સ્તર કરામત રા મહાકવિ જાણે છે. આમાં પશ્ચિમના પશ્ચિમ જુદા થતા હતા.

૩. ચંપા ચંપા—નદીપર આવેલ અવોખા પ્રાચીન પટ્ટનપર હતું. કનિંગહામ
કહે છે કે તે ભારતકુટુંબી પૂર્વે ૨૪ મહાકવિ ૧૧ ચંપા નદીનું નામ છે ત્યાં ને નદી
આવી હતી આના કાળમાં જૂનું નગર ચંપા નદીનું કાન્દીનું હતું.

૪. કંપિલ—ઉત્તર પંચાલની રાજધાની. ગંગા નદીના ઉત્તર કિનારાપર હતું.
૫. કોસાંબી—વત્સ દેશની રાજધાની. ગંગા નદીપર, વલ્હારસી નગરથી ૨૩૦ મૈલ પર આવેલ હતી. દક્ષિણ અને પશ્ચિમ સાગ તરફથી આવી કોસલ અને મગધ દેશમાં જતા રોડને જર આવતું પડતું. કોસાંબીથી રાજગૃહ જવાનો રસ્તો ગંગા નદી સાથે ચાલતો.
૬. મધુરા-જમનાપર યજ્ઞેન દેશની રાજધાની હાલનું મથુરા છે તેજ. જુદાના વખતમાં જાના રામને 'અવન્તિ પુત્ર' કહેવામાં આવતો તેથી તેને અને ઉજ્જયનના રામ સાથે સમપણ હતું એમ જણાય છે.
૭. મિથિલા-વિદેહની રાજધાની. હાલનો તિહત દેશ. તેનો વિસ્તાર ૭ મૈલ જેટલો કહેલ છે.
૮. રાજગૃહ-મગધનું પાટનગર. હાલનું રાજગિરિ. ભિન્નિસાર રામએ અંધાવેલું હતું. મૈલ મંથ પ્રમાણે ત્યારપછી (શશુનાથ રામએ ત્યાંથી રાજધાની ફેરવી વૈશાલિ કરી હતી અને તેના પૂર્વ કાશ્યપીકે વૈશાલિથી ફેરવી પાટલીપુત્રમાં (હાલના પટના પાસે) રાજ ધાની કરી હતી.
૯. કૌસા-પાંચીયો દેશ) સોવિર દેશનું પાટનગર, જે નેપરથી હાલનું સુરત એ નામ લેતો આવેલ છે. જ્યાં સામ્રાજ્યો અને મગધમાંથી અહીં સારંગધક આવતા આ બંદર હતું. આ જ્યાં હતું તે નરભર નિર્જીત થયું નથી, તોપણ અત્યે ચોક્કસ છે કે તે ક્યોના અખાત પર હાલના ખારખોડા પાસે આવેલ હતું. આની પાટી થયા પછી આનું સ્થાન બારકચ્છે (હાલના બારે) અને સુપારાકે લીધું અને કાશિયાસ દિપાલની દક્ષિણે એક ખેતીની સામી દિશાએ આવેલ હતી.
૧૦. સામલ-મહેનું મુખ્ય નગર.
૧૧. સાંત-ગેટલીકવખત કોસલનું મુખ્યનગર હતું. જુદાના વખતમાં તેની રાજધાની સાવત્રી નગરી હતી. બને પાસે પાસે હતી. બને વચ્ચે અંતર ૪૫ મૈલ હતું. રસ્તામાં નદી આવતી હતી.
૧૨. સામલિ-પ્રાસિતિ. ઉત્તર કોસલની રાજધાની. રામનું નામ પસેનાદિ હતું કે જેના નિમે ઉપર કહેલ કહેવાઈ ચકું છે. સાંતથી ૧ રાજગૃહથી વાવખપુરમાં ૪૫, સુધા-રામના હલમણુલમાં ૧૦૦ કરતાં વધારે, કાંસલથી ૩૦ લીમ દૂર હતું અને આમરા-પલી નદીના કિનારાપર આવેલ હતું.
- ૧૩ ઉજ્જેની-અરવિનું મુખ્ય નગર. રાજગૃહથી ૫૦ લીમ દૂર.
- ૧૪ વૈશલિ-મગધરાજ્યના અને નેપાલ રાજ્યના જુલો માર્ગ અને સુપારાથી રામ સાથે સમપણથી ભેગરેથી વિચ્છેની ભાનિની રાજધાની વલ્લિવલ્લિનું મુખ્ય સ્થાન પાટનગર અખાતરુએ આ ભાનિને હરાયે હતી પણ વાંચન સંપૂર્ણજે તે લખ દર ન હતી. તિહત વાહુમાં ગંગા નદીથી ૩૫ મૈલ દૂર. રાજગૃહથી ૩૧ મૈલ દૂર રોડનું જોડાએ આની પાસે આવેલ પટના [સરિય કુંડમાં] મહાવીર જન્મેલ હતો અહીં કસુનાથથી પ્રચીન મંદિરો હતાં.
- ૧૫ મહાવીર પ્રજાને દેવો લીધા પછે જે જે રામ, દહેર અને રેલમાં વિદેહ રોડે તેમાં જહામે નામ આપેલું કે જેથી રેલપણ રામ, દહેર અને રેલ જ્યાં જરે

દત્તા અને કેની કેની પાસે આવેલ દત્તા તેની ખજાર-માદિતી મળે.
મહાવીરનાં વિહારમાં આવેલ સ્થળો.

પ્રથમ ૭ વર્ગનો વિહાર-કુમારગામ, કૌશાલગામ, મૌરાયગામ, અરિયંકગામ-પૂર્ણ
નામ વર્ધમાનગામ, (શરણાણીના ઉપસર્ગ)-પ્રથમ ચૌમાસું. મૌરાય (પુત્ર)-આ ગામ
વીરના પિતા સિદ્ધાર્થનું હતું, ઉત્તર આવાલ ગામ, ચેનાંબી નગરી જતાં કનકબંધ ગામ
મર્ગા દૃષ્ટિવિષ સર્પને જીતી પાછા ઉત્તર આવાલ ગામ સમિષે આવ્યા, ચેનાંબી નગરી,
શુરભિપુર, ગંગા નદી પાસે (શુદ્ધ નામના નામકુમારના ઉપસર્ગ), સ્વર્ણક ગામ,
રાજગૃહ નગર (તેના નાલંદા પાસામાં)-ગોસાળો પ્રથમ મળ્યો.-અહીં ખીલું ચૌમાસું હતું.

કૌશાલગામ, સ્વર્ણખંડ નામનું સ્થાન, આલણ ગામ, પરાણ ગામ, કુમાર (કં-
નિવેશ), મૌરાયગામ (ગોચાણીઆએ કુમારમાં નાંખ્યા), અને પુષ્પવેપા નગરી, ચીલું ચૌમાસું.
કુતમંજનનગર, આવસ્તીનગરી, હરિદ્રુગામ (અગ્નિ ઉપસર્ગ), લાંચગામ, આરન
ગામ, મૌરાયગામ, કલ્પજગામ, અનાયં દેશમાં-જાટદેશ, પૂર્ણકલ્પગામ, ભરિતપુર ત્યાં
ચોથું ચૌમાસું.

કલ્પીસમાગમ ગામ, જલ્પખંડ ગામ, તુંગાક ગામ, કૂપિકા ગામ (રક્ષોતો માર),
ચિલાળાપુરી તરફ જતાં ગોસાળો રાજગૃહ તરફ ગયો તે પછી તે પુરીમાં આવ્યા, આમક
ગામ, બિમેલક ગામ, રાસિસીયં ગામ (કંપૂના બંતરીના ઉપસર્ગ) પ્રભુને સોમવ-
ધિયાન થયું. ભદ્રિકાપુરી, છું ચૌમાસું. અહીં ગોસાળો મળ્યો.

ખીલ ૭ વર્ગનો વિહાર-મગધ દેશમાં ૮ માસ, આલમિકા નગરી (૭ મું ચૌ-
માસું), કુંડક ગામ, જનુસાગ ગામ [સાચામાં બંતરીનો નિષ્કારણ ઉપસર્ગ]: શ્રેષ્ઠાનંદ
ગામ [જિતશત્રુ રાજ રાજ્ય કરતો હતો], પુરિમતાલ નગર, ઉશ્વક ગામ, રાજગૃહ
નગર [આમું ચૌમાસું]

વજ્રમિ, શુદ્ધ મિ, લાટ વગેરે એવંચ દેશો. [ત્યાં નવમું ચાતુર્માસું] સિદ્ધાર્થપુર,
કુંભંધમ, સિદ્ધાર્થપુર નગર, વૈલાળી નગરી, વાલ્મીજક ગામ તરફ આગળાં મંડિરીકા નદી,
વાલ્મીજક ગામ, [આનંદ આવક]. આસ્તી નગરી [નવમું ચૌમાસું]; સાતપટ્ટિકા ગામ.
[મદા મદા બદા-સર્વેંઃ બદા પ્રતિમા ખ્યાન], દ્વૈશ્રમિ નામની એવંચમિમાં પેદાશ ગામ
[મદા પ્રતિમા ખ્યાન.]-સંજમ દેશના વીસ મહાન ઉપસર્ગ, વાલ્મીક ગામ, ગોકુળ ગામ,
આલમિકા નગરી, ચેનાંબી નગરી, આવસ્તી નગરી કૌશાંબી નગરી, વરાજસી નગરી,
રાજગૃહ નગર, મિથિલાપુરી [જ્ઞેક રાજ], વિદ્યાલી નગરી [૧૧ મું ચૌમાસું]
[ઇર્ષ્યંદિ ને નવીન શ્રેષ્ઠ-પારતું]

શુક્રમ.પુર. [ચમરદેવે ઉપજા] શ્રેષ્ઠપુરી, નંદીમામ, કૌશાંબી-ચંદનપદા,
મુખંગ ગામ, સરજેત ગામ, પાલક ગામ, અંબાનગરી [આમું સ્વરૂપ માલખેને કષ્ટ]
[૧૨ મું ચૌમાસું]; જુલક ગામ, મૌરાય ગામ, પદમનિ ગામ [મૌરાયગામ
હત્યાં], મખમ અપાપ નગરી [પીચા કાલ્યા], જુલક ગામ
મેલી નદી તરફ] સર્વ મળી ૧૨૪ વર્ગ ને ૧ પાટિક ત્યાં
[મદા સેનક]-૧૧ ચતુર્દ રીયા અને અંદનપદા

કેવલ જ્ઞાન થયા પછી ૩૦ વર્ષ:—

વિદ્યાર કરતાં રાજગૃહ નગર આવ્યા. (મિથકુમારની દીક્ષા, નાદિએલુની દીક્ષા),.....
 દીક્ષા કુંડ ગામ (દેવાનંદ, નવસદેએ લીધેલ દીક્ષા)...સનિવકુડ-જમાઈ જમાલિએ
 ૧૦૦ દીક્ષાઓ, અને પુત્રો ત્રિવદ્યનાએ ૧૦૦૦ સ્ત્રીઓ સાથે દીક્ષા લીધી. આવસ્તિ
 નગરી-જમાલિની શિશ્નના પ્રભુના કેવલ જ્ઞાન પછી ૧૨ વર્ષે)...ચંપાનગરી, કોઠાંબી,
 ૧ જાલજી, ને ૪૯૯ ચેરે દીક્ષા લીધી, મૃગાવલી રાણી તથા ચંદ્રપ્રભાત રાજાની અંગાર
 વની વચેરે ૮૦૦૦૦ દીક્ષા લીધેલી દીક્ષા. વાલ્મીજીક મમતું કોઠાક નામતું ૫૬-આનંદ આવક,
 ચેપાનગરી-શાવરે આવક, કાચી-નુલની પિતા આવક, સુર દેવ આવક, આલસિકા
 નગરી-નુલનિક આવક, કોપીરપુર-કુંડોળિક મૃદરથઆવક, પૌદાસપુર-સખદાલ
 પુત્ર આવક, રાજગૃહ-મહાસતક આવક, આવસ્તિપુરી-નદિનીપિતા આવક, ભાંતક-
 પિતા આવક, કોઠાંબી નગરી, સુર્યચંદ વિમાન અવતરણ-મૃગાવલીનું કેવલજ્ઞાન, ચંદનાને
 કેવલજ્ઞાન, આવસ્તી નગરી-ચેલાગતું મત્તુ, મેંદક, પાતનપુર, રાજગૃહ-પ્રસન્નચંદને
 કેવલજ્ઞાન, પૃથ્વીપા નગરી, નાગ સાચ અને સુવરાજ મહાસાલની દીક્ષા, ચંપા પુરી-
 સાચ, મહાસાચ, માચલી અને માચચોના માતાપિતા વરો મતિ અને પિતરને કેવલજ્ઞાન,
 દાસું નગર, નાગ દસાલમદની દીક્ષા, રાજગૃહપાસે વેમારમિરિ-ધનાસાલમદની દીક્ષા-
 દેદિલુષ ચેરની દીક્ષા, ક્રેલિક ને ચંદ્રપ્રભાત; મરમંડગ-વૈદ્યન રાજને દીક્ષા, રાજગૃહ,
 જાપા-ભાંતક રાજ દસ્તિપામની દીક્ષા-૧૧ પદેર પ્રભુની દેશના-નિવંધુ.

વીર કેવલજ્ઞાન થયા પછીના ત્રીસ વર્ષોમાં ૧૨ ચેભાઈ રાજગૃહમાં, ૧૧ વિદ્યાલા-
 માં, ૬ મિથિલામાં, અને ઉત્તરું પાવા પુરીમાં એમ ત્રીસ ચેભાઈ રહ્યાં.

૩. ભારતની સામાજિક સ્થિતિ.

જ્યારે મહાવીરનો જન્મ થયો ત્યારે ભારતવર્ષ દેહિપર્વથી કૃષ્ણવેલ વિગમતાએ પી-
 યતું હતું. પૃથ્વી ઉપર અનેક પ્રકારની ને સામાજિક વિગમતા ઉત્પન્ન થયેલ છે, તેમાં ભા-
 રતવર્ષની ઇ. સ. પૂર્વ ૭ માં દેશમાંની વર્ણવિગમતા જેનું મહાત્મ દુન્ય કોઈપણ સમાજમાં
 ક્યારેય પ્રચાર પામ્યું નથી.

“ જીનુ ભતિ સંતેવતુસાર પ્રાણદંડની સળને લાવક દરે પરંતુ જાલ્યોએ સેંકોડો
 અપરુપ રૂંધ દોલ તોપણ તેઓ આ સળ માટે એક અપરુપરુપ રહ્યાં.”

“ જાલણુ તમારું સર્વે રીતે અનિષ્ટ કરી રહે, પરંતુ તમારાથી જાલણું લેલ પણ
 અનિષ્ટ થઈ શકે નહિ.”

જાલણુને પહે પછી તેની તરણ રત્નવરે મરતકે મ્યારે પરંતુ મુને તે તમારાથી આ-
 રાજ નહિ. તેને રપઈ કહેલ પાણી જુ કપરોવમાં ન લેવલ. આ રૂપિ ઉપરના કેઈ
 ૧જુ સુખનો તેને અપિહાર નહિ. તેણે તે માર નીચ રાતિનું અચંગન કરું. ઇંદયાનીનું
 ૧જુ સુખનો તેને અપિહાર નહિ. તેને સ્ત્રીની આજ્ઞાનું નથેન. દેવ છતાં
 ઇવન ને વિદ્યા તેણે ૧જુ તેને અપિહાર નહિ. તેને સ્ત્રીની આજ્ઞાનું નથેન. દેવ છતાં
 ઇવન ને પું નીચ છે. તે ન્યુચ બેવતો ૧જુ તેને અપિહાર નહિ. તેની પરચેની
 મતિ તે ૧જુ જાલણુના હાથમાં-જાલણુ કહે તેવ કરવથી તેને પરચેમાં રતિ મને.

પરંતુ શુદ્ધ તેનું દાન મદ્ય કરવાથી પણ આજણ પતિત થાય. આજણની સેવા કરવાથી તેને મોક્ષ મળે.

જોકે શુદ્ધ અને આજણ બન્ને મનુષ્યજ છે. જૂના વખતમાં યુરોપમાં એક ધનવત્ અને એક કેદી વચ્ચે જે તફાવત રહેતો તે પણ આના જેટલો બપોર ન હોત. અપેક્ષા પણ ભારતવાસીઓ કોઈ મહાન તફાવત દર્શાવતાં કહે છે કે “કેડ-આજણ જેટલો તફાવત.”

આ મહાન સાતિભેદને લીધે ભારતવર્ષે અવનતિને રસ્તે ચડેલ હતું. સર્વ પ્રકારની ઉન્નતિનું મૂળ યાનોન્નતિ છે. યથુઓની માફક ઇન્ડિયનિસિ સિવાયનું પૃથિવ ઉપર એનું કેવું સુખ નથી કે જેનું મૂળ યાનોન્નતિ ન હોય. જાતિભેદને લીધે યાનોન્નતિનો રસ્તો ખસેલ શુદ્ધ યાનોન્નતિ અધિકારી નહિ. તેનો એકલો અધિકારી માત્ર આજણજ. ભારતવર્ષની વસ્તીનો મોટો ભાગ આજણ સિવાયના લોકોનો હતો તેથી લોકોનો મોટો ભાગ મૂર્ખ રહ્યો. જરા ખ્યાલ કરો કે ઇંગ્લેન્ડમાં જે એ પ્રમાણે થયું હતું તે રસમ, કાવેન્ડીશ, રોનસી વગેરે કેટલાંક મુકરર કુટુંબ સીવાય બીજાં માણસ વિદ્યાની આલોચના ન કરી શક્યાં હતાં અને તો ઇંગ્લેન્ડની આજની સમ્યક્તા ક્યાંથી આવત? કવિ, દાર્શનિક, વૈજ્ઞાનિકોનીવાળ જાણુએ રહી. વોટ, રડીવન્સન આર્કરાઇટ વગેરે ક્યાં રહેત? ભારતવર્ષમાં તેનું જ બન્યું છે એટલુંજ નહિ પણ આજણોએ વિદ્યાની અચળા એકલો અધિકાર પોતાના હાથમાં લીધો તે પણ વર્ણ વૈષમ્યના દોષથી ખરાબ પરિણામે પહોંચ્યો. તમામ વર્ણના પ્રજા બની તેમજ વિદ્યાને એ પ્રજાતરફથી ફોરોથી લીધી જે વિદ્યાની આલોચના કરવાથી તેમનું એ પ્રભુત્વ સ્થાયી રહે, તેનો વિસ્તાર થાય. બીજા યાત્રીઓ વધારે માથું નમાવી આજણ પદની રજને આ જન્મના સારજૂત અને એવી નીતિ તેમજે પારખ કરી. વિશેષ યાગયજ્ઞ સરજ્યા, વિશેષ મંત્ર, દાન, દર્શિ ૫, પ્રાપ્તિત વધારી, દેવતાઓના મંદિરોમાં મિથ્યા હતિદાસ કર્યાં તેને અપસરાઓનાં તુષારમાંથી નિકળતા મુખર રવર જેવી મિટ આરંભ્યામાં રચી ભારતવાસીઓની મૂર્ખતા વિશેષ મજબૂત બધોતથી બાંધી રાખી. દર્શન, વિદ્યાન-સાદિત્ય એ બધાં સું જરૂરનાં છે તે તરફ લક્ષ ન રેવું. પરંતુ અમુક આજણ મંથને વિસ્તાર વધારવો-નનાં ઉપનિષદોનો પ્રચાર કરવો, આજણ ઉપર આજણ, ઉપનિષદ ઉપર ઉપનિષદ, આરવ્યક ઉપર આરવ્યક, ચૂર ઉપર ચૂર, તે ઉપર બાબ. તેની દીકા દીકાની પત્ની દીકા, તેનાં બાબ એ પ્રમાણે અનાંત એણી ચળવી એકા પર્યંત અને મંથથી ભારતવર્ષને ભરી દીધું.

આવી પરિસ્થિતિમાં લોકો ખેડપુજા, વિજ્ઞાન અને શક્તિ બન્નાં બધાં કર્મમાં આજણોએ પાપ લખ્યું; એ પાપનાં પ્રાપ્તિત પણ કંઠ્ય. ત્યારે સુ આજણ સિવાયની બીજા વર્ણના લોકોને પાપને લીધે મુક્તિ ન મળે કે પારલૌકિક સુખ એટલું જાણું દુર્લભ કે ક્યાં જાણું કે સું કરજું કે પર્વેચ.બની આવી યુરોપીમાં કેવું ઉદાર કર્યું સર્વ સુખથી વિમુખ રાખનાર આજણેથી કેવું જવાવરો કે ભારતવાસીઓને દુર્લભતાન કેવું બધારો કે આ પ્રયત્ને ઉગર આપવા માટે વિશુદ્ધતા મહાદેવ અને શક્તિમંદ અનાંત દાન લગી રચવી મંદિરો વિસ્તાર અને તેમ ભારતવાસી ઉપર ઉદય પામી આજણ જેની નાંખે તેવા મહાન આજણે રજનાં કરી કે “એ ઉદાર નું કરીશ. તમર ઉદાર માટે જે બીજા મંત્ર દું આપું પું તેની તમે સંપત્ત કરો નવે સર્વ સમન એ આજણ-દુર કરજાજ છે. મનુષ્ય માત્ર સમન છે. બધાં જાણે છે અને જાણે ઉદાર સદાચરણ રહેજ છે. અતિ-

૪ ભારતની ધર્મભાવના.

"Read the history of the past, and one fact would come out before you plainly and clearly, not only in India, but in all the past great civilizations. you study a great civilization whether it be that of Egypt, China, Persia, Greece, or Rome, you will find that in the palmiest days of that civilization, religion was the guiding force of the State. When were the days when India was mightiest, when her thrones were most secure, when her people were most intelligent, when her manufactures and arts and industries and commerce flourished, when her sailors were known in far distant lands, and the products of her artisans covered the face of the world? It was in the days when religion was more cherished than wealth, in the days when the Rajas would bow before the Rishis that instructed them.

ભાવાર્થ—“શ્રુતકાળનો ઇતિહાસ વાંચ્યો તો એમાં એક વાત તમને ૨૫૪ નજરે પડશે—અને તે માત્ર હિન્દુસ્તાનના જ નહિ પણ સર્વ દેશના સુધારામાં ઇશ્વર, જોન. ઇરાન, ગ્રીસ, રોમ—અને તે દેશનો સુધારો લેશે તો એમાં તમને જણાશે કે એ સુધારાના પૂર્ણ જાહેરાતવાદીના દિવસોમાં ધર્મ એ રાજ્યને ઘેરનારી સજિત હતી. જે દિવસોમાં હિન્દુસ્તાન પ્રજામાં પ્રજા હતું, એનાં રાજ્યાસનો સુરિયર હતો એના લોકો શુદ્ધિમાં પ્રથમ રચાને હતા, એની બનાવટ એના કુન્નરો એની કારીગરીઓ એના ઉદ્યોગો અને એના ખલાસીઓ દૂર દેશમાં પ્રસિદ્ધ હતા, અને હિન્દુસ્તાનની કારીગરીની મીલે પૃથ્વીને ઝાલ રહી હતી—એ દિવસો કયા? એ એજ દિવસો કે જ્યારે દ્રવ્ય કરતાં ધર્મ વધારે વહાલો હતો, રાજ કરતા યાત્રી મોટા હોય મણુતો, અને રાજ્યો નાગ્યોને યર કરીને નમતા.

—મિસિસુ ઓની બેકંદ.

મહત્તરીરનો જન્મ થયા પહેલાં આજીવનના ચાર વેદ, નિર્વંદુ, અને ઇતિહાસ (કાલ પુરાણો—અયનન હાલ મળતા પુરાણોમાંના કેટલાંક પુરાણ) વિવરણ હતાં એવું ૧૧૫ મુતમાંથી માન્ય પડે છે, કારણ કે જ્યારે દેવાનંદના મંત્રમાં મહત્તરીર આખા ત્યારે તેણીને જે સ્વપ્નાં ઉત્તમ આખ્યાં હતાં તેનાં કથ જ્યારે નિમિત્તિકને પૂછવામાં આખ્યાં હતાં ત્યારે તેને જણાવ્યું કે પુત્ર આવશે તે ઉત્તમ વેદ, આદિમાં નિપુણ થશે.

ચાર વેદનાં નામ ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વ વેદ છે. આ સમયમાં આદ્યજીનના જૂઠા જૂઠા અગ્નિપ્રાયો હતા, તે દૂર રાખીને ઋગ્વેદ સંભળી બેઠીએ તો તેમાં જે વિચિત્ર અને રસપ્રદ માનવતાઓ આપેલી છે, તેની ધણી લોકો અસર જનકમાજ પડેલી તેથી અંદર જે દેવતાઓ—પૃથ્વી, પૂતળ, આદિત્ય, ચંદ્ર આદિનું વર્ણન કર્યું છે તેમાં અગ્નિ, ભ્રમ, વજ્રનો વધારો કરવામાં આવ્યો તેથી જૂના દેવતાઓનું પ્રાધાન્ય ધરી ચક્ર-વચ્ચી તિથિ અને મંત્રમાં રહેલ જનક મુદરવ વર્તને અગ્નિય થઈ પડેલો, કારણકે તેમાં વંચનારો અને અંદર જનક રહેલાં હતાં એથી ધણી માનવતાઓ કે જે આંતરિકમાં જન્મી રીરે પ્રચલિત હતી તે પણ વેદમાં જણાવેલી નથી. તેનાં ત્રણ પ્રમાણ છે.

નામને વચ કરવાની કળા, બીજા પશુ પક્ષીને વચ કરવાની કળા, જ્યેષ્ઠિય, નૃત પીરવ કાઢવા, દેવોનું કન્યા માર્ગત ને અરીસામાર્ગત આન્હાદન કરી તેમનીપાસેથી જાણી લેવું, દેવ સમક્ષ યન લેવરાવવા, શ્રી દેવીનું આન્હાદન કરવું વગેરે નીચ કળાઓ વિવ્રમાન હતી. વેદમાં મુખ્યત્વે દ્વિ, અગ્નિ, સોમ અને વરુણને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું હતું. જ્યારે ચંદ્ર, સૂર્ય અને પૃથ્વી ઘાઁ વગેરે દેવતાને જાણ કરવામાં આવ્યા હતા અને શાગળના સાથે શ્રી દેવીનું મિશ્રણ કરવામાં આવ્યું હતું.

આ સિવાય મધવં, નાગ, મરુ, વૃક્ષમાં વસતા જૂનો વગેરે દેવોનું અસ્તિત્વ હતું. વેદમાં જ્યાં ત્યાં પ્રકૃતિના નત્તેને લઈ તેની પૂજા કરવામાં આવી છે. કુશાન-ભયંકર શિવરૂપ, સોમ, વરુણ, પ્રજાપતિ ને ગ્રહો એ બધા સકલ સહયોગી જાણ્યા છે, અને બીજા અગ્નિ, વાયુ, વરુણ, વિષ્ણુ, પર્ગન્ય, ઘોડ, મિત્ર, સાવિત્રિ, પૂષ્ણ, આદિત્ય, અશ્વિનો, મરુતઃ, અદિતિ, દિતિ આદિ જાણ્યા છે. આમાંના બાકમથોમાં અગ્નિ, વાયુ, વરુણ-પછી નામરાજ, વિષ્ણુ, પર્ગન્ય એ દર્શાવેલા છે.

બ્રાહ્મણની યજ્ઞવિધિ.

‘બ્રાહ્મણના દેવો સંબંધીનું સાત્ર એવું છે કે તેના એવું વધારે દૂર અને વધારે ભૌતિક કેષપણને કદપણ એ મુરદેવ છે. ત્યારપછી રૂઢિથી વિચારે ધીમે ધીમે સુધરતા ગયા અને નીતિનું સ્વરૂપ પકડતા મયા, એ વાત બતાવી આપે છે કે જન્મથીપણ અગાઉ વાસ્તવિકપણે વિવ્રમાન હતું.

‘નીતિને આ સાત્રમાં સ્થાન નથી. જે વડ મનુષ્યના દેવો સાથેના સંબંધને નિષ્ક્રમમાં રાખે છે એ માત્ર યાત્રિક કાર્ય છે કે જે પોતાની સ્વામાયિક યજ્ઞિથી કાર્ય કરે છે, અને તે કદરતના હૃદયમાં ગુમ રહેલ છે તે બ્રાહ્મણની જાડુઈ કળાથી રૂઢ બહાર લાવવામાં આવે છે.

આમ મેહાન દેવ પકિત નામે સીશ્વનલેથી પૂર્વના ધર્મસાક્ષિત્વનો અભ્યાસ કરી કહે છે. દેવો પોતાની ઉત્તમતા, સ્વર્ગમાં તેઓનું સ્થાન-એ સર્વ માટે તેઓએ પૂરે જૂના દેવોની યત્થી પૂજા કરી તેને લખિજ છે એમ બ્રાહ્મણોનું કથન હતું, અને દેવતાઓ તેના પ્રતિસ્પર્ધિ અમુરો સ્વર્ગના દારપર કુમથો કરે નહિ તે માટે યત્ કરી તેમને દરાવી દેતા. યજ્ઞમાં ધણું કરી મંદિર ન હતું, તેમ પ્રતિમા ન હતી, પણ વેદી રાખવામાં આવતી આ ક્રિયામાં અનેક બ્રાહ્મણોની જરૂર પડતી. મંત્ર બોધનાર ઉદ્દમાતા, બકી આપનાર હોના, ક્રિયા કરનાર અખરણું એમુખ્ય હોય છે, જ્યારે બીજા વેદિ બનાવવાનું, હોમવાંચ-મેખ્ય જીવનો વધ કરવાનું અને એવું બીજાનું કાર્ય કરતા આ ક્રિયા માટે વળી બ્રાહ્મણો ધણું ધન-શીતરીકે માગતા, અને તે માટે વચ, ગાયો, અથ અથવા સુવર્ણ લેતા. આથી ભૌતિક દર્શિતાર્ય મેગવવા માટે યજ્ઞ એ ઉત્તમ માર્ગ છે એવું તેમણે જાહેર કર્યું હતું; અને આ-બાદિમક પ્રજાતિ માટે તપસ્સનો ઉપદેશ બ્રાહ્મણોએ કર્યો હતો. આ તપશ્વર્ગ અંરવમાં જન્મ દેને દમવામાં-પીડવામાં સમાઈ જતી હતી. આથી તાપસોના મુકે કુંડ આ વખતે પડતા હતા આ તાપસોમાં પણ જીવહિંસા દરિજોતર થતી હતી. (જુઓ હેમ-કૃત મહાભીર ચરિત્ર. પૃ. ૧૬૧).

અંરવ ઉપનિષદ ૧૧-૬-૪ માં જાણવેલ છે કે:—
‘સ્વર્ગ વાયુપર, વાયુ પૃથ્વીપર, પૃથ્વી જલ પર, જલ સત્ત્વપર અને સત્ત્વ ગુમ પર (વંચ વિધિપર) અને મંત્ર ત્રિધિ તપસ્પર સ્થાપિત થયેલ છે.’

ગુરુદેવ મારાં જન્મ. ૧૭૧ દેવે દેવે આ દેવે કો પંચમી ૧૮૫૫ વેળા
 જન્મ અને કોઈ દુઃખ અને સુખોત્તમ સમય પોતાં હૃદયે કો બેઠો વિદ્ય
 મારાં જન્મે ૧ મેં જન્મીનેથી કોઈ પાસમાં ૧૧૫ મન-૧૧૫૧૭ ૭
 કોઈ કો દેવે અને કોઈ કોઈનેથી ૭. ૧૭૫૫૫૫૫ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭
 જન્મ અને ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭
 ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭ ૧૧૫૧૭ ૭

[illegible]

થી મહાપીરે દરેક જિહાને વિવેક દર્શિથી સર્વ દર્શિનિદુષ્ટા. તથા
 તેનું જે રૂપ રચન હતું તે પેઠાથી વિવેકદીપ્તિ આપું. અર્થાત્ તેમની વિવેકદીપ્તિ
 'અનિર્વાણ' 'અસુદ્ધ' જે અભિધાન વધારે રીતે આપવામાં આવ્યું છે
 તેમાં સર્વ દર્શિનિદુષ્ટને 'નવ' ને રૂપ આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નવ' ને
 વિવેક દર્શિનિદુષ્ટને જે દુષ્ટ દર્શિનિદુષ્ટો નામે 'નિવર નવ' (Abstract
 standpoint or point of view) અને 'અવધારનવ' (practical
 standpoint or point of view) છે તે બંનેથી જોએ તો નિવરે આપ્યા
 'નિવ' છે. દરેકો આપ્યા સર્વ અનિર્વાણમાં એક સરખો રહે છે. અને તે નિવરે વર
 આપ્યા સમાન છે [અર્થાત્ આને નહિ] અપારે અવધારથી જોઈ જાણ્યા મૂળાં મૂળાં
 દર્શિથી મહાપીરે છે તેથી તે દર્શિને આપ્યા 'અનિવ' છે. અવધાર વધુ પડેલાં સખે
 સખે અર્થાત્ છે છે તેથી તે પરીવર્તનથીજ અવધારે 'અવધારનવથી' અનિવ અર્થે
 છે. અપારે તે છે છે ને છે. હતું હતું ને હતું અને હતી, હતી ને હતી એમ અનિર્વાણ
 હતું આવડું અવધાર નિવરનવથી નિવ છે.

[illegible]

(3) અગ્રણિયો વિશેષ કરી કરં પ્રદેને દાખલો. આપે ૯૩ ૭ "કર્મ" દર્શાવેલ છે. "કર્મ" પ્રદેને દાખલ કરે છે, જે ૭ કરો પ્રદેને દાખલો ૧૫ કરો ૯૩ નથી એવું જાણ. "કર્મ" ૧૫ કરો પ્રદેને દાખલો કરે.

[૪] તપસ્વિને જીવે નામુ મહી જેને કહ્યું; તેમ જાણીને ન કાંઈ રાજદણી બાંધ્યું' જે 'આવ જાવના જાવ કાળનેક કરી તપ કરાવી તપાસ કરેલ્યાં કંઈ બાંધે જાણો નહી, જાંતુ કામ્ય કર્યાં રાખી જામવાયજી વિંતન બને ખાન મે તપજી પામ ઉપરોડી બને કિંદિલજા જાવજી એ' મે બહો કરી તપસ્વિ જાવના રહી. કહ્યું તપજી મે આજ દેહામય એ મેય નહી જાંતુ તેણ જીવ તપ બને જાવજી

આત્માઓ એક બીજાથી ભિન્ન પણ મનુષ્યાકારના કહેવામાં આવ્યા છે, અને તે દરેક અનુક્રમે અન્ન, શ્વાસ, મન, ચેતના અને આનંદના બનેલા મણુવામાં આવ્યા છે.

કેટલીક જાતના રોમ થાય છે તેનું કારણ એવું જતાવવામાં આવે છે કે જીવ દેહથી ચાલી ગયો અને તેથી મંત્રાથી તેને પાછો લાવવા માટે જરૂર છે. (અર્થવેદ ૫, ૨૮, ૫; ૬, ૫૩, ૨; ૭, ૬૭. સરખાવો ઐતરેય આરણ્યક ૩, ૨, ૪, ૭.) ઉદ્યમાં સ્વપ્ન આવે છે ત્યારે પણ આત્મા દેહને છોડી જાય છે અને તેમ જાણતી કહેવામાં આવે છે કે કોઈએ અવ્યવસ્થિત રીતે-એકાએક મનુષ્યને જગાડવો નહિ: કારણકે તેમ કરવા જતાં જીવ પાછો દેહમાં ન આવે તો પછી તે પાછો લાવવો જલુ મુશ્કેલ થઈ પડે. (જુદ્દ ૪, ૩, ૧૪.)

સ્વપ્નમાં જીવ દેહને છોડી સ્વેચ્છાએ જમે ત્યાં જમે છે અને પોતાની કષ્ટપના પ્રમાણે સૃષ્ટિ રમે છે. રમ, ધર, સરોવર, નદી, જૂદા જૂદા આકાર, ભ્રમકા બધે ક્રીડાશ્રુતિ વગેરે બતાવે છે ને ત્યાં તે રમે છે, આનંદ લે છે અને દુઃખ ભોગવે છે. પછી ઉઠવે થાકી જઈને જેમ બાજપક્ષી આકાશમાં આમ તેમ જમે છે, ઉડે છે, અને પાછો પોતાના માળામાં અ.વી. એસે છે, તેવી રીતે જીવ પોતાની ક્રીડાશ્રુતિથી પાછો દેહમાં આવે છે. જો ગાદ નિદ્રામાં હોય તો તેને કથાની જરૂર હોતી નથી અને સ્વપ્ન પણ આવનાં નથી (જુદ્દ ૪, ૩, ૭૬; ૭, ૬, ૩) આ સ્વપ્નાઓ પર રક્તનો આધાર ભવિષ્ય માટે હોય છે એમ હિંદમાં ધણાનું માનવું છે.

જ્યારે આત્મા દેહમાં પાછો આવ્યો હોય છે, ત્યારે આત્મા આત્મા સરીરમાં નખથી તે શીખ સુધી ૭૨૦૦૦ નાડી (નામે હિતા) દ્વારા વ્યાપ્ત થાય છે. ત્યારે આત્માને પ્રકાશ મળે છે. (જુદ્દ ૨, ૧, ૧૭; ૪, ૩, ૨૦; ૭, ૬, ૩; કૌશ. ૪, ૧૭.)

ઉપનિષદમાં આત્મા દેહમાંથી કેમ જાય છે, અને પુનઃ કેવી રીતે પાછો આવે છે તે જણાવેલ નથી; તેનું કારણકે જર્લના પ્રારંભકાળમાં, કે તેના ફરકવા વખતે કે જન્મ થતી વખતે આત્મા દેહમાં પ્રવેશે છે તેના સંબંધે જૂદા જૂદા અભિપ્રાય એક બીજાથી વિરૂદ્ધ આપેલા છે. પશ્ચિમમાં પણ તે સંબંધી દંતુ નિર્ણય થયો નથી. આ દેહની પહેલાં બીજા કોઈ દેહમાં આત્મા હતો એમ કેટલેક સ્થળે જણાવેલ છે. (જુદ્દ ૩, ૨, ૧૩; ૪, ૪, ૧; સરખાવો ૧, ૪ અને ઐતરેય આરણ્યક ૨, ૩, ૨૦) અને કેટલેક સ્થળે ઉત્પત્તિ સમયે પ્રથમ દેહમાં આત્મા પ્રવેશે ત્યારે તે જોષરીના એક ચીરામાંથી જઈ હૃદયમાં જાય એમ જણાવેલ છે. (તૈત્તરિય ૧, ૬, ૧; ઐ. ૩, ૧૨) પરંતુ એક સ્થળે એમ દર્શાવેલ છે કે આત્મા અનિરૂડાં અને ઉદરદ્વારા ઉપર મસ્તકમાં જાય છે.

આમ ઉપનિષદમાં મિનતાઓ મળી આવે છે, પરંતુ આ મત સંબંધે તો એક સમાનતાજ છે કે આ ભગમાં વચ કરવાથી કે તપ કરવાથી આત્મા પુનર્જન્મમાંથી મુક્ત થઈ શકે તેમ નથી. પોતાનો આત્મા પરમત્તમા જ્ઞેવોજ છે કે જે પરમત્તમા સર્વ કારણોનું કારણ-અતિમ કારણ છે-એમાં અપૂર્વ-પૂર્ણ શ્રદ્ધા અને પ્રતીતિ એજ મોક્ષનો ઉપાય છે.

નિદા, જાગૃતિ, જીવન, મનિ વગેરે સમાજવત્તને માટે 'આત્મા'નું અસ્તિત્વ સ્વીકારવું પડ્યું હતું: પછી જાણ જગતને તે લાગુ પાડવામાં આવ્યું. જો સર્વમાં આત્મા ન હોય તો મનનું આક્રમણ કરી ન શકે એને પ્રકાશ આપી ન શકે એમ ધારી સર્વને સજીવ કહેવામાં આવેલ છે; તેમજ કુદરતનાં તત્ત્વોને 'દેવતાઓ' એ નામ આપી તેમાં જીવત્ત્વ

પણ કરવામાં આવ્યું. પછી ધીમે ધીમે આ દેવોને એક ખીલની સમાન લેખવામાં આવ્યા, અને ઉપરે છુદ્ધ અને મહાવીરના સમય પહેલાં ગુર્તમ એક એવો સિદ્ધાંત રચ્યા આવ્યો કે એક જ અધિકારણ એવો પરમમાં પરમ જાણ—પરમકર્મન છે કે નહીં સર્વ દેવો અને જીવો ઉદ્ધારણ છે. મનુષ્યમાત્રો તે પરજાણના અંશ જાણવામાં આવ્યા; જ્યારે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ પૂર્વે આક્રમાનો સિદ્ધાંત હતો અને, પાછળથી પરમાત્મે સિદ્ધાંત દાખલ કરવામાં આવ્યો.

આ વખતે ચૈતમ છુદ્ધ અને શી મહાવીર એ બે દુનિયા દિલસુદો થયા. ચૈતમજીએ આક્રમાના સિદ્ધાંતને સ્વીકાર્યો નહિ અને નવીજ દિલસુદો કાઢી કે જેમાં આત્મા અમર જાય છે એવું પણ કાલ જાણવામાં નથી. આ દિલસુદોના સત્યાસત્ય માટે વિવેચન કરવામાં આવ્યું અને સ્પષ્ટ નથી, જ્યાં કહેવું પડશે કે આક્રમાના અસ્તિત્વનો અસ્વીકાર (અનાક્રમ-વાદ) માંથી પુનર્જન્મ, કર્મનો મહાન સિદ્ધાંત, વગેરે દિલ્લ પકડતા નથી, તેથી તેનો અસ્વીકાર થાય છે. વળી તેણે તપસ નિષ્ક્રમ છે એમ જાણવું.

શી મહાવીર દરેક સિદ્ધાંતને વિવેચક દૃષ્ટિથી સર્વ દૃષ્ટિબિંદુદ્વારા તપાસી તેનું જો ચોખ્ખું રથાન હતું તે પોતાની દિલસુદોમાં આપ્યું. આથીજ તેમની દિલસુદોને 'અનેકાંતવાદ'—'સ્યાદવાદ' એ અભિધાન થયાર્થે રીતે આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નય'—વેશ સર્વ દૃષ્ટિબિંદુઓને—'નયવાદ' ને સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નય'—નિષ્ક્રમ, દૃષ્ટિબિંદુમાં બે મુખ્ય દૃષ્ટિબિંદુઓ નામે 'નિષ્ક્રમ નય' (Absolute standpoint or point of view) અને 'અવધારનય' (practical standpoint or point of view) છે. તે બંનેથી જોઈએ તો નિષ્ક્રમે આત્મા 'નિત્ય' છે, કારણકે આક્રમા સર્વ જન્મોમાં એક કરખો રહે છે, અને તે નિષ્ક્રમે પરમકર્મ સમાનજ છે. [અંતરાથી કાલે નહિ] જ્યારે અવધારથી જોતાં આક્રમા જૂઠાં જૂઠાં મહામા સમાનજ છે. [અંતરાથી કાલે નહિ] જ્યારે અવધારથી જોતાં આક્રમા જૂઠાં જૂઠાં કરીને બદલુ કરે છે તેથી તે દૃષ્ટિએ આક્રમા 'અનિત્ય' છે. જ્યારે પણ પરિવર્તન કાલે કાલે પામ્યાંજ કરે છે તેથી તે પરિવર્તનથીજ જાણવું 'અવધારનયથી' અનિત્ય જણાય છે, જ્યારે તે છે તે છે, હતું હતું ને હતું અને હતો, હતો ને હતો એમ અનાદિથી આપ્યું આવ્યું જગત્ નિષ્ક્રમનયથી નિત્ય છે.

[૨] આક્રમા દેહમાપી છે તેથી જ પ્રમાણે દેહ છે તેજ પ્રમાણમાં તે દેહના સર્વ અંગોમાં જાણી રહેલ આત્મા છે. આથી તેને આત્મકું કહ્યું છે, અમર દેહના અમુક સ્થલે જ રહે છે એવો સ્વીકાર થતો નથી.

[૩] વડવા વિધિનો નિષેધ કરી સર્વ જીવોને જીવનનો સરખો દણ છે "હજોલે સંતરિં તિરં"—સર્વ જીવોને જીવન પ્રિય છે, હૃદયે માટે જીવનમારવાનો કે પીડાવાનો કાળો દણ નથી એવું પરમ 'અદિ'સા' તરફ ઉદ્ધેયજાણી પ્રતિપાદિત કર્યું.

[૪] તપસને છુદ્ધ નહિવું જણી ફેંકી દીધું. તેમ મહાવીરે ન કરતાં સ્વદેહથી જ જાણવું કે 'માત્ર જાણના સત્ય કાળકેલ કરી તપ કરવાથી તાપસ કહેવામાં કંઈ અર્થ થતો નથી, પરંતુ સાખ્ય લક્ષમાં રાખી આક્રમસ્વરૂપું ચિંતન અને ખાન એ તપસનું ચરણો નથી, પરંતુ સાખ્ય લક્ષમાં રાખી આક્રમસ્વરૂપું ચિંતન અને ખાન એ તપસનું પાત્ર ઉપયોગી અને સિદ્ધિદાયક અંગમૂલ છે' એ જાહેર કરી તપસને આવશ્યક સ્વીકાર્યું. તપસ એ માત્ર દેહકર્મન જ એમ નથી, પરંતુ તેના જાણ તપ અને અંતરજ તપ

આત્માઓ એક બીજાથી મિત્ર પણ મનુષ્યાકારના કહેવામાં આવ્યા છે, અને તે દરેક અનુક્રમે અજ, શ્વાસ, મન, ચેતના અને આનંદના બનેલા જણવામાં આવ્યા છે.

કેટલીક ભાવના રાગ થાય છે તેનું કારણ એનું જતાવવામાં આવે છે કે જીવ દેહમાંથી ગયો અને તેથી મંત્રાથી તેને પાછો લાવવા માટે જરૂર છે. (અર્થર્વ વેદ ૫, ૨૬ ૫; ૧, ૫૩. ૨; ૭, ૬૭. સરખાવો ઐતરેય આરણ્યક ૩, ૨ ૪૭.) ઉંધમાં સ્વપ્ન આવે છે ત્યારે પણ આત્મા દેહને છોડી ભણે છે અને તેમ જણાવી કહેવામાં આવે છે કે કોઈને અચ્ચત્સિત રીતે-એકાએક મનુષ્યને ગળાડવો નહિ; કારણકે તેમ કરવા જતાં જીવ પાછો દેહમાં ન આવે તો પછી તે પાછો લાવવો બહુ મુશ્કેલ થઈ પડે. (બૃહદ્ ૪, ૩. ૧૪.)

સ્વપ્નમાં જીવ દેહને છોડી સ્વેચ્છાએ ગમે ત્યાં ભણે છે અને પોતાની કષ્ટના પ્રમાણે સૃષ્ટિ રમે છે. રથ, ધર, સરોવર, નદી, જૂદા જૂદા આકાર, ભગવાન બધા ક્રીડામૂર્તિ વગેરે બનાવે ■ ને ત્યાં તે રમે છે, આનંદ લે છે અને દુઃખ ભોગવે છે. પછી ઉવરે ઘાડી જીવને જેમ બાજાણી આકારમાં આમ તેમ ભણે છે, ઉડે છે, અને પાછો પોતાના માળામાં બાળી બેસે છે, તેવી રીતે જીવ પોતાની ક્રીડામૂર્તિથી પાછો દેહમાં આવે છે. જો ગાદ નિદ્રામાં હોય તો તેને કયાની જરૂર હોતી નથી અને સ્વપ્ન પણ આવતાં નથી (બૃહદ્ ૪, ૩, છંદોગ્ય. ૮, ૧૨, ૩) આ સ્વપ્નાઓ પર ફક્તો આધાર ભવિષ્ય માટે હોય છે એમ હિંદમાં ધણાનું માનવું છે.

જ્યારે આત્મા દેહમાં પાછો આવ્યો હોય છે, ત્યારે આત્મા આખા સરીરમાં નખી તે શીખ સુધી ૭૨૦૦૦ નાડી (નામે હિતા) દ્વારા વ્યાપ્ત થાય છે. ત્યારે આત્માને પ્રગટ મળે છે. (બૃહદ્ ૨, ૧, ૧૯; ૪, ૩, ૨૦; છંદોગ્ય. ૮, ૧, ૩; કૌશ. ૪, ૧૯.)

ઉપનિષદમાં આત્મા દેહમાંથી કેમ ભણે છે, અને પુનઃ કેવી રીતે પાછો આવે છે તે જણાવેલ નથી; તેનું કારણકે ગર્ભના પ્રારંભકાળમાં, કે તેના ફરકવા વખતે કે જન્મ થતી વખતે આત્મા દેહમાં પ્રવેશે છે તેના સંબંધે જૂદા જૂદા અભિપ્રાય એક બીજાથી વિરૂદ્ધ આવેલા છે. પશ્ચિમમાં પણ તે સંબંધી હજી નિર્ણય થયો નથી. આ દેહની પહેલાં બીજા કોઈ દેહમાં આત્મા હતો એમ કેટલેક સ્થળે જણાવેલ છે. (બૃહદ્ ૩, ૨, ૧૩; ૪, ૪, ૧; સરખાવો ૧, ૪ અને ઐતરેય આરણ્યક ૨, ૩, ૨૦) અને કેટલેક સ્થળે ઉત્પત્તિ સમયે પ્રથમ દેહમાં આત્મા પ્રવેશે છે ત્યારે તે ખોપરીના એક ચીરામાંથી જીવ હૃદયમાં ભણે ■ એમ જણાવેલ છે. (તૈત્તરિય ૧, ૬, ૧; ઐત. ૩, ૧૨) પરંતુ એક સ્થળે એમ દર્શાવેલ ■ કે આત્મા આંતરમાં અને ઉદરદ્વારા ઉપર મંસ્તકમાં ભણે છે.

આમ ઉપનિષદમાં મિત્રતાઓ મળી આવે છે, પરંતુ આ મત સંબંધે તો એક સમાનમત ■ કે આ બામાં પણ કરવાથી કે તપ કરવાથી આત્મા પુનર્જન્મમાંથી મુક્ત થઈ શકે તેમ નથી. પોતાનો આત્મા પરમાત્મા જેવો ■ કે જે પરમાત્મા સર્વ કારણનું કારણ-અંતિમ કારણ છે-એમાં અપૂર્વ-પૂર્વ શ્રદ્ધા અને પ્રતીતિ એજ મોક્ષને ઉપાય છે.

નિદ્રા, નખનિ, જીવન, મનિ વગેરે સમજાવવાને માટે 'આત્માનું' અસ્તિત્વ સ્વીકારવું પડ્યું હતું; પછી જાણ જતાં તે લાગુ પાડવામાં આવ્યું. જો સૂચમાં આત્મા ન હોય તો જીવનનું આશ્રય કરી ન શકે અને પ્રગટ આપી ન શકે એમ ધારી સૂચને સજીવ કહેવામાં આવેલ છે; તેમજ કુદરતનાં તત્ત્વોને 'દેવતાઓ' એ નામ આપી તેમાં જીવન

પણ કરવામાં આવ્યું. પછી ધીમે ધીમે આ દેશને એક બીજાની સમાન લેખવામાં આવ્યો અને ઊંચે ભુદ અને મહાવીરના સમય પહેલાં પુર્વજ એક એવો સિદ્ધાંત લખ્યો કે એક જ આદિકારણ એવો પરમમાં પરમ ઘણ—પરમક્રમનું છે કે તેથી સર્વ દેવો અને જીવો ઉદ્ભવેલ છે. મનુષ્યામાંથી તે પરબ્રહ્મના અંશ જન્માવવામાં આવ્યો જ્યારે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ પૂર્વે આદ્યમાનો સિદ્ધાંત હતો અને, પાછળથી પરમાત્મે સિદ્ધાંત કાબજ કરવામાં આવ્યો.

આ વખતે યૌતમ ભુદ અને ધી મહાવીર એ બે દ્વિતિય દિવસુરી યજ્ઞ યૌતમભુદે પ્રધાન સિદ્ધાંતને સ્વીકાર્યો નહિ અને નવીજ દિવસુરી કાઢી કે જેમાં આદ્યા અગર પ્રથમજો કર્મપણુ કામ જન્મવત્તમ નથી. આ દિવસુરીના સત્યાસત્ય માટે વિવેચન કરવાનું આ સ્થલ નથી, છતાં કહેવું પડશે કે આદ્યમાના અસ્તિત્વનો અસીકાર (અનક્રમ-ન) થયો પુનર્જન્મ, કર્મનો મહાન સિદ્ધાંત, વગેરે દ્વિતિય યજ્ઞ યજ્ઞ નથી, તેથી તેનો અસીકાર થયે છે. વગર તેણે તપસ નિષ્કલ છે એમ જણાવ્યું.

ધી મહાવીરે દરેક સિદ્ધાંતને વિવેચક દૃષ્ટિથી સર્વ દૃષ્ટિનિંદુદાર તપાસી તેને એ યોગ્ય રચન હતું તે યોગ્યની દિવસુરીમાં આવ્યું. આથીજ તેમની દિવસુરીને 'અનકર્મવાદ' 'સ્વાધવાદ' એ અભિધાન થયાર્થ રીતે આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નય' = વેર્થ સર્વ દૃષ્ટિનિંદુદારને—'નયવાદ' ને રચન આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નય' = વિચાર, દૃષ્ટિનિંદુદાર જે મુખ્ય દૃષ્ટિનિંદુદાર નામે 'નિયમ નય' (Absolute standpoint or point of view) અને 'અવધારનય' (practical standpoint or point of view) છે. તે બંનેથી ભેદએ તે નિયમે આદ્યા 'નિત્ય' છે, કારણકે આદ્યા સર્વ જન્મમાં એક સરખો રહે છે, અને તે નિયમે પર-વાદ્યા સમાનજ છે. [અંદાથી કાલે નહિ] જ્યારે અવધારથી ભેદાં આદ્યા ભૂદાં ભૂદાં સીધાં મદલ કરે છે તેથી તે દૃષ્ટિએ આદ્યા 'અનિત્ય' છે. જન્મ પશુ પરિવર્તન કહેવું પડ્યાંજ કરે છે તેથી તે પરિવર્તનથીજ જન્મને 'અવધારનયથી' અનિત્ય કહેવું છે, જ્યારે તે છે ને છે, હતું હતું ને હતું અને હતું, હતું ને હતું એમ અન્યાદિથી સમુજાવવું જન્મ નિયમનયથી નિત્ય છે.

[૨] આદ્યા દેહમાંથી છે તેથી ને પ્રમાણે દેહ છે તેજ પ્રમાણમાં તે દેહના સર્વ જટિલાં બાધી રહેલ આદ્યા છે. આથી તેને આદ્યું કહ્યું છે, અગર દેહના અમુક સ્થલે જ રહે છે એવો સ્વીકાર થયો નથી.

[૩] જન્મ વિધિનો નિરેષ કરી સર્વ જીવોને જીવનો સરખો દેહ છે "જ્યોતિર્દેવં તિવં"—સર્વ જીવોને જીવન પ્રિય છે, હૃદિ છે મારે જીવનેમારવનો કે પીડાવનો દેહને દેહ નથી એવું પરમ 'અદિષ્ટા' તરફ ઉદ્યોગથી પ્રતિપાદિત કર્યું.

[૪] તપસને ભુદે નાણું વધી કેટલા દીપ્ત, તેમ મહાવીરે ન કરતાં રજવાથી જન્મ્યું કે 'માત્ર જન્મના જન્મ કાળકલેષ કરી તપ કરવાથી તપસ કરેવામાં કંઈ અર્થ કરાવ્યો નથી, પરંતુ સાખ્ય ધર્મમાં ચાંપી આદ્યસ્વપ્નનું ચિંતન અને ખ્યાન એ તપસનું પરમ ઉપાયો અને પ્રિદિધાનક જન્મજૂત છે' એ જાહેર કરી તપસને આવસ્યક સ્વી-કર્યું તપસ એ માત્ર દેહમન છે એમ નથી. પરંતુ તેના બદલ તપ અને અંતરજ તપ

આત્માએ એક બીજાથી ભિન્ન પણ મનુષ્યાકારના કહેવામાં આવ્યા છે, અને તે દરેક અનુક્રમે અન્ન, શ્વાસ, મન, ચેતના અને આનંદના બનેલા મણુસામાં આવ્યા છે.

કેટલીક જાનના રાગ થાય છે તેનું કારણ એવું જતાવવામાં આવે છે કે જીવ દેહથી સાક્ષી ગયો અને તેથી મંત્રાથી તેને પાછો લાવવા માટે જરૂર છે. (અર્થવં વેદ ૫,૨૬. ૫; ૬,૫૩.૨; ૭,૬૭. સરખાવો ઐતરેય આરણ્યક ૩,૨૪૭.) ઉંઘમાં સ્વપ્ન આવે છે ત્યારે પણ આત્મા દેહને છોડી જાય છે અને તેમ જીજ્ઞાસી કહેવામાં આવે છે કે કાંઈને અન્યથાચિત રીતે-એકએક મનુષ્યને જગ્યાએ નહિ; કારણકે તેમ કરવા જતાં જીવ પાછો દેહમાં ન આવે તો પછી તે પાછો લાવવો બહુ મુશ્કેલ થઈ પડે. (બૃહદ્ ૪,૩.૧૪.)

સ્વપ્નમાં જીવ દેહને છોડી સ્વેચ્છાએ જમે ત્યાં જમે છે અને પોતાની કમ્પના પ્રમાણે સૃષ્ટિ રમે છે. રથ, ધર, સરોવર, નદી, જૂદા જૂદા આકાર, જમકા બધે ક્રીડાત્રીમિ વગેરે બતાવે છે તે ત્યાં તે રમે છે, આનંદ લે છે અને દુઃખ ભોગવે છે. પછી ઉવટે યાત્રી જઈને જેમ બાજપક્ષી આકાશમાં આમ તેમ જમે છે, ઉડે છે, અને પાછો પોતાના માળામાં અડી બેસે છે, તેવી રીતે જીવ પોતાની ક્રીડાત્રીમિથી પાછો દેહમાં આવે છે. જો માદ નિદ્રામાં હોય તો તેને કંઈની જરૂર હોતી નથી અને સ્વપ્ન પણ આવતાં નથી (બૃહદ્ ૪, ૩, ૭દિગ્ધ. ૮, ૧૨, ૩) આ સ્વપ્નાઓ પર ફલનો આધાર ભવિષ્ય માટે હોય છે એમ હિંદમાં મણુનું માનવું છે.

ત્યારે આત્મા દેહમાં પાછો આવ્યો હોય છે, ત્યારે આત્મા આખા શરીરમાં નખથી તે યીજ સુધી ૭૨૦૦૦ નાડી (નામે હિતા) દ્વારા વ્યાપ્ત થાય છે. ત્યારે આત્માને પ્રકાશ મળે છે. (બૃહદ્ ૨, ૧, ૧૯; ૪, ૩, ૨૦; ૭દિગ્ધ. ૮, ૬, ૩; કૈશ. ૪, ૧૯.)

ઉપનિષદમાં આત્મા દેહમાંથી કેમ જાય છે, અને પુનઃ કેવી રીતે પાછો આવે છે તે જણાવેલ નથી; તેનું કારણકે જર્મના પ્રારંભકાળમાં, કે તેના ફરકવા વખતે કે જન્મ થતી વખતે આત્મા દેહમાં પ્રવેશે છે તેના સંબંધે જૂદા જૂદા અભિપ્રાય એક બીજાથી વિરૂદ્ધ આપેલા છે. પશ્ચિમમાં પણ તે સંબંધી હજી નિર્ણય થયો નથી. આ દેહની પહેલાં બીજા કાંઈ દેહમાં આત્મા હતો એમ કેટલેક સ્થળે જણાવેલ છે. (બૃહદ્ ૩, ૨, ૧૩; ૪, ૪, ૧; સરખાવો ૧, ૪ અને ઐતરેય આરણ્યક ૨, ૩, ૨૦) અને કેટલેક સ્થળે ઉત્પત્તિ સમયે પ્રથમ દેહમાં આત્મા પ્રવેશે છે ત્યારે તે બોપરીના એક ચીરામાંથી જઈ હૃદયમાં જાય છે એમ જણાવેલ છે. (તૈત્તરિય ૧, ૧, ૧; ઐત. ૩, ૧૨) પરંતુ એક સ્થળે એમ દર્શાવેલ છે કે આત્મા આંતરમ્ અને ઉદરદ્વારા ઉપર મસ્તકમાં જાય છે.

આમ ઉપનિષદમાં મિનનતાઓ મળી આવે છે, પરંતુ આ મત સંબંધે તો એક સમાનતાજ છે કે આ બધામાં યજ કરવાથી કે તપ કરવાથી આત્મા પુનર્જન્મમાંથી મુક્ત થઈ શકે તેમ નથી. પોતાનો આત્મા પરમાત્મા જેવોજ છે કે ને પરમાત્મા સર્વ કારણનું કારણ-અતિમ કારણ છે-એમાં અપૂર્વ-પૂર્ણ શ્રદ્ધા અને પ્રતીતિ એજ મોહનો ઉપાય છે.

નિદ્રા, જાગૃતિ, જીવન, મનિ વગેરે સમજાવવાને માટે ‘આત્માનું’ અસ્તિત્વ સ્વીકારવું પાડું નહીં; પછી જાણ જાતલે તે લાગુ પાડવામાં આવ્યું. જો સૂંચમાં આત્મા ન હોય તો મનનું આક્રમણ કરી ન શકે એને પ્રકાશ આપી ન શકે એમ ધારી મૂવેને સજીવ કહેવામાં આવેલ છે; તેમજ કુદરતનાં તત્ત્વોને ‘દેહતાઓ’ એ નામ આપી તેમાં જીવતરું

પણ કરવામાં આવ્યું. પછી ધીમે ધીમે આ દેવાને એક બીજાની સમાન લેખવામાં આવ્યા, અને છેવટે છુદ્ધ અને મહાવીરના સમય પહેલાં પુર્વજ એક એવો સિદ્ધાંત આપ્યો કે એકજ આદિકારણ એવો પરમર્થા પરમ ઘણ—પરમદમન છે કે તેથી સર્વ દેવો અને હવે ઉદ્ધારવેલ છે. મનુષ્યમાત્રો તે પરમજના અંશ જાણવામાં આવ્યા; જ્યારે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ પૂર્વે આદમાનો સિદ્ધાંત હતો અને, પાછળથી પરમાત્માનો સિદ્ધાંત દાખલ કરવામાં આવ્યો.

આ વખતે ગૌતમ છુદ્ધ અને શ્રી મહાવીર એ બે દ્વિતિય દિલસુરી થયા. ગૌતમજુદે આદમાના સિદ્ધાંતને સ્વીકાર્યો નહિ અને નવીજ દિલસુરી કાઢી કે જેમાં આત્મા અમર હોય તેમાં કંઈપણ માત્ર જાળવવામાં નથી. આ દિલસુરીના સત્યાસત્ય માટે વિવેચન કરવાનું આ સ્થાન નથી, છતાં કહેવું પડશે કે આદમાના અસ્તિત્વનો અસીકાર (અનદમ-ન) માંથી પુનર્જન્મ, કર્મનો મહાન સિદ્ધાંત, વગેરે દ્વિતિય ધમ્મ સંકતો નથી, તેથી તેના અસીકાર થાય છે. વળી તેણે તપસ નિષ્ક્રમ છે એમ જાણવું.

શ્રી મહાવીરે દરેક સિદ્ધાંતને વિવેચક દૃષ્ટિથી સર્વ દૃષ્ટિબિંદુદ્વારા તપાસી નું ને યોગ્ય સ્થાન હવું તે પોતાની દિલસુરીમાં આવ્યું. આથીજ તેમની દિલસુરીને અનેકાંતવાદ '—સ્વાદવાદ' એ અભિધાન થયાર્થ રીતે આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નયન' દેખાં સર્વ દૃષ્ટિબિંદુઓને—'નયવાદ' ને સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નયન' વિચાર, દૃષ્ટિબિંદુમાં બે મુખ્ય દૃષ્ટિબિંદુઓ નામે 'નિશ્ચય નય' (Absolute standpoint or point of view) અને 'અવધારનય' (practical standpoint or point of view) છે. તે બંનેથી જોઈએ તો નિશ્ચયે આત્મા 'નિત્ય' છે, કારણકે આદમા સર્વ જગતમાં એક સરખો રહે છે, અને તે નિશ્ચયે પરમાત્મા સમાનજ છે. [અંશથી કાલે નહિ] જ્યારે અવધારથી જોતાં આદમા જુદાં જુદાં સીરો મહલુ કરે છે તેથી તે દૃષ્ટિએ આદમા 'અનિત્ય' છે. જગત પણ પરિવર્તન કહે છે તેથી તે પરિવર્તનથીજ જગતને 'અવધારનયથી' અનિત્ય મહેલુ છે, જ્યારે તે છે ને છે, હવું હવું ને હવું અને હશે, હશે ને હશે એમ અન્યદિધી થયું આવવું જગત નિશ્ચયનયથી નિત્ય છે.

[૨] આદમા દેહમાળી છે તેથી ને પ્રમાણે દેહ છે તેજ પ્રમાણમાં તે દેહના સર્વ અંશોમાં બાપી રહેલ આત્મા છે. આથી તેને આદમું કહ છે, અમર દેહના અમુક સ્થાને જ રહે છે એનો સ્વીકાર થતો નથી.

[૩] જગત વિધિનો નિષેધ કરી સર્વ હવેને હવેનો સરખો દેહ છે "જ્યોતિર્વિવં તિવં"—સર્વ હવેને હવેન પ્રિય છે, ઈષ્ટ છે માટે હવેનારચનો કે પીડાનો કાષ્ટને દેહ નથી એવું પરમ 'અદિ'સા' વત્ત ઉદ્યોગજાથી પ્રતિપાદિત કર્યું.

[૪] તપસને છુદ્ધ નકાલું મણી ફેંડી દીધું. તેમ મહાવીરે ન કરતાં રજાથી જગતને 'માત્ર જાણના જગત કાળકલેષ કરી તપ કરવાથી તપસ કહેવામાં કંઈ અર્થ સરવતો નથી, પરંતુ સાધ્ય લક્ષમાં રાખી આદમરચણું ચિંતન અને ખ્યાન એ તપસનું પ્રથમ ઉપયોગી અને શિદ્ધિદાયક અંગમૂલ છે' એ જાહેર કરી તપસને આવસ્યક સ્વીકાર્યું. તપસ એ માત્ર દેહદમન છે એમ નથી, પરંતુ તેના જાણ તપ અને અંતરને તપ

પણ કરવામાં આવ્યું. પછી ધીમે ધીમે જા રેવાને એક બીજાની સમાન લેખવામાં
આ અને ઊંચે લુદ અને મદાતીરના સમય પહેલાં પુતંગ એક એવો સિદ્ધાંત
માં આવ્યો કે એજ આદિકારણ એવો પરમર્થ પરમ જાણ—પરમદમન છે કે
સર્વ રેવો અને જીવો ઉદ્ભવેલ છે. મનુષ્યક્રમાએ તે પરમજ્ઞના અંશ જાણવામાં
આવ્યું જ્યારે ઐતિહાસિક દષ્ટિએ પૂર્વ આદ્યમાનો સિદ્ધાંત હતો અને, પાછળથી પરમા-
નો સિદ્ધાંત ઘણા કરવામાં આવ્યો.

આ વખતે યૌવન ભુદ અને ધી મહાવીર એ ને સચિવ હિલમુદી થતા ક્રાંતમુદે
અમના સિદ્ધાંતને સ્વીકાર્યો નહિ અને નવીન હિલમુદી કાઢી કે જેમાં અમના અવર
અમને કંઈપણ આવ જાળવવાનું નથી આ હિલમુદીના સત્તાધત્વ માટે વિવેચન કર-
તું આ સ્વચ નથી, જ્યાં કહેતું પડે છે અમના અસ્તિત્વને અસીમાર (અનમ-
ક) મરી પુનર્જન્મ, કહેતો મહાન સિદ્ધાંત, વગેરે હિલમુદી સ્વચ નથી, તેથી તેને
અસીમાર થય છે. વગર તેણે તપસ નિમૂઠ છે એમ જણાવ્યું.

જો મહારાષ્ટ્રે દરેક શિક્ષાને વિવેચક દૃષ્ટિથી સર્વ દૃષ્ટિબિંદુવાદ વધારી
નુ એ પોતે રચના દ્વારા તે પોતાની શિવમુદ્રામાં આપ્યું. અત્યંત તેમની શિવમુદ્રાને
અનેકાવધાઈ 'સ્વાધ્યાસ' એ અભિપ્રાય વધાર્યો રીતે આપવામાં આપ્યું છે.
દેશ સર્વ દૃષ્ટિબિંદુઓને- નવવાદ ને સ્થાન આપવામાં આપ્યું છે. તે 'નવ' એ
વિચાર, દૃષ્ટિબિંદુમાં એ મુખ્ય દૃષ્ટિબિંદુઓ નામે 'નિઘન નય' (Absolute
standpoint or point of view) અને 'વ્યવહારનય' (practical
standpoint or point of view) છે. તે બન્નેથી જોઈએ તો નિઘને આપ્યો
'નિલ' છે, ધારણો આપ્યા સર્વ અનોખામાં એક સરખો રહે છે, અને તે નિઘને વર-
માપ્ય સમાનજ છે. [અંદાજી કાલે નહિ] અપારે વ્યવહારથી જોઈએ આપ્યો ભૂલું ભૂલું
દીધો એણે હરે છે તેથી તે દૃષ્ટિએ અપાર 'અનિલ' છે. જ્યારે વલુ પારંગતને અને
એ પારંગત હરે છે તેથી તે પરિવર્તનથીજ જ્યારે 'વ્યવહારનયથી' અનિલ રહેશે
છે, અપારે તે છે તે છે, દ્વાર દ્વાર ને દ્વાર અને હશે, હશે ને હશે એમ અનિલથી
આપ્યું અપારું જ્યારે નિઘનનયથી નિલ છે.

૧૫] જાણી રહેલ જાણ છે. જાણી રહેલ જાણ છે. જાણી રહેલ જાણ છે.

[3] આગ પિયરે નિષેધ કરી શકે છે અને સ્વચ્છતા માટે તે "સ્વચ્છતા" શબ્દો નિષેધ કરી શકે છે અને સ્વચ્છતા માટે તે "સ્વચ્છતા" શબ્દો નિષેધ કરી શકે છે.

(૪) વાણે જુલે વાણે' વણી દેડો દીધું. તેમ મહારી ન કરતું રજાની બ
નખું' કે 'માર જાનના કાલ રાખ્યોય' કી વા' રજાની દાલ રહેવાઈ શકે અને
શાળે નહીં, જરૂં સાખ જાણી રાખી જામરવાજું વિનન અને ખાન એ વાણું
મલ રાખેડી અને પ્રિદેલજા જામરવા છે' એ જરૂર કી વાણે જાણવા સ્પે.
હું વાણ એ માલ દેલવાન છે એમ નહીં, જરૂં તેમ જાલ રજ અને જાંડિય રજ

અદ્વિતીયો એક જીવળી સિત્ત પણ મનુષ્યાકારના કહેવામાં આવ્યા છે, અને તે સૌ મનુષ્યોએ અન્ન, શામ, મન, ચેતના અને આનંદના બનેલા મણુવામાં આવ્યા છે.

દેહલીક જાનના રોગ થાય છે તેનું કારણ એનું જતાવવામાં આવે છે કે જીવદેહમાં યાત્રી થયો અને તેથી મત્રોથી તેને પાછો લાવવા માટે જરૂર છે. (અર્થ ૧૬ ૫, ૨૬ ૫; ૧, ૫૩ ૧; ૭, ૧૭. સરખાવો જૈનરેષ આરણ્યક ૩, ૨ ૪૭.) ઉપમાં સ્વપ્ન આવે છે ત્યારે પણ આત્મા દેહને છોડી જાય છે અને તેમ જીવાત્મા કહેવામાં આવે છે કે દેહને અવગણિત રીતે-એકાએક મનુષ્યને જગ્યાએ નહિ; કારણકે તેમ કરતા જતાં જીવ પાછો દેહમાં ન આવે તો પછી તે પાછો લાવવો બહુ મુશ્કેલ થઈ પડે. (બુદ્ધ ૪, ૩. ૧૪)

સ્વપ્નમાં જીવ દેહને છોડી સ્વેચ્છાએ ગમે ત્યાં ગમે છે અને પોતાની કાવના પ્રમાણે યદિ રમે છે. રથ, ધર, સરોવર, નદી, જૂઠા જૂઠા આકાર, ભગવાન બધે ક્રીડાશ્રમિ વગેરે જગ્યાએ છે તે ત્યાં તે રમે છે, આનંદ લે છે અને દુઃખ ભોગવે છે. પછી હવેર ધારી જાહેર જેમ જાજાણી આકાશમાં આવે તેમ ભમે છે, ઉડે છે, અને પાછો પોતાના માથામાં બાંધી બેસે છે, તેથી રીતે જીવ પોતાની ક્રીડાશ્રમિથી પાછો દેહમાં આવે છે. જો માંડ નિદ્રામાં હોય તો તેને કયાની જરૂર હોતી નથી અને સ્વપ્ન પણ આવતાં નથી (બુદ્ધ ૪, ૩, અરિય ૮, ૧૨, ૩) આ સ્વપ્નમાં પર દુષ્ટો આપાર ભવિષ્ય માટે દોષ છે એમ દિવંશમાં યજ્ઞાનું માનું છે.

જ્યારે આત્મા દેહમાં પાછો આવ્યો હોય છે, ત્યારે આત્મા આત્મા સરીરમાં નખતી તે લીધે સુષી ૭૨૦૦૦ નાદી (નામે જિજ્ઞા) દ્વારા બાહ્ય થાય છે. ત્યારે આત્માને પ્રાણ મને છે. (બુદ્ધ ૨, ૧, ૧૪; ૪, ૩, ૨૦; અરિય ૮, ૧, ૩; ક્રિ. ૪, ૧૪)

ઉત્તરિયમાં અદ્વિતીય દેહમાંથી કેમ જાય છે, અને પુનઃ કેવી રીતે પાછો આવે છે તે જાણવું નથી; તેનું કારણકે મર્ત્યા પ્રારંભકાળમાં, કે તેના શરૂઆત પછી કે જન્મ થઈ પછી આત્મા દેહમાં પ્રવેશે છે તેના સંબંધે જૂઠા જૂઠા અભિપ્રાય એક જીવળી તિરક આવેલા છે. પશ્ચિમમાં પણ તે સંબંધે હજુ નિર્ણય થયો નથી. આ દેહલી પોતાની જાતે દેહમાં આવ્યા હતા એવું કેટલેક સ્થાને જણાવે છે. (બુદ્ધ ૩, ૨, ૧૩; ૪, ૬, ૧; સરખાવો ૧, ૪ અને નેપરિય આરણ્યક ૨, ૩, ૨૦) અને કેટલેક સ્થાને ઉત્તરિય સમયે પ્રથમ દેહમાં અદ્વિતીય પ્રવેશે છે ત્યારે તે બાહ્યના એક ચીરામાંથી જાહેર થાય છે અને જાહેર છે. (નેપરિય ૧, ૧, ૧; નેપ. ૩, ૧૨) પરંતુ એક સ્થાને એવું કહેવામાં આવે છે કે અદ્વિતીય અર્ચાર્ય અને ઉચ્ચાર્ય ઉપર મત્તામાં જાય છે.

અમ ઉત્તરિયમાં જિવન-કાળે મરતી આવે છે, પરંતુ આ મત સંબંધે તે એક અન્યથા છે કે આ જાનાં પડ કરવાથી કે તથા કરવાથી અદ્વિતીય પુનર્જન્મમાંથી મુક્ત થઈ શકે તેમ નથી. પોતાનો અદ્વિતીય પરમદ્વિતીય બનેલ છે કે ને પરમદ્વિતીય થઈ શકે તેનું કારણ-અદ્વિતીય કારણ છે-એમાં અર્ચાર્ય-પૂર્વે થયા અને પ્રવૃત્તિ એવું કહેવામાં આવે છે.

નિષ્ક, અદ્વિતીય, જીવ, રતિ વગેરે સમજાવવાને માટે અદ્વિતીય સંપ્રદાયમાં ૧-૨ ૧૮ ૧૬ નામ અનુસારે તે શબ્દ પદ્યમાં અર્ચાર્યને જાનાં અદ્વિતીય ન દેવ કે સ્વપ્નમાં અનુવૃત્તિ કરી ન શકે એવું પ્રાચીન આવે ન શકે એમ કહી રહ્યા છે કે જીવ અદ્વિતીય છે, તેમજ કારણ નહોતે 'દેહલિ' એ નમ અદ્વિતીય દેહમાં

તપ્ત કરવામાં આવ્યું. પછી ધીમે ધીમે આ દેવાને એક બીજાની સમાન લેખવામાં આવ્યા, અને ઉપરે છુદ્ધ અને મહાવીરના સમય પહેલાં પુર્વજ એક એવો સિદ્ધાંત આપ્યો કે એકજ આદિકારણ એવો પરમમાં પરમ પ્રભુ—પરમદમન છે કે તેથી સર્વ દેવો અને જીવો ઉદ્ભવેલ છે. મનુષ્યદમન એ તે પરમદમનના જાંચ જાણવામાં આવ્યા; જ્યારે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ પૂર્વે આદ્યમાનો સિદ્ધાંત હતો અને, પાછળથી પરમાનો સિદ્ધાંત દાખલ કરવામાં આવ્યો.

આ વખતે ઐતમ છુદ્ધ અને થી મહાવીર એ બે દ્વિવિધ દિલસુરી થયા. ઐતમછુદ્ધે આદ્યમાનો સિદ્ધાંતને સ્વીકાર્યો નહિ અને નવીજ દિલસુરી કાઢી કે જેમાં આત્મા અમર થયો, કંઈપણ કાચ જાળવવામાં નથી. આ દિલસુરીના સત્યાસત્ય માટે વિવેચન કરવું આ સ્વયં નથી, જ્યાં કહેવું પડે છે કે આદ્યમાનો અસ્તિત્વનો અસ્વીકાર (અનકમ-ન) થયો પુનર્જન્મ, કમ્મેનો મહાન સિદ્ધાંત, વગેરે હિંદુ ધર્મ સંકળમાં નથી, તેથી તેના અસ્વીકાર થાય છે. વળી તેણે તપસ નિમ્મલ છે એમ જાણવું.

થી મહાવીરે દરેક સિદ્ધાંતને વિવેચક દૃષ્ટિથી સર્વ દૃષ્ટિબિંદુદાય તપાસી તેને સ્વીકારવાનું કે તે પોતાની દિલસુરીમાં આવ્યું. આથીજ તેમની દિલસુરીને 'અનકમન' 'સ્વાધ્યાસ' એ અભિધાન થવાયે રીતે આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નયન' દેવો સર્વ દૃષ્ટિબિંદુએ—'નયવાદ' ને સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નયન' સિદ્ધાંત, દૃષ્ટિબિંદુમાં બે મુખ્ય દૃષ્ટિબિંદુઓ તામે 'નિશ્ચય નય' (Absolute standpoint or point of view) અને 'અવધારનય' (practical standpoint or point of view) છે. તે બંનેથી જોઈએ તો નિશ્ચયે આત્મા 'નિત્ય' છે, કારણકે આદ્યમા સર્વ જન્મોમાં એક સરખો રહે છે, અને તે નિશ્ચયે પરમાત્મા સમાનજ છે. [અંદાથી કાલે નહિ] જ્યારે અવધારથી જોતાં આદ્યમા જૂદાં જૂદાં સ્વરૂપો ધરાવે છે તેથી તે દૃષ્ટિએ આદ્યમા 'અનિત્ય' છે. જગત્ પશુ પરિવર્તન કહેવાય છે, જ્યારે તે છે તે છે, હવે હવે ને હવે અને હવે, હવે ને હવે એમ અન્યાયથી આવું આવું જગત્ નિશ્ચયનયથી નિત્ય છે.

(૨) આદ્યમા દેહમાંથી છે તેથી જ પ્રમાણે દેહ છે તેજ પ્રમાણમાં તે દેહના સર્વ ભાગોમાં આપી રહેલ આદ્યમા છે. આથી તેને આપણું કહે છે, અમર દેહના અમુક સ્થાને જ રહે છે એવો સ્વીકાર થયો નથી.

(૩) જગત્ વિધિનો નિષેધ કરી સર્વ જીવોને જીવનનો સરખો દેહ છે "કર્મોસિ સંતતં ચિત્તં"—સર્વ જીવોને જીવન પ્રિય છે, કહી છે માટે જીવનેમારવાનો કે પીડાવાનો કોઈને દેહ નથી એવું પરમ 'અદિત્યા' તત્ત્વ ઉદ્દ્યોગવાળી પ્રતિપાદિત કર્યું.

(૪) તપસને છુદ્ધ નહિવું મણી ફેંકી દીધું. તેમ મહાવીરે ન કરતાં રાષ્ટ્રવાસી જાણુ કે 'માત્ર જાણના સ્વયં કાળકલેષ કરી તપ કરવાથી તપસ કહેવામાં કંઈ અર્થ નથી, પરંતુ સાખ્ય ધર્મમાં રાખી આદ્યમારવનું ચિંતન અને ખ્યાલ એ તપસનું ઉપાય નથી, અને કિંદિદ્યમક અંતમૂલ છે' એ જાહેર કરી તપસને આત્મિક સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો અને કિંદિદ્યમક અંતમૂલ છે' એ જાહેર કરી તપસને આત્મિક સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો અને કિંદિદ્યમક અંતમૂલ છે' એ જાહેર કરી તપસને આત્મિક સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો.

આદ્યમા એક બીજથી જિજ્ઞાસુ મનુષ્યાકારના કહેવામાં આવ્યા છે, અને તે દરેક અનુક્રમે અજ્ઞ, શ્વાય, મન, ચેતના અને આનંદના બનેલા જલ્પવામાં આવ્યા છે.

કેટલીક ભગવાન ચેતન થાય છે તેનું કારણ એવું જવાબમાં આવે છે કે જીવ દેહથી ચાલી ગયો અને તેથી મત્રોથી તેને પાછો લાવવા માટે જરૂર છે. (અર્થવં વેદ ૫, ૨૨૬; ૫; ૧, ૫૩. ૨; ૭, ૧૭. સરખાવો ઐતરેય આરણ્યક ૩, ૨૪૭.) ઉપમાં સ્વપ્ન આવે છે ત્યારે પણ આત્મા દેહને છોડી ભણે છે અને તેમ જલ્પવાની કહેવામાં આવે છે કે કોઈએ અચ્ચવસ્થિત રીતે-એકાએક મનુષ્યને જગાડવો નહિ; કારણકે તેમ કરવા જતાં જીવ પાછો દેહમાં ન આવે તો પછી તે પાછો લાવવો જલ્પ મુશ્કેલ યર્થ પડે. (બૃહદ્ ૪, ૩. ૧૪.)

સ્વપ્નમાં જીવ દેહને છોડી સ્વેચ્છાએ મને ત્યાં ભમે છે અને પોતાની કલ્પના પ્રમાણે સૃષ્ટિ રચે છે. રથ, ધર, સરોવર, નદી, જૂદા જૂદા આકાર, ભગવાન બધે ક્રીડામુખિ વગેરે બનાવે છે તે ત્યાં તે રમે છે, આનંદ લે છે અને દુઃખ ભોગવે છે. પછી ઉવરે ઘાડી જઈને જેમ બાળપણી આકાશમાં આમ તેમ ભમે છે, ઉડે છે, અને પાછો પોતાના માળામાં અતી બેસે છે, તેવી રીતે જીવ પોતાની ક્રીડામુખિથી પાછો દેહમાં આવે છે. જો માન નિદ્રામાં હોય તો તેને કસાની જરૂર હોતી નથી અને સ્વપ્ન પણ આવતાં નથી (બૃહદ્ ૪, ૩, છંદોગ્ય. ૮, ૧૨, ૩) આ સ્વપ્નમાં ૫૨ દેહનો આધાર ભવિષ્ય માટે હોય છે એમ દ્વિદેહમાં ધણાનું માનવું છે.

જ્યારે આત્મા દેહમાં પાછો આવ્યો હોય છે, ત્યારે આત્મા આત્મા સરીરમાં નખથી તે સીખ સુધી ૭૨૦૦૦ નાડી (નામે સિતા) દ્વારા વ્યાપ થાય છે. ત્યારે આત્માને પ્રકાશ મળે છે. (બૃહદ્ ૨, ૧, ૧૬; ૪, ૩, ૨૦; છંદોગ્ય. ૮, ૧, ૩; કૌશ. ૪, ૧૬.)

ઉપનિષદમાં આત્મા દેહમાંથી કેમ ભણે છે, અને પુનઃ કેવી રીતે પાછો આવે છે તે જલ્પાવેલ નથી; તેનું કારણકે જનના પ્રારંભકાળમાં, કે તેના દરકચ વખતે કે જન્મ થતી વખતે આત્મા દેહમાં પ્રવેશે છે તેના સંબંધે જૂદા જૂદા અભિપ્રાય એક બીજાથી વિરુદ્ધ આપેલા છે. પશ્ચિમમાં પણ તે સંબંધી હજુ નિર્ણય થયો નથી. આ દેહની પહેલાં બીજા કોઈ દેહમાં આત્મા હતો એમ કેટલેક સ્થળે જલ્પાવેલ છે. (બૃહદ્ ૩, ૨, ૧૩; ૪, ૪, ૧; સરખાવો ૧, ૪ અને ઐતરેય આરણ્યક ૨, ૩, ૨૦) અને કેટલેક સ્થળે ઉત્પત્તિ સમયે પ્રથમ દેહમાં આદ્યમા પ્રવેશે છે ત્યારે તે પોષપરીના એક મીરામાંથી જઈ હૃદયમાં ભણે છે એમ જલ્પાવેલ છે. (તૈત્તરિય ૧, ૧, ૧; ઐત. ૩, ૧૨) પરંતુ એક સ્થળે એમ દર્શાવેલ છે કે આદ્યમા આનંદમાં અને ઉદરદ્વારા ઉપર મસ્તકમાં ભણે છે.

આમ ઉપનિષદમાં સિન્નતાએ મગ્ન આવે છે, પરંતુ આ મત સંબંધે તો એક સમાનતા જ છે કે આ ભગવાન યજ્ઞ કરવાથી કે તપ કરવાથી આત્મા પુનર્જન્મમાંથી મુક્ત યર્થ થશે તેમ નથી. પોતાનો આદ્યમા પરમદમ્ય જેવો જ છે કે જે પરમદમ્ય સર્વ કારણોનું કારણ-અંતિમ કારણ છે-એમાં અપૂર્વ-પૂર્વ શબ્દ અને પ્રતીતિ એજ મોક્ષનો ઉપાય છે.

નિઘ, ભગ્નિ, જીવન, મનિ વગેરે સમજાવવાને માટે 'આત્મા'નું અસ્તિત્વ સીધારૂં પાડવું હતું; પછી જાણ જગતને તે લાગુ પાડવામાં આવ્યું. જો સર્વમાં આદ્યમા ન હોય તો જનનનું આદ્યમલુ કરી ન શકે એને પ્રકાશ આપી ન શકે એમ ધારી મૂર્ધને સજીવ કહેવામાં આવેલ છે; તેમજ કુદરતનાં તત્ત્વોને 'દેવતાઓ' એ નામ આપી તેમાં જીવતર્થ

પરમાર્થમાં આનું, પછી ધીમે ધીમે આ દેવાને એક બીજાની સમાન લેખવામાં
આ અને હેરે ભુદ અને મહાવીરના સમય પહેલાં પુર્વજ એક એવો સિદ્ધાંત
માં આપ્યો કે એક જ અદિકારણ એવો પરમાર્થ પરમ મહા—પરમાત્મા છે કે
દેવો સર્વ દેવો અને હવે ઉદભવે છે. મનુષ્યમાત્રો લે પરમજ્ઞાન અંત જાણવામાં
મદ બપોરે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ પૂર્વ આત્માનો સિદ્ધાંત દેવો અને, પાછળથી પરમા-
ત્મા સિદ્ધાંત ઘણાં કરવામાં આપ્યો.

આ વખતે કૈાતમ છુદ્ધ અને ધી મહાવીર એ ને હનિવ દિવસો થવા કૈાતમ છુદ્ધ
સિદ્ધાંતને સ્વીકાર્યો નહિ અને નવીજ દિવસો કાઢી કે જેમાં આત્મ અવર
કાળે કૈાતમ છુદ્ધ થાય સજવવા નથી આ દિવસોના સત્તાસત્તા માટે વિવેચન કર-
વા સ્વયં નથી, ખર્ચા કહેવું પડે છે આત્મના અસ્તિત્વનો અસીકાર (અન્યમ-
) કરી પુનર્જન્મ, કમંચે મહાન સિદ્ધાંત, વચેરે દિવસ થઈ ગયા નથી, તેથી તેને
અસીકાર થવ છે. વળી તેણે તપસ નિષ્ક્રમ છે એમ જાણ્યું.

શ્રી મહાત્માજી દેવે શિક્ષાને વિષયક દૃષ્ટિથી સર્વ દૃષ્ટિનિંદુલાય વખતે
 મુલ્યે એમ સ્થાન હતું તે પોતાની દિલ્લિમુશીમાં આપું. આથીજ તેમની દિલ્લિમુશીને
 બેઠાં-પાઠ 'સાદર' એ અભિધાન વધારે રીતે આપવામાં આપું છે. તે 'નવ'=
 દેશ સર્વ દૃષ્ટિનિંદુલાય-નવવાદ' ને સ્થાન આપવામાં આપું છે. તે 'નવ'=
 નેવર દૃષ્ટિનિંદુલાય ને મુખ્ય દૃષ્ટિનિંદુલાય નામે 'નિવન નવ' (Abstract
 standpoint or point of view) અને 'નવદારનવ' (practical
 standpoint or point of view) છે. તે બેથી બેઠાંએ તે નિવરે આપ્યું
 'નિવ' છે, કારણે આપ્યા સર્વ બેઠાંમાં કોઈ સરખો રહે છે, અને તે નિવરે વર-
 યાચ્ય સમાજ છે [જંદાઈથી કારે નહિ] બધારે નવદારથી બેઠાં આપ્યા ભૂલ ભૂલ
 દૃષ્ટિથી આપ્યું છે તેથી તે દૃષ્ટિએ આપ્યા 'અનિવ' છે. જયારે વળી પરિવર્તન કહે
 કહે અર્થમાં છે તેથી તે પરિવર્તનથીજ જયારે 'નવદારનવથી' અનિવ કહેવું
 છે, બધારે તે છે તે છે, હાં હાં ને હાં અને હાં, હાં ને હાં એમ અનિવથી
 કહ્યું આપ્યું જયારે નિવનવથી નિવ છે.

[illegible][illegible][illegible]

આત્માઓ એક બીજાથી સિત્ત પણ મનુષ્યાકરના કહેવામાં આવ્યા છે, અને તે દરે અનુક્રમે અન્ન, શ્વાસ, મન, ચેતના અને આનંદના બનેલા ગણવામાં આવ્યા છે.

કેટલીક જાનના રોગ થાય છે તેનું કારણ એવું જતાવવામાં આવે છે કે જીવ દેહમાંથી ગયો અને તેથી મૃત્યુથી તેને પાછો લાવવા માટે જરૂર છે. (અર્થમાં વેદ ૫, ૨૨ પૃ: ૧, ૫૩. ૨; ૭, ૧૭. સરખાવો ઐતરેય આરણ્યક ૩, ૨૪૭.) ઉદ્યમાં સ્વપ્ન આવે છે ત્યારે પણ આત્મા દેહને છોડી જાય છે અને તેમ જીજ્ઞાસી કહેવામાં આવે છે કે કોઈએ અવ્યવસ્થિત રીતે-એકાએક મનુષ્યને જાગાવો નહિ; કારણકે તેમ કરવા જતાં જીવ પાછો દેહમાં ન આવે તો પછી તે પાછો લાવવો બહુ મુશ્કેલ થઈ પડે. (બૃહદ્ ૪, ૩. ૧૪.)

સ્વપ્નમાં જીવ દેહને છોડી સ્વેચ્છાએ મને ત્યાં જામે છે અને પોતાની કલ્પના પ્રમાણે સૃષ્ટિ રમે છે. રથ, ધર, સરોવર, નદી, જૂદા જૂદા આકાર, ભક્તકા બંધ ક્રીડામૃતિ વગેરે બનાવે છે ને ત્યાં તે રમે છે, આનંદ લે છે અને દુઃખ ભોગવે છે. પછી ઉવરે ધારી જઈને જેમ બાજપક્ષી આકાશમાં આવે તેમ જામે છે, ઉડે છે, અને પાછો પોતાના માળામાં અવી બેસે છે, તેવી રીતે જીવ પોતાની ક્રીડામૃતિથી પાછો દેહમાં આવે છે. જો માઠ નિદ્રામાં હોય તો તેને કચાની જરૂર હોતી નથી અને સ્વપ્ન પણ આવનાં નથી (બૃહદ્ ૪, ૩, હરિય. ૮, ૧૨, ૩) આ સ્વપ્નમાં પર દેહને આધાર ભવિષ્ય માટે હોય છે એમ હિંદમાં ધણાનું માનવું છે.

જ્યારે આત્મા દેહમાં પાછો આવ્યો હોય છે, ત્યારે આત્મા આત્મા સરીરમાં નખથી તે શીખ સુધી ૭૨૦૦૦ નાડી (નામે હિતા) દ્વારા વ્યાપ્ત થાય છે. ત્યારે આત્માને પ્રકાશ મળે છે. (બૃહદ્ ૨, ૧, ૧૬; ૪, ૩, ૨૦; હરિય. ૮, ૧, ૩; કૈશ. ૪, ૧૬.)

ઉપનિષદમાં આત્મા દેહમાંથી કેમ જાય છે, અને પુનઃ કેવી રીતે પાછો આવે છે તે જણાવેલ નથી; તેનું કારણકે મનના પ્રારંભકાળમાં, કે તેના દરકવા વખતે કે જન્મ થતી વખતે આત્મા દેહમાં પ્રવેશે છે તેના સંબંધે જૂદા જૂદા અભિપ્રાય એક બીજાથી વિરુદ્ધ આપેલા છે. પશ્ચિમમાં પણ તે સંબંધી હજી નિર્ણય થયો નથી. આ દેહની પહેલાં બીજા કોઈ દેહમાં આત્મા હતો એમ કેટલેક સ્થળે જણાવેલ છે. (બૃહદ્ ૩, ૨, ૧૩; ૪, ૪, ૧; સરખાવો ૧, ૪ અને ઐતરેય આરણ્યક ૨, ૩, ૨૦) અને કેટલેક સ્થળે ઉત્પત્તિ સમયે પ્રથમ દેહમાં આત્મા પ્રવેશે છે ત્યારે તે જોષરીના એક ચીરામાંથી જઈ હૃદયમાં જાય છે એમ જણાવેલ છે. (તૈત્તરિય ૧, ૧, ૧; ઐત. ૩, ૧૨) પરંતુ એક સ્થળે એમ દર્શાવેલ છે કે આત્મા આનંદમાં અને ઉદરદ્વારા ઉપર મસ્તકમાં જાય છે.

આમ ઉપનિષદમાં સિન્નતાઓ મળી આવે છે, પરંતુ આ મત સંબંધે તો એક સમાનતાજ છે કે આ જાતમાં પણ કરવાથી કે તપ કરવાથી આત્મા પુનર્જન્મમાંથી મુક્ત થઈ શકે તેમ નથી. પોતાનો આત્મા પરમદેહમાં જોવાજ છે કે ને પરમદેહમાં સર્વ કારણોનું કારણ-અંતિમ કારણ છે-એમાં અપૂર્વ-પૂર્વ જઠા અને પ્રતીતિ એજ મેહાનો ઉપાય છે.

નિઘ, ભાવિ, જીવ, રતિ વગેરે સમજાવવાને માટે 'આત્મા'નું અસ્તિત્વ સ્વીકારવું પડ્યું હતું; પછી જાત જાતને તે લાગુ પાડવામાં આવ્યું. જો સૂર્યમાં આત્મા ન હોય તો રતનનું આકર્ષણ કરી ન શકે એને પ્રકાશ આપી ન શકે એમ ધારી સૂર્યને સજીવ કહેવામાં આવેલ છે; તેમજ કુદરતનાં તત્ત્વોને 'દેવતાઓ' એ નામ આપી તેમાં જીવત્વ

અશ્વમાઓ એક બીજાથી મિત્ર પણ મનુષ્યાકારના કહેવામાં આવ્યા છે, અને તે શી મનુષ્યને અન્ન, શામ, મન, ચેતના અને આનંદના અનેકા મણુમાં આવ્યા છે.

દેહલીક જ્ઞાનના રાજ થાય છે તેનું કારણ એનું તત્વાત્તમાં આવે છે કે છાત્રદેહી ચાલી થોડા અને તેથી મર્યાદા તેને પાછો લાગ્યા માટે જરૂર છે. (અર્થાં રેક ૧૨૨: ૧, ૧૫૩: ૧; ૭, ૧૭૭. સરખાવો એનરેય આરબુનક ૩, ૨૪૭.) ઉપમાં સપ્ત આરે છે ત્યારે પણ આત્મા દેહને છોડી જાય છે અને તેમ જાણતી કહેવામાં આવે છે કે તેને જાગૃતિવા રીતે-એકાએક મનુષ્યને જ્યાંયો નહિ: કારણકે તેમ કરવા જતાં છાત્રદેહી દેહમાં ન આવે તો પછી તે પાછો લાગ્યો જનુ મુલેક સર્ધ પડે (બુદ્ધ: ૪, ૩, ૧૪)

સાતમાં છાત્ર દેહને છોડી સોગંજાએ મમે ત્યાં જામે છે અને પોતાની કામના પ્રપન્ને પડે રમે છે. રથ, પર, સરોવર, નદી, જૂદા જૂદા આકાર, જાતજાતના ક્રીડાશ્રમિ તરીકે જાણે છે તે ત્યાં તે રમે છે, આનંદ લે છે અને દુ:ખ ભોગ્યે છે. પછી ઉતરે થાય જાણે તેમ જાજાણી આકારમાં આવે તેમ જામે છે, ઉડે છે, અને પામે પોતાના નાજાનાં જાતી ભેને છે, તેથી રીતે છાત્ર પોતાની ક્રીડાશ્રમિથી પાછો દેહમાં આવે છે. એ નહિ જિહ્વામાં હોય તો તેને કથાની જરૂર હોતી નથી અને સપ્ત પણ જાણતી નથી (બુદ્ધ: ૪, ૩, ૭૬; ૮, ૧૮, ૩) આ સપ્તમાઓ પર દુષ્ટો આધાર ભવિષ્ય માટે દેવ છે એમ ક્રિંદમાં મળાનું માનું છે.

જ્યારે આત્મા દેહમાં પાછો આવ્યો હોય છે, ત્યારે આત્મા આત્મા સરીમાં નજીક તે લીધે નુંબે ૩૨૦૦૦ નાટી (નામે જિહ્વા) દ્વારા જામ થાય છે. ત્યારે આ માને પ્રાપ્ત થાય છે. (બુદ્ધ: ૨, ૧, ૧૪; ૮, ૩, ૨૦; અરિય: ૮, ૧, ૩; કાવ: ૪, ૧૫)

કેવલિદમાં આત્મા દેહમાંથી કેમ જાય છે, અને પુનઃ કેવી રીતે પાછો આવે છે તે જાણીએ નથી; તેનું કારણકે નાંચા પ્રારંભકાળમાં, કે તેના દરકાલ વખતે કે જન્મ થઈ રખતે આત્મા દેહમાં પ્રવેશે છે તેના સંજોગે જૂદા જૂદા અભિપ્રાય એક બીજાથી વિરુદ્ધ આવેલા છે. અભિવચાં પણ તે જાણતી હજી નિર્નય થોડા નથી. આ દેહથી પડેલાં બીજા દેહમાં આત્મા દેહને એક દેહને રથે જાણીએ છે. (બુદ્ધ: ૩, ૨, ૧૪; ૮, ૮, ૧; અરિય: ૧, ૮ અને એકલિય આરિયક ૨, ૩, ૨૦) અને કેટલેક રથે ઉત્તરિય થયે પ્રથમ દેહમાં આત્મા પ્રવેશે છે ત્યારે તે જાણીના એક ચીત્રમાંથી જાણે દુષ્ટમાં જાય છે એવું જાણીએ છે. (વેદિક ૧, ૧, ૧; એક: ૩, ૧૨) પરંતુ એક રથે એક દેહ પડે છે કે આત્મા આનંદમાં અને ઉદ્ધારા ઉપર મસ્તમાં જાય છે.

જન્મ કેવલિદમાં વિવિધતામાં મળે આવે છે. પરંતુ આ મત સંતર્ક તે એક જન્મકાળ છે કે આત્મા આનંદ રથે ઉદ્ધારાથી કે તથા ઉદ્ધારાથી જન્મમાં પુનર્જન્મવાથી દુષ્ટ થઈ રથે તેવું નથી. તેમજ, આત્મા પરવચન જેમજ છે કે જે પરવચન રથે ઉદ્ધારા ઉદ્ધારાથી જાણે કારણ કે એનાં આત્માને જાણે અને પ્રવેશે એક દેહમાં રથે છે.

જિહ્વા, અર્થાં, ૩૨૦૦૦ નાટી અને જન્મકાળને માટે 'અશ્વમા'નું અભિપ્રાય રથે ૩૨૦૦૦ નાટી જન્મકાળને તે હજી યાજનામાં જાણે એ જાણે આત્મા ન દેવ કે જન્મમાં જન્મકાળ રથે ન હોય એવું પ્રવચન આત્મા ઉપર એક દેહી રથે ૩૨૦૦૦ નાટીમાં આવે છે. તેજા દ્વારકાલ નાટીને 'કેવલિદ' એ નહિ આત્મા દેહમાં જાણે

પરિણામ કરવામાં આવ્યું. પછી ધીમે ધીમે આ દેશને એક બીજાની સમાન લેખવામાં આવ્યો, અને હેરાટે ભુદ અને મહાવીરના સમય પહેલાં ગુર્જર એક એવો સિદ્ધાંત રચ્યો આવ્યો કે એકજ અધિકારણ એવો પરમર્થા પરમ મહા-પરમકર્મન છે કે જેથી સર્વ દેવો અને ઇવો ઉદ્ભવેલ છે. મનુષ્યમાત્રો તે પરમકર્મન અંતઃ જન્મવામાં આવ્યા અને એતિહાસિક દૃષ્ટિએ પૂર્વે આમાનો સિદ્ધાંત હતો અને, પાછળથી પરમાત્મેનો સિદ્ધાંત ઘખવ કરવામાં આવ્યો.

આ વખતે શ્રીમ ભુદ અને ધી મહાવીર એ બે દ્વિવિધ દિવસોના વચ્ચે કાનમકુદે આક્રમણ સિદ્ધાંતને સ્વીકાર્યો નહિ અને નવીજ દિવસોની કાલી કે જેમાં આક્રમણ જરૂર આક્રમણો કંઈપણ ભાગ લખવામાં નથી. આ દિવસોની સત્યાસત્ય માટે વિવેચન કરવાનું આ સ્વયં નથી, હતાં કહેવું પડે છે કે આક્રમણ અસિત્વનો આવીકાર (અનક્રમ-વદ) થયેલી પુનર્જન્મ, કર્મનો મહાન સિદ્ધાંત, વગેરે દ્વિવિધ વધ લગતા નથી, તેથી તેનો પણ આવીકાર થય છે. વળી તેણે તપસ નિષ્ક્રમ છે એમ જણાવ્યું.

ધી મહાવીરે દરેક સિદ્ધાંતને વિવેચક દૃષ્ટિથી સર્વ દૃષ્ટિનિંદુણ વધમાં તેનું બે સ્વયં સ્થાન હતું તે પોતાની દિવસોમાં આવ્યું. આથીજ તેમની દિવસોની 'અભેદનવાદ' 'સ્વાદુવાદ' એ અસિત્વન વચ્ચે રીતે આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નવ' તેમાં સર્વ દૃષ્ટિનિંદુણને- 'નવવાદ' ને સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. તે 'Absolute તિલા, દૃષ્ટિનિંદુમાં બે મુખ્ય દૃષ્ટિનિંદુઓ નામે 'નિષ્ક્રમ નવ' (Absolute standpoint or point of view) અને 'અવધારનવ' (practical standpoint or point of view) છે. તે બંનેથી ભેદ એ કે નિષ્ક્રમે આક્રમણ 'નિવ' છે, કારણકે આક્રમણ સર્વ જન્મોમાં એક કરખે રહે છે, અને તે નિષ્ક્રમે પરમાત્મે સમાન છે. [જાંઘાથી કાને નહિ] જ્યારે અવધારથી ભેદ આક્રમણ ભૂલ ભૂલ આક્રમણ છે. [જાંઘાથી કાને નહિ] જ્યારે અવધારથી ભેદ આક્રમણ ભૂલ ભૂલ દૃષ્ટિથી એકજ રીતે છે તેથી તે દૃષ્ટિએ આક્રમણ 'અનિત્ય' છે. જ્યારે પણ પરિવર્તન કરે છે એમનાં રીતે છે તેથી તે પરિવર્તનથીજ જ્યારે 'અવધારનવ' અનિત્ય એવું છે. જ્યારે તે છે કે ને છે, હતું હતું ને હતું અને હશે, હશે ને હશે એમ અનિત્ય થયું આવ્યું જ્યારે નિષ્ક્રમનથી નિત્ય છે.

[૨] આક્રમણ દેવતાથી છે તેથી બે પ્રમાણે દેહ છે તેજ પ્રમાણમાં તે દેવતા સર્વ જાહેરમાં બધી રહેલ આક્રમણ છે. આથી તેને આક્રમણ રીતે છે. જ્યારે દેવતા બધા સ્વયં જ રહે છે એવો સ્વીકાર થયો નથી.

[૩] અવધાર ચિંતિતો નિષેધ રીતે સર્વ ઇચ્છેને ઇચ્છનો કરખે હશે કે "અર્થે રસેવ રિત" - સર્વ ઇચ્છેને ઇચ્છન દિવ છે. હૃદિ છે માટે ઇચ્છેનારખો કે ઇચ્છેને કરે છે નથી એવું પરમ 'અધિકાર' તરફ ઉદ્દેશ્યથી રીતિમાં રહે.

[૪] તપસને ભુદે વાતનું સ્વરૂપે રીતે રીતે. તેમ મહાવીરે ન રાત્રી રાત્રીના મુખ્ય કે 'માત્ર આક્રમણ સ્વયં આક્રમણે રીતે વધ કરવાથી લગત રહેલમાં રહેલમાં કરખે નથી, પરંતુ સાખ બધેમાં સખી આક્રમણપણ જિંતન અને ખજ એ વધનું પણ રીતેની અને ચિદિલકા અંતરમાં છે' એ બધે રીતે તપસને આક્રમણ સ્વીકારે તપસ એ માત્ર દેવતા છે એમ નથી. પરંતુ તેના જગ વધ અને અંતરે રીતે

આત્માઓ એક બીજાથી મિત્ર પણ મનુષ્યાકારના કહેવામાં આવ્યા છે, અને તે રીતે અનુક્રમે અન્ન, શ્વાસ, મન, ચેતના અને આનંદના બનેલા મણુવામાં આવ્યા છે.

કેટલીક જાનના રોગ થાય છે તેનું કારણ એનું ગતાવતમાં આવે છે કે છાત્રદેશી યાત્રી ગયો અને તેથી મત્રોથી તેને પાછો લાવવા માટે જરૂર છે. (અર્થાં વેદ ૧૨, ૧૪: ૧, ૫૩, ૨; ૭, ૧૭. સરખાવો એનરેય આરણ્યક ૩, ૨૪૭.) ઉપમાં સ્વપ્ન આવે છે ત્યારે પણ આત્મા દેહને છોડી જાય છે અને તેમ જાણતી કહેવામાં આવે છે કે જાણને અન્યરિપત રીતે-એકાએક મનુષ્યને જગ્યાએ નહિ; કારણકે તેમ કરવા જતાં છાત્ર પાછો દેહમાં ન આવે તો પછી તે પાછો લાવવો જલુ મુરુકેય યઈ પડે (બુદ્ધ ૪, ૩, ૧૪)

સ્વપ્નમાં છાત્ર દેહને છોડી સ્વેચ્છાએ ગમે ત્યાં જામે છે અને પોતાની કાવના પ્રપન્ને યદિ રહે છે. રથ, ધર, સરોવર, નદી, જૂડા જૂડા આકાર, જાતકા બંધ ક્રીડાશ્રુતિ વગેરે બનાવે છે તે ત્યાં તે રમે છે, આનંદ લે છે અને દુઃખ ભોગવે છે. પછી ઉપર થાવી જઈને જેમ બાજબી આકારમાં આવે તેમ જામે છે, ઉડે છે, અને પામે પોતાના માથામાં અત્રી બેસે છે, તેવી રીતે છાત્ર પોતાની ક્રીડાશ્રુતિથી પાછો દેહમાં આવે છે, જે ગાઢ નિદ્રામાં હોય તો તેને કયાની જરૂર દોતી નથી અને સ્વપ્ન પણ આવતાં નથી (બુદ્ધ ૪, ૩, ૭૬; ૮, ૧૨, ૩) આ સ્વપ્નમાં પર રહેતા આત્મા અરિપત માટે હોય છે એમ હિંદમાં પણનું માનનું છે.

જ્યારે આત્મા દેહમાં પાછો આવ્યો હોય છે, ત્યારે આત્મા આત્મા સારીમાં નખી તે યાત્રી સુધી ૭૨૦૦૦ નાડી (નામે હિંતા) દ્વારા વ્યાપ્ત થાય છે. ત્યારે આત્માને પ્રગટ થાય છે. (બુદ્ધ ૨, ૧, ૧૪; ૪, ૩, ૨૦; હિંદ ૮, ૧, ૩; કૌશ. ૪, ૧૪)

કેટલાકમાં આત્મા દેહમાંથી કેમ જાય છે, અને પુનઃ કેવી રીતે પાછો આવે છે તે જાણવેલ નથી; તેનું કારણકે મર્ત્ય પ્રારંભકાળમાં, કે તેના દરકાલ વખતે કે જન્મ થતી વખતે આત્મા દેહમાં પ્રવેશે છે તેના સંબંધે જૂડા જૂડા અભિપ્રાય એક બીજાથી વિરુદ્ધ આવેલા છે. પશ્ચિમમાં પણ તે સંબંધી હજુ નિર્ભય થયો નથી. આ દેહની પહેલાં બીજા દેહમાં આત્મા હતો એમ કેટલેક સ્થળે જાણીય છે. (બુદ્ધ ૩, ૨, ૧૩; ૪, ૪, ૧; સરખાવો ૧, ૪ અને નૈપરિય આરણ્યક ૨, ૩, ૨૦) અને કેટલેક સ્થળે ઉત્પત્તિ કરતે પ્રથમ દેહમાં આત્મા પ્રવેશે છે ત્યારે તે બોધરીના એક બીજામાંથી જન્મ હસ્યામાં જાય છે એમ જાણીય છે. (નૈપરિય ૧, ૧, ૧; નૈપ. ૩, ૧૨) પરંતુ એક સ્થળે એમ કહેવાય છે કે આત્મા અંતર્યામી અને ઉદરકારા ઉપર મસાકામાં જાય છે.

અન્ય કેટલાકમાં જિન્નપદ્ધતિ મળી આવે છે, પરંતુ આ મત સંબંધે તો એક સ્વચ્છતા છે કે આ જાતમાં જન્મ કરવાથી કે તથા કરવાથી આત્મા પુનર્જન્મપદ્ધતિ દ્વારા જન્મ લે છે તેમ નથી. પોતાનો આત્મા પરમક્રમા જેવો છે કે જે પરમક્રમા દ્વારા કદરૂપું કરતું-અભિય કરતું છે-એમાં અર્થ-પૂર્ણ થાય અને પ્રદત્તિ એક સ્વચ્છતા ઉત્પન્ન છે.

મિત્ર, જાતિ, છાત્ર, દીવ વગેરે સમજાવવા માટે 'આત્માનું' અસ્તિત્વ સીધામાં ૮૫૬: ૧૩ મત જરૂર છે તે જાતમાં આવ્યું છે. આમાં આત્મા ન દેહ તે સ્વપ્નમાં આવવા કરી ન શકે એમ પ્રગટ આવે ન શકે એમ કહી મુલે કહી કહેવામાં આવે છે. તેજા દરકાલ તત્ત્વે 'દેહાત્મા' એ નામ આપી તેમાં છાત્રમાં

પરોપકુ કરવામાં આવ્યું. પછી ધીમે ધીમે આ દેવોને એક બીજાની સમાન લેખવામાં આવ્યા, અને છેવટે છુદ્ધ અને મહાવીરના સમય પહેલાં તુર્તજ એક એવા સિદ્ધાંત કરવામાં આવ્યો કે એક જ અધિકારણ એવો પરમર્થા પરમ જાણ—પરમહત્તમ છે કે જેઓ સર્વ દેવો અને હવે ઉદ્ધારવેલ છે. મનુષ્યમાંથી તે પરમજ્ઞાન અંશ જણાવવામાં આવ્યા; જ્યારે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ પૂર્વે આત્માનો સિદ્ધાંત હતો અને, પાછળથી પરમાત્માનો સિદ્ધાંત ઘાબડ કરવામાં આવ્યો.

આ વખતે ક્રાંતિમ છુદ્ધ અને ધી મહાવીર એ બે દ્વિવિધ દિલસુરી થયા. પ્રાતમચુદે આત્માના સિદ્ધાંતને સ્વીકાર્યો નહિ અને નવીજ દિલસુરી કાઢી કે જેમાં આત્મા અતર આત્માએ કંઈપણ જ્ઞાન ભજવતાજ નથી. આ દિલસુરીના સત્તાસત્તા માટે વિવેચન કરવું આ સ્વયં નથી, હતાં કહેવું પડશે કે આત્માના અસ્તિત્વનો અસ્વીકાર (અનાદમ-વદ) થયો પુનર્જન્મ, કર્મનો મહાન સિદ્ધાંત, વગેરે દ્વિવિધ યથા યથા નથી, તેથી તેનો પણ અસ્વીકાર થયે છે. વળી તેણે તપસ નિષ્ક્રમ છે એમ જણાવ્યું.

ધી મહાવીર દરેક સિદ્ધાંતને વિવેચક દૃષ્ટિથી સર્વ દૃષ્ટિમિંદુલાય તથા સી તેનું જે સ્થાન સ્થાન હતું તે પાતાની દિલસુરીમાં આવ્યું. આથીજ તેમની દિલસુરીને 'અનિર્ણયતા' 'અસ્પષ્ટતા' એ અભિપ્રાય થયાર્થ રીતે આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નય' = દેશ સર્વ દૃષ્ટિમિંદુઓને—'નયવાદ' ને સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નય' = નિર્ણય, દૃષ્ટિમિંદુમાં બે મુખ્ય દૃષ્ટિમિંદુઓ નામે 'નિષ્ક્રમ નય' (Absolute standpoint or point of view) અને 'અવધારનય' (practical standpoint or point of view) છે. તે બંનેથી ભેદ એ તે નિષ્ક્રમે આત્મા 'નિત્ય' છે, કારણકે આત્મા સર્વ જન્મોમાં એક સરખો રહે છે, અને તે નિષ્ક્રમે પરમજ્ઞાન સમાનજ છે. [અંશથી કાલે નહિ] જ્યારે અવધારથી ભેદાં આત્મા જૂદાં જૂદાં દીર્ઘા મહત્ત્વ કરે છે તેથી તે દૃષ્ટિએ આત્મા 'અનિત્ય' છે. જ્યારે પણ પરિવર્તન હોયે ફક્ત પાયાંજ કરે છે તેથી તે પરિવર્તનથીજ જ્યારે 'અવધારનયથી' અનિત્ય ગણાય છે, જ્યારે તે છે ને છે, હતું હતું ને હતું અને હશે, હશે ને હશે એમ અનાદિથી હતું આવતું જ્યારે નિષ્ક્રમનયથી નિત્ય છે.

[૨] આત્મા દેહમાથી છે તેથી જે પ્રમાણે દેહ છે તેજ પ્રમાણમાં તે દેહના સર્વ બદલાં માથી રહેલ આત્મા છે. આથી તેને આદ્યું કહ છે, જ્યારે દેહના અમુક સ્વયે જ રહે છે એનો સ્વીકાર થયો નથી.

[૩] જ્ઞાન વિધિનો નિષેધ કરી સર્વ હવેને હવેનો સરખો દેહ છે "જ્યોત્ષે સંતરં વિતં"—સર્વ હવેને હવેન પ્રિય છે, હૃદિ છે માટે હવેનારવતો કે પીડાવાનો કાળે દેહ નથી એવું પરમ 'અદ્વિત' તર ઉદ્ધારણથી પ્રતિપાદિત કર્યું.

[૪] તપસને છુદ્ધ નાણું ચણી ફેંકી દીધું. તેમ મહાવીર ન કરતાં સપ્તદાથી જ મુન્યું કે 'માત્ર ભાવના યત્ન કાળકલેષ કરી તપ કરવાથી તપસ કહેવામાં કાંઈ અર્થ સરખો નથી, પરંતુ સાખ્ય લક્ષમાં રાખી આત્મસત્યપણું ચિંતન અને ખ્યાલ એ તપમ્નું પ્રમ વિપરીતો અને પ્રિદિધવત અંગમૂલ છે' એ બહેરે કરી તપસને આસ્ત્રક સ્વી-કર્યું તપસ એ માત્ર દેહમન છે એમ નથી, પરંતુ તેના બાજુ તપ અને અંતરને તપ

આત્માઓ એક બીજાથી ભિન્ન પણ મનુષ્યાકારના કહેવામાં આવ્યા છે, અને તે દરેક અનુક્રમે અન્ન, શ્વાસ, મન, ચેતના અને આનંદના બનેલા જણવામાં આવ્યા છે.

કેટલીક જાનના રોગ થાય છે તેનું કારણ એનું જતાવવામાં આવે છે કે જીવ દેહથી યાદી થયો અને તેથી મત્રાથી તેને પાછો લાવવા માટે જરૂર છે. (અર્થવે વેદ ૫, ૨૬. ૫; ૬, ૫૩. ૨; ૭, ૬૭. સરખાવો ઐતરેય આરણ્યક ૩, ૨૪૭.) ઉપમાં સ્વપ્ન આવે છે ત્યારે પણ આત્મા દેહને છોડી જાય છે અને તેમ જણાવી કહેવામાં આવે છે કે કાંઈ બ્યવસ્થિત રીતે-એકાએક મનુષ્યને જાગાવો નહિ; કારણકે તેમ કરવા જતાં જીવ પાછો દેહમાં ન આવે તો પછી તે પાછો લાવવો બહુ મુશ્કેલ થઈ પડે. (બૃહદ્ ૪, ૩. ૧૪)

સ્વપ્નમાં જીવ દેહને છોડી સ્વેચ્છાએ ગમે ત્યાં જામે છે અને પોતાની કલ્પના પ્રમાણે સૃષ્ટિ રમે છે. રથ, ધર, સરોવર, નદી, જૂદા જૂદા આકાર, ભગ્નકા બધે ક્રીડામૃતિ વચેરે બતાવે છે ને ત્યાં તે રમે છે, આનંદ લે છે અને દુઃખ ભોગવે છે. પછી ઉવટે ઘાઈ જઈને જેમ બાજપણી આકારમાં આમ તેમ જામે છે, ઉડે છે, અને પાછો પોતાના માળામાં બ.વી. બેસે છે, તેવી રીતે જીવ પોતાની ક્રીડામૃતિથી પાછો દેહમાં આવે છે. જો ગાઢ નિદ્રામાં હોય તો તેને કયાની જરૂર હોતી નથી અને સ્વપ્ન પણ આવતાં નથી (બૃહદ્ ૪, ૩, હરિશ્ચ. ૮, ૧૨, ૩) આ સ્વપ્નાઓ પર દેહને આધાર ભરિખ માટે હોય છે એમ હિંદમાં ધણાનું માનવું છે.

જ્યારે આત્મા દેહમાં પાછો આવ્યો હોય છે, ત્યારે આત્મા આખા સરીરમાં નખથી તે શીખ સુધી ૭૨૦૦૦ નાડી (નામે હિતા) દ્વારા વ્યાપ્ત થાય છે. ત્યારે આત્માને પ્રકાશ મળે છે. (બૃહદ્ ૨, ૧, ૧૯; ૪, ૩, ૨૦; હરિશ્ચ. ૮, ૬, ૩; કૌથ. ૪, ૧૯.)

ઉપનિષદમાં આત્મા દેહમાંથી કેમ જાય છે, અને પુનઃ કેવી રીતે પાછો આવે છે તે જણાવેલ નથી; તેનું કારણકે મર્તના પ્રારંભાગમાં, કે તેના ફરકવા વખતે કે જન્મ થતી વખતે આત્મા દેહમાં પ્રવેશે છે તેના સંબંધે જૂદા જૂદા અભિપ્રાય એક બીજાથી વિરૂદ્ધ આપેલા છે. પશ્ચિમમાં પણ તે સંબંધી હજુ નિર્ણય થયો નથી. આ દેહની પહેલાં બીજા કોઈ દેહમાં આત્મા હતો એમ કેટલેક સ્થલે જણાવેલ છે. (બૃહદ્ ૩, ૨, ૧૩; ૪, ૪, ૬; સરખાવો ૬, ૪ અને ઐતરિય આરણ્યક ૨, ૩, ૨૦) અને કેટલેક સ્થલે ઉત્પત્તિ સમયે પ્રથમ દેહમાં આત્મા પ્રવેશે છે ત્યારે તે ખોપરીના એક ચીરામાંથી જઈ હૃદયમાં જાય છે એમ જણાવેલ છે. (તૈત્તરિય ૧, ૬, ૧; ઐત. ૩, ૧૨) પરંતુ એક સ્થલે એમ દર્શાવેલ છે કે આત્મા આંતરમાં અને ઉદરદ્વારા ઉપર મસ્તકમાં જાય છે.

આમ ઉપનિષદમાં ભિન્નતાઓ મળી આવે છે, પરંતુ આ મત સંબંધે તો એક સમાનતાજ છે કે આ જાતમાં થત કરવાથી કે તપ કરવાથી આત્મા પુનર્જન્મમાંથી મુક્ત થઈ શકે તેમ નથી. પોતાનો આત્મા પરમદમ્બ જેવોજ છે કે જે પરમદમ્બ સર કારણેનું કારણ-અંતિમ કારણ છે-એમાં અપૂર્વ-પૂર્ણ શ્રદ્ધા અને પ્રતીતિ એજ મોક્ષનો ઉપાય છે.

નિદ્રા, નયનિ, જીવન, અને વચેરે સમજાવવાને માટે 'આત્માનું' અસ્તિત્વ સ્વીકારવું પડ્યું હતું; પછી બાકી જગતને તે લાગુ પાડવામાં આવ્યું. જો સૂયમાં આત્મા ન હોય તો જનનનું આશ્રમણ કરી ન શકે અને પ્રકાશ આપી ન શકે એમ ધારી સૂયને સજીવ કહેવામાં આવેલ છે; તેમજ કુદરતનાં તત્ત્વોને 'દેવતાઓ' એ નામ આપી તેમાં જીવત્વ

ન.૧૫૬ કરવામાં આવ્યું. પછી પીએ પીએ આ દેવોને એક બીજાની સમાન લેખવામાં આવ્યા, અને હોરે ભુદ અને મહાવીરના સમય પહેલાં પુર્વજ એક એવો સિદ્ધાંત કરવામાં આવ્યો કે એકજ આદિકારણ એવો પરમમાં પરમ જીવ—પરમકર્મન છે કે જેથી સર્વ દેવો અને જીવો ઉદ્ભવેલ છે. મનુષ્યક્રમાંએ તે પરલક્ષ્યના જંચ જાણવામાં આવ્યું જ્યારે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ પૂર્વે આક્રમાંએ સિદ્ધાંત હતો અને, પાછળથી પરમાત્મે સિદ્ધાંત ઘખલ કરવામાં આવ્યો.

આ વખતે જોતમ ભુદ અને ધી મહાવીર એ બે ક્ષત્રિય દિલસૂરી થયા. પ્રાતમજુદે આક્રમાંના સિદ્ધાંતને સ્વીકાર્યો નહિ અને નવીજ દિલસૂરી કાઢી કે જેમાં આક્રમાં અગર અક્રમાંએ કંઈપણ ભાગ ભજવતાજ નથી. આ દિલસૂરીના સત્યાસત્ય માટે વિવેચન કરવું આ સ્વયં નથી, જતાં કહેવું પડશે કે અક્રમાંના અસ્તિત્વનો અસ્વીકાર (અનાક્રમ-વાદ) થયો કુનર્તમ, કમ્બેનો મહાન સિદ્ધાંત, વગેરે દિલિત થઈ શકતા નથી, તેથી તેનો પશુ અસ્વીકાર થય છે. વગર તેણે તપસ નિષ્કૃષ્ઠ છે એમ જાણ્યું.

ધી મહાવીરે દરેક સિદ્ધાંતને વિવેચક દૃષ્ટિથી સર્વ દૃષ્ટિનિંદુદાપ વધારી તેનું જે રોજ સ્થાન હતું તે પેલાની દિલસૂરીમાં આવ્યું. આથીજ તેમની દિલસૂરીને 'એનાક્રમવાદ' 'અસ્વાદવાદ' એ અભિધાન થયાર્થ રીતે આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નય' = વેમાં સર્વ દૃષ્ટિનિંદુદાને 'નયવાદ' ને સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. તે 'નય' = તિવાર, દૃષ્ટિનિંદુમાં બે મુખ્ય દૃષ્ટિનિંદુદા નામે 'નિશ્ચય નય' (Absolute standpoint or point of view) અને 'અવધારનય' (practical standpoint or point of view) છે. તે બંનેથી ભેદએ તેા નિશ્ચયે આક્રમાં 'નિત્ય' છે, કારણકે અક્રમાં સર્વ જન્મોમાં એક સરખો રહે છે, અને તે નિશ્ચયે પર-પરમા સમાનજ છે. [અંસાથી કાવે નહિ] જ્યારે અવધારથી ભેદમાં અક્રમાં બૂઠાં બૂઠાં હોયિત મ્હણ કરે છે તેથી તે દૃષ્ટિએ અક્રમાં 'અનિત્ય' છે. જગત પશુ પરિવર્તન સહેલે ફરે પામ્બજ કરે છે તેથી તે પરિવર્તનથીજ જગતને 'અવધારનયથી' અનિત્ય મ્હણે છે, જ્યારે તે છે છે ને છે, હતું હતું ને હતું અને હશે, હશે ને હશે એમ અનાદિથી મ્હણું અવગું જગત નિશ્ચયનયથી નિત્ય છે.

[૨] અક્રમાં દેહજાળી છે તેથી જે પ્રમાણે દેહ છે તેજ પ્રમાણમાં તે દેહના સર્વ જાતેમાં જાળી રહેલ અક્રમાં છે. આથી તેને આપણું કહ છે, અગર દેહના અમુક સ્થલે જ રહે છે એવો સ્વીકાર થયો નથી.

[૩] વચના વિધિનો નિરોધ કરી સર્વ જીવોને જીવનનો સારખો દક્ષ છે "હવ્વોએ રહેવં વિવં"—સર્વ જીવોને જીવન પ્રિય છે, હૃદિ છે માટે જીવનેમારકનો કે પીડાનો કાળો દક્ષ નથી એવું પરમ 'અદિસા' તત્ત્વ ઉદ્દેશ્યજાણી પ્રતિપદ્ધિત કર્યું.

[૪] વપરને ભુદે નકલું મ્હણી ફેડી દીધું, તેજ મહાવીરે ન કરતાં રાજ્યથી જાનુનું કે 'માત જાનના યજ્ઞ કાળકલેસ કરી વપ કરવાથી વાપસ કહેવામાં કષ્ટ અર્થ થયેલો નથી, પરંતુ સાખ થયેમાં રાખી અક્રમરસપણું ચિંતન અને ખ્યાન એ વપરનું પામ ઉપરોચી અને ચિદ્વિદ્યજ્ઞ જાંચરૂત છે' એ બહેરે કરી વપરને આરસક સ્વી-કરું વાસુ એ માત દેહકર્મન છે એમ નથી, પરંતુ તેના જાણ વપ અને અંતરજ વપ

૪૦૬

કારે મારે કંઈ સંબંધ નથી, તે સિવાય તેના જેવો છે ! તો તે સાથે મારે કંઈ સંબંધ નથી; શું તે આનાથી સિન્ન છે ? તો તે સાથે મારે કંઈ સંબંધ નથી; શું તે નથી ? તે સિવાય નથી ? તો તે સાથે મારે કંઈ સંબંધ નથી; શું તે નથી ? તે સાથે મારે કંઈ સંબંધ નથી " આવી રીતે તથા ગત (કુદ) મનુષ્ય પછી અસ્તિત્વ ધરાવે છે કે અસ્તિત્વ નથી ધરાવતા, એકી વખતે છે કે નથી, નથી તેમજ એકી વખતે નથી એ પ્રત્યેક નિર્ણયાત્મક રીતે હિતર આપવાની શુદ્ધ નીતિ છે. આ ઉપરાંત સ્પષ્ટ જણાય છે કે અત્યંત નિર્ણયો એક વસ્તુના અસ્તિત્વ ને નિર્ણય સંબંધે જે જે રીતે કહી શકાય તે તે સવળી રીતેનો ઉપયોગ કરતા-પ્રશ્ન ઉદ્ભવ અને સામાન્યતાઓ પાસેથી લેને, ખુલાસો માંગતા. અને જો કોઈ વસ્તુ સોઢાઈતર દેશ સમગ્ર ન સમાવ તેવી અમર અનુભવભર્યા ન થાય તેવી જણાવવામાં આવતી તો તેથી તે સવળી રીતિઓનો નિષેધ કરતા.

૪ વિનયવાદ-વિનયથી આચરણ કરવાનું કથન કરનાર વાદ. આમાં દેવતા, તૃપતિ, મનિ, રાત્રી, જલ, જાંબ, માતા, અને પિતા-આદિ પ્રત્યે શરીર, મન, વાણી અને દાન એ ચાર પ્રકારે દેશકાણાસાર વિનય કરવાનું કહ્યું છે.

આ ચારે પાદમાં અનેક અનેક પ્રયોગો અને પેદાશો રચી છે, અને તેથી તે દરેક
 ચતુર્થ ૩૬૩ મત મહાવીર સમયમાં હતા કે જેને ૩૬૩ 'પાખંડીઓ' એવું અપનામ
 આપવામાં આવ્યું છે. [કિષાવાદીના ૧૮૦, અકિષાવાદીના ૮૪, અચ્છાનવાદીના ૧૭ અને
 વિનયવાદીના ૩૨ મત મળી ૩૬૩]. આ દરેક કેવી રીતે થાય છે તે માટે લુઓ પ્રો
 હરિભદ્રચરિતા પદ્ધતિનું સમુચ્ચય પરની ખાલી રૂ.૧ (અધ્યંતર પૃ. ૬-૧૬), અને પ્રો
 અકમારામશ્રુત નામ તત્ત્વાદર્શ (ચુલ્લાતી. ભા. ૫. ૧૧૫ થી ૧૩૬.)
 અહીં મહાવીરે દરેક સંજોગે તેનાં નિર્ણયો આપ્યા છે.

(1) કિયાવાદ સંલેષે દરેક કિયાની અસર છે અને તેથી જીવે કરેલી દરેક કિયાની અસર તેના પર થાય છે. આ અસર આપવામાં-કાલ્પજી કાનં થવામાં-કાનંસિદ્ધિમાં પાંચ કારણોનું અસ્તિત્વ એકી સંધાતે છે અને જેને પાંચ 'સમવાય' કહેવામાં આવે છે. તેનાં નામ:-૧ કાલર સ્વભાવ, ૨ નિવતિ, ૩ પૂર્વ કામં, ૪ પુરુષાર્થ આ પાંચમાંથી કેટલેકનું એકથી કાનં થાય છે તે એકાંતવાદ મહાવીરે સ્વીકાર્યોજ નથી. તેમનો અનેકાંતવાદ-સ્વાદ પાદ છે તે પ્રતીત થાય છે.

હવેર કાવિતે-કિયાનો પ્રેરક નથી. આત્મા છે, હવેર છે, દેહી અવધા-કવિ તે આ
વસિત છે, અને જ્યારે જ્યાં આવરણો છુટે છે-દૂર થાય છે ત્યારે તે હવેર નવે છે. તે
આવરણો દૂર કરવામાં પણ ઉક્ત પાત્રે કારણો આપણક છે. તે પાંચેને 'સમવાય' કહે-
વામાં આવે છે, કારણકે યતનમયે જ્ઞાનમુક્તિપાત્રે-જેના મગવાથી કાવંતી નિર્ધનિ થાય
તે સમવાય આ પાંચમાં હવેર એ એક કારણ ત્રણેક નથી. હવેરને જ્યારે જ્યારે
જ કારણ સાથે સંબંધ નથી તે માટે 'કર્મણે સિદ્ધાંત' અભાસીને એકે સંસ્કારથી.
નિર્ધનિ અને અવધા મૂલેક છે કે તે તેની સર્વજ્ઞા સિદ્ધ કરે છે.
ઉક્ત પાંચમાં એકનેજ પણ કારણ તરીકે કોઠે માની કામચાલી, નિર્ધનિચાલી
પ્રભાવચાલી પ્રમુખ અનેકવાદ થય છે.

૨. અક્રિયાવાદ ટકી ચકતોજ નથી. કાર્ય કારણની પરંપરા-કર્મનો સિદ્ધાંત અપ્રાપ્ત અને નિષ્પત્ત છે, તેમાં મીનમેષ યનાર નથી. અક્રિયાવાદી કાર્યના કારણ તરીકે વદન્ના એટલે આકસ્મિકતા કહે છે તે કાર્ય કારણભાવ ને વિવેચક-બુદ્ધિથી જોતાં કાષ્ઠપણુ શુદ્ધિમાન સ્વીકારી શકે તેમ નથી.

૩ અજ્ઞાનવાદની સામે સ્વાદવાદ મહાવીરે ઉપદેશીય છે. અજ્ઞાનવાદ જે જે પ્રશ્નોની પરંપરા વસ્તુના અસ્તિત્વ નાસ્તિત્વ સંબંધે ઉત્પન્ન કરે છે તે તે દરેક પ્રશ્નો સ્વાદવાદના સમભંગી ન્યાયમાં અંતર્ભાવ પામે છે અને તેના ઉત્તર પણ મેળવે છે. તે સમભંગી, જે સાત જૂદી જૂદી રીત વસ્તુના અસ્તિત્વ અને નાસ્તિત્વની 'સ્વાત્' અને 'એવ' સમ્બંધિત નિર્દેશ કરવાથી થાય છે તે છે. તે આ પ્રમાણે:-

સ્વાદ અસ્તિ એવ-કોઈ એક અપેક્ષાએ (વિધિની પ્રધાનતાથી) નિઃશંકપણે વસ્તુ છે.

સ્વાનાસ્તિ એવ-કોઈ બીજી અપેક્ષાએ (નિષેધની પ્રધાનતાથી) નિઃશંકપણે વસ્તુ નથી.

સ્વાદસ્તિ નાસ્તિ એવ-કોઈ અપેક્ષાએ નિઃશંકપણે વસ્તુનું અસ્તિત્વ છે અને કોઈ બીજી અપેક્ષાએ વસ્તુનું અસ્તિત્વ નથી પણ. આમ જૂદી જૂદી અપેક્ષાથી જૂદે જૂદે વખતે અસ્તિત્વ અને નાસ્તિત્વ એ બંનેનું પ્રતિપાદન કરી શકાય.

સ્વાદવક્તવ્ય એવ-ચોક્કસપણે કોઈ અપેક્ષાપૂર્વક (વિધિ નિષેધની મુમુક્ષુ પ્રધાનતાથી) વસ્તુનું વર્ણન કરવું અસક્ય છે. એક વસ્તુના એકથી વધારે ગુણો એકીસાથે જ કહી શકાય નહિ, તેથી જો એકજ અપેક્ષાથી એકજ વખતે વસ્તુનું અસ્તિત્વ અને નાસ્તિત્વ બંને પ્રતિપાદન કરવું હોય તો આપણે કહેવુંજ નોંધ્યે કે તે કંથી શકાય તેમ નથી એટલે અવક્તવ્ય છે.

સ્વાદસ્તિ ચ અવક્તવ્ય-ચોક્કસ રીતે કોઈ અપેક્ષાથી વસ્તુ વિવરમાન છે, પણ તેજ શબ્દે તેનો સંપૂર્ણ રીતે નિર્દેશ કરવો અસક્ય છે.

સ્વાનાસ્તિ ચ અવક્તવ્ય-ચોક્કસ રીતે કોઈ કોઈ અપેક્ષાએ વસ્તુ વિવરમાન નથી અને તેજ શબ્દે તેનું સંપૂર્ણપણે વર્ણન કરવું અસક્ય છે.

સ્વાદસ્તિ ચ નાસ્તિ ચ અવક્તવ્ય-ચોક્કસ રીતે કોઈ અપેક્ષાએ વસ્તુ વિવરમાન છે અને કોઈ બીજી અપેક્ષાએ વસ્તુ વિવરમાન નથી અને એકજ શબ્દે તે વસ્તુનો નિર્દેશ કરવો અસક્ય છે.

અજ્ઞાનવાદીઓ એમ કહેતા કે અનુભવ બહારની વસ્તુનું અસ્તિત્વ કે નાસ્તિત્વ કે એકી સાથે અસ્તિત્વ નાસ્તિત્વનું વિધિવત્ કે નિષેધવત્ પ્રતિપાદન થઈ જ ન શકે, ન્યારે સ્વાદવાદ કહે છે કે દરેક અપેક્ષાએ વસ્તુનું અસ્તિત્વ, નાસ્તિત્વ વિધિવત્ કે નિષેધવત્ કે એકી સાથે અસ્તિત્વ નાસ્તિત્વ ઉપર જણાવેલ છે તેમ પ્રતિપાદિત થઈ શકે. આથી અજ્ઞાનવાદીઓની અસર દાખવા માટે સ્વાદવાદનો ઉદ્દેશ થયેલ છે એમ ડૉ. જેકોબીનું માનવું છે.

આ અજ્ઞાનવાદની અસર મહાવીરના સમકાલીન જુદાના દર્શનપર-આદ્ય ધર્મ પર થયેલ છે અને ખાસ કરીને " જુદાના નિર્વાણ સંબંધના સિદ્ધાંત પર સ્પષ્ટ રીતે યથાલાને છે. જુદાને ન્યારે પ્રગ્ન કરવામાં આવ્યો કે 'તત્વાગત (મુક્ત જીવ-જુદ)' યત્વ પછી વિવરમાન રહે છે કે નહિ? ત્યારે જુદે તે પ્રશ્નો ઉત્તર આપવાની ના પાડી,

(અને તેથી લોકો કે જેમાં સામાન્ય જુદા દેશ છે તે સત્તા રહ્યા ન કિન્તુ નેત્રે-
દશ સત્તેર પામ્યા.) કારણ કે આજ નાનકાનન. પ્રાંતો અધર. તેથી પણ વધુ મ-
દાન્ય પ્રાંતો મુખ્યત્વે જુદાથી કોઈક સ્થાન નેમ નથી એક પોતાના રખાના નામને
વતેવર કહેવામાં આવતાં લોક સમાધાન પામી જઈ રામેજ ચચા ન લખાવતાં ને
જુદે તેમ ન કું દન તો તે પામિક સ્થાનકને નેરો. રામેજ માનવ નહિ. કારણ કે ઉગ્ર
પ્રાંતો જાણુ પર્વમાં (અને જેન પર્વમાં.) પણ મદનન અને આધાર નૂત દન અને
તેથી જુદે તેમ ઘરે લાગુ કારણુ પસદજ કું નહિ અને તે પર્વનાં ઉત્તર માનવામાં
આપું તેમ ઉપર આપણી નાજ પાડી આ પરથી નિહંજુ સજાથીનો જાક સિદ્ધાંત ને
રિતે મુકામાં આવ્યો છે તે રીતે જોતા અગાનવાદની અસર તે પર થએલી પ્રતીત થાવ
છે. આ વાતની પ્રતિષ્ઠા જાણુવજી કે સાંપ્રત અને આગામી કે જે જુદના મહાનમાં
મહાન વિષ્ણુમાંના હતા તે નાક પર્વમાં જા. ન્યા પર્વેલા અગાનવાદના સંચાલક સંજવના
દિષ્ટો દન અને જુદના સિખ થયાં વખતે પોતાની સર્વે પેતાના કાં યાના ૨૫૦
દિષ્ટો જુદ પાસે લઈ આવ્યા હતા. (જુઓ કે. જે નાનું નેન લા S B E ને
જા પ્રત્યાવના.)

અગાનવાદને તરી દિષ્ટી જોતા અગાન એ સુખનું સાતિનું મુક્તિનું કારણુ દેખ
છે એ તદ્દન મિથ્યા લાગે છે. જેનેએ મુક્તિ સમ્બંધસન, સમ્બંધાન અને સમ્બંધ
ચારિત્ર એ ત્રણે સાથે મળવાથી સ્થાપ છે એમ સ્વીકારું છે
૪ વિનયવાદ જે રીતે કહેવામાં આવેલ છે તેમાં રહેલ વિનયનું અનુસરણુ સ્વીકાર-
દમાં આવેલ છે, પરંતુ જેને વિનય કરવાનું કહેલ છે તેમાંના એકનો અસર તેલવાનોજ
વિનય કરવાથી કદ સિદ્ધિ નથી, -ને એકાત છે, પરંતુ તે સર્વનો દેશકાવાનુ સારવિનય કરવા
સારે જે મુક્તિ માનમાં પ્રસંગપરા છે તેઓનો જે વિનય કરવો, તેજ વિનય મુક્તિનું અંશ છે.
(અથ મ. સિકનો મુલાલેખ કલ્યાણનાં સર્વેનાં માજન વિનય: એ છે તે સાથે
સર્વે કદી દેશમાં આવે છે.)

૫ મહાવીરનો પ્રાદુર્ભાવ.

इयति जगति दुज्ज जन्म सुद्धा कथिव् ।

विपुल कुण्डसेतुः सत्त्वसंवारणाय ॥

—The great war is the product of his age—Spencer.
એવો નિઃસંદેહ છે કે મહાન પુર પોતાના પુનર્વર પ્રમદ પ્રભાવ પાડે છે, અને
જેમના મીનદાસનું બીજ પાવે છે. આ પર વિચાર કરતાં કલિદાસનું સ્વયં નિરપણુ
અંશ પ્રતીત થાય છે, પરંતુ અંતાર રીતે વિચારતા અથ અર્ધ-સત્ય જાણ્યા સતેરાદાનક
નથી જરાધામુખી પર્વત કારે છે અને ચારે દિશાની જુમિપર અસર કરે છે, તેથી
ધામુખી પર્વતને જ આ અસરના કારણુરૂપ દર્શાવું એ સતેરાજનક જાણ્યા નથી
ધામુખી પર્વત કદ રીતે થાય છે, તેમાં અગ્નિ કયાંથી આવે છે કલ્પદિ પાછગાં
પર્વત કારણુરૂપ જણાવે નથી, પરંતુ કારણે સિદ્ધ થાય છે; તેથીજ રીતે મહા
પોતાના અને પોતાથી પાછગાય કાવના પુનર્વર અસર કરે છે એ સત્ય છે પરંતુ
જૂનાકાવાના પુત્ર અને વર્ષયાન કાવના જોડે દેશ છે. મહાનમાં મહાન પુર

જાને કુખમાં ધરેલા સ્ત્રીઓ આંતર પુકાર ને મદ ગાને વ્યક્ત કરે. ૧' મદગાનને બુદ્ધિ મદન અર્થ, અસત્ય, અને અભિનયે આશ્રય છે. સમગ્રી મદગાન ગાનના અર્થમાંથી જાણાયેલી છે, કુખમાં અર્થને કૌશલ્યની અભિનયના નમનને મદ ગાન ગાયું છે: એજ પ્રમાણે પ્રગતિના પ્રયેક ગાનમાં જે ને કુખમાં કંપિત મદગાન પ્રમાણે છે તે તે તે સ્ત્રીના મદગાન દરકા સ્ત્રીના પરાજય કરવાથીજ પ્રકરેલી છે. મદગાન આ પોતેજ દુષ્ટતા ગાના મદગાનને મદન ગીતા રહેલું છે એ જાણેલીને અર્થે કઈ અભિનય અથવા અસત્ય સામે મળે વિમદ કરી નમનમાં ૧૧' નવરસ અને ઉપકાર નવ કુખને તે ભેષે

[illegible]

મહાશિવના કામ પામતે રાં ઉપર પાત્ર લખાયા ભાગ્યેય વાગ્યું તેને વળી
 ૨ તે વળી પાત્ર ખેડે ઉપરને તેના થત પાત્ર પુર્ણિમથી કાઢવા હવે ત્યાં સંપાદન
 રિપદ બો હવે ૩ ત કહે કેલકા કમળુ કાચેમે કોઈ ઉપામેયુ કુપાવ
 ૪ કોઈક હવે ભાન તેમજ પદમ. પો કો વાં તેમજ કાપને પેલુ કમળને કોઈ
 ૫ હવે તેમજ ઉપામેયુ કાઢ કરી તેન હવે કાં તેમજ કાપ મેલુ હવે
 ૬ વળી પાત્ર ખેડે તેને કાલેથી પછી તેજ કાપ કમળ મેલુ કાઢ કરી તે
 ૭ વળી તરવરે ભાગ્ય તેજુ છે તેને કાલકામ ભાગ્ય હવે વળી કાચે મેલુ
 ૮ કાચે કાચેમે કાપના કાપના ભાગે તેમજ પુર્ણિમ પાત્રકામ કાપના કરે તે
 ૯ પાત્રકામ કાચેમે કાપના કાપના કાચેમે કાપના કાચેમે કાપના કાચેમે કાપના
 ૧૦ કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે
 ૧૧ તેમજ વળી કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે
 ૧૨ કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે
 ૧૩ કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે
 ૧૪ કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે
 ૧૫ કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે
 ૧૬ કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે
 ૧૭ કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે
 ૧૮ કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે
 ૧૯ કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે
 ૨૦ કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે કાચેમે

લોકિક જીવન અને આત્માના સ્વરૂપ સંબંધે બહુ અવેગપૂર્વક આકાંક્ષા હતું; જનાં એ સ્થિતિ ધણે કાળ નક્કા પામી નહિ. લગભગ ત્રણસે ચારસે વર્ષ સુધી તેની અસર ન્યુનાધિકપણે રહી; પણ મહાત્મીર દેવના આવિર્ભાવકાલે તે જૂનાં સામયી પાઠાં સંપૂર્ણ વેશમાં આવ્યાં હતાં. તાત્વિક વિભાજ તરફ લોકોની રુચિ મંદ પડી ગઈ હતી. ધર્મેશ્વરો રસ્તે લાઇ સ્વર્ગ અને મોક્ષ સુધીનો પરવાનો આપવાની ધૃષ્ટતા કરતા હતા. આને શાસ્ત્રાભ્યાસ તેમ સ્વનંત્રવિચારણા માટે શાસ્ત્રજ્ઞો સિવાય કેળવેના પણ અધિકાર નહોતો. યથાર્થિક કર્મના અધિકાર માટે શાસ્ત્રજ્ઞો, ક્ષત્રિયો અને વૈશ્યો વચ્ચે જગતી તાલુ તાલુ ચાલતી હતી. આચાર વિચારના નિવામક મંત્રીમાંથી અર્થ ઉઠી ગયો હતો-માત્ર જ. જનાં ખાલી ખોખાં પડ્યાં રહ્યાં હતાં. સમયના બદલાય સાથે આચાર પણ બદલાયો આખો આચારકાંડ મેળાતા જળના ખાખોચીઆ જેવો જળી ગયો હતો. આત્માના ચાલી ગયા પછી પાછળ પડી રહેલા પિંજર જેવી સ્થિતિ પ્રત્યેક સ્થાને જળી રહી હતી. ઉત્તરિ-ક્રમ અને પ્રતિસ્પર્ધતાનાં ચક્રો જૂના વિષાદના કીચકમાં એટલી દહે ખુંચી ગયાં હતાં કે તેને પાઠાં સડક ઉપર ચાલતી સ્થિતિમાં મૂકવા માટે એક વીર આત્માની જરૂર હતી. મહાત્મીર પ્રજુના આવિર્ભાવકાલે કેવી વસ્તુસ્થિતિ વર્તતી હતી તેનું વર્ણન મિ. કવ આ પ્રમાણે આપે છે:—

Such was the state of things in India in the Sixth century before Christ. Religion in its true sense had been replaced by forms. Excellent social and moral rules were disfigured by the unhealthy distinctions of caste, by exclusive privileges for Brahmins, by cruel laws for Shudras. Such exclusive caste privileges did not help to improve the Brahmins themselves. As a community they became grasping and covetous, ignorant and pretentious until Brahmin Sutrakaras themselves had to censure the abuse in the strongest terms. For the Sudras who had come under the shelter of the Aryan religion, there was no religious instruction, no religious observance, no social respect. Despised and degraded in the community in which they lived, they sighed for a change; and the invidious distinction became unbearable as they increased in number, pursued various useful industries, owned lands and villages and gained in influence and power. Thus society was held in cast-iron mould which it had long out-grown and the social, religious and legal literature of the day still proclaimed and upheld the cruel injustice against the Sudra loag after the Sudra had become civilized and industrious and a worthy member of society.

—Romea Chandra Dutt

આનું આલેખર ચા. સુચિત આ પ્રમાણે કરે છે:—

“૨૫૦૦ વર્ષ પહેલાં આર્યવર્તની સ્થિતિ આવી હતી-ધર્મની વધારે જાણવાનો તક થઈ તેનું સ્વરૂપ અર્થની આચાર વિચારે લીધું હતું. ઉત્તમ સામાજિક અને નૈતિક જાણ. કુદરતીનેકથી અને મહાત્મો માટે ખાસ હક અને શુભ માટે પાતરી જરાબેધી વિદ્યુત જવા દેવા આપ દરિયા-વ રિદેશ અધિકારથી મહાત્મોની સ્થિતિ ઉચી જમાવ

એ માત્ર સામાજિક રૂઢિ નહિ પણ વાસ્તવિક સત્ય છે—મોક્ષ એ સાંપ્રદાયિક જાત કિ-
કાં પાળવાથી મળતો નથી પણ તે સત્ય ધર્મના સ્વરૂપમાં આજપ લેવાથી પ્રાપ્ત થાય
છે—અને ધર્મમાં મનુષ્ય અને મનુષ્યનો ભેદ રચાવી રહી શકતો નથી. કહેતાં આમ
ઉપર છે કે આ સિદ્ધાંતો, સમાજના હૃદયમાં જડ થાયીને એટલી ભાવનાઓ રૂપી વિધિ
ને તૃપ્તિથી ભેદી નાંખી, અને આખા દેશને વધીશૂત કર્યો. ભાર પાછી ધણી કાળ સુધે
આ ક્ષત્રિય ઉપદેશકોના પ્રભાવ જગતી બાહ્યોની સત્તા અમિશૂત રહી હતી.”

કેમ પણ ધર્મ પ્રવર્તકને ધર્મ વ્યવસ્થામાં (organization) દેશની સ્થિતિ-વેતન
સંજોગો પર આસ લક્ષ આપવું પડે છે. મહાવીર સમયમાં એ ભાવનાએ બાહ્યો અને
બાહ્યોતરો-ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્ર એમ મુખ્ય પહે વહેંચાઈ ગઈ હતી. બાહ્યોતરો
આધિપત્ય અતિશય વિશેષ અન્યથી અતીવ ચડીસાનું હતું અને રાજાઓમાં એક એક
રાજ્ય કરનાર-ચક્રવર્તી કે સમ્રાટ કેમ ન હોવાથી અહીં બહુ રાજ્યો પર સત્તા ધરાવતા
રાજાઓ અનેક હતા અને તેમની સત્તા પ્રજાની સહાય સાથે, અથવા અન્ય રાજાઓ
ભતિઓની સહાય સાથે પ્રબલ પહે તેની પ્રજા પર પ્રવર્તતી હતી.

“મહાવીર” જાણતા હતા કે સમાજ ઉપર ખરી અસર બાહ્યો દ્વારા થઈ શક-
કશે કેમકે તે જમાનામાં તેમનું જોર પ્રજાપહે વર્તી રહ્યું હતું; તેથી તેમણે પોતાના
પ્રભાવનો પ્રથમ ઉપયોગ તે કાળના મુખ્ય અને વિદ્વાન્ બાહ્યોને પોતાના પક્ષમાં લેવામાં
કર્યો. જેન મંથોમાં ઉદ્ભૂતિ, વાંચુત્તિ, અમિશૂતિ આદિ અગ્રાર, સુવિખ્યાત બાહ્યોએ
મહાવીર આગળ દીક્ષા લીધાની જે હકીકત અસ્ત વસ્ત આકારમાં આ કાળે રહેવા પામી
છે તે એજ વાતનું સમર્થન કરે છે કે મહાવીરે સર્વથી પ્રથમ, જેના વડે સમાજની
પ્રગતિ અવરોધને પામી હતી તેવા બાહ્યોને પોતાના પક્ષમાં લેવા ઉદ્યોગ કર્યો હતો.
પ્રજાના અગિયાર મહાધરો પ્રથમ ક્રિયાકાંડી બાહ્યો હતા અને તેના ઉપદેશથી અનુરક્ત
મધ પોતાના મોક્ષ સિધ્ધ સમુદાયો સહિત તેમના ઘરણે આવ્યા હતા.”

(૨) પ્રજા જેના જૂથમ અને તાસથી પિણતી હતી, એને જે પ્રજાની પ્રગતિને
બાધક અધર્મ અને અનીતિથી બરેક કરણો હતા તે ધણી વર્ણથી સ્વાર્થને લઇને બા-
હ્યોએ ઉભી કરેલી વર્ણ વિષમતા-અતિભેદ (પોતાનું આધિપત્ય અને અન્ય વર્ણનું
અનધિકારીપણું અને કનિષ્ઠ પણું), વૈદિક હિંસા-પ્રતાદિ, અનેક દેવોનું અતિપ્રભુ કાળ
નાથી ઉપભવી કાઢી તેને તુટમાન કરવા માટે કષોળ કસ્પિત યોગેથી પૂર્વ વિધિઓ-
પ્રાયશ્ચિત્ત, ખાન પાન સવનાદિ હમેશની ક્રિયા માટે ઉપભવેલ કર્મેકાંડ, વગેરે રહિયો
પ્રચલિત હતી તે સર્વને તિલાંજલી આપવા માટે મહાવીરે સતત આપેલ ઉપદેશ અને
આદેશ; અને તે અહિંસા અને સમાનતાના વીર સંદેશ એટલો બધો વેગવાન હતો કે
ભારત વર્ષના ચારે ખૂણામાં ફરી વળેલ આથી લોકો પરનો-બાહ્યોતર લોકો પરનો જૂથમ
જવાથી તેમનું સંકલન થયું.

આથીજ કહેવામાં આવ્યું છે કે—

હોમહવનાદિક વૈદિક રિવાજ પહે આહતો જોઇ, તીર્થંકર બનવાને (વીરપ્રજાએ)
પોતાના કાળમાં ઘણું વર્ણન ધણુંજ સક્ષમ રીતે કર્યું છે. જેના નેવા દયા સંબંધીના
નિવારો કેઈ દરેક કે સંપ્રદાયવાદીઓ કરી શક્યા નથી; કેમકે તેઓ (જેન) પવેદિપતો

સાખ્ય દષ્ટિઃ એકલું કથન-કહેણી, એકલો આચાર-રહેણી; એ નિષ્ફળ છે, પણ તે સમસ્તની જરૂર છે—સફલતા માટે એ સમસ્તનો યોગ આવશ્યક છે. અચલ અને અદ્વિતીય નિત્યતા અનિત્યતા, અસ્તિત્વ નાસ્તિત્વ, વક્તવ્યતા અવક્તવ્યતા, એમ અને જુદી જુદી દષ્ટિથી જોતાં જણાય છે. આમ સર્વનું મિશ્રણ અને સંયોગ. સ્વાતંત્ર્ય એ અને સ્વરૂપ જણાવી વિશ્વવ્યવસ્થા, આદ્યસ્વરૂપ, અને મુક્તિમાર્ગ તિલાંશ દષ્ટિથી દર્શાવેલ છે અને તેની તે સમગ્ર વાદને ‘સ્વાદવાદ’ અથવા તે દર્શનને ‘અનોક્ત દર્શન’ એનું વ્યાપક અને સર્વ લક્ષી નામ આપવામાં આવ્યું છે. આ સ્વાદવાદનો સિદ્ધાંત વિશેષ સમજતાં-સમજાવતાં અનેક પુષ્ટો બરાબ તેમ છે તેથી તેનું સ્પષ્ટ આખ્યા રૂપે તેને અત્ર દર્શાવેલ છે.

આમ મહાવીરના ઉપદેશમાંથી વધુને બાબુએ મૂકીએ તો આદ્યું તે તાલપર્વ સ્પષ્ટકારમાં પારદર્શક રીતે (પુનઃ રચિતો હોય વહોરી રા. સુચિત્રના સંદર્ભમાં કહીએ તો) જણાતો કે ‘મુખ્ય એ વાત ઉપર વધારે બાર મૂકી તેની અસર સમાજ ઉપર તેમજ દેશ રીતે વિસ્તારી હતી:—

૧. પ્રાણી માનને સ્થવાનો એક સરખો હક છે, માટે ‘સ્થવો અને સ્થવા લો’ (Live and let live) નો સિદ્ધાંત.

૨. પોતાના કષ્ટાણુ માટે હોય ઈતર જાલ સક્તિ ઉપર કે તેના પ્રસાદ (favour) ઉપર આધાર કે અપેક્ષા ન રાખતાં સ્વસક્તિનું અવલંબન તેવાનો સિદ્ધાંત.

આ બે સત્યોના પ્રકાશનથી તે મુગમાં અત્યંત જરૂર હતી. જો કે તે સત્યો તાત સાદા અને એક બાજબીથી પણ અચાલ રૂઢી ન કરે તેવા સર્વ વિદિત છે તોપણ જ્યારે તેથી સદ્ભાવનાઓનો લોપ થવા બેઠો હોય છે ત્યારે આખા દેશને બધો આખી જગતને બધીવાર તેનું એક સાથે વિરમરણ થઈ જાય છે અથવા બીજા પ્રજાગ વિરોધી ભાવનાઓની સત્તામાં તે જ્વાલ જાય છે.

તે કાલે પણ તેમજ થવા પામ્યું હતું. લોકો આદ્યકષ્ટાણુના મુખ્ય નિયમેથી અજાણતા કરી પોતાના દિન સાધન તરિકે નાના મોટા અસંખ્ય દેશદેવીઓને સંતુષ્ટ થવવા માટે પ્રાણી દિસા પુજા વગેરે વાતારિકની પ્રજાજનમાં પડવા લાગ્યા. આ દિસા પ્રજાનું પધર્મે નાને માલતી કિવાનો સાને મહાવીરે સખ્ત લગત મથાવી સ્પરશવાનો સિદ્ધાંત દેશભ્રમે, કે જે માટે અત્યંત મુગ પ્રાણીઓ પોતાની મુક વાણીમાં આજે પણ તે પ્રત્યક્ષ ઉપકાર થાય છે.

તે બીજી દષ્ટિથી જોઈએ:—

“When the religion formerly received is rent by discords, and when the holiness of the professors of religion is decayed and full of scandal, and when the times be stupid, ignorant, and barbarous, you may doubt the springing up of a new sect; if then also there should arise any extravagant and strange spirits to make himself author thereof. If a new sect have not two properties, fear is not, for it will not spread the one is the suppression of the opposing of authority established—for nothing is so popular than that the other is the giving license to pleasures.”

and a voluptuous life: for as for speculative heresies (such as were in ancient times the Arrians, and now the Armenians) though they work mightily upon men's wits, they do not produce any great alteration in nature, except it be by the help of civil occasions the same three manners of plantations of new sects: by the power of signs and miracles, by the eloquence and wisdom of speech and persuasion, and by the sword. For martyrdoms, I reckon them among miracles, because they seem to exceed the strength of human nature; and I may do the like of superlative and admirable holiness of life.

—Bacon's Essay on 'Vicissitudes of Things'

જોશિ વિષયો બોલે "વસ્તુના પર્યાયોગ-ફેરફારો" (Vicissitudes of Things) એ નામના મુદ્દા નિબંધમાં જણાવે છે કે 'જ્યારે પ્રાચીન ધર્મ બેઠેલા રહેલા જાણે છે અને ધર્મના મુખ્ય દિશા-ગુણોની પરિચય સહી પામી નિશ્ચયી પરીણે દબા છે, અને તે સાથે તે સમયમાં મૂર્ખતા, અજ્ઞાનતા અને અસંસ્કૃતિ પ્રસરેલી હોય છે, ત્યારે એક નવીન સંપ્રદાય ઉત્પન્ન થશે એવો ટકા કદામિત્વ રહે છે: જો તેવા સંપ્રદાય બને તો તેના પ્રભેદ તરીકે કેટલાક પ્રશ્નોના ત્રણ વિષયો અપ્રમા ઉદભવે છે. જો તે નવીન યત્નોમાં બે લક્ષણો ન હોય તો તે પ્રસાર પામે એવી બીજી રાખના નહીં તેને પ્રસાર થવાનો હોય તો તેમાં બે લક્ષણો જોઈએ:-(૧) મૂળ ધર્મની સ્થાપિત શૈલિ જાવનને-તેનાં શ્રમાને બાંધી રેવાનું ના તેથી વિરુદ્ધ પડવાનું, કારણ કે તે પ્રાચીનતા તે લખે લોકપ્રિય અવશ્ય થયેલ હોય. (૨) જીવનનાં દૈનિક સુખો અને હિન્દુ-વાદ વિશ્વાસને પૂર આપવાનું, કારણ કે કાલના ઉપર સ્થાપિત થયેલ ધર્મ (જેના કે પૂર્વના અર્થો અને દાશના આધિનિવન) મનુષ્યની ભુદિપર પ્રગમ જસર કરે છે, જ્યાં ધર્મનાં મોટા ફેરફાર કરી શકતા નથી. નવા યતને સ્થાપિત કરવામાં ત્રણ પદ્ધતિ કામે લાગે છે:-(૧) અમાકારથી (૨) ઉત્કેષ અને સમજાવવાની રીતિમાં રહેલ વાગ્દાન અને મંત્રથી (૩) તરવારથી-મુદથી. ધર્મને પ્રજાની આંતરિ આપવી તેને કું અમાકારમાં ત્રણ પદ્ધતિ કે મનુષ્ય સ્વભાવના જાણ કરતાં તે બધી વધી જાય છે: અને જીવનના અનિવાર્ય વાગ્દાન અને ઉદાત્ત પરિચયને ત્રણ કું અમાકારમાં ત્રણ પદ્ધતિ."

બેઠેલીના રીતિ સંજ્ઞાના જાનના પ્રદેશ પ્રમાણે જલ્દ છે, પરંતુ જ્યારે આપણે તેને ધર્મધર્મ કે નૈ.ધર્મના રીતિદાસને કાલ પાડીએ છીએ, ત્યારે આપણને જણાય છે કે તે રીતિમાં બધું સુધારે વધારે કરેલ જોઈએ છે. ધર્મધર્મ અને નૈ.ધર્મના ઉદારો મોક્ષ મહાવીર અને જુદા જાવનના આજ્ઞાલ વર્ગ (Hierarchy)ની અસરને ધર્મના દિશા-ગુણોની પરિચયમાં કોઈ ચર્ચ લોકોમાં તે અનિવાર્ય નિંદાને પાવ નથી, ત્યારે દબા છે. પરંતુ તે વખતના ધર્મના અગ્રણ અને અસંસ્કૃતિ હોવાને જાણે સર્વ દિશામાં જલિ કિન્દુતા કરી ભુદિ અને નિર્મિતી કરાવે સમગ્રતા રસપાન કરી દલી: સર્વ દિશામાં પ્રાચીન કિદાલિને તેના દિશા ગુણો કરી કરી દલીપૂર કરતા દબા, જ્યારે તેના પ્રતિપક્ષી-રીતિમાં તેના પર અજ્ઞેષ કરતા દબા અને નવીન રીતિ કરી સર્વે કિદા-વાદ દબા. મહાવીર અને જુદા પેરે "અને પ્રાવિચાર અને વિગ્રહનું અર્થમાં નહીં

હતા, પરંતુ ધર્મના આદર્શમય જીવનો માગવામાં એક સંગત એક સંગત હતા અને આર્થ આદર્શના નમુનારૂપ હતા. તેમના ધર્મે શાહજોની સત્તાને નાશુદ કરવા અવસ્ય પ્રવળ થઈ છે, પણ તેમ કરવામાં તેમણે કદી પણ જીવનના લૈભિક સુખ અને ઈન્દ્રિયનિવાસોને માટે સ્વચ્છંદસરી છૂટ આપી નથી તેમ તરવારનો પણ ઉપયોગ ક્યો નથી તેમની આમર્થ્યકારક શૈલ્ય થઈ તે તેમના ઉપદેશ અને સમજાવવાની શક્તિમાં રહેલ વજન અને પ્રમા અને તેમના જીવનની અતિશય ઉત્તમ અને ઉદાત્ત પ્રવૃત્તિને લઈને થઈ હતી.

‘મહાવીર કેવલ પ્રાપ્ત કર્યા પછી પણ જે સૌથીએ ઉપદેશ પ્રદત્ત કરી હતી તેમાંથી પણ અનેક શિક્ષણીય અસૌ મહત્ત્વ કરવા મેળવે છે. તેમણે કદિ હામના ઉપદેશોની માફ ખીભએનાં હિંદ શોધ્યા અથવા ખીભએના ધાર્મિક વર્તન કે આચાર વિચાર ઉપર મોઢાઈ ખાત્ર ફેરવવા ઉદ્યોગ ક્યો નથી. વિશ્વનું સર્વેકૃષ્ટ કમ્બાળ કરવા માટેજ તેમના તીર્થંકર પદનું નિર્માણ હતું; છતાં તેમણે તે નિર્માણ સિદ્ધ કરવા માટે કોઈને પોતાનો ઉપદેશ પરાણે અથવા સામાની અનિચ્છા છતાં આજવાનો પ્રભુ ક્યો નથી, તેમજ તેમના આચાર વિચારને તરછોડી નાખી પેશાના વાણમાં અજવાને લોહને લગવ્યજ્યા તથી, તેમની ઉપદેશ પદ્ધતિ સાંત, શ્વિકર, દુરમનને પણ તુર્ત મળે ઉતરે તેવી, હંદય સ્પર્શી, મર્મભંડી અને તેમના આચારને શ્રેષ્ઠ હૃદયમાં સીધી રીતે પરિભ્રમણે તેવી સરળ હતી.

‘દુનિયા મારા અભિપ્રાયનેજ મળતી થઈ જાય અને મારા આચારનેજ અનુસરના વળી થાય’ એવી હિંચા પ્રમુખે કદિ રાખી નહોતી, તેઓ ભંભુતા હતા કે એવી હિંચા એ પણ એક પ્રકારની નવગર્હ છે અને તે મનુષ્ય હૃદયના બધારણનું અવાન સુવચારી છે. આખી દુનિયા મળે તેવા વિશાલ વિનાશ વિચય ઉપર પણ કદિપણ મત ભેદ વિનાની બનીજ નથી અને અભિપ્રાયમાં જનગણો સંગત પણ નથી. કહેવાય છે કે કેવલ યાન પછી તેમની પહેલી દેવતા ખાલી સ્થ હતી અર્થાત્ તેમના ઉપદેશની અસરથી એક પણ અંતઃકરણ અશિત થયુ નહોતું. [કે જે જોનાના માનવ પ્રમાણે કોઈપણ તીર્થંકરના સંનંધમાં જન્મ્યુ નથી અને બનતું નથી] છતાં પણ પ્રમુખે તે ઉપરથી દુનિયાના દિતમાટે કલાજ વિંચા દર્શાવી નહોતી. આજે જેવી અનેક મત ભેદ અને સંપ્રદાયોની વધાક અથે છે તેવી તે દેવકાળના સ્વરૂપને અનુસરતી ધમાક તે વખતે પણ નર નામનીજ હતે, તેથી મનુષ્ય હૃદયનું બંધારણ બંધ દેવ કાળમાં એકજ પ્રકારનું રહે છે-માત્ર તેણે ઉપર પ્રવૃત્તિ સારા-ભોની હાજર પડે છે.

‘મહાવીર પ્રમુખે પોતાનો સમુદય, ખીભ સંપ્રદાયના સમુદયનાં મુકાબલે સંખ્યામાં પાછળ રહી જાય તેવી દરકાર કરી નથી. માત્ર પોતાનાં સંનંધમાં જાનનાર મનુષ્યોને તેમણે અત્યંત સરવજનો, કેવલા અને વિશ્વદુષ્ટીથી તેમના અધિકારને ધરોડે કોરક આપ્યા હતા. મહાવીર પ્રમુખ અનુષ્ઠાનનેથી સખ, ચોદગા જેવા એક સામાન્ય મન પ્રાપ્તજ (તેમ જિહ્વાક પ્રમુખે)જાનવીનેથી સંખ્યા કરતાં પણ થોડી હતી એજ ભવ દર્શી આજે છે કે પ્રમુખે કદિ પણ જેઓને વડો વિલાસના કાપ્પી ખીભની મદદ સર હાથે નહોતે એ તેઓને દેશે અઘર ચાનો દારો પેલના અરેકિત સુખમાં રહે એવા જેઓને અનુસરવાન્યને મોટી સંખ્યા રૂની કરી નહોતે દારૂ પરંતુ જેઓ

નય છે. દર્શનપ્રવર્તકમાં જેને અયોગ્યતાઓ ન જોઇએ તે તીર્થંકર જે ૧૮ દોષોથી રહિત હોય છે તે દોષોમાં સમાઈ નય છે.

બેકન ને યોગ્યતા ' ઉપદેશ અને સમજાવવાની શક્તિમાં રહેલ વક્તૃત્વ અને પ્રતા' (the eloquence and wisdom of speech and persuasion) એ નામથી જાણીએ છે તે તીર્થંકરની વાણીના ૩૫ ગુણમાં સમાઈ નય છે. તે ૩૫ ગુણોમાંના મુખ્ય ગુણો લઘુશું તો તે વાત સ્પષ્ટ રીતે જણાશે:—

૧ સર્વ ઠેકાણે સમગ્રય તેવી-સંસ્કારી, પ્રાદ, મંબીર, સ્પષ્ટ, પૂર્વાપર વિરોધ વર્તની, સંદેહવમરની, મધુર, વ્યાકરણના દોષ વગરની, પુરસ્કૃતવમરની, વક્તા સર્વગુણ સંપન્ન એવું જ્ઞાન કરાવનારી, પરિનિર્દા અને આત્મસ્તુતિ વગરની...વગેરે ગુણો છે.

ખીજી યોગ્યતા બેકનના સંદેહમાં Superlative and admirable holiness of life છે, તે શ્રીમન્ મહાવીરના ચરિત્રને અવલોકતાં પણ પણ પ્રતીત થાય છે, તે ચરિત્રતા અનેક અંશે છે તેમાંથી થોડા આ સમયને પૂરતા લઘુએ:—

૭ મહાવીરનું ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ જીવન.

મમો દુર્વાચરાગાદિ વૈરિવાર નિવારણે ।

અર્હતે યોગિનાથાય મહાવીરાય તાપિને ॥

ભાવાર્થ—જેઓ દુઃખથી નિવારી થકાપ એવા રામ દેવ મોહ આદિ ઇતુઓના સમૂહનો નાશ કરનાર છે, યોગીઓના જે સ્વામી છે, અને સર્વ જીવોનું રક્ષણ કરનાર છે, તે અર્હત-શ્રીમન્ મહાવીર પરમાત્માને નમસ્કાર છે.

ગર્ભાવસ્થાથી ચૈતર્યાગ્રમ સુધીમાં એટલે ઈ. સ. પૂર્વે ૫૮૯થી ઈ. સ. પૂર્વે ૫૧૮ સુધીમાં લગભગ ૩૧ વર્ષ સુધીમાં-તીર્થંકર જૈન માન્યતાનુસાર મર્લંધીજ મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન એ ત્રણ જ્ઞાનના પારક હોય છે; તે પ્રમાણે મહાવીર ત્રણ જ્ઞાનસાદિત હોવાથી તેમાંના અવધિ જ્ઞાનથી મર્લંધી રહેલા એવા તેમણે જાણ્યું કે પોતાના ફરકવાથી પોતાની માતાને વેદના થાય છે ત્યારે તે દુર કરવાને તે યોગીની જેમ નિશ્ચય રચા.

(૨) આમ થવા પછી તેમની માતાને ચિંતા થઈ કે મર્લંધી ફરકતો નથી તો શું થયું ? શું તે ગયા ગયો કે નાશ પામ્યો ?—અને બહુ દુઃખ લાગ્યું. એટલે આત્મ કુટુંબ એ પામ્યું. પ્રભુએ આ જાણ્યું તેથી મર્લંધી જાપન કરાવવાને માટે એક અંગુલિ યત્રાવમાન કરી. આથી માતાને નિરાંત થઈ કે ' મારો મર્લંધી હજી અહીં છે. '

આ પછી મહાવીર સ્વર્ગીએ પોતાના અવધિ જ્ઞાનથી જાણી લીધે તેમણે નિશ્ચય કર્યો કે મર્લંધી હું તે જ્યાં મારી માતાની આટલો બધો મોહ છે તો પછી હું ઈશ્વર લઈશ તો તેમની શી દસા થશે ? આમ વિચારી જ્યાં સુધી માતા પિતા જીવતા હોય ત્યાં રીક્ષ નહિ લેવાનો નિશ્ચય કર્યો.

મહાવીરજી ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ છવન.

મહાવીરે રાખી હતી તે એવી મહત્વની અને ઉચ્ચ કક્ષાની છે કે તેનું અનુકરણ આપણે છારનો લક્ષ્યરૂપિ ઉચ્ચ, પવિત્ર, યાત્રા અને મોક્ષમાર્ગ બની શકે તેમ છે. આવી ભાવનાઓનું વિવર્તન કરીએ:—

૧. ઘણાના આશયમાં જ્યાં તેઓની એક કુપેદીમાં રહી ખ્યાલવરણમાં રહ્યા. અખંડ ખ્યાલદશામાં તે કુપેદીનો નાશ થાયે એ આવી કરી નાખ્યો ત્યારે ત્યાં (૧) ખ્યાલ આથી તે વૌરમુખે ૫ અભિમદ (એક જાતનાં મત) ધારણ કર્યાં (૨) દિ ૫૫૫ જ્યાં અમીતિ થાય તેને ધેર વસતું નહિ; (૨) જ્યાં રહેતું ત્યાં સદા કલેષસર્વ કરીનેજ રહેતું; (૩) પ્રાણ: પ્રાણજ ધારણ કરતું (૪) કર પાવત્રે બોમ કરતું અને (૫) મુદસથનો વિનય કરવો નહિ.

૨. દલિપિય સર્વે હતો તેની ખગર પડતાં તેનો પૂર્વજ-મ-ચંડોદિષ્ટ તાપસ-વિચારો ત્યારે જણાવું કે કુર્મના વિપાકથી તીવ્રભુજથી કોપને લખે તે આ જ-મ પામ્યો છે તેથી 'તે દલિપિય સર્વે અવસ્થ પ્રતિબોધ કરવાને થોભા છે મારે ભમે મને તે ઉપસર્વ કરે-પીય કરે, ૫૫૫ કુ જાઉં અને તેને પ્રતિબોધ: 'મહામન મહાવીર ત્યાં સર્વે દલિ દેડોને હેવરે કરડયો પ્રતુને તે જ્યાં પોતાનું મનું કંઈપણ ન કરી ત્યાં-કેર ન પ્રસરતાં કરીરમાંથી કુપ જેની રૂપિરની પાયા નીકળી. સર્વે સ્વપ્ન થયો. પ્રતુ અનુક્રમ આશ્વી મોમ્યા "અરે ચંડોદિષ્ટ! જુઠા! જુઠા! મોઢ પામ નહિ 'આથી સર્વેને જાતિરમરણ યાન થતું. સર્વે ડોડી દાઢ દરમાંજ પોતાના અંત-સુધી રહ્યો-પ્રતિબોધ પામ્યો.

(૩) 'સર્વો છવકર્ષ યાચન રસી, એસી ભાવદશ મન ઉવસી' એ ભાવનાચળ્ય થી વૌર પ્રતુએ અનાર્વ જૂમિમાં વિહાર કરી અનાર્વેની પ્રતિબોધચ અને પાછળા કમ્પેની નિર્જરા કરવા નિયમ કર્યો તે પહેલાં પ્રતુએ અવધિજાનથી જણવું હતું કે "હવે મારે પશું કમ્પેની નિર્જરા કરવાની છે. તે કમ્પે સદાય વિનય મારણી ખાપવાય તેમ નથી, કારણ કે સંનિહો સિવાય સતુઓનો મોટો સમૂહ છત્તી કમ્પે નથી. આ ભાવ દેશમાં વિહાર કરવાથી અને તેથી સદાય મગચી કુલંક છે મારે હવે કુ મુદ જૂમિ અનાર્વ દેશમાં વિહાર કરીશ. 'ત્યાંથી યાદ દેશ, ૫૫૫ જૂમિ, ૬૬ જૂમિ વચેરે કમ્પેક દેશમાં વિહાર કરી અનાર્વો તરણી અને કુ:મ્પે સદાય કમ્પે છે.

(૪) ૬૬ જૂમિ નામના એ-ક દેશમાં પેદાશ ચામચાં દયાન દડામાં પ્રતુ રહ્યા તે વખતે દિ અવધિ જાનથી ખ્યાલરથ પ્રતુને ત્યેર્ષ પ્રતુ કે 'પન્થ છે! પ્રતુને-દેવચ ખ્યાનને મગચવા ડોળ કમ્પે છે! 'આર્ચ વચેરે સંવચ વચનય દેવથી સદાય ન થયાં અને મહાવીરની કમ્પેની કરવા નિયમ કર્યો તેને ઉપજીવેલી એ કર્યા બોલે અવકર એવ યીજ ઉપજેરે કર્યો. પરંતુ પ્રતુ નિયમ અને આચ રહ્યો ઉચરે તે અવધ દેવ' નમાદાર કરી નેમ્પે સમન્વિષીંધયે અવધ કમ્પે કર્યો આચ સમે વિહાર કર્યો 'અવધ પ્રતુએ પ્રતુ' 'દે કમ્પે દેવ! કે અખાતિ વિનય કર્યો ડોડી દે. અને કેમ્પે અવધ નથી, અને તે સ્વેચ્છાએ વિહાર કરીને છામે.

વીરપ્રભુને જે જે કુખો પડ્યાં છે તેનાં કુખો કાઠપિણ્ણ તીર્થકરને નથી પડ્યાં; આથી કાંઈ થકો કરશે કે વીરપ્રભુ કે જેમણે પોતાના જન્મોદ્ધવ વખતે મેરુપર્વતને નમાવ્યો હતો, અને આઠ વર્ષની ઉમરે વિકલા રૂપ ધરી આવેલ દેવતાને એક મુઠીના પ્રદારથી અસંકિત કર્યો હતો તે એવી અપૂર્ણ સંકિત હોવાં છતાં, આ કુખો મુંઝા મુંઝા ભેખિવચને બદલે કાંપી ન નાંખે ?—ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે કુખો એ પૂર્વ કર્મને લાંબી છે, જ્યાં સુધી તે પૂર્વકર્મ નિર્બોધને નિકાશિત નથી હોતું અને તે ઉદયમાં નથી આવતું, ત્યાં સુધીમાં ભાવથી વેદો નાંખી ચકાવ છે ચા તેની નિર્જરા કરી ચકાવ છે, પણ જે કર્મકલ-યેમાં આવે છે અને જે નિકાશિત કર્મ કે જે અવસ્થા ઉદયમાં આવ્યા વગર રહેતું નથી તે ઉદયમાં આવે છે તેને વેદો વગર દૂરકી થયો નથી, પરંતુ વેદવા વેદવામાં ફેર દેલ છે, એટલી એક કર્મ વેદ છે છતાં કર્મ જાણે છે, જ્યારે ચાલી તેજ કર્મ વેદો નવીન કર્મ બાધિતો નથી. આનું કારણ એ છે કે જેવો રસપરિણામ કર્મના વેદવામાં લેવાય છે તે પ્રમાણે કર્મ વેદતાં નવીન કર્મ જાણાય છે. ચાલી કર્મ વેદતાં કાષ આદિ કયાંય-યમ કે, દેક, કરતા નથી વળા આથી દરેકને બોધ મળે છે કે મનુષ્યને પોતાનાં કરેલાં કર્મોનાં ફળો અવસ્થા મળવાનાં.

આ પરથી સમજાશે કે મહાવીર પ્રભુમાં અનેક—અનંત ગુણો હતા. તેમાંનાં કશું પ્રતીકે થોડા લખ્યો:—
સમભાવ.

કેવલ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયો પહેલાં દેવજીત, મનુષ્યજીત અને તીર્થયાત્રીજીત અનેક ધેર ઉપસર્ગ તથા પરિસહો થયા છતાં મી મહાવીરે તે સર્વને સમભાવપૂર્વક સહન કરેલ છે.

પંચમે ચ સુરેન્દ્રે ચ કૌશિકે પાંદ સંસ્પૃષિ ।

નિર્વિરોધ મનસ્કાય મી વીર સ્વામિને નમઃ ॥

શ્રાવાચ:—મી વીરપ્રભુના ચરણ કર્મકલનો રપલે. દેવ મહારાજો, ભક્તિમરના આવેશથી કર્યો હતો, જ્યારે તેજ ચરણ કર્મકલનો રપલે દેવપ્રકૃતિથી અંકકૌશિક નામના તાપસના પૂર્વ જન્મવાળા સર્પે કર્યો હતો—આ બંને પાદ રપલે કરનારમાં એક બીજાથી અત્યંત વિરોધી હૃદયભાવ હતો—દુઃખમાં અપૂર્વ ભક્તિભાવ સેવક ભાવ હતો અને સર્પમાં પાદરપલે કરવી વખતે એવો ભાવ રહેલો હતો કે “આ વળા મારા સ્થાનપર કોણ ઉભો છે ? હું પદકમાં તેને દેશ મારી જીવીન ઉપર પટકી ફાં મૂક્યુંને પમાડું હું.” આમ હોવા છતાં બ્રહ્મવાનની શ્રદ્ધિ જાનેપર સમાન-એકાકારજ છે, કેહ્નિા પર રામદેવ નથી—આવા મહાવીર પ્રમુખમને, મારો નમસ્કાર થાઓ !

મી મહાવીરે, લગ્ન કર્યું તેમાં હેતુ.

માતાએ વિવાહ કરવા આમદ કર્યો, જ્યારે પ્રભુ વિચારમાં પડ્યા કે, “આને આ મારે શું આવી પડ્યું ? [પિતૃસંહત જેતું.] એક તરફ આ માતાનો આમદ છે અને બીજી તરફ આ સંસાર પરિભ્રમણનો ભય છે. માતાને કુખ યાય છે એવી ચકાથી હું મનમાં પણ અને સંકેપને રજા હતો તો હવે તેમની મનોરજિત કુશાય નહીં તેવી રીતે શ્રદ્ધા-સર્મા પણ મારે રહેતું જોઈએ. વળા મારે ભોગ રૂલ કર્મ પણ જાણી છે અને, માનપિતા છે—આ પ્રમાણે ચિંતીને પ્રભુએ માતાના તે સાસનને માન્ય કર્યું.

મહાવીરનું ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ પંથન.

જે પ્રકારનું પૂર્વ પ્રારંભ ભોળાને નિશ્ચય થવા થોડા છે, તે પ્રકારનું પ્રારંભ સીનાણે વેંટું પડે; જેથી તે પ્રકાર કાંઈ પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે, પ્રસંગમાં જામના ઉપરોક્ત ન હોય, તો છાત્રને સમાધિ વિરાધના થવાં વાર ન લાગે. માટે સર્વે સંજ્ઞા ભાવને મુગપણે પરિચ્છાઓ કરી, ભોળાના વિના ન પુટી શકે તેવા પ્રસંગને પ્રેરણિ થવા દેવી પડે; તો પણ તે પ્રકાર કરતાં સર્વાંગ-અસંગતા જામને તે પ્રકાર ભલે પડે છે.

મહાવીરનો વૈરાગ્ય-પરમાર્થ જીવન.

જે સપ્તરથે બીજા રથે

મહાપીરને વૈરાગ્ય-પરમાર્થ જનન.

એ સંપૂર્ણ બીજા કાળે ઉપરથી જાણવામાં આવે છે તે સંપૂર્ણ બીજા કાળે
 જાણવામાં આવે છે. સંપૂર્ણ પદ્યની નિષ્કામ કારણની સંવેદ છે. વાણીના ઉપ
 કારણે, તેમની વાણી નિષ્કામ છે. તેઓ જાણ કરે છે તેનું કહે નથી. તીર્થાર
 કરે તે જાણ છે તે જાણ માટે બીજા કાળે કાળે કરે છે; જાણ તે. ઉપર પ્ર-
 કારણે જાણ વધે છે. તે જાણ નિષ્કામ છે, તેમ તેઓને પાસા નિર્ભરતા કરી પેલા
 કાળે કરવાનું નથી. તેમનું કાળે તે જાણ કરે છે તે જાણ લોકના નામ, તે તરીકે
 જાણ છે, સંપૂર્ણ કે સમગ્રીને પણ જોઈ ઉપરથી જાણી જાણી છે. તે જાણ
 નિષ્કામ જાણી જાણ ઉપરથી જાણી છે, જાણી રચના રચનામાં રહેતા જાણ પણ
 જાણી જાણી જાણ

દાખલો વર્ગના સભ્યો પણ જેનો વેરામ રાખી શકે નહીં તેનો વેરામ ભરવાનનો
 હોય. જ્યાં જ્યાં ભરવાન વર્તે છે, ત્યાં ત્યાં પણ પ્રકારના અર્થે પણ વર્તે છે, તેઓની
 વધુ ઉદ્દેશ પ્રમાણે સતિ પૂર્વક પરમાર્થે દેવથી નીકળે છે. અર્થાત્ તેમની વધુ પ્રમાણ
 કર્મ છે. તેઓને જન્મથી મતિ, ભુત, અવિધિ એ વધુ સ્થાન હતાં તે પ્રાચીન યુગ
 દમ કરતાં અનતિ નિર્ભય છે. સારની વાત અમર્ય છે. તેઓને અભિપ્રાય જાણ્ય
 નહીં. સારી પ્રાચીન ખરી પુખ્ત એ છે કે, તેમણે અનર્થથી નહીં દલેલા એવા રાજ
 દેવને જાણ્ય તેને હરી જેવી નાખ્યા છે. એ ભરવાનની અનતિ કૃપા છે. તેને પચીસે
 વર્ષે વર્ષે હતાં તેમની દયા આદિ હાથ વર્તે છે; એ તેમનો અનતિ ઉપકાર છે. સારી
 આંખે દેખાયા અર્થે અવધાર કરવા નથી. તેઓ સદા સ્વચ્છાને ઉદાસીન પણ વર્તે છે.
 સ્વાવલંબી.

પ્રીતિ દીક્ષા સર્વ જગતે પ્રેમમ વિહાર કરવા સામ્ય ત્યારે રહેતે વીસે વિનયી કરી
 હે ભગવાન! તમારા પૂર્વ જન્મેનાં જનુ અસાધ્ય વેદનીપાદિ પ્રિય પ્રેમનાં જાપન છે,
 તો આંખને હવસ્ય રસનામાં પલ્લા ભરી ઉપસર્વ કરો જેથી આજની અનુમતિ દેતલે
 તમારી સુધને સાચ રહું અને તમારા સર્વ ઉપસર્વ ટાળું-દૂર કરું.
 વારી-હિં! આ પાન કદાચિ અતીતકાલમાં સર્જનથી, હમણાં પણ સર્જનદિ અને
 જનતાઓમાં પણ સર્જની નથી કે કોઈપણ દેવેદ અનુરેદિતિની સાદાથી તીર્થાર કરે
 કરીને જનસંગન ઉત્પન્ન કરીએ, કિંતુ સર્વ તીર્થાર જેનાના પદ્યમથી જન-
 પ્રેમ કરે છે. આથી કુપણ નીચની સંપ્રદાય વિના સ્વપણામથી જનસંગન પ્રેમ કરીએ.
 મંદાચીરેણુ ધ્યાનમતઃ
 જનમથી જેને પ્રિય, પુત્ર અને અર્ચક એ પણ સંગ હતાં અને અપ્રેમવેગથી એતી

જાન્યારી ૨૦૨૦ માં, પુણે અને અમરેલીમાં રજા દરમિયાન અને અમરેલીમાં રજા દરમિયાન

તેને આવતા અંકમાં સ્થાન આપી 'શ્રીમન્ મહાવીર અંક' ની પૂરવણી તરીકે મુદ્રિત બહાર પાડવાનો વિચાર છે.

પ્રાચીન અર્થસમ્યક્તા પ્રારંભમાં ઉચ્ચસ્થિતિ, શુભ સમારંભ, અને તેવારી કરવા કહે છે પણ પૂર્ણતા ગમે ત્યારે થાય, જ્યારે પાશ્વર્ય સમ્યક્તા એમ મૂલ્ય છે કે પ્રારંભ ગમે ત્યારે થાય પણ પૂર્ણતા અમુક સમયે કે સમયની અંદર કરવી જોઈએ; આ પાશ્વર્ય સમ્યક્તાનું અનુકરણ આજકાલ પ્રચલિત હોવાથી તેમજ લોકો પણ અમારી પાસે તેમ માગતા હોવાથી ઉપરની ઘટના થાય છે તેથી વાચકવર્ગ દરચુજર કરી લેશે.

પર્યપણ માટે ખાસ વાંચન.

પાણીને મૂલ્યે ઉત્તમ વિચારોનો પ્રચાર કરવાની યોજના.

પર્યપણનો ખરો અર્થ, આસપ અને ઉપયોગ બતાવનારો કોષ મનન કરવા યોગ્ય લેખ આજ સુધીમાં લખાયો હોય તો તે 'જૈનદિનેશ્વ' ના સાક્ષી સાક્ષી 'પર્યપણ અંક' માં જ જોશો. ધનની શીલસુરી, શીલ અને બાર વતોનું વ્યવહાર સ્વરૂપ, તપની અનુભવ (વેદક દૃષ્ટિએ), અભ્યંતર તપનું શુદ્ધિમય સ્વરૂપ, ભાવનાનું સાત્ત્વ, સામાયિક-પાંચ-પ્રતિક્રમણ ઇત્યાદિ ડિપ્લોમા સમ્બંધમાં વ્યવહાર અને તદ્દન નવીન મૂલ્યનાં; 'પાંચ સમવાય' અથવા પાંચ 'કારણ' સમ્બંધમાં રમુછ કથાદ્વારા કર્મ, ઉદ્ભવ આદિ તથા પર નવીન પ્રકાશ, આરોગ્ય અને ધર્મ વચ્ચે નિકટ સંબંધ સ્પષ્ટ કરી ધર્મમય છતાં વડે આરોગ્ય ભળવવાનો ઉપદેશ; લઘુ કોણે કરવા અને કોણે ન કરવા તથા વિવાદિત સ્થિતિમાં ખર્ચ સુખ સાચવવા માટે ધર્મનો કયો સિદ્ધાંત કામ લાગે તેમ છે તેનું વિસ્તારથી વિવેચન; સોમોની આર્થિક અને રાજકીય સ્થિતિ, લઘુ સંબંધી જૂઠા જૂઠા દેશના કાવદાનું અવલોકન, સમાજ સુધારણા માટે અનેક મનેપત્રો; ખરો વિજય કોને કહેવાય અને પરાજય કોને કહેવાય; વ્યાપારી આવમને બે બોલ;

વગેરે વગેરે ઉત્તમ લેખો મ્વે. મુદ્રિતપૂર્વક, રચનાકૃતાસી તેમજ દિનંતર પ્રસિદ્ધ લેખોથી લખાવવા છે. આ. જન્મમંદીરવાંચ જૈન M. A. બ્રિટિશ વગેરે એ લખેલા તથા મનન કરવા યોગ્ય ઉત્તમ અંગ્રેજી લેખ પણ તેમાં જોવામાં આવશે. આદમાનું સ્વરૂપ, વિશ્વવ્યવસ્થા, ઇત્યાદિ મુદ્દાઓ પણ ચર્ચામાં આવ્યા છે. ઉપરાંત બે અલગ રમુછ અને ખાસ ઉપદેશી કથાઓનો એમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે: (૧) "નૃપ્તિ દોરણ પરથી સર્વજના સિદ્ધાંતન પર!" તથા (૨) "સર્વજનીને દિવસે એક જ જીવ શ્રીમતે કીધેલું લાતોનું દાન!" આખો અંક નવીન વિચારોથી અને સ્વા-સ, નૃપ્તિ, વેદક, માનસસાહ્ય ઇત્યાદિના પાયાપર રચાયેલી દલીલોથી ભરપૂર થયો છે. (એકંદર ૪૪ સુમારે ૩૦૦) મૂલ્ય વી.પી. ખર્ચ સાથે એકંદરે ૩૦-૮૦ માત્ર મળવાનું કોષ્ટક:— 'જૈનદિનેશ્વ' એપ્રિલ, ૨૫૩, નામદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

લાહી મુધારવા માટે સૌથી સરસ.

ડૉ. વામન ગોપાલનું જગ-

પ્રસિદ્ધ અને લોકપ્રિય.

આયોડાઈઝડ

MARSHALL

એનો હલકો ભદ્રીમાએ ઉપરાંત હરી ચાલતો નિહાળી દૂર દેખી ઠે.
આ તાસોપરતા બગરેલા સાદીથી થતા દરેકે માટે એક રૂનેદમદ
અકબીર ઇલાજ છે.

[illegible]

સોનાના અને રૂપાના માંદો મેળવવા

આ એક જ સાત્તરિલા બામ્બયાળી નીવડ્યું છે.

૧૦૫
 ૧૦૬
 ૧૦૭
 ૧૦૮
 ૧૦૯
 ૧૧૦
 ૧૧૧
 ૧૧૨
 ૧૧૩
 ૧૧૪
 ૧૧૫
 ૧૧૬
 ૧૧૭
 ૧૧૮
 ૧૧૯
 ૧૨૦
 ૧૨૧
 ૧૨૨
 ૧૨૩
 ૧૨૪
 ૧૨૫
 ૧૨૬
 ૧૨૭
 ૧૨૮
 ૧૨૯
 ૧૩૦
 ૧૩૧
 ૧૩૨
 ૧૩૩
 ૧૩૪
 ૧૩૫
 ૧૩૬
 ૧૩૭
 ૧૩૮
 ૧૩૯
 ૧૪૦
 ૧૪૧
 ૧૪૨
 ૧૪૩
 ૧૪૪
 ૧૪૫
 ૧૪૬
 ૧૪૭
 ૧૪૮
 ૧૪૯
 ૧૫૦
 ૧૫૧
 ૧૫૨
 ૧૫૩
 ૧૫૪
 ૧૫૫
 ૧૫૬
 ૧૫૭
 ૧૫૮
 ૧૫૯
 ૧૬૦
 ૧૬૧
 ૧૬૨
 ૧૬૩
 ૧૬૪
 ૧૬૫
 ૧૬૬
 ૧૬૭
 ૧૬૮
 ૧૬૯
 ૧૭૦
 ૧૭૧
 ૧૭૨
 ૧૭૩
 ૧૭૪
 ૧૭૫
 ૧૭૬
 ૧૭૭
 ૧૭૮
 ૧૭૯
 ૧૮૦
 ૧૮૧
 ૧૮૨
 ૧૮૩
 ૧૮૪
 ૧૮૫
 ૧૮૬
 ૧૮૭
 ૧૮૮
 ૧૮૯
 ૧૯૦
 ૧૯૧
 ૧૯૨
 ૧૯૩
 ૧૯૪
 ૧૯૫
 ૧૯૬
 ૧૯૭
 ૧૯૮
 ૧૯૯
 ૨૦૦

2001 44 256

सूत्र संख्या ३०२-३०३

१. श्री गङ्गाधरदास देवदास—भुंजर्.

લેખકોને નમ્ર વિનંતિ.

પૂજ્ય મુનિરાજભો, જૈન મેઘપુએટો તથા વિદ્વાન્ જૈન લેખકોને સવિનય વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે જૈન વસ્તીવાળા શરમત વનમ ચહેરેમાં મહાન્ કોન્ટ્રે-સેનો વિશ્વ વારો ફરકાવતા તથા કોન્ટ્રે-સેના સર્વાન્થ વાદન મહાતા આ માનિક પત્રમાં કોન્ટ્રે-સે દત્ત ધરેલા વિવેક સંબંધી તથા સમસ્ત જૈન જીવન સમાવિષ્ટ. નૈતિક અને ધાર્મિક ઉત્તર સાથે પ્રત્યેક બ્રહ્મી બ્રહ્મિક ઉત્તર સાથે તેના સરળ બાળમાં લખાયેલા લેખોને પ્રથમ પદ આપવામાં આવે છે અને જૈન અભ્યાસ સ્થાનને જોડેલા લેખોને પછીના સ્થાન આપવા મેં અમે આપા ગાળીએ છીએ કે પદ્ધતિવારી જૈન મેઘપુએટોની માફક અન્ન વિદ્વાન્ જૈન લેખકો તથા પૂજ્ય મુનિ મહારાજભો, વગેરે નહોતો માત્ર વર્ષમાં એકાદ વખત આડે હાથ પડે જોડેલો લેખ આ પત્રમાં લખી મોકલી રજૂ કર્યો જોડેલો પોતાની વિદ્વાનોવાત આપવાનું મન ઉપર મેરો.

૧ આ પત્ર મારેનું લખાણ કાગળની એક જ પાલુએ, આરા અગ્રણી અને દાઢી વડે લખાતી ગરબી લેવી. કાગળની જાને પાલુએ, અધવા પેન્સિલથી થયેલું લખાણ દાઢીમાં મોંઘવાં જડુ આપણું પડે છે તેમજ જુલો થવાનો પણ વિદેશ સંબંધ છે માટે આ મુશ્કેલી તરફ ધ્યાન આપવા ખાસ વિનંતિ છે.

૨ લખાણ મેઘમાં મોકલું. દરેક મહિનાની તા. ૧૫ થી ૧૬માં અમેને મગજું જોડેલું.

૩ લેખકો લેખ મોકલ્યાને તો લખણ કરી જે અંકમાં પ્રસિદ્ધ થશે તે અંક અને નિયમિત લેખકો નિયમિતપણે સર્વ અંક ચૂન મોકલવામાં આવશે.

૪ ૧૬માં નહિ પડેલા લેખો પાછા મોકલવાનું જનનું નથી, એને જોડેલું તેને દાઢી અર્થે મોકલો મંજૂરી લેવા.

૫ અમરક પ્રતીન જૈન ગુજરાતી સંકેત, ધાર્મિક અભ્યાસ વધે તેના સંવાદ, વિદ્યાલુ સુરી રીતે આપી રખાવ તેના અભ્યાસપાઠો, પદ્ધતિઓ, શિષ્યાલેખો, પ્રતીન પ્રદ-સ્તિઓ, પ્રતીન જૈન અભ્યાસ વિશે વગેરેને ખાસ પ્રથમ સ્થાન આપવામાં આવશે.

૬ રાજ્યગીત-ધાર્મિક વિદ્વાનોનું, નિર્દેશક વગેરે આડે માથે દેરદર અને કોઈ ઉપજાવનાર લખાણને સ્થાન જોડેલું આપવામાં નહિ આવે.

૭ લેખકો લેખનું પૂર્વ નામ તથા દેખતું લખવા રૂપ કરશે. તે પ્રકાર કરવા બંધા દેવ તો લેખકને તેમ ન હોય તો કોઈ સંસ્કૃત-વિદ્વાનને જોડેલું. નવામાં લેખ લેખ કે પાછા મોકલવા જોડેલું નથી.

મોહનલાલ દલિપદે રચાણ. બી. એ. એ. જે. જે. બી.

પ્રત્યેક રીત, જોડેલું.

તરફ જૈન સંવાદ કોન્ટ્રે-સ હોરો.

Rates for Advertisement.

જાહેરખબર આપનારાઓને અમુલ્ય તક.

શ્રી જીન સ્વેનાંબર કોન્ક્રેટ વાણંત્ર ગણપત્તી આ હેરફેર માસિક ૧ જેને સ્તાનના જુદા જુદા ભાગોમાં વસતી જીનો જેવી ધનાઢ્ય કામમાં બહોળા દેવાલો તેમાં જાહેરખબર આપવાના બાવો નીચે મુજબ ધણા ઓછા રાખવામાં આમ્યા છે.

	એક પેઈજ	અડધું પેઈજ	પા પેઈજ	ચાર લાઈન
એક વર્ષ માટે	૩૦	૨૦	૧૨	૬
છ માસ માટે	૨૦	૧૨	૬	૪
ત્રણ માસ માટે	૧૨	૬	૪	૩
એક અંક માટે	૫	૩	૨	૧

જાહેર ખબરો હિંદી, ગુજરાતી વા હમ્મેશ બપ માં લેવામાં આવશે. જાહેર ખબરના નાણાં અગાઉથી મળ્યા વિના જાહેર ખબર કાખલ કરવામાં આવશે નહિ. આ માસિકની મારફત ટેન્ડરની વહેંચાવવાના બાવો પત્રવ્યવહારથી અમર રૂબરૂ મળવાથી નહીં થઈ શકશે, તે માટે સધળા પત્ર વ્યવહાર તથા મનીઓર વિગેરે નોંચેના ધીરનામે મોકલવા.

પાપનુની, મુંબઈ નં. ૩

} આસિસ્ટન્ટ સેક્રેટરી.
શ્રી જીન સ્વેનાંબર કોન્ક્રેટ.

